

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES
LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

Harald Hjärne

Prag 18 8/10 81

RUKOVĚŤ

K

DĚJINÁM LITERATURY ČESKÉ

DO KONCE XVIII. VĚKU.

VE SPŮSOBĚ

SLOVNÍKA ŽIVOTOPISNÉHO A KNIHOSLOVNÉHO

SEPSAL

JOSEF JIREČEK.

Svazek II.

M—Ž.

V PRAZE 1876.
NÁKLADEM B. TEMPSKÉHO.

[redacted]

DĚJINY

LITERATURY ČESKÉ.

SEPSAL

JOSEF JIREČEK.

DÍL I.

SLOVNÍK ŽIVOTOPISNÝ A KNIHOSLOVNY.

Svazek II.

M—Ž.

V PRAZE 1876.
NÁKLADEM B. TEMPSKÉHO.

RUKOVĚŤ

K

DĚJINÁM LITERATURY ČESKÉ

DO KONCE XVIII. VĚKU.

VE SPŮSOBĚ

SLOVNÍKA ŽIVOTOPISNÉHO A KNIHOSLOVNÉHO

SEPSAL

JOSEF JIREČEK.

Svazek II.

M—Ž.

V PRAZE 1876.
NÁKLADEM B. TEMPSKÉHO.

Tiskem akcijní společnosti Bohemia

M.

Macer z Letošic Bartoloměj, měšťan pražský. L. 1619 mu Kampanus věnoval smuteční báseň nad úmrtím Jakuba Kochana z Prachové (Dlabač 83).

Historia o Tamerlanovi, králi tatarském. Z lat. V Pr. 1598 (IV. 366).

Mačay (Macsay) Alexander, řeholník řádu pavlanského, první byl mezi Slováky, který v knihách svých zvláštnostem nářečí slovenského úmyslně širší dával průchod. Řeč jeho nicméně v celku je obecná spisovní, leč že slova velmi často ohýbá na obvyklý Slovákům v okolí prešpurském spůsob, jako k. p. duša, núza; vůlu, mšu, smrťú, pracú; rodičoch, pohanoch, chleboch; očám a očom, ušům; chcem, možem, prijmem; chcejú, majú, jedijú, pravijú, někdy i pravjá, stúpjá, cvičjá; házati, kráčati, púšťati; reč, úrad, pýr (Dobrovský Slovanka II. 179).

Panes primitiarum. Chleby prvotin, neb kázaní na neděle celého roku, v slovenském jazyku ponajprv na světlo vydané. V Trnavě 1718 (V. 869). Dedikací hraběti Adamovi Koloniči.

Maget Karel z Tišňova, nar. 8. list. 1683, vstoupiv do tovaryšstva Ježíšova 1703, po 3 léta učil grammatice, 15 let kazateloval, 9 řídil několik kollejí a 4 léta připravoval novice. Zemřel v Chomutově 9. července 1746 (Pelcel Jesuiten).

1. Snopův jedenáctero Josefovi se klanějících. V Pr. 1720, v Hradci Kr. 1722 nákladem jesuity Jana Gregori z Chocně, zemřelého 1723 (Krška Choceň 91; V. 1613).

2. Život Jana Nep. V Opavě 1722 (V. 1321).

3. Křesťanské učení. V Pr. 1721, v Kr. Hradci 1725 (V. 763).

4. Nové vydání Duchovních cvičení sv. Ignacia, poprvé 1692 tištěných. V Pr. 1721 (V. 1444). Darováno do Děd. sv. Václava.

Magrle ze Sobíšku Václav, z Přelouče rodem, evangelík náboženstvím (Slav. Pam. I. 291), dokonav studia, usadil

se v St. M. pražském co prokurator. L. 1609 účinně se účastnil v jednání o majestát i volen mezi defensory. Když se 1611 vojsko pasovské blížilo, vzat v deputaci, o to k Rudolfovi II. poslanou (Skala I. 299). Tehdá již měl pověst obmyslného právníka, a nejeden těžký případ zastávati mu svěřen. Když 1616 Polyxena z Lobkovic koupiti chtěla statek Lobkovice a pro závady v tom vězící přistoupiti k tomu odhodlati se nemohla, za kupce přihlásil se Magrle, a teprv po odstranění závad převod na paní tu vykonal (ČČM. 1836, 296). Prohnaný partikář Václav Vchynský, byv 1616 od stavův obžalován, zástupcem vyvolil si Magrli samotřetího (Sk. I. 361). Nemilé pro Magrli následky mělo spojení s Henykem z Waldšteina. Ve shodě s ním sepsal spis historický, „v němž se jak nebožtíka císaře Rudolfa tak i císaře Matyáše velmi potupně a jízlivě dotýkal, a při nich i kardinála Klezle s jinými osobami předními“. Henyk dílo to na Dobrovici koncem 1615 dal vytisknouti, a těžké z toho měl odpovídání, kdežto se Magrle vyvětil výmluvou, že prý sepsání své Henykovi dal k přehlednutí, nikoliv k vytištění. Nadto rozprávělo se, že udaroval sobě a vyzískal nejv. kancléře a jiné nejv. úředníky „statkem pozemským“. V nesnázích svých domáhal se také u defensorův, aby se jeho zastali, ale ti mu přímluvy své odepřeli, pravíce, že spis ten jedno byl politický, a ne theologický, defensorové pak že nikdá k tomu nařízeni nebyli, aby někoho z stavův zastávati měli v příčinách politických. Nepovolnost tato Magrlovi byla příčinou, že se od defensorův zcela odtrhl a mezi ně více nechodil. Nicméně býval na sněmě až do 1619 a v nejedněch jednáních a spisováních potřebovati se dával. Teprvé po vyvolení Fridricha Falckého zcela se vzdal všeho ve sněmu i ve službě veřejné účastenství. Po převratu 1620 vzat sice u vyšetřování, ale ze všeho se nářku vyvedl. Magrle byl muž bohatý, jakož vysvitá již z toho, že 1623 do komory kurfirsta saského zapůjčiti chtěl 30.000 zl. V krátkém potom čase zemřel, manželce své Barboře rodem Permanové celé své jmění zůstaviv. Leč ona tvrdší byla než manžel. Sebralať vše a dala se do Perna, i zemřela tam 1633, hojně vystěhovalce české podporovavši. (ib. V. 199—205). Dílo Magrlovo, ač se dostalo do veřejnosti, s velikou stíháno bylo přísností. Pátráno po něm nejen na Dobrovici, ale i u Kleinwächtera v Kr.

Hradci (Pr. Sitzb. 1863 I. 138). V obsílce na Henyka z Waldšteina uvozují se listy zabaveného rukopisu, jenž byl na velikém regálním papíře psán a vázán. Nejvyšší číslo listové je 885, z čehož posouditi lze, jak rozsáhlý byl celek.

Podobá se, že jedna část jeho zachovala se v rukopisech, z nichž jeden se nalezá v biskupské bibl. litoměřické, druhý ve sbírce Bočkově (IV. 445), třetí u kapucínů v Horšově Týně (Dobrovský Böhm. Literatur 1779, 290).

Kniha tato obsahuje v sobě tyto pravdivě vypsané věci:

a) Za jakou příčinou Uhři císaři Rudolfovi jakožto králi a pánu svému se zprotivili, a jak zase v poddanost uvedeni byli.

b) Item jakým spůsobem Krištof Heřman Ruszwurm, JMC. nejv. feldmaršálek v Uhřích, a proč sťat jest (1605).

c) Odstoupení od správy a gubernací císařské, zemí uherské, moravské a rakouské (1608).

d) Item přitažení arciknížete Matyáše rakouského, za jakou příčinou do kr. českého s lidem válečným vtrhnouti, co říditi a jak zase z Čech odtrhnouti ráčil (1608).

e) Vyjevení falešných praktyk, složených proti straně podobojí v Moravě a Opavě (l. 1—93).

f) Co se jest při sněmu obecném, držaném na hradě pražském 1609 a na rathauzích St. i N. M. pražského předně o náboženství a potom i o politické věci jednalo, a jakým spůsobem stavové kralovství českého, tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista přijímající, od císaře Rudolfa konsistoře a akademie pražské i svobodného provozování náboženství svého křesť. dostali (l. 93—281). Jest to denník sněmu od 28. ún. 1609 do 23. ún. 1610. Písařem rkp. podepsal sè Alexander K. Lomický.

Br. Mach či **Matěj Sionský (Mathias Sioninus)**, rodem z Kláštera Hradiště, jenž Bratřím slul Sionem. Učeného vzdělání nenabyl jako i Augusta, jemuž věrným byl posobníkem. Spolu přijali jáhenství 1529 a kněžství 1531 v Brandýse, spolu 1532 vpravili se do úzké raddy (Meč. 149). Po Br. Rohovi některou dobu spravoval zbor v Bělé (Pam. 1864, 147), později zbor boleslavský. K biskupství povolán na synodě přerovské 1537 (Bl. hist. 210). L. 1544 byl v Týně nad Vltavou oddávat pana Valkouna, z čehož následkem udání Bydžovského pošlo vyšetřování (Červ. hist. 308). Po požáru litomyšlském 1546 staral se s Augustou o to, aby zbytky archivu bratrského byly sebrány (Quellen 326). V přípravách, které se dály před povstáním 1547, Br. Mach nebyl bez účastenství. Zejména spůsobil, ač neučinil-li sám, překlad jízlivého proti Římu pamfletu „Pammachia", jehož vytištění v Normberce kněhtiskař Vaněk či Václ. Austský opatřil. Týmž během vytištěny tam

i dva listy Kalvinovy (Gind. GBr. I. 291). S Vaňkem Au
ským přátelství brzo se zkazilo. Br. Mach a Israel vešl
ním v smlouvu o nové vydání kancionálu bratrského, kd
pak 1548 potlačením Bratří odbyt knihy byl překažen, jal
Vaněk žádati náhrady a, nemoha jí dosíci, chtěl Macha v I
leslavi obstaviti. To sice Janem Prostibořským bylo překaže
ale Mach přestal se cítiti v Boleslavi jistým. Tu synoda že
vická 1548 usoudila, aby vypraven byl za vypovězenci. Těž
prý se „ubohému Bratru bylo skrývati a schovávati s j
nemocmi, když jej nepřátelé uvěziti chtěli.“ (Dekr. 167).
společníka a předního pomocníka dán mu Br. Jan Černý.
podzim dorazili do Toruně. Když nasídlení na půdě pru
bylo ujednáno, usadil se 1549 Mach v Doubravně (Liliopo
Gilgenberg) i biskupoval odtamtud nad vypovězenými Čec
V létě zavítali k němu Br. Blahoslav a Rokyta návratem
Královce (Fiedler 257). V říjnu 1549 zajel Br. Mach
Moravy na synodu do Prostějova. Tu mimo jiná důležitá říz
snešeno, aby Mach, pozůstana na Moravě a opatrnosti v uk
vání-se užívaje, všecky kněží Jednoty české i moravské p
hlídl (Dekr. 168). O času adventním obeslal k sobě ra
do Slezan, i zřídiv tu jáhny některé na kněžství, pospíchal
svým do Prus o novém létě 1550 (Meč 150). Za nedlo
opět se vrátil na Moravu a sešed se v Prostějově s starší
učinil opatření pro případ, jestližeby on v Prusích zemře
Augusta z vazby nevyvázl, načež se zas odebral do Prus
tam setrval až do smrti, aniž kdy více synodám přítomen
(Dekr. 170). Zemřel v Doubravně 16. dubna 1551 a tu
chován v kostelíku polském a českém. Kázal nad ním
pohřbu Br. Jan Černý. Br. J. Ciklovský a Jan Lorenc
věsiti mu dali nápis nadhrobní na stěně kostelní, čehož
žádnému v Jednotě od sta let učiněno nebylo. Paměti br
ské nazývají jej, ač prý byl neučený, velikým mužem, člo
kem velmi opatrným a zmužilým. Jakž postavy byl vyso
tak prý i mysli udatné. Chválu prý měl od mnohých mu
učených (Fiedler 236).

1. Tragedy nová, Pammachius jméno mající, od Tom. Naogeorga St
binského složená a z řeči latinské v českau, jakž mohlo býti, přeložená.
Normberce 1546 u Kr. Gutknechta (IV. 220).

2. Dvě epištoly Jana Kalvina. V Normberce 1546 (Gind. GBr. I. 2

3. Kancionál bratrský. V Boleslavi 1547 u Václ. Austského. Zdá se, že to byl pouhý otisk textu Rohova z l. 1541.

Macher Andres, Čech berlinský, 1749 u Fr. Frid. Henninga v Berlíně vydal překlad „Zlaté pokladničky dítek božích“ od Karla H. Bogackého (V. 1508).

Majestas Carolina, zákon, kterýmž Karel IV. zamýšlel v jedno sepsání uvésti právo zemské. Složen 1346, ale již 1355 zrušen. České vzdělání jest dvojí: jedno doslovné, druhé stručné; toto nadepsáno „Statuta zemská“ anebo „Řád koruny české.“ Doslovné otištěno Palackým v Arch. Č. III., stručné v H. Jirečkově Codex juris bohemici II. 2.

Makarius viz **Blahoslav.**

Makarius z Marfelic Josef, přípravního vzdělání nabyv v konviktě jesuitském u sv. Bartoloměje, odebral se do Říma. Tam v kolleji germanské studoval theologii. Co doktor v písmě sv. vrátil se do Čech i přijat do kapituly u sv. Víta, kdež naň vzložen úřad scholastika. L. 1612 stal se děkanem u všech svatých. Téhož roku vydal „Directorium juris canonici“ a 1616 latinskou řeč „contra moderni temporis haereticos“. Česky začal psáti teprv 1621. Když 1623 Ferdinand II. přijel do Čech, přivítal jej chvalořečí jménem veškerého kněžstva katolického. Rovněž 1626 pozdravil arcibiskupa Arnošta hr. Harracha, když se stal kardinálem. L. 1623 uděleno mu falckrabství a 1628 tajné radství. Příštího nato roku po smrti Arseniově stal se děkanem kapitulním; zároveň jej Harrach učinil svým generálním vikářem. Zemřel 11. dubna 1635 (Balbin Boh. d. II. 151).

1. Pravdivé zdání naproti Havla Žalanského, jak se zdá, spisu o protivenstvích církve. V Pr. 1621 (IV. 1466 a V. 676).

2. Rozmlauvání o kostelních obrazích aneb zpráva a odpověď na hanlivé kázaní proti obrazům kostelním od nějakého Skultéta kalvína učiněné. V Pr. 1621 (V. 677). Skultétovo kázaní o modlářských obrazích vyšlo 1620 (IV. 1661).

3. Kázaní některá, v kostele sv. Víta učiněná (Rybička v Sl. N.). Ded. Jaroslavu Bořitě z Martinic.

4. Panegyricus aneb řeč ozdobná cís. Ferdinandovi, při šťastném jeho z Vídně do král. českého se navrácení připsaná. 1623. Otišt. u Skaly V. 287—306.

Makaronská skládaní latinsko-česká nejstarší se vyskýtají mezi písněmi veselých žákův a mendikův. Detrimentum patior nynie i v každém čase, Carmen praestet Deus coeli, v němžby to byl rozum celý a Nos expertes fere labe

bydlíme u samé Labe (litoměřická) pocházejí z XV. věku. Otištěny od Feifalika v Wien. Sitzb. 1862, první též ve Výb. II., první a třetí v Hanušově MVýb. Křížova „Cantio de haereticis in Bohemia“ 1457 též má hojně českých vstavkův. Kázaní latinsko-česká, v Litoměřicích po 1471 činěná vydal Hanuš v MVýb. 31—39. Poslední toho druhu báseň jest Hammerschmiedův: „Proteus felicitatis et miseriae čechicae“ 1715.

Makovský z Makova Jan, syn Vavřince, erbem a přídomkem 1551 nadaného, po dokonaných studiích vstoupil do služeb Rožmberských, i svěřeno mu vychování Petra Voka (Březan v ČČM. 1828, 86). Lomnický dedikoval mu kroniku o císaři Trojanovi.

1. Sv. Augustina Enchiridion. V Pr. 1546, 1559, 1563 a 1591 (IV. 1755). Ded. Václavu Albinovi z Helfenburka, kancléři Rožmberskému.

2. Pranostika Mikuláše Weisza od 1575 do 1580. V Pr. 1575 (IV. 765).

Makovský z Makova (Macovinus) Vincenc, Janův bratr, studoval v Praze, kdež se 1557 stal bakalářem a 1565 mistrem svob. umění (LD. II. 366 a 383). Potom učiteloval na školách městských, zejména v Čáslavi, a vychovával děti v domech panských, jako 1579 u místosudího dvorského a Kocínova švagra, Víta Flavína z Rottenfeldu. Již co bakalář začal básniti latině. Jmenovitě vydán od něho 1558 sapphickým veršem žalm 37.

Dialogus puerilis, Rozmlauvání dětinská, obsahující v sobě slova věcí domácích obyčejných. V Pr. 1579 (IV. 23). Ded. synům Víta Flavína.

Malec Jan Alexander, kněz katolický, 1730 vydal kázaní o sv. Janu Nep. (V. 959).

Malobitský Jan z Lounu, nar. 11. list. 1620, od 1640 jesuita. Z počátku 15 let vyučoval na gymnasiích v Brně, v Praze a v Kladště, potom po šest let pracoval co kazatel a missionář. Ustanoven byl rektorem kolleje hradištské, ale pro popudlivost povahy své sám se vzdal úřadu toho. Při švédském obléhání Brna 1645 spolu s J. Kořínkem bojoval v čele studentův; i v Praze 1648 vynikal odvahou a srdnatostí. S nemenší zmužilostí obětoval se obsluze nemocných v moru, kterýž nedlouho potom zuřil v Praze, naschvál vyhledávaje takových nemocných, ježto ode všech už byli opuštěni. Zemřel v kolleji novoměstské v Praze 6. srpna 1683. Několik kněh psal latině.

Dům věčnosti blažené a nešťastné. V Pr. 1681 (V. 1421). Ded. raddě lounské, která spisovateli darem odeslala 30 zl. (ČČM. 1847 II. 325).

Malovec Michal 1527 přepsal práva česká, jus provinciale Bohemiae. Rkp. jeho na Strahově (Weyrauch 22).

Malý Jiřík, jinak **Svoboda,** soused N. M. pražského, 1619 vydal spis „o vzkříšení Páně“ (IV. 1458).

Malý z Tulechova Benjamin, erbovní strýc Kodicillův, byl milovník zpěvu a hudby. L. 1589 oženil se, kteroužto svatbu Šalomoun Frencelius opěval latinskou básní (Kalina Nachrichten II.)

Píseň člověka k spatřování dobrodiní božských, též ku práci a vděčnosti i hodnému darů božích užívání pobuzující, času žní 1587 složená. V Pr. 1588 (IV. 96). Nápěv na čtyry hlasy.

Mammotrektus, μαμμόθρεπτος, jest sbírka slov latinských z písma sv. a českých k nim překladův. Před úplným přetlumočením bible mammotrekty bývaly pomůckou těm, ježto se do latiny biblické vpravovati počínali. Jsou to tedy první pokusy o zčeštění sv. písma. Z počátku glossy české vpisovali mezi řádky latinského textu, později převáděli je do zvláštních kněh, až je prodlením času i abecedně zpořádali. — Rozdílné od mammotrektů jsou výklady slov hebrejských, chaldejských a jinojazyčných, s jakýmiž se potkáváme v bibli litoměřické, hlaholsko-emauské a v rkp. kapitolním (II. 126).

Mammotrekty latinsko-české popsány u Jungmanna a Hanuše (III. 3). O mikulovském viz Dudík Dietrichstein'sche Bibliothek 47. O vodňanském, vídenském c. dvorní bibliotheky zprávu podal Dr. A. Jar. Beck v ČČM. 1843, 148.

Manětinský viz **Adami Viktorin.**

Mangold Jan, kněhtiskař v Praze, knihy české tiskl 1786.

Mantuan Jan příjmím **Fentzl,** kněhtiskař. L. 1518 spolu s J. Pekkem v Normberce vydal „Enchiridion seu manuale curatorum“ česky a latině (Dobr. LG. 327). Tamtéž s přípisem jeho vytištěna „Zahrádka duše“ v tiskárně Jana Stichse a nákladem Jana Schimara z Augspurka. L. 1526 shledáváme se s ním co usedlým měšťanem v Plzni, kdež t. r. opět společně s J. Pekkem vytiskl Erasma Rotterdamského výklad na modlitbě Páně (III. 834, H. 27).

Hortulus animae, Zahrádka duše, nábožnými modlitbami a pěknými figurami ozdobená. S Cisiojanem. V Normberce 1520 (III. 938, Hanka 167). Ded.: „Osviecené kněžně paní Johance z Wilhartic, abatyši kláštera na hradě pražském, Jan Mantuan Fentzl pozdravení dává“.

Marada Bartoloměj, Slovák, kněz katolický.

Politikus a Idiota o jednospasitedlné víře rozmlauvající. V Trnavě 1744 (V. 792).

Marček Eliáš, Slovák, 1768 v Prešpurku vydal spis „o žitném květu“ (Šafařík LG. 393).

Marchio Vít z Kamenice, měštěnín a služebník pořádku nákladnického v Starém Městě pražském, zanášel se spisy Savonarolovými, z nich některé přeložil, jmenovitě:

1. Čtverý výklad na modlitbu Páně a
2. Kázaní u vigilii narození Páně. Obé v Praze 1620 a 1627 (IV. 1547).

Marianská skládaní k oslavě Matky boží počínají se písní „Bóh všemohúcí“, příbuznou k polské Bogarodzici (ČČM. 1872, 335). K té druží se překlady Stabat mater, O Maria florens rosa (Výb. I. 322—332), „Zdráva's milá matko boží“ (St. skl. I. 107), pak „O přeslavná matko boží“ (ib. II. 167 a Anth. I. 68), „Zdráva naděje všeho světa“, „Královno nebeská“ (Rozb. I. 132), „Hvězda mořská“, „Maria spomocnice“ (Výb. II. 25 sld.). Některé přešly záhy v zpěvníky polské, jako „Maryja czysta dziewice“, „Nasze nadzieje przemiła“, „Zdrawa Gospodze miłości“ Z básní rozpravných vytknouti sluší: Devatero a sedmero radostí Panny Marie, Nanebevzetí Panny Marie (vše otištěno ve St. Skl. II. a III.). Srovnej *Hry velkonoční*, *Legendy* a z *Kozlí Mik.*

Marin z Jenčic Václav, kněhtiskař v Praze, jenž 1596 vytiskl Stepheliovu „Oratio funebris“ nad Adamem z Hradce a 1598 Mollerovo „Zrcadlo“ (IV. 1862).

Marinek Matěj viz **Pardubský.**

Marini de Gratianopoli Antonín, též **Antonius Carbonista de Francia** zván, Francouz z Grenoblu rodilý, muž nad míru obratný a marnomluvný, pedant s genialními ducha blesky, znalý v právu mezinárodním, zvláště pak u věcech národní oekonomie (Pal. Děj. IV. 2, 115). Do Čech dostal se 1460, jsa již radou krále franského, snad v nějakém jeho poselství, i brzo si velikou měrou získal důvěru krále Jiřího. Aby s ním ústně obcovati mohl, přiučil se jazyku českému, že i psaní svá česky dovedl psáti. Jednoho večera vedla se řeč o prostředcích, kterým by Čechám pojistiti se mohl pokoj i svornost, bezpečnost i hojnost. Tu král Marina vyzval, aby mu podal zdání písemné o sedmi otázkách jednak politických, jednak oekonomických, jak Čechy smířiti s církví, jak způsobiti obecný mír v křesťanstvu i ubrániti se Turkům, jak usta-

noviti v Čechách stálou minci, jak hornictví opraviti, jak regalie zříditi, jak poznati bilanci kupectva českého, jak zvelebiti obchod český. Marini vyplnil vůli královu, ačkoli se nás nedochovala, než odpověd k otázce poslední. Hlavně býval užíván k jednáním záhraničným. Již v březnu 1461 poslán k prokuratoru královskému v Římě, Dr. Fantinovi. Dne 8. srpna t. r. z Viterba psal králi o řízení svém list český (ČČM. 1828. III. 21). V březnu 1462 přidán k slavnému poselství, do Říma vypravenému. Hned po návratu odebral se do Benátek, maje vyskoumati, zdali republika ochotna připojiti se ke spolku knížat, o nějž Jiří ukládal k vymanění se z vrchpraví papežského. Potom byl Marini u dvora francouzského a polského, v březnu 1464 posloval u Matyáše Korvina, a 16. máje t. r. se v průvodu Albrechta Kostky z Postupic vydal ke dvoru Ludvíka XI., před kterým v Abbeville věc svou vedl. Dne 23. července se v Rouenu rozjeli poslové; Marini, rozžehnav se s Čechy, zůstal již ve Francii, aniž se o něm jaká další zpráva vyskýtá (Denník Jaroslavův v ČČM. 1827. I. 40, Palacký Děj. IV. 2).

Rada o zlepšení kupectví v Čechách. Rkp. v černinském archivě jindřichohradeckém, otištěna Palackým v ČČM. 1828. II. a ve Výb. II. (III. 219).

Marka Pavlova Million přeložen na český jazyk za XIV. věku. Překlad zachoval se v jediném rkp., psaném v Letovicích na Moravě. Výňatky ve Výb. II. Srov. Vrťátkovy rozpravy o říši mongolské v ČČM. 1870 a 1873.

Markoltovy rozprávky čili „kronika o rozmlauvání krále Šalamauna s Markoltem obličeje škaredého“ bylo čtení v polou XVI. věku oblíbené, jakož o tom Bavorovský svědčí. Tištěno před 1567 u Melantricha (IV. 255, ČČM. 1865, 218).

Markovic Matěj starší, nar. 1707, učil se v B. Štávnici, B. Bystřici a v Prešpurku. L. 1731 odebral se na universitu jenenskou. Vrátiv se do vlasti, stal se 1734 kazatelem v Sarvaši, kdež 1762 zemřel (Tablic Poezie III.).

1. Slaup ohnivý, modlitby a písničky duchovní. L. 1756 (V. 1652).

2. Historia církevní St. i N. Zákona, summovně v rytmách obsažená. Ve Vratislavi 1765 péčí Ondřeje Škultétyho (V. 169).

3. Vypsání stolic království uherského ve verších (rkp. V. 223) a Kratičká historie království uherského (rkp. V. 219).

4. Jelen dychtící po tekaucích vodách, aneb sv. otčenáš s přídavkem písní 1746 (V. 142).

5. Píseň o chvále stavu sedláckého 1752 (V. 202).

6. O potřebě navštěvování domu 1747, spis, jejž dle zprávy Horányiho Markovic v pietistických rozepřích na světlo vydal (V. 1119).

Markovic Matěj mladší, syn předešlého, nar. 25 března 1752 v Sarvaši. Stav se knězem evangelickým A. V., nejprvé po 6 let vedl úřad duchovenský v osadě Puszta-Födimes. L. 1782, když se vlivem generála hr. Wurmsera utvořila česká církev A. V. v Praze, povolán ke správě její. S počátku konal služby boží v místnosti německého zboru, až se osadě české podařilo koupiti 1784 svůj dům v truhlářské ulici. Sotva se byl usadil v Praze, vydal spisy polemické, dva své a třetí překladem díla Roykova, kterýmiž zavdán podnět k rozporu s jesuitou Chmelem. Markovic zemřel v Praze 27. srpna 1793 (Tardy 199).

1. Nevinný odpadlec, to jest, taužebné proukázaní nevinnosti těch, kteříž se k náboženství V. A. připojují. V Pr. 1783 (VI. 1765). Nato odpověď Chmelova (ib.), a opět obrana Markovicova:

2. Notae ad innocentem apostatam, t. j. proukázání míst, na kteréž se odvolavá „Nevinný odpadlec". V Pr. 1783 (ib.).

3. Dekret sněmu kostnického o přijímání pod jedním spůsobem. Přeloženo z něm. prof. Kašpara Royka. V Pr. 1783 (ib.) Na to opět Chmelova odpověd (ib.).

4. Kázaní na ned. II. po třech králích. V Pr. 1785 (VI. 1995).

Marie Jakub, měšťan N. M. pražského a „rybhandléř," milovník kněh českých, jenž několik starších tisků sobě přepsati dal, jako Lomnického instrukci 1713 (rkp. v Č. Museum). I rukopisy, kde moha, chrániti hleděl. Jmenovitě rkp. Poručenství 12 patriarch, kterýž v klášteře sedleckém 1714 při stavební obnově mezi zdmi poloshnilý nalezen byl, na sebe převedl a lepší vazbou opatřiti dal (Vrťátko v ČČM. 1862, 65).

Martimiani viz **z Hořovic B.**

Martin bakalář, kněz podobojí, vykonal sám druhý ku konci XV. věku cestu do Jerusalema přes Benátky, Brindisi, Tarent, Korfů, Kandii, Damašek, a nazpět přes Kandii, Rhodus, Korfů a „země slovanské" (Dalmacii), i popsal příhody pouti své 1490 (ČČM. 1861, 272).

Martin kněz viz **Žatecký M.**

Martin, kněz a kantor kostela v Úvalně (Lobenstein) 1433 na Moravě, přepsal Nový zákon a připojený k němu vokabulář. Rkp. ve sbírce druhdy Bočkově. (III. 4).

Martin z Krčína, kněz kališný, farář v Hradci, jenž se hned z počátku připojil k Bratřím a s Br. Michalem Starým

je v náboženských věcech řídil. Již Augustin Halar z Chrudimě (1462 bakalář), Jiří z Sušice a Petr z Ledče, kteří 1461 s Br. Řehořem byli uvězeni, odvolávali se na učení Martinovo a Michalovo o večeři Páně. A Rokycana v listu 1468 proti Jednotě vydaném oba nazývá učiteli bratrskými (Výb. II. 735). Brzy po tomto listu jat byl Martin v Kr. Hradci a 1470 od Rokycany v přítomnosti Mr. Vrbenského, kn. Tomáše od sv. Jindřicha, přítele Všehrdova kn. Jíry a kn. Tobiáše vyslýchán, ale, když se odvolati zdráhal, zase do vazby odveden.

1. Hádka Mr. Rokycany a jeho pomocníkův s kn. Martinem, od tohoto podrobně vypsaná. ABr. II. 126.

2. Psaní kn. Martina vězně Mr. Janu Rokycanovi okolo l. 1470. ABr II. 120.

Martin mistr viz **z Počátek Martin.**

Martinec Antonín, jesuita, 1708 vydal a Frant. Eufrasii hraběnce z Trautmannsdorfu dedikoval Pavla Praxla „Spůsob, nímžto se čistotné duše Bohu získati mohau“ (V. 1462).

Martínek viz **Húska Martin.**

Martini Jan Mauric, farář v Bělé poč. XVIII. věku.

Jádro učení křesťanského dle spůsobu Bernardina Mercatoris. V Pr. 1706, 1726 a 1739 (IV. 755).

Martinianus Havel, řečený **Gallmarz**, 1525 jsa co pachole ve službách Buriana z Všehrd, přepsal proň Všehrdových kněh devatero. Rkp. v Č. Museum (Hanka při vydání 1841, IX).

Martinides či **Martinovský Bartoloměj** z Prahy, kněz podobojí, farářem byl u sv. Vojtěcha v Praze od 1613. Tehdá sepsal stručný popis rodiště svého: „Descriptio regiae urbis pragensis“ (Pr. 1615). U vyhnanství přežil rok 1636.

1. Káz. pohřební nad dcerami Jakuba Tichého Mělnického. V Pr. 1613 u Kalúsa (IV. 1691).

2. Nové léto. O obřízce a podniknutí jí od Krista. B. m. 1636 (V. 717).

Martinides Václav z Turnova, studoval v Praze i dosáhl 1532 stupně bakalářského (LD. II. 302). L. 1586 byl farářem v Hradišti nad Jizerou.

Krátký spis o stavu manželském. V Pr. 1586 (IV. 1320).

Martinides Vojtěch, Slezák z Roudné, nar. 1606, vstoupil 1629 do řádu jesuitského. Šest let učil náukám humanitním, 14 let missionářoval, spravoval několik seminářů a dva-

krát byl rektorem kolleje opavské. Zemřel v Uherském dišti 14. srpna 1681.

Uzda duchovní. V Pr. 1675 (V. 1428). Vydána též latině a němec

Br. Martinius Matěj spůsobil vydání nedělních gelií a epištol pro potřebu škol bratrských textem řec českým, německým a latinským, přidav k tomu v týchž cích i malý katechismus.

Evangelia et epistolae, quae diebus dominicis per anniversarias vi ecclesiis Fratrum in Boh. et Mor. explicari solent, graece, boh., ge latine, cum analysi difficiliorum vocum .... in usum scholarum, cum catechismo in iisdem linguis. Bremae 1614 a 1616 typis Thom. Vil (Dudík Schw. R. 341, IV. 1210).

Martinius z Dražova Samuel, syn Petra M. Sla ského, duchovního správce v Hořovicích, a Anny Frade dcery děkana berounského, nar. 1593. Nižší studia od Louně a v Žatci, vyšší od 1612 v Praze, kdež se 161 bakalářem i mistrem svob. um. Povinnost cvičení ml vykonal na škole ve Vodňanech. L. 1615 zřízen na kn od pražské konsistoře podobojí, načež krátce za J. R kaplanoval u sv. Mikuláše na M. Straně, až mu svěřena s církevní v Litni u Karlšteina. V polovici máje 1615 sňatek svůj s Rosinou, dcerou Adama Hippia Vodňans což od 25 poetův latinskými verši opěváno (Sacrum th rev. et sinceri theologi Mr. S. Martinii Horzovini. Pr. 1 Dne 9. pros. 1616 měl řeč akademickou: „Oratio de conc ecclesiae" (Pr. 1616). Dvě léta potom vydal spis porovná Husa s Lutherem: „Hussus et Lutherus, seu collatio hist duorum J. Christi militum" (Pr. 1618), kterým si prol přístup na faru u sv. Haštala, úmrtím J. Tesáka uprázdn Za doby jeho obnovena chatrná škola farní, o níž šlo pří „U sv. Haštala škola jako šatlava". Uvedení do ní žáko M. oslavil latinskou básní, kterou pak Hammerschmied v dromu otiskl (Navrátil Kostel sv. Hašt. 19). L. 1619 po k assessorství do konsistoře a spolu s soudruhy Fridri Falckému odevzal latinské vydání konfessí české (Ohl. Tehdá obdařen i erbem a přídomkem „z Dražova". kancionálu v kostele svatokřížském, k faře jeho přiděl 1620 opatřil příručné vydání zpěvův adventních a zp latinsko-český otisk Vrbenského „Konfessí na otázky brané". V pros. 1621 vypovězen byv z Prahy, obrátil

Míšně. Koncem ledna 1622 byl v Altenburce (Pescheck Exul. 38), kdež se pro krutost zimy některý čas pozdržeti musil. Z jara odebral se do Wittemberka. Od theologův tamních mnoho lásky zažil. Vykázalit mu zdarma byt v kolleji Fridrikanské a jinak jej podporovali. Dvě léta ztrávil tam, pilným posloucháním čtení, disputováním a jinými akademickými exerciciemi strasti pohostinství sobě i svým oslazovati se snaže. Pět svých orací vydal tiskem: „De religione Bohemica, De miraculosa conservatione ecclesiae, Protestatio contra Bohemos apostatas“ (t. proti Campanovi a Basiliovi, ku katolicismu přestouplým), „In exequiis Bohemi studiosi“ (kterou při pohřbu „na krchově“ učinil), a „Parentatio antiquissimae, quae Pragae fuit, academiae Carolinae, cursu et occasu ejus“ (Wittemb. 1623—4). Hlavně se hleděl zdokonaliti v němčině, ale brzo, znamenaje přílišnou nesnadnost, aby v ní jako v jazyku mateřském kázati mohl, obrátil se k umění lékařskému. Když mu 1624 choť zemřela, jediného syna Adama zanechal ve Wittemberce pod ochranou otce svého i dále se pustil do světa. Navštívil akademie v Lipsku, v Jeně, v Helmstädtu a v Roztoku, i přední hanseatská města. Z Hamburku po moři do Hollandu se přeplavil. Tu shledal se s mnohými krajany, jmenovitě s Hendr. Matesem z Thurnu, an, vrátiv se z Cařihradu, do Benátek na povolání republiky k generálství vojenskému se strojil. Thurn Martinia přijal ve službu svou co kazatele latinského a 200 zl. brabantskými na cestu jej založil. Leč k žádosti Pavla Kaplíře dal mu na tři léta dovolenou, aby po P. Ješínovi mohl převzíti vychování mladých Kaplířů: Albrechta, Bohuslava, Zigmunda a Zdeňka. S nimi odebral se do Gröningu, ale když mu akademie tamní nebyla vhod, do Franekeru ve Frieslandu. Ve Franekeře na pozvání theologův, zvlášť Makovia Poláka a Amezia Angličana, množstvíkráte disputoval; i chovanci jeho hádaní akademické podnikli. L. 1625 uveřejnil tam latině konfessí českou s poznámkami, věnovav ji senátu kempenskému. I disputační své přednášky dal tisknouti: „Tetradion disputationum historico-politicarum“, věnovav je hraběti z Thurnu. Z Frieslandu obrátil se do Leydenu, kde 1626 opět dva spisy: „De reformatione hussitica“ a „Vindiciae Žižkianae“ uveřejnil. Pobyv potom na ostrovech zeelandských, přeplavil se do Anglie. Zde mu přízeň Fridricha Falckého zjednala přístup ku králi

Karlovi a udělení šlechtictví (21. máje 1626). Z Londýn
do Francie, a i zde od. Ludvíka XIII. obdařen mno
milostmi. Potom některý čas ztrávil v Genevě. Dokonav
úkol svůj u mladých Kaplířů, kteří se od péra obrátili
píru, dal se do Benátek k Thurnovi, odtud se pak brzo s
vrátil přes Lombardii, Piemont, Savoj, Burgund do Fran
dále po moři do Hollandu. Přijevše dostali první zprá
valném vypovídání nekatolíků z Čech 1627, což u Ma
vzbudilo myšlénku, aby se všickni exulanti pro víru, i z
gie i z Čech, usídlili na půdě hollandské, a sice do fries
města Stawernu. Záměru svému zvláštním spisem sna
zjednati průchod. Leč „Motivy“ jeho zůstaly bez úč
jakož i cesta, jižto po zajíždce ke dvoru Christiana IV.,
dánského, v uložení Thurnova vykonal do Wittemberka
pomezí českému, anobrž naopak i sám Martinius v Mišni
Thurnovi se vidělo, že mu M. platněji bude sloužiti, zůst
na blízce kurfirstského dvoru saského a odtamtud zpráv
dodávaje. K jeho tedy rozkazu snažil se M., aby v I
kdež bylo střediště vystěhovalcův českých, uchvátil duc
vládu nad exulantskou obcí. Dne 7. dubna 1628 potvr
tomu od kurfirsta Jana Jiřího, i zároveň mu za adjunkt
dán otec jeho (Pescheck Exul. 143). Hned potom se
za manželku pojav Kateřinu, dceru staroměstského so
Jana Jelínka. L. 1629 vydal „patenty“ ku králům, kní
a městům, prose o pomoc vyhnancům, a sám se o to na
vybral. Příčinou rozdávání sebraných almužen první n
v Perně neshody mezi Evangelíky a Bratřími, kteréž p
rostly, až se zvrhly v boj nesmiřitedlný, jelikož se Brat
dům luterským podvoliti vzpěčovali. K tomu přistoupil
nice příčinou výroku jednoho o sv. Trojici v Martiniově v
symbola Athanasiova. Martinius po mnohých mrzutostec
sám vydáváním paškvilův rozdmychoval, musil se odhod
přetištění symbola s prefací, od konsistoře drážďanské
nařízenou (Inducie 36). U protřed sporů těchto se vp
jejž saský vojevůdce Arnheim v srozumění s Albrecht
Waldšteina po bitvě u Lipska do Čech učinil, exulantům
vřela brána do vlasti. Dne 15. list. 1631 Sasové ol
Prahu, a Perenští nemeškali následovati po nich. Přišec
Prahy, v první neděli adventní sňali hlavy osob 21.

1621 sťatých s věže mostecké a pohřbili je v Týně. Martinius nad nimi měl kázaní pohřební (ČČM. 1853, 525). Katolický farář týnský, Jan Petr Čechiades, přinucen faru svou postoupiti Martiniovi. Dne 8. pros. svolána schůze kněžstva podobojího do domu H. Matese hraběte z Thurnu na Újezdě a tu Martinius přes odpor stavův asi 70 hlasy administratorem vyvolen, načež jej do „kathedrálního kostela“, jak podobojím od dob Rokycanových Týn slul, uvedli a prohlásili. Hned potom přistoupeno k přeobrazení university. Martinius vyvoliti se dal na proboštství kolleje Karlovy, i v samém skutku on i jiní čtení rozpočali (Osvěta 1873, 176). Ale nedlouho, trvalo toto působení. Již 23. máje 1632 Arnheim opustil Prahu, a s ním se Martinius s soudruhy opět, od Litoměřic po Labi, navrátil do Sas. Dne 27. máje v Perně dála se jakás reformace konsistoře pražské pod předsedáním Martiniovým, začež tento v pamfletu: „Diškurs dvou kněží Petra Simplicia a Pavla Prchlicia“ pod osobou Pavlovou přetřepáván. Ale nepominul strach, s kterým ušel z Prahy. Domnívalť se, že brzo bude udeřeno i na Perno; aby tomu ušel, odejel na prámu v Litoměřicích vypůjčeném do Wittemberka, a teprv po několika nedělích zase se navrátil. Již 1629 byl Martinius „velikým nákladem a ostaráním“ od kn. Megandra koupil tiskárnu, i začal s pomocí Ctiborovou svoje i cizí knihy tisknouti. L. 1630 vydán Krupiův Katechismus, 1631 Krocinovského Harmonie, pak Písně pohřební při pohřbu Melichara Haldiusa, synáčka Jana Haldiusa z Nayenperka (Kleych) a j. L. 1632 však tiskárnu zcela postoupil Ctiborovi, tak že první polemický jeho spis proti Bratřím již znamenán firmou Ctiborovskou. Ve spisu tomto vynesl M. všecky své hořkosti na Bratří, jichžto souvěrci po dlouhém ostouzení návodem jeho 1635 z Perna byli vyobcováni. Starší nesmlčeli mu. Komenský a Fabricius odpověděli 1636, načež Martinius ještě toho roku vydal Obranu, a když Starší vydáním Komenského „Cesty pokoje“ a Felinova „Rozebrání“ replikovali, 1638 své Inducie. L. 1635 zemřel mu otec, načež si za spomocníka připojil Mr. Matěje Georgina. Tím zdá se nabyl větší prázdně, i jal se úsilovně pracovati na historii církví evangelistských v Čechách, kterouž z jara 1639 vydati obmýšlel. Ale před ukončením díla toho zastihla jej smrt. Konec ledna 1639 byl v Drážďanech, a když se odtud

do Perna vrátil, těžek byl a stonati počal. Nemoc rychle se vzmáhala, až jí 7. února (dle nového kalendáře) i podlehl. Pochován v Perně v Kostele sv. Mikuláše, kterýž Čechům byl vyhrazen. Na hrob dán mu nápis, že byl „theologus inter Bohemos excellentissimus, exiliis, bellis, rapinis afflictissimus“ (Pescheck Exul. 35). Krupius a Janda tiskem vydali pohřební kázaní jemu na památku učiněná. Druhá jeho manželka po rozbití osady perenské, při čemž všecken svůj majetek ztratila, s čtyrmi dětmi uchýlila se do Žitavy. Synové jeho Mr. Samuel a Mr. Benjamin stali se kněžími evangelickými, a od nich pochodí četná, v Sasích podnes kvetoucí rodina Martinich Dražova (ib. 96).

1. Rorate čili zpěvy adventní. V Pr. 1620 (IV. 153 a V. 81).

2. Confessio bohemica vere augustana in quaestiones et responsiones resoluta. Česky i latině. V Pr. 1620 (IV. 1215).

3. Knížka ruční (enchiridion) zpěvův a modliteb s připojeným symbolem Athanasiovým dle překladu Kodicillova z řečtiny od l. 1574. Ve dvou dílech. V Perně 1629 (IV. 153, V. 81 a 1532), pak 1630 v 12° a 1631 v 8° (Kleych).

4. Symbolum Athanasii podle latinského obecného exempláře, spolu s vyznáním čtyr sněmů duchovních, nicenského, konstantinopolitanského, efeského a chalcedonského pod titulem: Vyznání víry sv. křesťanské. V Perně 1630 (V. 698 a 701, Obrana 438).

5. Kázaní pohřební nad Bohuslavem Růtem z Dirného na Borci a nad Pražkou Lidmilou Kubicovou 1630, nad Janem Jindřichem Pomnitzem, synem purkmistra perenského, a nad Mr. Mikulášem Troilem Hagiochoranem 1631 (V. 1061).

6. Modlitby, k časům těmto posledním a velice strastným případné, jako i ku památkám a slavnostem. Bez r. a m. v Perně 1630 (V. 1532).

7. Modlitby, též přemyšlování svaté, pannám a paním, vdovám a sirotkům i jiným pobožným srdcím ku potěšení. Asi 1630, pak 1669 v Žilině (ib.).

8. Desatero přemyšlování s modlitbami kajícími (ib.).

9. Sedm listův apokalyptických od sv. Jana, kancléře Páně, k sedmi církvím asiatským učiněných, v církvi pirenské při sedmi pohřbích vyložených a vysvětlených (IV. 823).

10. Deset pohřebních kázaní (V. 1061). Č. 8—10 tištěna před 1636, jelikož je Mart. uvozuje v Obraně, 347. Srov. ČČM. 1874.

11. Konfessí česká. V Perně 1630 (IV. 1215).

12. Konfessí augspurská. V Perně 1630 (Obrana 347).

13. XXXV. důvodův, pro které všickni evangelištší Čechové za jedno býti povinni jsou. V Perně 1635 (V. 698). Srov. Slavata Pam. I. 9.: „Traktát dosti spletichaný.“

14. Obrana proti ohlášení starších kněží bratrských. V Perně 1636 (ib.).

15. Induciae Martinianae aneb zpráva, proč odpovědi se nedává na ty dva důtklivé a hanlivé spisy od starších kněží bratrských. V Perně 1638 (ib.)

16. Skraušené modlitby. Tři díly (V. 1632). Tišt. po 1636.

17. Sacra anchora Bohemorum exulantium. Skraušené k Pánu Bohu ıvrácení lidu evangelistského českého, mezi cizími národy zůstávajícího. V ·erně 1638 (ib.).

18. Historia bohemo-evangelica, Historie církví evangelistských českých, sání 1636–38. Rkp. ztracen.

19. Praxis pietatis z Komenského textu prý Martinius opravoval a jinačil, hděje ji tiskem vydati 1635 (Ohláš. 137).

20. Díla, ježto se v Klíči 143 a 149, u Jungm. IV. 459, V. 374, 494 a 98 uvozují, vydal Martinius jen latině. Srov. ČČM. 1874, 206.

Martinovský Lukáš, svob. umění mistr, kteréžto hodosti dosáhl na některé cizí universitě. Soudíc po přátelství ·ho s Dr. Janem Habermannem či Avenariem († 1590), náležel zastavatelům učení Lutherova.

Křesťanských pobožných panen věneček poctivosti. S předmluvou od ıbermanna. V Pr. 1581 (IV. 685).

Marxius Jan z Horažďovic byl farářem na Kosové Hoře 614); po převratu odebral se u vyhnanství, odkudž se 1631 . čas do Čech navrátil. L. 1645 ještě byl živ, přebývaje Uhrách.

1. Summa biblí ve verších. 1616 (IV. 162).

2. Písně na každý den v týhodni s modlitbami. V Trenčíně 1645 u ›roty Vokálové (IV. 137 a 1984).

Masník či **Masnicius Daniel**, syn Mikuláše, Liptovana Bodic, byl rektorem školy žarnovické a potom knězem v .ostolné za první polovice XVII. věku.

Dvě písně, jedna v Kleychově kancionále 1650 složená, druhá v Cyth. Fanovského (Tablic Poezie I.).

Masník či **Masnicius Tobiáš**, syn Danielův. Vyučiv : v kolleji přešovské, 1669 stal se rektorem v Senici. Pobyl · jen devět měsíců, i odebral se do Jilavy, kdež z počátku ž jen školu spravoval, až se 1671 stal jáhnem. V proti·nstvích tehdejších sdílel osud svých vrstevníkův i musel se ·ti u vyhnanství, z něhož se po několika letech zase navrátil. kolo 1680 byl v Žitavě; tam se ujal Fr. Rühra, an co ladík s matkou svou z Čech byl ušel pro náboženství (Pe· heck Ggrf. II. 518).

1. Vyvolená boží vinice obnovená. V Drážďanech 1682 u Krišt. Bauınna (V. 386). Ded. Kateřině Sidonii Revayové z Revu.

2. Zpráva písma slovenského, jak se má dobře psáti, čísti a tisknauti. Levoči 1696 (V. 16).

Mastičkář viz **Hry velikonoční**.

Matěj od Bílého lva, měštěnín St. M. pražského, spojil se s Severinem, Pytlíkem a Janem od Čápův k zpořízení prvního vydání celé biblí české 1488 (III. 536). Zdá se, že v domě jeho byla tiskárna, ve které povstaly prvotisky pražské. Dům ten od 1520 přešel v majetek Konáčův.

Matějkův Jan, mistr svob. um., 1615 úředníkem byl v Častolovicích, i napsal životopis Fridricha z Oppersdorfu, jejž t. r. vydal spolu s písní, k potěšení synům jeho Ottovi a Fridrichovi v zarmoucení po smrti otcově složenou (IV. 199).

Mater verborum viz **Vacerad** a **Katholikon.**

Matheides ze Závětic Norbert, litomyšlský rodic z rodiny, která erbovně byla spojena s Závěty. L. 1719—35 byl děkanem ve Skutči a čestným kanovníkem kralohradeckým. L. 1719 v lázni svatomikulášské u Vys. Mýta nabyl polepšení svého zdraví (Částka 90).

Gerharda Petschachera Blahoslavená Panna cellenská. Z latiny. V Pr. 1738 (V. 1223).

Matheolus Jan Sedlčanský (Sedesanus) studoval v Praze i stal se 1577 bakalářem (LD. II. 425), načež obrátil se ku kněžství. L. 1580 přeložil Valentina Trocedorfa, znamenitého svou dobou paedagoga († 1556):

Modlitby na evangelia všech neděl a svátkův. V Pr. 1580, 1582 (IV. 1954).

Mathiades Jan Jiří viz **Račenský,**

Mathiades Pavel Hradecký z Hradce Králové, kněz evangelický, jenž 1624 u vyhnanství do Lužic se odebral a v Žitavě exulantům českým služby kazatelské konal (Pescheck Ggrf. II. 479).

Artikulové, podle kterých navštěvovány a zkušovány bývají církve v Sasích 1593 (IV. 557 a 1742).

Mathiades Václav Brodecký z Brodce u Jičína 1611 byl farářem ve St. Bydžově, ve kterémžto úřadě setrval až do reformace katolické po 1621 (Pam. 1860, 118).

1. Henrika Agrikoly knížka srovnávající starý i nový zákon. V Brně 1611 u B. Albrechta (IV. 1160 a 1168, D'Elvert Beitr. 50).

2. Kázaní na odchodné (Klíč 161, IV. 1636).

3. Pobožný spis o slavné a předůstojné večeři Páně 1612, 1616 (Klíč 161, IV. 1401).

Matyáš z Hraběšína, bakalář, studoval někde v cizině, i žil potom v Praze. L. 1540 přítomen byl při léčení faráře svatoštěpánského (Dudík Schw. R. 176). L. 1545 napsal hanlivé jakés psaní na potupu kněžstva podobojího, pravě v něm

mimo jiné, že chce „druhý Žižka povstati na popy". Když to podáno do konsistoře, vymlouval se, že to učinil z žertu, jako tovaryši svému hroze; byl prý k tomu ponuknut od Bratří boleslavských, kteří jej špehéřem zjevně nazývali, a chtíce jej zkusiti, na to ho navedli. Když se zaň Mr. Kollin a Mr. Šentigar přimlouvali, konsistoř na výmluvě té popřestala, ale Matyáš vždy ještě před úřady měl oplétání (Bor. I. 202).

Matyáš Bohuslav viz **Jičinský M. B.**

Mauřenín Tobiáš z Litomyšle, „svobodných umění milovník" a rozhodný stranník směru luteranského. Spisovatelská činnost jeho připadá mezi 1593—1625; největší ze spisův jeho obliby dosáhly hry dramatické. L. 1590 se oženil a Blažej Jičinský sňatek jeho písní oslavil (IV. 185). Po 1621 odebral se v pohostinství do Bavor, kdež složil píseň do spisu, od Jiříka Galli 1625 v Řezně sepsaného (ČČM. 1850, 222).

1. M. Mollera nábožné modlitby starých sv. otcův. V Pr. 1593, 1602 (IV. 1965).

2. Zrcadlo dvau boháčův. V Olom. 1594 (IV. 698).

3. Výkladové na evangelia sv. Jana. V Pr. 1595, 1598, 1606 (IV. 1519).

4. Chiromantia, ruční knížka na ruce komplexí. 1598 (IV. 800).

5. Sedm částek modliteb Mollerových. V Pr. 1599 (IV. 1965).

6. Věk člověka, 7. Historie o sedlském pacholku a o poběhlém židu, 8. Výstupný syn, jsou dramatické skladby, tištěné v Pr. 1604 a pak často „roku tohoto" (IV. 232).

9. Polykarpa Leysera Vysvětlení křesťanského katechismu v osmi kázaních zavřené. V Drážďanech 1606, ve Velkých Němčicích 1615 (IV. 1623; Martiniova Obrana, kdež podán výtah, 195—215). Ded. Kašparovi Kaplíři z Sulevic. Proti této knize vydán „jakýsi traktát důtklivý a štiplavý, psaný bez podpisu místa i jména". Nato psal Mr. Vikt. Vrbenský (ib. 215).

10. M. Mollera Manuale, Rozjímání, kterak by člověk učiti se měl křesťansky živu býti a blahoslaveně umříti. V Pr. 1608, pak 1717 (IV. 1883).

11. Potěšitedlné rozjímání o dni posledním a o životě večném. Veršované skládaní na slova: „Tobias Mawrzenjn, swobodných uměnj milownjk, složil". Při Galliho Wasserquellu (ČČM. 1850, 222).

Maximilianus Antonius a Jesu, augustinian bosák, 1699 v Praze založil bratrstvo sv. Anny. Zemřel po 1723.

1. Růže bílá červená, pobožnost k sv. Anně. V Pr. 1699 (V. 1593). Ded. Alžbětě hraběnce z Schafgotsche roz. Waldšteinové.

2. Pět Davidových kamenův Goliáše porážejících neboližto pět ran Krista Pána tajemství. V Pr. 1723 (V. 1479).

Mayer J., syn městského rychtáře v Třeboni, sepsal paměti o věcech, v rodišti jeho od 1564 do 1673 udalých. Přepis, rukou augustiniana Bertranda Radla (zemř. 1777) zpořízený,

podnes se chová v Třeboni. Výňatky v ČČM. 1858 péčí kn. Karla Müllera.

z Mayersbachu Jan Hynek, lékařství professor a 1752 rektor na universitě pražské, 1749 sepsal a vydal „vyšetření příčin, prostředkův a lékařství při všeobecném pádu hovězího dobytka“ (V. 594).

z Medulánu Václav na N. M. pražském 1475 přepsal bibli t. ř. Dlouhoveskou (III. 520).

Megander Krištof, mistr svob. um., kněz evangelický, 1620 kazatelem byl v Postoloprtech, později v Benešově (Bensen). L. 1624 odebral se do Saska i zařídil si tam; jak se zdá, napřed v Drážďanech, potom v Perně tiskárnu, kterouž mu postoupili nápadníci po Henykovi z Waldšteina; první známý tisk jeho jest tuším „Echo pohřební“ nad A. M. Budovcovou 1625. L. 1629 tiskárnu prodal Martiniovi. L. 1625 „k žádosti osob vzácných vynesl dobré zdání na ta nějaká vidění Krišt. Kottera“, proti němuž psal Komenský (ČČM. 1874). L. 1636 Megander již byl mrtev, jelikož jej t. r. Martinius nazývá mužem „vzácné paměti“.

1. Kázaní pohřební nad Polyxenou Šternberkovou z Waldšteina. V Pr. 1620 (IV. 1726).

2. Matýáše Hoe Evangelická ruční knížka. V Perně 1627, 1630 (V. 696, Obr. 322).

3. Postilla Egidia Hunnia, wittemberské akademie professora. V Perně 1628 (IV. 1554, kde se první vydání omylem klade k l. 1588). Že ji Megander s některými pomocníky přeložil, určitě vysvitá z Martiniovy Obrany 438.

Meixner Leopold, kněz dioecese olomoucké, do 1729 farářoval v Slatenicích, do 1730 v Moravských Prusích, odkudž se dostal do Tovačova. L. 1731 stal se děkanem. Zemřel 8. června 1737 (Wolný I. 5, 91).

Kázaní při korunování obrazu marianského na sv. Hoře. V Olom. 1732 (D'Elvert Nachtr. 277).

Melantrich z Aventina Jiřík, Rožďalovský, nar. 1511, studoval v Praze, kdež 1535 dosáhl bakalářství (LD. II. 316). Potom dal se na cesty po Německu; déleji pobyl ve Wittemberce, slyšev tam Melanchthona, v Basileji a v Normberce. V Normberce oblíbil sobě umění knihtiskařské i seznámil se s Janem Güntherem, ku kterémuž se po návratu 1542 odebral do Prostějova co pomocník při tiskárně. Jiřík náboženským smýšlením klonil se k náuce Lutherově, kteráž pod ochranou

Jana z Pernšteina v Prostějově měla přední své opořiště. Asi 1546 obrátil se do Prahy i spolčil se tu s kněhtiskařem Bartou Netolickým, jehož závod na Malé Straně 1552 na sebe převedl a na St. M. přenesl. První velké jeho podniknutí bylo nové vydání Biblí. Dal se v ně s pomocí Netolického i Sixta z Ottersdorfa a 1549 je dokonal. Z jiných děl u Melantricha tištěných připomenouti sluší Herbář Mathiolův něm. a česky 1562—3, Zřízení zemské 1564, Práva městská 1579, Postillu Ferovu 1575, Rvačovského Masopust 1580. Knihy, od jiných sepsané a od něho vydávané, opatřoval předmluvami a dedikacemi, jako k. p. Sedmero kázaní s výkladem na žalm 50. od Jer. Savonaroly (IV. 1583), připsané místopísaři Vilémovi Malovcovi Kosořovi z Malovic, pak Vlčetinského překlad modliteb Cithardových. Erbu a přídomku „z Aventina“ uděleno mu 1557. L. 1563 koupil si dům „u dvou velbloudův“ v ulici Kunešovic, nyní Sirkové, i znovu jej spůsobem renaissančním podle potřeb svých vystavěl (Pam. 1855, 255). L. 1576 za společníka přijal zetě svého Mr. Daniele Adama z Veleslavína. Melantrich zemřel 19. list. 1580 i pochován v kapli betlemské. Po smrti jeho tiskárnu spravoval Veleslavina až do právních let *Jiříka mladšího,* kterýž jí 1584 sám se ujal, ale již koncem 1585 nebo počátkem 1586 smrtí sešel (Rybička v ČČM. 1865).

1. Dr. Urbana Regia, superintendenta luneburského, rozmlauvání o krásném kázaní, kteréž Kristus od Jerusalema do Emaus dvaum učedlníkům učinil. V Prostěj. 1545, v Pr. 1571, 1573 (IV. 1493). Ded. Janovi z Pernšteina.

2. Téhož Katechismus. V Pr. 1547 a pak častěji (IV. 1253).

3. Biblí Melantrišská č. Melantriška. V Pr. 1549, 1557, 1561, 1570 a 1577 (IV. 1166). Ded. Maximilianovi II., 1577 cís. Rudolfovi II. Srov. ČČM. 1865, 133; Novotný Bibliotéka č. biblí 23 sld.

4. Kašp. Huberina Studnice života a lékařství duše. V Pr. 1554, 1555, 1566 (IV. 1806). Ded. místokancléři Zigm. Heldtovi z Kementu.

5. Modlitby nábožné (z knížek Strančnského a jiných vybrané). V Pr. 1554, 1558 atd. (IV. 1939).

Melezínek Václav, pernikář pražský a veliký enthusiasta pro vzniklé za jeho doby české divadlo. Radost svou nad tím jevil ve verších, jež k novému roku vydával (Dobr. LG. 1792, 215), velebě v nich jmenovitě bratry Thámy a herce (VI. 366).

Melik či Melikius Samuel z Vážce byl syn Šalomouna, rektora svatojanského, později kněze vážeckého. Vyučiv se umění liternímu, byl kantorem v Třebíči na Moravě asi 1575,

potom za krátký čas rektorem [illegible] ve svém rodišti, 157[illegible] ve Slovenské Lipči, později v Brezně, kdež se 1579 stal kaplanem. L. [illegible] [illegible] se tam již [illegible] farářem. Na shromáždění církevním v Žilině 161[illegible] zvolen za superintendenta [illegible] [illegible], v kterémžto úřadě setrval až do smrti 29. srpna 1[illegible].

Ve spolku s Eliášem Lan[illegible] a Izákem A[illegible] vydal 1612 katechismus Lutherův (IV. [illegible]).

Melissaeus Jakub Krtský ze vsi Kr[illegible] u Strakonic, nar. 15[illegible]. Kněžem stal se v [illegible] [illegible] 15[illegible]4 děkanem byl v Kutné Hoře. S Veleslavínem [illegible] v [illegible] pražských: pro jeho slovník [illegible] názvy [illegible]. Zemřel 2[illegible]. října 1599 morem (Ru[illegible] Boh. [illegible]). Přátelé jeho [illegible] mu oslavili básněmi („[illegible] et [illegible]" Pr. 1599), připojivše ku knize té některá jeho [illegible] epicedia.

[illegible] v jedné [illegible] V Pr. 159[illegible] (IV [illegible]). [illegible]

[illegible] kázaní troje [illegible] v Horách Kutnách V Pr. 15[illegible] (IV [illegible]).

Melissaeus Václav Krtský, bratr Jakubův, nar. 1540, kněžem [illegible] stal se [illegible], načež byl kaplanem v Žatci. Později [illegible] se v [illegible] [illegible], a z Louna odešed [illegible] správě v [illegible]. L. 1575 při jednání o konfessi české [illegible] [illegible] komisse, za kterouž redakce její byla [illegible] (Jafet [illegible]). Zemřel [illegible] října 157[illegible] v [illegible]. Syn jeho, též Václav, [illegible] z Louns, stal se mistrem [illegible] pražského, [illegible]—[illegible] spravoval školu kutnohorskou, pak [illegible] v [illegible], odkud [illegible] 1624 uchýlil se do Saska ([illegible]).

[illegible] 1573 psaném J. Lho[illegible] v Pam. [illegible].

Mělnický Martin, kněz [illegible] 1552 stal se farářem u sv. Mikuláše na Malé Straně (Sv. I. [illegible] a 317). L. 156[illegible] podepsal konfessi, která [illegible] směru luteránského císaři Ferdinandovi I. [illegible] a [illegible]: „Tať víra [illegible] tělo a krev Páně [illegible] (IV. [illegible]) vydána byla Jacobae[illegible] [illegible] 21). [illegible] s Mysterpolem 28. září t. [illegible] kraje [illegible] k [illegible]. [illegible] se 1564 je[illegible]

nalo o svěcení kněží podobojích a první o to u arcibiskupa Antonína Brusa učiněné kroky zůstaly marnými, Mělnický s několika faráři pražskými vyslán o přímluvu k Pražanům (Brus 183). Po smrti Mystopolově 31. března 1568 jediným zůstal administratorem. L. 1570 dal se v jednání tajné s Augustou o spojení Bratří s podobojími. Ukazoval se přitom, jakoby věcí bratrských spolu s ním zastávati chtěl, ano napsal mu pěkný o tom list pod pečetí konsistořskou. Augusta věřil upřímnosti líčené i jal se administratorovi odpovídati, anobrž i agendy bratrské mu vydal. Konečně Mělnický svrhl krabuši, ano počal zřejmě proti sjednocení i psáti. Augusta tak se nad tím rozlítil, že s tíží zdržen byl od toho, aby obapolné dopisy nevydal do veřejnosti (ABr. XI. 31). L. 1569 Mělnickému propůjčeno děkanství u sv. Apollináře. Zemřel tuším 1572 (ČČM. 1848. I. 466).

Psaní ku panu Václavu Čejkovi. V Pr. 1576 (IV. 1299).

o **Meluzině** čtení viz **Durink z Ringolu.**

Menší František, kněz katolický, 1744 v Kutné Hoře vydal kázaní o sv. Janu Nep. (V. 1012).

Menšík z Menšteina Jakub, Prachatičan, mladší léta ztrávil u Viléma z Rožmberka, jemuž i později dopisoval noviny, a když pán stonal, lékaře mu jednal. L. 1577 přijat do stavu rytířského. L. 1584 písařem byl u soudu purkrabského, 1586 stal se hejtmanem Menšího Města pražského. L. 1587 od Jana Vchynského dostal vesnici Mokropsy, ku které připojil i Vonoklasy. Z jara 1590 vyhořel mu dvorec vonoklasský, že se na léto přestěhoval do Mokropes. Tím zachoval se od zlé příhody. Jacís lotři chtěli jej přepadnouti a vyloupiti, a skutečně vrazili do dvorce, nevědouce ovšem, že tři hodiny před jich příchodem Menšík jinam se byl obrátil (Březan). L. 1593 byl úředníkem při hejtmanství hradu pražského. Toho roku navésti se dal nejv. hofmistrovi Jiřímu z Lobkovic, aby mu v pletichách jeho o dosažení nejvyššího purkrabství po Vilémovi z Rožmberka byl nápomocen. Stížnosti, jichž přednešení na sněmě hlavní mělo býti pákou snahám Jiříkovým, k jeho a Ladislava z Lobkovic návodu Menšík uvedl ve spis (Tomek v ČČM. 1853, kdež 238—243 i spis otištěn). Za tuto službu slíbeno a i vymoženo mu místosudství, kterýžto úřad od 1593 zastával do 1601. Mezitím sestavil právní

obyčeje o soudu mezním, což sněmem byvši schváleno, stalo se zákonem. L. 1601 od Jiřího Vratislava z Mitrovic koupil Osov a Skřipli. Tehdá povýšen za kr. radu a prokuratora. Vedle toho od 1603 zastával i purkrabství hradu pražského. Dne 1. července 1609 účasten byl druhé schůze direktorův s pány katolickými u nejv. purkrabí (Slav. Pam. I. 346). L. 1611 připadla naň povinnost, aby po útrapném vyznání Teynaglově k úřadu nejv. purkrabství obeslal souvěrce a stejnomyslníky své, Slavatu a Martinice (ib. II. 22 a 44). L. 1613 vzdal se úřadův i vedl odtud život soukromý. V bouřích stavovských co horlivý katolík stál při straně královské, ačkoli v seznamu osob, jež byly od stavů vypovězeny anebo ze služeb veřejných vyloučeny, jména Menšíkova nenalezáme. Jmění své, an byl bezdětek, obrátil na kostely, školy a ústavy milosrdné. Zemřel 163[illegible]

O mezech, hranicích, saudu a rozepři mezní i příslušenství jich v království Českém. V Pr. 1600 (IV. 937). Srov. rozpravu Dr. H. Jirečka O soudu mezním v ČČM. 1858.

z **Merfelic (Marf.)** viz **Makarius Jos.**

Městecký viz **Adelf Jan.**

Mezároš (Mészáros) **Ondřej**, farář v Dubnici, pak 180[illegible] 1812 kanovník nitranský a požitečník jednoho z uherských opatství.

Drahně vydal kázaní, modlitebních knížek, Život Tobiáše, Učení římského katolického náboženství (Šaf. LG. 394), Velmi vážné s Bohem obcování (Rl. Pohl I. 2). Značná část kázaní Mesárošových otištěna v Rešetkově sbírce „Kázně příhodné“, ježto 1831 v Trnavě vydána (ČČM. 1859, 145).

Měšťánek Jan viz **Civilius J.**

Metelka Daniel, farář v Držkově (bol.), 1768 učinil druhé vydání modlitební knihy: „Výborné duše lékařství“ (V. 1519). První vydání vyšlo 1740 nákladem dědictví svatováclavského.

Mezlecký z Palmolevu Jan Václav od 1710 farářem byl v Čelakovicích. Dosáhnuv doktorství písma sv., stal se kanovníkem a českým kazatelem u sv. Víta. Přitom již 1730 dosáhl i kanovnictví na Vyšehradě, jsa jeden z posledních, kteří obě ty prebendy pospolu měli. V dějinách kapitoly vyšehradské tu sobě zůstavil památku, že 1737 se přičinil o zřízení dvou nových míst kanovnických (Ruffer 354). Zemřel asi 1740.

1. Vinšovaný auplněk měsíce v temnostech noci (káz. o sv. Barboře). V Pr. 1710 (V. 910).

2. Thymiana pietatis Pii V. t. j. pravá podstata vůně májové pocty boží (káz. ke cti sv. Pia). V Pr. 1713 (ib.).

3. Lucerna ardens et lucens t. j. svíce hořící a svítící, sv. Jan de Regis (káz.). V Pr. 1738 (ib.).

Mezřický viz **Facilides**, **Huber**, **Jabín**, **Olivetský Pavel**, **Thaddaeus Jan**.

Mička Josef Hynek, doktor filosofie a lékařství, vydal rozpravu o Dobré vodě táborské:

Uzdravující studničný pramen kr. města Hradiště hory Tábor. V Jindř. Hradci 1732 (V. 556).

Br. Michal Starý, kněz římského svěcení, farářem byl v Konwaldě, potom v Žamberku. K Jednotě přivinul se hned při počátcích jejích, ano vedle Br. Řehoře stal se zakladatelem jejím. Opustiv faru, usadil se s ostatními v Konwaldě. Zde odevzdáno mu řízení služeb, ve kterých již 1459 některé, ač skrovné, učinil změny, zjednodušiv obřady, což první k žalobám u krále zavdalo podnět Rokycanovi, an nový spolek náboženský mohl viniti, že i u věcech zevnitřních dělí se od obce křesťanské. L. 1467 na synodě lhotecké Br. Michal předním mezi biskupy byl volen a hned nato vypraven do Vídně k Štěpánovi biskupu waldenskému, aby od něho přijal posvěcení. Po některém však čase, aby se všecko spojení s hierarchickými řády římskými přetrhlo a Jednota již *svého* biskupa měla, Michal prvotnost vzdal Br. Matějovi a sám sedl níže pod něho. Ano odřekl se i prvotního svého kněžství, aby prý „na sobě nic římského neměl", a znova na kněžství od nových biskupův bratrských říditi se dal (Arch. Č. VI. 173). Brzo nastaly doby utrpení, jichž nemalý podíl popřán i Michalovi. Král Jiří kázal jej jmouti a na hradě svém v Mostě uvěziti. Teprv smrtí královou zasvitla Bratřím doba oddechu. Strana podobojí starala se nyní, aby je přemluvením odvrátila od nastoupené dráhy. L. 1473 a 1478 pozváni sou od mistrův pražských k rozmluvám; obou schůzí účastnil se Michal, první s Br. Jarošem, druhé s Br. Janem Chelčickým a Prokopem. Asi 1474 vydal se s jinými přes Slezsko do Marek, chtěje navštíviti tamní Waldenské, ale zvráceni byli již z Kladska. V různicích 1490 stál při straně pokročilé proti Br. Matěji (Meč 144). Na snešení rychnovském 1495 nalezáme jméno jeho v

čele podpisův (Dekr. 2). U vysokém stáří zemřel v Rychnově 12. dubna 1501 a tu pochován.

1. Psaní o důvěrnosti, že Jednota z Boha jest, a schybání o tom čím sluší věřiti. Michalkův to spis dle svědectví Červenkova. ABr. V. 9—27 (III. 728).

2. Psaní proti artikulům, které od neznámého kohos proti Bratřím Vilémovi z Pernšteina byli posláni 1499 (Blah. hist. 199).

Br. Michalec Martin z Litoměřic, nar. 1504, vzdělání svého nabyl v boleslavské škole bratrské, čeledínem jsa Br. Lukáše, jehož smrti 1528 byl přítomen. Na jáhenství zřízen v Brandýse 1529; tam též stal se 1531 knězem a 1532 členem úzké raddy. Počátkem 1533 vypraven do Němec, aby se seznámil s náčelníky reformace a důkladně přezvěděl, jak se kde co děje mezi Luterány i Cvingliany. Opatřen jsa listy k Lutherovi i Melanchthonovi, nejprvé zastavil se ve Wittemberce, kdež od obou přívětivě byl uvítán. Plné čtyry neděle tam ztráviv, časté míval s nima rozmluvy o učeních rozdílových, jako bylo o ospravedlnění skrze víru, o křtu, o večeři Páně. Zároveň hojnou měl příležitost, vyličiti jim řády bratrské. Luther se odhodlal, k přímluvě a s pomocí jeho, pod auktoritou svou vydati konfessi, kterou Bratří 1532 k žádosti Konráda Krajíře pro Jiřího markrabí brandenburského byli sepsali. Šťastné toto pořízení a strach před nepokoji, ježto tehdá zvláště v okolí Münsteru příčinou Novokřtěnců trvaly, přimělo Michalce k tomu, aby, nechaje další cesty, hned z Wittemberka domů se navrátil (Quell. 46). Brzo potom odevzdána mu správa zboru prostějovského. L. 1535 zapletl se v jednání s Habrovanskými. Po výměně několika listův stala se schůze v Kyjově, leč s nevalnějším než posud výsledkem (Blah. hist. 207). Na synodě přerovské 1537 volen k biskupství i svěřena mu péče o vychovávání mládeže bratrské. Přitom dána mu veliká svoboda co do pořádku učebního, aby směl měniti i přestavovati jak by se jemu za lepší při které věci vidělo (Dekr. 163). Jmenovitě Blahoslav byl vychovancem jeho. Latině mnoho neuměl, ale jsa muž zdařilého přirození, vtipný a výmluvný, vyučováním svým docílil takových výsledkův, že Bratří dlouho zpomínali na výtečnou jeho methodu, jak mládež uměl zaneprazdňovati. „Příčiny prý dobré obmýšlel čeládce své, v nichž dobře stáli i rostli" (Dekr. 232). I řízení pořádku při kázaních vzloženo naň ve spolku s Augustou a Machem. V tom zachovával zásadu, kněžím pouštěti co největší vůli, aby

dělal každý tak, jak by se nejlépe vzdělával lid (ib. 166). Vedle toho na M. vzkládána péče o vydávání spisův. Tak 1543 v Prostějově opatřil vytištění Bavoryňského knihy o pravém náboženství. Téhož roku vyšel tam zkorrigovaný od něho a předmluvou opatřený „Dialog Peterky s Valouchem“ od Br. A. Šturma (Blah. Gr. 290). Leč vydání toto pykati musil tím, že jej Jan z Pernšteina pod 400 kop gr. míš. na rukojmě vzíti rozkázal, aby se postavil, kdežby mu koli pán poručil, ač po malém času propuštěn z toho závazku (Červ. Hist. 221). L. 1545 uloženo mu vytištění listův bratrských k Němcům a na obrat, v Olomouci, s opatrností prý jemu vědomou (Dekr. 163). L. 1544 sám se pustil do polemiky s Bartošem z Bíliny, an se tehdá stal farářem u sv. Petra v Prostějově. Při tom s velikou chválou vedl úřad biskupský. Služebníky téměř po vší Moravě spravoval. I do ciziny u věcech Jednoty cestu jednu vykonal, byv 1540 u Hesse ve Vratislavi (Gind. GBr. I. 252). Kazatel byl dobrý, ale spisovatel, podle úsudku Blahoslavova, nešťastný. Po zemi prý všecko se plazí, co psal, ač toho málo, příliš prostou maje češtinu. Také vše od ruky na spěch dělal, na slova a phrases péče nemaje. Ale nemoci dlouhé a těžké — stonávalť na dnu — vymlauvají prý dobrého muže (Bl. Gr. 287, Fiedler 232). Zemřel v Prostějově 24. ledna 1547.

1. Psaní k Janu Dubčanskému 1535 (Bl. hist. 207).

2. Kázaní o večeři Páně k žádosti Mr. Jana lékaře v Mladém Boleslavi sepsané. I odpověď na psaní proti tomu kázaní kněze B. Bílinského. V Prost. 1544 (IV. 1245).

3. Písní 31 v kancionále šamotulském, z nichž dvě podle liter: Budiž Bože mé silné ufánie (paní Bohunce) a Milý otče (Martin Michalec ke cti Kristu). Za zdařilé klade Blahoslav (Gr. 283): Všickni věrní křesťané. Těš se, dcerko sionská. Zpívejmež, věrní, společně. Kdož pod ochranou Nejvyššího.

Michálek Daniel, kněhtiskař pražský, jenž 1676—1731 držel impressí akademickou.

Michalides Samuel za mládi okolo 1690 studoval v Budišíně i byl v učení nápomocen Kr. Peškovi. Později stal se evangelickým farářem v Báňské Bystřici a superintendentem báňského okolí od 1732. V přátelských svazcích žil s Kleychem, jenž mu 1720 věnoval N. Zákon.

Summarium biblicum theologův wittemberských. 1730 (Šafařík Sl. LG. 393).

Michalovič Mataus ze Sečenu (nitr.) učil se v Křemnici, v Ružemberku a v Přešově. Rektor přešovský Jan Matheides odporučil jej Komenskému, když tento v Šaryšském Potoce dlel. Michalovič sloužil slavnému učenci 1½ léta v přepisování rukopisův, kteroužto prací znamenitě prospěl v literním umění, zvláště ve spisovné češtině. Krman při své grammatice často s ním radu brával, jakž z listu jednoho od Michaloviče Krmanovi psaného na jevo vychází. I sám M. sepsal navedení, jak by se Slováci v spisovnou řeč vpravili. (Tablic Poezie II.).

Světlonoš český, cestu do češtiny ukazující, t. j. ukázaní sumovní, jak se jazyk český má právě čítati, vyříkati a psáti. Spravený pro národ slovenský v uherské zemi bydlící, z něhož v jednom týdni Slovák vtipný a saudný můž se naučiti česky čítati, slova rozeznávati a psáti, a z pulerování svého jazyka se porozkochati. Přidána báseň od D. Krmana. Rukopis. (V. 18).

Michalovský Jan, v lékařství doktor, sestavil slovník český, ale prvé nežli naň poslední ruku přiložiti mohl, zemřel 1781. Práce jeho dostala se pak Dobrovskému, kterýž ji za základ položil slovníku svému (Jahrb. d. Lit. 1827, Předmluva k slovníku Jungmannovu).

Michna Adam, rodem z Otradovic, v polovici XVII. věku byl varhaníkem v Jindř. Hradci.

1. Česká Marianská muzika. V Pr. 1647, 1747 (V. 91).
2. Svatoroční muzika, aneb sváteční kancionál. V Pr. 1661 (ib.).

Michna Matouš, Slovák, katolický kněz, farářem a děkanem byl v Očové (zvol.).

Světlo ve tmách. V Trnavě 1758 (Chrástek v Sl. N: V.).

Mika Josef z Pelhřimova, nar. 28. září 1669, vstoupil do řádu praemonstrátského na Strahově 1687 a 1693 na kněžství byl vysvěcen. Od 1707 zastával úřad podpřevora, až 1709 povolán na proboštství při klášteře praemonstrátek v Doksanech, s kterýmžto důstojenstvím spojeno bylo právo zasedati na sněmě zemském. Jsa milovník staveb, jal se přejinačovati klášterní budovu i kostel, leč činil to kvetoucím tehdá slohem copovým, tak že starobylé tvary romanské obnovou bezmála byly setřeny. Za jeho doby 1726 slavena stoletá památka přenešení ostatkův sv. Norberta do Prahy spůsobem nádherným na Strahově i v Doksanech. Na Strahově při této příležitosti Mika učinil české kázaní. O Doksanech sepsal touž dobou spisek německý: „Das ruhmwürdige Doksan“ (Leitmeritz 1726). Zemřel léče se v Teplici 14. září 1733 i pochován v chrámě

doksanském. (Beneš v Pam. 1862, 173; D. K. Čermák z zápisek Dlabačových).

Norbertinské sedmistvo. Kázaní. V Litoměřicích 1727 (V. 944).

Mikšovic Pavel, měšťan lounský, sepsal kroniku rodiště svého, zahrnující v sobě dobu 1490—1631; rkp. chová se v městském archivě v Louně, jiný v Duchcově (V. 301). Zemřel 10. února 1632. Srov. *Mojžíš Jan.*

Br. Mikuláš viz **Dobromír Mik.**

Mikuláš z Pelhřimova (dle Jaffeta), kněz podobojí, 1522 jsa farářem u sv. Petra na Poříčí v Praze, nově vydal spis Mr. Martina Počáteckého o bludech pikhartských, čímž se Br. Lukáš pohnuta viděl k odpovědi (č. 45). Kn. Mikuláš 1526 již nežil, jelikož se r. t. farářem svatopetrským jmenuje Jiří Halíř (Bor. I. 25).

Mikuláš z Prostějova rodic, rektor školy v Bystrém, 1554 pro Václ. Žehušického z Nestajova přepsal Mr. Albertův spis o lékařství koňském (III. 290, Sternberg Pfl. in Böhm. I. 106). Václ. Žehušický 1553—7 držel panství svojanovské, ku kterémuž Bystré náleželo (Pam. 1856, 345).

Mikuláš, písař turnovský, muž zbožný a vzdělaný, jakž o němž svědčí Blahoslav.

Písně jeho: Bohu otci nebeskému vzdav (opravena od Blahoslava), Jsa Bůh v bytu vždy jediný (oprav. od Augusty), Ej nuž chválu vděčnou a Spasiteli Kriste jediný, otištěny v kancionále šamotulském (Blah. de Cant.).

Milde Heinrich, exulant český, 1735 a 1736 v Hali u Jana Justina Gebauera vydal tři spisky náboženské (V. 782).

Milec Eliáš z turčanského sv. Martina, syn Danielův, vzdělání přípravního nabyl doma, v Ivánkovcích, v Levoči a v Přešově, načež se odebral do Nagy-Enyedu v Sedmihradech naučit se německy a maďarsky. Universitní studia odbyl v Jeně. Po návratu 1727 stal se kazatelem A. V. na zámku Bitči u baronky Kalisiusové. L. 1730 povolán za správce církve uhersko-slovenské v Prešpurku. Milec rovně Liberdovi byl pěstovatelem směru pietistického, jmenovitě překlad jeho postilly Jakuba Spenera 1729 veliké spůsobil hnutí v evangelických církvích uherských. Zemřel 1757 (Horányi II.).

1. Jak. Spenera Gruntovní učení o článcích víry křesťanské, na obyčejná nedělní a sváteční evangelia. 1729 (Horányi II.).

2. Přemyšlování o sedmi posledních slovích ukřižovaného Ježíše. V Žitavě 1738 (V. 1490).

3. Přemyšlování s výkladem a naučením o osmeru blahoslavenství. V Žit. 1738 (V. 1491).

4. Rambachovo Přemyšlování o utrpení Ježíše Krista. V Žit. 1744 (Hor. II.).

5. Evangelium Izaiáše o narození Krista Pána. V Žit. 1744 (V. 1502).

6. Evangelický budič srdce. V Žit. 1744 (V. 1637).

7. Nové vydání M. Lániho překladu Eichornovy Duchovní zbraně 17[illegible] (V. 1583).

8. Spasitedlné řeči Pána Ježíše vysvětlené a k vzdělání vydané 174[illegible] (Hor. II.).

Milec Jiří, syn Eliášův, též kněz evangelický, jenž duch[illegible] správu vedl v Beckově (trenč.) a 1805 zemřel.

Přeložil Haasovu paraphrasi, překlad ve 2 dílech vydav pod titulem: Nov[illegible] Zákon vysvětlený 1805–6 (VI. 1716).

Milesius Eliáš, rodem z Rejšic u Mladé Boleslavě, 162[illegible] byl farářem v Mělníce a odebral se u vyhnanství do Žitavy[illegible] kdež mu 1630 zemřel syn Václav Pescheck Exul. 74, Ggr[illegible] II 482).

Modlitby pěkné a nábožné na neděle a svátky (Index. Jungm. Přid. 75)[illegible]

Milesius Jan, syn Eliášův, kněz evangelický, po smrt[illegible] Krupiově 1667 povolán za kazatele české osady žitavské, [illegible] kteremžto povolání působil do 1673 (Pescheck Zittau I. 299). Manželka jeho Kateř. F[illegible] 1678 zemřela v Žitavě v domě kn. Kašp. [illegible] kterýž jí pohřební kázaní učinil a vytisknouti dal (V. 1584).

1. [illegible] „[illegible] zpěvův žachovních“ (V. 113, [illegible]

2. [illegible] V Žitavě 1668 u J. K. Dehna [illegible]

Mi[illegible] Jakub kněz v [illegible] sepsal 1564 „Zprávy [illegible] děje Mikulášen[illegible] se leda z neurči[illegible] udržovalo.

[illegible]

Mil[illegible] Jan [illegible] kněz [illegible]ské, 1350 [illegible] maje na [illegible] v kanceláři císař[illegible] z Pordic [illegible] zejména [illegible] Jméno jeho [illegible] doby. [illegible] sakristou

u sv. Víta. Od 1362 spravoval úřad arcijahenský. Pohnut příkladem Konráda Waldhausera umínil si, že se zcela oddá opravě mravův kazatelstvím. Přes všecky přímluvy arcibiskupa Arnošta vzdal se všech hodností a důchodův i odebral se asi z jara 1364 do Horšova Týna, aby se tam v zátiší venkovském připravoval k úkolu svému. Po půl létě vrátil se do Prahy i jal se kázati u sv. Mikuláše na M. Straně a u sv. Jiljí. Z počátku nehrubě se mu dařilo, ano zvláštnosti jeho vyluzovaly úsměch posluchačův, brzo však „silný duch, jenž z něho plápolal v milosti boží“, otevřel mu cestu k srdcím lidu, an se úctou vábena cítil k muži, odřekšímu se všeho, co vůbec bývá cílem snah lidských, a samochtě vyvolivšímu život plný práce a otrap. V poživě i v oděvu byl praskrovný, až přes míru. Co měl, rozdaroval chudým, na sebe zapomínaje. Obyčejně kázal denně dvakrát, někdy i tři- a čtyrykrát. Časem vyjížděl i z Prahy, aby osady venkovské po Čechách a po Moravě poučení svého učinil účastny. Kázaní s neobyčejnou rychlostí v mysli si sestavoval. „Vše, co já, maje kázati mužům učeným“, pravil Mr. Vojtěch Ránkův, „sotva za měsíc sestaviti dovedu, Milič sestaví za hodinu“. Ke vzdělání studentů a mladých kněží kázával latině u sv. Mikuláše na St. M., ano naučil se v pozdním věku i německy, aby rozšířil obor působnosti své. Přitom kázaní i spisoval; co jednoho dne napsal, to na zejtří 200 klerikův po předříkači opisovalo. Knihy, které během tím vznikly, nemálo byly rozsáhlé. Jedné sbírce nápis dal „Abortivus“, druhé „Gratiae Dei“. Zároveň jim pojištěno veliké rozšíření, tak že podnes dosti četné jich zachovány sou přepisy. Jako byl přísným sám k sobě, tak bezohledně káral i vady a neřesti jiných, žádného při tom stavu nešetře. Světským rovně se dostávalo pokárání jako kněžím, nízkým rovně jako vysokým. I nebylo divu, že naň povstávali sokové, ale přízeň císaře a arcibiskupa oddálila všelikou nepříjemnost. Mezitím se zabral do učení o Antikristu, i dal se jím tou měrou unésti, že tvrdil jakoby Antikrist již byl na světě, ano jednou v horlení svém 1366 ukázal i na Karla IV., pravě, že on je Antikrist. Arcibiskup Očko nemohl jej nepokárati. Milič uvězen, zároveň pak ustanoveni Mr. Vojtěch a děkan vyšehradský, Vilém z Lestkova, aby prohledli všecka psaná kázaní jeho. Ale ti nic nenalezli scest-

ného, i Milič propuštěn z vazby. Příhoda tato nezůstal účinku na Miliče. Vidělť, že učení jeho není bez závad upokojení svému odhodlal se k cestě do Říma, kamž 1367 z Avignonu očekávali papeže Urbana V. Milič v zavítal do věčného města, ale že papež nepřijížděl, již se sám do Avignonu. Před odchodem nemohl odolat puzen kázal o oblíbeném svém předmětě; ale návěští o tom ž mniši, upozorněni byvše od vrstevníků svých pražských, tem užili za příčinu k uvězení i jeho i soudruha Dě Milič vsazen do kláštera minoritského Ara coeli v Lat Dětřich u dominikánů. Z počátku těžce držen, ano mu i vzali, až po kázaní, jež učinil před sborem učenců v sv. poněkud v přísnosti poulevili. Svobody dosáhl teprv p chodu papežově (16. října) skrze přízeň kardinála Alban U vězení sepsal latině spis o Antikristu. Vrátiv se do l pokračoval v kázaní s jednostejnou horlivostí, ano po Konráda Waldhausera (8. pros. 1369) snažil se nahr činnost jeho. Téhož léta podruhé byl v Římě. Zvláštní obracel nyní k zpustlým ženám, jimž opatřil útočiště i v ano pro ně v ulici benátské vystavěl zvláštní dům s ka němuž 19. září 1372 položen základní kámen. Ženštin přebývající uvedl pod přísnou kázeň a řeholi. V sous sobě a stejnomyslným kněžím k obývání zbudoval dům li oba pak ústavy společným jménem nazval Jerusalem, mohl na okolních farářích, aby mu postoupili farní Postupu tohoto užili pak faráři pražští za příčinu, aby Miliči zavedli při před soudem církevním. Chtíce se ve s s mnichy zbaviti nepohodlného mravokárce, jali se v č 1373 proti němu radu bráti, i dovedli toho, že napře druhovi Miličovu, kn. Vojslavovi, potom i Miličovi sa zapověženo kázaní. Pře počata 2. srpna. Od nepřízı rozsudku chtěl se Milič napřed odvolati k papeži, ale u od toho, vznesl věc svou na arcibiskupa. Leč faráři, po prvním výsledkem, sami poslali žalobu do Avignonu, k Mr. Jan Klonkot ke kurii podal. Řehoř XI. 13. ledna nařídil, aby o to proti Miličovi zakročeno bylo inquisi Proti tomu však Milič odvolal se k papeži, ano sám Avignonu vydal, byv na cestu štědře opatřen od praž svých přátel. Osobní jeho přítomnost rozhodla. Klonk

volal žalobu, a brzo potom i zemřel. Milič veřejně kázal i stoloval s kardinály, zvláště s obráncem svým, s Albanským. Ale nebylo mu dáno, aby vítězství, které nad protivníky svými slavil u dvora papežského, doslaviti mohl v Praze, kdež zatím u vyšetřování pokračovati nepřestali. Zemřelť 1. srpna 1374 v Avignonu, dva dni před tím diktovav dva listy, jeden pánům z Rožmberka, druhý kardinálovi Albanskému, kterýž jej s slzami četl i Miliče prohlašoval za blahoslaveného. Četní byli stoupenci Miličovi, žádný pak z nich tou měrou nevynikl jako Matěj z Janova a Tomáš z Štítného. V dalších dobách nejvíceji slaven Milič mezi Bratřími. (Vita presbyteri Miliczii a zpráva Matěje z Janova v I. Fontes rer. boh., Palacký Vorläufer des Husitenthums in Böhmen, V. V. Tomek v Dějích Prahy II. 2).

1. Postilla latinská zachovala se v mnohých rukopisech, z nichž olomoucký popsán v ČKD. 1864, 318. V olom. bibl. studijní nachází se sbírka českých výkladův na nedělní evangelia, psaná asi počátkem XV. věku, o níž není nepodstatná domněnka, že to část díla Miličova (II. 129 a 130, ČČM. 1861, 269). Též Br. Jaffet (Hlas 25) svědčí, že „kázaní Miličova zůstávají po dnes".

2. O zarmúcených velikých cierkve svaté i každé duše věrné, kteróž mají trpěti od draka na poslednie dni Antikristovy. Rkp. 1453 v Dietrichsteinské bibliothece (Dudík 36). Vydáno od Brikcího a Bydžovského v Pr. 1542 (II. 162). Vydání 1523 u Bočka zdá se býti omylem.

Milichthaler Linhart, kněhtiskař normberský, jenž 1540 nákladem měšťana normberského Melichara Kobergera vytiskl českou bibli a 1542 nákladem svým N. Zákon. Syn jeho *Fridrich* přesídlil se před 1567 do Olomouce; toho zajisté roku biskup V. Prusinovský jemu a Václavovi Pilátovi udělil povolení, aby jisté knihy prodávati směli (D'Elvert Beitr. 39). L. 1572 přejal tiskárnu od dědicův Güntherových. V Olomouci působil až do smrti své 1592. Tisky jeho tak vynikají úpravností a ozdobností, že první v tom ohledu po bratrských knihách místo drží. Stačí v tom poukázati jen na postillu T. Bavorovského, nákladem Viléma z Rožmberka tištěnou. Po smrti Fridrichově závod jeho v době 1592—1603 veden jménem dědicův, až syn jeho *Jan* či *Hans* k letům dospěl; poslední práce Janovy jsou z l. 1609.

Milinský z Milína Matěj, úředník na panstvích k Teplici přináležejících, přítel kn. M. Longolia, jenž mu 1620 věnoval své Complementum astronomiae, nazývaje jej kmotrem a patronem svým laskavým.

1. Modlitby na desatero boží přikázaní s rytmami. Přel. z něm. V Pr. 1619 (IV. 1995, Klíč 102).

2. Verše o žádosti očí, žádosti těla a pýše života při Longoliově Complementu. V Pr. 1620 (IV. 790).

Miller Jan Bohumil, církve české v Žitavě kantor, kancionál 1685 od Jana Nováka vydaný rozmnožil novými i starými písněmi. Jmenovitě připojil veň i písně kn. Václava Pacovského. Práce jeho vytištěna pak nákladem J. Tobiadesa a Jak. Jakubice pod titulem:

Poklad zpěvův duchovních. V Žitavě 1710 u M. Hartmanna (V. 113, Kleych 76). Písně, jichž téměř 1000, jsou od Rühra, Chr. Peška, J. ?. Dolanského, Dan. Stránského, J. Milesia, Krupia a jiných. Předmluva od Chr. Peška.

Milochovský Jan, kněz evangelický v Březně, 1673 byl vypovězen.

Ornamentum magistratus publici. Ozdoba vrchnosti světské. V Drážďanech 1678 (Jungm. V. 496). Přidána k ní odporučovací báseň od D. Horčičky.

Minetti Bernard, kněz katolický na Moravě v prvé pol. XVIII. věku.

Salubres morientis seque pro felici aeternitate disponentis affectus. Lat. něm. a česky. V Olom. 1741 u Hirnle (D'Elvert Beitr. 73).

Miřinský Václav, rodem tuším Moravan a prvotně řeholník benediktinského kláštera v Měříně (Wollein). O životě jeho, kromě chudé zprávy J. Táborského, nevíme ničehož, a předce jej míti třeba za zakladatele církevního zpěvu českého. Sepsal zajisté drahný počet písní náboženských, kterých, jak Táborský dí, „církev v Čechách a na Moravě hned od času jeho života obecně užívala“. Bylo jich tolik, že, ač dvojí sebrání učiněno, nikdo jich všech spolu nevytiskl. Společníka v díle tom měl Bohuslava Sopouška. Zemřel 1482.

1. Písně staré, gruntovní a velmi utěšené. V Pr. 1522 u bílého lva a 1531 u Severina. Třetí vydání spůsobil Jan Táborský pod titulem: „Písně starého zákona, gruntovní a velmi utěšené, někdy od kn. V. Miřinského složené, i jiné písně; též také sedm písní o sedmi smrtedlných hříších, to vše od téhož skladatele kn. V. M. složeno“, v Pr. 1567 u Markety Kozlové. Táborský v předmluvě dí, že to výběr z písní Miřinského, kdežto prý je Konáč a Severin roztržitě vytiskli. Po čtvrté v Pr. 1577 (Jgm. a Hanuš III. 43, Hanka 91, Kleych 40).

2. Písně na epištoly a na čtení velmi utěšené, někdy od kn. V. Miřinského dobré paměti. které se v kostelích na každou neděli zpívají. Vydány od J. Táborského, jenž připojil mnoho písní svých a Klimenta Bosáka, v Pr.

před 1585 roku neurčeného u Melantricha, pak 1590 (Hanuš III. 43, Kleych 40). Tytéž písně v rkp. 1555 rukou Mat. Pilaře v univ. bibl. pražské.

Miřkovský viz **Dikastus Jiří.**

Mirotický Jan rodem z Mirotic za mladších let žil v Čechách, potom od 1542 na Moravě, bavě se učitelstvím dílem na školách, dílem v domech šlechtických, později pak konaje povinnosti písařské v několika městech. Konečně vstoupil do služby k Vilémovi Prusinovskému z Víckova, kterýž 1565—1572 byl biskupem olomouckým, a nabyv tu majetku, usadil se co měšťan v Kroměříři. Zde na starší svá léta jal se obírati spisovatelstvím. Aby přijaté své otčině, tak drahně let v ní ztráviv, zanechal nějakého znamení vděčnosti, nejprvé 1572 přeložil Gjorgjevićův spis o Turcích, nemaje tušim vědomosti o tom, že česky vydán již 1567 od Jana Bessa, potom 1578 Aubanovo dílo ethnografické, samostatně do něho pracovav rozpravu o Čechách a Moravě. Zemřel po 1579.

1. Bart. Georgeviće O začátku panování tureckého. V Ol. 1576 u Fr. Milichthalera (IV. 307).

2. Jana Aubana Obyčeje, práva, řády aneb zvyklosti všech národův. V Ol. 1579 u J. Olivetského (IV. 646). Ded. Přemkovi Prusinovskému z Víckova, an se právě z dalekých cest byl navrátil.

Miruše, jinak **Miruš** či **Miroš Jan** za mladších let byl mnichem, později farářem u sv. Kříže v Praze. Náuka Lutherova v něm, ač již starci, horlivého našla podpůrce. Shodovalyť se s ní náhledy jeho, které již 1513 ve dvou traktátech byl vyložil o přijímání dítek a o poslušenství papežském. K Miruši se v tom záhy přidružili týnský farář Jan Poduška a Mr. Václav Rožďalovský, kteří už 16. července 1519 psali Lutherovi, chválíce učení jeho a posílajíce mu spisy Husovy. Počínání mužův těchto brzo vzbudilo pozornost starověrných kališníkův. Ti v srpnu t. r. svolali synodu k zatracení článkův některých, jimž Miruše a satellité jeho učili, ačkoli snešením svým nehrubě prospěli. V únoru 1520 Poduška a Rožďalovský traktáty Mirušovy znova dali vytisknouti, sami pak brzo potom podlehli moru (St. l. 441). Jakým vlivem Miruše vládl, viděti z toho, že téhož léta spůsobil, aby se Korambus vzdal administratorství. Dokud strana Hlavsova v Praze předčila, nikdo mu nemohl překážeti. Ač naň žalob stále přibývalo, předce starověrní, i tehdá, kde moc jejich značně byla vzrostla, necítili se dosti silnými, aby naň sáhli (Bartoš 109). Teprv

když Hlavsovci zcela byli pokořeni, došlo i na starého horlivce. Dne 10. srpna 1524 obeslán před raddu staroměstskou i spolu s souvěrnými faráři vypovězen (ib. 69; srov. zápisku v rkp. mikulovském, Dudík 43). Rok potom osoby luteranismem podezřelé obeslány před konsistoř podobojí, i musili učiniti odvolání a přiznati, že svedeni byli nevěrnými kněžími, totiž Martínkem, Mirušem, Poduškou, Počátkem a jinými (ib. 147). Ještě jednou vyniká jméno Mirušovo 1530, když obě strany, Hlavsova i Paškova, měly slyšení před králem. Tehdá měšťan jeden viněn, že jest následoval Miruši vypovězeného, jeho jsa učedlníkem (ib. 315).

1. Dítky pokřtěné nepotřebují zkušení, mají býti k stolu Páně připuštěny. V Pr. 1513 a 1520 (III. 769 a 780).

2. Míra nesmírného poslušenství papežského. V Pr. 1513 a 1520 (III. 780, Hanka č. 57 a 81).

O obou zpráva Štelcarova (ČČM. 1864, 282). Datum „v Praze po sv. Matěji, po smrti toho kn. Miruše“, vzato ne z vydání 1520, nébrž z nějakého tuším pozdějšího.

Misinger Joachym, osoba známá jediné z Indexu, kdež modlitby jeho zakázány (Jungm. Příd. 76).

Mitas z Vorličné Mikuláš, podle rodiště svého Ústi nad Orlicí nazýván též *Austinus*, studoval v Praze, kdež se 1536 stal bakalářem (LD. II. 318). Usadiv se v Litoměřicích, byl nepochybně při raddě městské písařem, později usedlým měšťanem. Vynikaje velikou známostí práv saských, podle kterých litoměřická stolice kmetcí soudila, pokládán byl za hlavu kmetův tamních. L. 1555 spolu s primatorem Janem Kotvou povolán do Prahy, aby se účastnili v opravování práv městských (Lippert 439). Zemřel počátkem října 1574 a 11. t. m. slavně pochován v kostele všech svatých (Tieftrunk v Pam. 1860, 127).

Process litoměřické stolice kmetcí. Jest to bezpochyby týž spis, jenž 1571 od Litoměřičanův podán Maximilianovi II. a od císaře poslán Pražanům, aby jej srovnali s právy svými (ČČM. 1864, 398).

Mitis Augustin, kněz pod obojí, 1619 farářem byl v Mlazovicích u Hořic.

Kázaní o povětří, kteréž l. 1619 na den sv. Jana Křt. bylo. V Hradci Kr. 1619 (IV. 1653).

Mitis z Límuz Tomáš, syn měštěnína nimburského Jana Kamaritha, Mitis zvaného, nar. 21. pros. 1523 v Nimburce.

Studia přípravní konal v Žatci pod Václ. Arpinem spolu s Pavlem Aquilinatem, načež se odebral na universitu pražskou. Vzdělav se zde, zvláště pod Mr. Matoušem Kollinem v básnictví a řečnictví, stal se bakalářem 1546 (LD. II. 341). Potom učiteloval na školách venkovských, jmenovitě 1550—1 v Českém Brodě. Navrátiv se do Prahy, byl přijat do kolleje Laudovy. L. 1552 stal se mistrem svob. um. L. 1554 opustil Prahu i znova přejal učitelství v Č. Brodě. Zde 1555 za manželku pojal městskou dcerku Julianu. V družstvu básnickém Jana z Hodějova brzy vyniknul na jedno z předních míst. L. 1556 dosáhl obecného všech tehdejších vzdělancův cíle; totiž obdržel erb i přídomek, jejž on sobě podle staré osady Lémuzův obral „z Límuz, de Limusa, Limusaeus". Působením Jana Hodějovského 1556 povolán na školu sv. Jindřicha v Praze, kdež zastával úřad učitelský, až co majetník domu na St. M. na uhelném trhu přijal právo městské. I potom nepřestal vyučovati mládež vyšších stavův. Asi od 1563 zcela se oddal na spisovatelství a kněhkupectví. Přikoupiv se na tiskárnu Jana Kozla, společně s ním ji v domě svém vedl. Nadto pak spojil se s Janem Kantorem, J. Jičinským i J. Dačickým k zařízení řádného kněhkupectví čili, jak tehdá říkali, „bibliotheky" v kolleji Karlově. Hlavní odbyt měly knihy protestantské v Říši tištěné a v Čechách zakázané. Tou se cestou zvláště šířily spisy směru cvinglianského a kalvinského. K žalobě arcibiskupa Brusa Maximilian II. 1571 vydal dekret, kterým arcibiskupovi poroučí, aby ihned vyslal do Mitisovy bibliotheky, dal ji přehlednouti a dotčené knihy sektářské obstaviti. Rozkaz ten od vyslaných arcibiskupových, Tomáše Albina z Helfenburka officiála a Václava Frantu kanovníka, bez prodlení byl vykonán. Probošt a mistři kolleje Karlovy proti kroku tomu ovšem se vzpírali, pravíce, že tomu rozuměti jest, jakoby „kněží pod jednou nějaké inquisicí a vyhledávání o víru a náboženství v straně podobojí sobě osobovati chtěli, jakž takovým spůsobem v Hispanii a ve Frankreichu a v zemích dolejších německých jest se stalo", ale uslyševše, že se to dálo s vědomím císařským, na tom se spokojili, zvláště když viděli, že se podobné opatření provedlo i u jiných „knihařův" (ČČM. 1833). Tomáš zemřel 31. ledna 1591 (Procházka Th. Mitis' Leben u. Schriften v Misc. 368—

447). Mimo přečetné spisy latinské, vydal jediný spis český, a i ten z latiny přeložený:

Historia památky hodná o žalostivém dobytí Sigetu od Solimana a kterak Mikuláš hrabě z Serynu jest statečně až do smrti ho bránil. V Pr. 1568 (IV. 306). Ded. Vilémovi z Rožmberka.

Mitmánek Václav z Uherského Brodu, vychován byv v Jednotě, 1530 odebral se do Wittemberka. Tam se však s tovaryši svými skromnosti a přísné mravopočestnosti bratrské odcizil, oblibiv sobě „více prý svobodu těla pod jménem [illegible] zástěrou svobody křesťanské“ (Quell. 45). L. 1532 byl v Paříži, ale odešel pro bouřky, ježto tam vypukly: asi v únor[illegible] 1533 opět byl ve Wittemberku. Na podzim t. r. se k v[illegible] dalšímu studium odebral do Basileje, a odtud později opět [illegible] Wittemberka. L. 1537 [illegible] se od Jednoty, a přihlásil k luteranům, ale po [illegible] přešel do Prahy, přestou[illegible] k [illegible] a byl 154[illegible] v [illegible] na kněžství vysvěce[illegible] načež [illegible] kazatelem při kostele [illegible] a členem kon[illegible] [illegible] za administrátora kn. Jana Mystopola. L. 15[illegible] [illegible] s Mystopolem ve [illegible] k [illegible] Ferdinand [illegible] [illegible]nikova [illegible] vypověditi d[illegible] [illegible] své [illegible] brátil. [illegible] [illegible] byl [illegible] K[illegible]kole [illegible] i z[illegible] [illegible] věz[illegible] [illegible]

ského Brodu 1543 a vytisknouti dal. Odpověd naň od Br. Laurina či Lorka jáhna bratrského.

Mitýsko Ondřej z Litoměřic studoval v Praze, kdež se 1583 stal bakalářem a později mistrem svob. um. (LD. II. 443). Několik let učiteloval; 1593 byl správcem školy u vysokého kostela v Kutné Hoře. L. 1594 přijat do kolleje Karlovy, ve kteréž 1594/5 a 1598/9 zastával úřad proboštský (ČČM. 1847, I. 390). Fakulta filosofická, kdež četl o mathematice, vyvolila jej 1601 k děkanství; prvé však, než úřad tento universitním řádem doplnil, zasáhla jej smrt 26. června 1602 i pochován v kapli božího těla (St. U. 208). Soudruhové z university postavili mu tam památný kámen, Mr. Jan Campanus pak oslavil jej epitaphiem (Pr. 1606).

1. Kalendář hospodářský, kancelářský ku potřebě úředníkům, písařům, mincířům, prokuratorům, kupcům, historikům i poctivé obchody vedaucím. V Pr. 1593 (ČČM. 1862, 307). Ded. šepmistrům i raddě a všem horníkům na Horách Gutnách.

2. Kalendář tento vydával i později. Palacký uvozuje výtisky z l. 1598, 1599 a 1601 (ČČM. 1829. I. 61).

3. Minucí na r. 1600 (Palacký ib.). Ded. panu Krištofovi Želinskému z Sebuzína na Břežanech; Cholupicích a N. Líbni, mistokancléři kr. č.

Mizera Ondřej, kněhtiskař, dvakrát se nazývá *Jarovským* (IV. 1562, 1785), jednou *Jaroslavským* (IV. 1424), tak že pravého rodiště dobrati se nelze. Po Danielovi z Karlšperka, od 1611 spravoval tiskárnu Henykovu z Waldšteina na Dobrovici. Ku konci 1615 a poč. 1616 pan Henyk tajně a ukrytě kázal mu tisknouti historický spis, od Magrle složený, hrubě se císařův Rudolfa a Matyáše dotýkající. Potajné prvního dílce do Prahy a do jiných měst vtroušení spůsobilo veliké pohoršení. Jelikož Henyk vinu všecku sčítal na Mizeru, byl tento z poručení královského na hrad pražský přivezen a vězením opatřen, až jej na prosbu Henykovu 27. února 1616 císař kázal propustiti, s tou pánu učiněnou zápovědí, aby ho žádným vězením ani jiným trestáním neobtěžoval a po dvounedělném vyzvání na hrad postavil. Henyk vše slíbil, ale nicméně ubohého tiskaře do těžkého vězení dáti a potom před velikonocí t. r. za ruce i nohy ukovaného času nočního beze všeho pořádného obvinění, vyslyšení a rozeznání mistrem popravním stíti dal. Chtěje hanebný ten skutek utajiti, v tom se pronesl a jiným mluviti přikázal, že jest se Mizera z vězení dobyl a utekl, anobrž i na dvorskou kancelář, když mu poručeno bylo, aby

impressora postavil, zprávu takovou učinil. Ale pravda nezůstala tajna. Tělo na místě popravištném u Dobrovice bylo nalezeno, z poručení královského ohledáno i totožnost jeho stvrzena (Obsílka na Henyka v únoru 1617. Skala II. 118). Svévolného pána trest neminul. Krátce před smrtí se Mizera i literárně pokusil, přeloživ Dan. Löbrina, Slezáka z Nového Města, kazatele v Libochově nad Labem, německy sepsané:

Pohádky duchovní aneb řeči v podobenstvích pověděné. V Dobr. 1616, v Trenčíně 1660 u Vodháje, v Olom. 1695 u Kiliána, v Brně 1722 atd. (IV. 1438, V 747, 772).

Mládenec viz **Orloj.**

z Mladenovic či **Mladoňovic Petr.** Moravan, studoval v Praze i stal se 1409 bakalářem svob. um. (LD. I. 404). Když Jan z Chlumu od university a na útraty její (ib. 431) vypraven byl co průvodce Mr. Jana Husi do Kostnice, přidán mu Petr za písaře. Společně 11. října 1414 vyjeli a i v Kostnici v [illegible] spolu [illegible] zůstávali. Petr mistra, když byl v žaláři, opatřoval potřebami k psaní (Doc. 85), opisoval traktaty od něho tehdy skládané (ib. 98), prostředkoval obcování jeho s Čechy v Kostnici, sám mu stále dopisoval, při čemž [illegible] že Hus listy jeho, přečet je, ničil (ib. 114). V [illegible] vždy s Janem z Chlumu býval [illegible] oči maje otevřené. [illegible] v Kostnici pobývali, [illegible] sám ji pak 13. máje 1415 [illegible] repliku, kterouž [illegible] biskupův litomyšlského a [illegible] 263). Jak ve[illegible] z listu, jejž mu v [illegible] několik kop gro[illegible] chtěl odplatiti [illegible] oddanost k [illegible] prokazoval v [illegible] Když se mi událo v [illegible] bratrem, ba [illegible] 4). Ještě váž[illegible] o po[illegible] Hus causa in [illegible] v Hus. Doc.

otištěna poprvé správným textem. Navrátiv se do Prahy, přijal Petr mistrství 1416 (LD. I. 438) i počal působiti na universitě, zároveň od 1420 zastávaje úřad kazatele u sv. Michala, kdež Mr. Křišťan byl farářem. S tímto záhy vraceti se začal v kolleje středmosti náboženské a brzo stál mezi předními hlavami mírné strany pražské. O schůzi v domě Zmrzlíkově četl 76 bludných artikulův táborských a účastnil se hádaní o nich, jakož i v kostele u Matky boží sněžné odpíral Václ. Korandovi, když tento zamítal užívání ornátův při službách božích. Z jara 1426 volen děkanem fakulty filosofické. Inter arma musae silent, platilo i tehdá. „V bouřích, které hlavně od domácích rozbrojníkův, lichým prý slovem Bratřími zvaných, v Praze i v zemi rozníceny, činnost školní úplně utuchla" (ib. II. 5). Za nedlouho spolu s souvěrci svými od strany Rokycanovy i uvězen a na čas z Prahy vypovězen. L. 1439 uvázal se po smrti Křišťanově ve faru svatomichalskou (St. let. 116), zároveň pak vzloženo naň rektorství. Na universitě 1441 zastával podruhé děkanství fil. fakulty; 1446 naposledy jméno jeho tam vyniká (ib. 29). Mezitím dohodl se byl s Rokycanou, ano když 1447 o potvrzení jeho k arcibiskupství vypraveno do Říma poselství, shledáváme mezi posly i Mr. Petra (Pal. Děj. IV. 1, 136 sld.). L. 1448 v máji setkal se důtklivým spůsobem s kardinálem Karvajalem (ib. 165). Zemřel, tuším co administrator konsistoře podobojí, 7. února 1451 (ib. 387).

Spis o utrpení Mr. Jana Husi. V Pr. 1533 u P. Severina, bez r., asi 1600 u S. Palmy a 1870 u Kobra (III. 156, Dobrovský LG. 248).

Mládí Ježíšovo viz **Apokryfy biblické.**

Mladota ze Solopisk Adam Hynek, syn Viléma Jindřicha, vstoupiv do stavu duchovenského, 1674 byl administratorem v Bystřici, odkudž povolán na děkanství do Chrastě a potom k sv. Apollinaňši do Prahy. L. 1691 byl protonotářem apoštolským a později přijat do kapituly pražské a vyšehradské (Ruffer 328). Nad Janem Fridr. hr. Waldšteina, arcibiskupem pražským učinil pohřební kázaní latinské, jenž pod titulem: „Vivit post funera virtus" (Pr. 1694) tiskem vydáno. L. 1702 povýšen na proboštství kostela všech svatých. Zemřel 17. října 1708.

1. Vale neb poslední žehnání a laučení Kateřiny Anny z Říčan, zemř. 25. září 1674. V Pr. 1674 (V. 1083). Ded. otci jejímu Petrovi.

2. Humilitas exaltata. Poníženost vyzdvižená a ctnost korunovaná. Kázaní při installaci Frant. Heleny Pírony z Galliana co abatyše u sv. Jiří. V Pr. 1691 (V. 897).

Mleynek Jan z N. Jičína, obyvatel olomoucký, přeložil spis žitavského kazatele Mr. Val. Beglera, jenž vyšel pod titulem:

Rozjímání o životu, radosti a slávě pobožných lidí, tolikéž o hrozném a strašlivém trápení všech bezbožných ve věčném pekelném ohni. V Olom. 1615 u Handle (V. 1908, ČČM. 1863 LXIII).

z Mnichova viz **Velenský Oldř.**

Mníška bosáčka proroctví 1449. rkp. XV. věku v bibl. ustavu Ossolinských (Dudík Archive Gal. 183).

Mnišovský viz **Soběhrd Raf.**

Mlynářových Eliáš, měštěnín kežmarský na přechodu XVII. do XVIII. věku (Tablic Poezie III.).

1. Duchovní života studnice modl. knížka). V Levoči 1702 nákladem Vozářovým, bez m. 1736, v Presp. 1775 (V. 1597).

2. Písniční knížka. V Kežmarku 1707, v Laubné 1731 (V. 106).

3. V Cyth. Tran. a v Jakobaeiho funebrálu od něho několik se písní nachází: takéž v kancionále Kleychově.

Moc Jan, exulant a kněz novobratrský, jenž 1727 v Laubně vydal kázaní jedno (V. 872).

Močidlanský viz **Palma Sixt.**

Modestin Ondřej, nar. 1558 v Kr. Hradci, 1579 vstoupil do tovaryšstva Ježíšova. Již 1581, když vypraven byl Antonius Possevin do Moskvy, aby jednal mír mezi Štěpánem Bátorym, králem polským, a Janem Vazilevicem Hrozným, cářem ruským, přidán mu Modestin hlavně co znatel jazyka slovanského. V Moskvě několikráte před cářem a bojary řečnil. Po návratu do vlasti zastával úřad kazatelský v Olomouci a v Praze. L. 1586 stal se správcem konviktu sv. Bartoloměje, 1595 ředitelem semináře a později rektorem kolleje sv. Klimenta, kdež položil základní kámen ku kostelu sv. Salvatora. L. 1600 Joachyma Novohradského z Kolovrat ke smrti připravoval, sám pak brzo potom, 14. dubna 1601 na věčnost se odebral. (Švenda Ž. Obr. V. 76. Pelcel Jesuiten).

1. Cesty moskvanské 1581 popsání, společně s Possevinem složené (V. 655).

2. Jakuba Wujka z Wagrowce † 1597 Postilla. Z polštiny přeložil. V Litom. 1592, v Pr. 1629 (V. 1556).

Modliteb českých sbírky nejstarší jsou v rkp. univ. bibl. pražské (XVII. F. 30) a v Roudnici, obě z XIV. věku, pak v knihovně Neuberkovské 1444. O těch třech rkp. širší

popis podal Jungmann v Rozb. I. Jiná zajímavá sbírka asi z počátku XV. věku nalezá se v univ. bibliothece lvovské, o níž viz J. Holovackého rozpravu „O рукописномъ молитвенникѣ старочешскомъ“ v aktách kr. učené společnosti české 1861. Srov. též ČČM. 1859, 21. I bibliotheka Dietrichšteinská chová modlitby psané z poč. XVI. věku (Dudík 38). — Z modliteb *po různu* se vyskytajících jmenovati sluší formule zpovědní, z nichž jednu Kopitar otisknul v Glagolitě Clotzově str. 47; jiné uveřejnil Hanuš v Pr. Sitzb. 1868. II. — Jednotlivé modlitby z XIV. věku se též nalezají v rkp. univ. bibl. pražské XVII. E. 8. (Hanuš II. 159). Tam se nachází i 15 otčenášův, kterým prý sám Kristus Pán naučil sv. Bernarta. Srovnej též *Breviář* a *Hodinky*. — O staročeském *otčenáši* dočteš se ve Světozoru Sl. N. 1859 č. 3. — *Vigilie za dušičky* připojeny sou k žaltáři Klementinskému, kdež i litanie nejstarší.

Mojžíš Jan, měštěnín lounský, 1784 sepsal letopisy rodného svého města, ježto se začínají od XIV. věku a sahají až do paměti spisovatelovy (ČČM. 1847 II. 327). Srov *Mikšovic Pavel.*

Molek Tobiáš z Hradce Králové, správce neb korrektor biblí benátské 1506.

Molitoris (Müller) Vavřinec z Litomyšle, nar. 23. pros. 1622, vstoupil 1641 do řádu praemonstrátského na Strahově. L. 1648 disputoval z filosofie a 1651 z theologie na kolleji arcibiskupské v Praze s velikou pochvalou. L. 1657 učiněn děkanem v Žatci, kdež 13. října 1670 život dokonal (Zprávy D. K. Čermáka).

Kázaní při pohřbu Jarolima Ferdinanda, uroz. pána Jiřího Poka, JMC. rychtáře v městě Žatci, synáčka. V Pr. 1660 (V. 1080).

Moller Albin ze Straupic (Stropice v Dolní Lužici v kraji kalavském), mistr svob. um., žil v Starém Deberu či vlastně Dobrině, zanášel se hvězdářstvím i vydával 1608—1625 minucí a kalendáře, jež sám česky i německy spisoval (Palacký v ČČM. 1829. I. 62).

Výtisky větším dílem zachovány v arch. roudnickém (IV. 778, 779 a 782).

Moller Jakub, Slovák z Báňské Bystřice (Novo-Soliensis), studoval v Praze i dosáhl tam 1558 hodnosti bakalářské (LD. II. 367), načež snad co učitel přišel do Ústí nad Labem, a tam se přiženiv usadil. Byl tam měšťanem a senatorem ještě 1598.

Zigm. Suevia Speculum mundi indurati, Zrcadlo zatvrzeného světa. V Pr. 1598 u Václ. Marina z Jenčic (IV. 1860 a 1862, Klíč 73). Ded. Havlovi z Lobkovic.

Mollerianus Wolfgang, filosofie a obojího lékařství doktor, za XVI. věku v Brně usedlý.

Zlé užívání hojitedlného lékařství. V Prostějově 1550 (IV. 881). Ded. nejv. purkrabí Wolfovi Krajířovi z Krajku.

Monse šlechtic Josef Vratislav, Moravan z Nového Města (jihl.), nar. 15. června 1733, vyšší studia konal v Praze a ve Vídni. Dosáhnuv doktorství práv, usadil se advokátem v Olomouci. L. 1767 uvázal se v professuru právnickou na tamní universitě, 1769 jmenován přísedou dvorské nad studiemi kommisse, 1777 direktorem studia právního a praefektem univ. bibliotheky, jenž tehdá z kněhoven jesuitských byla založena. L. 1778 stal se cís. radou a 1780 povýšen na šlechtictví. Horlivá záliba v dějinách domácích podnítila jej k usilovnému badání nejen v obecné historii moravské, ale zvláště také historii práva a písemnictva vůbec. „Tabula juris public marchionatus Moraviae“ (Ol. 1776), „Suppeditata ad historiam literariam Moraviae“ (ib. 1777), „Infulae doctae Moraviae“ (Brunae 1779) byly prvotiny těchto snah jeho. L. 1778 pojal myšlénku, aby sepsal život Karla z Žerotína. Pelcel opatřil jej přepisy listův Karlových z archivu hořovického, a Monse hned přistoupil k upravení výboru z nich, kterýž po svazcích mínil vydávati; pohříchu nevyšel než první svazek: „Carol L. B. a Zierotin epistolae selectae“ (Brunae 1781). Byltě od úmyslu svého odveden 1782 přejmutím kathedry domácího zákonoznanství. Zajímavé jest, že obratem tím upustil od latiny i jal se psáti německy. L. 1783 uveřejnil „Leitfaden zu den Vorlesungen über die Landesgesetze Mährens“, 1785 a 1788 první dva svazky dějepisu Moravy, dobu přemyslovskou obsahující: „Versuch einer kurzgefassten polit. Landesgeschichte des Markgr. Mähren“, 1787 „Die ältesten Municipalrechte der Stadt Brünn“. Nepoměrně většího rozsahu, nežli tištěná tato díla, jsou rukopisné přípravy a snůšky Monseovy, ježto se s sbírkou Cerroniho dostaly do zemského archivu moravského. Vedlo se mu jako drahně jiným učencům, že zabrav se do badání, lákavostí nových objevů nechával se odváděti od prvotní dráhy. — Zvláště vytknouti třeba tak řečená „Fragmenta Monseana“. Boček tvrdil, že zápisy ty od Monseho krátce

před smrtí nalezeny byly na dvou listech pergamenových na radnici olomoucké (ČMM. 1872, 60); zatím kritika novější neodmluvně dokázala, že to nejsou než padělky Bočkovy, jež pod ctihodným jménem Monseovým, aby jim dodal víry, pustil do veřejnosti. Co do smýšlení, stál Monse na stanovišti své doby, i byl tudíž přivrženec ideí josefinských a nepochybně, jako i Dobrovský, člen spolku masonského. V tom směru sepsány jsou nejen dva malé spisky jeho, ale i také 1779 vydaný ‚Dialogus inter clericum et militem super dignitate papali et regia". Přátelské svazky spojovaly jej s Dobrovským, Dobnerem, Pelcelem, Habrichem, Cerronim, kterémuž při sbírání býval nápomocen. Zemřel v Olomouci 6. února 1793 (D'Elvert LG. 246, Dudík Mähr. GQ.).

1. Cadetovo de Vaux Ponavržení prostředkův k umenšení nezdraví takových příbytkův, které rozvodnění podrobeny byly. V Ol. 1785 (VI. 1590).

2. Eckhartshausenovy Odkryté tajnosti čarodějnických kunštův k výstraze a vyučování obecného lidu o pověrách a škodlivých bludech. V Ol. 1792 (VI. 1180 a 1478).

Morávek Ondřej, nar. 1745 v Jindř. Hradci, člen řádu františkánského, 1796 guardian ve Slaném.

Krátký života popis bl. Leonarda a Portu Mauricio. V Pr. 1796. (VI. 2170).

Morávek Viktorin, Klatovan, jenž studoval v Praze a dosáh mistrství svob. um., obrátil se k učitelství. L. 1620 byl správcem školy nimburské.

Bonus judex, t. j. dobrý saudce (žertovné skládání). V Pr. 1620 (IV. 213).

Moravus Jan viz **Wolf J.** a **Bessus.**

***Morgenstern Jiří**, jehož „Zrcadlo hříšných" v rkp. 1520 se chová v univ. bibl. pražské (III. 895), nebyl spisovatel český, nébrž nepochybně Prušák.

Mošovský viz **Institoris Michal** a **Tesák Jiří.**

Motěšický Kašpar, vnuk kn. Štěpána M., seniora kazatelův A. V. v knížectví těšinském a faráře ve Veldryni, a syn Jana M., kazatele ve Střelcích v horním Slezsku. Ještě v pramladých letech jsa, dostal se 1671 za kazatele do osady českých exulantův v Adelsdorfě v knížectví lehnickém po Václavu Robiadesovi, někdy kaplanu u sv. Mikuláše na M. Straně († 1671). Ale již 1675 povolán byl po Milesiovi za kazatele k české osadě do Žitavy, kdež 1689 zemřel (Pescheck Zittau I. 99, Ggrf. II. 559, Exul. 68).

1. Některé písně duchovní. 1673, 1718 atd. (V. 100).

2. Kázaní o ochraně angelů nad dítkami. V Žitavě 1678 (V. 898).

3. Kázaní pohřební na Kateřinu Foratyn, vdovu po J. Milesiusovi, kazateli exulantův českých v Žitavě. V Žitavě 1678 (V. 1084).

4. Suffitus spiritualis, Kadění duchovní v čas moru. V Žitavě 1681 (V. 1582).

5. Křesťanská domácí postilla. V Drážďanech 1682 u Baumanna (V. 837).

6. Suscitabulum poenitentiae, Budič pokání. B. m. 1683 (V. 860).

7. Kázaní svatodušní, l. 1684 v Žitavě konané. V Žitavě 1691 (V. 898).

8. Ruční knížka, t. j. každodenní modlitby, jižto z prvotního vydání 1604 znova vydal 1687, připojiv k ní písně, kteréž byl v nově složil a některé z němčiny přeložil. Potom 1694 vydána byla nákladem Jana Ohništanského a Martina Pánka s vynecháním některých písní Motěšického a přidáním jiných. L. 1708 opět od Václ. Kleycha jakožto prvotiny jeho nákladu (Kleych 45).

9. Modlitby. V Žitavě 1706 (V. 100 a 1582, Klíč 94).

10. Výklad na 7 slov Kr. Pána. Rkp. na Smečně (V. 825).

Mravoučná skládaní záhy vynikají v literatuře naší. K nejdávnějším náležejí výklad na desatero božích přikázaní, starší Spor duše s tělem a zlomky táborské. K nim druží se skládaní o pravdě, o postavách a mravech lidských, o pravdě, o pěti studnicích hříchu, o smrti, o bohatci a smrtedlnosti, Kato, Svár vody s vínem, druhý Spor duše s tělem, vše z XIV. věku. Z doby pohusitské vynikají skladby v rkp. májového snu, Rada zvířat, Zrcadlo marnotratnosti, Pán rady atd. Z XVI. věku jmenovati sluší naučení pod jménem Ludvíka z Pernšteina známé. Z XVII. časoměrné verše, ježto se ve dskách zemských porůznu vyskýtají a souborem 1682 co svatební knížka k sňatku pražského měšťana Jiřího S. Trmana z Ostravy byly vydány (V. 227). Z básníkův toho směru, jejichž jména známa jsou, viz Flašku, Hynka z Poděbrad, Lomnického, Paprockého, Jiříka Carolidesa, Viktorina Morávka.

Starší básně otištěny v St. Skládaních a ve Výboru I. Staršího Sporu duše s tělem úvod i v Rozboru I. 147. Táborské zlomky vydány od A. J. Vrťátka v ČČM. 1874. Druhý text Sporu duše s tělem ČČM. 1855 a 1859. Rozbory od V. Nebeského o starším Sporu duše s tělem v ČČM. 1847. I., o rukopise májového snu v ČČM. 1848. I., J. Feifalikovy o Sváru vody s vínem a o Sporech duše s tělem v Studien III. a V. Pravidla přístolní v ČČM. 1862.

Münsterberské kníže viz z **Poděbrad Hynek.**

Munzar Jan Zlatoúst ze Zbraslavě, nar. 24. června 1755, vstoupil 1776 do kláštera strahovského i vysvěcen knězem 1780. Na universitě dobyl sobě mistrství ve filosofii a bakalářství v bohosloví. L. 1784 poslán co katecheta do Mi-

levska a 1796 povýšen tam na děkanství. Zemřel v Milevsku 27. máje 1807 (Zprávy bibl. strahovského D. K. Čermáka).

Spis o zaopatřování lidu chudého fary milevské. V Pr. 1799 (IV. 1233).

Mudrcův sedmi kronika několikrát česky byla vzdělána. Nejstarší text je v Rozprávkách či Gesta Romanorum (ČČM. 1862, 364). Jiný tištěn v Plzni 1502 (Hanka č. 17). Opět jiný v Jindř. Hradci bez r. (IV. 269). Šířeji o ní psal Nebeský ČČM. 1847 II. 351 sld.

Mudrcův dávních skutky a mravy, překlad spisu latinského: „Vitae philosophorum", pochodící z XIV. věku. Rkpy starší v bibliothece fürstenberské a druhdy u Pelcela, mladší s mluvou obnovenou v univ. bibl. pražské, odkudž výňatky v v Anthologii I. a ve Výb. II. Později spis ten nově vzdělali Konáč (č. 4) a Lomnický (č. 12, II. 78).

Musophilus Jan ze Soběslavě (u Jungmanna mylně *Rosaciem* nazván), kněz podobojí, zanášel se hudbou a zpěvem. Z písní, které dílem sám složil, dílem od jiných mužův k zkorrigování sobě dané měl, sestavil kancionál, jejž nejprvé 1568, po druhé 1585 u B. Valdy nákladem svým uveřejnil. Mimo to po 1580 vydal sbírku písní obsahu nábožného. Písně jeho zvláště tím vynikají, že při mnohých naznačen rok, kdy byly skládány (1564—83). Většina psána na jména, odkudž poznati lze osoby, s kterými básník obcoval. Byl jmenovitě znám s rodinou Seydův z Hornseyna a na Ředhošti, s Václavem Hlavsou z Liboslavě, s Lipoltem Častolorem z Dlouhévsi a na Kotouni, s Adamem Hrobčickým na Budenicích, s Lorencem a Kašparem Šlikem, s Jiřím Zajícem z Hažmburka a na Mšeném († 1580), jakož i s mnohými osobami z Soběslavě, Tábora, Žlutice, Žatce, Toužimě, Slaného, Litoměřic atd. L. 1554 žil v Žatci, později 1566 v Ředhošti, 1577—8 v Žaboklicích (žat.), 1580—1 opět v Ředhošti a 1583 v Siřivicích u Litoměřic.

1. Písničky křesťanské, s melodiemi notovanými. V Pr. 1568 (IV. 63).

2. Kancionál jednohlasný. V Pr. 1585 (IV. 90, Klíč 70). Ded. Janovi z Vřesovic a na Vchynicích i slečnám Aléně a Aksině Myškovnám ze Žlunic.

3. Písně všelijaké. V Pr. po 1580 nepochybně u B. Valdy (? IV. 92). Exemplář bez titulu 8°, listů L., v biskupské bibliothece litoměřické. Ded. Mikulášovi Skálskému z Dubu a na Lušicích, prokuratoru a písaři soudu komorního.

Muška František, jesuita, přeložil spisek rozjímací od

Ignacia z Lojoly, jenž pak 1722 dědictvím sv. Václava vytištěn (V. 1524).

Mysteria viz **Hry vánoční a velikonoční.**

z **Mýta Vysokého Matěj** studoval na universitě pražské i stal se 1461 bakalářem (LD. II. 77). Co lékař usadil se v rodišti svém. Tu 1496 přeložil Jiříka z Augusty (z Augspurka) spis, řečený „Světlo apatekářův", k pobídnutí Ladislava z Wartemberka, kterýž jej „ospalého k té práci vzbudil, aby jazyk náš český i tudy se šířil, šlechtil a vzmáhal; neb prý není tak úzký ani tak nehladký, jakž se některým zdá".

Rukopis díla tohoto, 1496 ve Vysokém Mýtě psaný, chován byl ve sbírce rytíře z Neuberka, ač se ho tam za posledních dob nebylo lze dohledati (III. 270).

N.

Br. **Načeradský Jan,** zřízen na kněžství v Prostějově 1537, spravoval zbor v Týně nad Vltavou a všecken ten kraj, muž prý pobožný a Jednotě věrný. Zemřel v Týně dne 31. března 1565 (Fiedler 249).

Dvě písně v kancionálu šamotulském: Již sluší srdce svého a Ó člověče, povstaniž z marnosti (Blah. de Cant.).

Načeradský Šimon studoval v Praze i stal se 1525 bakalářem (LD. II. 281). Chtěl dosíci i mistrství, ale při zkoušce neobstál. Podrobil se jí 1533 podruhé, ale nepochodil lépe (ib. 305). Jelikož nezdar ten přičítal Mr. Zahrádkovi, všelijak jej počal stihati. L. 1534 jemu na vzdory v Normberce vydal dvě pranostiky, připsav je raddě staroměstské; brzo potom i bakaláře proti mistrům pobouřil (ib. 312 sld.). Vyučoval tehdá na škole před Týnem. Brzo potom zemřel (ib. 306).

Náchodský Štěpán František, kněz katolický počátkem XVIII. věku.

Sancta curiositas, t. j. svatá všetečnost. Postilla katolická. V Pr. 1707 (V. 840).

„**Nálezové** práv zemských tohoto slavného království českého, od mužuov mnohých a v právích země této známých sebraní", jest titul soustavného snešení pravidel právních z desk zemských, ježto 1536 tiskem bylo vydáno. Nový otisk péčí A. Musila v Právníku 1861.

Br. Narcissus Jakub Vrchopolský, nar. 1548, učedlníkem stal se 1568 v Boleslavi, jáhnem 1572 v Slavkově, knězem 1574 v Boleslavi. Do úzké raddy zřízen 1584 v Slavkově (Meč 153). L. 1592 spolu s Br. S. Sušickým vypraven k synodě Bratří polských do Šamotul (Dekr. 258). L. 1594 učiněn biskupem a zároveň naň po smrti Eneasově vzloženo poprvé od úřadu písařského oddělené historictví Jednoty (ib. 261). Tehdáž určeno též, aby sídlo své vzal v Evančicích (ib. 265). Když 1600 zemřel Br. Effrejm, postoupil za sudího v Čechách a v Moravě (Meč 155) i usadil se v Brandýse n. O., správu Evančic postoupiv Br. Z. Aristonovi. L. 1604 se oženil, za manželku pojav Kateřinu, sirotka po primatorovi brandýsském Noskovi; svatba slavila se v Lhotce (Pam. 1873, 887). Zemřel v Brandýse 27. února 1611 (Meč 153).

Části archivu bratrského, ježto připadají v dobu jeho, posud objeveny nebyly.

Návita Jan 1551 vydal „knihy lékařské z mnohých kněh lékařských v jedno shromážděné“ (IV. 882).

Nedoman František Antonín, kněz dioecese olomoucké, od 1720 farářem byl v Kralicích, od 1726 ve Valaském Mezeřící, odkudž se 1727 dostal na faru přerovskou. Zemřel 19. srpna 1765 (Wolný I. 1. 3 a 5).

1. Dennice šťastnějšího dne předchůdce, v rozličných ctnostech cvičení. V Ol. 1736 (V. 1350).

2. Svaté jednání. V Trnavě 1746 (ib.).

z Nedvojovic P. S. 1520 na kolinském hradě nad Labem přepsal práva jihlavská. Rukopis nyní univ. bibl. pražské XVII. H. 29.

Nejedlý Josef, evangelický kněz na Slovensku, 1766 vydal pohřební chvalořeč Theresii Madočány v Trnavě. (V. 1097).

Br. Němčanský Bartoloměj z Uherského Brodu stal se 1575 učedlníkem a 1587 jáhnem v Boleslavi, knězem 1587 v Lipníku. L. 1594 ustanoven správcem zboru v Chrasti (Dekr. 265). L. 1599 na synodě boleslavské přijat do úzké raddy a 1601 zřízen na biskupství, načež sídlo své vzal v Evančicích (ib. 275). Zemřel 16. list. 1609 v Boleslavi (Meč 155 sld.).

Dispositio in historiam passionis aneb rozvržení na historii umučení Páně. Rkp. v 4° choval se koncem XVII. věku v Stockholmě (Dudík Schw. R. 89 a 117). Tištěna 1595 pod titulem „B. N. H(unnobrodeni) Dispositio aneb rozložení pašije svaté“ (IV. 1855, Klíč 18).

Br. Němčanský Jan z Uherského Brodu, nar. 1552, učedlníkem stal se 1568 v Přerově, jáhnem 1575 a knězem 1584, obé v Slavkově, do raddy zřízen 1589 v Lipníku, k přední starosti 1594 v Přerově. Tam na něho vzložen i úřad písaře Jednoty (Dekr. 261). V Dřevohosticích, kdež vedl správu duchovní, vystavěl zbor. Poslední léta poražen byl mrtvicí, čímž všecka ovšem jeho činnost zastavena. Po půldruholetém trápení zemřel 9. září 1598 (Fiedler 291).

Vysvětlivky k N. Zákonu Blahoslavova překladu, když 1593 co VI. díl bible kralické byl vytištěn (Novotný z Luže 79).

Němec Fabian, praemonstrát zabrdovický, byl farářem v Žeraticích, když se klášter zrušil (1784), i zůstal na faře té, až do své smrti 17. února 1794.

Katechismus. V Ol. 1771 (V. 813).

Němec Jan, řečen **Žatecký** po rodišti svém, kněz katolický, kterýž se v hnutí husitském stal jedním z předních tvůrcův učení táborského. I Biskupec netajil se tím, že velkou část náuky své bral od něho. Když se velké poselstvo české strojilo ku koncilium basilejskému, tu v srpnu 1432 od strany táborské na přezvědy tam vypraven kn. Jan s Mikulášem Humpoleckým, písařem staroměstským. Po malé příhodě v Biberachu, 10. října dorazili do Basileje. Učinivše své vyřízení u sboru a dostatečnou obdrževše odpověď, již 14. t. m. dali se na zpáteční cestu. Ve vlastním poselství nebyl Jan, nébrž Petr Žatecký, snad bratr jeho, spisovatel latinského o tom diaria (otišt. skrze Palackého v Monumenta conciliorum generalium saeculi XV. 1857). Poslední o kn. Janovi zprávu máme z l. 1434. Když o tehdejším sněmě kněží sirotčí valně se s Rokycanou spojovali, přestanouce býti zvláštní stranou, předním kroku toho odpůrcem vedle Mr. Payne byl kn. Jan. Od té doby úplně přilnul k Táborům (Palacký Děj. IV. 1). Srov. *Chelčický.*

1. Spis kterýž se počínal: „Poněvadž duch pravdy převelmi se protiví lži". Uvozuje jej Chelčický v traktátu proti Biskupcovi (l. 7).

2. Artikule kn. Janovy v latinském přehledu zachoval Mr. Příbram.

Br. Němec Urban viz **Hermon.**

°**Nemojevský Jakub**, korouhevník jinovraclavský, horlivý přívrženec a zastavatel nauky Kalvinovy a potom, když se s Jednotou seznámil, i učení bratrského, řečník uchvacující, tak že řečmi svými i kněží katolických k mínění svému obracel.

Ostří svého péra pokoušel na jesuitech poznaňských, a zvláště na proslulém kazateli tamní kathedrály, Benediktu Herbestovi. Díla jeho tištěna byla mezi 1566—1589. V českou literaturu cestu mu otevírá spis, kterýž vydal proti Herbestově knize: „Chrześciańska porządna odpowiedź na tę konfessią, ktora pod titulem Braciej zakonu Christusowego nedawno jest wydana. Przydana jest historya kacerzstwa Husowego“ (Kraków 1567). Polský originál díla Nemojevského podán králi Zigmundu Augustovi v říjnu 1569, tiskem však nevyšel leč 1589. Předtím se spisovatel postaral, aby text jeho i českým jazykem byl zpořízen, což se 1586 stalo.

Odpověď na knihu kn. Benedikta Herbesta, kazatele a kanovníka tůmu poznaňského, kteraуž napsal proti konfessí křesťanské Bratří našich etc. Potom jest i odpověď na historii kacířství Husova, kterýmž ten pobožný člověk nikda vinen nebyl. Na konci sau přidána svědectví o mši a o jejím původu, z historikův církve římské a z jejich Dekretálův tu vybraná. Rkp. 1609 v bibliothece rožmberské, nyní v Stockholmě (IV. 1269. ČČM. 1851. II. 73, Dudík Schw. R. 152).

Nephetius Matyáš Method, Moravan z Mohelnice, kněz katolický, okolo 1610 spravoval faru v Hustopeči, od 1617 v Kučerově. L. 1621 uveden na brněnskou faru u sv. Jakuba. Zemřel 1623 (Wolný II. 1—3).

Traktát o svátosti oltářní. Rkp. 1614 (IV. 1430).

Netolický z Netolic Bartoloměj, obecně **Barta**, Netoličan, jenž erbem a dotčeným přídomkem podělen 1537. Oddav se na kněhtiskařství, čili jak se tehdá psalo, na knihařství neb presařství, delší čas pobyl v dílnách záhraničných. Po 1530 založil si tiskárnu na Malé Straně, zároveň zastávaje úřad písaře při tamní obecní raddě (IV. 726). Prvotně náležel k Jednotě bratrské, potom pak od Bratří vypadl, stav se jich „posměváčkem a utrhačem“. Jmenovitě vešel v užší přátelství s Dr. Mitmánkem. Když se tento konec 1543 tajně z výhostu navrátil do Prahy, mívali spolu dychánky v domě měšťana Koukole na St. M. Při jedné takové schůzi v noci na 4. led. 1544 byli všickni tři jati a na staroměstskou radnici odvedeni, kdež Netolického s Koukolem uvězili, Mitmánka pak na hrad odvedli. Příčinou toho bylo domnění, jakoby listy nějaké potupné, ježto tehdá na hofrychtéře Jakuba od Kos v Praze byly přibíjeny, od nich pocházely. V tom vězení zůstal Netolický po delší čas. Teprv po královĕ z Říše ná-

vratu, konec června, vyprosili přátelé vyproštění jeho na rukojmě (Červenka hist. 296, 306). Živnost svou provozoval obyčejně ve spojení s někým druhým; tak jmenovitě s mladším Severinem k vytištění Sentencií Brikcího, s Jiřím Melantrichem k vytištění bible. Po smrti jeho 1552 Melantrich tiskárnu cele přejal i přenesl na St. M. (Rybička v ČČM. 1865).

1. Noviny o Turku a o Budínu. V Pr. 1542 (IV. 295).
2. Modlitby na žalmy. V Pr. 1562 podruhé vydané (IV. 1944).

Netolický z Turnova Jan, zeman ve službách Viléma z Rožmberka, ztrávil drahně času v Polsku i byl země a lidu velmi povědom, že jej pán u věcech tamních dobře potřebovati mohl. Zabiv lokaje pana Vchynského, měl pro vraždu tu kání, až 1572, když pana Viléma na cestě polské doprovázel, k milosti přišel. Později byl třikrát do Polska poselstvím vypraven. L. 1574 30. března vyjel z Milčína i dal se přes Kladsko, Kozlí a Bytom do Krakova, kam dne 26. dubna dorazil. Téhož ještě léta v červenci vydal se podruhé na cestu do Varšavy, když Poláci po útěku Jindřicha Valesského sněmovali o jiného krále. Po třetí pak jel v červnu 1576 ku knížeti Konst. Ostrovskému v příčině panství roudnického a s tajnými instrukcemi. Od té doby trávii dny své co purkrabí v Krumlově, kdež 1577 zařídil bicí hodiny a bezpochyby i pobožnou svou knížku sepisoval, na stará kolena nalezaje v práci té úlevu i útěchu. Syn jeho, též Jan zvaný, byl úředníkem panství netolického (Březan živ. Vil. z Rožmb.).

Křesťanský regiment, zpráva, kterak věrný křesťan modliti se má. V Pr. 1577 a 1580 (IV. 1827).

Netolický Jiří studoval v Praze i stal se 1514 bakalářem. Vysvěcen byv na kněžství, spravoval rozličné osady na statcích Rožmberských a Hradeckých. Jmenovitě byl farářem v samém Jindř. Hradci. Po smrti J. Bavorovského 1562 povolán na arcipryštství plzenské. Z tehdejší jeho činnosti zachovala se paměť na visitaci v Plané, kteráž zavdala příčinu k nesnázi s patronem tamním Florianem Griespekem (Brus 215). L. 1568 byl N. kanovníkem a kazatelem u sv. Víta v Praze.

Šestnácte kázaní o bídě nynějšího našeho života. V Pr. 1568 a 1588 (IV. 1587). Ded. Zdeňkovi ze Šternberka.

Netvořický Augustin, bakalář pražský a kněz starokališný, okolo 1540 podle zprávy Paprockého sepsal spis polemický, obrácený proti Lutherovi, proti Bratřím a některým

mistrům pražským, dedikovav jej opatu slovanskému, Janu Notičkovi, pod nápisem: „Clypeus fidelium, Pavéza věřících" (III. 804), nejisto, zdali česky či latině.

Netvorský František Kajetán, kněz řádu theatinského, okolo pol. XVII. věku sepsal „Poselství mrtvých k živým" (V. 679), jenž se chová rukopisem v univ. bibl. pražské.

z Neuberka rytíř Jan, horlivý pěstovatel staré literatury české, muž klassicky vzdělaný a znatel i milovník všelikých umění. Sbíral staré mince, obrazy, rytiny a jiné starožitnosti, především pak staré české rukopisy a knihy. Dostal-li se mu výtisk kusý anebo zedraný, snažil se jej doplniti. K tomu v domě svém měl tiskařský lis a náležitou k tomu zásobu litého písma. Rukopisy, jichž nemohl dosíci, buď sám přepisoval, jako slovář Rosův, buď přepisovati dával. Tím se bavil i v pozdnějších letech, když neustále býval churav a prsty dnou měl schromené. Úzké přátelství spojovalo jej s Dobrovským, k jehož odporučení 1780 za literárního pomocníka do domu svého přijal V. M. Krameriusa. Tehdá spůsobil vydání několika starších spisův; jmenovitě vydal 1781 Šteyrova Žáčka (V. 14), Ticini Principia linguae vendicae (Šaf. LG. 483), 1783 P. Černoviceni vocabularium rythmico-bohemicům (IV. 45) a Prima principia linguae bohemicae (V. 24). Zemřel 31. října 1784.

Nič (Nitsch) Daniel z Prahy, nar. 1651, stal se 1666 členem tovaryšstva Ježíšova, kdež dílem působil co učitel, dílem co kazatel. Zemřel v rodišti svém 22. června 1709 (Pelcel).

Berla královská (sbírka kázaní nedělních a svátečních). V Pr. 1709 (V. 866). Celý náklad od staroměstské kolleje S. J. darován dědictví svatováclavskému.

Nigellus z Oskořína Trojan, rodic heřmanoměstecký, nar. 1537, bakalářem stal se 1564. Učitelovav v Nimburce, v K. Hoře, v Čáslavi a v Kr. Hradci, teprv 1572 dosáhl hodnosti mistrské. Od té doby zůstal na universitě, jsa jedním z nejčinnějších opatrovatelův jejích. Kdykoli bylo co jednati, vždy Trojan k tomu zván; kdykoli nastaly nesnáze, nikdy pomoc jeho nescházela. L. 1576/7 spravoval kollej Karlovu, 1583—4 byl děkanem fil. fakulty. Ale tu se začal viklati. V Kr. Hradci vyhlédl si nevěstu, sirotka po měšťanu tamním Mikuláši Kavinském z Stranova, a 1584 vymohl si již poručenské ke sňatku svolení (Švenda Ž. O. IV. 102); sešlo však

s toho, a místo choti dostalo se mu správy nad kollejí krá-lovny Hedviky. L. 1591 obdařen erbem a přídomkem „z Oskořína“ spolu s slavným právníkem, Strakoničanem Vítem Ophthalmiem. L. 1591—2 volen k rektorství, kteréžto cti se mu 1597 dostalo po třetí. Za starších let býval nevrlý a svár-livý. S kollegami, zvláště s Bacháčkem a Václ. Vlaverinem časté míval hádky, když se vínem rozpařili při stole. Ne-jednou musil je rektor mířiti a rovnati (ČČM. 1847. II.). Tro-jan zemřel 9. srp. 1604 i pochován v kapli božího těla (St. Un. 209). Náhrobní jeho kámen podnes se chová v Č. Mu-seum. Od 1581 sepsal drahně básní latinských; sic jinak vy-dal jediné 1597 sv. Ambrože Ethiku křesťanskou. Bibliotheku svou odkázal kolleji, ta však z odkazu toho nehrubě užitku vzala. Trojan zajisté, veliký jsa kněh milovník, nejen všecko, co měl, na ně obracel, ale nadto k vůli zálibě té se dlužil, tak že se kollegiaté viděli nuceni, na zapravení dluhův veliko-část kněh rozprodati (Kalina Nachrichten II.).

1. Ondř. Hyperia traktát o obecném opatrování chudých lidí. V Pr. 15… (IV. 729). Přitom šest kázaní Chrysostomových o almužně.

2. Potěšitedlná knížka a naučení z písma sv., kterak se člověk k spas-tedlnému umírání připraviti má (Kalina l. c.).

3. Vita honesta, Život poctivý a ctnostný. V Pr. 1597 (IV. 699). Sro-Slavata Pam. I. 11.

4. Kázaní sv. Ambrože o užitku smrti. V Pr. 1601 (IV. 1776).

Niger viz **Černý Jan.**

Nigranus viz **Br. Černý.**

Nigrin Jiří viz **Černý z Černého Mostu.**

Nigrin Jiřík z Litomyšle studoval v Praze, kdež se 16… uvozuje co alumnus. Bakalářem učiněn 1601 (ČČM. 1848 181, 191), načež se zanášel učitelstvím; jmenovitě 1607/8 spra-voval školu u sv. Štěpána na N. M. pražském (ib. 1845, 627). Tehdá 1608 raddě novoměstské připsal „Gratulationes“ veršem latinským (Dlabač 46). Později se na stálo usadil na N. M., přijav tam právo městské, i sloužil obci co písař radní, v kte-rémžto úřadě 1613 zejména se uvozuje (Navrátil sv. Jindř. 105).

Kvítkové z písem sv. V Pr. 1617 (IV. 739).

Nigrin Tomáš, dominikán, kazatel u sv. Jiljí v Praze 1672.

Ovoce z růží arcibratrstva sv. růžence. V Pr. 1672 a 1710 (V. 1129).

Nigrini Jonáš učiteloval nejprvé v Těšíně, od 1726 v Necpalech, později v Modré, odkudž přešel ve službu Gabriele Pronaje, slavného svým časem advokáta (Tablic Poezie III. 43).

Několik písní v kancionále Matěje Augustiniho (rkp.) a v Cythaře Třanovského.

Br. Nikodem viz **Vacetinský Nik.**

Nikodemovo čtení viz **Apokryfy biblické.**

Nikolaides Joachim Alexander z Lišova, studuje theologii u Jesuitův, pod vedením J. Fera přeložil tři spisy Drexeliovy:

Křížovou školu, Herolta smrti a Rozjímání o věčnosti, pak J. Fr. Matenesia Berlu královskou, ježto 1635 v Pr. tiskem byly vydány (V. 268, 1392 a 1393).

Nimburský Jan, kněz podobojí, 1619 farářem jsa v Bohumilicích u Vimperka, vydal „Modlitby" (IV. 1994). Týž co *Herynk.*

Nonnius Pavel z Heřmanova Městce v Praze 1601 stal se bakalářem (ČČM. 1848. I. 191), ale již 1599 od podzimku sloužil co succentor při školách žateckých (ib. 1845, 632). Obrav si stav kněžský, spravoval 1614 děkanství jičínské. Příštího na to roku dostal se za faráře do Náchoda, jehož obec si jej oblíbila, když nad mrtvým tělem Albrechta Smiřického v St. Náchodě kázal.

1. Kázaní pohřební nad Albr. Václavem Smiřickým dne 8. června 1614 v St. Náchodě. 1615 (Zikmund ve Sl. N. V.).

2. Pamět pohřební Doroty Špátovy, manž. Jakuba Špáta, purkrabí náchodského. V Hradci Kr. 1615 (IV. 1715).

3. Šest modliteb v nemoci těžké postaveného člověka. Rkp. 1638 druhdy u Bočka (V. 1541).

Nosek Jakub okolo 1560 vydal s kontrfektem spisek „o židovském pokolení" (Dudík Schw. R. 78).

Nosidlo z Geblic Václav nar. v Litoměřicích 16. září 1592. Otec jeho Jan, měštěnín a senator tamní, pečlivě se staral o jeho vzdělání nápřed na školách domácích, potom na universitě pražské, kdež 1615 Václav dosáhl stupně bakalářského. Pobyv potom několik let co učitel na rozličných školách českých, vrátil so do své otčiny, stal se 1624 radním písařem a rok potom se oženil. Nemovité jmění jeho záleželo z rodinného domu v pokratické ulici, z vinice a ze spustlého domu před Novou branou (Lippert 392). Leč nebylo mu souzeno užiti pokojného bytu. L. 1625 nařízena reformace Litoměřic pod zprávou pověstného hejtmana Balt. Maradasa a kapucína Františka hr. z Rozdražova. Nosidlo v lednu 1626 opustil rodiště své i odebral se s jinými souvěrci svými přes Benešov nad Ploučnicí do Perna, kamž

jej zanedlouho následovala i žena jeho, doma byvši zůstavena, ale nemohouci snésti týrání rychtáře Aulika. Počátkem ledna 1627 vrátil se Nosidlo zase do Litoměřic, než nevytrval tam leč do prvních dní májových. V Perně zasadil se spolu s Stránským a Mr. M. Troilem Hagiochoranem o povolení jednoho kostela k českým službám, čehož k velikonoci 1628 také dosáhli. Sam. Martinius začal však již 1630 rozsévati koukol rozbrojů, kterýmiž vystěhovalci čeští, i jinak všelijak zbědodovaní, mnoho hořkostí zakusili. Nosidlo zemřel, jak se podobá, okolo 1638 v Perně.

Příhody a utrpení svá i soudruhů svých od 1. ledna 1626 do kalendáře Veleslavinova na spůsob denníka zapisoval. Zápisky tyto, ježto se druhdy nacházely u českého kazatele drážďanského, Jiřího Petrmana, l. 1780 přepsal Pelcel a z rukopisu Pelcelova 1799 Cerroni. Vypravování, ač dle nadpisu vedena až do 11. června 1638, nesahají než do 1636, končíce se tím, co vystěhovalce české tehdá potkalo v saském Freiberce (Dudík M. G. Q. 457—462). Podle zprávy Chr. A. Peschecka (Exul. 37) nachází se svazek rukopisných pamětí Nosidlových v Perně; také prý tam jsou tři svazky, týkající se záležitostí litoměřických. Zpráva Jungmannova (V. 281), žeby paměti Nosidlovy sahaly do 1658, povstala chybeným psaním 1658 m. 1638.

Novacius Didacus, řeholník řadu sv. Františka.

Modlitba k pěti ranám Ježíše Krista. V Pr. 1652 (V. 1553).

Novák Dominik, kněz řádu kazatelského, 1740 vydal kázaní, jež učiněno při primicí Mariána hraběte z Věžník, praemonstráta želivského (V. 999).

Novák Jan, jinak **Vrba**, exulant český, 1685 v Žitavě u M. Hartmanna vydal „kancionál zpěvů, z starých i nových písní v jedno shromážděný“ (Kleych 45).

Novennarius Lukáš, Táboran, kaplanoval 1594 v Kutné Hoře (Lumír 1862, 808). Později farářem byl u sv. Martina v Praze. L. 1618 vydal píseň z l. 1441, že „má každý věrný křesťan z povinnosti tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí spůsobou přijímati“ (III. 39).

Noviny z počátku rozesílávány jen listovně, později se vedle psaní i tisknouti počaly. Některé z novin listovních nalezají se v Arch. Českém. Nejstarší jest tuším zpráva o bitvě u Kunovic 1443, která se zachovala tím, že otištěna 1543 v „Kronice o pohnutí křesťanuov znamenitém proti Turkuom pohanuom“ (IV. 297, ČČM. 1859). První soudobně tištěné noviny jsou Konáčův překlad Cuspinianovy zprávy o sjezdu tří králův 1515. Od 1540 novin tištěných přibývalo; zvláště

z tiskáren B. Netolického, Šeb. Olivetského, Šeb. Oksa z Kolovsi, Dan. Sedlčanského, Buriana a Oldřicha Valdy, Jana Šumana i dědicův jeho, pak Jana Otmara. Mnoho se novin takových uchránilo tím, že je jednotliví spisovatelé vetkávali do svých kněh, jakož to spatřujeme u Václava Hájka a Viléma Slavaty. Ano Marka Bydžovského letopisové hlavně z novin sestaveni sou. První pořádné, každého měsíce, ač nedlouho vydávané noviny vycházeti počaly v září 1597 u Dan. Sedlčanského. Prodlením času se častější rozesílání zpráv skrze listy tou měrou ustálovalo, jak se zařizovala pošta. L. 1657 vymohla si Lidmila Sedlčanská privilegium, aby směla vydávati a poštou rozesílati tištěné listy novin, jehož potvrzení 1672 i Jan Arnolt z Dobroslavína, přejemce tiskárny Sedlčanských, sobě zjednal. L. 1690 privilegium to znova potvrzeno. Ale noviny ty vycházely ne periodicky, než vždy jen porůznu, jak se kdy příčina k tomu udála. Vlastní noviny české založil teprv K. Rosenmüller pod titulem: „Auterní a sobotní pražské poštovní noviny, z rozličných zemí a krajin přicházející". První číslo vyšlo 4. února 1719. Po smrti mladšího K. Rosenmüllera 1748 vedl je Fr. Kirchner a po něm J. J. Klauser, za redaktora majíce Fr. Kozuryho, až pak 1776 zanikly (V. 387). Mezitím byl se 1761 kněhtiskař Kalivoda ve Vídni pokusil o „Vídenský Denník", který však brzo zašel (V. 354). L. 1782 péčí Kozurovou Rosenmüllerovské Noviny zase obnoveny. Kozury je řídil až do konce 1785. Dne 1. ledna 1786 začal Fr. z Schönfeldu pod správou V. M. Krameriusa vydávati „Schönfeldské" c. k. poštovské noviny". L. 1789 Kramerius od redakce odstoupil i sám založil své „C. kr. vlastenské noviny". U Schönfelda od té doby pracovali Václ. Tham, J. Tandler, Daniel Korbely, J. Hybl a j., až noviny jeho 1793 zašly. L. 1783 Tallayem v Prešpurku založeny česko-slovanské noviny, ale ani ty 1787 nepřečkaly. (Dlabač Nachricht von den in böhm. Sprache verfassten und herausgegebenen Zeitungen 1803. — Wocel Historický přehled českého časopisectví ČČM. 1846. — D'Elvert Beiträge. — Světozor Sl. N. 1861, 257).

Nozdrovický Alexander, Slovák, ku konci XVIII. věku byl soudním assessorem.

1. Dvojíctihodného otce Ant. Guevara Listy a rozmlúvání. 1773. Rkp. někdy u faráře Rešetky, nyní u Matice slovenské (Sl. Pohl. I. 2).

2. Fenelonovy Příběhy Telemacha syna Ulyssesa. Z latiny 1778. Rkp. tamtéž.

Nožička z Votína Blažej, bratr tuším Jana Nožičky, opata na Slovanech, a tudíž původem Hradečan, měštěnín na St. M. pražském. Erbem a přídomkem „z Votína“ obdařen 1541, potvrzmo 1556 (Rybička v Sl. N. V). Po bitvě mühlberské uveden do raddy staroměstské (Zimmerm. Ferd. I. 324) a po zřízení soudu nad appelacími 1548 spolu s Tomášem z Javořice, Janem Pamfilem a Janem Lukšem ustanoven za radního na lavici městské. Na stará léta (před 1566) oslepnul, tak že úřad svůj složiti musil. Od té doby bavil se skládaním kněh, jež písaři do péra říkal. Zemřel asi 1570.

1. Proti bludům některým před tisíci léty odsouzeným (proti Bratřím). V Pr. 1566 (IV. 1282). Ded. císaři Maximilianovi II. Vydáno i latině. S listem schvalovacím arcib. Ant. Brusa.

2. Rozmlauvání mezi otcem a synem. V Pr. 1566 (ib.).

3. Vyznání o poctivosti vzývání přímluv svatých a o modlitbě za mrtvé, V Pr. 1568 (ib.).

Nožíř mladší, rodic a obyvatel litoměřický, koncem XVI. věku sestavil události rodinného města svého. Rkp. na Strahově (Weyrauch 21).

Nucellus Václav ze Strakonic, kněz katolický.

Regule zlaté pravého a skutečného křesťanství. 1731 (V. 709).

Nudožerinus viz **Benedikti Vavř.**

O.

Oekonomus Jiří z Roudnice, kněz evangelický. Počátkem ledna 1605 povolán na děkanství chrudimské, kteréž spravoval až do převratův 1622. Horlivost, kterou v oslavení Fridricha Falckého na jevo dal, byla příčinou, že dříve jiných kněží evangelických opustiti musil své beneficium. Dne 2. května 1622 vyobcován i z města i z vlasti.

1. Vil. Perkinsa knížka o opuštění božím, z latinského převodu T. Draxa přeložil 1610 (IV. 1885). Ded. kn. Jiříkovi Hanusovi.

2. Dvoje Te Deum laudamus, t. j. pamětné poznamenání chval božských, že nás novým králem Fridrichem obdařil. V Pr. 1619 (Příd. 19).

Oestreicher František z Prahy, nar. 1748, farář v D. Hbytech, pak děkan v Žebráce a arciděkan kraje berounského.

L. 1795—97 měl několikero kázaní na Svaté Hoře u Příbramě, ježto pod titulem „Díků vzdání“ tiskem byla vydána (VI. 2007 a 2014). Zemřel 1825.

Ojíř z Očedělic Albrecht, potomek staré rodiny vládycké prvotně v Žatecku usedlé, bratr tuším Bohuslava a Fridricha, kteří dosti obsáhlé statky drželi. Albrecht vzdělal se za právníka i obrátil se k službě zemské. L. 1458 účastnil se sněmu, na kterém Jiří volen ku království. Od 1475 zastával úřad purkrabí hradu pražského, později vyskýtá se 1478 co místosudí a 1485 co místokomorník. V době 1475—1479 shledáváme jej mezi soudci soudu komorního, 1485—1494 mezi soudci zemskými. V soudech obyčejně ustanovován k tomu, aby potaz vynášel. I za poručníka často bráván. I v politických věcech nebyl bez účastenství. Tak jméno jeho shledáváme mezi těmi, kteří k smlouvě polsko-české proti Matyášovi Korvinovi v dubnu 1489 přivěsili své pečeti. Co soudce zemský položil si za úkol, aby obecné nálezy od krále Jana 1311 až po Vladislava II. v jedno svedl, „chtě této slavné koruně a pánóm českým i vládykám i správcuom této země naučenie, nébrž zprávu nějakú pozuostaviti.“ V sbírání nepřestal na dskách zemských, nýbrž čerpal i z dvorských. Práci svou zavřel 1494 a brzy potom nepochybně i zemřel.

Registrum na dávní zřízení zemské. Otišt. v H. Jirečkově Codex juris boh. III. 3 (III. 317).

Ojíř z Očedělic Bohuše či **Bohuslav** drahně let žil při dvoře Viléma z Rožemberka jakožto hofmistr jeho. L. 1562 byl v průvodu Petra Voka, když jel o nevěstu Vilémovu, kněžnu brandenburskou, 1572 provázel Viléma na cestě polské, odkudž počátkem ledna 1573 nápřed poslán na Třeboň. L. 1585 již byl mrtev (Březan V. z Rožm.).

Modlitby utěšené. V Pr. 1584, v Trenčíně 1655 (IV. 1959).

Oks z Kolovsi Šebestián, měštěnín a kněhtiskař na St. M. pražském 1562 do 1571. Jmenovitě zanášel se vydáváním novin. L. 1565 pro „nějaké prý básně a lživé noviny o Maltě“, jež bez povolení arcibiskupského vytisknouti dal, uvězen byl na radnici staroměstské (Brus 121). Zdá se, že to byla zpráva, již Jungmann uvozuje k l. 1566 (IV. 303).

Okurka viz **Aupický Jan**.

z Olbramovic Mareš, jedna tuším a táž osoba s Maršem

Kokovcem, kterýž 1491 od Bratří vypraven byl do Rus hledat církve, ježto by v prvotní prostotě se byla zachovala. L. 1497 sepsal nebo přepsal „Traktát o domu duchovním“ (III. 881), jehož rkp. v un. bibl. pražské.

Olivetský z Heřmani, druhdy i **z Olivetu Jan,** na německých tiscích *Hans Olivecensis vulgariter Grosskopf* anebo *Hans ab Oliveto* (D'Elvert Beitr. 35), starší syn Pavlův, po otcově smrti usadil se v Olomouci, kdež 1536—1548 provozoval živnost kněhtiskařskou. Jen v době 1543—44 pobýval v Prostějově; tam, mimo některé spisy bratrské, vytiskl almanach P. z Proboštovic, věnovav jej Janovi z Pernšteina. Zdá se, že tiskárnu měl nedaleko Prostějova ve mlýně. Stat 1551. Jiný *Jan,* snad syn jeho, tiskl v Olomouci 1576 do 1584.

Olivetský z Olivetu Pavel, prvotně **Pavel z Meziříčí** zvaný, 1503 povolán od Bohuše Kostky z Postupic do Litomyšle, aby tu zařídil knihtiskárnu. Pán mu k účelu tomu prodal dům na hoře olivetské, kterýž stál na tom místě, kde nyní panská zahrada naproti vchodu do gymnasia se nachází. Druhý dům přikoupil Pavel v městě 1526. Mimo Litomyšl provozoval kněhotisk i v Praze, maje tam závod svůj na Malé Straně v domě Jana z Šelnberka, nejvyšího komorníka, „pod stupni“. V Litomyšli měl pres starý normberský, kdežto v Praze užíval presu nového, k němuž měl „čtyři instrumenta, jeden textu menšího, druhý písma obecného, třetí pranostykového, čtvrtý písma nejmenšího, podobného k pranostykovému“, spolu s matricemi na lití liter. Až po 1519 nazýval se buď prostě „Pavlem na hoře olivetské, in monte Oliveti“, nebo „Pavlem z Meziříčí, Pavlem Meziřickým“; teprv 1519 vyskýtá se název „Pavla Olivetského, Paulus Olivecensis“, čehož od té doby důsledně šetřeno. Na poslední vůli 1534 podepsal se: Já Pavel Olivetský, impressor z Olivetu. Dům na hoře olivetské se vším načiním poručil manželce své *Bonuši,* dům v městě synům a dcerám, z nichž jedna vdána byla za Alexandra. Zemřel 28. pros. 1534 (Sedláček v Pam. 1871).

Olivetský z Heřmani, druhdy též **z Olivetu Šebestian,** mladší syn Pavlův. Až do 1556 zůstával v Litomyšli při matce, kdež t. r. vytiskl v třetím vydání „Rozmlauvaní ducha s duší“. L. 1556 prodal dům na olivetské hoře, jejž byl přejal po matce a přestěhoval se do Olomouce. Tam žil tuším

v společném hospodářství s bratrovcem Janem. Poslední jeho tisk je z l. 1580.

Olomučanský Štěpán z Kouřimě, kněz evangelický, farářem byl v Praze u sv. Klimenta, od 1615 u sv. Petra na Poříčí. L. 1609 volen do konsistoře. L. 1622 v lednu uchýlil se do Saského Altenburka a odtud do Drážďan. Za vpádu saského 25. bř. 1632 uveden na někdejší svou faru a do konsistoře. Po návratu do Sas, opět žil v Drážďanech a tam 1634 zemřel (Pescheck Exul. 29, 39).

1. Kázaní nad Voršilou, manželkou Sim. Šudy z S emanína. V Pr 1614 (IV. 1709).
2. Slavnost vzkříšení. V Pr. 1615, 1619 (IV. 1431).
3. Noc veselá s světlem. V Pr. 1617 (IV. 1911).
4. Potok sedmi pramenův. V Pr. 1617 (ib.).
5. Tabita joppenská. (V Perně) 1627 (V. 1251).

Opatovský Šťastný, Pražan přeložil „Zprávu o kalendáři římském, l. 1583 o deset dnů napraveném". V Pr. 1584 (IV. 770, ČČM. 1862, 303). Ded. Burianovi Trčkovi z Lípy a na Velíši.

Opavský Matěj, kazatel v Opavě 1554, od něhož se zachovalo dvé kázaní (IV. 1579).

Opsimates Jan, muž učený, studie vyšší konal na akademii genevské, tuším co společník Albrechta Bukůvky, s kterým 1600 zaznamenán jest v tamním matrice (Pr. Sitzb. 1862. I. 101). Navrátiv se, za hnutí náboženského 1609 byl v Praze. Tehdá obrátil na sebe pozornost prvním svým spisem „Zrcadlem", jejž hned po zvolení a ztvrzení administratora Eliáše Šuda vydal na „patentu velikém". Tu zjinačil artikul o večeři Páně proti znění konfessí české, jakož na to stěžováno ve „Zdání o napravení církvi evang. českých", stavům 1609 podaném. Že byl Kalvinovým stoupencem, již se vidí z literární činnosti jeho. Dotvrzeno to ještě jedním skutkem. L. 1619, jsa spolu s nějakým studentem v Luži, žádal na tamním správci zboru bratrského, Br. J. Joramu, aby jim oběma večeři Páně podal po kalvinsku, což Joram učinil a proto od starších ostře pokárán byl (Mart. Dův. XXVIII, Ohláš. 135). Po 1627 ujel Opsimates do Perna, a odtud dále někam se dal. Zdá se, že ve spisech, proti Martiniovi vydaných (č. 10 a 11), aspoň některé měl účastenství.

1. Zrcadlo všeho křesťanského náboženství. V Pr. 1609 (Skala II. 48, Martin. Obrana 171, IV. 1387).

2. Rod věčného nebeského a všemohaucího krále. Bez m. 1612 (IV. 1477).

3. Biblí svaté historie pěkný pořádek (ib., Klíč 71).

4. Ráj rozkožného naučení o jistých znameních synův božích. 1613 (IV. 1419 a 1894, Klíč 76).

5. Traktát o modlitbě (IV. 1419, Klíč 76).

6. Večeře Páně podle sv. Písem prvotní církve a starých otcův znamenité vypsání. Bez m. 1613 (IV. 1419) a v Pr. 1617 (IV. 1446).

7. L. 1617 vydal J. Streyce překlad institucí Kalvinových (IV. 1346).

8. Pobožná duše, jenž k známosti Boha hoří. Expl. v Perně (IV. 1894).

9. Křesťanské ustavičné v třech věcech cvičení. (IV. 1894, Klíč 76).

10. Tres propositiones aneb troje předložení kalvinské. 1633 (snad od Optimatesa. Mart. Obrana 416 sld.).

11. Diskurs anebo rozmlauvání dvau kněží, Pavla Simplicia a Petra Prchlicia, o nedávní reformací konsistoře pražské, držané v městě Pirně 27. máje 1632, sepsaný. Paškvil na několika arších (V. 712, Obrana 421).

Optát Beneš z Telče, byv 1520 vysvěcen na kněžství katolické (Wolný II. 3, 357), záhy obrátil se k učení Lutherovu. Když Jihlavané asi touž dobou za kazatele přijali Pavla Speráta, jednoho z předních rozplozovatelův nové náuky, obrátil se k němu kn. Optát se čtyřmi otázkami, totiž: má-li pod svátostí těla Páně věřen býti syn boží, kdežto slova zaslíbená o samém těle zmínku činí? má-li býti celý Kristus věřen pod spůsobou chleba? má-li se Kristu tělesným klaněním v svátosti poklona činiti? a má-li Kristus býti v svátosti užíván? Sperát sám neodpověděl, nébrž otázky poslal Lutherovi, žádaje, aby on dal na ně odpověď. Luther přání tomu vyhověl a sepsáním jeho Br. Lukášovi dána příčina k polemické rozpravě 1522 (ČČM. 1861, 285). Když 1524 stavům a kněžím podobojím z Čech a z Moravy položen sjezd v kolleji Karlově pod předsedáním Karla Münsterberského, dostavil se tam z Moravy se Sperátem i Optát (Collin. Vera narr.). Asi 1530 se spolu s Petrem Gzelem za učitele dostal do Náměští na podací Václava z Lomnice, jemuž i dítky vyučovali. Tu jali se ze spolka překládati Nový Zákon z Erasmova textu latinského. Mezi prací pocítivše potřebu správného pravopisu českého, sami se o jistý spůsob ve psaní snesli a dva o tom spisky vydali. Důložkem k vydání N. Zákona založila je velebná panna Johanka z Boskovic, od 1508—1532 abatyše kláštera králové na Starém Brně († 1540). Potom o Optátovi dlouho žádné zmínky není, až k l. 1551, kdež se s

ním v Prostějově setkal Blahoslav (ABr. VIII. 48) a v širší o některých článcích víry rozpravu zabral. Z počátku se Optát k Blahoslavovi měl opatrně, ale jakž prý seznal u něho prostost bez ošemetnosti, s upřímným upřímně a s velikou ochotností rozmlouval. Dojem, kterýž setkání toto zůstavilo u Blahoslava, velmi byl příznivý. Popis své s Optátem rozmluvy položil později do archivu bratrského „na památku prý toho pobožného kněze; neb rovného jemu kněze, tak jakž slovou, kališného nikdy neviděl; jediného toho prý nalezl beránka mezi vlčaty pap. hnízda v Čechách“ (Gr. VII). S tím se shoduje i úsudek, jejž později zapsal do grammatiky, že byl „muž pilný, jemuž rovného kněze toho svěcení římských biskupů v pobožnosti opravdové i v věrném P. Bohu sloužení na Moravě nikdy neviděl“ (ib. 1). Z toho a z jiných okolností viděti, že Optát v pokročilejším věku od mladistvého pro Luthera zápalu se obrátil zase k učení katolickému, jakož je drželi starověrní utrakvisté.

1. Grammatika česká v dvojí stránce, Orthographia předkem, Etymologia (Philomatesova) potom. V Náměšti 1533 v máji, v Normberce 1543, v Pr. 1588 u Dačického a 1643 u Z. Levy: „Gram. česká sedmerau stránku v sobě obsahující“ (IV. 5). Spolu s kritikou Blahoslavovou v jeho Gram. 1857 ve Vídni. Vydání 1533 ded. Václavovi z Lomnice a na Náměšti.

2. Nový testament všecek již nejposléze a pilně od Erazma Rotterodamského přehlednutý. V Náměšti sazbou P. Gzele a presem Matěje z Dvořišť, dokončen 29. list. 1533 (IV. 1171). Ded. Johance z Boskovic. Srov. Šemberovy „Pány z Boskovic“ 125.

3. Isagogicon, to jest, navedení každému, počínajícímu se učiti psáti. V Náměšti 1535, v Prostěj. 1548, v Pr. 1589 (IV. 4).

4. Kázaní nešporní na epištoly (IV. 1567).

5. Otázky z šesté kapitoly sv. Jana, jaký rozdíl totiž jest mezi chlebem v Kafarnaum židům oznámeným a mezi chlebem při poslední večeři Páně (IV. 1291).

6. O poručenství Pána a spasitele našeho Jezu Krista, kteréž jest učinil při poslední večeři. Rkp. z l. 1577 (ib.).

7. Kázaní na den památky božího těla. Týž rkp. (IV. 1283).

8. Kázaní na první list sv. Pavla. Týž rkp. (ib.).

9. Píseň: „Když Alžběta matku Páně k sobě“ v kanc. šamotulském, o níž dí Blahoslav (de Cant.): „Kněz B. Optát udělal nejprv, Br. Wolf potom předělal, a naposledy také i opravena jest a velmi změněna l. 1561“.

Ořechovský z Honbic Jan, syn Václava, sudího při menším právě kraje olomouckého. Neždenice a Rudici, jež zdědil po otci, 1545 postoupil švakrovi svému, Eliáši ze Srbec.

Krátký spis o morové nemoci. V Prostěj. 1552 (IV. 893).

Orel Bartoloměj z Adorfu, hvězdář, 1599 žil v Podbořanech, a odtamtud vydal český kalendář na r. 1600 (Palacký v ČČM. 1829. I. 62).

Orlík Vavřinec z Brandýsa nad Orlicí, syn Pavla kováře, zemřelého 1521 v Solnici, nar. 1520, stal se učedlníkem 1539 v Prostějově (Blah. hist. 211) a na kněžství zřízen 1553 v Přerově spolu s Blahoslavem, jenž se tehdá ještě psal Br. Blažejem. Oba spojovalo úzké přátelství. Orlík Blahoslavovi sloužil za písaře a spomocníka, jakož pak narážkou na orla sv. Jana Evangelisty sebe prozval Orlíkem. Zemřel 21. dubna 1589 v klášteře na Sioně u Jana Labounského z Labouně (totiž v nynějším Klášteře Hradišti) i pochován v průvodu okolo 3000 lidí v Mladé Boleslavi.

Nekrolog bratrský: „V této knížce pokládá se šťastné životův a rozkošné zesnutí mnohých osob, kteříž v Jednotě bratrské Pánu Bohu nad jiné slaužili v stupních vyšších". Orlíkem dokonán 1576, načež jiní dva dále pokračovali. Počátek až po 1550 vypsán z historie Blahoslavovy; později užil zápisek Červenky, Kalefa a j. Rkp. v tajném archivě vídenském i vydán Jos. Fiedlerem pod nadpisem „Todtenbuch der Geistlichkeit der böhmischen Brüder" ve Fontes rerum austriacarum. Scriptores V.

Orloj či **Orlojík** maudrosti věčné, „rozmlauvání mezi maudrostí věčnau a mládencem", spis též *Mládenec* nazvaný. Nejstarší rkp. v prelatuře krumlovské z konce XIV. věku (ČČM. 1843, 420). Později často přepisován: 1455, 1469, 1497 atd. (III. 878).

z Osečna Ondřej, Polák a nepochybně cisterciák kláštera v Plasích, jenž přebýval v Kralovicích Cinadrových, odkudž též slul: „Andreas Polonus de Cralowicz". L. 1433 sepsal či přepsal český převod kněh o čtyřech stěžejních ctnostech, za středověku Senekovi přičítaný.

Rkp. v univ. bibl. pražké X. E. 1, popsaný v ČČM. 1861, 343. Výňatky v Hanušově MVýb. 79—86. Jiné obšírné, příklady z dějin starověkých přeplněné vzdělání zachovalo se v rkp. musejním z XV. věku, odkudž výňatky ve Výb. II. 647 sld., a jinde. Tištěno v Plzni 1502, 1529, v Pr. 1553 (III. 202, Hanka č. 22).

z Oskořína viz **Nigellus.**

Osovec viz **Humpolecký J. J.**

Osovský z Daubravice a na Třebíči Smil II., syn Buriana Osovského a Elišky Bétovské z Lichtenburka. Po otcově smrti 1563 držel statky rodinné napřed ze spolku s

bratrem Janem a po bezdětné jeho smrti sám. Svou dobou byl jedním z nejvzácnějších pánův moravských, vynikaje vzdělaností, výmluvností a statečností. On jako i předkové jeho znal se k Jednotě, a mezi podporovateli tištěných děl bratrských, jmenovitě kancionálu evančického 1576, nechybělo nikdy jméno jeho (ČČM. 1862, 46). V Třebíči Bratřím dal listy osvobozovací 1572 na školu a 1573 na zbor. L. 1582 daroval jim pozemek na zvonici (Wolný II. 3, 139). První manželka jeho, Johanka z Žerotína, zemřela mu 1588, načež se v říjnu 1589 po druhé oženil s Kateřinou z Waldšteina (Březan 290). Toho roku již byl královským radou, brzo pak vzkládány naň vyšší úřady zemské; byltě 1591 a 1593 místodržícím nejv. komorníka a 1597, 1602—4 nejvyššího sudí moravského (Zápisy K. z Žerotína I. 4). L. 1577 byl v Olomouci, když Rudolf II. přijat za pána země moravské. L. 1587 arciknížete Maximiliána, voleného krále polského, s jinými pány Moravany doprovázel do Polska. Dne 16. září připojil se ku komonstvu arciknížecímu v Slavkově, odkudž se přes Vyškov a Prostějov brali do Olomouce. Dne 27. září polská deputace v biskupském chrámě Maximiliana provolala králem polským, načež po dvou dnech celý průvod dal se na cestu; 10. října byli v Będzině na zemi polské. V nešťastných dalších bězích Smil vytrval u arciknížete, až po nezdařeném útoku na Krakov počátkem prosince spolu s jinými pány domů se navrátil. Zemřel dne 13. února 1613, i pohřben ve sklípku při zboru bratrském v Třebíči (Pam. 1857, 358). Vdova jeho provdala se 1614 za pana Karla z Žerotína. Smilem vymřel rod Osovských.

1. Denník, obsahující *a*) pamět toho, co jest se při času sv. Jana Kř. v Olomauci dálo, když císař Rudolf II. za pána země moravské l. P. 1577 přijat jest. *b*) Poznamenání cesty, kterouž s arciknížetem Maximilianem, voleným králem polským, do království polského konal. Rukopis ve sbírce Cerronské. Dudík MGQ. 266 sld.

2. Codex Daubravicianus č. sbírka půhonův a nálezův z brněnského soudu zemského v l. 1575—1610 vyšlých (Rukopis v brněnském museum).

z Ostrovice a na Pecce Anna, manželka Mikuláše Hořického, 1502—9 nejv. písaře, horlivá ochránce Jednoty. Mr. Jiřík Sovka, chtěje ji odvrátiti od toho, 1508 psal k ní list, načež Bratří jménem jejím učinili odpověd a jemu ji poslali (Blah. hist. 115).

Ostrožský Benedikt, kněz evangelický, farářoval v Uherském Ostrohu či Ostrově na podacím Jetřicha z Kunovic i účastnil se 1566 schůze souvěrného kněžstva moravského; tu se snesli o konfessi, která se v podstatě s augsburskou shodovala. V spisování jí Aquilinovi pomáhal kn. Benedikt (ABr. IX. 137 sld.). Zemřel asi 1573, načež na faru ostrožskou dosedl Kyrmezer (ib. XI. 281).

Otcův církevních spisové překládáni od XIV. věku až do katolické reformace, kdež ku podivu všecka v oboru tom činnost skoro poustala, leda že několik starších překladův znova otiskováno. Nejoblíbenější od prvopočátku byla díla sv. Augustina. Mimo to zčeštěny některé spisy Ambrože, Bernarda, Bonaventury, Cypriana, Cyrilla, Eusebia, Eusebia Pamphila, Ignacia, Irenea, Isidora, Jeronýma, Methodia, Origena, Řehoře Nazianského, Řehoře Velkého, Zlatoústa. Mezi překladateli vynikají: Matouš Benešovský, Hořický, Hostaunský, Řehoř Hrubý z Jelení, Jan Jahodka, Kocín, Vincenc Makovský, Trojan Nigell, Sixt z Ottersdorfa, Pistorius, Scipio, Sychrovský, Štítný, Adam z Vinoře, Viktorin z Všehrd a Pavel Žatecký.

Otmanský Hugo z Chtělnic u Brna, nar. 1704, benediktin kláštera rajhradského, pracoval v duchovní správě v Ostrovačicích od 1748 s malou přestávkou l. 1757, kde vedl dozor nad hospodářstvím klášterním. Zemřel 1772 (Wolný II. 1 a 2).

Applausus urbis brunensis. Plesání města brněnského skrz obdržené od švedského nepřítele vítězství. V Brně 1745 (V. 1010).

Otmar z Nepomuku, vladyka i zemský písař moravský, 1535 v Lilči vytisknouti dal zřízení moravské (IV. 923).

Otmar Jan, syn Jakubův, kněhtiskař pražský 1598—1609. L. 1592 jemu Kampanus připsal báseň „de carminum contemptu“ (Dlabač 22).

Otrokóci Josef 1792 v Trnavě vydal „Krátký výklad křesť. katolického učení“ (Sl. Pohl. I. 2).

z Ottersdorfa Ambrož, rodic z Rakovníka. Dokonav studia přípravní, obrátil se k právnictví. Erbem a přídomkem „z Ottersdorfa“ spolu s bratrem Sixtem obdařen byl po 1540. Z počátku sloužil při obci v Praze, až 1544 povolán za písaře radního do Brna. L. 1554 povýšen za královského prokuratora. Byv přijat do stavu vládyckého 1550, stal se pánem statkův

Lipůvky, Pouzdřan, Bohdalic a Pavlovic. Mimo to lénem držel statek Blansko. Zemřel 19. máje 1559, zůstaviv nezletilé dva syny Pavla a Jana (D'Elvert Nachtr. 252. Wolný II. 2, 322).

1. **Pavla Jovia kniha** o věcech a spůsobech národu tureckého. V Pr. 1540 (IV. 293). Společně s Sixtem. Ded. arcikn. Maximilianovi a Ferdinandovi.

2. **Karla IV.** život dle rukopisu pergamenového, u zemského podkomoří Přemka z Víckova nalezeného, spolu s řádem korunovačním. V Olom. 1555 (II. 77) s dřevořezbami. Předmluvu Ambrožovu znova otiskl Tomsa 1791.

3. **Výklad na zřízení markrabství moravského** z l. 1545 s četnými dodavky. Rkp. asi od 1562 ve sbírce Cerronské (Dudík Mähr. GQuell. 5).

z Ottersdorfa Sixt, Rakovničan (Sixtus Rakonicenus), studoval dílem v Praze, dílem k vůli vycvičení v řečtině, na cizích školách. L. 1534 stal se bakalářem (LD. II. 310). Brzy potom z řečtiny přeložil spis jeden sv. Ignacia, učedlníka sv. Jana Evang. (Bydž. č. 9). Ale nezůstav při učitelství, 1537 přijal úřad písaře zádušního u špitálu sv. Pavla před poříčskou branou. V krátkém nato čase ustanoven písařem při raddě staroměstské. L. 1540 pro mladá arciknížata s bratrem Ambrožem přeložil Joviovu kroniku tureckou, začež oba obdařeni erbem a přídomkem „z Ottersdorfa." Mezitím byl se Sixt na St. M. co měšťan usadil a pro znalost práv i skvělou výmluvnost nejen do raddy, ale i do sněmů volen. Zajímavé jest, že on to byl, jenž Mystopolovi z rozkazu královského 1543 nařídil, aby processí na boží tělo jako posud slavně konáno bylo. Ale nedlouho potom na čas upadl v nemilost. Což se takto událo. Sixt náboženským přesvědčením náležel k mírným podobojím, k čemuž již samo přátelství s P. Bydžovským ukazuje; nicméně zůstával v přátelských svazcích i s obráncem Bratří, Arnoštem Krajířem, kterýž jej na Brandýs častěji zvával na myslivost. Za jednoho tamního pobytu s pánem zašel do zboru, chtěje očitě spatřiti náboženství bratrské. Toho nepřátelé jeho se chopili i osočili jej z pikhartství. I byl tudíž při obnově raddy odstraněn; leč dlouho při tom nezůstalo. K přímluvě tuším příznivce svého, nejv. kancléře Hendricha z Plavna, před krále samého obeslán k osobnímu ospravedlnění, i to se mu takovou měrou podařilo, že jej Ferdinand I. opět do raddy kázal uvésti. Po smrti Jakuba Vršovského z Kapihory 1546 povýšen na kancléřství. Téhož roku spatřujeme jej mezi osobami, které v březnu od stavův vy-

praveny sou s plnou mocí do Vratislavě. Tam totiž král zasedl k soudu, aby porovnal rozepře stavův českých se slezskými o zemské hejtmanství v Slezsku a, s knížaty lehnickými o dědičnou smlouvu, kterou tito bez svolení králova a sněmovního byli učinili s kurfirštem brandenburským. Následovaly rozmíšky v Čechách. Ferdinand I. po příkladu od Španělův v Nízozemí daném k vůli upěvnění moci panovničí příhodný prostředek spatřoval v podkásání měst. První k tomu krok učiněn požadavkem k Pražanům, aby předložili práva svá. Výmluvností Sixtovou pokus ten na licho prošel. K novému roku 1547 Sixt obvyklým spůsobem králi blahopřání Pražanův přednášel, ale brzy se poměry začaly kaliti. Když král s Mauricem saským proti spolku šmalkaldskému uzavřel novou smlouvu, Sixt na sněmě jménem měst proti tomu se opřel, jelikož prý smlouva ta na úkor starým „erbanuňkům", mezi Čechy a domem saským. Ještě více se pobouřily mysli, když Ferdinand I. na stavích vymáhal pomoc válečnou. Stavové o své ujmě sešli se do kolleje Karlovy rokovat o návrzích, o kterých by se na příštím sněmě dohodnouti měli. Do kommisse k sepsání jich volen i Sixt, a zápisové jemu k opatrování odevzdáni. I po bitvě mühlberské pokračoval Sixt v parlamentární činnosti. Posílán nejednou od Staroměstských ku králi. Jmenovitě 6. července řečí dojímavou před ním vedl prosby jejich. Dne 8. opět s jinými před králem stál, ale již domů se nevrátil, byv vzat u vězení. Král patrně měl jej v domnění, že ví o mnohých tajných úkladech, na jichž poznání mu záleželo. Když po dobrém k seznání pohnouti se nedal, odveden byl 22. července do smrdutého jakéhos sklepa v černé věži, odkudž jen k přímluvě pánů moravských byl vymaněn a pak v domě písaře zemského Wolfa z Vřesovic přísně střežen. Dne 4. srpna měl býti právem útrpným dotazován, ale zdá se, že větší povolností dovedl toho, aby muka mu byla ušetřena. Teprv 24. září propuštěn na svobodu. Od té doby živil se obchodem s sukny a zaneprazdňoval spisovatelstvím. Zejména spojil se s Melantrichem k opatření nového vydání písma svatého. K tomu 1549 III. knihu Machabejských z latiny přeložil, k následujícím pak vydáním 1556 sld. s Melantrichem zopravoval celý text, sám porovnav Nový zákon s textem řeckým. Opravy, které přitom provedl, zavdaly pak

příčinu k výčitce o „zmelantrichování biblí". (Dobrovský LG. 1792, 180). L. 1553 vydal spravený V. Hájkem text Solferna (III. 900), věnovav jej Wolfovi z Vřesovic, a 1566 opatřil vydání Erasmova spisu o hotovení se k smrti, jejž Jan z Lobkovic byl přeložil (IV. 1815). U veřejných věcech, dokud Ferdinand I. žil, žádného neměl účastenství; jen 1557 volen byl do kommisse k opravě zřízení zemského (Zimmermann Ferd. II. 418). Teprv když král zemřel, opět činnost jeho hledána. Byltě ustanoven raddou při soudu purkrabském, i v tom až do smrti své platné služby konal (Březan 177 a 260). O sněmu 1575, když se jednalo o konfessí českou, stál při straně tuhého staro-utrakvisty Jana z Waldšteina; nicméně zvolen do výboru, na kterýž konečná té konfessí úprava vzložena, a potom vzat i mezi defensory z stavu městského. Po osmi letech s životem se rozžehnal 25. srpna 1583 i pochován u sv. Benedikta. Ženat byl dvakrát, s Dorotou Srnovcovou z Varvažova a s Kateřinou Mrázovou z Milešovky. Devíti svým dětem zůstavil dosti značné jmění: tři domy, kotce a drahně svrškův (Pelcel Abbild. IV., Riss v ČČM. 1861, kde i zpráva Červenkova). Ke cti ražen mu 1583 památní peníz s poprsím a s heslem: Unum necessarium. Blahoslav 1570 nazývá jej (Gram. 175) nejlepším Čechem ze všech přítomných pražských doktorů a mistrů. Bydžovský a Bessus věnovali mu spisy své. Skvostný graduál, jejž 1570 nákladem svým zpořiditi dal, chová se od 1846 v British Museum pod č. 16175.

1. Spisu neznámého od sv. Ignacia překlad. Po 1534 (Bydžovský č. 9).

2. P. Jovia kniha o věcech a způsobech národu tureckého. Společně s bratrem Ambrožem. V Pr. 1540 (IV. 293).

3. Ammonia Alexanderského Život Pána našeho Ježíše Krista. V Pr. 1547. (IV. 1783). Ded. nejv. kancléři Hendrichovi z Plavna.

4. Třetí kniha Machabejských s předmluvou a Putování, cesty a práce sv. Pavla. V bibli melantrišské 1549 sld. (V. 641 a 1166).

5. S. Isidori Hispalensis Synonyma. Knížka utěšená, rozmlauvání rozumu s člověkem. V Pr. 1549, 1551, 1607, 1830 (IV. 1255 a 1756). Ded. nejv. kancléři H. z Plavna.

6. Akta aneb knihy památné čili historie oněch dvau nepokojných let 1546 a 1547. Rkp. v Č. Museum a v univ. bibl. pražské (IV. 424). Opis s proměnami v Slavatově hist. spisování. Výňatek ve Výb. II. Srov. Zimermannův Ferdinand II. a Tieftrunkův Odpor stavův 1547.

7. Životopis svůj sepsati se strojil, ač se toho ani stopy nenalezá.

8. Modlitby rukou Sixtovou vepsané do tišť. lat. žaltáře v Museum (IV. 1943).

Oxyopus Jan z Sobotky (Sabatenus) studoval v Praze, kdež 1564 dosáhl bakalářství (LD. II. 378). L. 1581 děkanem byl v Jičíně. Tehdá Davida Chytraea, professora roztockého, list nějaký „z Roztochu“ z latiny, ač prý nevelmi slaně přeložil a darem porozesílal, zejména i Janu Španovskému z Lisova (ABr. XI. 573).

Kázaní o duchovním a posvátném těla a krve Páně požívání. 1602 (IV. 1614).

P.

Pabíček Jan, poslední kr. rychtář města Nového Kolína, sepsal dějiny tamní do 1789.

Rkp. v Č. Museum; výňatky v ČČM. 1848. I.

Packo, prvotně **Pacek František Augustin,** Olomučan, 1771 v Prešpurku zařídil tiskárnu, ve kteréž se do poč. XIX. věku drahně knih českých vytisklo.

Pacovský (chybně **Pečovský**) **Bartoloměj**, rodem z Pacova, studoval v Praze i dosáhl 1528 bakalářství a 1534 mistrství v svob. um., načež hned začal působiti na universitě. L. 1536 a 1537 byl děkanem fakulty filosofické (LD. II. 291, 309, 317).

Rozmlauvání dvoje o vtělení a narození Krista (J. Příd. 94).

Pacovský Pavel, jeden z nemnohých mezi Mikulášenci, kteří nabyli školního vzdělání a latině znali. Miletický uvozuje jej co jednoho z 12 starších, kteří při shromáždění 1551 byli přítomni. Jako všickni jeho souvěrci, často býval vězen. Vrchní správu sekty své přejal asi 1574 po mnohomučeném Janu Táborském. L. 1575 měl hádaní na hradě pražském se zástupci konsistoře podobojí, při čemž sám arcikníže Ferdinand byl přítomen, pak v Augspurce před mnohými prý dobrými lidmi. Téhož roku Maximilianovi II. podal konfessi mikulášenskou, kteráž 1576 i tiskem vyšla (Pal. Děj. IV. 1, 406). Původcem spisu toho podle vší podobnosti nikdo jiný nebyl než on sám. Zemřel na N. M. pražském; rok úmrtní jeho Miletický klade jednou 1579, po druhé 1581.

Pacovský Václav, kněz evangelický, co exulant v Žitavě 1662 shromáždil písně církevní, chtěje jich co kancionál o sobě

vydati, ale v tom v Pánu usnul a ta jeho práce tak zůstala. Později sbírky jeho užil J. Miller, připojiv ji k „Pokladu" svému (Kleych 46).

Pačuda Matouš z Dobromilic, kněz podobojí, 1616 byl farářem u sv. Havla v Praze. Po přijetí Ferdinanda II. za krále 1617 se mezi kněžstvem podobojím, kteří se poněkud ještě starší tradice přidržovali, potají začala agitace o navrácení konsistoře, jakož bývala do 1609. Mezi těmi, kteří se k tomu klonili, byl i Pačuda; připovídáno mu, žeby se stal administratorem. Prvé však, nežli snahy ty k skutku nějakému dospěly, Pačuda zemřel (Hist. pers. 147).

Spis v němž se obsahuje, které věci předešly příchod Messiáše. V Pr. 1616 (IV. 1481, Klíč 105).

z Padeřova Filip, odvážný vůdce vojska táborského, jenž od 1430 držel hrad Ostromeč při Vltavě. I po bitvě lipanské směl odporovati na hradě tomto, až v březnu 1435 od Hynce Ptačka byl obehnán. Dva měsíce odolávali Táboři, až se vzdali, svobodu sobě vyhradivše (St. l. 91). Předtím 1433—5 dal si Filip skrze Jana z Prahy přepsati biblí českou, po něm padeřovská nazvanou.

Pergamenový kodex ten chová se v dvorské bibl. vídeňské (III. 516). Srov. Dobrovský LMag. II. 34 a III. 51. Výňatek při Šemberově vydání Husova pravopisu (Sl. Bibl. II. 196).

Paeonius Martin do němčiny přeložil M. Vlasenického „Hádaní o krev boží" (III. 647).

Překlad tištěn v Normberce skrze Jiříka Kreydle bez r.

Paeonius Prokop z Světnova u Něm. Brodu, odkudž se i *Světnovinus* i *Teutobrodenus* psával. Od mladších let zanášel se lékařstvím. Asi 1603 jal se studovati na filosofické fakultě pražské a 1605 učiněn bakalářem (ČČM. 1848. I. 191). Potom rektoroval u sv. Jindřicha v Praze (ib. 1845, 629) a 1606—7 spravoval školy německo-brodské (ib. 637). Stav se pak mistrem, přijat 1607 do kolleje Karlovy, kterou 1612/3 co probošt řídil. Když se přistoupilo k obnově university, obrán Paeonius k tomu, aby vedle J. Bergera z Grünberka a Borbonia četl na fakultě lékařské. L. 1612 vzložen naň úřad quaestora, ale již po dvou měsících se ho zhostil (ib. 1847 II. 390 sld.). Zemřel 3. list. 1613 apostemate extinctus, i pohřben v kostele božího těla. Zajímavý jest přípisek o něm v Stat. Un. (227 sld.), že poslední svou volí ze statků svých

akademii odkázal mrzutosti, jiným pak nábytek i všecky své peníze.

Lékařství v čas rány morové, duši i tělu užitečné. V Pr. 1599, 1614 (IV. 901).

Pahnost Josef Karel z Hodonína, nar. 4. února 1735, kněz katolický a řečník svou dobou na slovo vzatý. Od 1767 farářem byl ve Vlkoši u Přerova, odkudž se 1772 dostal na faru do Velké Mezříče. Zemřel co arciprýšt jihlavský a čestný kanovník brněnský 7. července 1808 (Wolný II. 3, 63).

Pohřební kázaní nad biskupem olomouckým Maximilianem hrabětem Hamiltonem. V Brně 1776 4° (D'Elvert Nachtr. 270).

Pachaeus Jan z Budyně studoval v Praze, kdež 1578 dosáhl bakalářství a 1579 mistrství svob. um. (LD. II. 427 a 429), načež, pobyv krátce co učitel na škole novokolinské, 1581 začal čísti na universitě. Úřad proboštа kolleje Karlovy zastával 1581/2 (ČČM. 1847. II. 43). L. 1583 se zároveň s Mr. M. Gryllem oženil, odstoupiv od university. K svatbě jim oběma Jan Rosacius věnoval knížku o svornosti manželské (IV. 686).

Evangelia s rytmami, neb písně na evangelia nedělní. Před 1581 (Klíč 77, Jungm. Příd. 91).

Pacher Jakub Felix z Přerova stal se 1698 v Měříně farářem a prvním děkanem. Tam zemřel 30. února 1738 (Wolný II. 2, 178).

1. Jan z Nep. na Zelenou horu blíž Žďáru uvedený 1723 (V. 937).

2. Risus Sarae. Kázaní při posvěcení chrámu žďárského. V Brně 1723 (ib.). Obě ded. Františkovi Julianovi hraběti z Breydy, biskupu světícímu v Olomouci, a Václavovi Veymluvě, opatu kláštera žďárského.

z Palatina Kašpárek Daniel, syn Kašpara Kašpárka, zámožného souseda plzenského, jenž proslul co veliký příznivec tamního kláštera františkanského a v něm i pohřben byl. Zděditv nemalé po rodičích jmění, náležel Daniel v druhé polovici XVI. věku mezi přední patricie v Plzni. Přídomku „z Palatinu" dosáhl od některého z tehdejších hrabat palácových; neboť majestát nato nevyšel ani z české dvorské ani z říšské kanceláře. Jméno jeho často vyniká v jednáních obecných i veřejných. Poslední o něm zpráva je z l. 1599 (A. Rybička).

Život blahoslavené panny Kateřiny Senenské řádu třetího kazatelův sv. Dominika, sepsaný od sv. Antonína téhož řádu, arcibiskupa florentského, a

nyní z řeči latinské v jazyk český s pilností přeloženy 1596. Rkp. v praž. un. bibliothece (IV. 1789).

Br. Palček, nov. **Paleček Jan**, viz **Klenovský Jan.**

Palingenius Jeronym, Kutnohořan, farář v Hradišti nad Jizerou, asi počátkem XVII. věku vydal knihu modliteb na neděle a svátky celého roku (Jungm. Příd. 92), jen z Indexu povědomou.

Palma Močidlanský Sixt, syn Šebestiana, měšťana na N. M. pražském, nar. 6. srpna 1569, záhy dán byl na školu. Nabyv přípravného učeného vzdělání, co mladík 19letý 1588 dal se na studia bohoslovná; leč nestal se duchovním. Zalíbení v spisovatelství obrátilo mysl jeho k umění kněhtiskařskému. Vyučiv se mu, jak se zdá, u Stříbrského, 1597 sám si na N. M. tiskárnu zařídil. Dvě léta potom oženil se, ale již v únoru 1602 manželku svou do hrobu doprovodil. Od té doby zcela se zabral v literaturu. V červenci t. r. vydal pamflet, jenž 1547 poprvé tištěn byl ve Wittemberce (IV. 1861), a asi touž dobou píseň k Mr. J. Husovi a jinou hanlivou o porážce císařského vojska u Kaniže. Publikace tyto takový učinily dojem, že sám nejv. kancléř, Zdeněk z Lobkovic s některými radami a s staroměstským kancléřem Jiříkem Heideliusem vybral do bytu Palmova, aby je zabaviti dal. Hledaných věcí nenašli, ale Palma nicméně 2. srpna vzat do vazby na novoměstskou radnici. Odtud po některém čase doprovozen na rathouz staroměstský od osob všech tří stavův a za velikého křiku žen, napomínajících vězně, aby na Pána Boha pamatoval a od poznalé pravdy neustupoval. Na radnici 27. září a 10. října pohrůžkami i katem na něm vytazovali, kdoby toho pamfletu i těch písniček původem byl. Tu on vyznal, že píseň o Husovi sám složil, druhou pak že mu nějaký člověk stavu rytířského přinesl k vytištění; pamflet pak že z starého vydání přetiskl a svou jen předmluvou jej opatřil. Dne 22. října vyslýchán před soudci zemskými. Zde nejen seznání svá předešlá opakoval, ale doložil ještě, že mu k vydání těch věcí příčinu dali jesuité, kteří prý také písničky a spisy i malování potupná proti straně podobojí vydávali. I mluvil prý tak dlouho a tak rozumně, že jeden z soudcův, podiviv se mu, řekl: „I pod strhaným pláštěm výmluvnost se nachází, netoliko v sobolových i kuních šubách.“ Konečně

vsazen Palma na bílou věž a držen zcela o samotě po čtyry měsíce. Dne 26. února spuštěn do hlubšího dolního žaláře, „qui locus humano stercore totus hiat“, a teprv po patnácti dnech, 12. března, z té lidomorny vytažen. Tu rodičové jeho, lidé věkem, chudobou a nemocmi hrubě sešlí, podali k císaři žádost, aby syn jejich z vězení byl propuštěn a věci jeho obstavené pro splacení dluhův jim vydány. Nato Palma vybaven z věže, ale zároveň z měst pražských vypovězen (Skala I. 37—49). Přátelé, mezi nimiž bratr jeho, pak Jiří Carolides a Jiří Dačický, na rozchodnou podali mu sbírku latinských básní, kteréž ve velmi úhledné úpravě 1606 tiskem vydány pod titulem: „Biblion temiticon seu libellus honorarius a quibusdam bonis et honestis viris et amicis scriptus in consolationem, commendationem et memoriam sempiternam honesti et conscientissimi viri ac novi exulis, domini S. Palmae, civis et typographi, patricii neopragensis“ (výtisk v bisk. bibl. litoměřické). Od té doby zdržoval se potají v rozličných městech. První potom známka živobytu jeho datuje se z l. 1606, kdež netištěný spisek náboženský věnoval Ambrožovi z Olomouce. Teprv 1609 navrátil se zase do Prahy a obnovil tu nejen tiskařskou ale i spisovatelskou svou činnost. Zdá se však, že neměl již zvláštní své tiskárny, nébrž u jiných, jako u Oldř. Valdy, Hanusa atd. sepsání svá vydával. Poslední známý spis od něho tištěn 1617. Po 1620 odebral se, podle všeliké podobnosti, do Bavor a tam někde v pohostinství život svůj dokonal.

1. Perlička dítek božích. V Pr. 1593 a potom přečasto (IV. 1966, V. 751).

2. Písně na historie staro- a novozákonní a žalmy kající. V Pr. 1595 (IV. 107, Kleych 41).

3. Písně za ochranu proti Turku. V Pr. 1597 (Kleych 41).

4. O přijímání těla a krve Páně. V Pr. 1598 (IV. 1355. Snad totéž, co IV. 107 f.).

5. Svědectví sv. otcův o přijímání pod obojí způsobou. V Pr. 1598 (ib.).

6. Rozjímání, kterak den Páně svěcen býti má. V Pr. 1598. (IV. 1863). Obsahuje v sobě i pět písní. Ded. měšťanům pražským Václ. Raudnickému ze Zhoře, Adamovi Linhartovi z Neyenperka, Matěji Brzobohatému a Šimonu Podolskému z Podolí.

7. Píseň o Trojici sv. V Pr. 1600 (IV. 107).

8. Výklad na žalm 78. V Pr. 1600 (IV. 1522).

9. Výklad na evangelium sv. Jana. V Pr. 1600 (ib.).

10. Píseň horlivá k Mr. Janu z Husince. V Pr. 1602. Otištěná u Skaly I. 44 sld.

11. Předmluva k „Mandátu novému Ježíše Krista, všem věrným křesťanům poslaného“ 1602 (IV. 1861).

12. O dobrotě a sladkosti ducha Páně. Psaní slovútnému Ambrožovi z Holomouce 1606. Rkp. univ. bibl. pr. (IV. 1863).

13. Dar nového roku. V Pr. 1609 (ib.).

14. Píseň svatební nová o ženichovi nebeském, k sňatku Jaroslava Smiřického s Annou Alžbětou Zapskou. V Pr. 1610 (Pam. 1866, 326, IV. 127).

15. Historia o Br. Palečkovi. V Pr. 1610 (III. 105). Ded. Řehoři Smrčkovi, primatorovi soběslavskému, a manželce jeho Dorotě.

16. Píseň na smrt Hedviky Smiřické z Hažmburka. V Pr. 1610 (IV. 193).

17. Písně o umučení Ježíše Krista. V Pr. 1611 (IV. 107).

18. Rozmlouvání lva českého s králem Matyášem. Přitom písně o Kristu. V Pr. 1611 (IV. 1899).

19. Píseň o slavném příjezdu Matyáše, krále uherského, čekance království českého atd. do Prahy ve čtvrtek před květnou nedělí 24. března 1611. Na jméno Václava Vchynského ze Vchynic a z Tetova. V Pr. 1611 u Václava Stříbrského.

20. Kázaní o proměnění Ježíše Krista. V Pr. 1611 (IV. 1635).

21. Dar zlaté ruky aneb potěšitedlný, obsahující v sobě rozjímání o milosrdenství božím. V Pr. 1612, 1626 (IV. 1863, Rybai 7).

22. Skrýše zlatá. V Pr. 1612 (IV. 1522).

23. Vade mecum. Modlitby. V Pr. 1613 (IV. 1966).

24. Jiskřičky duchovní (výňatky z postilly Dikastovy). V Pr. 1612 (ib.).

25. Písně na sedm žalmů kajících. V Pr. 1613 (Kleych. Snad totéž co v Klíči 149 a IV. 107). Srov. č. 2.

26. Monumentum, píseň a památka o životu Albrechta Smiřického. V Pr. 1614 (IV. 1693).

27. Srdečné potěšení pod křížem postavených (IV. 1863).

28. Kancionál, v němž i písně Klimenta Bosáka. V Pr. 1617 (Kleych 41).

Palumbini Samuel, Slovák, kazatelem byl církve kochanovské, odkudž z příčin neznámých vypovězen byv přebýval v Beckově. L. 1716 povolán k duchovní správě do Nitranské Středy. L. 1723 se u Zuzany Zajové z Čemeru stal dvorským knězem v Hajnové vsi, a tam 1735 zemřel (Tablic Poez. III.).

Složil jednu píseň do funebrálu Jakobaeiho.

Pamflety české starší nejobecněji vystupují veršem. Z prostomluvných jmenovati sluší Kaleniců̊v list Luciperův k panu Lvu z Rožmitála 1478 (III. 686), Přemyšlenského list o knězích 1519 (III. 153), některé z publikací Velenského, Domkův list od papeže Lva 1521 (III. 785). Nejhojněji se literatura pamfletů rozmohla za války šmalkaldské. Tehdá z kanceláře kurfiršta saského Hanuše Fridricha systematicky do Čech metány. Tím spůsobem 1546 vydáno „Božského maje-

státu deklaraci na acht proti papeži Pavlovi III.“ (IV. 519), Bugenhagiovo Napomenutí (IV. 420), Pasquillus (IV. 214), atd. „Deklaraci“ tištěna u Jos. Kluga ve Wittemberce; ostatní dílem tamtéž anebo v tiskárně, kterou Hanuš Fridrich u vojště s sebou měl (ČČM. 1875). I v Normberce tehdá tištěny pamflety působením Br. Macha Sionského. Se strany katolické v tomto druhu slovesnosti vynikal Brosius, jehož „Koule Danielova“, pod pseudonymem Vitolida Poskoka vydaná, náleží k nejlepším. Z pamfletů počátkem XVII. věku vydaných jmenovati sluší obrácené proti vládě Rudolfově ostré Querely či Lamentaci zemí uherské 1604, moravské 1605, české 1611 (IV. 364, 414 a 450), ježto v sobě obsahují stranická ovšem vylíčení tehdejších událostí. Pozdější některé otištěny sou v dějepisném díle Skalově. Z doby úpadku zachoval se jediný pamflet podivinského poněkud titulu: „Panenský počet hlavní na příjem a vydání panen, braků, zubkyň, mazlíků, též sklepový všelijakých jak krásy, listí, studů, tak zubův a koží panenských“ 1712 (V. 231). Po uvolnění tisku za doby josefinské, kdež se celý roj pamfletův německých rozlítl, o českém nějakém takovém spisku ani slychu vidu.

Paminondas Jan, též **Horský,** rodic ze Stříbrných Hor (čásl.), prvotně byl knězem kališným směru starověrného, později zcela ke straně pod jednu přestoupil. L. 1590 farářoval u sv. Václava na N. M. pražském. Nechtěje míti kaplana ženatého, žádal, aby mu dán byl kněz katolický, načež mu administrator arcibiskupství pražského přidělil Ezechiele Zacheusa. L. 1590, když ode dvora se snažili opatřiti konsistoř podoboji takovou měrou, aby v ní náuka a praxí luterská neměla vzniku, přidán jest Paminondas nově zřízenému administratoru, Fab. Rezkovi, s tím uložením, aby všecko jednání jeho bedlivě sledoval a o každém kroku, který by se mu viděl scestným, král. kanceláři zprávu dával. Po dvě léta plnil úkol tento nehrubě důstojný, a odměnou za to propůjčeno mu 1592 opatství na Slovanech, kteréž od podzimku 1590 (ČČM. 1847, II. 58) po vypovězení Matouše Benešovského uprázdněno zůstávalo. Do kláštera vzal s sebou i kaplana, ale nebylo to šťastné spřežení. Zacheus, nemoha snášeti útisky a trýzně od opata jemu strojené, od Slovan ušel (Gind. GBr. II. 318—320). Lépe prospívala důraznost Pominondova v úsilí o zvelebení kláštera.

Kapli svatováclavskou, která za předchůdce jeho oltářův byla zbavena a k postavení vinného lisu potřebována, upravil a též znova vysvětil. Rovnou péči vynaložil na kostel emausský, ve kterém se konsistoř podobojí k poradám scházívala. Ale činnost tato nebyla po vůli osadníkům, s jejichž tuhým odporem se potkával, zvláště když den Husův za všední míti a v kostele sv. Mikuláše na Podskalí služby katolické navracovati se jal. Stihali jej písničkou: „A ten opat slovanský — dal na vinici kopat — na svátek Jana Husi, — za to do pekla musí — věčně se trápit". Taková mu činili příkoří, že konečně, nejsa jist životem, s přivolením arcibiskupovým opatství složil do rukou opata z Břevnova, Martina Opatovského, a sám do kláštera sv. Markety odešel. Ale již po dvou letech (1601) slavně na Slovany zase byl uveden, ač s nevětším prospěchem. Osadní nedopřáli mu poklidu, ba až jedu mu při jedné hostině dáno do vína. Paminondas podruhé přinucen byl opatství opustiti, odebrav se opět do Břevnova, aby se z následkův otravy zotavil. Z Břevnova odvezen do Police, na zpáteční pak do Prahy cestě zemřel v Dašicích 18. února 1607 (Křížek v Pam. 1854, 198).

1. Píseň o stavu manželském. V Pr. 1589 (IV. 99). Na památku Ladislavu Popelovi z Lobkovic.

2. Písničky křesťanské. V Pr. 1596 (IV. 110).

Pán rady slove prosaické vypravování o mládenci, kterýž u pána Štěstí sloužil a potom s Neštěstím nevoli začal, a skrze to sebe i pána Štěstí zmrhal, naposledy pak od Dokonání jest udáven.

Traktátec, kterýž má jméno Pán rady. V Pr. 1505 (Hanka č. 47) a 1586.

Paprocký z Hlohol a z Paprocké Vůle Bartoloměj, syn Ondřeje, šlechtice mazoveckého, nar. 1540, vzdělal se na universitě krakovské, načež několik let ztrávil při dvorech zemanských. Po smrti otcově uvázal se v skrovné statky rodinné. Dychtě po větším jmění, odhodlal se k nerovnému sňatku, za manželku pojav bohatou vdovu Hedviku Kosobudzskou; ale zle pochodil. Nemoha snésti trýznění jejího, ušel z domova i dal se v službu dvořanskou královu sekretáři Ondřeji Taranovskému, kteréhož 1571 doprovázel na poselské cestě do Cářihradu. Navrátiv se odtud, strojil se na novou cestu do Vlach, leč zvěděv o smrti paní Hedviky 1572, vzal odpuštění od Taranovského a ujal se opět správy svého statku.

Tři léta později vystoupil s prvními pracemi literními v jazyku polském. Z těch mu jedna, sepsaná na oslavu šlechtě podolské a červenoruské, „Panosza“, pro úštěpky v ní pronešené, mnoho způsobila protimyslnosti. V nepokojích, kterýmiž Polsko po vymření Jagellovicův 1572 a zvláště po útěku prvního voleného krále, Jindřicha z Valois, bylo zmítáno, přidržel se Paprocký pánův Zborovských. Za Štěpána Bátora zůstával nicméně v zátiší i jal se zanášeti badáním rodopisným. V té době vydal veliké své dva spisy: „Gniazdo cnoty“ 1578 a „Herby rycerstwa polskiego“ 1584, pojistiv si tím slávu zakladatele genealogie na půdě polské. Z poklidného tohoto zaměstnání 1586 vytržen rozepřemi, po smrti Bátorově vzešlými. Strana Zborovských podporovala kandidaturu rakouského arciknížete Maximiliana proti straně Zamojských, kteráž se snažila na osiřelý trůn dosaditi švedského kralevice Zigmunda. Paprocký straně své sloužil pérem i mečem. Kancléře Jana Zamojského bezejmeným spiskem svým: „Upominek albo przestroga zacnemu narodowi polskiemu“ velmi citelně urazil. Uštěpačné ty verše nezůstaly Paprockému bez následkův. Kandidát Zamojského oseděl na trůně polském, a většině protivníkův nezbylo než rozloučiti se s otčinou, aby ušli pomstě mocného dynasty. Po rozhodné bitvě pod Býčinou 25. ledna 1588, ve které Paprocký sám osobně bojoval, musil spolu s Zborovskými hledati útočiště na Moravě. Z počátku pobýval v Brumově u Klobuk, v komonstvě Krištofa Zborovského, kterýž se na statek ten později i přiženil (Žerot. Zápis. I. 29). Zde bezpochyby sepsal zámezně příkrý pamflet: „Pamięć nierządu w Polszcze“, proti Zamojskému zaměřený a věnovaný Vilémovi z Rožmberka, an co jednatel domu rakouského o mír bytomský tou dobou byl činným. Pro štěstí bylo tehdá pohostinství valným obyčejem při dvorech šlechtických, a muž tak mnohozjezdilý a mnohozkušený, jako Paprocký, všude býval osobou vítanou. Odešed z Brumova uhostil se u bratří Nekešův z Landeka na Vsetíně a Lukově. Později mu přístřeší nabidla paní Lukrecie Nekešovna, manželka nejprv Arkleba z Vickova na Prusinovicích, potom slavného Albrechta z Waldšteina. Konečně ujal se Paprockého biskup Stanislav Pavlovský. Jeho pobudkou stalo se, že se zběhlost svou v studiích rodopisných odhodlal obrátiti na kořisť Moravanům. V Kroměříři od 1590 nalezl

nejen bezstarostný k tomu poklid, ale i ochotnou radu a pomoc od svého maecena. Ovoce prací těch bylo „Zrcadlo markrabství moravského“, jež Paprocký sepsal po polsku a služebník biskupský Jan Vodička zčeštil. Rok po vytištění viděl se Paprocký zapletena v process o peníze, ježto mu na to kapitulní probošt Jan Styrnský, biskupský podkoní Jakub Pisařovský a jiní byli zapůjčili, on pak navrátiti nemohl. Návrh o narovnání, aby totiž výtisky nerozprodané byly odhádány, a dílem tiskaři k uhrazení nákladu, dílem věřitelům odevzdány sám biskup při městské raddě olomoucké podporoval (Wolný I. 1, 85). Takovým během vyvázl sice Paprocký z nesnáze, ale pobyt na Moravě počal se mu přikřiti. Od 1595 vždy častěji zajížděl do Čech, kdež „Zrcadlo“ v šlechtě bylo pobudilo touhu po podobném díle. Zajíždky ty ponenáhlu se proměnily v delší pobyty, až se Paprocký po smrti Pavlovského 1598 s Moravou zcela rozžehnal a v Čechách na stálo usadil. Zde poskytnuto mu chleba i soli v domě Jana Zbyňka z Hažmburka, kterýž se polskému exulantovi týmž stal v Čechách ochráncem, jako mu na Moravě býval Pavlovský. Nemenší přízně užíval od páně Zbyňkovy manželky, Polyxeny z Minkvic. Novým svým hostitelům zavděčil se větší sbírkou básní: „Nová kratochvíle“ 1597—1600. Zároveň vydal 1599 rozsáhlé dílo: „Ogród krolewski, w ktorem o początku cysarzow rzymskich, krolow polskich, czeskich . . . krotko opisane najdziesz“, první to velký spis polský v Praze (u D. Sedlčanského) tištěný. I podniknutí jeho o zbudování rodopisu českého rychle se dařilo. Užívaje v tom přívětivé podpory duchovenstva a katolické šlechty, zvláště páně Zbyňkovy, nad to pak dosáhnuv roční pense 100 tolarův od cís. Rudolfa II., 1600 dokončil „Diadoch“. Kdežto při „Zrcadle“ se zpoléhati musil na cizí péro české, byl se od té doby tak seznámil s češtinou, že i Novou Kratochvíli i Diadoch sám spisovati mohl česky, a již jen opravné ruky Buriana Valdy a Rafaela Mnišovského užíval. Mezitím nové se na Paprockého strojily nehody. Jednak náboženským jitřením, v Čechách od 1600 vždy více rostoucím, hlavně pak zchudnutím svého ochránce přibezděčen byl, aby pokusil štěstí svého v třetí zemi koruny české. Vydav 1602 české vzdělání svého „Koła rycerského“, 1576 po polsku tištěného, a dvě léta sobě po pracech tak namá-

havých dopřáv oddechu, odebral se 1604 do Slezska, kdež v Janu Oderwolfovi na Urbanovicích nového našel maecena. Mimo to se k němu s ochotnou láskou měli krajané jeho, ježto rovně jemu po bitvě byčinské do Slezska i do Moravy uchýlili a poznenáhlu příjemný tam obyt sobě upravili. Z těch zvláště připomenouti sluší Lukáše Dębinskeho, jenž 1593 byl hejtmanem biskupských panství vyškovského a modřanského, 1594 přijat za obyvatele moravského a co pán na Střelné i Heralticích 1616 zemřel, zanechav po sobě památku obětovného věd milovníka; pak tchána jeho, moravského místopísaře Jana Horeckého z Horké, rytíře Sierakovské, rejhardského proboštа Krištofa Soběkurského († 1606). V l. 1606—9 žil Paprocký dílem v Brně, dílem v Rejhradě. Zde opět zabral se do práce rodopisné, jejížto výsledky 1609 co „Štambuch slezský“ vytištěny. V Polsku se zatím stav věci velice byl proměnil. Zikmund III. vždy ještě byl králem, ale pokolení, které se příčinou volby jeho rozsvářilo, za tři desetiletí poustoupilo nové generaci. I Jana Zamojského od 1605 na živě nebylo. Paprocký co stařec sedmdesátník neměl již osobního ve vlasti nepřítele. Ano veliká díla literární, jimiž u národa bratrského proslavil jméno polské, mohla mu v očích krajanův dodati zvýšeného práva na vděk otčiny. Mimo to nikdy Paprocký nebyl přestal pěstovati přátelské svazky s některými pány Poláky. I nebylo divu, že se nerozmyšlel povoliti touze své, aby ztrmácené pracným životem kosti složil na zemi rodinné. Po dotištění Štambuchu rozžehnal se s přátely slezskými a moravskými, i odebral se do domova tak dávno oželeného. První mu cesta byla do Krakova, odtud pak do Hnězdna a Poznaně. Navštíviv několik ještě živoucích soudruhův, usadil se na delší čas v klášteřích Wąchocku a Łęczi. Po všecku tu dobu pokračoval u vydávání spisův polských, až jej 27. pros. 1614 zasáhla smrt ve Lvově. Tělesné jeho ostatky pochovány tam na kružganku či křížové chodbě kláštera františkánského (J. Jireček v ČČM [illegible]

1 [illegible] V [illegible] 1583 (IV. 413). Přeloženo [illegible]

2 [illegible] praktiky Ant. [illegible] 1480 sepsal. V [illegible]

3 [illegible] i knížatům,

a zvláště království polského stavům. Překlad český připsán stavům království českého. V Litomyšli 1595 (IV. 347).

4. Památka Čechům u Kheredeš neb Erle 26. října 1595 pobitým. V Pr. 1596 (IV. 438).

5. Písničky dvě ku poctivosti všem slavným obyvatelům král. českého v dar štědrého večera. První o knížatech a králích českých, druhá o zajetí p. Viléma Trčky z Lípy. V Pr. bez r. (1597). Exemplář v hraběcí bibliothece na Děčíně (Pam. 1867, 326). Jsou to Vitae clarorum virorum, o nichž Balbin (IV. 621).

6. Nová kratochvíle, s kterau tři bohyně Juno, Minerva a Venuše na svět přišly. Ve třech dílech. I. Juno 1597, II. Venuše 1598, III. Minerva 1600 v Pr. (IV. 210). Ded. Janu Zbyňkovi z Hažmburka.

7. Diadochus, to jest, sukcessí, jinak poslaupnost knížat a králův českých. V Pr. 1602 (IV. 438). Ded. císaři Rudolfovi II.; jednotlivé části: Janu Zbyňkovi z Hažmburka a j. Srov. ČČM. 1828, II. 119.

8. Kšaft, jenž byl od jednoho starce třem synům nepořádně se chovajícím učiněn. V Pr. 1601 (IV. 264). Ded. Krištofovi z Lobkovic.

9. Stav manželský. V Pr. 1601 (IV. 701). Ded. Jaroslavovi Bořitě z Martinic.

10. Třinácte tabulí věku lidského. V Pr. 1601 (ib.). Ded. pánům z Liechtenšteina na Mikulově.

11. Půst tělesný. V Pr. 1601 (IV. 1365). Ded. pánům z Šternberka.

12. Ecclesia, to jest, církev sv. obecná ve své vzácnosti. V Pr. 1601 (ib.). Ded. arcibiskupovi Zbyňkovi Berkovi z Dubé.

13. Panna. V Pr. 1602 (IV. 701). Ded. pánům Slavatům z Chlumu a Košmberka.

14. Obora neb zahrada, ve které rozličná zvířata rozmlauvání své mají. V Pr. 1602 (IV. 210). Ded. Janu Zbyňkovi z Hažmburka a Polyxeně Minkvicovně, manželce jeho.

15. O poslední večeři Páně. Bez m. (v Brně) 1606 (IV. 1365).

16. Rozmlauvání neb hádání chudého člověka s bohatým. V Brně 1607 (IV. 701). Ded. Lukáši Dębinskému z Dębina.

17. Rozmlauvání kollatora s farářem o postě, modlitbě a almužně. V Brně 1607 (IV. 1379). Ded. Lukrecii Nekešovně z Víckova.

18. Štambuch slezský. V Brně 1609. Ku konci: Strom z erbův starodávních rodův učiněný (IV. 411). Ded. Janu Krištofu Proskovskému z Proskova na Chřelicích, Senici, Hradci a Bzenci, později hejtmanu knížectví opolského a ratibořského († 1625) a jiným pánům slezským.

Paraubek Jiří Václav z Sadské, nar. 28. dub. 1704, syn primatora tamního, studoval v Praze a tam i na kněžství vysvěcen. V duchovní správě působil co kaplan v Sobotce a Líbeznicích (již 1743), od 1757 co farář v druhém tomto místě, zastávaje zároveň úřad vikářský. Založil nadání pro učitele líbeznického, a 1762 „Paroubkovský dům chudých“ v Sadské. Zemřel 23. července 1778 (Lumír 1857, 810).

1. Žalmy sv. Davida (s notovanými nápěvy), k nimž připojeny i jiné písně nábožné. V Pr. 1736 u J. N. Tichého. (Lumír 1857).

2. Výtah světa pro mládež, t. j. povědomost historie světské v otázkách a odpovědech. Sepsán prvotně pro školu líbeznickou 1743. Tišt. v Pr. 1765 (V. 258).

3. Písně na evangelia nedělní celého roku. V Pr. 1760 (V. 152). Jest to změněná poněkud část první Cythary Konáčovy. Druhá část s přidáním písní pohřebních (tuším od Paroubka) vyšla v Pr. 1762. Srov. Hanuš v ČČM. 1863, 207.

Paraubek Václav Vitalis z Sadské, nar. 17. října 1737, Jiřího bratrovec, od něhož k vyšším náukám přípravu vzal. Studoval v Praze, kdež posvěcen na kněžství, povýšen na mistrství svob. umění i na bakalářství sv. písma. Od 1769 do 1772 vedl správu fary vršovické a michelské, načež ustanoven arcibiskupským missionářem (Lumír 1857, 811).

Zrcadlo časného a věčného života neb knížka zlatá. V Pr. I. 1770, II. 1771 (V. 1521). Ded. I. Karlovi Hynkovi Hallovi, radnímu N. M. pražského, II. obci Sadské.

Pardubský Matěj, snad syn Václava Marina z Jenčic, odkudž by se vysvětlilo příjmí jeho *Marínek* (IV. 1854). Co kněhtiskař činným byl v Praze 1612—1620. I literárně se pokusil, složiv 1619 spisek:

Ku poctivosti sňatku manželského učeného a poctivého pana Mr. Jana Čečbery Stříbrského, měštěnína N. M. pražského, pana ženicha (Pam. 1866, 326).

Parlagius Jeremiáš, Slovák z Očové, 1601 vydal spisek „Počátek učení“, zdá se pro žáky prvopočáteční (IV. 1363).

Partlic z Špicperka Šimon, nar. asi 1588 v Třešti na Moravě co poddaný Vencelíkův z Vrchovišť. Přípravní studia konal v Zhořelci lužickém; asi 1610 odebral se do Prahy, kdež 1612 dosáhl bakalářství. Při tom disputoval o zákonech přepychových, o čemž dva spisečky „Leges sumptuariae“ tiskem vydal. L. 1613 ztrávil co učitel na školách klatovských, i vydal od tamtud latinskou báseň „Adamus judicatus“, připojiv k ní rýmovaný český originál od Tomáše Řešátka. Z Klatov vrátil se do Prahy, i propuštěn byv z poddanosti, podrobil se zkouškám o mistrství svob. umění 1614, načež přejal vychovatelství při synech Fridricha Kolonna z Felzu, s kterýmiž dílem přebýval na Neydeku u ovdovělé jich matky, Anny Barbory z Schönburka, dílem v Lipsku a Wittemberku, dílem s nimi cestoval po Německu. Když 1617 nastaly bouře v

Čechách, odstěhovala se paní Felzová k příbuzným svým do Míšně. Partlic i tam v domě zůstával, až z jara 1619 přijal přední správu škol v Kr. Hradci. Po roce úřad tento složil, maje v létě 1620 tuším nejstaršího syna Fridricha Falckého doprovázeti do Hollandu. Touž dobou dosáhl erbu a přídomku „z Špicperka." Kde pobýval později, souditi lze jen z míst, ve kterých latinské jeho knihy tištěny: 1622 v Roztoku, 1623 v Benátkách, 1624 v Erfurtě, 1625 ve Frankfurtě. Zdá se, že přecházení toto souviselo s lékařskými studiemi, ku kterým se Partlic již 1618 obracel, podepsav se tehdá na traktátu kometografickém co „filiater". Týž přímětek nalezá se i na tituli „Judicia astrologického" 1620. S Prahou zůstával v spojení, ano není nepodobné, že se konečně usadil co lékař v Praze. Tomu nasvědčuje spojení jeho s Vilémem Vchynským, nadto pak, že 1637—40 kalendáře své vydával u Bylinů, tedy pod firmou, o jejíž katolictví a loyalnosti nemohlo býti pochyby, a která by s psancem jistě nebyla se dala v svazky. Poslední jeho spis jest vzdělání Erasmových flores, ježto, jak se podobá, 1640 podruhé vydány (Smolík v ČČM. 1871 a 1872. Pelcel Abbild.).

1. Prosopopoeia Anně Magd. Vencelíkové z Vrchovišť († 3. bř. 1615) ku potěšení vdovce Matěje Zikmunda. Při spise „O proměnách žalostivých" (IV. 1908).

2. Calendarium perpetuum. Kalendář hospodářský s pamětmi historickými. V Pr. 1616 a 1617, tento ded. Joach. Ondřejovi a Janu Albinu Šlikům (IV. 785, srov. IV. 286). Rozbor v ČČM. 1871.

3. Tractatus cometographicus o dvou nových hvězdách či kometách. V Kr. Hradci 1619 (IV. 788). Rozbor tamtéž.

4. Judicium astrologicum neb saud hvězdářský o nových domnělých hvězdách. V Kr. Hradci 1620 (IV. 789). Ded. Jiřímu Sadovskému z Sloupna na Žiželovsi a Sádové, hejtmanu kraje hradeckého.

5. O přípravě k smrti (IV. 1887).

6. Naříkání Krista Pána na nevděčnost lidskou. V Kr. Hradci 1620 (ib.).

7. Flagellum Dei, Bič neb metla boží. V Pr. 1620 (ib.).

8. Kalendář hospodářský a kancelářský na 1622, 1625. V Pr. (V. 513). Ded. Vilémovi Vchynskému. Pak na 1637—1640 v Pr. (ib.).

Br. Paskonides Matěj, kněz bratrský, jehož oba synové, Jan i Ondřej Paskovští, působili mezi Bratřími v pohostinství, onen co tiskař v Amstrdamě, tento co vychovatel na Litvě.

Pohřební kázaní nad Kateřinou Srncovou z Varvažova. V Pr. 1613 (IV. 1690).

Br. **Paskovský Jan.** 1661 tiskárnu bratrskou spolu s Janem Theophilem Kopidlanským z Břehu přenesl do Amstrdamu, kdež 1661—63 knihy české tiskl (IV. 1222, V. 379, 1372).

Passionál za Karla IV. schválně vzdělán pro potřebu metropolie české. Za základ vzata sice Jakuba a Voragine „Legenda aurea“, ale užito ji s výběrem velice opatrným a středmým, zvláště co se dotýče zázrakův. Životy svatých, ježto českému kalendáři byli cizí, vynechány, zato však připojeny životy svatých domácích, jako sv. Cyrilla a Methodia, Lidmily, Václava a Hedviky. Život sv. Václava je zčeštěni latinské legendy od Karla IV. sepsané (Dobrovský Krit. Versuche III. 50), což pro ustanoveni doby, kdy Passionál český sepsán, datum rozhodujíci.

Rukopis nejstarší a prvotnímu sepsání souvěký z polou XIV. věku i druhý 1379 psaný chovají se v Č. Museum. Průpovědi z onoho podal Hanka ve sbírce slovníkův staročeských. Několik legend, zejména i o svatých českých otištěno ve Výb. I. 263—322 a 1149—1160. Jiný rkp. 1468 dopsaný v bibliothece kláštera břevnovského. Passionál vydán mezi prvotisky dvakrát: okolo 1480 bez m. a r. a v Pr. 1495 (II. 145, Hanka č. 3 a 39).

Pastýř, Pastor, kniha prvotně řecky sepsaná od Hermaše, o němž viz Sušilovy „Spisy sv. Otcův“ (Pr. 1874, 168). Nejstarši rkp. českého překladu 1464 v Stockholmě (ČČM. 1851. II. 59). Tiskem vydán od Klaudyána 1515 (III. 902).

Pašije, popis utrpení Spasitelova ve veršich, asi počátkem XIV. věku skládaných, v rkp. hradeckém (II. 40, St. Skl. III). — Responsoria k pašijovému týdni z rkp. moravsko-třebovského v sbírce Bočkově. — Prosaických vypsání je několikero (II. 141—3).

Patočka Jan, první kněhtiskař v Kr. Hradci. L. 1591 jmenován poprvé příčinou sporu jakéhos (Švenda Ž. O. IV. 185). Poslední o něm zpráva 1605 (ib. 103).

Patrem či **Patriamina** nazývaly se verše, vyznání víry v sobě obsahující, jako k. p. sapphické z graduálu příbramského, jež (ČČM. 1872, 189) uveřejnil Dr. B. Jedlička.

Patristická encyklopaedie nejstarší viz **Kartúz.**

Patristické spisy viz **Otcův církevních spisy.**

Paukar Jan z Jelenic u Mělnika, vychovanec jesuitského konviktu u sv. Bartoloměje. Na akademii Ferdinandovské stal

se mistrem svob. uměni. V druhé pol. XVII. věku děkanem byl v Pardubicích a vikářem kraje chrudimského.

Pustiny svatojanské. V Pr. 1670 (V. 161). Sbírka idyll, z nichž jedna: „Pastýřské rozmlauvání o narození Páně“ otištěna v Rosově Čechořečnosti 509—512, pak 1775 od Schönfelda (VI. 914) spolu s překlady latinským a německým. Srovnej předmluvu na Časoměrné překlady žalmův (ve Vídni 1861).

Paulin Jan Adam co vysloužilý farář kamenický žil v Praze a 1719 vydal kázaní o sv. Františku Seraf. (V. 929).

Br. Paulin Pavel zřízen knězem 1540 v Boleslavi, do úzké rady přijat tamtéž 1543. L. 1553, když nebylo v Jednotě nikoho, kdoby nově zvolené biskupy Černého a Červenku potvrditi měl, zvolen k tomu Paulin s Br. Matoušem Streycem (Dekr. 173). Tehdá spravoval sbor třebičský, a tu se mu událo, že měl rozmluvu s radou císařským Dr. Kašparem z Nidburka, na niž tento, když Blahoslav 1557 ve Vídni s poselstvím dlel, zpomínal i na Paulina se vyptával. Blahoslav vyvrátil mínění jeho, jakoby Paulin byl biskupem bratrským; řka, že toliko kraji jednomu jest představen. V latině sice není prý zběhlý, ale k úřadu svému dobře spůsobný, jsa muž rozumný a výmluvný (Quellen 178). Později byl Paulin správcem zboru v Hranicích, tu však v nemoc těžkou upadl za dlouhý čas, až i šlak ho porazil. Potom v Přerově nedlouho ležel, nemaje žádného soudu ani paměti. Jakož znamenitý byl z prvu, však k posledku, prý, sláva jeho hrozně spadla (Fiedler 248). Zemřel v Přerově 29. června 1564.

Píseň „Prozpěvujmež vesele“ v kancionále šamotulském.

Paulirin viz **Žídek P.**

Paus Gerlach František z Dobrovice, nar. 10. dubna 1739, vstoupil do řádu praemonstrátského na Strahově 1758 a byl 1767 na kněžství vysvěcen. Některý čas vyučoval humanitním náukám v Milevsku, později působil co český kazatel na Strahově, až 1777 učiněn provisorem při panenském klášteře doksanském. Po zrušení kláštera tohoto stal se farářem v Radonicích, kdež 1805 zemřel (Zprávy D. K. Čermáka).

Pohřebná smutnořeč po lítostném chvalitebného života zkončení Ernesta Morávka, želivského opata, 26. září 1774 na den po jeho v Pánu usnutí 30tý přednešená. V Pr. v král. dvoře u Fr. A. Höchenbergera 1774. Fol.

Br. Paustenik Jan, vlastním jménem **Zbornik**, sic jinak též **Jestřebský**, neb **Ostrský**, neb **Turnovský**. Rodem byl z královského tehda panství Hluboké, ale, když mu rodiče

záhy zemřeli, na gruntu otcově nezůstal, nébrž zanechav osa zení jeho poručníkům, oddal se touze své po životě rozjíma vém i šel na poušť. Později dal se mezi Bratří i stal se písařer na Hrubém Rohozci, kterýž od 1513 spolu s částí Turnov náležel Kunrátovi Krajíři z Krajku. Přísností života a káza ním náboženským, ačkoli zvláštní výmluvností nevynikal, velik sobě v Jednotě získal jméno. Co zastavatel staré prostoty by ovšem odpůrcem Br. Lukáše, i nejednou se spolu setkali. Jedn z příčin rozporu bylo učení o opětování křtu, očež Br. Luká psaní učinil k Br. Janovi, tvrdě, že „mohou příčiny nastat že nebude potřebí ani křtu opětovati" (Dekr. 151). Druh byla tato. Br. Jan složil veliký kancionál písní českých p božných a poslal jej Br. Lukášovi, když tento po vadném v dání 1519 novou redakci strojil, s divným ovšem požadavken aby celý beze vší opravy a všeho výběru byl přijat. Br. Luká nemoha v tom povoliti, práci s důtkou nazpět poslal (Blah. d Cant.). Teprv po smrti Br. Lukášově dosáhl toho Br. Jan, ž 1529 na kněžství byl zřízen v Brandýse n. O. Tu jal se p zemi choditi a kázaním ve prospěch Jednoty působiti. Na jedn svých cest zastavil se 1533 u katolického pana Krištofa Př chovského na zámku Příchovicích i měl s ním širší rozmluv o přijímání pod jednou (Blah. hist. br. 206). Zvláštní zřet obrátil ku končinám přišumavským i podařilo se mu Bratří zjednati spoluvěrce i v městech tamních, jmenovitě ve Vodň nech, Klatovech a Domažlicích. Středištěm tamních jeho sna byly Janovice, jejichž držitel pan Suda, ač před léty Br. Luká vězil, nyní, obrátiv se, Jednotě přál, anobrž syny své Ondře a Smila v učení jejím vychovati dal. V Janovicích pro taj i zjevné Bratří z okolí založen zbor. Správcem jeho byl B Jan. Kněžstvo podobojí jalo se o to s žalobami obraceti se Prahy. Již 1533 došla pánův Janovských obsílka, aby st před soudem komorním. Když krok tento, jak se zdá, zůst bez účinku, spojili se děkan Pavel v Klatovech s kněžími Vodňan, Domažlic a Chlístova i podali podkomořímu Wo hartovi Planknaru stížnost na Br. Jana, viníce jej, že pr snešení sněmovnímu v městech královských hanlivé věci pr náboženství páchá, urážlivé traktáty o tělu i krvi Páně sklá a děti, což sic jen kněžím přísluší, křtí. Následek stížno této první byl, že podkomoří z Klatov, Vodňan i Domažl

sousedy, za tajné Bratří považované, vypověděl; druhý pak, že nejv. hofmistr mladé pány Janovské k zemskému soudu obeslal s tím příkazem, aby Br. Jana s sebou přivedli. Páni oba k danému roku, 26. dub. 1535, před soudem stáli, ale Br. Jana s sebou nevzali, kryjíce se jednak tím, že oni Jana Zborníka, jakož v obsílce byl nazván, neznají, Jan Paustenik pak že není jejich, nébrž pana Kunráta Krajíře poddaný. Touž odpověd opakovali i při následujících dvou rocích, v máji a v červnu; při posledním však vzati u vazbu a vsazeni do černé věže, kdež celý rok ztrávili. Nyní konečně obeslán Kunrát, aby on Br. Jana k soudu komornímu dostavil. Což když se 25. srpna stalo, Br. Jan po výslechu odveden do bílé věže. Marně se zaň při králi přimlouval Kunrát. K tvrzení jeho, že Br. Jan, jakožto osadník rohozecký, jest podaný Krajířův, namítal král, že Br. Jan je poddaný královský, jelikož rodem pochází z královského panství. Jen tolik dovedla přímluva Kunrátova, že Br. Jan tuhé vazby v bílé věži na jaře 1536 byl zproštěn a odtud jen na hradě pražském u vězení držán. Když král v máji 1537 v Praze sídlil, předsevzata opět věc jeho. Hejtman hradu pražského a nejv. zemský sudí předložili mu několik otázek o věcech víry, nadějíce se, že na ně tak odpoví, aby mohl býti puštěn na svobodu. Leč zmýlili se. Br. Jan osvědčil se tvrdou hlavou, anobrž dvojím psaním místokancléři Jiříkovi Žabkovi vyslovil pevný úmysl, setrvati v Jednotě. Současně tehda u vyšetřování vzat Jan Dubčanský a Br. Jan proti němu jako svědek státi měl. Ale podařilo se mu povinnosti této zniknouti; nechtělť svědčiti, aby prý pomstu Dubčanského na sebe neuvrhl (Blah. hist. br. 207—10). Konečně počátkem června 1538, po tříleté bez mála vazbě, puštěn Br. Jan na rukojmě panu Kunrátovi „pod 1000 kop na postavení“ (Quellen 48). Zároveň uložen mu závazek, aby nikdy nekázal. „I takž činil, kromě že chodívaje na cesty s mládencem, napomínával k modlení a rozprávíval někdy hodinku neb půl druhé. To nesloulo kázaní“. Počátkem máje 1542 shledáváme jej při smrtelném loži příznivce a ochránce jeho, pana Kunráta, v Mladé Boleslavi. Rok potom i Br. Jan pozemskou pouť svou v témž městě dokončil (ČČM. 1843, 192, Fiedler 229—231).

1. Kancionál písní českých pobožných „jejž za času svého života složil“,

ale Br. Lukáš odmítl (ČČM. 1861, 40). Jen deset písní Br. Janových přijato do kancionálu šamotulského.

2. Traktáty o těle i krvi Páně (Gind. GBr. I. 232).

3. Svědectví o posledních dobách pána Kunráta Krajíře z Krajku (Fiedler 229).

4. Dva listy panu Žabkovi 1537 (Blahosl. hist. br. 210).

Pausteník Matěj z Žatce vyučil se řemeslu kožešnickému, ale ucítiv v sobě „puzení ducha", šél na poušť, a bezmála šest let ztrávil na horách u sv. Vojtěcha blíže hory boubinské. Náboženské jeho přesvědčení bylo při náuce Lutherově. L. 1519 Pražanům počátkem října poslal otevřený list, v němž příchod svůj oznamoval. „Hříchům a nepravostem, neřádům a zlostem proti zákonu a vůli Páně, těm všem nešlechetnostem" odpovídal, chtěje je rušiti „stůj pak a trvej dokudž koli toho života mizerného a hříšného". Počátkem listopadu už s několika vrstevníky svými byl v Praze, i jal se kázati. Lid se valem k němu hrnul. Scházeli se ve vápenici Kapalina Duchka. Kněžstvo pražské počalo se v krátce schůzi těchto lekati, i vymohli na ně zákaz. Ale marně! Vápenice sice se vyklidila, ale Matěj nepřestával vždy předce kázati, kde jen chtěli lidé poslouchati, po březích, po ulicích, po haldách, po hospodách. Tu Matěj vypovězen z Prahy, ale on výpovědi vzdoroval. Někdy se sice od Prahy odtrhl a jinam zašel do měst a vsí, ale vždy se navracoval a na žádné pohrůžky se neobracel. V obcování byl prý šlechetný, že nikdo naň neměl úhony, a k chudým tak milosrdný, že sám almužny přijímaje, s chudými a vězni o ně se dělil. Kn. Jan Poduška, farář týnský, aby lid od Matěje odlákal, jal se sám učení luterské stejně z kazatelny hlásati, ale i to nic neprospívalo (St. let. [illegible]—7, Bartoš [illegible]). Ještě více Matějova u lidu oblíbenost rostla, když 1520 v Praze vypukl mor. „Tu mnozí velikou žádost toho měli, by je Br. Matěj navštívil, kterýžto rád přicházel, když mohl, s [illegible] jich potěšoval a s nimi se modlil" (St. l. 440). Z toho vznikalo pořád větší lidu rozdvojení. Jedni chválili a vyzdvihovali učení M. Luthera a pobožnost Br. Matěje, jiní pak proti němu kázali, jiní opět mezi sebou o to se hádali, vadili, [illegible] i [illegible] a bili bez [illegible], také listy na se psali a [illegible] proti sobě i písně o sobě skládali (tt. 440). Matěj [illegible] [illegible] jeho strany, když 1523 po [illegible] z Luthera [illegible] [illegible] jeho Mr. Havel

Cahera, sám čtvrtý vyvolen za administratora konsistoře pod obojí. Hned po volbě, ačkoli již opět z města vypověžen (ib. 460), navštívil jej Matěj v Týně i měl s ním samotné rozmlouvání, napomínaje, aby při Lutherovi setrval (Bart. 163). Ale brzo se viděl rozklamána, když Cahera, spojiv se s Paškovci, přidal se cele k starověrným kališníkům. Tu Matěj 17. března 1525 napsal list k administratorovi a jeho konsistoři tak důtklivý, že si tito nevěděli jiné rady, než aby nešetrného horlivce učinili neškodným. Na zejtří Cahera pozval Matěje na faru týnskou i tu jej dal jmouti a uvěziti. Ve vězení setrval až do 24. října 1526 (ib. 173, 232), kdež propuštěn v ten způsob, aby z města odešel do západu slunce. I u vězení působiti neustal, napsav odtamtud list Br. Vavřinci Krasonickému. Po propuštění dostal list napomínací od faráře svatohavelského, kn. Jeronýma, z něhož vysvitá, že Matěj tehdá již zabředal do výstředností někdy táborských, roznášeje traktáty tamních přepiatých horlivcův. Z Prahy obrátil se k Janu Dubčanskému na Habrovanech, s kterým se téhož roku v Praze by seznámil. S pánem tím a s Václavem z Lilče jali se nyní rozvažovati pochybnosti své náboženské, až pak se shodli, aby založili novou jednotu. S Jednotou bratrskou začali písemné smlouvání, ve kterémž Matěj jistě neposlední měl účastenství. Po uvězení Dubčanského usadil se v Boskovicích, kdež dle narážky A. Šturmovy v Dialogu žil ještě 1542.

1. Napomenutí Pražanům 1519 ten týden po sv. Václavu od Boubína (III. 779).

2. List adm. Mr. Havlovi Caheře od 17. bř. 1525. Otištěn pod titulem „Spis bratra Matěje Paustenika“ bez m. a r., nepochybně v Praze u Severina. Ex. v Olomouci (III. 806, Hanka 143).

3. List ze žaláře Br. Vavřinci Krasonickému od 1. list. 1525 (ib.).

4. List faráři svatohavelskému, kn. Jeronýmovi od 9. list. 1526. Všecky čtyry listy otištěny při Bartošově kronice.

Paustenik Jíra, rodem šlechtic, jeden z těch „nábožných lidí z pouště“, kteří 1519 spolu s Br. Matějem do Prahy přišli a tu kázati se jali (St. l. 435). List, jejž kn. Jeroným psal Br. Matěji, tomuto skrze Br. Jíru do rukou se dostal (Bart. 235). L. 1532 uvězen na hradě pražském, odkudž prý psal listy souvěrným svým Bratřím, pobouzeje jich v setrvání (Regenv. 190).

Kázaní o narození božím. Rkp. univ. bibl. pražské XVII. H. 11 (III. 848).

Pavikovský Jan František, mistr svob. umění, děkan v Kostelci nad Orlicí, za něhož tam zřízeno bratrstvo nejsv. Těla božího a příčinou tou 1684 pod titulem: „Iris eucharistica, t. j. duha" etc. v Litomyšli spis vydán (ČČM. 1855, 283).

Pavlán nejmenovaný, Slovák, v první polovici XVII. věku přeložil Roszweydovy Vitae Patrum z německého jich vzdělání skrze pezinského faráře Matouše Rollera:

Vitae Patrum, neb životy Otcův, to jest, spisování mnohých starých otců a pústevníků etc. Z německého na slovenskey jazyk pretlumočil jistý kněz z rádu sv. Pavla, prvního pústevníka. Rukopis ve dvou fol. svazcích v univ. bibl. peštanské (Světozor Sl. N. 1858, 105, kdež výňatky).

Pavlovský z Pavlovic Stanislav, syn Stanislava P. a Žofie Brandysové z Grabošic, nar. na zámku Pavlovicích u Pštiny (Pies) v Slezsku. Po přípravních studiích obrátil se na kněžství a obdržev 1566 propuštění z dioecese vratislavské, postřižen 1567 v Brně. L. 1569 propůjčeno mu kanovnictví v kapitole olomoucké, načež se odebral do Říma, a ztrávil tam dobu 1571—1574 na akademii jesuitské. L. 1574 promovován na doktorství práva církevního, načež navrátiv se, stal se 1575 proboštem v Brně, 1576 apoštolským notářem a 1577 scholastikem v Olomouci. Po smrti Jana Mezouna 11. června 1579 vyvolen biskupem olomouckým. V těžkých okolnostech ujal se úřadu svého s myslí důraznou a opatrnou. L. 1582 dioecesi visitovati dal skrze kanovníky Dr. Pavla Grünwalda i P. Illicina a jesuitu Dr. Václava Šturma a na základu zkušeností touto cestou nabytých zpořídil další své postupování. Známo jest, kterak 1583 kázal uvěziti luteranské kněží Adelfa a Tomáše, ano 1584 všecky své úředníky pro roztržky náboženské propustil z služby. L. 1586 vymohl pevný řád, co se dotýče pravomocnosti nad kněžími katolickými, očež s soudem zemským nemalé bývaly nesnáze. K žádosti Rudolfa II. odebral se v únoru 1587 spolu s knížetem Münsterberským a Janem Kochtickým z Kochtic co posel k volebnímu sněmu u Varšavy, maje působiti, aby některý z arciknížat vyvolen byl na trůn polský. Jedna strana dala sice hlasy své Maximilianovi, ale Janem Zamojským snahy domu rakouského o dosažení koruny polské zmařeny. Po bitvě byčinské opět se v lednu 1589, k vybavení arciknížete ze zajetí, odebral v čele slavného poselství do Polska. V odměnu za služby tyto po-

tvrdil Rudolf II. biskupům olomouckým důstojenství knížecí. Následky bitvy pod Býčinou dlouho bylo nésti jmenovitě Stanislavovi, jelikož se k němu četní vystěhovalci o pomoc utíkali. Mezi nimi zvláštní jeho přízně užil Paprocký. I jinak býval Stanislav u věcech zemských mnohonásob potřebován, jako v kommissí o vyměření rozhraní moravsko-uherského mezi Rožnovem a Brumovem, v sporných věcech stavův slezských. L. 1591 po dlouhém čase první zase odbývána synoda v Kroměříři, kdež s jistými výhradami prohlášena sou snešení koncilia tridentského. Rok nato provázel arcikněžnu Annu co nevěstu krále polského do Krakova, a 1595 s Václavem Berkou opět se odebral ke sněmu polskému o sjednání spolku proti Turkům. V zápase proti rostoucímu různověrství, přes všecky částečné úspěchy, nevedlo se mu po vůli; a nezdarem tímto ještě se mu činila citedlnější rozpásanost, která v kapitole olomoucké nechtěla ustoupiti přísnější kázni. Byltě v usilování svém dosti osamocen. I ode dvora leccos na něm požadováno, čehož splniti nemohl. Již 1580 vyzván byl jménem Rudolfa II., aby jakémusi dvorskému zpěvákovi Nizozemčanu propůjčil kanovnictví. Stanislav ovšem odepřel, odpověděv, že kanovnictví nejsou sinekurami pro cizozemce, nýbrž určeny zasloužilým kněžím domácím, jazyka českého znalým a ku kazatelství spůsobilým. Proti obyčeji v Polsku panovalému nechtěl důchodův svých obraceti na bohacení rodiny své. „U nás není ten obyčej", odpověděl jednomu o to žadateli, „aby hned zůstavši kdo biskupem, jak by přátely své zbohatiti měl, obmýšlel, než nato mysliti má, aby předně religii sv. katolickú promovoval a podlí úřadu svého ovečky sobě svěřené k spasení vedl, a kostel svůj předně dobře opatřil". Vůbec pilný byl dopisovatel. Listy jeho obsaženy ve 20 foliantech. Jeden foliant v sobě zavírá denník poselské cesty do Polska 1587. Překladem svým Šaškova popisu cesty páně Lva z Rožmitálu 1465—7 zachoval nám aspoň obsah díla toho, jehož český prvopis zahynul. L. 1585 vytisknouti dal zprávu o tom, když Řehoř XIII. slyšení dával poslům králův japonských (IV. 554) a 1591 životy patronův moravských i kostela olomouckého. Zemřel 2. ledna 1598 (Wolný I. 1, 76—86).

Commentarius brevis et jucundus itineris Leonis liberi baronis de Rosmital. Olom. 1577 (III. 193).

Pazděrovský Jan, kněz katolický, jenž 1691 co farář v Nechanicích vydal spisek o povinnostech farních osadníkův (V. 742).

Pecka Matěj z Klatov, písař, jenž pracoval v dílně Jana Táborského. L. 1560 zhotovil tam kancionál klatovský a teplický (Pam. 1854, 188 a 1859, 254).

Pěčka z Radostic Michal, syn rychtáře chrudimského Jana, kterémuž 1571 udělen list erbovní (Rybička v Sl. N.). Po původišti své rodiny psal se též *Smržickým* (na Akcí) anebo *Smiřickým* (dle Švendy na básni 1598); první zdá se býti původnější, jelikož se ve Smržicích (mor.) 1580—1600 vyskýtá příjmí Pěčkovský. Narodil se 1580 a studia vyšší konal v Praze, kdež jej 1598 nalezáme mezi alumny pode jménem: M. Peczkonides a R.; v jiných latinských zápisech brzy se píše Pieczek, Pieczka, brzy Pieczkonius (ČČM. 1848. I. 181). Tehdá již obíral se poezií latinskou. Složil zajisté 1597 „Classicum adversus bellum turcicum", připsané Rudolfovi II. a 1598 elegii „in natalem Jesu Christi", pak na smrt příbuzného svého měšťana Králové Hradce, Pavla Kavína ze Stranova (Švenda Žel. O. V, 27). Tím otevřel si přístup do kruhu tehdejších básníkův a milovníkův klassické musy v Praze. L. 1609 vydal na základě latinského spisu Beroaldova „Declamationes philosophi, medici et oratoris, qui praestet", nejznačnější dílo své „Akcí", jež přední tehdá v Čechách básnířka, Angličanka Alžběta Westonova, oslavila horující básní latinskou. L. 1612 sebral básně latinské otčima svého Duchoslava Tugurina. Vedle tohoto zaměstnání obrátil se k studium práv, i oblíbil sobě prokuratorství. Za manželku pojav sestru svého kollegy, Petra Macera z Letošic, nabyl i jmění, tak že se co měštěnín osaditi mohl na St. M. pražském. V pohnutých dobách 1618 stál při straně Ferdinandově a takovou měrou na se popudil stranu stavovskou, že se v Praze necítil bezpečným, a zanechav ženy i dětí, odešel do ciziny. Direktoři zřejmě jej vinili, že spolu s jinými proti nim rotil a puntoval, všecko zle o nich obmýšleje. V polovici února 1619 se s Šreplem tajně a „skrze divné prý praktiky vrátil do Prahy", o čemž když direktoři byli zpraveni, veřejně jej ze země vypověděli (Skala III. 42). Po bitvě bělohorské široká mu do Čech byla k návratu cesta. Zde služby své nabídl knížeti Karlovi z Liechtensteina a od

něho mnohonásob byl potřebován, čímž si u protivníkův ovšem utržil přezdívku „velikého pochlebníka jesuitského a Liechtensteinova“ (ib. V. 234). Ještě před koncem 1620 stal se perkmistrem hor viničných. Když pak v únoru 1622 přišel rozkaz, aby professoři učení pražského vydali svá privilegia, statuta a jiné zápisy a listy, tu k přejmutí jich vedle konšela staroměstského Jiřího Mathiadesa Mollera a hejtmana starom. Heřmana Černína ustanoven byl i Pěčka (ČČM. 1847, II. 637). Naň a na Mollera vzloženo také inspektorství statkův universitních, až 10. listopadu 1622 všecko odevzdali jesuitům (Skala V. 233). V dobách těchto, kde žádný milovník vlasti, buď již jakého koli smýšlení, jinak než s žalostí srdečnou patřiti nemohl na záhubu její, dopustil se Pěčka skutku, ať s měrou díme, na nejvýš nehodného. Vydán tehdá pod smýšleným jménem Rybalda Peruána a Reinolda Guisca latinský veršovaný pamflet: „Petri Rybaldi Peruani satyrarum liber prior et Reinoldi Guisco de Goa Americani elegiarum et epigrammatum cum miscellaneis liber posterior, Indiarum occidentalium poetarum cum rubeo ense. Impressum Utopiae apud Raphaelem Arabalida. Cum licentia Moschovitarum. Anno MM. DD. XL. IoI“. Tu vše, co jen potupného a posměšného nalézti bylo, ať pravda, ať lež, zlomyslně vychrleno na národ český. Rozhorlení nad tím bylo obecné a bez nadsazování napsal jeden tehdejší epigrammatista:

Omnes dilaceras cum, Petre Boheme, Bohemos,
in caput authoris tot maledicta cadunt.
Rybaldi nomen tibi convenit, et Peruani:
barbara mens quovis cernitur in folio!

Sami místodržící královští, aby dojem spisem tím způsobený ulahodili, jej kázali zabaviti a veřejně spáliti. Na tom dosti nemaje, týž pseudonymec, aby vtipu svého ostrotu ukázal, celou zosnoval deklamací, která od předu jsouc čtena, vynášela Čechy, a naobrat od konce přednášena, oplývala na ně úštěpky a útržkami. Pravé skladatelovo jméno neutajilo se. Dr. Vencelin, kterýž Pěčku dokonale znal, objevil Balbinovi, že Rybaldem není nikdo jiný nežli Pěčka „vir inconstantissimus et omni tempore fortunae serviens“ (Boh. d. II. 312).

Akcí a rozepře mezi filosofem, v lékařství doktorem a oratorem neb prokuratorem. V Pr. 1609 (IV. 266). Ded. všechněm při vyšších soudech kr. č. na hradě pražském pánům prokuratorům. Byli to: Oldř. Gerštorf z

Malšvic, Joachym z Těchenic, Jan Ledčanský z Popic, Petr Macer z Letošic, Pavel Prokop z Rovin, Vít Dentulin z Turtelšteina, Vojtěch Kautský z Jenšteina, Jan Cába z Chyš a Špicberka, Adam Linhart z Neyenperku na Vlkanově, Václav Magrle ze Sobíšku, Mikuláš Rydl z Neyenperku, Martin Fruwein z Podolí.

Pečovský Bartoloměj viz **Pacovský B.**

Peit Jan, rodem z Hostouně, spolu s bratrem svým Jakubem, kterýž se potom stal arciděkanem v Bílině, vychován byl v jesuitském konviktě u sv. Bartoloměje v Praze. Později stal se proboštem v Roudnici (Červenka Notitia coll. ad S. Bartolomaeum).

1. J. Scherera katechismus. V Pr. 1612 (IV. 1403).
2. Výklad pravého pod o. sp. přijímání. V Pr. 1614 (V. 1423).
3. Obrana putování křesťanského. V Pr. 1616 (IV. 1442).
4. Zpráva o milostivém roku. V Pr. 1617 (IV. 1485).
5. Knížka de benedictionibus et consecrationibus. Dva díly, z nichž první jedná o posvěcování, druhý o posvěcování a požehnání od kněží vykonávaném. V Pr. 1616 a 1617 (IV. 1753).

Pekk Jan či **Hans**, kněhtiskař, prvotně v Normberce usedlý, kdež 1518 s Janem Mantuanem vydal „Enchiridion seu manuale curatorum“ (Dobr. LG. 327). Společně s Mantuanem přesídlil se do Plzně, kdež jej 1526—31 nalezáme usedlým měšťanem.

V Plzni vydal 1526 Strojkův překlad Erasmova výkladu na Otčenáš, 1527 Nový zákon, 1528 Radu zvířat, Albertana o mluvení a mlčení, 1529 Promptuarium seu manuale sacerdotum continens obsequialia latine et bohemice, Piesničky na čtení nedělní, Josafata i Barlaama, O čtyrech stěžejních ctnostech, Řeči hlubokých mudrcův, 1531 Klatovského Naučení české a německé řeči.

Pelcel František Martin z Rychnova nad Kněžnou, syn souseda Františka, z Velké Zdobnice tam přistěhovalého, nar. 12. listopadu 1734. Omylné jest, žeby se otec jeho byl jmenoval *Kožíšek* (Sedláček, Rychnov 78). Gymnasiální studia konal doma a v Kr. Hradci, filosofická u cisterciáků v Králové Dvoře a v Praze. Asi 1756 dosáhl bakalářské hodnosti. Po některém váhání odhodlal se k právnictví. Ale člověk míní, a Bůh mění. L. 1757 vpád pruský přetrhl všecko učení v Praze. Studentstvo i professoři rozprchli se, kam kdo mohl, když se Prusové hlavní město obléhati strojili. Pelcel obrátil se do Vídně i vytrval tam až po bitvě kolinské. Vraceje se, svědkem byl čerstvých ještě záhub válečných. Země zpustlá, Praha z velké části v ssutinách, Karolín zavřen. Tu nabídnuto

Pelclovi, aby převzal vychování mladých hrabat z Šternberka, Jana a Joachima. V tom setrval plných osm let, pobývaje namnoze na zámku Oseku u Rokycan. L. 1769 v témž povolání vstoupil do domu šlechetného Františka A. hraběte z Nostic, od 1782 nejv. purkrabí českého († 1794). V domě Nostickém setkávalo se tehdá všecko, co v Čechách slynulo uměním a vědou. Soudruhové Pelclovi u vyučování mladých čtyr hrabat byli Dobrovský a Jaroslav Schaller. Obcování s nimi v oblíbeném jej historictví jen utvrdilo. Prvotiny prací jeho byly stručný dějepis Čechův, německy psaný, jehož vydání 1774 s obecnou přízní uvítáno. Rok potom uveřejnil Balbinovu obranu jazyka českého a 1777 vydal Ellenhardovu latinskou kroniku králův z domu habsburského, Rudolfa I. a Albrechta I., pak cestopis Vratislavův z Mitrovic. S Voigtem i s Dobrovským spojil se k větším podnětím: s oním k vypsání života výtečníkův českých i moravských, s tímto k vydání starých kronistův českých. U vydávání životopisův požívali podpory litoměřického biskupa Arnošta hr. z Waldšteina, u vydávání kronistův nápomocen jim byl kapitulní probošt Jan John, ješto vymohl, aby kapitula náklad poskytla, ač bohužel po vydání druhého dílu 1784 smrtí Johnovou (18. list. 1786) ochota tato pominula a tím pokračování zmařeno. Díly těmito jméno Pelcelovo velice se proslavilo. Nebylo učence domácího, kterýž by, v podobném spůsobu pracuje, s Pelclem nebyl stál v literních svazcích. On sám rád se jim pomocí svou propůjčoval. Tak Monseovi 1778 dal přepisy své listův Karlových z Žerotína, Cerronimu 1780 přepis pamětí Nosidlových (Dudík MGQ. 369 a 460). Hlavní píli obrácel k dějinám Karla IV. a Václava IV., o kterých 1780—1 a 1788—90 uveřejnil čelné své dva spisy s hojnými doklady listin. Vedle toho psal drahně monografií dějepravných, ježto větším dílem místo své nalezaly v aktách kr. české učené společnosti. I dějinám souvěkým zřetel svůj věnoval. Mimo kroniku XVIII. věku zůstavil paměti z doby josefinské, ježto byvše postoupně psány vždy pod svěžím dojmem událostí, náležejí k vzácným pramenům k poznání důležité oné doby. Pelcel prodlením desíti těch let z horoucího velebitele přeměnil se v posuzovatele až příkrého skutkův Josefa II. Vše, co posud uvedeno, psal německy, i zajímavo jest viděti, jak hleděl na budoucnost živlu slovanského v Čechách.

Jako Dobrovský, nevěštil mu ani on skvělých nadějí. V roz pravě své „Geschichte der Deutschen und ihren Sprache i Böhmen" 1789 porovnával stav Čechův se stavem Srbů v sou sedním Sasku za XIV. věku. Jako za oněch dob v Lipsk jen s venkovany na trhu smlouvati se po srbsku, podobně pr po některém čase i v Čechách zanikne jazyk český. Nicméně předtuchy tyto nebyly mu závadou, aby o zvelebení jazyk toho úsilovně pracoval. Ano, zdá se, že nedlouho po pronešeı onoho výroku náhledy své počal měniti. Jalť se dějiny česk jichž německá příruční kniha jeho 1779 a 1782 znovu byla vy dána, 1790 obšírněji a zevrubněji psáti po česku, a již 179 první jich svazek obecenstvu odevzdal. Když 1792 na un versitě pražské zřízena byla kathedra české řeči a slovesnost co první professor dekretem 5. ledna 1793 on na ni povola a letním pololetím přednášeti počal. Tím od dějin obecný poněkud poodveden k historii písemnictva a k jazykozpytu. v tom osvědčil důmysl a pracovnost svou. Pohříchu, že zá z činnosti té vytržen; zemřelť 24. února 1801. Kr. učená sp lečnost česká památní mu postavila tabuli. I rodiště jeh oslavilo památku jeho pomníkem s podobiznou 1870. Pozůstalos jeho literární dostala se dílem do Děčína, dílem do sbírky knížat z Lobkovic.

1. Handbuch zum Gebrauche der Jugend bei Erlernung der deutschen böhmischen und französischen Sprache. V Pr. 1775 a 1792 (VI. 125).

2. Abbildungen böhmischer und mährischer Gelehrten und Künstler nebs kurzen Nachrichten von ihrem Leben und Wirken. Prag 1773—1782, čtyr díly. Společně s Ad. Voigtem. První dva vyšly i latině: „Effigies virorum eruditorum atque artificum" 1773—1775.

3. Böhmische, mährische und schlesische Gelehrte und Schriftsteller au dem Orden der Jesuiten. Prag 1786.

4. Nová kronika česká. V Pr. I. 1791, II. 1792, III. 1796. Díl IV zůstal rukopisem (VI. 944). Ded. M. Gabriele hraběnce Rotenhanové, ro: Černínové z Chuděnic.

5. Akademische Antrittsrede über den Nutzen und die Wichtigkeit de böhmischen Sprache. Pr. 1793.

6. Typus declinationum linguae bohemicae, nova methodo dispositarum Pragae 1793 a 1795 (VI. 71).

7. Grundzüge der böhmischen Grammatik. Prag 1795 a 1798 (ib.).

8. Böhmische Bibliothek oder Verzeichniss aller in böhmischer Sprach gedruckten Bücher von den ersten Werken bis 1798. Rkp. Užito u Jungmanna.

9. Navržení literatury české k veřejnému přednášení. 1799. Rkp.

z Pelhřimova Mikuláš studoval v Praze zároveň s Příbramem a Mladenovicem i spolu s nimi 1409 stal se bakalářem (LD. I. 404). Záhy přitovaryšil se k nejpokročilejším z stoupenců̊v Husových, k Táborům. Mezi kněžími tamními hned 1419 nad jiné vyniknul a brzo potom zaujal přední místo co ústrojce náboženské jejich soustavy. S neúmornou horoucností vedl boj s vůdcem mírných kališníkův pražských, s Příbramem. První jich setkání událo se při schůzi v domě Zmrzlíkově 1420. Tu se proti Mikulášovi postavil i Mr. Jakoubek. Když totiž onen předložil traktát svůj proti užívání ornátův, povstal tento a z připraveného již spisu porážel důvody Mikulášovy. V září 1421 Mikuláše obec táborská vyvolila biskupem, od čehož mu zůstalo příjmí *Biskupec*. S podřízeným svým kněžstvem, zvlášť s Húskou a s Kanišem, mnoho nesnází poměl, ješto v obci, kde hlavní zásadou zvůle ve skoumání, těžko bylo udržovati jakou takou u víře srovnalost. Jednou (1421), když M. Húska začal hlásati nauku Řepanského o transsubstanciací, v takové se M. ocítil nesnázi, že nevěděl si jiné pomoci, než dovolávati se rady Příbramovy a Jakoubkovy. V únoru 1422 předsedal shromáždění píseckému. Stoje tu v čele těch, ježto se nejdál vzdálili od učení, obyčejův a ustanovení církve římské, spůsobil tím, že se mírněji smýšlející pod jménem Sirotkův oddělili od výstředných Táborův. L. 1423 druhou měl s Příbramem hádku na Konopišti. Tehdá jakýs jeho traktát (poč.: Ad magnificationem etc.) předmětem byl sporu i konečně vydán na očištění od bludův Příbramovi a Havlíkovi z Sušice (Proch. Misc. 270). Biskupec však, málo na to dbaje, traktát ten nejen latině, ale i česky rozšiřovati nepřestal. L. 1429 při hádání Mr. Payne-a s Příbramem povolán od onoho za rozsudí. Největší činnost nastala mu v době, kdež se jednalo o kompaktáta. Již 1432 byl mezi posly, kteří se umlouvali s legáty sboru basilejského v Chebu, a 1433 v lednu ve velkém poselství českém na sboru samém. Řečněním svým, ve kterém mu připadlo zastávati požadavek český o stavování a trestání veřejných hříchů v církvi, nemálo pobouřil preláty na sboru shromážděné. Odpůrcem mu byl professor Jiljí Carlier z Pikardie. Když v červnu t. r. legáti sboroví zavítali do Prahy a k jednání s nimi stavové i kněží v kolleji Karlově se sešli,

tu schůzi té, vedle Rokycany a Payne-a, za Tábory předsedal Mikuláš. Rovněž volen i do výboru, jenž se s legaty dohodnouti měl. L. 1435 byl na sjezdu brněnském a 1436 dovedeno s volí jeho smíření Táborův s císařem Zigmundem. Sbor kněžský, 1443 do Kutné Hory svolaný, opětnou Biskupcovi dal příležitost setkati se s Příbramem. Po potupení učení táborského na sněmu 1444 proměnilo se ovšem postavení Mikulášovo, i jal se hledati přívržence kromě oboru, ve kterém posud byl působil. Tak tuším se stalo, že schválně zajel do Vodňan, aby s Petrem Chelčickým se domluvil. Leč setkání toto nevedlo než k dosti nepříjemnému písemnému boji. Táborům se mezitím nehrubě dařilo u prostřed poměrův, k pořádku se blížících. Již Albrecht II. zakusil jich odpor. Když pak 1452 Jiří z Poděbrad vyvolen správcem zemským, zdráhali se uznati ho a spolu s Lounskými, Žateckými a Píseckými postavili se branně proti němu. Leč když přijíti mělo k boji, město dalo se v smlouvu a kněží své Jiřímu vydalo. Mezi těmi byl i Biskupec, jejž správce zemský kázal uvěziti na Poděbradech. V žalářích tamních zemřel okolo 1459 (Palacký Děj. III. 2. a IV. 1). O posledních jeho dobách skladatel Rozmluvy starého Čecha s mladým rytířem vypravuje některé dobrodružné podrobnosti. Do věže s Mikulášem dáni prý byli ještě dva soudruhové a jakýsi mnich. Tento, uměje lézti jako veveřice, spustil jim provaz do žaláře, a dva skutečně odtud vypravil. I Biskupec se o to přičinil, ale jsa starý a nemocný na kámen, spadl a nohu sobě zlomil. Mnich a soudruhové, nechavše ho, dostali se rybářskou ulicí k Labi a po lodí do luhův. Tam ukryli se tu noc i na zejtří pod vývratkem, aniž jich strážní, sténáním Biskupcovým vybuzení, dostihnouti mohli. Druhou noc dali se do Kolína i dáleji za Rychnov do hor, a tam prý některé léto kázali. Latině, mimo dotčený již traktát, M. sepsal: Chronica continens causam sacerdotum Taboriensium, vydanou 1568 od Illyrika Flacia při Confessio Waldensium, pak v Höflerových Geschichtschreiber der hussit. Bewegung, a Scriptum super quatuor evangelia in unum concordata (rkp. víd. dvorské bibl.).

1. Kronika táborská, ač pochybno, žeby i česky sepsána byla (III. 165).
2. Psaní Mikuláše a Mr. Jičína do Prahy s strany Martina Moravce, t. j. Húsky, 1421 (Šturm Srovnání 386, Příd. 121).
3. Traktát proti Kanišovi (Šturm l. c. 411, Příd. 158).

4. Traktát proti Petru Chelčickému. Latinský přehled artikulův spisu toho u Příbrama.

5. Traktát proti Rokycanovi a jeho kněžstvu, v němž se oznamuje, v kterých kusích Rokycana s svými kněžími Táborským kněžím křivdu a ublížení slovy a rozpisováním o nich činil. Přepis v ABr. II. 112—119. Dle mínění Šafaříkova je to spis Biskupcův.

6. „Ó Jezu Kriste, synu matky čisté“. V písních Martinia (Obr. 436).

Pelikán Václav Josef, úředník pražský počátkem XVIII. věku.

Gruntovní zpráva o volení a korunování římského krále. V Pr. 1711 (V. 266).

Pelikán Václav M., jsa děkanem v Soběslavi, 1743 vydal katechismus „Pastva duchovní“ (V. 790).

Pelišot či Pellischotti Michal, minorita a doktor sv. písma, jeden z znamenitějších církevních řečníkův, jakož o tom svědčí čtyry folianty kázaní nedělních a svátečních. Od 1720 do 1730 asi působil co nedělní kazatel u sv. Jakuba v Praze. L. 1737 shledáváme jej guardiánem kláštera v Horaždějovicích. V létě t. r. stal se definitorem a přeložen co guardián do Kr. Hradce, kdež ještě 1753 zůstával.

1. Porůzná kázaní, 1720—1730 v Praze vydávaná (V. 930).

2. Concionum dominicalium tomi duo: Trinitas dominicalis, to jest, Trojice nedělní anebo kázaní troje na každou neděli. V Praze I. 1741, II. 1743 u Karla Fr. Rosenmüllera, kterýž k dílu druhému připojil přípis (V. 878).

3. Concionum festivalium tomi duo: Unum binum trinum, to jest, jedno dvoje troje kázaní sváteční. V Praze I. 1751, II. 1753 (ib.).

Obě sbírky věnovány sou „nejsvětější a nerozdílné Trojici“.

Pelt Jiří, kněz katolický 1654, jehož nedělních kázaní se část chová v univ. bibl. pražské (V. 858).

Penthamer Mikuláš z Ledče, kněz luteranský, 1558—62 byl duchovním správcem ve Velkém Mezříčí (Wolný II. 3, 59).

Šeb. Kastiliona Rozmlauvání společného z písem sv. knihy čtyry. V Mezříčí 1558 u Št. Šafránka (IV. 1157).

Peristerius Petr z Horšova Týna, kněz katolický a kanovník u sv. Víta na hradě pražském. Za Ant. Brusa po Skriboniovi byl officiálem, až 1567 úřad ten složil. Příčinou tomu byla rozepře mezi ním i kapitolou vzniklá. Císař Maximilian II. v lednu 1568 rozkázal arcibiskupovi, aby spor urovnati hleděl, ale prvé, nežli k tomu přišlo, Peristerius s kapitulním děkanem boleslavským, kn. Urbanem, potají odešel do Olomouce, kdež se jim biskupem Prusinovským přívětivého dostalo přijetí. Pru-

sinovský přijal je do své dioecese, a chránil v tom, i když arcibiskup Brus o ně se domáhal (Brus 67, 91).

Kázaní o přijímání vel. svátosti oltářní pod obojí spůsobou, tak jakž nyní vůbec žádajícím od koncilium sv. tridentského povoleno jest. V Pr. 1564 (IV. 1586). Ded. Václavovi, Mikuláši a Jiříkovi Zajícům bratřím z Hažmburka na Strakonicích, Budyni, Mšeném a Brozanech.

Perknovský Hynek, syn tuším vládyky soujmeného, jenž na klášteře vilémovském 1520 dal vytisknouti Chelčického Síť víry (viz *Dubánek*). L. 1529 v Brandeyse zřízen na učedlnictví a pak vypraven na studie do Wittemberku spolu s Václ. Mitmánkem a Jirkou Poděbradským. Však oblibovavše si tam „netoliko učení Lutherovo, ale více prý svobodu těla pod zástěrou svobody křesťanské" a podobné náhledy i po návratu domů příkladem i řečmi plodivše, veliké mezi Bratřími spůsobili pohoršení. V kázaní, jež H. měl v Mladé Boleslavi, tuze na Bratří dostupoval, vyčítaje jim, v čem prý pobloudili i hroze jim, nepřestanou-li jiných (t. j. luteránův) potupovati, potom prý to světleji vyšnoří, při čem Jednota zbloudila. Kázaní toto přívržencům německého reformatora ovšem vhod bylo, a zdá se, že Hynek podobně Mitmánkovi zcela přistoupil k jejich straně. Jméno *Perknovský* omylem nějakým Václ. Šturm četl co *Petrovrozský*, kterážto forma jména budí pochyby již polskostí svou.

Kázaní, učiněné v Ml. Boleslavi v neděli osmé po sv. Trojci, dosti dlouhé, v němž mnohými důvody dokazuje, kterak žádný nemá se hned ve všem učení od církve římské děliti a od ní se odloučiti, než toliko v tom samém a potud, pokudž ona falešně přidává svého učení Kristovu (Šturm v Srovnání víry str. 295). Kázaní toto M. Launský vytiskl ve své sbírce 1542 (IV. 1571).

z Pernšteina Vojtěch, nar. 1532, třetí syn Janův a Hedviky z Šellenberka. L. 1548 po smrti otcově připadly naň v Čechách statky Landskroun a Landštein, na Moravě Pernštein, Plumlov s Prostějovem, Tovačov a Kralice. V době 1554—7 byl nejv. komorníkem markrabství moravského. L. 1556 za manželku pojal Kateřinu, dceru Bohuše Kostky z Postupic. U Bratří z počátku o něm byla čáka, že jim bude dobrodincem, ale zmýlili se. Jda po šlépějích otce svého, nejen sám k luteranství přilnul, ale nadto na panstvích svých zvláštní jednotu zakládati se jal, kněží, pro schylnost k učení Lutherovu od konsistoře podobojí ztrhlé, k sobě táhl; zkrátka, stal se, ač jiným poněkud směrem, následovníkem Dubčan-

ského, tak že se mu dostalo i přezdívky „biskupa moravského“ (Červ. Osvědč. 128). Z počátku proti Bratřím užíval prostředkův mírných. Předstíral jim, žeť u něho jsou čistí služebníci evangeličtí, náboženský řád bezúhonný, anobrž i mezi literáty v jich bratrství, aby mezi nimi za jednoho byl, se dal (ABr. X. 3). Zřejmé nepřátelství proti nim provozovati začal teprv 1554, když vydali „Šest artikulův, proč k Evangelickým přistoupiti a od obzvláštností svých odstoupiti nemohou“ (Mart. Dův. XXXIII, Ohláš. 167). Předním mu v tom počínání radcem byl kn. Jiřík, jehož z Bělé v Čechách povolal a 1558 po smrti starověrného Jana Zahrádky dosadil na faru prostějovskou. Jiným pomocníkem byl Jan Facilis, tehdá rektor, a tuším i Pavel Aquilinas, přední správce při škole prostějovské. L. 1557 Facilis správci zboru prostějovského, Br. Zachariášovi z Litomyšle, důtklivé napsal psaní, a když to zůstalo bez úspěchu, uveřejnil Vojtěch pod jménem svým „deset příčin, pro které on s jinými Evangelíky k Bratřím neb k jich straně přistoupiti nemůže“. Bratří vinili kn. Jiříka, že vlastně on té knížky písařem byl a tím omluvili ostrotu, kterouž prodchnuta odpověď, jménem jejich od Br. Červenky 1558 sepsaná. Útoky na učení a ctné obcování jejich tak byly jízlivé, že věru mlčeti nemohli. „Kdo nás medle mohl více slinami rouhání, ortelů potupování, za sektu, rotu atd. počtení ukydati nežli písař této knížky, více dvorské než theologické a pobožné, méně (než sluší) vážné, špinavé, přislípavé, mnohých hanění, spílání a ševcování plné!“ (Červ. Osvědč. 7 a 143). Červenka psal tak pádně, že i pánu i knězi zašla chuť k dalšímu vedení sporu. Zato se pán jinak odemstíval. Nařídil, aby děti po bratrsku křtěné byly překřtívany a manželé ve zbořích snoubení z novu oddáváni od kněží jeho (ib. 130). Bratřím zapověděl všecky k náboženství schůze i zakázal jich přijímati do cechův. Kdo z poddaných nechtěl poslechnouti, toho trestal vězením, tak že někteří raději svá hospodářství opouštěli. Z té příčiny hojně gruntův na prodej v Prostějově bylo v městě i v předměstí (ABr. X. 4). O tom již 1558 psal Br. Červenka: „A zvláště nyní v Prostějově náleželo by pánu nad tím ruku držeti, to opatřiti, aby tak Bratří pro oddávky a kostelnictví atd. sužováni a proti dověrnosti i svědomí jinam hnáni nebyli“ (Osv. 33). Ale všecko bylo marné. Vojtěch ani toho nedovedl, aby

od Jednoty odvrátil vlastní svou ženu! Zemřel 1561 i pochován v Doubravníku v kryptě Pernšteinské. Panství jeho připadla na bratra Vratislava, kterýž přední byl podporou katolicismu.

1. Příčiny některé nesrovnání mého s Bratřími, jenž Waldenští slovau, v smyslu, z kterýchžto i o jejich obzvláštnosti poněkud porozumíno býti může. V Prostěj. 1557 (IV. 1265 a Příd. 153). Výtah ze spisu toho, na X. artikulův rozděleného, v Důvodech Martiniových. Ex. v Č. Museum.

Nato: Osvědčení a Očištění se Jednoty. V Prostěj. 1558 (ib.).

2. Konfessí těch, kteří se s Vojtěchem z P. u víře srovnávali. V Prostěj. 1558. (Gind. GBr. I. 461).

Pernšteiner František z Hranic, 1782 jsa alumnem semináře brněnského, spolu s Hančem, Daubravskym a Kvapilem přeložil Noaillův „Svatodenní pořádek křesťana katolického“ (VI. 2284). Co kněz administroval od 1784 faru u sv. Tomáše v Brně, odtud pak se 1792 dostal na faru modřickou. Zemřel v Modřici 1799 (Wolný II. 1, 118 a 400).

Patero kněh o víře a náboženství křesťanském. Dva díly. V Brně 1783—4 (VI. 1762).

Pessmayer Antonín, kněz katolický na Moravě.

Raní kázaní na všecky neděle a svátky celého roku. V Brně 1782 a 1792 (VI. 1923).

Pešek Kristian, nar. v Žitavě 31. července 1676, syn chudého hudebníka z Kr. Hradce, kterýž z příčin náboženských v polovici XVII. věku domov opustil a nejprvé se ve vsi Petavě u Žitavy, pak v Žitavě samé usadil. Kristian chtěl se dáti na studie, ale pro chudobu zanechati toho musil, i odebral se 1690 do Budišína, živě se tam přepisovačstvím. Slovenský žák, Sam. Michaelides, pomáhal mu v doučování-se latině. L. 1693 vydal se Kristian do Uher do Březové, doufaje, že se mu tam snáze podaří nalézti podporu ke studiím; i povedlo se mu, že jej Sidonie baronka z Ostrošic přijala za písaře. Po roce obrátil se na školu do Trenčína, a odtud do Prešpurka. L. 1698 mohl se odvážiti na universitu wittemberskou. Dosáhnuv hodnosti mistrské, 1700 povolán na české kazatelství v Novém Salcu. L. 1704 propůjčeno mu učitelství na gymnasium v Žitavě, i zůstal tu až do smrti. Pozvání za kazatele do Žiliny, kteréž ho 1706 došlo, pro válečná v Uhrách nebezpečí nepřijal. Hlavní obor jeho bylo počtářství. Zvláštní měl umělost v tom, že náuky počtářské dovedl vykládati spůsobem prostorozumným. Knížky jeho „Rechenschüler“, „Gemein-

nützige Rechenstunden", „Italienische Rechenstunden" po celé XVIII. století po severním Německu veliké požívaly obliby. V domě svém zřídil si i hvězdárnu. Přitom nepřestával pracovati slovem i písmem pro exulanty. Zemřel 28. října 1744 (Pescheck Gesch. v. Zittau a Exulanten, F. A. Slavík v Osvětě 1874. II.).

1. Krmanův Novoroční dar poetický Pešek 1700 ve Wittemberce vydal a Janu Baltazarovi věnoval (V. 196).

2. G. Hofmanna Čtverá nábožnost. V Žitavě 1709 (V. 1603).

3. J. Millera Poklad zpěvův duchovních 1710 (V. 113), Habermannovy Modlitby 1710 a 1715 (IV. 1934), Kegeliovo Dvanáctero přemyšlování 1715 (V. 1419) a jiné knihy opatřil předmluvami.

4. Kristiana Langhanse Postilla dítek křesťanských. V Žitavě 1712, 1734, 1738 (V. 843).

5. Tři písně postní. Z němčiny přeloženy. V Žitavě 1716, 1724, 1740 (V. 116).

6. Několik písní v kancionálech Millerově a Kleychově.

7. Dvaustoroční církve evangelické památka. V Žitavě 1730 (V. 390). Nákladem Jiříka Fachnara, Jiříka Křížka a Jana Špičáka.

Pešín (Pessinus, Passinius, Pessius) Cyprian rodem z Žatce, studoval v Praze. L. 1594 kaplanoval v Kutné Hoře (Lumír 1862, 808). L. 1603 mu k narozeninám Campanus spolu s jinými básníky připsal „carmen in natalem" (Dlabač 44). L. 1607 byl farářem náměstským v Kutné Hoře, kdež mu 1612 zemřeli dva synové u věku pacholetském. Při pohřbu jejich tehdejší děkan kutnohorský, Václav Štefan, kázaní učinil (IV. 1686). Po 1621 P. se ukrýval, ačkoli naň pilně nastrahováno. Jednou, jeda s Kašparem z Žerotína, přepaden byl od čtyřiceti jezdcův, od společníka svého odtržen a na Choltice odveden. K prosbám Kašparovým a jiných pánův po některém čase složením sumy 4000 zl. vyvětěn, i odebral se u vyhnanství do Hirschberka ve Slezsku, kdež i život svůj dokonal (Hist. pers. 180).

1. Výklad na Agnůs Dei 1607 (IV. 1529).

2. Vysvětlení slov: Aj Beránek. V Pr. 1612 (ib.).

3. Světlo k zjevení národův 1612 (IV. 1638).

4—8. Kázaní o vdovách. V Pr. 1612. O morové ráně 1614, o ohni žateckém, o pádu dobytka 1616, o posvěcení chrámu (ib.).

9. Výklad žalmu 133. V Pr. 1616 (IV. 1529).

10. Výklad Maudrosti 3. kap. 1616 (ib.).

11. Vysvětlení slov Šalomaunových. 1616 (ib.).

12. Kázaní pohřební nad Janem Chotouchovským z Nebovid a na Hostačově. V Hradci Kr. 1616 (IV. 1718).

13. Škola kříže. 1617 (IV. 1912).
14. Výklad snův sv. Jakuba. V Pr. 1618 (IV. 1529).
15. Kázaní o posílání k nám andělův. 1618 (IV. 1638).

Pešín Matyáš ze Strakonic, Cyprianův otec, studoval v Praze i stal se 1576 bakalářem (LD. II. 431), načež učitěloval v Žatci, tam se přiženil a co měšťan usadil. Zemřel 1611.

Zahrádka vonného koření pro duše nedužívé a nemocné. Přel. z němčiny. V Pr. 1583, 1585 (IV. 1958).

Pešina z Čechorodu Tomáš, nar. 19. pros. 1629 v Počátkách, studoval v Jindřichově Hradci a v Praze. Vysvěcen byv 1653 na kněžství, poslán do Kostelce n. O., kdež se po dvouletém kaplanování stal děkanem. L. 1657 povolán na děkanství litomyšlské a 1658 odevzdáno mu biskupské vikářství ve východní polovici Chrudimska. Nedlouho potom nadán přídomkem „z Čechorodu". Za studií seznámil se s Balbinem, kterýž, spatřiv u něho zvláštní „rozkoš" v dějepravě domácí, nemeškal ji pěstovati. Přátelské mezi těmato muži spojení vytrvalo až do hrobu. V Litomyšli kynula Pešinovi naděje, žeby se mu zdařilo sepsati podobné dílo o Moravě, jakýmž se Balbin chystal obdařiti Čechy. L. 1663 již měl tři díly „Moravopisu" hotovy. Aby na práci svou obrátil zřetel a zároveň povzbudil k zasílání zprav historických, odhodlal se vytisknouti „sumovní výtah všeho toho, co v Moravopisu obšírně položeno bude". Současně vydal horoucné vyzvání k boji proti Turkům: „Ucalegon Germaniae, Italiae et Poloniae — Hungaria flamma belli turcici ardens", kteréž myslemi tak hnulo, že je spisovatel v krátce po sobě třikrát musil dáti otisknouti. I v moravopisných snahách mu „Ucalegon" prospěl, jelikož jej stavové moravští poctili titulem svého historiografa. Kapituly litoměřická a vyšehradská ještě 1663 vyvolili jej ku kanovnictví, 1665 povolán za kanovníka a českého kazatele ke sv. Vítu. L. 1668 ozdoben hodností cís. hraběte palácového, mocí kteréž ještě téhož roku kněhtiskaře litomyšlského J. Arnolda nadal přídomkem „z Dobroslavína" (Zpráva A. Rybičky). L. 1670 stal se tajným radou, děkanem kapitulním a zemským stavem. Tu na čas poupustiv Moravopis, zabral se do dějin chrámu svatovitského, o němž 1673 vydal dílo: „Phosphorus septicornis, h. e. metropolitanae d. Viti ecclesiae majestas et gloria". L. 1675 povýšen za světicího biskupa s titulem kostela semendrienského či smederevského. S pomocí

stavův moravských uveřejnil 1677 první díl válečných dějův Moravy: „Mars Moravicus“; i druhý díl obsahující dobu 1527—1632 dokonal, ale k vydání jeho nedospěl. L. 1678 koupil statek Obořiště i založil tam klášter pavlanský; ale dostavění jeho se nedočkav, zemřel 2. února 1680. Rukopisy jeho chovají se dílem v Duchcově, dílem v zemském archivu moravském. (Pelcel Abbild. IV., A. Rybička v Sl. N. VI. a E. Tonner při překladu dissertace apologetické, od Balbina Pešinovi věnované).

Prodromus Moravographiae, t. j. předchůdce Moravopisu. V Litomyšli 1663 (V. 274).

Pešinius Vít, spisovatel „Pravidla vyučování v nemoci“, spisku, kterýž jediné znám z Indexu (Jungm. Příd. 95).

Peterka Vít, kněz podobojí, farářem byl v Toužimi. S farářem Janem Andělíčkem z blízké Žlutice v přátelské přízni byl živ, ačkoli se nejednou spolu i nepěkně potkali. Na posvícení 1552 se u něho s ním a jedním knězem „subunáčem“ pohádal o smysl při svátosti oltářní, z čehož se roku příštího, vystřežen byv Andělíčkem, musil ospravedlňovati (Bor. I. 315 a 318).

Dvě písně, jedna o tom, co každý kněz má činiti, druhá proti daremným žvářům a lstivým bližních utrhačům, složené 1552 (V kancionále Musophilově č. 258 a 259).

Petřek z Polkovic Benjamin, písař komorní při úřadě podkomorském, později úředník na Buštěhradě. Dne 7. června 1598, vraceje se podvečer domů, přepaden a obloupen. Od ran, jež přitom obdržel, 23. t. m. skonal i pohřben u sv. Petra na Poříčí (Ant. J. Beck v ČČM. 1847, II.).

1. Abrahama Bucholzera Rejstřík historický. V Pr. 1596 (IV. 285).
2. Jana Machezia z Jachimstálu Historie Pána a spasitele našeho (32 kázaní). V Pr. 1596 (IV. 1604, Dudík Schw. R. 336).

Petřík z Benešova Jan narodil se v jižních Čechách, snad v Benešově u Nových Hradů (bud.). Před 1530 dosáhl bakalářství. Až do 1537 pobýval v Praze, zanášeje se učitelstvím i spisuje knížky pro mládež. Potom usadil se v Budějovicích. Zde za nepokojův 1547 vzešlých nejen sám stál při králi, ale i ostatní měšťanstvo v poslušenství královském udržel. Zato 1548 obdařen erbem a přídomkem „z Benešova“. I později svá léta v Budějovicích ztrávil (Rybička v Sl. N. VI.). Synové jeho byli Dr. Václav, vychovatel kurfiršta Maximiliána

Bavorského, jemuž Lomnický jednu píseň 1580 připsal († 1592) a Jiřík, úředník Viléma z Rožmberka († 1575).

1. Kniha o rozličných věcech každému člověku znáti potřebných. Rkp. 1530—4 na Strahově (Weyrauch 23).

2. Erasma Rotterodamského Rozmlauvání dítek. V Pr. 1534 (IV. 735).

3. Žaltář na spůsob modliteb složený. V Pr. 1535, 1536 (IV. 1929).

4. Erasma Rotterdamského Civilitas morum. O ušlechtilých mravech dítek. V Pr. 1537 (IV. 735). Rkp. na Strahově (l. c.).

5. Šebastiana Franka z Werdu o opilství. V Pr. 1537, 1556. Pod titulem: „Sedmihlavý drak opilství“ 1632, „Potvorný drak apokalyptický“ 1642 (IV. 670).

Petrle Michal z Annaberku v Krušných Horách, nar. 1527, naučiv se tiskařství v Lipsku a v Normberce a zdokonaliv se v umění tom v Malinu (Mecheln) a v Amsterdamě, usadil se po 1570 v Praze. Tu založil si závod svůj v domě Brikcího z Cimperka na N. M. Z počátku pracoval ze spolka s J. Černým, vydav spolu s ním 1574 kázaní Rcšelova, pak s Janem Bognerem, s kterým 1575 vytiskl Zelotinův Kalendář 1575 (ČČM. 1862, 251). Zemřel 17. září 1588. Tiskárnu jeho vedli pak dědicové až do 1606 (Rybička v Sl. N. VI).

Petrmann Jiří, Slovák z Pukance, syn tamního měšťana a blanaře Daniele, nar. 1710. Poučiv se liternímu umění v Šťávnici a v Prešpurce, dokonal universitní studie v Hal[illegible] kdež se stal mistrem. Od 1734 do 1738 vyučoval na česk[illegible] škole v Berlíně, načež se, ordinován byv v Lipsku, odebr[illegible] za českého kazatele do Uhystě či Gebhardsdorfu v hořej[illegible] Lužici, kteroužto službu (z mrzutosti prý pro nový česk[illegible]ý zpěvník) 1741 směnil za archidiakonství v Nečavě v dol[illegible]ní Lužici. Odtud 1747 povolán za kazatele české církve evangelické u sv. Jana v Drážďanech (Tablic Poezie III, Pescheck Exul. 27). L. 1782 snažil se zvláštním listem ulahoditi rozpory mezi evangelíky českými o smysl večeře Páně vzniklé. Zemřel 1792.

1. Hospodina srdcem a rty chválení. Písně duchovní. V Drážďanech 1748 (V. 145).

2. Celý žaltář v písně zpořádaný. V Drážďanech 1781 (VI. 193).

3. List o večeři Páně. V Pr. 1782 (VI. 1757).

4. Čechořečnost tauž řečí mluvícím složená a ve dvau dílech obsažen[illegible] totiž v dobropísemnosti a v zpěvomluvnosti. V Prešp. 1783 péčí Štěp. Lešk[illegible] (VI. 39).

5. Křesťanské víry základ. Dva díly. V Drážďanech 1783 (VI. 1894

6. Písně duchovní. V Drážď. 1784 (VI. 193).

7. Jedna báseň „Vymyšlení“ ve sbírce Thámově.

Petrovrozský Hynek viz **Perknovský H.**

Petrozelin či **Petrozelina, Petroselinus Jakub,** syn kn. Tomáše, jenž byl duchovním správcem v Kunštátě a v Jevíčku, nar. 1571 v Kunštátě, studoval v Německu a 1592 ordinován ve Witemberce. Po návratu domů spravoval faru v Rožné, až se odtud 1600 dostal do Troubska u Brna. L. 1601—4 byl v Mor. Budějovicích, potom v Třebíči. L. 1612 shledáváme jej co kněze pomocného u Br. Jiříka Borovského v Bystřici pod Hostejnem, což důkaz, že mezitím byl přestoupil k Jednotě, kdežto prvotně byl luteránem. Od 1613 až do vypovězení z země 1625 spravoval zbor třebíčský, jsa členem úzké raddy. Zemřel co exulant ve Vratislavi 14. října 1633 (Regenvolscius 342). I oba jeho synové, Jakub a Tomáš, byli kněžími bratrskými. Jakub studoval v Praze 1618 i zemřel 1647 co exulant v Subotišti, Tomáš od 1635 žil v Ostrorogu (Wolný I. 3, II. 1, 2 a 3, Dekr. 298).

1. Rozjímání napomenutedlné o pokoji, lidu božímu v Třebíči předkládané. V Pr. 1608 (IV. 1631, Klíč 74).
2. Pastor, t. j. výklad žalmu XXII. V Pr. 1612 (IV. 1533).
3. VIVens DIsCe MorI. Kázaní. V Pr. 1613 (IV. 1631).
4. Postilla neb kázaní sumovní. V Pr. 1613 (IV. 1561, Klíč 70).
5. Spis o bauřkách tělesných i duchovních. V Pr. 1616 (IV. 822).
6. Lazarus redivivus. Vysvětlení historie o nemoci, smrti a vzkříšení Lazara Betanienského v 7 kázaní. V Pr. 1617 (IV. 1631).

Petrýn Václav viz **Stach Václ.**

Petrželka Václav ze Sušice byl tuším hospodářským úředníkem i přepsal k potřebě své 1621 Kolidiovu knižku o počítání úrokův (V. 505). L. 1627 opustil vlast i usadil se co měštěnín ve Freiberce v Mišni, bavě se tam štěpařstvím.

Knížka, v níž se vypisují mnozí užiteční kusové, kterak se vinice, štěpnice, též i zahrady dělati a spravovati mají, přitom, kterak a jakým spůsobem staré i mladé vína opravovati a strhovati mají, léky jim užitečné. Vybrané z mnohých autorův. Ve Freiberce 1631 sepsáno. Rkp. psaný od Karla Ctibora v un. bibl. pražské (V. 565).

Petržilka Jan Stanislav, kněz katolický, bakalář theologie, 1719—23 byl farářem v Mikulovicích u Chrudimě (Pam. 1855, 311).

Duo minuta, t. j. dva šarty neb dva peníze malý k vyvedení z bludu nevěry. 2 díly. V Pr. 1721 (V. 764 a 1211).

Petržilka Václav Baltazar, rodic chrudimský, nar. ok.

1685. V Praze konal studia universitní, i nabyl tam kro[m] mistrství ve filosofii i doktorskou v lékařství hodnost. V č[asu] moru 1713—4 spatřujeme jej mezi lékaři, kterým od fakul[ty] svěřeno opatřování chorých. L. 1720 přestěhoval se do Chr[u]dimě i přijal na se fysikat krajský. Zároveň sloužil obci [co] starší a konšel, konečně i co primator, kterýžto úřad až [do] smrti spravovav, zemřel 7. list. 1750. Skoumal vody léčeb[né] v Chrudimsku, jako chrudimskou, chlumeckou, bysterskou a [...] i vydal o některých dílem německé dílem české popisy ([...] Rybička v Sl. N. VI.).

1. Nebeský lékař Kristus Ježíš, Salvator, ve farním chrámě chrudimské[m]. Dva díly. V Kr. Hradci 1735 (V. 1221). Ded. Norb. Umlaufovi, opatu hr[a]dišťskému na Moravě.

2. Fons ruber aneb červená studánka pod titulem Salvatora v m. Chr[u]dimi. V Kr. Hradci 1744 (V. 558).

Pfeifer Krištof, pastor v Dittmannsdorfě na Münste[r]bersku, přeložil u výtahu Paprockého Zrcadlo. Překlad je[ho] vydán 1730 ve Vratislavi a Lipsku pod titulem:

Paprotskius enucleatus oder Kern und Auszug aus dem Mährisch[en] Geschichtsspiegel. V skrácenější způsobě 1741 ve Vratislavi: Compendium Schauplatz des ehemaligen alten Adels im Markgrafthume Mähren.

Pfleger Dominik, kněhtiskař v Praze, od něhož jedi[ná] kniha z l. 1730 u Jungmanna se uvozuje.

Phaeton viz **Žalanský Havel.**

Phagellus Vít z Písku, nar. asi 1566, kněz podob[ojí], kaplanem byl v Černém Kostelci, pak 1594 farářem v Kaňk[u], 1600 na Náměstí v Kutné Hoře (Lumír 1862, 90 a 208). [O]tud dostal se do Tábora (1605), a později asi 1612, zase [do] Černého Kostelce co děkan a superintendent[4]. Posléze [illegible] 1618 povolán k sv. Jindřichu na N. M. pra[žském], [illegible] 1621 [illegible] se [illegible].

[illegible] 1622 [illegible]. V Pr. 1616 (V. 1526). Ded. [illegible]

[illegible] Albrechta Václava Smiřického [illegible] v Praze, v Škvorci, v Nymburce, v Kr. Městci, v Jaroměři [illegible] V Pr. 1614 (V. 1692 [illegible]

[illegible] V Pr. 1615 (V. 14[illegible] [illegible] Ded. [illegible] Jan[illegible]

[illegible] nar. 155[illegible] v Žamrsk[u] [illegible]

konfessí augspurské, která, ač v Čechách a na Moravě drahně měla stoupencův mezi podobojími, vždy zůstávala bez státního uznání a tudíž zřejmě hlásati se nesměla. Kn. Martin a počátku působil podtají v okolí Nového Jičína co nástupce Jakuba Kunwaldského († 1578). Teprv v létě r. 1581 odvážili se Novojičínští, že jej veřejně povolali za kazatele. Ale netrvalo ani rok, již musil ustoupiti. Radda městská na rozloučenou vystrojila mu hlučnou hostinu, sezvavši i okolní zemanstvo. Dne 9. února 1582 odebral se kn. Martin do Hranic k souvěrci svému kn. Krištofovi Slanskému; nedlouho tam pobyv, povolán od Karla st. z Žerotína do St. Jičína, odkudž stále zůstával ve svazcích s bývalými osadníky svými. (J. Beck Neutitschein 201 sld.) L. 1584 přesídlil se do Opavy, kdež byl kazatelem českým při osadě sv. Jiří. Odtamtud 1585 Novojičinským poslal dvě písně, aby je, dokud by tehdejší mor trval, po službách božích zpívali v kostele. Po všecken ten čas pracoval na Postille, ježto v sobě zahrnovala veškeren soubor učení luterského v prostomluvě a s písněmi. Spis tento šířil se opisováním „v Čechách prý, v Moravě, v Slovácích a v Slezsku“, až jej nejv. hejtman moravský, Hynek starší Bruntálský z Vrbna na Bruntále, Guldenšteině a Ejvanovicích, pod jehož ochranou církev luteranská „v pohodlné hospodě okřívala“, vytisknouti dal na zámku svém Bruntále. Prvé však než tisk dokonán, kn. Martin, jak sám o sobě dí, „jeden, ač i nejzadnější kopáč na vinici Páně“, dne 9. března 1592, v mladém ještě věku rozžehnal se s světem. Smrt jeho opěvali poeta caesareus Salomon Frencelius a Friedenthal, písař opavský Mr. Jindřich Polan z Polansdorfu, Tomáš Mitis z Límuz, kravařský kněz Adam Gabriel, přerovský kněz Bart. Lortius v Ružemberka, jichž básně latinské k Postille přitištěny. Jakmile se zpráva o vydání roznesla, nemeškal biskup St. Pavlovský učiniti kroky, aby šíření její zamezil (Wolný I. 1, 84). Zabavením některého počtu výtiskův ztenčil se náklad, kterýž i tak „v skrovnosti“ byl pořízen, tak že okolo 1600 již veliká byla po Postille poptávka. Tu se současně dva kněhtiskaři pražští odhodlali k vydání. Sedlčanský, maje sobě danou pomoc od pánů z Šternberka, ze Smiřic, Trčkův a Kaplířův, dal ji vytisknouti u dvorského kněhtiskaře Jeronýma Šice v Drážďanech; Dačický pak s podporou Vencelíkův z Sarabic u Mich. Kapihorského

v Lipště. Oba zato do vězení dáni a nemalý čas v něm držáni byli (Slav. Pam. I. 240). Podobizna Philadelphova nachází se ve vydání drážďanském.

1. Postilla evangelistská aneb výkladové na evangelia nedělní a sváteční. B. m. 1592 (IV. 1555). Ded. Hynkovi st. z Vrbna. *Druhé* vyd. 1602 v Drážďanech s přípisem latinským pastorův evangelistských v král. českém a markr. moravském ku Kristianovi II., knížeti saskému a lantkraběti durinskému; ded. Jiřímu z Šternberka na Postoloprtech, Zigmundovi Smiřickému na Skalách, Dubu, Fridšteině a na Černém Kostelci, Janu Rudolfovi Trčkovi na Velíši, Kumburce, Lipnici, Světlé nad Sázavou, Opočně a Smiřicích, Kašparovi Kaplíři z Sulevic na Zvěstově a Miličíně. Verše latinské Jana Cherinna, Jiřího Carolidesa a Jiřího Hanusa. *Třetí* vydání 1602 v Lipště, ded. bratrům Janu Václavovi, Jindř. Konrádovi a Zigmudovi Matěji Vencelíkům z Sarabic na Třešti; přípis podepsán od Eliáše Hyboveského z Roslav a Tr. tiana Hr. Latinské básně od Matěje Dressera v Lipsku, Jana Siglici v Hal a Mr. Jeremiáše Siebeneichera z Hirschberka.

2. Písně na evangelia. V Pr. 1607 (IV. 121). Zvláštní otisk písní Postilly.

Philadelphus Nikodem 1597 sepsal odpověď na spis, kterým Vilém Slavata, přestoupiv k církvi katolické, příčinu skutku toho vyložil. Zdá se býti pseudonym.

Rkp. v Herrnhutě 1597 (IV. 1351).

Philomathes Matouš Dačický studoval v Praze, zvláště přitom požívaje péče od soujmeného strýce svého, jenž co professor na universitě proslul a 1565 zemřel. Dosáhnuv bakalářství někde v cizině, zabral se do studií přírodnických a důševědných, kterých pak upotřebil co vychovatel v domech panských. Nejprvé v domě Jana z Waldšteina na Hrádku, kterému 1574 věnoval i obsáhlé z toho oboru sepsání. Vychovanci jeho, Adam a Karel, vydávajíce po smrti otcově „Modlitby“ jeho, se zvláštní šetrností v předmluvě připomínají „ctihodného svého praeceptora“ výklady o porušitelnosti všelikého tělesa z živlův spojeného. L. 1573 měl Matouš nesnázky s Janem Felixem Chrudimským o urážlivé řeči, pro něž jej před senátem universitním žaloval (St. Un. 184). Tehdá ještě jmenován Philomatesem, ale již po dvou letech, když obdařen byl erbem a přídomkem, zanechal příjmí toho i jal se psáti *Walkenberským* či *Walkenbergerem z Walkenberka*. Po ukončení úkolu svého v domě Waldšteinském vyučoval syny Hertvika Zejdlice z Schönfeldu, Jana Školského z Dubu, Jiříka Punkovského atd. Za latinské básně své vyznamenán titulem věnčeného poety.

1. O vyvýšení a vysokém důstojenství lidského pokolení i o divné fabrice, o způsobu. spojení a usilování audův v těle, z autorův anatomických vybrané. Druhá knížka o vyvýšení nesmrtedlné a věčné duše rozumné, jinak ducha života. Rkp. od 1574 (IV. 664, Hanka v Pr. Abh. V. 8, 45). Ded. Janovi z Waldšteina.

2. O vyznamenání a připodobnění slunce. 1574. Tišť. ve Včele 1843 (IV. 679).

3. Výklad erbovní piktury Hertvika Zejdlice (IV. 501).

4. Růžová zahrádka žen plodných. V Pr. 1576, 1581 (IV. 907. Vyňatek z č. 1.

5. Výklad na žalm 128. V Pr. 1578 (IV. 1501, Klíč 106). Ded. Lounským. Srov. ČČM. 1857 II. 325.

6. Knížka o libé ctnosti naději. Rozmlauvání mezi Mr. Rozumem a Philelpem. V Pr. 1580 (IV. 683). Ded. stavu městskému v Čechách i v Moravě.

7. Spekulář ctnostného života (ib.).

Philomusus Martin koncem XVI. věku žil v Praze i psával básně příležitostné.

1. „Epithalamium, metro, non rythmo" Dan. Přeloučskému (Jandyt).

2. Epithalamium k svatebnímu veselí Václava Dobřenského. V Pr. 1583 (IV. 184).

Philonomus viz **Benešovský Matouš.**

Pihavský Jan, kněz katolický, 1631 děkanem byl v Rožďalovicích.

A. Sequeta Kšaft křesťanského člověka. V Pr. 1631 (V. 1386).

Pilař Matouš, mezřický rodem, usedlý v osadě u sv. Haštala, 1555 přepsal písně Bohuslava Sopouška, Václava Miřinského a j. Rkp. v univers. knihovně pražské XVII. C. 6 (Hanuš III. 43).

Pilařík Štěpán, nar. 1616 v Očové (zvol.), od prvního mládí divně byl nehodami stihán. Učil se v Bardyjově a v B. Bystřici, i zanechav škol, nejprvé byl kantorem v Jilavě. Později, stav se knězem evangelickým 1639, kaplanoval u svého otce. Když pak otec i syn od Ludvíka Čákiho vypovězeni byli z Očové, přijal povolání na faru do Horní Střihové. L. 1647 uvázal se v duchovní správu v Teplici i vyvolen za konseniora ve Spiši. Z Teplice přešel do liptovského Sv. Ondřeje, kdež zároveň sloužil co dvorský kněz u hraběnky Illešházové. L. 1657 Sv. Ondřeji dal výhost za Ružemberk a 1658 Ružemberku za Beckov. L. 1660 přišel na faru v Senici. Tu 1663 3. srpna od Tatarův, kteří tehdá Nitransko a Trenčansko obapol Váhu mečem i ohněm hubili, vraceje se z kostela do Branče, byl chycen a do zajetí odveden. V říjnu t. r. vyvázl sice, ale

sotva poněkud se zotavil, již naň došlo stihání soudní. Utíkaje nalezl útulek v Levárech pod hrabětem Ferdinandem Koloni-čem; brzo však musil z vlasti. Nejprv odebral se do Vrati-slavě, odtud 1673 do Žitavy. L. 1674 přejal duch. správu při české osadě v Neu-Salcu, a tam 17. července život svůj dokonal. Podobizna jeho podnes v tamním kostele se chová (Tablic Poezie I. a při Sors).

1. Harfa Davidova. V Trenčíně před 1648 (V. 87).

2. Favus destillans, t. j. stred tekaucí utěšených, srdečných a nábožných modliteb. V Levoči 1648 (V. 1550). Ded. pánům Střihovským.

3. Salomenea postilla Joannis Gerhardi (V. 835).

4. Sors Pilarikiana. Los Pilaříka Štépána, služebníka Boha Pána (veršem). V Žilině 1666. Podruhé s nápisem: Pamětné příhody Št. Pilaříka, senického někdy kněze, od Tatarů r. 1663 zajatého, ale zvláštním řízení božím ze zajetí vysvobozeného. Péčí Bohuslava Tablice. V Uherské Skali 1804 (V. 212). K dílci tomu přidal Pilařík i některé jiné verše.

Pilecius, kněhtiskař v Příbrami, od jehož vdovy *Anežky* uvozuje Jungmann jednu českou knihu 1732 (V. 1218).

Pink Jan Bapt., opat, protonotář apoštolský, vice-archi-diakon žilinský a farář novoměstský nad Kisúcí, 1761 u Škar-nicla v Trnavě vydal „Poklad duchovní" (Sl. Pohl. I. 2).

Pinvička Jan z Domažlic 1459—1461, jsa nepochybně učitelem v Ledči, přepsal kroniku Dalimilovu, Novou radu Flaškovu, Podkoní a žáka, Apollonia, Waltera i Griseldu, Tandariáše a letopisy. Rkp. v Č. Museum, náležev před tím Zebererovi, potom Krtičkovi z Jadenu.

Ku konci jednotlivých článkův klade Pinvička druhdy směšné přípisky: Po Dalimilu: „Než se tato kronika dopsa, že ji kavka ledecká ve škole třikrát zesra". Po Nové radě: „A tak této řeči konec, jako bez vlasóv bývá holec". Po Podkoním: „Mnišské klamánie, ženské plakánie, kupecké věrovánie jest lidské zklamanie". Po Walteru: „A vach mach". Po Tandariáši: „Milost vieže, a chudoba ještě tieže. Psal sem sedě jako sup, někto mi za to za haléř piva kup".

Písař Bartoloměj čili **Bartoloměj od sv. Jiljí**, vůbec **Bartoš Písař** zván, měštěnín St. M. pražského. V obchodu plátenickém, jejž provozoval, z počátku za společníka měl Jana s mečem; od toho se však 1515 oddělil a živnost svou sám dále vedl, maje krám v Kotcích, kdež manželka jeho sedávala, plátno prodávajíc. L. 1518 učiněn písařem při úřadě hor-ničných, ten však úřad po některém létě složiv, vedle pláte-nického obchodu začal se zaměstnávati písařstvím. V Chrudimi se chová jeden jeho přepis práva pražského od 1519. V nábo-

ženských věcech užíval svobody, která po tu dobu volna všechněm bývala, chodě na kázaní ku kněžím jakého koli směru. Zvláště pak přilnul k učení Lutherovu a k Matěji Pousteníkovi, hlavnímu jeho po Praze hlasateli. Když tedy 1524 Paškova strana obdržela vrch a proměnu náboženskou mentem provésti se odhodlala, obeslán i Bartoš 9. srpna 1525 na radnici, i musil z úst Paškových příkré slyšeti výčitky. Tu nemoha smlčeti, jal se Paškovi ukazovati k posavadní svobodě a brániti se proti tomu, aby kdy byl býval ve zbořích mezi Bratřími, na něž jediné mandát královský zněl. Ale málo mu zpomohlo. Museltˇ rovně jiným sousedům ve dvou nedělích z Prahy, „a tam vně trvati a zapomenouti se nad manželkou, nad dětmi svými, nad přátely i nade vším statkem svým za čtyři léta pořád bezmála. A nebylo proti tomu žádného lékařství ve všech apatekách, leč naděje božího smilování.“ Naděje tato teprv pádem Paškovým se vyplnila. Dne 22. června 1529 navrátil se zase do Prahy. Nicméně musil ještě nářky naň činěné, jmenovitě „že jest chtěl napravovati víru křesťanskou, a ještě prý nepřestává,“ s sebe svésti před konšely a administratory, jakožto prostředky od krále volenými (19. ún. 1530). Dne 23. máje oznámeno mu a jiným, že administratorové při něm nic proti víře křesťanské scestného nenalezli a že jej tudíž páni zase přijímají do společnosti měšťanské. Přijetí toto 25. srp. veřejně prohlášeno. Nyní teprv přistoupil k sepisování pamětí svých, kteréžto dílo 1534 dokonal. Zemřel 1535 asi 6. máje, čtyry dcery po sobě zůstaviv.

Kronika pražská o pozdvižení jedněch proti druhým od l. P. 1524 až do konce l. 1530. V Pr. 1851 péčí Erbenovou (III. 132, Palacký Würd. 262). Latinský překlad, jenž Slavatovi i Beckovskému byl před rukama, vydán od Höflera nákl. kr. učené spol. 1859: „Bartolomaeus von St. Aegidius Chronik von Prag in der Reformzeit, Chronica de seditione et tumultu pragensi 1524“. Výtah z překladu latinského uveřejnil Pontanus v Bohemia pia 1608.

Písař Jakub z Třebové Moravské 1594 sloužil Jiřímu Sedlnickému a přepsal proň knihu drnovskou.

Rukopis se nyní pod jménem „codex Sedlnickianus“ chová v brněnském museum (Brandl Kniha drnovská V, ČČM. 1865, 400).

Písař Matěj ze Zlína 1416 v Kounicích přepsal herbář Křišťanův (III. 261).

Písař Matěj viz **Jakubův M.**

Písař Vavřinec z Kostelce nad Labem 1511 přep: knihu tovačovskou.

Rukopis v moravské registratuře zemské.

Písecký Jiřík, syn Martina Velikého, přišed na univ situ, sloužil co famulus Mr. Václavovi Korandě. U něho tuš nabyl zalíbení i cviku v pracech historických. Bakalářem s se 1511, mistrem svob. um. teprv 1518 (LD. II. 236—8, 26: načež brzo působiti počal co professor. V pohnutých dobá tehdejších klonil se k Hlavsovi, ačkoli co do náboženství n souhlasil s žádnou z tehdejších stran. Na synodě v dubnu 15! hlavní měl účastenství. Když pak Mr. Jiří Jezulus pro n schopnost svou 11. července 1523 s děkanství filosofické f kulty svržen, povolali mistři na místo jeho jednosvorně Mr. P seckého (ib. 277). Týž úřad zastával 1525/6 a 1526/7. Mezití vyvolen byl na proboštství kolleje Karlovy, ježto vedl až (1529, kdež se uvázal v proboštství kolleje všech svatýc L. 1529 dosazen co assessor do konsistoře podobojí, v čen potvrzen i při obnovách 1531 a 1534 (Bor. I. 50, 61 a 9! Rektorství zastával třikrát 1532/3, 1535/6 a 1540/1. L. 15: nemilá se mu udála věc, ježto na jevo přišlo okrádání bib otheky národu českého. Rukopisy na listy rozdělené babá na tarmarku prodávali lotrasové „na vobasla“ (St. Un. 10! Mr. Písecký zemřel 17. dubna 1545 (ib. 123). Latině seps *chronicon* věcí českých od 1518 do 1526; mimo to, jak podobá, od něho sestaveny:

Letopisy české 1312—1509, jichž rkp. asi 1515 psaný chová se n v bibliothece křižovnické (Dobr. LG. 268). Ve vydání Palackého uveden text G. Některé jeho kusy viz v Hanušově M. Výb. 9—14.

Písecký Martin studoval v Praze i dosáhl 1566 bak lářství. Procházka jej uvozuje mezi básníky českými rud finské doby (Comm. 317). Dle Jandyta spolu s V. Špačke věnoval báseň panu Faberovi Vožickému, svobodných umě podporovateli.

Písecký Ondřej, kněz pod obojí, kterýž v době 1583— farářem byl na Dobrovici, na podacím Viléma Voka z Wald šteina (1579—1593). L. 1585 povolán na děkanství v Čáslav kdež si předešlého již roku byl koupil dům. V Čáslavi s jmenuje ještě 1591 (Sedláček Čáslav 161).

1. Rozmlauvání těla rozkošem oddaného a duše kající. V Pr. 1583 J. Černého (IV. 1832). Ded. Vilému Vokovi z Waldšteina.

2. Boj člověka hříšného s pokušením. 1584 (ib.).
3. Otázky. Okolo 1584 (IV. 1313).

Písecký Václav, syn píseckého měšťana Ješka Hladičovic *) a Kateřiny Žídkové, nar. 1482, studia svá konal v Praze, kdež se 1502 stal bakalářem a 1505 mistrem svob. umění. Několik let potom přednášel na universitě, i uvedl na ni řádné vyučování o jazyku a písemnictví řeckém (Kodicill Ordo). L. 1508 vyvolen děkanem fakulty filosofické. Vida výtečné jeho nadání, pobádal jej Jan Šlechta ze Všehrd, aby šel do Italie a tam se v náukách klassických zdokonalil. Ale Václav, nemaje dostatečných k tomu prostředkův, nemohl se toho odvážiti, až se mu v tom propůjčil Řehoř Hrubý z Jelení, vyvoliv jej za průvodce a pěstouna třináctiletého syna svého Zigmunda (Farragines 1570, 372). S vychovancem svým odebral se 1509 za Alpy, jmenovitě do Padue a Bononie. Tam setkal se s Řeky z otčiny své před Turky uteklými, pod jejichž vedením zahloubal se do filosofických spisů hellenských. Chtěje se Řehořovi zavděčiti, přeložil řeč Isokratovu k Demonikovi i odeslal mu překlad s listem čtení hodným. Nedlouho mohl užiti potřebného k studiím poklidu. Válkou francouzskou přinucen byl uchýliti se do Benátek, ale benátské povětří nešlo mu k duhu. Nejprvé onemocněl na prudkou zimnici a sotva se té zhostil, podlehl moru 1511 v první polovici října. Řehoř památku jeho oslavil vydáním řeči Isokratovy, nadto pak zčeštěním latinského spisu Václavova: „Disputatio de communione utriusque speciei inter magistrum et doctum theologum monachum ad instar dialogi digesta“ (III. 770). Jan Šlechta v listech svých k Mr. Petru Píseckému i k Zigmundovi Hrubému velikou svou žalost nad úmrtím Václavovým projevoval. „Mnoho prý znamenitého muž ten slibovati se zdál, kdyby mu Prozřetedlností boží delšího života bylo bývalo popřáno“. Epitaphiem Šlechtovým zachována nám v hlavních aspoň zárysech biografie Václavova (Farrag. 375).

Spis Isokrata k Demonikovi napomenutedlný. Rkp. pražské un. bibl. XVII. D. 38 a XVII. H. 13. Vyd. Řehořovo 1512 v Pr. u J. Moravusa (Hanka č. 54) a 1558 v Prostějově skrze Aquilina-Vorličného. Ve Výb. II.

---

*) V Sl. N. a ve Výb. II. rodinné jméno Píseckého mylně psáno *Mladič*. Srov. listiny z píseckého archivu v Poutníku od Otavy 1858 uveřejněné od V. Zikmunda.

dle rkp. posledně jmenovaného. Veleslavina, opravil text propter longe alium cultum sermonis bohemici, qui nunc — 1586 — est, ab eo, qui aetate illius uit. Podle Veleslaviny Rozum v Stč. bibl. I. (III. 108). Rozbor Fr. Lepaře v Listech fil. a paed. 1874.

Písmo svaté na jazyk český překládáno ne najednou, nébrž po částech a v postoupných dobách od prvního uvedení křesťanstva až do XIV. věku. Překlad dál se venkoncem z vulgaty, aniž pozorovati jaký účinek staroslovanského textu. Že se neutvořil pevný typický text český, příčinu svou mělo v tom, že církev římská překlady na jazyky národní na jednu roveň stavěla s pouhými *výklady*, nad kterými latinsk vulgata vždy zůstávala vrchním a neodchylným pravidlem. Ano i v kázaních se za středověku citáty z písma sv. uvoz valy napřed latině a k tomu teprv připojováno vyložení v ře obce. Každý kněz u vykládání tom plnou měl vůli; neby textu, na nějž by byl vázán. Proto také počátky překladů biblických hledati sluší v glossách, ježto mezi řádky textu latinského pro pohodlí duchovních vpisovány, až se pak z glo vyvinul souvislý převod. Takové glossy nalezáme v žaltá musejním (I. 16), v prorocích olomouckých z l. 1391 (ČČM 1861, 274). Srovnej, co pod náslovím *Mammotrektus* položeno. I kázaní skládána latině, a jen ku pohodlí kněžím, kteří je lidu přednášeti měli, přidávány české glossy, jako k. př. v homiliáři opatovském (I. 13).

Z *Nového Zákona* nejčasněji zčeštěna *evangelia*. Převodu toho z X. věku zachoval se jen zlomek, obsahující v sobě kusy z evangelia sv. Jana, kap. 12, 13, 14, 17 a 18, takovým spůsobem, že český text vepsán mezi řádky latinského. Objeven byl co pergamenový obal na dskách latinské knihy „Disciplina et doctrina gymnasii Gorlicensis 1595“, kterou Václav Hanka 1828 koupil od pražského antikváře. První o nálezu tom návěští dáno v ČČM. 1828 II. 138, celý pak text vytištěn tamže 1829 II. 33—44. Dobrovský a Kopitar pronesli tehdá pochybnosti některé o přesnosti zlomku, kteréž však s důkladem vyvráceny od P. J. Šafaříka a Fr. Palackého ve spise „Die ältesten Denkmäler der böhm. Sprache“ (1840 str. 105 až 196). Převod, ve zlomku svatojanském obsažený, počátkem byl a základem všechněch pozdějších až do XV. překladův evangelií. Jmenovitě to viděti z opětování se chyby v 12, 24 (ač zrno žitno umřělo bude, nisi granum frumenti mortuum

fuerit), jakož doličil J. Jireček 1859. — Zvláštní odrůda překladu evangelií nachází se v perikopách čili v tak řečených *Zpravidlech* (o nichž viz). Nový zákon z překladův jednotlivých součástek v jedno snešen nejpozději za Karla IV. Dceř Karlově Anně, když se 1381 vdávala za krále anglického Richarda II., jak Wiklef vypravuje, s výbavou dán i Nový Zákon nejen latinský a německý ale také český. Text tehdejší zachoval se v kodexu tetovském, nyní u minoritův brněnských chovaném, a v nejstarších rukopisech celé biblí. L. 1406 neznámý kněz podniknul úplně novou úpravu celého N. Z. Práce jeho uchránila se v rukopise, jenž náleží kollegiatní kapitole mikulovské (ČČM. 1872, 385). Odtud s některými proměnami přešla do musejního N. Z. 1422, do N. Z. Dietrichšteinského z XV. věku č. 53 (Dudík Dietr. Bibl. 33) a do jiných rkp. Za dob husitských český text N. Zákona mnohonásobně nejen přepisován, ale i předěláván (III. 540 – 566). Nová revise podniknuta od Rokycanova podbiskupí, Martina Lupáče (III. 564). Pozdější opravovatelé a vzdělavatelé Nového Zákona jsou Mikuláš Klaudyán 1518, Br. Lukáš 1525, Beneš Optát 1533, Br. Jan Blahoslav 1564 a Fr. Faustin Procházka 1786.

Ze *Starého Zákona* před XIII. věkem přeloženy byly žaltář (o němž viz), Genesis, Exodus a Levitikus i Tobiáš; za XIII. a v počátku XIV. věku: Numeri, Deuteronomium, Josue a Ruth, Soudci a Paralipomena, Judith a Esther, Job Pověsti a Eklesiastikus, Kazatel, Píseň písní, Esdráš a větší proroci (rkp. krumlovský z konce XIV. věku a univ. bibl. pražské, odkudž výňatky ve Výb. I. 333). Za pozdějších dob XIV. věku povstaly: knihy královské, machabejské, proroci menší a kniha moudrosti. Podle mluvy soudíc, pracovalo na tom asi sedmnácte spisovatelův. Týž kněz, od kterého pochází přehlídka N. Z. 1406, začal opravovati i knihy zákona starého i provedl to v Kazateli, v písni Šalomounově, v knize moudrosti, v Eklesiastiku a Žaltáři (ČČM. 1872, 388). Jeho text vešel do bible nyní šafhausské a jiných kodexův tak zvané druhé recense, kdežto se první recense nalezá v biblích Leskovecké (nyní v Drážďanech), v olomoucké 1417, ve vatikanské někdy královny Kristiny, v hlaholské, v litoměřickotřeboňské, v Dietrichsteinských č. 173 a 174, v litoměřické 1429, v moskevské a v Bočkovské nyní v Stockholmě.

V jeden svod všecky knihy biblické snešeny teprv 1410 až 1416, a sice nejprvé v překrásném kodexu trojdílném, psaném od Matěje Jakubova z Prahy, jehož dva folianty se nyní chovají v Litoměřicích, jeden v Třeboni. V kodexu tom jednotlivé knihy položeny jsou tím postupem, jak se písaři událo texty jich ku přepisu dostati. Ve všech ostatních kodexech, ježto jen o několik málo let později psány, zejména i v biblí hlaholské (díl II. 1416), v Leskovecké, v olomoucké 1417, šetřen již pořádek vulgáty. Z toho nejstaršího textu přepsána i staropolská bible, vydaná knížetem Jiřím Lubomirským 1871. Mimo obyčejný text biblický se prodlením času vyskýtaly jednotlivých kněh buď opravené texty anebo nové překlady, jež pak písařové do svodů svých přijímati neváhali, tak že málo kodexů jest, které by se vespolek úplně srovnávaly. I mimo to osnova prvotní od písařů samých ustavičně měněna, zvláště od té doby, co popřestala autorita církevních korrektorův čili opravců biblí a novotáři náboženští v písmě sv. dotvrzení svých výmyslův hledati začali. Vlastní a opravdová revise veškerého textu podniknuta teprv za krále Jiřího, touž asi dobou, kde Martin Lupáč upravoval text Nového Zákona. Oprava tehdejší, zdá se, že obsažena jest v bibli Lobkovické psané 1476 až 1480 (nyní v Stockholmě). Potom byla přejata do první tištěné biblí pražské 1488. S touto shoduje se, ač s některými uchylkami, text kutnohorský 1489, jenž opět, s nepatrnými jen přeměnami, přešel do vydání benátského 1506, do Severinova 1529 a 1537, do Milichthalerova 1540 a do prvního Melantrichova 1549. Potom Melantrich s Sixtem z Ottersdorfa vykonal opravu, ač mírnou, pro níž mu vytýkáno, že bibli „zmelantrichoval.“ Jejich text obsažen ve vydáních 1556, 1560, 1570, 1577 a 1613. Mezitím Vartovský podle hebrejského originálu znova přeložil Starý Zákon, ale práce jeho zanikla, leda že jí snad užito bylo od překladatelův bratrských, jejichž dílo 1577 začato a 1593 dokonáno byvši, vyšlo co *biblí kralická*, a sice šestidílná 1579—1593 (šestý díl podruhé 1601), pak v menším formátu 1596 a ve folio 1613. Mimo Br. Blahoslava, jehož N. Z. prostě a bez proměn do bible kralické přenešen, účastnili se v tom Br. Ondřej Štefan, Br. Isai Cibulka, Mr. Mikuláš Albrecht z Kaménka, Br. Jiří Streyc, Br. Jan Kapita, Br. Pavel Jesen, Br. Jan Effreim, Br. Lukáš Helic, v další revisi

Samuel Sušický a Adam Felin. — L. 1620 přetrženo další vydávání biblí nekatolických v Čechách a na Moravě. Za to počato pracovati na opatření textu přísně podle vulgáty. První krok v tom učinil František kardinál z Dietrichsteina, jenž 1633 skrze kapucína Františka Polona celou biblí přeložiti dal a 1634 za obecné jí schválení při kongregaci de propaganda fide, ač marně, se zasazoval. Úspěšnější bylo podnětí, od pražských arcibiskupův Matouše Ferdinanda z Bilenberka a Jana Fridricha z Waldšteina zahájené. Z nařízení jejich uvázali se v dílo postoupně tři jesuité, Jiří Konstanc † 1673, Matěj Šteyr † 1792 a Jan Barner † 1708. Za základ od nich vzato vydání benátské 1506, ač co do jazyka i k biblí kralické hleděno. L. 1677 vyšel Nový Zákon, 1712 prorokové a knihy machabejské, 1715 ostatní části Starého Zákona. Biblí tato, jelikož náklad na ni veden z dědictví sv. Václava, známa pod názvem *svatováclavské*. Po druhé tištěna 1769—1771. Arcibiskup Petr hr. Příchovský k pokynutí císařovny Marie Theresie uzavřel spůsobiti nově upravené vydání i svěřil provedení jeho Faustinovi Procházce a Fortunátu Durychovi. Vyšlo 1778 a 1788. Procházka sám pak se dal v další úpravu textu, kterou uveřejnil 1804. — Pro potřeby nekatolíků vydávána biblí po 1620 jen v cizozemsku, a ke všem vydáním užito textu bratrského 1613. Daniel Krman s Matějem Bélem zjednali 1722 vydání v Hali, kteréž pak 1745 kněhkupec břežský Samuel Trautmann a 1766 starší osady berlinské Jan Theophil Elsner tamtéž přetisknouti dali. První biblí na Slovensku (v Prešpurku 1786—7) uveřejněná není než otisk halského vydání Elsnerova; totéž platí o biblí berlinské 1807.

F. Durych: De slavo-bohemica sacri codicis versione 1777. — Franz A. Strahl: Beschreibung der bekannten böhmischen Bibeln in der Büchersammlung des Bischofs E. von Waldstein před 1778. — Dobrovský: Ueber das Alter der böhm. Bibelübersetzung 1782. Popis biblí rukopisných nalezá se v 2. a 3. kuse Literarisches Magazin 1786. Dále: Uiber den ersten Text der böhmischen Bibelübersetzung 1798. — Dobner: Uiber die Einführung des Christenthums in Böhmen und das Alter der böhmischen Bibelübersetzung 1786. — R. Ungar: Allgemeine böhm. Bibliothek 1786 (jen o biblích jednající). — Fr. Tomsa: Uiber die Veränderungen der böhm. Sprache 1805 (podává souhlasné výňatky z biblí litoměřické 1611 a Dlabačovy, pak z tištěných od 1488 do 1579). — Frant. Novotný z Luže: Bibliotheka českých biblí 1810. — Dlabač: Nachricht von einem bisher unbekannten böhmischen neuen Testamente 1816. — Herm. Jireček: Biblí kralická a překladatelé její v

Rozpravách I. 1861 a Dodatky k tomu v Památkách 1862. — Jos. Jireček: O českém prvotním překladu sv. evangelií 1859 v aktách kr. české učené společnosti, O biblí svatováclavské v Rozpravách I. 1861, pak Rozbor prvotního českého překladu starého zákona v ČČM. 1864, K rozboru staročeského překladu starého zákona a Biblí staropolská ib. 1872. — Josef Kolář v Pr. Stzb. 1866 a 1867, pak v ČČM. 1870.

Písně církevní české nejstarší a původní jsou „Hospodine pomiluj ny“ a „Svatý Václave“ (což viz). K nim se řadí „Bóh všemohúcí“ (Výb. I. 322) a „Jezu Kriste ščedrý kněže“, jejížto prvotní text ve dvou čteních se dochoval (Světozor N. 1855, 41 a Výb. II. 21); píseň Husova s ní jen počátečnými slovy se shoduje. Snešením synody pražské 1406 zpěv kostelní na tyto čtyry písně obmezen (Höfler Concilia pragens. 1862). Jiné dávní písně Balbin nalezl v hymnáři kostela pražského: „Nastal nám den veselý, Angelové sou zpívali, Narodil se Kristus Pán, Jméno boží veliké, Co tu stojíte“, ale ty všecky sou přeloženy z latiny (Dobrovský LG. 251, Jgm. III. 35). To platí též o písních, ježto obsaženy sou v rkpech Mikuláše z Kozlího 1421 ve Vratislavi, pak univ. bibl. pražské XVII. F. 30 (Rozbor I. 131 a Pr. Sitzb. 1863. II.) a jiných (III. 44 a 45), pak v modlitebníku lvovském (ČČM. 1859, Akta kr. učené společnosti 1861). — Při hymnech z latiny přejatých shledáváme týž úkaz jako při písmě sv., totiž že předchází napřed glossování slovy českými, a teprv z gloss těchto že postoupně se vyvinul souvislý překlad a posléze pravidelné zveršování. Z takových gloss Šafařík sestavil (ČČM. 1862, 260) obsah písní: „Vexilla regis prodeunt“ a „Pange lingua“. Nacházejí se i celé hymnáře glossované, jako Janův z Domašína (III. 33), jiný ve vídenské dvorské bibl. a při tamním evangeliáři, opět jiný v rkp. univ. bibl. pražské XI. D. 1 atd. Souvislé překlady, ano již pravidelné zveršování vyskýtá se v rkp. kapitulní bibliotheky mikulovské při breviáři (ČMM. 1873, 2). Rozruchem husitským i na pole duchovního zpěvu hnutí nemalé nastalo. Sám Hus složil několik písní, které od lidu přijaty takovým úchvatem, že proti němu marný byl zákaz synody 1412 (Hus. Sebr. Sp. II. 132). Jak velice pak vzrostlo pěsnotvorství duchovní, o tom zřejmě svědčí literatura kancionálův. Mnohé písně středověké obsaženy v Kamarýtově sbírce písní duchovních 1831—2 (Anth. II. 119). Srov. *Kancionály* a *Marianská skládaní.*

Písně světské nalezají se dílem po různu v rkpech XIV. a XV. věku, dílem ve sbírkách, jichž dvě v Třeboni zvláště vytknouti třeba. Skladatelé jich na mnoze byli *žáci-vaganti*.

Tištěny: v ČČM. 1827 od Palackého (Dřevo se listem odievá, píseň veselé chudiny atd.), 1838 a 1839 od Hanky pod názvem „Svitanička", 1848 od Šafaříka „Mistr Lepič", 1857 od V. Nebeského „Cantio Zavišonis", ve Výb. II. 639—649 „Písně světské", v Hanušově MVýb. 93—99. Nejúplněji vydány od Julia Feifalika v zprávách cís. akademie vídeňské 1862 „Altčechische Leiche, Lieder und Sprüche" (úvaha v ČČM. 1863). — Počáteční slova písní ztracených viz u Jungmanna II. 28, ve Feifalikových Leiche, v ČMM. 1874, 5, v ČČM. 1862, 50. — O vagantech českých psáno od Feifalika v Studien V., kdež i latinské jich plody otištěny.

***Pistalocius (Pistalozzi) Vincenc**, rodem z Chiavenny ve Valtellině (Rhetus Clavennas), jeden tuším z alchimistův, kteří žili při dvoře Viléma z Rožmberka. Sám se psal „velikým v pravdě filosofem, výtečným nejvážnějších a nejpodivnějších věcí vynálezcem, řečníkem a básníkem."

K sňatku páně Vilémovu s markrabinou badenskou 1578 vydal latinskou orací, kteráž i do češtiny přeložena a vytištěna byla (IV. 495, Dudík Schw. R. 78).

Pistorius z Lučska Pavel, nar. v Žatci 25. ledna 1572, studoval na školách v Německu a ve Vlaších, kdež dosáhl hodnosti mistrské v svob. um. a doktorátu v theologii. L. 1601 stal se arcipryštem plzenským. V Plzni z počátku obecně byl ctěn, později pak všelijak stihán a nesnazen. Příčinu zavdalo k tomu, jak se zdá, založení jakéhosi kláštera ženského, v němž žili jmenovitě Lidmila Markwartova z Chuděnic a Anna Kašparská z Palatinu. Pro tyto dvě slečny sepsal několikero rozprav náboženských (č. 1—3). L. 1608 dostal se na děkanství karlšteinské. Z Karlšteina po třikráte do Prahy vezl korunu království Českého, totiž ku korunování Matyáše, Anny a Ferdinanda I. L. 1618 jej kapitola vyšehradská, ku kteréž od 1603 co kanovník náležel, po Sixtovi vyvolila svým děkanem. Úřad tento po 12 let spravoval, pečuje horlivě o navrácení statkův kapitule odcizených. Později v rozepři zapletl se s kanovníky, kteráž 1628 od papežského legáta Karla Karaffy vyrovnána. Zemřel 1630 (Ruffer hist. vyšehr.). Velká jeho, na 3000 zl. ceněná knihovna připadla bibliothéce klementinské (Hanslik 47).

1. O umučení a zmrtvých vstání Pana našeho J. Krista rozjímání. Z vlaštiny kn. Vinc. Bruna přeloženo 1603. Rkp. v Roudnici (IV. 1871).

2. Spůsob života pobožného. Sepsáno 1598 a 1606. Rkp. tamtéž (IV. 1358 a 1878).
3. Laučení, když se z Plzně na Karlštein ubíral 1608. Rkp. tamže (IV. 1358).
4. Cvičení duchovní o přítomnosti boží. Psáno 1608 u Karlšteina. Rkp. tamtéž (ib.).
5. Kázaní sv. Jana Zlatoústého o nestálosti štěstí, V Pr. 1616 (IV. 1779).
6. Kašpara Šopia Královská rada hišpanskému králi, kterak by všelijaké války vykonati mohl. 1621 (V. 493).

Píšek viz **Skribonius Jindř.**

Piškule Jan ze Sušice, přeložil Urbana Regia „lékařství duše" (vyd. 1592, 1608). Překlad opraven Štelcarem (IV. 1799).

Piter Bonaventura Josef z Třebechovic, nar. 5. list. 1708. Jelikož rodiče byli příliš chudí, aby syna na studiích chovati mohli, ujal se jeho matčin bratr františkán, vzav jej s sebou 1721 do Hostinného a vymoh mu přijetí za žáka zpěváka v Broumově. L. 1728 vstoupil do řádu benediktinského a 1733 na kněžství vysvěcen. Popracovav ve škole i v duchovní správě v Břevnově a v Polici, povolán do Broumova na professuru filosofie a theologie. L. 1756, když se příčinou rozepře kláštera s arcibiskupem pražským co sekretář opatův vydal do Vídně, seznámil se s cís. archivářem A. Toulovem z Rosenthalu, jehož přímluvou dosáhl titul „c. k. českého historika" a tím spolu přístup k archivu i dvorské bibliothéce. Vyšší milost stala se mu od samé cís. Marie Theresie, kteráž jej zvolila za svého zpovědlníka a spůsobila, aby benediktini rejhradští Pitra zvolili proboštem. Od té doby žil jen povinnostem úřadu svého a studiím historickým. Zemřel v Rejhradě 15. máje 1764, zůstaviv po sobě drahně rozprav dějepravných, latině sepsaných (J. E. Havelka v ČČM. 1828).

1. Hlas na výsosti, naříkání a pláč Rachel. V Kr. Hradci 1748 (V. 1229).
2. Řehole aneb zákon sv. otce Benedikta opata; též jeho život. V Brně 1760 (V. 477).

Pitrkaff z Hradiště a z Tuchovic Jan 1437 přepsal kn. Bohunkovy „knihy o rozličném stromů štěpování." Rkp. někdy Dobrovského v Č. Museum (III. 251). Širší zpráva od Kašpara hr. Šternberka Pflanzenkunde in Böhmen 1817, 60. Týž spis přepsán také od Zdislava Křineckého.

Placalius Tomáš Ignác, vychovanec škol jesuitských,

1633—34 studoval theologii, a brzo po vysvěcení dosazen na faru v Březnici.

1. Postní potrava. V Pr. 1633 (V. 1388).

2. Petra Skargy Pobožný soldát. V Pr. 1634 (ib.). Ded. Zdeňkovi Lvovi Libšteinskému z Kolovrat.

3. Martyrologium neb passionál římské církve. V Pr. 1634, v Litomyšli 1676, v Pr. 1760 nákladem děd. sv. Václava a s připsáním arcibiskupovi Janu Mauriciovi hraběti z Manderscheidu (V. 1258).

4. Suria Metafrasta Obora panenská čili životové sv. panen. V Pr. 1634 (ib.).

5. J. Drexelia Heliotropium, Veliký sluneční květ, jináč kolovrátek. V Pr. 1635, v děd. sv. Václava 1762 (V. 1388).

6. Téhož Orloj neb budič anděla strážce. V Pr. 1636 (ib.).

Plácel (prvotně **Plácal**) **z Elbinku Václav**, Kralohradčan, nar. 7. září 1556, syn zámožného měšťana tamního, záhy vystudoval, tak že již 1577 co 21letý mladík v rodišti svém zastupoval strany před soudem purkrabským. Téhož roku vženil se do rodiny Bonaventury Koyta z Bílé Hory a tím vstoupil ve spojení s Jednotou bratrskou, jížto horlivým tchán jeho byl posluchačem. I s starostou Bratří pražských, s Veleslavínou, pěstoval vroucí přátelství. Přídomku „z Elbinka“ dostalo se mu 1582. Tři léta potom stal se písařem soudu purkrabského a 1591 uvázal se v přední písařství obecní. L. 1593 poprvé volen do sněmu a od té doby rok co rok úkol ten naň vzkládán. Morem 1599 ztratil druhou choť i všecky dítky své, načež se oženil po třetí s Libuší z Kaliště a z Ottersfelda, sestrou dávního přítele svého. Ale již 1604 6. října zemřel, poražen byv šlakem i pohřben s velikou slávou. Památní tabule jeho podnes se nalezá v chrámě sv. Ducha v Hradci. I Bratří prokázali mu čest neobyčejnou, zapsavše smrt jeho, ač byl jen z obce, do nekrologia svého (Fiedler 299, Rybička v ČČM. 1871 a v Kralohr. rod. erb.)

Historia židovská. V Pr. 1592 a 1610 (IV. 291). Ded. purkmistru a raddě Kr. Hradce. Jest to překlad díla německého, jež sepsal potomní Plácelův švakr, král. prokurator Václav z Kaliště a z Ottersfelda.

Pláč Marie viz **Hry velikonoční.**

Plachý Jiří viz **Ferus J.**

Plachý Ondřej, nar. 18. ledna 1755 ve Vrbovku (hont.), školního vzdělání nabyl v Ipolských Kesikovicích, v Sudicích, v Malé Slévě, v Římavské Sobotě a v Prešpurce, načež 1777 odebral se na universitu do Lipska. Po třech letech vrátil se

do vlasti, i vedl napřed soukromé učitelství, až se 1781 stal konrektorem evangelického gymnasia ve Štávnici. Ale již příštího potom roku uvázal se v kazatelství v Kostelných Moravcích. L. 1784 přejal týž úřad v Sv. Martině turčanském. Spojiv se k bystřickým kněhkupcem Janem Tumlerem, jal se vydávati 1785 spis měsíčný pod titulem „Starých Novin“, ježto obsahovaly v sobě rozpravy „z všelikého umění historického, geografického, filosofického, fysikálského a oekonomikálského“, majíce sloužiti „k užitečnému času trávení zběhlých slovenského jazyka milovníkův a k potřebnému naučení mladého věku lidí“. Podnětí to však dvouročí nepřetrvalo. L. 1804 se Plachý dostal kazatelem do Nového Města nitranského. (Tablic Poezie IV). Zemřel 7. října 1810. Kromě českých psal drahně spisů latinských, dílem příležitostných, dílem theologických.

1. Pevná naděje blahoslavené nesmrtedlnosti. Pohřební báseň nad Pavlem Fabry. V B. Bystřici 1785 (VI. 363).

2. Staré noviny umění literního. V B. Bystřici 1785 a 1786 (VI. 728). Pak co kniha pod společným titulem: „Spolusebrání rozličných spisů z všelikého umění“, jíž místo předmluvy „předložen charakter aneb vyobrazení Josefa II.“ V B. Bystřici 1786. Světozor Sl. N. 1861, 258.

3. Agenda ecclesiastica slavica A. C. Neosolii 1789 (VI. 2113).

4. Kr. Sturma Kochání se s Bohem v raních hodinách. V B. Bystřici I. 1790, II. 1791 (VI. 2216).

5. Život M. Luthera. V B. Bystřici 1791 (VI. 1045).

6. Platnost umění i po smrti. Pohřební báseň nad Št. Pánem. V Prešp. 1794 (VI. 2077).

7. Patnácte písní ve funebrálu 1798 a několik v Cytharře 1788.

8. Řeči písma sv., znějící o článcích náboženství křesť. V B. Bystřici 1799 (VI. 1291).

9. Postilla domovní. V B. Bystřici 1804. Dva díly (VI. 1906).

10. J. Krist. Förstera Kochání se s Bohem ve večerních hodinách. Ve Skalici 1810. Dva díly (VI. 2239).

Platzer Norbert, kněz katolický, praeses alumnův v semináři sv. Vojtěcha, 1738 vydal kázaní: „Moře pro plnost vod“ (V. 991).

z Plavče Aquila Jan, syn měšťana pražského a majetníka domu u bílých orlů (ab albis aquilis), studoval ve Wittemberce i dosáhl tam mistrství, načež 1543 přijat na universitu pražskou. Brzo se oženiv, neprofessoroval (LD. II. 329), ač vždy zůstával ve spojení s mistry. Držel statek Krásnou Horu, koupiv jej 1556 od Václava Podhradského z Vlčí Hory. Že by se byl psal „z Kozího Hrádku“ je omyl povstalý tím, že

současně s ním žil Jan Aquila de Castro caprino, jemuž 1576 od M. Grylla připsáno carmen consolatorium (viz Rukověť I. 19).

Plevňovský Václav, jesuita, nad Marií Max. hraběnkou ze Šternberka Lažanskou měl pohřební řeč, kteráž 1665 tištěna (V. 1081).

Plintovic Adam (chybně **Plinovic**) ze Skočova okolo 1650 varhaníkem byl v Žilině (Tablic Poezie II.).

1. F. Kegelia Dvanáct přemyšlování duchovních. Při tom několik písní. V Levoči 1666, v Žilině 1669, 1677, v Levoči 1677, 1707, v Žitavě od Kr. Peška 1715 atd. (V. 1419).

2. Deset písní v Cytha̋ře.

Plorantius Krištof, Moravan, kněz luteranský, nepochybně bratr Matouše Plorantia, jenž byl učitelem dítek Karla z Žerotína, 1604 ve Wittemberce přijal ordinaci, načež spravoval faru v Lípově, od 1609 do 1618 děkanství v Lipníku (Wolný I. 2).

Krátké pravdivé a důvodné, podle vlastních slov Kristových, vysvětlení večeře Páně. Vydáno 1613. Rkp. v Č. Museum.

Plzenský viz **Alexander a Klement Adam.**

Plzenský Benedikt 1523 z vlaštiny přeložil Frant. Venetiana spis „Katholikus sv. Petra."

Rkp. v Stockholmě z kopie Budovcovy přepsaný (Dudík Schw. R. 151, ČČM. 1851. 3, 36), ve Warmbrunně a v českém zem. archivě.

Plzenský Matěj, kazatel v Poříčí nad Sázavou a poslední tam farář podobojí, 1614 kázal při pohřbu manželky Adama z Waldšteina (IV. 1655 a 1698).

z Plzně Nového Jan 1472 pro Petra Freytaga, benediktina kláštera v Třebíči, toho času kaplana pánův na Slavkově, přepsal žaltář latinský, připojiv tu i tam české přípisky. Rkp. v bibl. stockholmské (Dudík Schw. R. 205).

z Plzně Prokop studoval v Praze i stal se 1403 bakalářem, 1408 mistrem svob. um. (LD. I. 377 a 396), načež hned působiti počal na universitě. Tehdá náležel k přátelům Mr. J. Husi a k zastavatelům náuk Wiklefových, jehož traktát de ideis 27. srp. 1410 veřejně hájil. Dne 27. srp. 1414 provázel Husa ke dvoru arcibiskupskému, a v říjnu volen děkanem fakulty filosofické. L. 1420, jsa rektorem, předsedal schůzi v domě Zmrzlíkově i postavil se zřejmě proti novotám Táborův. Úzká shoda i citův i náhledův spojovala jej s Příbramem. S ním 1421 předsedal schůzi v kolleji Karlově

i volen ke správě duchovenstva, s ním zajel t. r. ke schůzi do K. Hory, s ním viněn z úkladův na Jana Želivského, s ním 1426, podruhé jsa rektorem, přátelil se s Korybutem, a po pádu knížete sdílel s ním vězení i vyobcování. S Příbramem v lednu 1434 byl v Chebu i dal se tam přijmouti v poslušenství církevní. Společně s ním pracoval o sjednání kompaktát. L. 1435 vydal veřejné napomenutí k Čechům a Moravanům, předkládaje proti Rokycanovi i prospěšnost i čestnost nové úmluvy náboženské. Téhož roku s Křišťanem zastupoval stranu svou na sjezdu brněnském. V Basileji byl dvakrát, v červenci 1433 s Lupáčem a Laudou, v srpnu 1437 s Příbramem. Tu přede sborem řečnil o rozdávání svátosti oltářní dítkám. Téhož roku dosazen na faru u sv. Jindřicha. L. 1439 podruhé volen děkanem i vzloženo naň a na Příbrama administratorství. L. 1443 byl na sboru kněžském v K. Hoře, smířiv se krátce předtím s Rokycanou. L. 1444 potřetí zastával rektorství. Poslední o něm zpráva je z 1448, kdež po vzetí Prahy od Jiřího z Poděbrad sproštěn byv administratorství, s Příbramem o to se zasazoval, aby Rokycana potvrzen byl na arcibiskupství.

Veřejné napomenutí k Čechům, aby námluvy se sborem basilejským učiněné přijali a dokonali. V pros. 1435. Rkp. v Třeboni rukou Křížovou (III. 625). Arch. Č. III. 437, Výb. II. — V témž rkp. ještě jiných sedmero spiskův Prokopových.

z Počátek Martin studoval v Praze i stal se 1468 bakalářem, 1475 mistrem svob. um. (LD. II. 101 a 126). Od 1480 působil na universitě. L. 1481, 1486 a 1490 byl děkanem fakulty filosofické, 1503/4 rektorem. Při rozmluvě, ku které Bratří po novém roce 1504 pozváni, měl býti jednou z předních osob, a Br. Lukáš od rytíře Libáka k němu přiveden na důkaz, že dostál slovu. Na universitě Mr. Martin působil až do 1505, byv již předtím ustanoven farářem týnským. Když koncem máje 1504 zavítal do Prahy biskup Filip Sydonský, stal se mu Mr. Martin vřelým přivržencem. Skrze kancléře Albrechta z Kolovrat spůsobil, že i král Filipa uznal českým biskupem a správcem konsistoře podobojí. Ve sporech, kteréž 1505 biskupovi nastaly s administratorem Mr. Pavlem Žateckým, věrně při něm vytrval, nedbaje na protivenství, kteréž mu proto bylo snášeti. Opustiv faru týnskou, k mnohým prosbám přijal faru u sv. Štěpána Většího a tam

všední dni v kostele čítával kněžstvu, mistrům a bakalářům o theologii (St. l. 274).

O bludích pikhartských. V Pr. 1514 (III. 772). Odpověd nato od Br. Lukáše (č. 28). Srov. *Mikuláš z Pelhřimova.*

z Počenic viz **Želecký N.**

Podbělovský viz **Stach V.**

z Poděbrad Hynek či **Jindřich mladší,** třetí syn krále Jiřího a Johanny z Rožmitálu, nar. 18. máje 1452 v Praze. Otec u všech ohledech starostlivě oň pečoval. Na Fridrichovi IV. vymohl 1463 jeho a starších dvou bratrův, Viktorina a Jindřicha, povýšení na knížectví říšské, hrabství kladské a vévodství münsterberské. Co do jmění, vedl věc tak, aby všickni tři synové zůstávali v nedílnosti a ze spolka je statky opatřoval. Hynkovi 19letému za nevěstu vyhlídl kněžnu Kateřinu, dceru Viléma Saského. Pohříchu že již měsíc po svatbě, o masopustě 1471 slavené, na věčnost se odebral. Po smrti Jiřího nepomýšleno ovšem na následnictví kralevicův, ale při volbě nového krále ostatní práva jejich náležitě opatřena. Volebním zápisem, 16. června t. r. v Krakově daným, Vladislav II. zavázal se chrániti je v jich důstojenství a statky jejich vybaviti z dluhův, kterými k vůli potřebám zemským zavazeny byly od Jiřího. Nedílnost, která se za života otcova dobře hodila, rozvázána smluvou, na Poděbradech 1472 učiněnou; přičemž na Hynka ze statkův českých připadly Poděbrady a Kostomlaty. Leč nedocíleno tím obapolné na vždy shody; teprv 1482 stalo se konečné mezi bratry narovnání a smíření. V náboženství stáli na témž stanovišti, jako otec; ale i v té příčině nastala proměna. Kníže Jindřich z jara 1472 s rodinou přesídlil se na Kladsko i jal se hledati přízně s duchovenstvem katolickým. I Hynek, který tam někdy zavítával, neukazoval se neoblomným kališníkem. Jednání o úplné přijetí v poslušenství římské prodlilo se však až do února 1473, kdež Hynek rozřešen z klatby po otci pozůstalé skrze kaplana svého, Jana proboštа jaroměřského. Z opatrnosti proměna ta dlouho tajena před veřejností. Brzo potom povolán Hynek k vládě. Byltě v červnu t. r. na sněmě benešovském jakožto zástupce strany Vladislavovy sám čtvrtý ustanoven správcem zemským až do vyrovnání sporův s Matyášem Korvinem. Nezdá se, že ustanovení toto bylo se stalo z důvěry nějaké k dvacetiletému mla-

díkovi; podobnější jest, žeť bylo pouze formou, pod kterou k moci přivedena královna Johanna. A v skutku spatřujeme, že paní tato ve všem, i v řízení druhého sněmu benešovského v únoru 1474, zastupovala syna svého. V jedné však věci Hynek osvědčoval samostatnost i proti vůli matčině. Jalť se kloniti vždy určitěji k Matyášovi Uherskému. Pohnutky nejsou dost objasněny, ale přední z nich asi byla velká potřeba peněz u mladého pána, jížto nehrubě vystačovala Vladislavova v splácení dluhův zdlouhavost. Matyáš z rozpoložení toho kořistiti neváhal. Sotva Hynek 1475 směnou od bratra Viktorina obdržel Kolín, již mu panství i hrad odkoupil Matyáš za 20.000 dukátů, nabyv tím možnosti, aby tudy prostřed Čech mohl udržeti posádku uherskou. Při svatebním veselí, jež Matyáš v prosinci 1476 slavil v Stolním Bělehradě s Neapolitánkou Beatricí, dvořanil tam s Viktorinem i Hynek, ano tak prý sobě počínal, jakoby všecka spása jeho záležela na milosti Matyášově. Rovně v Čechách přátelil se s stranníky Matyášovými. Nejnechvalněji zachoval se, když násilníka Racka Kocovského, proti kterému se i sama strana Matyášova spojila s Vladislavovou, učinil vládařem svým na Konopišti a pletichy jeho s králem uherským prostředkoval. Smluvou brněnskou 28. března 1478 rozpory mezi Hynkem a Vladislavem konečně ulahozeny. Brzo potom mohl Hynek ještě jednu službu prokázati Uhrům, vybaviv v Praze biskupa Jana Bosáka a Štěpána Zápolského z nebezpečenství, ve které se vyzývačným jednáním sami byli uvedli. Od té doby změnil politický svůj směr i stal se z odpůrce věrným radcem a pomocníkem Vladislavovým. Patrně se byl přesvědčil, jak vrátkou jest oporou přátelství Matyášovo, an vždy hotov byl obětovati vše sobeckým záměrům svým, jsa laskav i vražedlen, jak to kdy hovělo prospěchům jeho. Ano 1488 připojil se Hynek i ku knížatům slezským, když se vzepřeli proti hrabivosti Matyášově, což ovšem těžce pykati musil. Nejen že mu Srbové ve vojště uherském vybrali vozy, ale po přemožení Slezanův nucen byl smluvou vídenskou 6. února 1489 Matyášovi a levobočkovi jeho Hanuši Korvinovi dědičně postoupiti otcovské své dědictví, Poděbrady i Kostomlaty; jen z milosti zanecháno mu doživotní jich užívání. Není divu, jestliže v něm vřela pomsta, ale duchovní jeho odolnost tehdá již zlomena byla zhýralým živo-

bytim, jemuž se záhy byl oddal. Krutou chorobou epileptickou léta poután byl na lože, až 11. července 1492 zemřel v Poděbradech. Mrtvola jeho pohřbena na Kladsku v rodinné hrobce při tamním klášteře františkánském. Hynek byl muž vzdělaný i v slovesném i v rytířském spůsobu. Při turnaji, jenž 13. srpna 1482 v Praze na náměstí staroměstském vystrojen, s nemalou zúčastnil se pochvalou. Na poli válečném ovšem nikde nevynikl. Věhlasněji osvědčil se v raddě; pohříchu že sám se zhubil. „Nic nedávnéž u nás“, psal Bohuslav z Lobkovic brzy po jeho smrti, „nebylo nad knížete Hynka znamenitějšího, nic výmluvnějšího, nic k jednání hotovějšího! Však ho vezdejší porušování panen a cizoložstva všem nelibého učinila. Aniž kdo o tom pochybuje, aby byl neměl mezi našimi pány v cti a důstojenství místa, kdyby byl přirození svého znamenitých darův přílišným smilstvem neporušil, kterýž potom, ode všech jsa potupen, v tu neřest upadl, o kteréž všickni mluví“ (vyd. Zimmermanovo 1818, 45). Z manželství svého jedinou měl dceru Annu, která se 1493 provdala za Jindřicha z Hradce. Milostnice Kateřina Vojkova z Štítar a z Strážnice porodila mu syna Fridricha, jemuž odkázal Kostomlaty.

1. Májový sen, somnium majale, jehož původství Lupáč výslovně připisuje Hynkovi, za XVI. věku byl tištěn (viz *Čtení*), později pak pokládán za ztracený, až v rkp. Neuberkovském objevena z počátku neceláa báseň, která nepochybně je tím skládaním Hynkovým. Tištěna v St. Skl. V. 111—122. Srov. Pr. Sitzb. 1863 II. 1 a 1867 II. 67 (III. 61). V témž rukopise, jejž v ČČM. 1848 popsal V. Nebeský, nachází se ještě několik kusův, o kterých se domnívati lze, že jsou skladbami téhož spisovatele, totiž:

2. Výstraha před ženěním (verše).

3. Allegorická báseň o ctnosti, z části otištěna v ČČM. 1840 (III. 65).

4. Jiná o ctnosti a moudrosti, prostomluvou.

5. Skládaní o milovníku. V St. Skl. V. 73—111.

6. Skládaní o manželství. Tamtéž 122—152 (III. 64).

7. Allegorie o štěstí, prostomluvou.

8. Jedenácte novell Boccaciových (III. 1—3, 5, 6, 8, VII. 8, VIII. 5, 7, 8, IX. 6) a jedna rozprávka původní.

9. Zrcadlo marnotratnosti. Verše. V Pr. 1515 a v ČČM. 1872 (III. 68 a 205, Hanka 67). Téhož spůsobu co 2, 3, 5 a 6, a tudíž *snad* skládaní Hynkovo.

10. Foulchera de Chartres (Fulcheria Carnotenského) děje křižácké výpravy 1099. Dle Lupáče práce Hynkova, nyní ztracená (III. 134).

Poděbradský Jan, bakalář 1566 (LD. II. 391), nějakou

příležitostnou báseň složil, pro kterouž jej Jandyt uvozuje mezi poety českými.

Podhořanský, knihtiskař v Levoči 1791 (VI. 1999).

Podkoní a žák, humoristické líčení dvou stavův, služebníkův dvorských a studentův, pocházící asi z polovice XIV. věku. Připisováno skládaní toto Smilovi Flašce, ale jistě omylem. Co do spůsobu vnitřního značné jsou tu rozdíly od básní nechybně Flaškových. A vnějšího důvodu taktéž není; pouhé vyskýtání se v týchž dvou rkpech vedle skládaní Flaškových rozhodovati nemůže.

Text v rkp. univ. bibl. pražské 1409. Hanslik (623) chybně klade, že to překlad „Dialogu, in quo literarum studiosus cum beano loquitur“, od Mr. Pavla Niavis, jelikož tento, zemřev 1517, o sto let později žil, než původce „Podkoního a žáka“. Jiný přepis poněkud rozdílný jest v Pinvičkově rkpse 1459: „Vo satrapě a vo žáku“. Tištěno v Plzni 1498 (II. 66, Hanka 13), v St. Sklad. V. 178 sld., ve Výb. I. 943. Fejfalik Studien III. 29 a V. 7 sld.

Podmanický z Assódu Jan, zeman uherský, církví evang. bratrstva pešťanského inspektor, podporoval Glozia u vydání kancionálu, sám pak některé písně složil. Tři z nich nalezají se v kancionále Gloziově 1724 (Tablic Poezie III. 45).

Podolský z Podolí Simeon, měštěnín pražský, o němž první zmínka 1598, kdež jemu a některým spoluměšťanům od Sixta Palmy kniha věnována (č. 6). Měřickému umění vyučil se u zemského měřiče Matouše Ornyse a úřad ten po smrti učitele svého přejal (Pam. 1856, 91). L. 1601 koupil na N. M. pražském dům řečený Reimhof. Z nařízení sněmovního z l. 1615 sepsal 1617 přehled měr zemských. Erb i přídomek měl spolu s rodinou Fruweinův z Podolí.

Knížka o mírách zemských. Vydána nákladem Samuele Globiče z Bučína v Pr. 1683, v Kr. Hradci skrze Devotýho 1828 (IV. 745).

Podvážský Jan, katol. farář bobodský, 1790 sepsal „Obšírný výklad Katechismusa“ (Sl. Pohl. I. 2, 27).

Pohl Jan Václav z Kr. Hradce, byl u cís. dvoru komorním přídveřným (Kammerthürhüther) i svěřeno mu české vyučování arciknížat synův Marie Theresie. Později učil češtině na theresianské akademii. On sám se psal „v cís. kr. urozeninské věstni řeči čechské nejveyš vzřizeným učitelem“. Již z této ukázky vidno, na jaká scestí muž ten zabředl. Nemaje žádného základu vědeckého, umínil si po své hlavě češtinu přetvořiti. Historickou souvislost, „bezzákladný prý

običeje něhdejších českomoravských bratru a krajinohubnych žižčanu“ za nic pokládaje, srdnatě jal se mýtiti ty „starodávní k nynějšímu vzlepšenýmu řečistavu nehodlivé običeje“, i brzo se ocítil na též cestě, jako ubohý pomatenec „terezialský“, jenž 1845 matičnímu sboru podal slovník k „obnovení tváře jazyka českého“. Grammatiku svou, 1756 poprvé vydanou, dedikoval arciknížeti, potom císaři Josefovi II. Není pochyby, že nedokonalou známost češtiny, ba nechuť k ní u panovníka tohoto sčísti sluší na podivínství Pohlovo. „Wäre doch der Beruf, Seine Majestät in der böhmischen Sprache zu unterrichten, einem Manne von Geschmack zu Theil geworden!“ volá pod dojmem zkušeností tanoucích v čerstvé paměti 1792 Dobrovský (G. d. böhm. Spr. 209). I positivně postavil se Dobrovský proti nesmyslným novotám Pohlovým 1779 (Böhm. Lit.) a 1782 (Lit. Mag.); nicméně podařilo se tomuto, mluvnici svou přivésti k čtvrtému vydání, ano odvaha jeho postupem vzrůstala. Přidalť k ní i „slovnář“ a „přílepek všelikých česko-německých rozmlauvání“. Ba 1786 vytasil se s česky psaným pravopisem, kterýž nejlépe charakterisován slovy Dobrovského: „Hätte uns doch Pohl mit seiner wahren gegründeten Rechtschreibung verschont, und die böhmische Sprache dadurch nicht verächtlich gemacht!“ Přitom vždy zůstal v úřadě přídveřnictví až do smrti. Zemřel 23. června 1790 (Zpráva A. Rybičky).

1. Grammatica linguae bohemicae oder die böhm. Sprachkunst, bestehend in vier Theilen. Wien 1756, 1764, 1773, 1783 (V. 28). Dedikována svatému Václavu a císaři Josefovi II.

2. Pravopisnost řeči čechské, ředlně založená, též i důkazmi obráněná, k užitečné potřebě c. k. urozeninské věstny a veškerého obecli vydaná. Vídni. Tištěna u T. šlechtičnína z Trattneru, c. k. dvorského tiskatele 1786 (VI. 40).

Poklad chudých, Aquinův thesaurus pauperum, sbírka lékařských poučení, asi koncem XIV. věku zčeštěná.

Rkp. ve sbírce Cerronské (III. 273).

Poledne Jakub, řemesla svého kovář, přivrženec Jednoty v Ml. Boleslavi. L. 1537 i s rodinou od ní odstoupil i dal se v blouznění náboženské. Počal tvrditi, že on, neslýchaný prý kazatel, „novou cestu nad Boha a nad jeho služebníky, kteříž sou od počátku světa byli, našel, ale takovou cestu, že všickni spaseni budou, co jich jest pod bílým nebem“. Tvrdil, „že by

... ra že jest Bůh ... z ...
... nějí, a žádný zatracen ... z ...
... sám ...
... hlavě ... ro ...
... hleděti ...
... myšlénky ...
... Bůh slavný, kterýž mu dvakrát ...
... Šwermerem ...
... Jiří, ježto se k němu přiznoil ...
...
... divím se, že já také ...
... pravé slova ...
... Gind. GBr. II. 250.

Polikansky Matěj byl Mikulášenec a, jakož se ... dle ...

... sekty této.

... poustevníkem 1600 (IV. 1360) ...
... poustevníku a kněži ...
... Obrana Samuele Vrzy.
... o stavení věže Babel atd. V Pr. 1608

... IV. 1111.

... božích přikázaní. V Pr. 1613 ...

Polkovic ... **Polkyte** viz **Petřek Benj.**

Polní Mikuláš (omylem **Polda**) sestavil ...
... k žádosti jakéhos pana ...
... (III. 40).

Polonus Adam ... v Budyni, 1549 přepsal ...
... (IV ...)

Polonus Vavřinec ..., k rozkazu kardinála ...
... Písmo sv. i pracoval ...
... hotovo. Listem z Brna ...
... kongregaci de propaganda ...
... češti Polonův překlad ...
... diecesích přijali (Dudík ...
... kongregace žádost ...
... k tisku odevzdán, po ...
... Kroměříži (Wolný ...

Polonus Václav ... rodiny erbu Prus ...
... rodem z Pelčic,

odkudž se psal i *Pelčickým* (Pelczycenus), nar. 1535, záhy přišel do Čech i vysvěcen za kněze katolického. L. 1564 kaplanem byl v Jindřichově Hradci. Odtud dostal se na faru v Ranné u Skutče na podacím Václava Berky. L. 1582 farářoval v Hostivici (rak.) a 1588—1600 v Dřevčicích (kouř.). *Erb* i podobizna jeho jako muže 50letého z l. 1585 nalezá se při „Pomni na mne".

1. Speciálník anebo zpívání křesťanská starodávní. S notami. V Pr. 1582, 1584, 1596 (IV. 85, Klíč 159). Ded. Václavovi Berkovi z Dubé a z Lipého na Rychmburce a manželce jeho Marketě Talmberkovně.

2. Pomni na mne. Knížka obsahující v sobě kratičká spasitedlná naučení. Vloženy tu i tam písně. V Praze 1589 a 1600 (IV. 1332, Klíč 162). Ded. nejv. Kancléři Adamovi z Hradce.

3. Ruční knížka, zdržujíc v sobě spasitedlná naučení vyňatá z písem sv. zákona božího. V Pr. b. r. (IV. 1826).

Pongrác ze Sv. Mikuláše a Starého Hradu Baltazar, advokát a několika stolic uherských assessor, 1783 přeložil Amadea Kreutzberka „Pobožná přemyšlování" (Šaf. LG. 392).

Pontanus viz **Barthold z Praitenberka.**

Popel viz **z Lobkovic Jan.**

Br. Popel Jan Horažďovický, stav se učedlníkem 1572 a jáhnem 1575 v Boleslavi, knězem 1582 v Slavkově, od 1588 spravoval zbor vidimský (Fiedler 281). Do úzké raddy řízen 1592 v Lipníku (Dekr. 250). Tou dobou byl již správcem zboru horažďovického. Měl zajisté nesnáze s Adamem Harantem, jenž 1592 před soudem jej z nářku cti viniti se strojil. Jakéby povahy vina ta byla, z dekretův synody lipnické 1592 (ib. 252), s kterou Br. Popel bral radu, nevysvitá. Tolik jen jasno, že obviněnému hrozilo blízké nebezpečenství, jelikož synoda uzavřela, že by pro uvarování nebezpečenství dobře bylo, aby Br. Popel jinam přenešen byl a ochrany Viléma z Rožmberka se dohledával. Zemřel 16. října 1599 v Horažďovicích, kdež pochován „v klášteře při kazatedlnici u zdi". Kázal nad ním Br. Jan Stavoň (Fiedler 293). Tělesné jeho ostatky 1621 rozkazem guardiana Severina Dudecia byly vykopány a na hřbitově spáleny (Hist. pers. 404).

U Br. Popela ve Vidimi pobývali Br. Pavel Slovák a Matěj Cyrus zanášejíce se překládáním cestopisu Leryova. Přepis překladu, rukou Popelovou učiněný a 7. ledna 1591 ve Vidimi dokonaný, chová se v bibl. Fürstenberské v Praze (ČČM. 1862, 195). Písař jméno své naznačil písmenami J. I. Z.

z Pořiečie Václav, Duchoně Libenského syn. [illegible]

komorníkem byl Jana z Dubé (syna nejv. hofmistra Beneše), t. č. probošta vyšehradského. L. 1398 shledáváme jej ve službách kapituly pražské. Na obou místech zanášel se přepisováním kodexů štítenských. Jeden z rkp. jeho 1396 psaný, obsahuje v sobě knihu Augustinovu o bojování hřiechóv s šlechetnostmi, Davidovu o sedmi duchovnieho stavu vstupniech a traktátec o korábě Noemově (II. 158, Rozpravy I. 30). Druhého rkp. z r. 1398 obsahem jsou: Rozmlúvánie duše s svědomím, jimž řiekají zrcadlo sv. Augustina, pak knihy, jenž slovú Samomluvenie sv. Augustina (II. 122).

„Poručenství dvanácti patriarch, synóv Jakubových, co který z nich synóm a bratřím svým mluvil a poručil jest". Tak nadepsáno české vzdělání, z XIV. století pocházející, spisu starodávního, jenž také bulharským Bohomilům byl oblíben. Štítný je znal, odvolávaje se k němu 1376.

Rkp. necelý 1465 v univ. bibl. pražské, 1470 v Č. Museu, 1491 ve Vratislavi, jiný v Lipníku. Tišť. v Prostějově 1545 a tamtéž 1551 nákladem M. Pražáka, v Pr. 1570 u Melantricha (II. 136). Srov. Rozpravy I. 77 a ČČM. 1862, 64.

Poskok Vítolid, pseudonym spisovatele pamfletu: „Kaul- Danielova, kterauž podává draku pikhartskému, jinak waldenskému" 1589 (IV. 1329). Podobno jest, že se pod ním kryje Václav Brosius.

Viz v ČČM. 1862, 49, kdež i výňatek vytištěn. Druhé vydání učiněno 1613, i dostaven k němu přídavek „XXI. důležitých příčin, proč by nebezpečno bylo, v augšpurské konfessí a v nově zaražené víře život konati a skonati". Přídavek tento celým obsahem otištěn v Skalově hist. I. s. 339—346.

Posthumus Václav z Bydžova, učení bratrskému oddaný, studoval na universitě pražské a po dosažení hodnosti bakalářské 1565 (LD. II. 390) zanášel se učitelstvím. V postavení tomto 1570 vydal slabikář s výborem přísloví Šalomounových. Pak pokračoval ve studiích ve Wittemberce. Tam mu zajisté 4. dubna 1573 psal Mr. Petr Kodicill, pronášeje soud svůj o konfessí od Jednoty tou dobou vytištěné (Gind. Quellen 365). Mistrem svob. um. učiněn v Praze 1576 (ib. II. 421). L. 1579 vydal epickým veršem báseň „De lapsu et damnatione hominis et de ejusdem per mortem filii Dei redemptione" (Proch. Comm. 255).

Sententiae Salomonis. Propověděnî Šalomúnova. V Pr. 1570 (IV. 3).

Postřehač Pavel, kněhtiskař, 1660—70 držitel tiskárny arcibiskupské v Praze.

z Požova viz **Stodolius Dan.**

Praetorius (Vojnovský) David, soused a praeceptor v Táboře, 1586 přepsal Postillu Rokycanovu (rkp. univ. bibl. pražské XVII. D. 40). K tomu 1597 jiný písař *G. K.* připsal Chelčického Výklad na čtení sv. Jana v první kapitole (Šaf.).

z Prahy Jan v době 1433—1435 přepsal bibli českou pro Filipa z Padeřova, jenž se chová nyní ve dvorské bibl. vídenské (III. 516). V bibliothece jagellonské v Krakově nalezá se traktát o čtyřech artikulích českých, „quem edidit Fr. Joannes de Praga, s. paginae confessor in concilio Basileensi 1433“ (Dudík Arch. Galiziens 67). Bibliotheka pak mikulovská chová Nový zákon český, napsaný 1470 „písařem Janem z Prahy, ty chvíle v Meziřiečí“ (Dudík Dietr. B. 34). Zdali to jedna osoba či tři, určiti nelze.

Prachynus Joachym František, kněhtiskař v Příbrami, jehož jedinou českou knihu 1712 uvádí Jungmann V. 1202.

z Prachňan Bartoš žil v druhé pol. XV. věku jakožto jeden z předních měšťanů v Kutné Hoře. Děláním hor velikého nabyl jmění. L. 1491 od Pašinovských koupil statek Kbel. Mnohá léta obci sloužil co šefmistr; 1495—6 v čas velikého zbouření havířův byl šefmistrem starším a statečností svou nemálo přispěl k obnovení pořádku. Král Vladislav zvláštním listem 1506 věrné jeho služby uznal a vůli i lásku svou mu projevil (ČČM. 1854, 73). Téhož roku s životem se rozžehnal.

Bartoš od 1454 zapisoval paměti své, jež pak pravnuk jeho M. Dačický z Heslova pojal do svého díla (Srov. Palacký Zeugenverhör über den Tod K. Ladislav's 13).

z Prachňan Mikuláš, syn Bartošův, nar. 1485, po otcově smrti vstoupil na jeho místo ve správě obecní. L. 1506 od biskupa Filipa Sidonského oddán s Justinou z Hor; svým i jejím jměním stal se nejbohatším sousedem horským. Mimo Kbel držel i Libenice a Neškaredice. Ku králům Vladislavovi a Ludvíkovi nejednou v příčinách obce poselství konal. I volebního sněmu 1526 se účastnil a byl jedním z těch zástupcův stavu městského, kteří vypraveni k nově zvolenému králi Ferdinandovi I. S mincmistrem Albrechtem z Guttenšteina, jenž v úřad tento 1533 se uvázal a na práva Horníků sahati

se jal, nemalé měl Mikuláš spory, které teprv 1542 ukončeny, spůsobivše mu mnoho zaneprázdnění. Jako otec, tak i on zapisoval své paměti od 1519, jež se nám zachovaly v díle vnuka jeho M. Dačického. Zemřel v Hoře 16. máje 1550 (ČČM. 1854).

Pranostiky (prognostiky) byly spisy obsahující v sobě sestavení zpráv hvězdářských, hvězdopraveckých (*planetáře*), větroznalských (*praktiky*) a podobných. Druhdy berou na se i povahu pravidel o. tom, jak se zachovati v hospodářství, v poživě atd. Palacký v ČČM. 1829 a v Radhostu I. 82—114; ČČM. 1862.

1. Traktátec o nešťastných dnech, jejž mistři pařížstí poslali po všem křesťanstvu. Rkp. druhdy kartouzův dolanských v olom. stud. bibl. (ČČM. 1861, 276).

2. Planetář neb vysvětlení nebeských znamení v rkp. un. bibl. pražské 1440 (III. 227).

3. Planetář při rkp. Neuberkovském „Hodin“ 1444 (Rozb. stč. l. I. 191).

4. Planetář a pranostika hospodářská o hřmění. Rkp. stockholmský 1471 (ČČM. 1851, 60. Dudík Schw. R. 188).

5. Planetář z konce XV. věku. Rkp. bibliotheky Dietrichsteinské v Mikulově (Dudík 39).

6. Pranostika při kalendáři plzenském na 1489 (III. 235), pak při Zahrádce duše, v Norm. 1520 (ČČM. 1853, 424).

7. Pranostiky od Velenského, Šuda, Lvovického, Franty, Kodicilla, Straněnského, Rodovského, Makovského, Jana Rosacia, J. Jak. Dobřenského a mistrů krakovských (srov. Kalendáře).

8. Pranostika sedlská aneb knížka o povětří a správě. V Pr. 1704, v Jindř. Hradci a často jinde (V. 548). Znovu otištěna v Reinsberg-Düringsfeldově Festkalender aus Böhmen 1862.

Práva horenská, t. j. o horách viničných, zachovala se některá na Moravě, jako pro hory divácké, strážnické (IV. 965—6).

Práva horničí viz **Horničí práva**.

Práva manská. Nejstarší jich památka česká jest ustanovení o soudu dvorském 1360 (II. 58. Otišť. v Codex juris boh. II. 2, 403). — Karlšteinské manské právo při dskách dvorských z l. 1732, otištěno v ČČM. 1835. — Olomoucká práva tištěna v Olomouci a v Litomyšli 1538 (IV. 960).

Práva městská první podle Cursus civilium sententiarum (II. 89) v jedno snesl *Brikcí* 1536, potom *Koldín*, jehož dílo v platnosti se udrželo až do zavedení zákona občanského. — O právech magdeburských podáno Maximilianovi II. 1571 větší dílo *Mitasovo* (IV. 936). — Práv normberských opis (latině

s vkládanými po různu slovy českými) chová se u obce v Klatovech. — Práv brněnských rkp. 1543 je na Děčíně (III. 295, srov. 297). — Práva pražská sestavena za XIV. věku (II. 92 a 96). Srovnej v Rozboru I. Hankovo sestavení pramenův právních. Viz též *Kožený*, pak *Zrcadlo saské a švábské*, Emler v Pr. Sitzb. 1867 I. 61, Hanël O vlivu práva něm. 1874.

Práva poddanská či **sedlská** obsažena ve spisech Brtvína, Černobýla, Dobřenského, Griespeka a j. Mimo to vydávána obcím poddaným, městským i vesnickým, v podobě instrukcí, jichž několiko otištěno se nachází v ČČM. 1843, 1844, 1846, 1847.

Práva zemská viz **Zřízení zemské.**

Pražák Matěj nákladem svým v Prostějově vydal 1545 Křižovníkův překlad Melanchthonových Loci communes (IV. 1249) a 1551 Poručenství 12 patriarchův (II. 136).

Prefát z Vlkanova Oldřich, syn Jindřicha, jenž na sněmu 1545 přijat byl do stavu rytířského (Schönfeld's Materialien 277) a na St. M. pražském byl obytný, drže dům na Uhelném trhu. Oldřich, nar. 12. máje 1523 v Praze, za mládí svého vycvičil se v rozličných jazycích, v mathematice a v astronomii. L. 1546 před božím tělem podstoupil první svou cestu do cizích krajův. Bral se přes Benátky do Palestiny, navštívil místa svatá, ostrovy Cypr, Kandii, Zante atd., přestál bouři mořskou i přepadení od loupežníkův mořských. Pobyv 24 neděl na této pouti, vrátil se z Benátek přes Salcburk pěšky domů. Dne 4. dub. 1547 byl zase v Praze. Druhou cestou zaměřil do západních zemí evropejských, i dostal se až do slavného tehdá poutnického místa v španělské Galicii, do Kompostelly. Usadiv se pak v Praze, přejal asi 1560 dům po otci, i zanášel se děláním nástrojův mathematických a astronomických. Zemřel 26. července 1565 (Lupáč).

Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny, to jest do krajiny někdy židovské, země svaté, do města Jerusalema k božímu hrobu. S obrazy rytými. V Pr. 1563 vyt. od J. Kozla impressora v domě Mr. T. Mitisa z Límuz (IV. 643). Ded. Václavu Zajíci z Hažmburka. Podruhé v Pr. 1786 péčí Faust. Procházky.

Přelaučský Tomáš viz **Tůma Přelaučský.**

Přemyšlenský Jan, vládyka i veliký horlitel náboženský. Spolu s Jiřím Lantšperským z Libchavy podali, každý

zvláště, psaní k sněmu 1519, žádajíce o moc úřední na zkrocení a potrestání všelikých prý křiklavých nepravostí a neřádův, zvláště mezi kněžími. Psaní Lantšperského zůstalo rukopisem; Přemyšlenský pak žalobu svou „na několiko set listův kázal vytisknauti a ty listy rozdával vůbec každému, kdož jediné chtěl je bráti" (St. let. 436, 345). Zemřel v Praze 10. srpna 1522 i „nešen z Starého Města k sv. Štěpánu na hořejší město a tam pochován" (ib.).

List pana Jana Přemyšlenského, kterýž jest psal ke všem stavům. 1521 (b. m.). Tlačen na žádost Jindřicha Špetla (III. 153). Srov. Pam. 1866, 325.

Přenský Jiřík Rudolf, syn purkmistra ve Veselí, kterýž udatně se Uhrům 1620 bráně, zabit byl. Jiřík sám nacházel se na zámku veselském, když na podzim 1621 vojsko Betlen Gáborovo zámku dobylo a docela jej vydrancovalo (Dudík MGQ. 261).

Památky, co se tak kdy stalo v kraji hradištském 1605—1667. V Cha... Pešinianum v zemském archivě v Brně. Otištěny v Quellenschriften z... Geschichte Mährens und Öst. Schlesiens (Brünn 1861, 353—364).

Přerovský viz **Jakeš Vít.**

Přespole Petr z Prahy v rodišti svém provozova živnost soukennickou. L. 1440 zúčastnil se pokusu Koldy z Náchoda a konšela Zikmunda Slámy, aby se zmocnili Prahy ve prospěch polského krále Vladislava; ale pokus se nezdařil, a Petr, ač chtěl-li následkům skutku toho ujíti, musil utéci (St. l. 120). I usadil se v Kutné Hoře. Tam přebývaje, 1460 z latiny přeložil práva jihlavská, jichž rkp. se chová na Strahově (Dobr. LG. 257).

Pressius Pavel, prvotním jménem **Přáza,** z Kouřima rodic. Doprovázeje co paedagog syny vdovy jakés na universitu wittemberskou, zjednal si tam mistrství svob. umění. Po návratu do Prahy z jara 1568 přijat na fakultu filosofickou (LD. II. 397). Později dostal se i do kolleje Karlovy, kterouž 1570/1 co probošt spravoval (ČČM. 1847 I. 623). Zechtělo se mu potom doktorství. K vůli tomu obrátil se k Br. Eneasovi, s nímž se ve Wittemberce byl seznámil, i žádal ho za kommendací k Nikodemovi Vacetinskému ve Vídni, aby tento podle obdarování, kteréž má, promovoval jej za doktora theologie. Psal Br. Eneasovi, že toho pro nic nežádá, než aby volně kázati mohl slovo boží v Čechách. Kdyby prý na kněžství ordinován byl v Němcích, že by mu toho přece nepovolili; než

doktorovi že brániti nebudou moci. Takovým během dosáhl toho, že asi 1572 ve Vídni učiněn „bullatus doctor.“ Potom nedlouho v Čechách pomeškav, jel s Jeronýmem hrabětem Šlikem do Lipska i byl jeho tam praeceptor (ABr. XI. 455). L. 1575 opět jej shledáváme na fakultě filosofické v Praze. Když se tehdá na sněmě jednati počalo o konfessí českou, on z osob duchovních vzat do velkého k tomu voleného výboru. Tu připadla naň úloha, aby konfessí samé učinil první návrh. Rokování tehdejší a Pressiovo v něm účastenství široce vypsáno v dějepise Jednoty bratrské od A. Gindelyho (GBr. II. 141—163). Ačkoli Pressius zřejmě vždy jednal ve smyslu luterském, nicméně pro ústupky některé Bratřím učiněné upadl v pozezření kalvinismu, ano Ladislav z Lobkovic přímo jej vinil, že stavové konfessí českou od něho byli oklamáni (ABr. XII. 330). K útržkám těmto přidružily se mrzutosti, které Pressiovi vzešly na universitě. Byl zajisté zavedl řádná pro studentstvo kázaní, a ta mívala nejen horlivé posluchače, než i pátravé posuzovače, kteří se směrem jejich uráželi (Tomek Pr. Un. 194). Toť bylo příčinou, že se v dubnu 1576 vzdal dekanátu fakulty své, k jehož přijmutí loňského října jen velikými přímluvami byl přiveden, a i professuře dal výhost. (LD. II. 418, 420). Odebral se do Kutné Hory, kdež co německý kazatel pobyl v době 1576—7. Pak se obrátil do Štyrska, i přejal tam superintendentství. Což prý nedlouho trvalo; byltť příčinou „concordiae Schmidelini“ téměř s potupou odtud vysazen. Takž se dostal na Moravu. O sv. Jiří 1581 přijat od Jetřicha z Kunovic na místo Kyrmezerovo do Uherského Brodu. Tím Bratřím „Brozanům“ nastala pokojnější doba. Velmi pěkně prý se k nim nový děkan ukazoval, jakoby téměř jejich vlastní byl, pročež i nejedna pohanění snášel, až mu i pikhartův spílali. Počátkem 1582 poslal tři jonáky do Břeha na kněžství, ale ti navrátili se mu nevysvěcení. Nechtěli prý jich v Břehu světiti, proto že se zapřisáhli z Čech ani z Moravy žádného nesvětiti. Pressius nemálo tím rozhorlen, i počal usilovati o to, aby v Brodě samém ordinací byla, a nebylo třeba jinam kněžství choditi. „V mnohé věci se dobrý muž vydává nevelmi prohlédavě“, psal tehdá Br. Aquin, „ano se s ním jaksi trhá a boří.“ Pochybnosti Aquinovy nedošly zplnění; Pressiovi, co chtěl, se zdařilo. V druhou neděli po velkonoci 1582

první se v Brodě dálo ordinování kněží podle agendy Pressiem složené. Doktor i starší na kandidáty ruce vzkládali. Slavně a důstojně prý se to dálo. I jinak Pressius utužoval svou jednotu. Sezvav kněží dekanátu brodského 1583 k společné schůzi, jednal s nimi o nové řády církevní, kteréž pak s podpisy všech jich Arklebovi z Kunovic podány, ale od tohoto nehrubě milostivě přijaty byly. Utržil prý sobě od pána za to, že příliš hloubá. Pakli svých předsevzetí nepřestane, pravil mu pán, ať se opatří jinou farou; pán že se opatří jiným farářem na Brodě. Byl z toho Pressius v nemalé turbací, a přišed k Br. Aquinovi s pláčem na to mu toužil. Nicméně rozesílal řády své na rozličné strany, zejména i Dr. Jordanovi. Počátkem března 1584 sám se vydal do Brna přes Židlochovice a Evančice, aby se o to smluvil s Leichamerem, Efronem, Eneasem, Kapitou a jinými. Ano i Fridricha ze Žerotína a jiné pány a soudce zemské zanášeti mínil svými řády. Přes všecko to jednota, kterouž štěpoval, „divně ji zalívaje, jaksi špatně se zelenati chtěla.“ Koncem března domů se návratil z Brna s velikou žalostí, „že již pánům poně šest exemplářův těch svých mozolův dodal, a oni mu připověděli, že chtí do toho nahlédnouti, ale nechtělo prý to nic jaks jíti. Páni tak nechali, a sami se kněží trhali. Daniel Virga v Bojkovicích nechtěl se Pressiovi podepsati, a kn. Šimon v Veselí, maje Virgu napravovati, i postavoval se více proti děkanovi.“ Tu Pressius počal se hojiti na Bratřích, nutě je, aby k němu chodili do kostela. Mezitím znova vynikala narčení z kalvinismu a cvinglianismu. Karel starší z Žerotína na Starém Jičíně, známý ochránce směru luteranského, ostře se Pressia v tom dotýkal, až se tento obšírným psaním proti tomu musil ospravedlňovati (ABr. XI. 455—519). Poslední léta ztrávil Pressius pokojněji. I tělesná choroba bránila mu plésti se dáleji v boje. Trpělť na vodnatelnost. Počátkem března 1586 vydal se přes Brno do Jihlavy na lékařství, ale v Ostačicích, dvě míle za Brnem, skonal 7. března o poledni. Mrtvola jeho zpět přivezena do Brodu, i pochována v klášteře (Wolný I. 3, 302).

1. Kodicillův Vokabulář Pressius 1575 vydal v Pr. u Nigrina (IV. 33). Toť tuším jsou ta „Elementa“, o nichž Mr. M. Bacháček 1606 psal do Vodňan (ČČM. 1845, 389).

2. První návrh konfessí české. 1575.

3. Agenda k svěcení kněží 1582 (ABr. XI. 458).

4. Spůsob uvozování správcův do církvi jim svěřených 1582 (ib. 462).

5. Řád církevní v děkanství brodském 1583 sepsaný a 1584 opravovaný (ib. 479, 491—511) pod titulem: „Podání o nejpřednějším dobrém v církvi“ (52 artikulů) a „o druhém dobrém v církvi“.

6. Agenda v děkanství brodském (ib. 511—524).

Přeštický Martin sepsal elegii na Hendr. Straku z Nedabylic 1634 vydanou (V. 198.) Srovn. *Falco*.

Pretlík Bendikt Josef, potomek sušické rodiny, křižovník s červeným srdcem, 1740 kázal při třistaletém jubileji o vynalezení knělotisku, klada Gutttenberga za „rodice a vlastence kutnohorského“ (V. 996). Druhé od něho 1744 vydané kázaní jedná o sv. kříži (ib.). Mimo to sepsal:

Večeře veliká aneb dokazové živého těla a krve Kristus Ježíše u velebné svátosti. V Pr. 1733 (V. 780).

Příbram Pavel z Prahy, 1506 stal se bakalářem a 1515 mistrem svob. umění (LD. II. 213 a 255), načež hned na universitě působiti začal, přednášeje mathematiku. Na podzim 1517 vyvolen k děkanství fakulty filosofické, ale nikterak úřadu toho přijmouti nechtěl (ib. 262). L. 1518 dostal se ve spor s Mr. Václavem Žateckým, o jehož ephemeridech tvrdil, že jsou vadné, jmenovitě co se dotýče zeměpisné délky Prahy. Tehdejší rektor Vavřinec Třeboňský, chtěje spor urovnati, obeslal i Pavla i Václava před sbor mistrův a doktorův a uložil jim, aby každý mínění své důvody doličil. Výsledek pro Mr. Václava vypadl nepříznivě (Živa 1864, 153). Ale nebylo Pavlovi přáno dlouhé činnosti; zemřelť 5. října 1520 morem (St. let. 441). Lupáč po Mr. Šudovi vypravuje o něm, že vždy se obával opposice dvou planet, Marta a Saturna, kterou prý i s světa sešel. Co do náboženského přesvědčení, klonil se k Lutherovi, jehož jeden spis přeložil, ale vytištění překladu se nedočkal.

Mr. Luthera Výklad na desatero boží přikázaní. V Pr. 1520 u bílého lva (III. 853, Hanka č. 80).

z Příbramě Jan, vůbec **Příbram**, příjmím **Kněz**, byl prý učenníkem Mr. Matěje z Janova († 1394), což by se vysvětliti dalo jen tím, že teprv po vysvěcení na kněžství přišel na universitu a v dospělejším již věku dosáhl hodnosti akademických. Bakalářem stal se 1409 a mistrem svob. um. 1413 (LD. I. 404 a 422). V hnutích tehdejších značné měl účastenství. Již 1409 přítomen byl ve schůzi v domě u černé růže. Když pak 27. srpna 1414 Hus vymáhal vpuštění do dvoru arcibiskupského, nalezal se mezi průvodci jeho i Příbram.

Ale jakkoli horlil pro kalich, nedal se svésti ku krokům odvážným, anobrž záhy zabočil v mírný směr. Jmenovitě se mu do duše protivily výstředné novoty Táborův i vystupoval proti nim po celý život s náruživou prudkostí. Nadán jsa úchvatnou výmluvností, vedl ve všech rozmluvách náboženských přední slovo, i brzo uvykla jej strana mírných Pražanův považovati za svého náčelníka. V hádání, pod širým nebem na Malé Straně 1420 odbývaném, vedl slovo za kališníky proti Dr. Petru Pavlu de Vergeriis. Rovněž t. r. vyniknul při schůzi v domě Zmrzlíkově. Ode sněmu čáslavského 1421 nařízeno vládařům, aby u věcech náboženských jím a Janem z Želiva se spravovali. Když pak se počátkem července t. r. sešel sbor kněžský v kolleji Karlově, poslán k němu s Mr. Prokopem z Plzně co náměstek arcibiskupův a společně s Prokopem i s kn. Janem a Mr. Jakoubkem předsednictví vedl, jakož i spolu s muži těmi vyvolen k vrchní správě duchovenstva českého (Proch. Misc. 296). V srpnu, když strana kněze Janova v Praze dostávala vrch, vyveden skrze posly vládařův s Mr. Prokopem na Kutnou Horu. V nástrahách na kn. Jana stál při Mr. Jakoubkovi (Arch. Č. III. 237). L. 1423 s Biskupcem měl hádání na Konopišti i vzloženo naň, aby jeden traktát jeho spolu s kn. Havlíkem z Sušice probral (Proch. Misc. 270). Roku příštího hádal se s kněžími táborskými v Praze s rovným vždy neprospěchem. Spory s Tábory ponenáhlu vedly jej k tomu, že začal zamítati náuky Wiklefovy, v čemž hotového našel protivníka na Angličanu či Engliši Mr. Petru Paynem. V pros. 1426 setkal se s ním o to v kolleji Karlově v přítomnosti knížete Korybuta. Tehdá již se domnívali, že strana jeho v Praze tak upevněná, aby bylo lze jednati o sblížení s Římem. Ale byl to klam. V dubnu 1427 dovedla strana pokročilejší, s Rokycanou v čele, že nejen Korybut, ale i Příbram a stoupenci jeho, jako Mr. Prokop z Plzně, Mr. Petr z Mladenovic, byli uvězeni a z Prahy vyobcováni. Teprv po dvou letech vrátil se zase a opět se dal v hádaní o Wiklefa s Paynem, které po sv. Václavě trvalo plné tři neděle a skončilo se tím, že Rokycana v otázce o transsubstanciaci opustil Payna a k Příbramovi se připlichtil. Šířeji o tom ve „Vyznání věrných Čechův“ (Proch. Misc. 324). Tehdá Příbram sepsal nejostřejší svůj traktát proti Táborům, načež tito odpo-

věděli přísným rozkazem do všech obcí svých, aby kněží strany Příbramovy nikde nebyli trpěni. Když se jeviti začala naděje smíření s církví skrze sbor basilejský, byl Příbram ovšem předním podpůrcem těchto snah. V lednu 1434 sešel se s legáty v Chebu i byl od nich přijat v poslušenství církevní. Rokem 1436 nastal proň obrat příznivější. Král Zigmund, přijeda do Prahy, raddu obnovil stranníky Příbramovými a i úřady zemské obsadil jednak katolíky jednak mírnými kališníky. V máji 1437 dosazen Příbram na faru u sv. Jiljí i vyvolen do poselství, které tehdá vypraveno do Basileje. Na sboru zastával přijímání pod obojí spůsobou. O působení jeho na universitě od 1418 paměti mlčí. V pohnutých těch dobách vůbec život vědecký zanikl; teprv asi 1438, kdež se Příbram stal děkanem fakulty filosofické, poněkud počal pookřívati, že i z ciziny studenti zase přicházeli. Ano zdálo se vůbec, že pevnější řád v zemi zabezpečen. Když se v říjnu t. r. Albrecht II., jeda do Uher, v Praze loučil, Příbram a páni k otázce jeho, zdali ještě něco zbývá, coby zemi učiniti povinen byl, dobře mohli odpověditi, že ničeho nevědí. Ale úmrtím císařovým vše zvráceno. Dne 7. list. 1439 na Příbrama a na Mr. Prokopa vzloženo administratorství, úmrtím Křišťanovým uprázdněné. Děkovati z toho měl ochraně Menharta z Hradce, k jehož se byl jednotě přivinul. L. 1442 přejal správu kaple betlemské. Téhož roku smířen konečně s Rokycanou, posavadním odpůrcem, tím pak živější nabyl odvahy k prodlouženému boji s Tábory. Za sněmu pražského obnovil své na ně nářky, a na sboru kutnohorském 1443 udeřil na Biskupce a Korandu, tvrdě, že na ně 200 kusů kacířských chce dovésti. Z toho nemalé vzešlo haštěření, až pak na tom zůstáno, aby Příbram nazejtří ráno, by pak celou noc neměl spáti, položil těch 200 kusův písemně. Úkolu tomu dostál, ale shoda tím nikterak neprospěla. I s Mr. Paynem měl tam srážku, ač jiného spůsobu. Neodpíral sice, hádati se s ním, ale jen česky, načež Mr. Engliš ovšem přistáti nemohl. I jinak jej Příbram popudil. Psal Žateckým, že Payne jest člověk bludný i že to chce naň zaručiti pod 1000 kop gr.; na kterém koli učení obecném v křesťanstvu že chce s ním státi. Když pak Payne jmenoval obecné učení, kde by se s ním sročiti chtěl, Příbram neodpovídal, a po odjetí teprv Paynovu z Žatce psaní tam

poslal, které prý se však soupeři nedostalo do rukou (Traktát proti Rokycanovi v ABr. II. 112—119). L. 1443 učinil napomenutí k lidu, aby Pánu Bohu děkovali za vítězství krále Vladislavovo nad Turky (St. let. 133). L. 1446 slavila se v Praze zvláštní slavnost. Pět mužův, z nich čtyři panošského stavu, odřekše se světa, dali se v klášter slovanský a Příbram je obřadem církevním k tomu potvrdil (ib. 141). Rok potom měl v kolleji Karlově zjevné hádaní akademického způsobu o sv. Trojici, přičemž on seděl na stolici bakalářské a všickni mistři na něho hádali co odpůrcové these jeho (ib. 146). L. 1448 v lednu úřadoval na fakultě co místokancléř (LD. II. 36), ale sic jinak rok tento nemile proň zběhl. V máji nešetrnosti kardinála Karvajala povstala v Praze nemalá bouře, a Příbram měl co činiti, aby lid utišil, když se rozneslo, že Karvajal, vyloudiv kompaktáta, s nimi chtěl ujeti. Dne 3. září Praha od Jiříka z Poděbrad dobyta, a pan Menhart nejvyššího purkrabství, Příbram pak administratorství zbaven. Přeměny této mistr dlouho nepřečkal. Zemřelť 20. pros. 1448 (Palacký Dějiny III. a IV. 1). Z latinských jeho spisů připomenouti sluší: „Liber de professione fidei catholicae et errorum revocatione, scriptus Pragae 1427“ (Cochlaei Hist. Hussitarum 1549, 501—547), „Tractatulus de usura“ (v rkp. univ. bibl. pražské III. G. 16), „Apologia Mr. Joannis Příbram“, „Articuli episcopi taboriensis de tractatu suo, quem scripsit Petro de Chelčic in vulgari“, „Articuli Joannis Teutonici de Zacz“, „Articuli Martinkonis“, vše z rkp. kapituly svatovitské vydáno v Höflerových Geschichtschreiber der hussit. Bewegung.

1. Život kněží táborských 1429. Rkp. v Třeboni a Roudnici, přepis nový v Č. Museum (III. 160). Otištěn ve Výb. II. a v Č. Katol. D. 1863.

2. Kniha, proti Rokycanovi a Čechům sepsaná, o poslušenství papeže a jeho církve. Latině i česky. Od Jaffeta dotčená (III. 639).

3. Řeči kostelní. 20 kapitol. Rkp. rukou Pavla z Sedlčan, někdy Mystopoluv, nyní v Č. Museum (III. 706). Širší o nich zpráva od Hanky v Rozboru II. 58 sld.

Primus Martin z rodiny prostějovské, kněz katolický, 1550 byl v Prostějově, kaplanoval v Mohelnici, až se 1572 dostal na faru do Greifendorfu. Zemřel 1573 (Wolný I. 3, 15).

Třinactero kázaní o umučení Krista Pána. Rkp. 1550 v stud. bibl. olomoucké.

Procek Malý z Cetně, potomek rodiny vládycké, stal se

asi 1510 sekretářem krále Vladislava II. Z plného jsa přesvědčení horlivý velebitel moci panovničí, všemožně se o to zasazoval, aby pozdvihl kleslou auktoritu královskou. Jméno jeho poprvé vyniká 1511, když nastalo rozdvojení v nejvyšších kruzích vládních. Tehdá Procek s Rendlem nemálo k tomu působil, aby se proti straně Rožmberské utvořila strana královská, ku které náleželi Vilém z Pernšteina a Ladislav z Šternberka. L. 1513 poslán do Čech, i podařilo se jeho a Rendlovu úsilí, že se města spojila s stranou královskou. Po smrti Vladislavově dal se co sekretář ve službu polského krále Zigmunda, ve kterémžto postavení po směru svém jednati neustával. L. 1518 učinil překlad latinský smlouvy svatováclavské i jiných vládních listin českých a sbírku tu s poznámkami svými podal Maximilianovi I. jakožto poručníku krále Ludvíka, pobývaje u něho v poselství od krále Zigmunda. Počátkem března 1520 v poselství Zigmundově přijel k Prostějovu, kdež se tehdá Vilém z Pernšteina u Mr. Jana Černého nacházel na léčení. Přijev v noci, nebyl do města vpuštěn, načež nejen Mr. Janovi si stěžoval, ale přes omluvný list páně Vilémův jiným mrzutost svou jevil, až se teprv v červnu udobřili a pak o dobré královské zase spolu jednali (Arch. Č. I. 88 a 117). L. 1521 byl Procek v Budíně, veda k tomu, aby král spojil se s městy, a opětovné o to cesty konal do Prahy (Palacký Děj. V. 2).

Procházka Adam, Kouřiman, studoval v Praze a stal se 1577 bakalářem (LD. II. 425). L. 1609 byl v Praze farářem u sv. Havla. Tehdá osvědčil se horlivým odpůrcem sjednocení luteránů s Bratřími. Učiniv spis hanlivý, vtrousil jej mezi lid ještě před zavřetím sněmu při začátku 1610, v kterémž stavy obviňoval, že sobě do konsistoře nasázeli bludařův a kacířův, arianův, novacianův, donatistův atd. Byv proto obeslán před konsistoř, jen pokorným odprošením defensorův sotva ušel téhož trestu, ve který kn. Borovský pro podobné provinění upadl (Ohláš. proti Mart. 59). Zemřel před 1620 (IV. 1394).

Procházka František Faustin z Nové Paky, nar. 13. ledna 1749. Prvního cviku gymnasialního nabyl v slezském městě Křesově, maje tam v cisterckém klášteře výživu co zpěvák; i za vyšších tříd opatřil se co houslista v ji-

činské kolleji jesuitské. L. 1766 slyšel filosofii z Praze, a rok potom vstoupil do řehole pavlánské ve Vranově na Moravě, přijav klášterní jméno Faustin. L. 1770 stal se mistrem svob. umění, načež po odbytých studiích bohoslovných 1772 vysvěcen na kněžství. Tu se mu dostalo výborného učitele a povzbuditele v spoluřeholníku Durichovi, jenž jej vedl k důkladnému poznání nejen klassických a orientalských jazyků, ale i také řeči a historie domácí. Co kněz první léta zůstával v klášteře pražském, kdež kázal, kleriky v humanitních náukách cvičil a dějinám církevním, hermeneutice, řečtině a hebrejštině je vyučoval. Při tom ustavičně sbíral materialie o slovesnosti starodomácí. Brzo se jemu a Durichovi dostalo úkolu čestného a náklonnostem jejich příhodného. Arcibiskup Petr Přichovský k pokynutí Marie Theresie uzavřel opatřiti nové vydání písma sv. a úpravu jeho oběma přátelům společně uložil. S živou horlivostí přistoupili k dílu, a již 1778 vytištěn Nový, 1780 Starý Zákon. K tomu probrali nejen tištěné texty starší, ale kořistili i také z prohlídky rukopisův. Nicméně dílo toto u missionářův tehdejších nemalou vzbudilo nechuť a sočení, tak že se Procházka viděl nucena, aby přímo u císaře Josefa II. hledal ochrany. Hned potom zabral se v dějiny literatury v Čechách. L. 1782 vyšel jeho o nich „kommentář“, první to soustavná rukověť k poznání písemnictva latinského i českého, jak se vyvinulo na půdě česko-moravské. Sepisování díla tohoto přesvědčilo jej o potřebě, aby se hlavní aspoň spisové probrali monografiemi. I sám se v to dal s důmyslem podivuhodným. Napřed napsána od něho: „Commentatio de litterarum latinarum in Boh. et Mor. restitutoribus“ (Voigt Acta, vol. II.), v době pak 1784—5 vydal tři svazečky rozprav, jednajících o učené společnosti dunajské, o pramenech hnutí husitského, o spisech Jana Zvolského, Jana Rosina, Všehrda, Bohuslava z Lobkovic a Tomáše Mitise, jakož také o současné literatuře pamfletův, o které již 1782 byl uveřejnil vtipnou zprávu: „Über die Broschüren-Literatur unserer Zeit“. V krátce potom přistoupil k jinému počinu. Vida veliký nedostatek knih českých mezi lidem a obecnou náklonnost k čtení, spojil se s malostranským knihkupcem Kašparem Widmannem a s knihtiskařem v Paprockové lázni Janem Josefem Diesbachem, „aby [illegible] knihy české, ať německých překladův buď vůbec vydané,

buď toliko sepsané, sebrali, a tu škodu, kterouž jednak záhubnost časů, jednak horlivost bez umění někdejších missionářův v Čechách a v Moravě spůsobila, vynahradili". Obnovená tato vydání měla vycházeti ve čtyřech pořadích, totiž 1. kroniky české a historie domácích skutkův od Dalimila do Beckovského, 2. historie národů a zemí cizích, 3. spisy o umění všech jiných věcí světských a 4. knihy umění božího, kromě těch jediných, kteréž, hádky o víru obsahujíce, lásku křesťanskou více ruší než vzdělávají, a kromě biblí české, o jejíž zvláštní vydání žádné nouze není. Každého měsíce mělo vyjíti po pěti arších všech čtyr pořadí, a na to odběratelé měsíčně po 20 kr. předpláceti měli. Lednem 1786 měl se v tom učiniti počátek, i také hned přikročeno k dílu. Vydány z 1ho pořadí: Kronika boleslavská a kronika Pulkavova, ze 2ho: Prefátův cestopis a Hoziův výtah z kroniky moskevské, z 3ho: výtah z Koppova Regimentu zdraví, Řeči hlubokých mudrcův, Erasmova kniha o hotovení se k smrti a téhož ruční knížka o rytíři křesťanském, ze 4. pořadí sv. Augustina Samotná rozmlauvání, Rukověť, Zrcadlo hříšného člověka a kniha XXII. o městě božím, sv. Ignacia epištoly, pak Lakt. Firmiana spis o hněvu. Vše to k místu přivedeno 1786; jen kniha o rytíři křesťanském má letopočet 1787. V předmluvě k této poslední Procházka vyložil nesnáze, ve kteréž se vydáváním ocítil. Missionáři tehdejší hrubě se uráželi nad tím, že se nevázal na Klíče a Indexy, i všelijak jej stihali a lidu ostouzeti hleděli. Leč tu přišla kosa na kámen. Procházka sokům odpověděl filippikou, která bezohlednou ostrotou málo má sobě rovné. Pohříchu, že pro jiné příčiny od pokračování v díle tak zdárně počatém musil poustati. Jinéť mu práce nastaly. Během 1786 vydal opětně Nový Zákon, porovnav českou osnovu s řeckým textem, s starým latinským výkladem a s východními překlady, a hned potom se k vyzvání proboštа Ferd. Kindermanna strojil k novému vydání celé biblí, i při tom důkladnou vykonav přehlídku nejen s originály, jako při Novém Zákoně, ale i s staršími překlady českými. Vydání toto stalo se 1804. Nadto Procházkovi 1786 i v ostatním povolání drahně práce přibylo, jelikož jmenován censorem a ředitelem gymnasií pražských. L. 1800 stal se repraesentantem gymnasií při studijním konsessu u českého gubernia a 1807 direktorem veškerých gym-

nasii v Čechách. Vedle tohoto úřadu vzloženo naň 9. list. t. r. po R. Ungarovi universitní bibliothekářství. Dr. Ant. Spirk ve své „Geschichte und Beschreibung der k. k. Universitäts-Bibliothek zu Prag“ (Wien 1844) uveřejnil zprávy a dobrá zdání Procházkova u věcech bibliothečních, ježto jasně svědčí o hlubokém rozumu, s kterým ústav, staršími vinami zašlý, snažil se povznésti na vyšší stupeň dokonalosti a všestranné užitečnosti. Opačný soud Hanslikův není než liché mluvení, založené na klepích, jakéž se v úřadě tak uzavřeném, jako knihovny jsou, podáním podřízených osob velmi rády vyvíjejí a pěstují *). Tolik jen vysvitá, že Procházka od svých úředníkův dosti poměl příkoří, a že rozčilení, ve kteréž tím byl uveden, při ohnivé povaze jeho smrt jeho snad urychlilo. Zemřelt, raněn byv mrtvicí, 2. prosince 1809.

1. Nový Zákon Pána a spasitele našeho Ježíše Krista. V Pr. 1778 (VI. 1705). Toť část biblí, vydané pod titulem:

2. Biblí česká, to jest svaté písmo Starého i Nového Zákona. V Pr. 1780 (ib.). Společně s Durichem.

3. De saecularibus liberalium artium in Bohemia et Moravia fatis commentarius. Pragae 1782.

4. Miscellaneen der böhmischen und mährischen Literatur, seltener Werke und verschiedener Handschriften. Prag I. 1784, II. a III. 1785.

5. Písmo sv. Nového Zákona. V Pr. 1786 (VI. 1714).

6. Biblí česká ve dvou dílech. V Pr. 1804 (VI. 1707).

Procházka Jan, řeholník pavlán, 1710 vydal kázaní „Palma honoris“ (V. 911).

Procházka Jan Josef z Litomyšle, nar. 1711, vstoupil do řádu piaristského 1728 pode jménem *Amadeus a Sto Antonio.* Po mnohá léta vyučoval na školách v Kosmanosích, v Kroměříži a v Litomyšli (1735—46), načež řídil školy v Benešově, v Litomyšli a v Lipníku do 1762, vynikaje zároveň co výmluvný kazatel český. Zemřel v Příboře 17. září 1788 (Jelínek Litomyšl III. 254, zprávy Prokopa Dvorského).

1. Krátký výtah historie písma svatého. V Litomyšli 1744 a 1765, v Pr. 1760 (V. 821).

2. Žáček pobožných škol. V Pr. 1755 (V. 8..).

3. Krátké vypsání života a zázrakův sv. Josefa Kalasanského. V Lito-

---

*) Procházka, hledaje jednou spis „Vita et acta J. Hussi“, zpřemítal celý katalog, aniž by zaznámky nějaké byl našel. Kustos Müller, jemuž o to domlouval, hned věděl kudy kam. Otevřel katalog při záhlaví „Vita“ a tam na hledaný spis ukázal. A historka tato jest Hanslikovi (str. 162) hlavním důvodem o Procházkově neznalosti bibliothekářské!

myšli 1768 (V. 1365). K tomu připojen „Spůsob nábožného přisluhování knězi při mši“.

4. Sekretář český 1780. Rkp. u provinciála českého (VI. 1691).

Procházka Jiřík František studoval v Praze co chovanec semináře svatováclavského. Zde dosáhl hodnosti mistrské ve filosofii a zároveň, co nejvýtečnější žák seminářský, obdařen akademickým šlechtictvím, že se mohl psáti „nobilis de Lauro.“ Byv vysvěcen na kněžství, farářoval od 1713 ve Svatém Poli a Dlouhé Lhotě na podacím pánů z Bechyně. Později dosazen na děkanství do Berouna. Zde přežil zlé nehody, požár, krupobití a povodeň. Při velkém požáru 1735 zachránil nejen archiv děkanský, ale i vnitřek kostela tím, že uhasil provazy z pohořelé vížky nad velkým oltářem dolů spadlé (Lumír 1862, 472). Za něho do Berouna pod vrchním řízením Koniášovým přišli missionáři, jakož následkem přísného patentu od 28. pros. 1735 k vyhubení kacířství a k pálení kněh podezřelých po všech krajích českých byli rozesíláni. L. 1736 dostal se Procházka do Prahy co vicesuperior domu vysloužilých duchovních u sv. Karla Borromejského.

Kázaní několikero: 1713 o sv. Piovi V., 1715 o sv. Trojici, 1724 o Hájku u Prahy, 1735 o sv. Janu N., 1736 o sv. Apollináři a o obraze staroboleslavském (V. 913, 939, 983).

Prokop prvotně byl ve službách císaře Zigmunda, jsa hospodářem jeho v královè dvoře na Zderaze. L. 1434 přenesl se do domu opavského na Karlově náměstí v Praze, kterýž ve válečných bězích tehdejších velice byl zkažen, zbořen a opuštěn. Vlastník, Václav kníže opavský a hlubčický, chtěje dům zase v lepší stav uvésti, požádal Prokopa, aby se tam vstěhoval a stavbu, jak moha, opravoval. Prokop vlastních peněz na obnovu do 15 kop. gr. vynaložil, začež mu 1441 užívání domu až do splacení nákladu postoupeno (Tomek zákl. II. 12). Dluh tento 1463 dostoupil 50 kop. L. 1440 se Prokop stal radním písařem na N. M. pražském, v kterémžto úřadě nemalou sobě získal zásluhu o sebrání a zachránění listin. Vedl jej až do 1467. Asi 1444 obrátil se k němu kníže Václav s žádostí, „aby se ptal po tovaryši dospělém v alchymii“ a jemu jej poslal. Viděti z toho, nejen že kníže se zabíral tajným uměním, ale poněkud dán tím i klíč k tomu, jak asi přišlo, že dům opavský později nazván Faustovým (Tomek v ČČM. 1845, 71 sld.). L. 1457 Prokop od kapituly vyšehradské koupil do-

mek, zahradu a něco luk, polí i chmelnic v okolí Botiče mezi Vyšehradem a Slupí, vše v sousedství domu opavského. Na území tomto stál kostelík sv. Trojice, ku kterému Prokop co patron dosadil 1476 kanovníka vyšehradského Ondřeje z Budišova. L. 1482 hospodářství to zpět daroval kostelu vyšehradskému (Ruffer 225). S Bohuslavem z Lobkovic dobře byl znám. Zachoval se list páně, kterýmž Prokopa žádá, aby mu opatřil staré kroniky a letopisy české (Vinařický Věk 35). I sám se Prokop zanášel dějepravou. Od něho jest „Chronica Novae civitatis pragensis“, sepsaná 1476 (Höfler Fontes I. 67—76) a tuším i rkp. nyní vyšehradský (Rozb. I. 172).

Veršovaná kronika česká, z níž se zachovaly dva zlomky v bibliothece mikulovské (III. 57, Dobrovský LG. 272, Feifalik Altčech. Lieder und Leiche 636, Dudík Dietrichst. B. 52). Není nepodobné, že z kroniky té částka jest i skládaní: „Král Přemysl Otakar a Záviše“, a „O válce s Uhry 1468—1474“. Obojí zachovalo se v rkp. kapituly vyšehradské (ČČM. 1828, St. I. 486, Výb. II. 437 a 831).

Br. Prokop z Jindřichova Hradce, jeden z těch, kteří byli při počátcích jednoty. Studoval v Praze a 1467 dosáhl bakalářství (LD. II. 99). Dle Jaffeta byl knězem svěcení římského, dle Blahoslava zvláště se zahluboval ve spisy Jeronýma i Cypriana, thomistických však a skotistických nehrubě jsa milovníkem (ČČM. 1861, 375). Když se stalo první spořádání hierarchie bratrské, nalezáme jméno jeho mezi členy úzké raddy (Meč 143). Že by před 1494 byl povolán k biskupství, jakož Jaffet vypravuje, nezdá se býti průvodným. Všaktě se jméno jeho ještě na snešení rychnovském z toho roku nalezá ne mezi biskupy, nýbrž mezi členy užší raddy. Když 1478 Bratří pozváni k druhému hádání do Prahy, vyslali z prostředku svého Prokopa sama třetího; leč rozmluvy ty neměly lepšího zdaru než první colloquium 1473. Brzo potom vydal se Prokop s jinými na cestu do Marek navštívit tamních Bratří waldenských, ale již v Kladsku byli zastaveni a domů navráceni po výslechu, jejž podstoupiti musili před knížetem Jindřichem Münsterberským, před mistry a bosáky (Lukáš o obnov. 242). V obnově Jednoty Prokop měl rozhodné účastenství. Jmenovitě když se následkem rozličných výkladův o ospravedlnění utvořily dvě strany, z kterých jedna dle učení Br. Řehořova přílišnou kladla váhu na skutky, druhá zase na zásluhy Kristovy, onano vymáhala zdržování se ode všeho utě-

šení světského, tato pak rozkošem hověti počala: vystoupil Br. Prokop, i pobouzeje k středmosti, každé straně pravdu i nedostatek ukazoval. Tehdá i Br. Lukáš, naléhaje prý tuze na milost boží a na zasloužení Kristovo, nedorozuměv Prokopovi, proti němu se postavoval. Odporem jeho dána příčina k důkladnějšímu probrání věci a k obapolnému srozumění. Ještě hlouběji náhledy v Jednotě rozrývány souvislou s tím otázkou o moci světské a o užívání statkův. Přísnější výklad po některý čas takovou vzal převahu, že dva páni, chtěvše Bratřími býti, panství svého museli zanechati. Totéž se stalo některým zemanům a měšťanům. Vedle toho bráněno Bratřím bráti na se veřejné úřady, ano upíráno přímo, aby kdo, v moci světské jsa, mohl Bratrem býti. V rozporech těchto Prokop prostředkovati se snažil spisem „o dobré vůli", kterouž prý se nahrazují i nedostatkové víry a skutkův. K tomuto spisu brzy připojil výklad na pátou kapitolu sv. Matouše o osmeru blahoslavenství, zastávaje v něm, že nesnadné prý, ale vždy možné jest, aby urození a mocní, „když by se ostříhali hříchův smrtedlných, pro něž i chudí do pekla půjdou, a na druhou stranu nalezali se v podstatných věcech a základných a v poslušenství i životu křesťanském, mohli za Bratří přijati a držáni býti, a moci požívati středně podle zprávy a naučení řečí božích. A též že i obecní Bratří mohou užívati moci v konšelství a v jiných správách, a k moci světské se utíkati k obraně, poněvadž k dobrému jest". Na synodě brandýsské 1490 přednešen výklad Prokopův a ode všech přijat i podle něho s některými výhradami výpověď učiněna (ib. 92—96). Snešení toto, ač k němu přítomní na synodě všickni přisvědčili, brzo zavdalo v Jednotě podnět k roztržce, která se poodstoupením Klenovského, Prokopa a jiných opatrnějších zkončila. Když Br. Lukáš po návratu svém „z Turek a Valach" vydal první spis svůj o korábu a o bárce, a v něm tvrdil, že „jakož bez jedné dsky bárka nestane, tak spasení bez plnosti pravd", opřel se proti tomu Prokop a opětovanými psaními Lukáše převedl k středmějšímu náhledu svému *). Když pak na synodě rychnovské

*) O spise tomto vypravuje Lukáš (o obnov. 97): „Na to sem se oddal, abych v pokoji, přišed z Turek, zase pracuje rukama, své spasení působil. Avšak spadlo na mne teskllvé dívání mezi stranoma správcuov toho, co se

1494 strana rozumná zase k vládě se navrátila, uveden Prokop co sudí na přední místo biskupské, aby všecko řídil, a všickni, ani Br. Matěje nevyjímajíc, k němu hleděli. Byltě, jak dí Blahoslav (Hist. 114) „předním za toho času mužem v Jednotě“. Na synodě 1495 i při rozmluvách chlumeckých 1496 rozhodné vedl slovo. Obyčejné sídlo jeho bývalo Brandýs n. O. Tam 13. září 1507 s světem se rozžehnal i pochován u kostela. Podle svědectví Blahoslovova byl „muž učený, znamenitý a osvícený, lahodný v řeči a důvtipný, rovnaje se téměř Cyprianovi. Co koli psal, vše prý čísti se hodí, i pro češtinu i pro něco většího; spisy jeho líbezné, scripta dulcissima, svědectvím jsou přebystrého vtipu jeho“ (Fiedler 222, ČČM. 1861 375, Gr. 287).

1. Psaní, v němž dává počet z víry. 1490 (Bl. hist. 107).

2. O dobré vůli. 1490 (ib.).

3. O tom, že vždy divný lid byl na světě. 1490 (ib.).

4. Výklad na 5. kapitolu sv. Matouše. Lukáš dí o něm (o obnovení, l. 95): „A mezi tím nalezen téhož Bratra, kterýž o vuoli dobré psal, spis a výklad na pátou kapitolu sv. Matouše o hojnější spravedlnosti“.

5. Kniha proti Antikristu. Dle zprávy Jaffetovy v Hlase strážného. V knize té Prokop o sobě dí, že byl prvé Římanem.

6. Psaní patero Br. Lukášovi o spis bárky. 1492 (III. 704).

7. Psaní o Pánu Bohu a o víře pravé křesťanské a o modlářství. 1492. První díl od Br. Vavřince Krasonického, druhý od Br. Prokopa (III. 707, Bl. hist. 107). Zdá se býti totožné s následujícím:

8. Spisek o hanebném hříchu těchto časův již lidem velmi známém, totižto o modlářství. ABr. V. 227 (III. 757).

9. Psaní za odpověď od přítele sobě položenou, proč s Bratřími ode všech lidí potupenými obcovati nepřestává. 1503. Nejisto, zdali od Prokopa, či od Krasonického nebo Tůmy (Bl. hist. 110, III. 740).

10. Otázka, sluší-li křesťanóm mocí světskú nevěrné a bludné k pravé víře přinucovati. Dle Jaffeta tištěna v Litomyšli 1504, dle jiných 1508 (III. 222 a 757, Hanka 136).

---

bylo mnoho zlého zdílo a díti počalo, tak že blízko bylo k zahynutí, a jsa mlád léty a smyslem, vyšel sem tomu vstříc, učiniv první napsání na dvé rozdvojené. Jedno pod příkladem *korábu*, míně Jednotu, z kterých pravd měla by býti složena, jako deska a potřeby, které by měla míti, a správce proč by měli míti, a jaká díla jich a konec. Druhý spis o *bárce* Antikristově na odpor o bludích a zavedeních, o příčinách hodných utíkání z bárky té, vedoucí na zahynutí. Tak sem úmyslem tím psal, abych za příčinu k soudu dal obojím, čím by některé věci církevné správy měly konec bráti a v jednotu jíti. A když potom praveno mi, že by tomu nevelmi rozuměli, jiné dvojí knížky učinil sem k mnohým potřebám církevním“.

Prokop Josef za doby josefinské byl nižším úředníkem při spojené dvorské kanceláři ve Vídni.

1. Mravné naučení pro mládež sedlskou. Ve Vídni u Šulce 1778 (VI. 1273), pak v Pr. 1779 a v Brně 1780 atd.
2. Píseň ke mší sv. Ve Vídni 1783 (VI. 196).
3. Krátký výpis pětileté války židovské. Ve Vídni 1786 u Jos. Baumeistera (VI. 938).

Br. Prokop Matěj, kněz bratrský, na první synodě u vyhnanství v Lešně 1632 vyvolen k přední starosti a zároveň ustanoven místosudím. Tehdá u Br. Jana Rybinského v Ostrorogu užíval pohostinného bytu a chleba, až 1635 Bratří v Lešně jej opatřili, kdež 16. února 1636 život svůj dokonal.

Psaní k rozptýleným posluchačům Jednoty bratrské, vydané 10. června 1630 (Ohl. 1531, Obrana 63, kde výňatky. Regenw. 322).

Br. Prokopius Jan z Litoměřic, kněz bratrský, jenž 1620 byl správcem zboru někde v okolí Kr. Hradce. U vyhnanství řídil sbor nějaký u Sandomieře (Regenw. 438).

1. De motu terrae et coeli territorii Hradecensis, t. j. Kázaní napomenutedlné o třesení země v kraji hradeckém. V Kr. Hradci 1620 (Klíč 77 IV. 1659).
2. Slov božích o sv. Anně prorokyni vysvětlení (Kázaní, ib.).

Prokopius Jan, Slovák, doktor v lékařství, v Uherské Skalici usedlý, zemřel asi 1808.

1. Tissotova zpráva pro obecný lid, kterak zdraví svého chrániti. V Skalici 1788 (VI. 1592).
2. Slovník slovensko-latinský. Rkp. (Šaf. LG. 395).
3. Dějepis války husitské. Rkp. (ib.).
4. Životopis Jiřího z Poděbrad. Rkp. (ib.).
5. Gellertovo naučení o mravích. Rkp. (ib.).

o Prokopu sv. legenda viz **Legendy**.

Prostějovský Jiřík, kazatel v panenském klášteře u sv. Anny v Praze, 1511 pannám klášterním sepsal řád bohoslužební (III. 81).

Prostějovský Kašpar viz **Aorgus K.**

Prostějovský Matěj (Mathias de Prostanno), augustinian kláštera v Prostějově počátkem XV. věku. Přeložil Hugonův spis „de praeparatione cordis“, již před tím od Štítného zčeštěný.

Počínají se knihy Hugovy o připravování svého srdce. Rkp. (v stud. bibl. olom. I. 10) psán rukou Macha Šama z Hnojic 1438 na moravském Šternberce (Rozpr. I. 32).

z Prostiboře Oldř. viz **Humpolec z P. O.**

Prostibořský z **Prostiboře Joachym,** syn Jana, jenž stoje ve službě Krajířské, s Václavem Austským soudní mě[illegible] oplétání a 1535 s Kunrátem z Krajku, Václavem Týmem a Augustou do Vídně jel, na kteréžto cestě společně složil píseň: „Ve jméno Krista doufáme", otištěnou v kancionále šamotulském (Blah. de cant.). Joachym 1542 co mladík doprovázel Augustu do Wittemberka (Quellen 31). Později psal na prvním foliantu archivu bratrského, jejž 1557 i dopsal. L. 1564 spolu s Václavem Služským a Br. Herbertem vypraven v poselství k cís. Maximilianovi II. do Vídně (Gind. GBr. II. 25). Na sněmě 1575 již ho nenalezáme.

Protiva Jan z Novévsi (de Nova villa), kněz katolický. Když kaple betlemská založena byla, zakladatel její Mühlheim prvního jej presentoval na kazatelství; 5. července 1391 arcibiskupovým vikářem Janem z Pomuka k úřadu tomu formálně byl ustanoven (Tomek Zakl. Pr. I. 82). L. 1396 vzdal se kazatelství a přesazen na faru v Bystřici na podacím pánův z Dubé (Tingl LConf. 245 a 253). L. 1401 byl již zase v Praze, a 1407 držel faru u sv. Klimenta na Poříčí. Tehdá (as 1401), náležeje ještě mezi přátely Husovy, ačkoli se s ním ne vždy snášel, v domě Václava číšaře přítomen byl schůzi s Husem, Jeronýmem, Křížem, Mikéškou a hospodářem i účastnil se hovoru o věcech náboženských. Poznenáhlu však přátelství chladlo, ano 1408 již stál na popředí protivníků Husových. L. 1409 měl s ním hádku na faře svatomichalské o sv. Řehoře, kterého Hus nazval „prlencem", což pak Protiva vykládal na „kejklíře", Hus na „pěsnotvorce". Téhož roku v říjnu sepsal druhý žalobní spis na Husa, jenž od farářův pražských podán arcibiskupovi. Ano sledoval jej i na kazatelně. Jednou Hus, spatřiv jej v betlemské kapli, an v šedivém plášti a s kuklí spuštěnou sedě poslouchá, tu prostřed kázaní naň zvolal: „Kukliku, napiš to a nes na 'nu stranu!" (Doc. 164—176). L. 1411 byl při sepsání listu, kterým universita i arcibiskup rozepře své o Husa vznesli na krále (ib. 436). I v Kostnici vedle Štěpána Pálče proti Husovi stál. Protiva byl muž učený a v písmě sv. velice zběhlý. „Mnoho svědom byl zákona Kristova, i mnoho doktorův přemlel naň, a Mojžiešovu stolici také ohlédal", tak nám jej líčí Chelčický, jenž s ním v Praze obcoval a spisy jeho mnohonásob se obíral, v knihách svých

z husta k nim se táhna. V Síti víry jmenovitě uvozuje dílo Protivovo, ve kterém se jedná „o rozdílu dvú správú, světské i duchovní“. V traktátě o základu zákonův lidských uvozuje rozum Protivův ze spisu, ve kterém tento jednal o podobném předmětě (Ol. 151).

Proxenus z Sudetu Šimon, Budějovičan, nar. 1531, po odbytí průpravních studií některý čas sloužil v rodišti svém co písař. Ale brzo služby té zanechav, odebral se do ciziny. Navštívil Wittemberk a Frankfurt nad Odrou. Onde Fil. Melanchthona, tuto Jodoka Brandta slyšel. Ve Wittemberce 1555 uveřejnil první svou báseň latinskou: „Epistola Jonathae ad Davidem“, věnovanou krajanu svému Mr. Jindřichovi Mrázovi a 1556 druhou: „Ducum et regum Bohemiae series usque ad Carolum IV. descripta carmine.“ Téhož roku, dosáhl mistrství v svob. uměních i navrátil se do Prahy. Dne 27. srpna podstoupiv disputaci o přijmutí mezi mistry pražské (LD. 363), s úspěchem začal působiti i na universitě i v básnickém družstvu Jana z Hodějova. L. 1559 uvázal se u vydávání praktik a minucí z učení pražského. V jedné z těchto publikací zadíral se do Jana Mystopola, pravě o něm, že působí v „hovězí škole“ (Blah. Gr. 170). Viděti z nejemného útoku toho, že Proxen, co do smýšlení svého, byl přívrženec náuky Lutherovy, od kteréž Mystopol „jinam vojkou byl obrátil“. L. 1562 strojil se Proxen zase do ciziny „pro nabytí hojnějšího umění“, vlastně pak k dosažení důkladného vzdělání v právích. Pobyv tím záměrem na akademiích ve Francii a v Italii, a dosáh doktorství práva kanonického, brzo po návratu svém, ustanoven radou nad appellacími a 17. června 1567 na lavici doktorské v úřad ten installován. L. 1572 provázel nejvyš. hofmistra Ladislava z Lobkovic co posla stavův českých do Varšavy, kdež se po smrti Zikmunda Augusta jednalo o volbu panovníka. Mezi řečníky českými, kteří na sněmě varšavském mluvili, byl také Proxen. Řeč jeho ve Varšavě tištěna a s velkou prý pochvalou přijata. Zemřel 7. pros. 1575 v pražském domě svém (LD. II. 419.) i pochován velmi slavně v kostele božího těla na N. M., kdež mu bratrovci jeho Jiří a Daniel Mathiašové postavili náhrobek. Proxen byl znamenitý učenec, zvláště v mathematice zběhlý, výtečný právník, básník a řečník. Kromě řečtiny, latiny a češtiny dokonale

mluvil francouzsky, vlasky a německy. „Čechové nikdy prý neporozuměli, jakého muže měli v Proxenovi", jsou slova, jimiž jej označil Jan Bezdružický z Kolovrat. Většina prací jeho zůstala rukopisem, načež mistři pražští už v čas smrti jeho sobě stěžovali (ib.). Poslední svou vůlí odkázal 500 tolarův na podporu studií, značná pak bibliotheka jeho dílem připadla právnické fakultě, dílem příbuzným (Kalina Nachr. I. a II., Palacký v ČČM. 1829).

Praktika na l. 1559, o kteréž se Blahoslav na několika místech v Grammatice zmiňuje. I v potomních letech Proxen vydával praktiky. Poslední, věnovaná purkmistru a konšelům St. M. pražského, vyšla na 1563 (Palacký l. c.).

Pruno Jan z Fraštáku či Hlohovce učil se v Žilině, načež 1576 odešel na gymnasium do Jihlavy. L. 1577 vydal se s krajanem svým Ondřejem Túrským do Slezka, hledaje někde domácího učitelství, ale pro neznalost řeči německé ničeho dosíci nemohl. Po některých marných jinde pokusech odebral se do Wittemberka, odkudž po dvou letech zašel do Lipska. L. 1581, vrátiv se, stal se ředitelem gymnasia ve své otčině, a 1583 svěřena mu správa gymnasia trenčanského, kterou však nedlouho držel, zemřev 23. dub. 1586.

Katechismus latinsko-slovenský. Ve Fraštáku tištěn. K tomu přidáno několik písní (IV. 1319. Tablic Poezie I.)

Průpovědí mravoučných *prosaických* sbírka jedna tištěna v Plzni asi 1498 (Hanka 14). Druhou Blahoslav vložil do gramatiky své (ve vydání vídenském na str. 298—318). Starší sbírky jsou v rkp. musejním z XV. věku pode jménem Senekova spisu o mravích (Výb. II. 649) a jinde (viz Hanušův MVýb. 86). Sbírku průpovědí *veršovaných* z rkp. brněnského z XV. věku vytiskl Feifalik v Studien VI.

Pruša Ignác, knihtiskař pražský 1750—1763, po němž závod jeho vedla vdova *Johanna.*

Prýbiš (Příbyša) Daniel, syn kněze Antoně v Matyášovcích (lipt.). Dokončiv učení školní, povolán do Přibyliny v Liptově 1611 a odtud do Harhova (Görgö) ve Spiši 1624, kdež se stal starším bratrstva nižno-hernadského (Tablic Poezie I.)

1. Knížka obsahující v sobě otázky Mr. Balt. Fišera a Lutherův Katechismus z l. 1612. V Levoči 1634 (IV. 1406).

2. Katechismus Lutherův z l. 1612, pak Trotzendorfovo Rosarium animae (Příd. 159), spis o způsobu modlení a písně duchovní, dílem od El. Láního,

dílem od Prýbiše. V Levoči 1634 u Brewera (ib.). Ded. Kateřině Thurzové, dceři Jiřího, manželce Štěpána Tököliho.

3. Jedna píseň v Cyth. Třanovského.

Pštros, Štros, Straus, Struthio Mikuláš, kněhtiskař pražský, jenž závod svůj měl v Kaprové ulici (IV. 782) a od 1594 do 1623 knihy české tiskl.

Ptochaeus Š. viz **Lomnický z Budče.**

Pučálka Pavel z Prahy, dosáhnuv mistrství v svob. umění, obrátil se k duchovenství. V polovici XVII. věku byl farářem v Kardašově Řečici. Obíraje se pracemi historickými, jal se překládati Balbinovo Epitome rerum bohemicarum (V. 297). Mimo to sestavil chronologický přehled dějův světových:

Lodí církve rytěřující. V Pr. 1677 (V. 384). Ded. arcibisk. Janu Fridrichovi z Waldšteina.

z Puchova Jan, kanovník i později archidiakon u sv. Víta, zároveň pak člen kapituly vyšehradské a probošt mělnický, v době 1543 – 1554 vedl administraci arcibiskupství pražského. L. 1552 spolu s proboštem Jindřichem Scriboniem byl ve Vídni domáhat se u Ferdinanda I. obsazení arcibiskupství pražského. Králi dobře znám byl i nejednou spolu rozmlouvali o tom, jak by v lidu českém rozšířiti se mohly obsáhlejší známosti o národech cizích, bytu a životu jejich, aby „národ český slavný a jiní všickni v jazyku s ním se srovnávající asi tudy u věcech domácích i válečných správnější a vycvičenější byli učiněni.“ Řeč obrácena na vyšlou tehda kosmografii Šeb. Münstera a král pobádal kn. Jana, aby sám se uvázal v překlad její. Tomu vyhověti nemoha, k dílu přiměl bratrovce svého Zigmunda, sám pak se postaral o vydání. Joachym z Hradce slíbil mu k tomu 100 tolarů, a při Vilémovi z Rožemberka domáhal se, aby mu půjčil 200 tol., ale nezdá se, žeby té od nich podpory užil. Náklad obnášel 1200 kop gr., kterážto suma dobře by byla stačila, aby za ní mohl koupiti hezký tehdá stateček rytířský (Palacký v ČČM. 1831, 438).

z Puchova Zigmund, Zika Puchovský, syn Floriana na Chrašťanech a bratrovec kn. Jana, kterýž jej, jsoucího ještě v mladých letech, pobídnul k přeložení Münsterovy Kosmografie. Zigmund s chutí ve práci se dal a v několika letech první díl dokonal, z větší části překládav z latinského origi-

nálu; jen stať o Čechách a o Moravě sestavil původně. Censuru překladu vykonali Jan st. z Lobkovic, Oldřich Dubanský z Duban, Petr Bechyně z Lažan a na Píčině a Dr. Jindřich Scribonius, načež během 1554 v dílně Jana Kosořského tisk proveden. Jestiť to kniha největší, jakáž za starší doby českým jazykem vytištěna. Později začal Zigmund s Lupáčem spisovati „kroniku českou a historii o rodech stavův koruny české"; ale, jakž 1588 vypravuje Petr Kodicill, „nemajíce fedruňku, čas prý jim ušel a příhodnost psaní s ním. Oni pak zemřeli, a tak kronika s nimi pohřbena. Tožť my bez toho. A jiní s takovým uměním a zkušením ne tak brzo nám dospějí." (ČČM. 1864, 306). Zigmund zemřel asi 1584 a s ním vyhynul rod Puchovských.

Kosmografia česká. V Pr. 1554 (IV. 642).

Puklice ze Vztuh Jan, syn Ondřeje, měšťana budějovického, pána na Vztuhách a Ortvinovicích, kterýž co přední krále Jiřího v Budějovicích sstoupenec od protivníkův 26. máje 1467 byl zavražděn ze zášti strannického. Jan, nar. 1454, vyučen byl ve školách rodiště svého, tak že se znal v češtině, latině, němčině a poněkud i v řečtině i hebrejštině. L. 1477 s bratrem svým Václavem učinil smlouvu o statky rodinné tou měrou, aby Václav podržel vše, co v městě, Jan, pak aby měl Ortvinovice, Vztuhy a Hůrku. Ale nedlouho mu bylo života. Zemřelť v čas velikého moru 18. října 1482.

Tragoedia Andreae Puklice Budwicensis. Vypsání vraždy na Ondřeji vykonané, jež Jan, tehdá jinoch 13letý, co očitý svědek učinil. Otištěno od K. J. Erbena v ČČM. 1846.

Pulkava z Radenína (chybně: z **Tr.** anebo z **Hr.**) **Přibyslav** či **Přibík,** syn Dluhovojův, vzdělal se, jak se podobá, na učení pražském brzo po založení jeho i dosáhl hodnosti mistrské. Do 1378 byl rektorem při škole u sv. Jiljí na St. M. pražském. Tehdá pobuzením a s osobním účastenstvím císaře Karla IV. jal se skládati kroniku českou. Nejprvé sepsán text latinský, potom Pulkavou samým zpořízeno vzdělání české, a posléze pod dohledem jeho i také vzdělání německé. Prvotního textu latinského skvostný se zachoval rukopis „pulavský" v bibliothece knížat Czartoryjských v Paříži, psaný před 1374, kterýž druhdy byl majetkem kardinála-biskupa krakovského, Zbyhněva Olešnického. Z něho jakož i z porovnání všech rkp. latinských, českých i německých viděti, kterak

Pulkava pracoval. Sepsav první osnovu, pokud živ byl, nepřestával opravovati, doplňovati a dokonaliti dílo své. Podle spůsobu jazyka soudíc, i překlad český autobiografie Karla IV. pochází z péra Pulkavova. O příjmech jeho učitelských souditi poněkud z toho, že 1373 na stavbu školy svatojilské přispěti měl 50 groši (Tomek Zákl. I. 77). L. 1377 měl rozepři jakous s farářem svým, což snad mu bylo pohnutkou, že se ucházel o faru v Chuděnicích, kteréž 19. července 1378 i dosáhl, ačkoli knězem nebyl. L. 1380 byl již mrtev (Palacký v Pr. Sitzb. 1869. I. 39).

1. Karla IV. život, od něho samého latině sepsaný. Rkp. dvorské bibl. vídenské 1396. Tiskem vydán od Ambrože z Ottersdorfu v Olom. 1555, Frant. Tomsy v Pr. 1791 a ve Výb. I. (II. 77). Srov. Palacký Würdigg. 298.

2. Kronika česká. Rkp. 1407 v bibl. kláštera augustinianského na St. Brně, jiný v Rejhradě asi z též doby. Pozdějších je několik, z nichž vytknouti třeba krakovský z poč. XVII. věku (Pam. 1859, 237). Vytištěna od Fr. Faust. Procházky v Pr. 1786, vyňatky ve Výb. I. (II. 75). Rkp. něm. vzdělání v Mnichově a ve Wolfenbüttelu. Srov. Palacký Würdigg. 173, Pr. Sitzb. 1869. I. 39.

Pyrrhus Jiřík z Novévsi u Kolína 1520 přepsal Mr. Jana Černého spis o nemocech morních (III. 280) a k slovníku bylinářskému „Hortus sanitatis“ hojné učinil přípisky (III. 26).

Pytlík Jan, měštěnín a konšel staroměstský, 1488 spolu s P. Severinem, Janem od Čápův a Matějem od bílého lva opatřil první vydání celé biblí v Praze (III. 536, Novotný 13, Hanka 28).

Pytlík viz **z Dvořišť Matěj.**

R.

Rabček Andráš, Slovák, katolický farář v Janikově a vicearchidiakon.

Traktát rabbi Samuele Žida. 1756. (Sl. Pohl. 1. 2).

Racek či **Roderik z Chotéřiny Jan** (chybně **Ráček**), Kralohradčan, 1535 stal se bakalářem (LD. II. 316) i obrátil se k právnictví. Býval radním písařem na Malé Straně i zemřel 1581 u vysokem stáří.

1. Korvinovi Výkladové na čtení nedělní. V Pr. 1542 (IV. 1490).

2. Jana Fischera, biskupa roffenského, modlitby na spůsob žalmův. V Pr. 1581 (IV. 1955).

Račenský Mathiades Jan Jiří, syn Matěje Jakobidesa Volyňského, faráře ve Starém Knínĕ, 1612 přepsal sbírku listin o církevních věcech českých, počínaje dekretem university pražské o přijímání pod obojí spůsobou 1417 a konče majestátem Rudolfovým. Ku konci rkpu toho, jenž se v univ. bibl. pražské chová, připojil některé zprávy o svém životě (IV. 579). L. 1618 přijal úřad kněžský, i uvázal se v duchovní správu v Semilech a některý čas i v Turnově. Odtud se 1619 odebral do Prahy. Zde se s Ottou Hendrichem z Wartemberka spojil k vysvobození Elišky Kateřiny Smiřické, od matky své na Skalách vězené, i byl mu v tom „s velikým prý svého hrdla nebezpečenstvím“ nápomocen. Ale slabou zato odměnu vzal. Vyžádalť si, aby mu nevěstu jeho, Annu Kopeckou z Turnova rozenou, sirotka, z poddanství propustili; to se sice stalo, leč Anna mu s nějakým Rakušanem z Prahy ujela. A platného i sic ničeho nedostal. L. 1620 za manželku pojal Kateřinu, kmetičnu Lidmily Vratislavovy z Lub na Starém Knínĕ, od kteréž pro ni mnoho protivenství snášeti musel. Posléze podařilo se mu zase dostati faru; Jan Rosacius kommendoval jej 1620 do Milivska. Tam mnoho kyselých věcí zakusil od vojska, až pak přes Zrubek ujel do Knína. V Knínĕ žil do 1623, kteréhož roku k velikému neštěstí přišel. Něco z hněvu, něco z opilství mezi soldáty se dal, s nimi až do Chba putoval a 12 neděl zůstal. Od 25. dubna upadl v šílenost, ve které se, mámen přízrakem nějakým, 8. máje probodl. Do září se sice pozdravil, ale dále o sobě žádné více zprávy nezanechal (Proch. Misc. 261—4).

Spis o večeři Páně. 1619 (IV. 1400, Klíč 49 a 75).

Račín Karel, syn purkraběte hradu pražského, Krištofa Leopolda Račína z Račín na Hluboši, a Doroty Lidmily Chotouchovské z Nebovid. Křtěn byl na jméno *Václav Rudolf*; když asi 1677 vstoupil do řádu theatinského, *Karlem* se prozval. Vynikal v duchovním řečnictví. L. 1696 psal se kazatelem „u Panny Marie Poustevnické na Nové Cestě“; kazatelem svého kláštera byl až do smrti 1711.

1. Duchovní zasnaubení Marie Teresie Audrcké z Audrče a Anny Kateřiny Hložkovny z Žampachu, benediktínek u sv. Jiří. V Pr. 1696 (V. 900).

2. Čtyry živlové proti hříšné duši bojující či Postní diškursy. V Pr. 1698 (V. 865). Ded. podkomořímu Jiřímu Umbrechtovi Bechyňovi z Lažan a Hluboši.

3. Operae ecclesiasticae. Robota církevní v neděli toliko dovolená, t. j. nedělní kázaní. V Pr. 1706 a 1720 (ib.). Ded. Norbertovi Leopoldovi z Kolovrat.

4. Sněm nebeský svatých a světic božích, t. j. sváteční kázaní. V Pr. 1712 (ib.). Od vydavatelky Kateřiny Alžběty Koniášové připsán „Panně Marii v Einsiedlu aneb Samobytnosti."

Řád *práva zemského* jest sbírka předpisův o řízení před soudem zemským, sepsaná před 1350 česky, pak do latiny přeložená. Otisk v Arch. Č. II. a Codex juris boh. II. 2. Srov. ČČM. 1861 (II. 85). *Řád při dskách zemských*, obecněji pod názvem *Jus terrae Bohemiae* známý, obsahuje v sobě stručná pravidla o půhonech, přísahách atd. pro úředníky u desk. Prvotně latině sepsán (srov. *z Bergova*) a pak zčeštěn. Otisk v Codex juris II. 2. — *Řád při soudu dvorském*, sepsaný 1337—1399, otisk tamtéž. — *Řád při soudu zemském markrabství moravského* schválen snešením sněmu jihlavského 1531, otisk v Právníku 1863 péčí A. Rybičky.

Radda všelikých zvířat jest skládaní mravoučné asi z počátku XV. věku, avšak později všelijak rozšiřované. Zejména prosaiské mezi verši výklady pocházejí z prvé polovice XVI. věku, ba není nepodobno, že vzdělány byly teprv pro vydání 1528. Celek rozdělen na dvě knihy, z nichž první obsahuje rady „zvířat", t. ssavcův, druhá rady ptactva. Druhá část zdá se býti totožná s *Radou ptačí*, o kteréž zmínka u Všehrda (Vyd. II. 539).

Vydání: 1528 v Plzni u Pekka, 1578 v Praze u Melantricha, 1628 nevědomo kde, 1814 péčí K. Háma a s předmluvou Dobrovského. Výňatky ve Výb. II. Rozbor od Wocela v ČČM. 1855, Feifalik Studien III. 1860, Gebauer ve Sborníku vědeckém 1873 (III. 71).

Radič Ondřej 1678 přidal se k Tökölymu a po jeho od Turků uvězení hájil Munkáč proti cís. vojsku, ale vzdáti se musil. L. 1783 jej Rákócy ustanovil velitelem hořejších Uher (Haan Tran.).

Píseň raní: Ach přenejdobrotivější, v Citharře.

Radl Eugen z Kutné Hory, cisterciák kláštera zbraslavského a tamní kazatel ordinarius, 1733—37 vydal několik kázaní (V. 973 a 978), věnovav je větším dílem opatovi svému, Tomáši Budeciovi.

z Radnice Pavel 1400 přepsal Benešův z Hořovic překlad Martimiana, k čemuž 1437 připojen Solfern, Belial a Husova Dcerka, pak 1445 cesta Mandevillova a román o Alexandru (II. 73). Rkp. ve sbírce Neuberkovské.

Raduch Martin (jehož jméno I. 260 dle CČM. 1862 mylně položeno Hradúch), Liptovan ze Sv. Mary, učitelem byl v Rekeni.

Sprostný ale zřetedlný traktát aritmetický pro neumělých a zvláště kupeckého a sedláckého stavu lidí sepsaný. V Prešp. 1776 u Fr. Packo.

Rachtába, rektor školní a varhaník u sv. Mikuláše v Praze. Blahoslav nazývá jej nožířem pražským. Byl prý světský člověk, čistá hrdina, ale veliký frejíř, slovoutný v ty časy et ad musicam plane natus. Zemřel morem 20. září 1520.

Písnička: „Ó daremné světské utěšení" přijata i do kancionálu šamotulského (Blah. de cant., St. l. 441).

Ráj duše čili „knihy o všelikých ctnostech" anebo „knihy mravní", latině: „Paradisus animae sive de virtutibus libellus", spis biskupa řezenského Alberta příjmím Velikého († 1280). Do češtiny přeložen v první polovici XIV. věku (ČČM. 1864, 381).

Rkp. 1383 (Dobr. LG. 1792, 115) a jiné dva přepisy z konce XIV. věku v universitní bibl. pražské. Jiný přepis ve skvostném kodexu prelatury Krumlovské, o němž ČČM. 1843, 420. Výňatky ve Výb. I. (II. 82). Jiný překlad od *Adama z Vinoře*.

Rakovnický Jan viz **Bakovský**.

Rakovnický Václav viz **Kohaut.**

Rambek Václav Šťastný František, měštěnín N. M. pražského, 1678 když po dlouhém suchu zpadla první vděčná vláha, složil píseň:

Klíč od deště aneb nová píseň v čas sucha. V Pr. 1679 u Dan. Michálka.

Rameš Václav z Prahy, kdež se 1568 stal bakalářem (LD. II. 398). Později učiteloval; jmenovitě od 1599 kantorem byl u sv. Klimenta na N. M. pražském (ČČM. 1845). Pokusiv se o pokračování v díle, od Mr. P. Lupáče historií Karla IV. počatém, složil:

Historické vypsání o Zigmundovi císaři, uherském a českém králi. V Pr. 1589 (IV. 431).

Ramhofský z Ramhofu Jan Jindřich, Pražan, byl ingrossatorem, později deklamatorem při dskách zemských a cís. radou. L. 1747 nadán šlechtictvím. Zemřel 4. března 1760. Německy sepsal dějiny desk zemských (v Lipsku 1755. Ryb.).

Trojí popsání vjezdu, slibu přijetí a korunování Marie Theresie. V Pr. 1743 (IV. 294).

z **Ratiboře Jiljí,** františkán, 1505 pro Ladislava z Štern-

berka přepsal epištoly a evangelia, jichž miniaturami ozdobený rkp. nyní v Duchcově (Pam. 1867).

z Raupova Hynek, druhý syn Jana, 1485—93 nejv. písaře, vstoupil do řádu kartouzského pode jménem *Bruno.* V klášteře gaminském pod Očerem v Rakousích asi 1526 Marketě z Klinšteina, manželce bratra svého Jana, který za mládí sloužil u dvoru papežského a pak byl radou kr. Ferdinanda I., sepsal život sv. Reginy. L. 1527 zvolen převorem v Kartouzích (Königsfeld) u Brna, kdež zemřel 1528 (Wolný II. 1, 211).

1. Šest psaní z Gaminku, jedno bratrovi Janovi, pět Marketě z Klinšteina 1526. Rkp. u minoritův pražských (III. 810).

2. Život sv. Reginy, v témž rkp. (III 917).

Rausinovský viz **Xenomen.**

Rebmann Alberik z Prahy, cisterciák zbraslavský, farářem byl na Moravě ve Výmyslicích a v Tišňově, kdež 8. máje 1743 zemřel. Vydal pět kázaní příležitostných (V. 963, D'Elvert Beitr. 280).

Regius Jan z Želkova, kněz evangelický, byl děkanem v Žatci. Po bělohorské bitvě vypovězen od Jiříka Michny. L. 1633 s Hansliniem vypraven o almužny do Hollandu a do Anglie pro české exulanty v Sasích, ale nedařilo se jim valně, z čehož pak pošly všelijaké nedohody (ČČM. 1874). Vrátili se teprv 1635.

1. Perkynsia Pobožné rozbírání a vysvětlení svědomí lidského. V Pr. 1620 (IV. 1920). Ded. Bohuslavovi z Michalovic.

2. Apologia podaná konsistoři belgické v Londýně. Asi 1634 (Klíč 71).

Br. Řehoř příjmím **Krajčí,** zakladatel a „patriarcha" Jednoty bratrské, byl syn sestry Rokycanovy, provdané za chudého jakéhos zemana. Nabyv po tehdejším spůsobu učeného vzdělání přípravního, vstoupil do kláštera bosákův v Praze. Brzo však životu řeholnímu dal výhost i živil se krejčováním, hledaje při tom, jako Chelčický, náboženského poučení rozmluvami s „věrnými Čechy." Mezi těmi přední byl ujec jeho, s kterým se již co voleným arcibiskupem asi 1440 sblížil. Tu seznámil se i s Lupáčem. K oběma přilnul s velikou důvěrou. Když na podzim 1448 Rokycana opět uveden do Prahy, následoval jej tam nepochybně i sestřenec, jenž sobě zatím přísností mravův a nadšením náboženským zjednal byl velikou vážnost. V spolku, který se k vůli opatření v náboženství utvořil v Praze, brzo zaujal čelní místo. Když za La-

dislava krále nová na Rokycanu přišla protivenství a on v své nad tím hořkosti proti „zavedení lidu křesťanského“ kázati počal, ještě se k němu úžeji přivinuli Řehoř a soudruhové jeho. Tehdá stalo se, že Rokycana odkázal je k Chelčickému, schváliv jim spisy jeho. Řehoř nemeškal seznámiti se osobně nejen se zvláštním tímto mužem, ale i s tovaryši a přivrženci jeho. Jmenovitě v přízeň bližší vešel s Janem Kolářem z Vitanovic. V těch letech často býval i v Chelčicích i ve Vitanovicích. Po smrti Ladislavově 1457 Rokycana „vozy své na zad šikovati“ a ovšem od posavadních přátel svých, když v šlépěje jeho vstupovati nechtěli, oddělovati se počal. Tehdá tuším udála se návštěva Řehoře a Jana Koláře u něho, při kteréž se onen k mistrovi obrátil, řka: „Svědom jsi mne více než od sedmnácti let. Jestli že's na mne co zlého neb bludného shledal, pověz mi“. A mistr, nemoha odpověditi, se odmlčel. Ochlazení mezi ujcem a sestřencem od té doby stále vzrůstalo, až dospělo k úplné roztržce. Rokycana, aby se zbavil nemilých svědkův bývalé své rozkvašenosti proti Římu, zjednal jim na králi místo v soukromí na litickém zboží, v Konwaldě za Žamberkem. Ještě 1457 přestěhovali se tam Řehoř s soudruhy svými, založivše tam jednotu, s kterou ponenáhlu se spojila všecka téměř ostatní bratrstva náboženská po Čechách a na Moravě. Mezi osamělými blouznivci zanedlouho se objevily neshody o smysl při večeři Páně. Podnět k tomu zvláště vycházel z čtení traktátův Biskupcových, Martínkových a jiných táborských. Tu 1459 svoláno první shromáždění stejnomyslných, ve kterém vrch obdržela náuka Chelčického „aby, všech traktátův zanechajíce, dosti měli na zákonu božím a jemu sprostně věřili.“ Počátkové tito Rokycanu nenechali lhostejným. Myslil-tě, že oddálením Řehoře z Prahy do zákoutí horského celé hnutí usne, nyní pak spatřoval vyvíjeti se organisaci, která příliš mu daleko hleděla. Z prva dlouho nepřijímal žalob a mněl, že nejlépe bude věc umlčeti, až pak příchodem Řehoře do Prahy na počátku 1461 příčina dána k ostrému zakročení. Zdá se, že přijmutím pohostinství na Liticku zavázal se Řehoř do Prahy nechoditi. Tu pak nejen že přišel, ale s souvěrci shromáždění nemalá míval. Při jedné takové schůzi na N. M. dne 15. března bylo několik kollegiátův, studentův a jiných osob. Tu dodána jim výstraha, aby se ro-

zešli, že budou zjímáni. Řehoř napomínal k rozchodu, a kteréž mohl, zvláště kollegiáty a jiné přední osoby ven vyšikoval. Jiní pak tvrdě se vzpírali, pravíce, že je při něčem zlém nezastihnou. A když jim Řehoř pravil, že jim to neprospěje, ale že se dostanou do vězení a třebas že budou i zmučeni, nic toho dbáti nechtěli, řkouce: „Herež, mučení na snídaní a hranice na oběd!“ V tom rychtář mezi ně vkročil a uvězil všecky, jmenovitě studenty Augustina Halara z Chrudimě, Petra z Ledče, Jiříka z Sušice (St. Un. 56). Skoro všechny opustila počáteční odvaha. „Posnídavše, nechtěli čekati oběda“, anobrž rádi učinili veřejné odvolání před Rokycanou v Týně (III. 640), aby vyvázli z vazby. Nejvíce z nich zmučen Řehoř. Byl prý i do kozla svázán, i na skřipec dán, i pálen. Ale jsa dlouhými posty oslaben, upadl do mdlob, že bolesti necítil, až teprv, když jej rozvázali, chytil se za bok a srozuměl, co se s ním bylo stalo. V těch mdlobách měl prý jako ve snách rozličná vidění a zjevení o věcech Jednoty budoucích, zvláště o vyzdvižení služebníkův. Rokycana navštívil jej v žaláři i litoval prý jej „krokodilovou lítostí.“ Vida jej tak utrápeného, vzplakal nad ním, řka: „Ach milý Řehoři, což mi tě líto! Pomysliž, že sem vám říkával, dáte-li se v to, že musite trpěti, a že vám těžce půjde“ (Jaffet o původu Jednoty). Po dvouleté vazbě propuštěn Řehoř, ač nejisto, zdali následkem odvolání nebo přímluvou Rokycanovou. Ale mýlil se Rokycana, domníval-li se, že tvrdá jeho mysl útrapami obměkne. Vycházeje z žaláře, poslal mu Řehoř list, ve kterém hájí své učení a mistra viní, že straní ku papeži, moc světskou na Bratří volaje. I jal se choditi po zemi, aby souvěrce své utvrdil. Jmenovitě byl v Teplici, kdež bratrství tak se zmáhalo, že již předtím rychtář tamní s rukojměmi postaviti se musil před Rokycanu. Tam zdá se, že Řehoř některý čas byl i uvězen. Také k Lupáčovi do Chotěboře a do Běstviny docházel na radu, aby se rozmluvami s ním upevnil v náhledech svých (ABr. II. 44 a V. 304). Jelikož ze zboží litického dostali výhost, přenesli se po propuštění z vazby pražské Bratří na panství rychnovské. Na horách tamních Řehoř 1464 svolal druhé shromáždění bratrské, ku kterému se najíti dali souvěrci nejen z Čech, ale i z Moravy, i stalo se svolení, jež Řehoř sepsal, o učení a životě, jak mezi Bratřími má býti zachováváno. Tu nepochybně

přednesl i vidění svá o zřízení kněžstva a tím k rozhodnutí přivedl otázku, která od delší již doby myslemi hýbala, a po usazení na Liticku jen tím poodložena byla, že kněží Michal Žamberský a Martin Krčinský Bratřím podle obyčejného obřadu posluhovali svátostmi. Ještě za pobytu Řehořova v Praze přemítáno o tom, zdali kde na zemi žijí lidé, ježto by víru Kristovu v prvotnosti její drželi a tudíž kněží pravé posloupnosti apoštolské Čechům poskytnouti mohli. Pomýšleno na Indii, na Řecko, na Armenii, na Rusko i na Valasko. Ale zanedlouho poznali, že daremné jest potazování jejich. Nicméně nepřistoupeno hned k opatření Řehořem navrhovanému, jejž svým časem i Rokycana i Lupáč byli schvalovali. Teprv 1467 obeslal Řehoř Bratří ke schůzi do Lhotek na Rychnovsku. V domě Duchkově sešlo se jich 60—70 z Čech a z Moravy. Biskupové tři obráni losem a potom posvěceni od biskupa waldenského. Hned po vyzdvižení kněžstva ustanovena kázeň mezi Bratřími ostrá, výhradně k životu pobožnému směřující, a 1468 pravidla tato doplněna. Tím Jednota přetala všecka spojidla s církví starou i postavila se rázem na půdu samosvojnou. Rokycana nemohl ovšem déleji odkládati s zamítnutím nového náboženského spolku. L. 1468 vydán list jeho proti „Pikhartům“, kdež vedle obou kněží, Michala a Martina, výslovně zatracován i „laik Řehoř Krajčí“ (Výb. II. 735). Z toho nová polemika, ve které péro Řehořovo bylo nejčinnějším. I politická moc obracela se proti novotářům. Sněm benešovský 1468 k ponutce královny Johanny proti Bratřím přísná učinil snešení. Leč válečné doby tehdejší odňaly ostroty opatřením těmto. Bratří nalezali útočiště v horách a lesích rychnovských, kdež v noci uhlí pálili a ve dne při řeřavění jeho, aby je dým neprozradil, zkřehlé své údy zhřívali. Správa Jednoty pro větší bezpečnost přenešena do Lenešic u Louna. Teprv smrtí Rokycany i krále Jiřího dostalo se Bratřím zvůle a oddechu. Řehoř poslední svá léta ztrávil v Brandýse nad Orlicí. Tam prý vystavěl dům, řečený *srub*, později co útulek Komenského proslulý, a chaloupku, kteráž tu byla, kudy se vcházelo do zámku Orlíka. V Brandýse i zemřel 12. srpna 1474 i pochován nad městem na Orlíku ve včelnici či v skále (Fiedler 219, Meč 157, Palacký Děj. IV. 1, 422 sld. a IV. 2, 429 sld.). O spisech Řehořových dílem

jsou zprávy v ABr., dílem v snešení 1495, kterýmž vyhlášeny za apocrypha. Tituly jich sestavili Gindely GBr. I. 498, Palacký IV. 1, 424 a Šafařík rukopisně; úsudky znalcův těchto naznačili sme jich-šiframi. Mimo to přibrali sme jiné některé spisy, do 1473 sepsané, o kterých určitě, zdali Řehořovy jsou, tvrditi nelze, ačkoli to velmi podobno; ty hvězdičkou vytčeny. Řehoř, jakkoli sám ne prost byl vzdělání, přítelem učencův nebyl, jelikož se ze své zkušenosti obával závadného jich vlivu na prostotu víry a mravův. Na smrtelném loži před nimi Bratří vystříhal.

1. * Vyznání krátké o svátosti večeře Páně. Seps. 1461—5. ABr. I. 342.

2. List od Bratří Mr. J. Rokycanovi poslaný, když z vězení vyšli po zmučení okolo 1463. ABr. I. 217. Srov. Gind. GBr. I. 30.

3. Svolení na horách rychnovských, též: Spisek starých Bratří učiněný I. 1464. ABr. V. 260. *Š.*

4. Sedmero psaní Mr. J. Rokycanovi 1468—70. ABr. I. a II. Srov. Dekr. 2. (III. 147, 634, 646 a 667).

5. * Odpověd Bratří starých všem vůbec na psaní Mr. J. z Rokycan, kteréž učinil ohyžďuje a haněje Bratří. L. 1470. ABr. I. 236 a II. 62. Totožná tuším s „Apologií ke všem lidem, proti útiskům od Rokycany pocházejícím." Bl. hist. 105 (III. 658).

6. Traktát o církvi svaté. L. 1470. ABr. I. 107. Dekr. 2. Srov. „Veřejné vyznání víry své o církvi svaté." Blah. hist. 105 (IV. 656).

7. Spis o auzké cestě Kristově. L. 1470. ABr. I. 77. *P.* (III. 663).

8. Spis o moci mečové. ABr. IV. 1. *P.* a *Š.* Srov. dvojí psaní o moci světa, ABr. I. 290 a 315, ježto sepsána již po smrti Rokycanově. *Š.*

9. O posvěcení pravého kněze a kněze zlého, odkud který moc úřadu svého béře. Kratčeji: Spis o dobrých a zlých kněžích. Nalezá se v ABr. I. 28 a 66 v dvojím sepsání, ježto z počátku se shodují, ku konci rozcházejí *G. P.* (III. 659).

10. O zmaření slova skrze zlého kněze. ABr. I. 59. Srov. Dekr. 2. (III. 660).

11. O dvojím díle. Spis ztracený. Dekr. 2.

12. O křesťanech věrných a jejich víře, lásce a ctnostech, jací by býti měli. Dle Gindelyho snad totožný se spisem: O rozdíle mezi Bratřími pravými a falešnými na slova II. listu sv. Petra 3. ABr. I. 173.

13. List panu Albrechtovi, nepochybně Kostkovi z Postupic (zemř. 3. bř. 1477). ABr. I. 74. *G.*

14. Kterak se lidé mají míti k církvi římské. ABr. I. 130, kdež Br. Řehoř výslovně jmenován spisovatelem. Výňatek v Palackého Děj. IV. I. 431.

15. Spis o přísaze. Ztracen. *G.*

16. O trpělivosti s milostí. Ztracen. *G.*

17. Zpráva o počátku Bratří vůbec vydaná. *P.* Snad totožná se spisem: „Proti nářku, žeby původ Jednoty bratrské byl z ďábla, a důvod, že dílo jejich jest ze sv. Ducha." (III. 657, Blah. hist. 105.)

18.* Psaní, v němž Bratří dávají zprávu ku porozumění jich shromáždění (III. 654). Pak spis v ABr. I. 356: Tuto oznamujem povolání naše ku pokání i původ shromáždění našeho i položení, v čem sme se ustavili (III. 652).

19.* O správcích a pastýřích církve sv., kteraci mají býti a kterak se mají přijímati a po čem znáti. A také krátce, o svátostech kterak držíme a věříme. Kratčeji: O služebnících církve a svátostech. ABr. I. 379. Č. 18. a 19. psána sou 1471 ještě za živobytu Rokycanova. (III. 656).

20.* Psaní, oč jest nesnáze v Čechách. Blah. hist. 104 (III. 653).

21.* Počet z toho, proč se oddělili od kněží římského poslušenství a od služebností jejich. Blah. hist. 105. Od francouzských Waldenských přeložen pod titulem: Ayczo es la causa del nostre departiment de la gleysa Romana. Palacký v ČČM. 1868, 317 (III. 661).

22.* Smysl Bratří o původu apoštolském svatých prvotní církve. Blah. hist. 205 (III. 662).

Reissmann z Risenperka Ferdinand Karel, nar. 1688 na St. M. pražském, 1714 vstoupil do kláštera kanovníkův lateranských na Karlově, kdež devět let působil co kazatel. Zemřel 28. března 1728.

Kázaní o sv. Janu N. 1722, dvě o sv. Martyru biskupovi 1724 a dvě o sv. Martinu 1725 (V. 935).

Rektoris Jiří z Rožďalovic, nar. 1632, stal se jesuitou 1650, Po 20 let byl českým kazatelem v Týně pražském, posléze 3 léta rektorem v K. Hoře. Zemřel v Jindř. Hradci 16. ledna 1690.

1. Rok marianský. V Pr. 1670 (Pelcel).

2. Studnice milostivého léta. V Pr. 1677 (V. 1101). Ded. purkmistru a raddě St. M.

Rektůrek Hugo, praemonstrát zabrdovický, jenž 1731—40 spravoval faru klášterskou a 1758 zemřel.

Kázaní při korunování obrazu mariánského na Sv. Hoře. V Olom. 1758 (D'Elvert Nachtr. 276).

Remešské evangelium, rkp. 4° staroslovanský 47 listův: prvních 16 písmem cyrillským, ostatek hlaholským. Cyrillská jsou čtení sv. evangelií, podle starého podání psaná od sv. Prokopa. Karel IV. je co vzácnou památku slovanské bohoslužby v Čechách daroval klášteru na Slovanech, 1347 založenému. Tam 1395 staroslovansky a písmem hlaholským připsána část II. podobného obsahu. Rukopis opatřen byl vazbou hojně ozdobenou zlatem, drahými kameny a reliquiemi. Asi 1451, když se jednalo o sblížení Čechův s církví východní, dostal se do Cařihradu. L. 1574 jej kardinál lotrynský, koupiv od Řeka Palaeokappy, daroval kostelu v Remeši, kdež nazýván „texte du sacre.“ Od těch dob králové franští naň

skládali přísahu korunovační. Za revoluce asi 1793 zmizel, a teprv, za konsulátu vrácen do městské knihovny remešské, ač oloupen o drahocennou vazbu. Ale tam zanikl, až teprv 1838 opět na jevo vynešen.

Sazavo-emauskoje sv. blagověstvovanije. Vyd. V. Hankou v Pr. 1846. Srov. ČČM. 1838—40 a Rozb. I. 1842.

Rendl z Aušavy Albrecht, potomek rodu rytířského, prvotně u Tachova osedlého, syn tuším válečníka Viléma, kterýž 1468 co hejtman vojska Rožmberského a Šternberského odpověděl císaři Fridrichovi IV. (ČČM. 1828 III. 63). Z nevalného dědictví otcovského připadl mu mlýn, tuším že někde u Vodňan, jehož výtěžkem se živil. Tím se vysvětluje, co o něm dí Mr. Jiří Sovka 1502, nazývaje ho mlynářem (LD. II. 192), jakož i úštěpačný přídomek *R. ze Mleyna,* kterýž mu přilépl staré letopisec (St. l. 293). Záhy přistoupil Rendl k Jednotě bratrské i nemalé měl účastenství ve sporech 1490 (viz *Kubík*). Vzdělav se k právnictví, 1494 dosazen na purkrabství hradu pražského a 1496 jmenován prokuratorem královským. Ročního důchodu měl 120 kop gr., 6 džberů kaprův a dva polouvozí vína (Arch. Č. VI. 586). Když 1499 přistoupeno ku kodifikaci zřízení zemského, ustanoven do komisse, která k vůli tomu měla přehlédati dsky, co první člen stavu vladyckého (ib. V. 496). Vedle Zdeňka a Petra z Šternberka hlavní naň v tom práce vzložena, jakož se 1500 spolu s nima měl postarati též o vytištění (ib. 10). Rovněž povolán koncem t. r. k prohlédnutí a registrování zápisův a privilegií zemských na Karlšteině. V úkolech těchto zastupoval Rendl snahy dvou vyšších stavův, usilujících o to, aby města zbavena byla všeho politického vlivu, i činil to s obratností a horlivostí, která naň pobudila největší nevoli měšťanův. Pány a rytířstvo zbláznil prý svými chytrými nálezky (St. l. 291); starodávní práva prý zhoršil a porušil, některá odstraniv, některá zpřevracev a zpřeměniv, všecka *zrendlovav* (LD. II. 193 sld.). „Což pak Rendlova práva a nálezové mají býti důstojnější, než králův a císařův?“ volá souvěký zastánce měšťanstva; „žádná prý by nebyla škoda, aby navozili na ten *rendlík* asi čtyry vozy suchých drev, a všecky ty nálezy i s ním spálili, aby se žadný o takovou věc nikdy nepokoušel“ (St. l. 258). Jitření rostlo pořád hrozebněji; města chápala se všech prostředkův k uhájení starobylého

svého práva u věcech zemských. Nejdůtklivěji pány dojala pověst, že se Viktorin z Všehrd strojí postaviti proti Rendlovi, leč podařilo se Zdenkovi Kostkovi, aby nebezpečného odpůrce přivedl k mlčení. Konečně v lednu 1502 král zavítal do Čech a mezi spornýma stranama učinil rozsudek, kterým naděje měst venkovcem zmařeny. Jaké tehdá byly Rendlovy svazky s šlechtou, viděti z toho, že koncem 1502 s kandidáty nejv. úřadův, s Jindřichem z Hradce, Janem z Šellenberka a Albrechtem z Kolovrat, vypraven ku králi do Budína, aby tam výmluvností svou věc jejich podporoval. Ale sotva Albrecht z Kolovrat zaujal kancléřství, již se mimo nadání těch, ježto kandidatuře jeho přáli, jal chystati reakci náboženskou, obrátiv zřetel svůj především na Bratří. Pod zástěrou narovnání podobojích s Římem vydalo se v červnu 1503 do Budína sněmovní poselství, složené dílem z katolikův, dílem z podobojích a Bratří. Mezi těmito byli zejména Jan z Šellenberka, Vilém z Pernšteina, Bohuše Kostka a Rendl. Ti, prohledše zámysly kancléřovy, vší mocí přimlouvali králi Vladislavovi, aby se nedal svésti k utiskování Jednoty. Ale vše nadarmo. Strana kancléřova dobře byla své léče nastrojila. Neoštidali se viniti pana Viléma, že s pomocí Kostkovou, Rendlovou a jiných „pikhartův“ ukládá o korunu královskou pro sebe nebo pro jednoho ze svých synův. Tím nedůvěřivý král tak byl popuzen, že prý přítomné v Budině „pikharty“ málem nedal postínati. Dne 5. července 1503 podepsán první mandát proti Bratřím. Tu se Rendl nenadále ocitl v jisté nesnázi. Starší, jimž pravý stav věci ovšem povědom býti nemohl, oznámili mu, že [illegible] více péče míti nechtějí,“ [illegible] jiným slovem, že jeho již nepokládají za Bratra. Na dotaz jeho, [illegible] odpověděla synoda usnešením, že každý [illegible] má býti [illegible], a ne tajným, buď [illegible] Nepochybně se, že by se [illegible] ačkoli se jí [illegible] činiti [illegible] Lukáš a Krasonický [illegible] Rendl úmlek [illegible] za příhodné, aby [illegible] přihlásiti [illegible] učinili [illegible] s Pikharty

ržel“ (St. l. 322), tvrdě, že „z každého národu, buďto z pohanův aneb Řekův mohou lidé býti spaseni,“ jakož jej o to 1508 Mr. Jiří Sovka s kazatelny potupně přesuzoval (ib. 285). Toť ovšem za oné doby náboženského horličství nemohlo přispívati k tomu, aby se Rendl městům stal oblíbenějším. Nechuť k němu dostupovala vrchole, když se proneslo, že Jiříkovi Kopidlanskému, an se chystal mstíti bratra Jana od Pražanův sťatého, rádcem byl, jakby se zbavil právních následkův svého odbojnictví; mimo to, že vydaný počátkem 1508 manifest stavův vyšších, k vzájemné proti městům obraně sestouplých, jest z péra Rendlova. I na jinou stranu se nesvářil. Zášti, za pobytu budinského 1503 proti Albrechtovi z Kolovrat štipené, neustále rostlo. I proti němu Rendl pikle snovati nepřestal, až konečně v srpnu 1508 cíle svého dosáhl a moc kancléřova obmezena. V rozepři, již následkem toho 1509 kancléř zdvihl, Rendl zastupoval protivníky jeho a šťastně jich věc i provedl. Mezitím počal potají agitovati v městech. Zejména spojil se s Mr. J. Paškem z Vratu a soudruhy jeho, chtěje prostředkem jeho utvořiti sobě stranu mezi „strnady a vrabci“, jakž on rozmarným slovem nazval Pražany. Prvním vystoupením jich byla vítací jízda na proti králi, kterou 1508 o své ujmě a bez uložení obce podniknuli (ib. 296). Příštího nato roku vzat Rendl do raddy královské i vsazen do soudu zemského, což Albrechtovi z Kolovrat, jenž se mezitím proti nejv. úředníkům a soudcům zemským byl spolčil s městy, zavdalo příležitost, aby skrze bratří z Gutšteina rozpisovati dal, že Rendl proti právu zemskému do soudu zemského vzat. Leč úklad ten s účelem se minul. Rendl nejen nálezem královským opatřen na cti, ale koncem 1509 dosazen na nejv. písařství. Dosazení toto novou spůsobilo bouři. Nepřátelská strana pustila do řeči, že se stalo podkupně, jelikož prý Rendl předchůdci svému, Mikulášovi Hořickému, 2000 kop miš. zaplatil za odstoupenou. Tentokráte lépe se jí zvedlo. Rendl po dvouměsíčném úřadování v únoru 1510 na sněmě kutnohorském z nejv. písařství vyveden k nemalému potěšení měst, ježto pád jeho provázeli škodolibými úsměšky; jak prý on jiným činil, též se jemu stalo (ib. 322). V raddě královské nicméně podržel své místo jako předtím, a brzy se mu podařilo provésti rozdvoj v nejvyšších kruzích vládních. K tomu se byl sjednotil s sekretářem královským

Prockem Malým z Cetně. Při straně jeho stáli Vilém z Pernšteina, Ladslav z Šternberka a Ladislav z Boskovic, kdežto straně protivné vévodili Petr z Rožmberka, Zdeněk Lev z Rožmitála a Jan z Lomnice. Obratem tím položen základ k nové politice, vedoucí k tomu, aby král, pustě nespolehlivou šlechtu, opory hledal v městech. Třeba bylo opatrnosti a vyčkání pravé doby. Jen Rendl sám neváhal se ani okamžením, aby vozy své zatočil, ačkoli zpáteční své tažení výborně krýti dovedl. Ještě v červnu 1512 poháněl Pražanův pro odpor, jejž s městy vedli proti řádu zemskému (ib. 335), ale velmi významno bylo, že k soudu tomu nepřijel ani Vilém z Pernšteina ani Ladslav z Šternberka. Také z měst nikdo se nedostavil. Bylať to hra patrně nastrojená a obapol umluvená. Když v listopadu Rendl co člen deputace sněmovní přijel do Kladska, sledoval jej tam s zástupci měst Jan Hlavsa, ačkoli od sněmu žádného poslání nemaje. V Kladsku setkali se oba s Ladislavem z Boskovic a vnukem krále Jiřího, knížetem Bartolomějem Münsterberským, a čtveřice tato se nyní díla rozhodně uchopila. V máji 1513 k návrhu Hlavsovu zvolen stálý výbor z měst, ježto měl moc, což by koli buď ku pokoji nebo k válce náleželo, aby řídil a působil, jako by tu města všecka byla osobně. Tím připraven orgán, s kterým bez obtíží a bez hluku bylo lze jednati. Dne 20. června od výboru uzavřena smlouva s plnomocníky knížete Bartoloměje k obapolné podpoře a obraně (ib. 343). Největší obtíží bylo ulahoditi dávné zášti měst proti Rendlovi. Vůdcové stavu městského snadno se dali přesvědčiti, ale hůře bylo s obcí lidu, kterýž na Rendle uvykl hleděti jako na největšího svého škůdce. První o to jednání počato v září, ale teprv v listopadu dokonáno. Pražané hostinou oslavili provedení celé akcí, kterouž šlechta, o jejíž pokoření se tu ukládalo, rázným slovem tehdejším nazvala „šibalstvem.“ Skutkem tímto vliv Rendlův velikou měrou vynikl. Slovo jeho vedle knížete Bartolomějova a Prockova stalo se závažným nejen u věcech českých, ale i také v uherských a záhraničných. Arcibiskup ostřihomský Tomáš Bakáč, kancléř i palatin uherský brzo měli příčinu horliti proti Rendlovi, ku kterému král, kdykoli sám neměl odpovědi na snadě, všeliké strany odkazoval. V nesnázích mezi králem Zigmundem polským a císařem Maximilianem 1514 kníže Bartoloměj vyslán

prostředničit do Polska, Rendl pak k císaři vypraven, aby jej pohnul k mírnějšímu s Polskem spůsobu. Oba poselských cest zároveň užili k tomu, aby získali podporu své politice; směrem tím zvláště kn. Bartoloměj působil u krále Zigmunda. Poměr měst k Rendlovi pořád stával se přívětivější. Ochotně slyšáno 1514 přimlouvání jeho k městům, „aby krále pána svého neopouštěli“ v tísních jeho (St. l. 361); snahy Rendlovy o podkomořství, a tudíž o vrchní nad městy správu, nikde již nebudily odporu. Pomáhali mu v tom Hlavsa i Pašek; po sjezdu budinském Vladislav k radě bratra svého, krále Zigmunda, ssadiv posavadního podkomořího Buriana Trčku, na jeho místo Rendle jmenoval a 28. února 1514 jej vyhlásiti dal. To však na nejvýš rozjitřilo stav panský a rytířský, kteřížto ovšem dosti měli příležitosti poznati, jak důsažné Rendlovo přátelství i nepřátelství. Nemeškali do Benešova svolati stav rytířský a do Roudnice stav panský, aby překazili Rendlovo úřadování, ač ovšem té chvíle bez účinku. Pokus svůj obnovili o sněmě 1515, ale s nehrubším úspěchem, jelikož Rendl nejen krále, než i města královská měl sobě na pomoc (ib. 387). Podobné výjevy opakovaly se na sněmě 1516. Jaká byla tu zaťatost, viděti z ohlášení vyšších stavův, že nic královského nechtí před sebe bráti, leč Trčka bude podkomořím. Tu kníže Karel Münsterberský jiné si nevěděl pomoci, než aby spolu s kancléřem Ladslavem z Šternberka Rendlovi přimlouval, ať pustí od svého podkomořství. Rovněž mluvili k městům. Rendl i města svolili sice, ale páni a rytířstvo žádali, aby Trčka *hned* uveden byl v úřad, načež kníže Karel bez poručení královského ovšem přistoupiti nemohl. Ani úmrtím Vladislavovým 13. března 1516 útoky na Rendle neustaly. Na sjezdu benešovském v červenci prohlášeno, nebude-li Trčkovi úřad podkomořský navrácen, že má se mu konečně do vánoc k němu dopomoci a na Rendle saženo býti jako na toho, kterýžby se právu a zřízení zemskému zprotivil. Také sněm 1517 v lednu skončil se obnoveným prudkým horlením proti Rendlovi. Vedle toho města pořád při něm stála, anobrž vypravila jej v březnu k Maximilianovi I. co poručníku mladého krále Ludvíka, aby císaře ústně šíreji zpravil o stavu věcí českých. Posléze, po tolikerá úsilích, na sněmu 1518 v září rozkazem královým a schválením celého sněmu Trčkovi stalo se po vůli. Následek

toho byl, že se Rendl spřátelil s dávnějším protivníkem svým, Zdeňkem Lvem z Rožmitála. Ve spolku s ním strana Lvova provedla některé články, týkající se nejen královského důstojenství, ale i svobod zemských a dala je dskami zapsati, na sněmu toho ani neoznámivši, ani o to jaké řeči učinivši. „Škaredé to věci jsou, takové způsoby na nás a na naše potomky vymýšleti“, psal o tom Ladslavovi z Šternberka Vilém z Pernšteina, kterýž se po dlouholeté přízni ocítil mezi odpovědnými nepřátely Rendlovými. Příčina roztržky té nedosti objasněna, ale nejspíše ji hledati sluší v tom, jak se Rendl zachoval v příčině splácení dluhův královských. Postupem času byl si totiž zjednal dosti značné jmění. V Praze na Malé Straně měl dva domy, jež mu 1514 listem královským osvobozeny všech dávek a povinnosti. Mimo Roztoky 1515 držel Myšlín, ku kterému za svého podkomořství přikoupil panství Komorní Hrádek, Ježov a Zlenice. Půjčoval též na úrok peníze, jako k. p. 300 zlatých uherských červených Václavovi Štitnému (Rel. tab. I. 365). I za králem a zemi měl značné pohledávky. V máji 1520 byl při schůzi věřitelův i povzbuzoval je, ať stoji na svém. „Nestane-li se nám dosti, budeme k jistcům a rukojmím svým hleděti. Toho se nepouštějme, ani se z toho žádnému nedejme vyvoditi. A by jiní to chtěli udělati, já toho neudělám jeden!“ tak mluvil tehdá, a řeč jeho nemálo se dotekla Viléma z Pernšteina, kterýž mezi jistci a rukojměmi byl neposledním. Rozhorlenost jeho a pánů podobně pozastavených rostla tím více, když zvěděli, že Rendlovi dána moc, aby mohl na královském místě s mocí poháněti pánův u všech věcech, ješto se dotýčí krále, čili a statku. U pana Viléma dály se o to schůze, a tu dělány zápisy na krále Rendlovy dosti divné. A při tom jaká slova [illegible] o něm mluvívala, [illegible], ale mnohokráte dosti špinavá! „Kéž mi pak píšete o Rendlovi“, psal Vilém Prockovi z [illegible], „kýž mi ještě den do Rendle! Jsou-li naň všickni tak laskavi, jako já, mělo by se raději viděti v [illegible] zemi, nežli zde.“ Arch. Č. I. [illegible]. — [illegible] Rendl za sebe mnoho [illegible]. Když [illegible]. Petra Sada s [illegible] Rendl [illegible] sám Kutnohorským [illegible] v [illegible] 15[illegible] [illegible] na ně [illegible] před soudem zemským, kterak prý s [illegible] městy [illegible] pro [illegible] a [illegible] bez [illegible] prý viny!

Před soudem proti němu co obhájce Klatovských stál někdejší jeho spojenec, Mr. Jan Pašek. Tu se mezi oběma rozpředla rozprava, tak velice do osobností zabíhající, až jich bylo třeba okřiknouti. Pašek oslovil Rendle: „Však-si se všem třem stavům zle zachoval a nade všemi's zradil. Protož zněj, nevíš-li, že před žádným právem ty mluviti nemáš, ani žádného práva užiti.“ Na to Rendl se ozval, „že jest lepší, nežli všecka města jsou.“ A tak se dále vyzývali výtkami a důtkami (St. l. 448). Toť bylo poslední, pokud víme, Rendlovo na veřejnost vystoupení. Zemřelť 9. září 1522. Nenávist, kterou za živa byl stíhán, sledovala jej i do hrobu.

Mortuus es tandem, bipedum tu pessime Rindel;
ditior est anima Tartarus ipse tua!!

toť byl pozdrav, jenž od souvěkého básníka na věčnost za ním poslán (LD. II. 192). Nehrubě šetrnější byli souvěcí letopiscové. „Vadil pány s rytířstvem, a opět města s pány i s rytířstvem,“ napsal jeden z nich; „zhoubcům, šibalům, zlodějům a škůdcům zemským byl přítel proti městům. Nálezy a práva svá velebil, potupuje slavné krále prvnější, a jakás divná práva vymýšleje skoro o každém sněmu, vždy jináč a jináč. K králi mluvil jako k sobě rovnému, a ledacos mluvil i činil, jakoby byl králem. Jakékoli nevole vznikly v zemi, on toho příčina byl i počátek“. (St. l. 322). A předce nepodjatý historik k úsudkům takovým z prosta přistoupiti nemůže. Třebať uvážiti všecken tehdejší stav věcí a osob, a pak teprv souditi, nebyl-li pravdivý výrok, jejž Rendl sám o sobě 1513 v Tatě před králem učinil, že JMsti poctivěji sloužil, nežli všickni jeho odpůrcové. Králi Vladislavovi opravdu byl oddán, a vrtkost jeho politiky na mnoze vysvětluje se tím, že se upřímně ujímal slabého toho panovníka a prospěchy jeho bezohledně hájil, tím pak postoupně všecky tři stavy na sebe rozdráždil. Měrou bezpečnou jeho činnosti jest dlouholeté přátelství s šlechetným pánem Vilémem z Pernšteina, ale rovněž také přetržení svazkův těchto. Velkou jeho vadou, zdá se, bylo pravotaření. Tím vysvětlují se slova, jež Ladslav z Šternberka 5. bř. 1508 o něm psal Vilémovi z Pernšteina: „A pana Rendle sem s sebú také pryč (z Prahy) vzal, aby vždy nic nepřišlo mezi lidmi, což by k ruoznici slúžilo“ (Arch. Č. VI. 368). Na stará kolena zachutnal sobě v jmění, a péče

o ně svedla jej ke skutkům, které se nezcela shodují s bezúhonnou nezištností dávnější (Srov. Pal. Děj. V. 1, 368 a V. 2, 384). Synové jeho, Jan, Albrecht, Vilém a Mikuláš 1525 statky otcovské prodali Jaroslavovi z Šellenberka (Pam. 1859, 260).

Zřízení zemská léta božieho 1500. V Pr. 1500 (III. 296, Hanka č. 42). Nově vydána péčí Fr. Palackého v V. sv. Arch. Č. 1862 (též o sobě).

Řepanský Martin, syn rychtáře Wolfa chocenského, 1585 stal se bakalářem (LD. II. 447), načež se co lékař usadil ve Vysokém Mýtě. Zde počátkem června 1586 za manželku pojal zámožnou vdovu. Zemřel nepochybně v moru 1599.

1. Knížka o potupě světa. 1587 (IV. 1838).
2. Krátký spis o neplodnosti manželské. Asi 1587 (IV. 693, Klíč II. 326).
3. Knížka o moru. 1599 (IV. 900. Klíč II. 333).

Řepanský Zigmund, muž rodu vládyckého, usedlého u Žatce. L. 1418 hlásati se jal pikhartskou náuku, to jest, že v svátosti oltářní chleb a víno nejsou než pouhá znamení těla a krve Kristovy. Náuku tuto, dle svědectví Chelčického, proti mistrům pražským zastával českými traktáty, jež dílem společně s Húskou psal. Mezi obcí lidu a nižší šlechtou v Žatecku, v Písensku a v Praze mnoho sobě získal přívrženců. Na konci však sám se vrátil k učení kališnickému, vyznav, že savedien byl knihami táborskými (Pal. III. 1, 13).

Řešátko Tomáš Soběslavský usadil se v Sušici, kdež [illegible] a vynikající člen sboru literáckého. [illegible] se literaturou: zvláště mnoho [illegible] s [illegible] jak Jan [illegible] s [illegible] na jméno [illegible] českým [illegible] část zůstala [illegible]. [illegible] v Sušici [illegible] Příbuzný mu kn. [illegible] Soběslavský [illegible] skládal písně, [illegible] kancionála.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

5. Kancionál celoroční. V Pr. 1610 (IV. 122). Vydán od Jiříka Závěty. Peněžitou k tomu pomoc učinil Jiří Račín z Račína a na Čejkovicích. Za postoupení rukopisu Závěta literátům sušickým zavázal se dáti jedno sto výtiskův.

6. Písně na spůsob katechismu. V Pr. 1610 (Kleych). Nepochybně týž spis jako: Summa učení křesťanského (IV. 1288, Klíč II. 139).

7. Pád prvních rodičův, skládaní rýmované, jež Š. Partlic spolu s překladem latinským pod titulem „Adamus judicatus“ vydal v Pr. 1613 (IV. 161).

8. O dni soudném (IV. 1288, Klíč II. 139).

9. Řebřík Jakoba (ib.).

10. Netištěny zůstaly: Písně na svátky, Žaltář a žalmové písně, Historie obojího zákona v zpěvy uvedené, Loci communes, a jiných prý mnoho spisův a zpěvův „vše s hojnými výklady, i také příkladným a mnohonásobným naučením.“ Nebylo prý k tomu patronův a fedrovníkův.

Rešel (Reschelius) Tomáš z Jindřichova Hradce, odkudž se psal i *T. Hradeckým*. Byl kněz katolický i drahně let držel faru v Jarošově či Jerošově nedaleko rodiště svého. Literární svou činnost počal, jakož se velice podobá, 1549 překladem kázaní Michala biskupa sidonienského, suffragána v Mohuči. V práci tu se uvázal k vyzvání Joachyma z Hradce, jenž i na vydání náklad vedl. Podobně i v jiná díla k pobudkám přátel se dával. Víděňský biskup Nausea, vydav Postillu, k pánu známému v Čechách psaní častá činil, pobízeje, aby ji na češtinu vyložiti dal; ten pak psaní ta Rešelovi, jsa s ním v dobrém přátelství, ukazoval, až jej i přiměl k vyplnění žádosti Nauseovy. V přátelských svazcích žil Rešel se Straněnským, jehož nazývá svým „dobrým a láskou spojeným přítelem“, a s Krištofem Hecyrem, učitelem na nově tehdá zřízené škole krumlovské, od něhož mu dán podnět k sepsání slovníka. Ale jen první díl sám vydal; druhý vyšel 1562 již po jeho smrti, jelikož jej vydavatel, kněhtiskař Günther, v předmluvě k Zikmundovi Heldtovi z Kementu nazývá mužem zbožné paměti (piae memoriae). Počátkem 1562 zajisté Rešel byl zemřel.

1. Michala biskupa sidonienského kázaní na velký čtvrtek o svátosti těla a krve Páně. Též druhé na den božího těla na říšském sněmu v Augšpurku učiněné l. 1548. V Pr. 1549 péčí Straněnského (IV. 1574).

2. Téhož kázaní patnáctero o přesvaté mši, v Augšpurku na říšském sněmu l. 1548 kázaná. V Prostějově 1549, v Olomouci 1567 péčí Straněnského (ib.).

3. Jesus Sirach, jinak knihy Ecclesiasticus. Překlad spisu Kašp. Huberina. V Pr. zjednáním Straněnského 1561, 1563, 1571, 1574, 1575, 1579, 1580, 1597, v Olom. 1563 s dřevořezy, dle monogrammův od normberského

rytce Hanuše Springinsklee nebo Hanuše Sebalda Böhma (IV. 1192 a 1496, Klíč 67 a 89). Ded. od Straněnského raddě městské v Jindř. Hradci.

4. Dictionarium latino-bohemicum et bohemico-latinum ex Petri Dasypodii dictionario concinnatum. V Olom. I. 1560, II. 1562 (IV. 34.). Ded. I. Vilémovi z Rožmberka. II. Zikm. Heldtovi z Kementu.

5. Kázaní křesťanská s krátkými výklady Fridricha biskupa vídenského na evangelia přes celý rok. V Pr. 1561 péčí Straněnského a ded. Joachymovi z Hradce. Druhé vydání Petrlovo v Pr. 1574; třetí spůsobeno od arcibiskupa Ant. Brusa v Pr. 1578 i ded. Adamovi z Hradce (IV. 1585).

6. Katechismus víry, učení a vyznání sv. starých učiteluov a mučedlníkuov. V Olom. 1562 péčí Straněnského (IV. 1273).

7. O nekřesťanském a hrozném lání, rouhání, Bohem zlořečení, hromování a klnutí věrně a dobrým úmyslem sepsané napomenutí a výstraha. Překlad spisu Ondřeje Muscula. V Pr. 1562 (IV. 1814, Klíč 153).

Řezník Václav, obyčejně **kněz Václav** zvaný, 1526 dostal se na faru do Litomyšle i vstoupil v bližší styky s Habrovanskými. Chopiv prý se učení jejich, jal se kázati „proti processím, službám kostelním i oběti oltářní“ (Dial.), i usiloval o to, aby se Bratří spojili s jednotou Jana Dubčanského. Bratří litomyšlští, jejichž zbor od 1532 spravován od Augusty, na oko dali se s ním v jednání, nastrojivše k tomu soukeníka jménem Kašpara. Ten s kn. Václavem 1532 v dopisy se dal. Jasné jest, že listy Kašparovy nebyly dílo „počátečního Bratra,“ jakýmž se odsilatel jich nazýval, nébrž že za tím vězel sám Augusta. Kn. Václav ve sporu tom podlehl, a což horšího, před světem aspoň přemožena se spatřoval od prostého laika. Pro hanbu nemohl v Litomyšli déle vytrvati, i odebral se do Skutče; ale případ ten v srdci mu zůstavil osten neumorný, a Bratří nemýlili se, odvozujíce odtud jeho naň hněv, pro nějž by prý jim rád byl „zazpíval zlou píseň“ (ib.). Ze Skutče asi 1538 povolán na děkanství k vysokému kostelu do Kutné Hory. Mezitím si získal přízeň Jana z Pernšteina, jenž se touž dobou stavěl v čelo hnutí luteranského. Spolu s Češkou, Mystopolem a Mitmánkem náležel mezi „miláčky a přední raddu duchovní“ páně Janovu (Červ. hist. 219), i živě účastnil se boje, kterýž se z táboru luteranského začal proti Bratřím. L. 1540 vydal Augusta spis svůj O závazcích a brzo potom Zrcadlo. Proti oběma kn. Václav vydal polemická sepsání. „Chtěl sem s tou rotou a sektou,“ tak sám o tom vypravuje, „pokoje užívati, pro to, neb je tak pyšné býti znám, že žádnému žádného nedostatku a výstupku při své rotě ani ukázati ani opraviti

nedadí. Kdyžby někdo chtěl jim písmy sv. jich nedostatky a výstupky ukázati, jako pan Jan Dubčanský, tehdy věčným a krvavým nepřátelstvím vždycky budou se odplacovati" (Mart. Obr. 151). Bratří ovšem v jeho napravování nespatřovali nežli snahu snižovací; „bluduje, prý, nás a kaceřuje, Krista i církve sv. odsuzuje, za rotníky, sektáře, zatracence pokládá" (Dial.). Augusta odpověděl mu 1542 uveřejněním korrespondence jeho s Kašparem Soukeníkem. Mnohem jízlivější bylo ozvání, jež ve shodě s Br. Michalcem 1543 vydal Br. Adam Šturm pod titulem: Dialog dvou formanů, Peterky s Valouchem. „Já tomu Václavovi, u víře změtenci", psal Šturm živým způsobem svým, „nemohu se nadiviti, odkud to v jeho šílenou hlavu přišlo, aby *on* směl se věrou a církví bezpečiti, a tady k svodu mnohým sloužiti? Zdali, mne-dle, pod věrou víry nevyvrácí? Kristem od Krista nesvádí? Svátostí Kristových nelehčí, nepotupuje? Církvi domnělou a falešnou od pravé v částce její neodvodí? A není-liž *to* dravý vlk pod rouchem ovčím, ukaž na jiného! Měhoděk pánům Horníkům takového správce a děkana! Mělit by mu na službu opraviti, že tak dobře víře Antikristově vyučuje. A přitom motá se sem i tam co nepeřený kluk, jednak k služebnostem nakloňuje, však aby je leckdes od leckohos přijímal; jednak aby bez nich Bohu se dověřil, ukazujíc na lotra na kříži; jednak zase radí, aby porůznu kdesi dobré shledával." I zevnější postavy a způsobu života kn. Václava neušetřeno. „Ledva, prý, pro tlustost chodí, a nekvasí než — každý den." Ba i jména mu Šturm přimýšlel, nazývaje jej hned Václ. Vrtochem, hned V. Desátníkem (decanus!). Nebylo divu, že se útokem takovým nemálo rozjítřil nejen děkan, než i ochránce jeho. Pan Jan se Br. Michalci odemstil, kázav jej v Prostějově uvěziti, sám pak Václav více neodpovídal. Nastalyť mu mezitím spory s protivníky, kteříž nad Bratří byli mocnější. Sotva se usadil v Hoře, počal v kázaní svá vtrušovati učení rázu luterského, což pod očima tak přísného vládaře, jako tehdá byl mincmistr Albrecht z Guttenšteina, bez pokárání minouti nemohlo. Zanedlouho došel rozkaz královský, kterým děkanovi kázati zapovězíno. Marně se ho ujímali Horníci, marně konsistoř podobojí psala Albrechtovi, aby on děkanu o to pokoj dal. Mincmistr 1540, když kn. Václav přes zákaz předce kázal, znova věc přímo na krále podal. Dne

26. ledna 1541 stál děkan před konsistoří, žádaje za opatření, jelikož žádného prý nepořádu neučinil, a páni Horníci že sou přitom byli (Bor. I. 163). Když pak Mystopol hlavního úsilí o uznání směru luterského se odvážil, na kn. Václavovi ovšem měl věrného spojence. Tento ve smyslu jeho jmenovitě mluvil na sjezdu, konec dubna 1543 v kolleji Karlově odbývaném. Kdežto však Mystopol barvu pak změnil, kn. Václav s dráhy nastoupené strhnouti se nedal, a učinil-li okamžité ústupky, však brzo zase ve starou povahu svou vpadal. I s okolním kněžstvem sporů mu nescházelo. L. 1545 pro jakés prý nařknutí rovnal se s farářem chotusickým. Hlubší byla nevole jeho s kouřimským děkanem, kn. Bartoškem Dvorským, tuhým staroutrakvistou a věrným spojencem kn. Pavla Bydžovského. Bydžovský jej 1549 obžaloval u konsistoře podobojí, že by některé řády církevní proti starobylé zvyklosti a pořádku měniti měl. Dotýkalo se to nepochybně vystavování nejsv. svátosti. Kn. Václav, stoje následkem toho na počátku září před konsistoří, nemohl toho upříti, ale pomáhal si obtáčkou, že prý se „chce“ držeti podle artikulův, ježto 1539 od kněžstva podobojího byly přijaty (ib. 196 a 250). O sněmě, kterýž v prosinci 1549 k vůli porovnání náboženskému do Prahy byl svolán, postavil se kn. Václav proti samému Mystopolovi. Když většina kněžstva v kolleji Karlově k 12 artikulům Mystopolovým přistoupila, ozval se on proti nim s Matějem Lounským a Jakubem Kamenickým, děkany v Nimburce a Žatci, a s jinými několika. K úsilovným přímluvám Mystopolovým dali se odpůrci sice pohnouti k povolnosti, ale bylo to jen na oko. Na sněmě samém kn. Václav nastrojil kn. Matouše Hradeckého, aby při artikuli o transsubstanciaci ohlásil, že se s ním neshoduje. Toť bylo heslo, na které se i Václav a s ním jiných 20 kněží zjevně odtrhli od Mystopola a přidali k stavům podobojím. Tím rozraženo celé jednání. Výsledek tento zvýšil nejen odvahu Václavovu, ale i také Mystopolovu naň nevrlost, že se od té doby vespolek drážditi nepřestali. Kn. Václav hlavní měl oporu v zvláštní konsistoři, která od biskupa Filipa Sidonského v Kutné Hoře se držela (Lumír 1862). Hned 1550 udělal a o své ujmě vydal katechismus a podle něho lid v kostele učil (Bor. I. 287). Opletky, které z toho nastávaly, přetrženy smrtí Václavovou 1552 (Lumír 1862, 113).

1. Listové a psaní kn. Václava, pana děkana nyní na Horách Kutnách a Kašpara Saukeníka, kterážto tehdy (1532) se mezi nimi zběhla, když byl farářem v Litomyšli. V Litomyšli 1542 (IV. 1239).

2. Knížka proti Zrcadlu kněžskému 1542 (IV. 1233). Rozdělena na osm artikulův. Proti tomu Dialog Šturmův.

3. Spis proti falešnému užívání písem o závazcích. 1542.

O dvou těchto knížkách, č. 2. a 3., výslovně se zmiňuje a tituly jich uvozuje Br. Červenka (hist. 217). Spis č. 3. jest ona druhá odpověď Augustovi, o níž Martinius zprávu dává (Obr. 134), tvrdě, že kn. Václav odpovídal Augustovi „jednou i po druhé".

4. Katechismus. 1550 (Bor. I. 287).

Rhakopoeus Martin Kašpar z Vodňan stal se 1605 bakalářem, 1608 mistrem svob. um. (ČČM. 1848. I.). Od podzimku 1605 vedle Campana byl kollegou na škole sv. Jindřicha v Praze, od jara 1606 rektorem v Táboře (ib. 1845). Z Tábora tuším dostal se do Slaného; aspoň raddě slanské k novému roku 1606 připsal „Apophoreta" (Dlabač 45). L. 1612 učil v Třebíči.

Narození Messiáše v přirození božském a lidském v jedné osobě z neposkvrněné panny. Bez m. a r., okolo 1620 (IV. 1447).

Rhakotomus z Greifenberka Viktorin z Vodňan 1597 učiteloval v Hradci Králové, kdež měl nesnáze se dvěma synky městskými, kteříž se na něm dopustili jakých si výtržností (Švenda Ž. Obr. V. 18). L. 1599 vydal elegii latinskou nad Dětlebem Kocem z Dobrše „Planctus Bohemiae" (Dlabač 66). L. 1600—3 nalezáme jej měšťanem v Sušici. Později osadil se v Praze, i byl přijat v erbovní strýcovství od pražských rodin Šturmův a Zbytkův z Greifenberka, což 1612 od Campana oslaveno básní, latině i řecky sepsanou, a od Jiříka Galli gratulací latinskou (ib. 47).

Historia o umučení. Historia passionis in versibus. Český a latině (Příd. 125, Klíč 159 a 160).

Rhasesovo ranné lékařství viz **Křišťan.**

z Říčan a na Hořovicích Václav, syn Mikuláše z Ř. a Mariany z Talmberka, po smrti bratra Jana 1569 zdědil Hořovice, sňatkem pak s Salomenou z Talmberka dosáhl statku Mnichu. Od 1592 zastával úřad dvorského sudí i zemřel na štědrý den 1596, načež na nový rok 1[illegible] v smrti jej následovala manželka, tak že oba v jednom hrobě jedné hodiny byli pochováni. Pan Václav, jak vypravuje Jan Rosacius Hořovský, „na knihy dobré a hodné náklad vedl, na zámku hořovském librář hojnými knihami naplnil, a podle nich na

knihy některé zákona božího v spisování výkladův aneb vysvětlování pobožných svou rozkoš a kratochvíl míval, literní umění fedroval a na mládence školní z důchodův svých jisté vyživení nařídil.“ Dvě léta před svou smrtí v sklípku pohřebním v Hořovicích vlastní rukou napsal značně velkou báseň.

Báseň ta otištěna v předmluvě Kosaciově na II. díl Výkladův Slovaciových v Pr. 1620.

Ridel či **Ridelius z Nayenberka Mikuláš**, potomek patrické rodiny pražské, a přívrženec učení Lutherova. L. 1588 přijat za souseda novoměstského, kdež pozemky držel ve čtvrti u sv. Jindřicha. Byl prokuratorem při vyšších soudech. L. 1601 zastupoval Zikmunda z Dietrichšteina proti Karlovi z Žerotína; leč, shledav nenáležitost pře, z dalšího jí zastávání se vyvětil (Pam. 1873, 688). L. 1607 v lednu sňatek slavil a škola u sv. Jiljí tomu na památku vydala „Epithalamica carmina.“ Leč již 1609 zemřel.

Sedmero kázaní o životu věčném od Lukáše Pollia (kazatele A. V. vratislavského, zemřelého 1583). Z něm. přel. V Pr. 1604 (IV. 1606 a 1618).

Rietmüller Matouš, kněz katolický, 1677 v Trnavě vydal „konfessí katolickou“ (Sl. Pohl. I. 2).

Rivulus Jan z Žlutice, 1600 farář ve Zvoleňovsi.

Knížka potěšitedlná v nemoci a při smrti. 1600 (IV. 1865).

Robertus a Sta Ludmila, karmelitán, 1730 v Pr. vydal spisek o sv. Janu N. (V. 962).

Robík Jan, kanovník ostřihomský počátkem XVIII. věku.

Vyložení o užitku a potřebě katechismusa. V Trnavě 1702 (Sl. Pohl. I. 2.)

Rodovský z Hustiřan Bavor, syn Jana R. a Anny Šellendorfské z Harnšperka, nar. 1526 i vzdělán mimo školy. Zabral se do alchymie, kteráž pohltila jmění jeho. Statek Radostov, na nějž se přiženil, 1576 pro dluhy prodati musil. Několik let předtím byl se seznámil s Vilémem z Rožmberka, kterýž jej v alchymických pokusích podporoval (Březan 225). Jemu k libosti 1574 staročeský text Tajností Aristotelových obnovil čili, jak on dí, „z charvatské řeči na český jazyk uvedl.“ Charvatštinou zajisté on i někteří vrstevníci jeho rozuměli jazyk dávních Čechův, jelikož tito dle Dalimila přišli z země, „jiejž Charvaty jest imě“. I Rudolfovi II. Bavor dobře byl znám a snad i v laboratorium jeho pracoval. L. 1578 pře-

býval na Poříčí v Praze. Později spolu s Paprockým nalezl útulek u Zbyňka Zajíce na Budyni, u něhož zemřel 1592.

1. Řeči starých filosofův, spis alchymický. Rkp. v Č. Mus. asi 1572 (IV. 681 a 852).

2. Secreta Aristotelis. Kniha lidskeych ctností a mnoheych naučení, kterak se králové, knížata i páni v svém panování opatrovati atd. Z charvatské řeči na č. j. uvedena 1574. Rkp. univ. bibl. pražské (IV. 278). Ded. Vilémovi z Rožmberka. Výňatky v Hanušově MVýboru.

3. Užitečná propovědění a potřebná naučení, v spuosobu rytmuov složená, kterak se jeden každý člověk podle svého povolání chovati má. Z charvatské řeči. V témž rkp.

4. Krátké sepsání o divné světlosti jedné hvězdy z hvězd, jenž slovau tixae. V Pr. 1574 (IV. 758 a 763).

5. O požehnaném kameni filosofském hraběte z Marka a z Tervic. L. 1578. Rkp. v Č. Museum (Sl. N. VII.).

6. Nové praktiky dvě 1570—1600 a 1580—1588 od Ursina Plavenského. V Pr. 1580 (IV. 763, ČČM. 1862, 302). Ded. purkrabí karlšteinskému, Janovi Vchynskému z Vchynic a na Lžovanech.

7. Kuchařství, t. j. knížka o rozličných krmích, kterak se užitečně s chutí strojiti mají, jakožto zvěřina, ptáci, ryby a jiné mnohé krmě. V Pr. 1591 (IV. 874). Ded. Kateřině roz. Přepické z Lichumburka, vdově po Vilémovi st. Malovcovi na Kolodějích. Srov. Světozor Sl. N. 1859. Po druhé v Olomouci u Hirnle b. r. pod nadpisem: Kniha kuchmisterská a kuchařská (D'Elvert Beitr. 73).

8. Život Alexandra Velkého a některé věci z Plutarcha. Ztracen (IV. 278).

Br. Roh Jan, lat. **Cornu**, něm. **Horn**, rodem z Domažlic, učeného vzdělání nedosáhl, zato vlastní péčí a na školách bratrských dostatečně se vycvičil v latině. Znal důkladně i německy, a mnoho toho jazyku kněh čítal (ČČM. 1843, 1[illegible]). V druhém desetiletí XVI. věku žil v Turnově, kdež [illegible] vstoupil v užší přízeň s Bavoryňským, ano snad jej provázel i do Wittemberka. Na kněžství zřízen 1518 v B[illegible] nad Orlicí, načež některou dobu spravoval zbor v Běl[illegible] 1864, 147). Že byl „dobrý Němec“ a ve Wittem[illegible] vědom, užíván býval v poselství k Lutherovi. Pop[illegible] vypravil Br. Lukáš 1522. Luther netajil k Br. [illegible] shodnost svou s některými kusy učení bratrského, a [illegible] vydal i zvláštní psaní o tom, co se mu u B[illegible] pravé a co v pochybnosti, kteréžto hned potom [illegible] pochybně Rohovým vydáno v Litomyšli. V [illegible] měl tehdá sídlo své spolu s Krasonickým. [illegible] dvěma utekli tři klášterníci, pro luteránst[illegible] zeni, Michel Weysz, Jan Mnich a Jan Čí[illegible]

Druhou do Wittemberka cestu vykonal Br. Roh 1524 společně již s Weyszem. Dáno jim za úkol, aby se dokonale seznámili s stavem mravnosti a praktické zbožnosti u stoupencův Lutherových. Setkali se i s reformatorem samým, ale nezvedlo se jim, aby vzešlý mezi ním a Br. Lukášem rozdvoj ulahodili. L. 1529 na synodě brandýské Br. Roh povolán k biskupství, ale Br. Škoda jej, ač nejvíce naň hlasův připadlo, postavil ne na druhé, nébrž na čtvrté místo (Meč 149). Zanedlouho však uprázdněna Br. Rohovi příslušná mu přednost. Br. Roh od mladších let více, než Br. Lukášovi bylo po mysli, lnul k náuce Lutherově, kteráž tehdá vůbec vábnou novotou i výmluvností zastavatelův svých „slavně před očima mnohých se stkvěla“, tak že se i Bratřím nejedném „mimo Jednotu a učení její světlejší a dokonalejší býti zdála“ (Dekr. 164). Směr ten, od Br. Lukáše byv přitlumován, po smrti jeho mocně se zmohl, až pak 1532 vrcholu dostoupil, když se na synodě brandýské odvážné mladší straně podařilo zmocniti se vlády v Jednotě. Br. Škoda, jsa již stařec u vysokých letech, nemohl obecnému proudu odolati a přednost svou i úřad sudího odevzdal Rohovi (Meč 148), vedle něhož na biskupská místa zasedli B. Bavoryňský, Vít Michalec a Jan Augusta. V témž duchu doplněna i úzká radda. I osoby z stavu panského, ježto se 1530 zjevně k Jednotě přihlásily, touž drahou postupovati se jaly. Kunrát Krajíř vybídnul Starší, aby vypracovali apologii učení svého, kterážby Jiřímu markrabí brandenburskému podána býti mohla. Práce ta vzložena na Br. Roha. České jeho sepsání přeloženo od Weysze do němčiny a překlad pokoutně vydán v Zürichu. S čímž když Starší spokojeni býti nemohli, učiněn pod dohledem Rohovým nový převod a skrze Michalce donešen do Wittemberku, kdež Luther 1533 vytištění jeho pod záštitou jména svého opatřil. Mezitím uzavřeli Starší, aby i kancionál bratrský vydán byl německým jazykem a vzložili i to na Weysze. Když pak Weysz 1534 zemřel, sám se Br. Roh věci ujal a s předmluvou svou knihu vydal v Normberce 1535 pod titulem: Ein Gesangbuch der Brüder in Behem und Merhern die man aus hasz und neyd Pikharden, Waldenser nennet (ČČM. 1862, 96). Téhož roku nastala nesnázka o opětování křtu, kteréž konečně z Jednoty odstraněno. Nejurputněji se staré náuky ujímal Br. Valenta, správce zboru v Holešově,

podporován jsa od pánův Holešovského a Kurovského. Z toho pošlo dosti živé dopisování mezi výtržníky těmi a Br. Rohem (Bl. hist. 207), až se spor dílem odstoupením některých od Jednoty, dílem poddáním jiných urovnal. Mezi zaměstnáním takovým obíral se Br. Roh korrigováním kancionálu, rukopisně po Br. Lukáši pozůstalého, až redakce jeho 1541 tiskem vydána. Rok předtím vypraven Br. Červenka do Strassburka. Správci tamní církve reformátské, Mart. Bucerovi, po něm vzkázáno, kterak se Bratří ve spisích jeho kochají, jmenovitě pak že si přejí povolení jeho k českému překladu spisu jeho německého o péči pastýřské (Quellen 59). I v skutku se jej překládati jali. Br. Roh hlavní měl v tom účastenství, upraviv konečně i celý text a zpořídiv jej k vytištění (Blah. Gr. 283 a 352). Při slavném řízení kněžstva o synodě boleslavské 1540 celou slavnost Br. Roh pořádal, kdežto Augusta kázal a Michalec ordinoval (Blah. hist. 211). Bočení do luteranstva ponenáhlu v Jednotě působilo odpor, kterýž čím dále tím určitěji se projevoval. L. 1546 z zapomenutí vynešena Br. Lukášova kniha zpráv kněžských a tím konečný obrat proveden. Obecně se rozešlo poznání, že se Jednota dostala na scestí. První, jenž na synodě boleslavské 1546 to vyslovil, byl Br. Roh. Dlouhou řečí přiznal se k pomýlení svému. Překážel prý sobě knihami německými, ačkoli příčinou jich jasněji a lépe poznal věcí bratrských. Nikde prý u všech učitelů jiných jednot, co jest jich kdy přeběhl a ohledal, nenalezl tak celého a gruntovního učení jako v Jednotě. To vyloživ, s pláčem pokání činil (Dekr. 164). I Augusta a ostatní následovali šlepějí jeho. Leč Br. Roh obratu toho dlouho nepřečkal. Zdraví jeho odedávna bylo vrátké, a s věkem ovšem i choroba rostla. Za posledního půldruhého léta v službě u něho byl Br. Jan Kalef, jehož se nejednou naproti Augustovi ujímal. Kalef ho i k smrti dohlídal. Br. Roh asi hodinu ještě před smrtí vynášel soud o tom, jak se moci duše z člověka pomalu ukrádají a hasnou, tak jako prý svíčka dohořívá. Skonal 11. února 1547 v Boleslavi, kdež od 1529 sídlo své měl, i pochován tam na obecném hřbitově. Kázaní pohřební nad ním učinil Br. Jan Černý (Fiedler 233). Br. Roh, jejž Kalef nazývá mužem právě čadským, velmi vážným a soudným, byl jedním z předních správcův a ustavitelův Jednoty. Autorita, kterou měl u věcech náboženských,

drahně let jej přežila; výroky a úsudky jeho dlouho po něm od synod co rozhodné citovány (Dekr. 169, 223, 236). Přitom byl znamenitý znatel jazyka českého. Blahoslav nazývá jej mužem velikým, kterýž sobě rovného v českém jazyku a dokonalé známosti jeho za svého věku neměl (Gram. XIX.), ač prý, jako Livius po patavicku, v řeči zatrhal po domažlicku (Fiedler 233). Zanášel se Br. Roh i skoumáním mluvnickým a něco o tom i sepsal. Nejvíce mistrství své ukazoval v korrigování kněh českých. V tom nemálo působil i na neustupného sic Augustu, kterýž opravčímu péru jeho bezodmluvně se i podroboval (Gr. 290). Životopis jeho strojil se psáti Blahoslav, ač se posud neudálo, vynésti jej na jevo (Fiedler 233).

1. Spis M. Luthera, v němž ukazuje, co se mu při Bratřích zdá za pravé a pochybné, a to z příčiny Otázek dětinských. V Litomyšli 1523 (III. 792, II. 147).

2. Psaní o Novokřtěncích, jež 1528 společně s Krasonickým učinil k Br. Matouši Streyci do Dačic (Bl. hist. 202).

3. „Apologie bratrská veliká“ 1532. Tištěna pod titulem: „Vydání počtu z víry“ na Karmelu 1532 (IV. 1218) a pod titulem: „Počtu vydání z učení a náboženství při víře“ v Litomyšli 1536 (IV. 1222). Něm. překlad 1532 v Zürichu, 1533 ve Wittemberku; latinský (od Bur. Sobka) 1538 též ve Wittemberku.

4. Psaní Br. Roha a Wolfa čeládce bratrské, kteráž byla v Přerově, jak by měli v svém povolání hodně choditi a k svým povinnostem hodně státi. 1536 (Blah. hist. 209).

5. Písně chval božských. Písně duchovní evangelistské znovu přehlédnuté, zpravené a shromážděné, i také mnohé v nově složené z gruntu a základu písem sv. atd. Jan Roh s pomocníky svými. V Pr. 1541 (III. 48).

6. Překlad spisu Bucerova o péči pastýřské. Že tištěn byl, svědčí Blahoslav (Gr. 283), že po 1540, viděti z listu Starších k Bucerovi (Quellen 59).

7. Píseň: „Otče náš, jenž jsi na nebesích“ v kanc. 1541 a 1561. Druhá „Bože věkův všemohoucí“ jen od Roha korrigována (Blah. de cant.).

8. Sepsání o věcech mluvnických, jež Blahoslav do Gram. vložil (13—19 a 22).

Roháč Jan, Turčan z Jasenovic, syn rektora školy březenské, žil okolo polovice XVII. věku.

Píseň jedna prý v Citháře.

Rohn Jan Karel z Liberce, nar. 1711, studovav v Jičíně a v Praze, 1735 vstoupil do řehole bílých křižovníkův s červeným srdcem i všechen svůj život ztrávil v klášteře pražském, zastávaje v něm rozličné úřady a bavě se spisovatelstvím. Jmenovitě pracoval v oboru jazykovědy a církevní dějepravy české. Zemřel 28. list. 1779 (Ryb.).

1. Diarium o obležení města Prahy 1757. V Pr. 1758 (V. 296). Přidány dvě básně.

2. Nomenclator, t. j jmenovatel neb rozličných jmen jak v české a latinské tak i v německé řeči oznamitel. Čtyry díly. V Pr. 1764—8 (V. 68).

3. Analecta grammatico-historica idiomati triplici, bohemico, latino et germanico, adaptata. Dva díly. Rkp. v un. bibl. pražské (V. 69).

Rokos Václav Michal, mistr svob. umění a doktor sv. písma, kaplanovav u sv. Vojtěcha, 1791 stal se farářem u Matky boží sněžné a rok potom u Týna v Praze. Zemřel 24. září 1814.

1. Zpráva o večeři Páně. V Pr. 1784 (III. 1770).

2. Důkaz, že kazatelé A. a H. V. nejsou kněží. V Pr. 1785 (VI. 1782). Ded. Ant. Dan. Dvořákovi, faráři u sv. Vojtěcha. Proti tomu Stach pod jménem Petra Záchodského ze Šlevízu (VI. 1105 a 1787).

3. Několik kázaní 1785—90 (VI. 1993—1996).

z Rokycan Jan, vůbec **Rokycan** neb **Rokycana** zvaný, nar. 1397, syn kováře chudého na předměstí rokycanském, v Praze 1415 stal se bakalářem (LD. I. 436). V rozjitřené oné době zcela přilnul k Mr. Jakoubkovi, jehož se věrným stal následovníkem. Veřejně jméno jeho nejprvé jmenováno 1418, když spolu s jinými obeslán před sbor kostnický „co jeden z náčelníkův sekty Husovy“. V piklích, kteréž vedly ke stětí Jana z Želiva 1422 tou měrou byl narčen, že spolu s Jakoubkem musil uteci z Prahy (St. l. 51). L. 1423 shledáváme jej co účastníka v hádaní na Konopišti (Proch. Misc. 269). Příštího na to roku dostalo se mu skvělé příležitosti osvědčiti výmluvnost svou. Žižka, rozkacen nad Prahou, jakožto prý hlavní závadou zákona božího, přitrhl k Libni i chystal se město vyvrátiti, aby kámen nezůstal na kameni. Tu k němu vypraveno poselství. Rokycana, ač z poslův nejmladší, tak dovedl dojmouti strašného vůdce, že, pustiv hněv, s Pražany se smířil. Od té doby neustala moc Rokycanova růsti. L. 1426 stal se kazatelem a brzo potom farářem u Týna. Když Korybut, spoléhaje se na zdánlivou převahu strany Příbramovy, začal jednati s Římem, opět jal se Jakoubek s Rokycanou snovati pikle (Výb. II. 311). Na zelený čtvrtek 1427 dozrál úmysl ve skutek. Kníže i spojení s ním mistři Příbram, Prokop z Plzně a Mladenovic, byli jati a odstraněním z Prahy učiněni neškodnými. Když pak stoupenci Korybutovi na podzim, vtrhše na Staré Město, od vystřežených měšťanův branně byli zaskočeni, tu prostřed

vražedlné vřavy, oblečen jsa k vůli poznání v komži, objevil se Rokycana i jal se zaskočence chrániti a pod záštitou bílého roucha svého odváděti z bojiště (St. l. 73). Před koncem roku hádal se na Žebráce s Mr. Šimonem z Tišňova. L. 1428 vzložena na Rokycanu správa kněžstva staroměstského a 1429 jej arcibiskup Konrád z Wechty učinil generálním vikářem. Tehdá u Rokycany počaly působiti úvahy chladnější. Ukazovalť se ochotným k císaři Zigmundovi, nebránil návratu vypovězených 1427 mistrův, ano přistoupil i na veřejné Příbramovo s Mr. Paynem hádaní, sám sedmý přejav úřad rozsudího. Hlavní třínedělních rozprav výsledek byl, že se Rokycana s Václavem z Drachova přidali k Příbramovu učení o transsubstanciaci, přijavše za pravé, „že veškeren a celý Kristus jest v svátosti vidomé svým bytem podstatným“ (Proch. Misc. 336). Krokem tím se Rokycana konečně odtrhl od Táborův a značně se přiblížil ku katolíkům. Obrat ještě určitěji vynikl v dubnu 1431 při hádaní s Tábory v kolleji Karlově. — L. 1428 zjednal si Mr. mistrství v svob. uměních (LD. II. 8). Učinil to patrně proto, aby si otevřel přístup na universitu i mohl tudíž užiti vlivu s tím spojeného. Byv v skutku brzo potom, ač nevědomo, kterého roku, vyvolen k rektorství, všemožně usiloval o to, aby se mezi studentstvem zavedl přísnější řád. Nařízeno, aby kandidáti bakalářství úplně slyšeli čtení o knihách Aristotelových, aby cvičení předpoledních se účastnili, zvláště pak aby pod pokutou peněžnou i pod vyloučením z burs a z hodností akademických pilně přítomni bývali při veřejných disputacích (LD. I. 122). Až do 1465 dosti často připomíná se jméno Rokycanovo mezi promotory. — Vrchol pak činnosti jeho veřejné připadá v dobu koncilia basilejského. Vyjednávání s tímto sborem církevním nejen upřímně schvaloval, alebrž sám je co přední z kněží českých vedl, stále při tom hledě k tomu, aby rozdíly, velikým hnutím husitským v národu českém vzrostlé, ponenáhlu se vyrovnaly. Jak se měl k straně Příbramově, již podotčeno. Sirotky v krátkém čase na své náhledy převedl. Opravdové a trvalé závady byly jen s Tábory, ale není pochyby, že by se opětovaným hádaním bylo podařilo, mezi sebou je potrhati a výstřední jich učitele osamotiti. Tak stály věci, když 1432 nastalo předchozí smlouvání s legáty sborovými v Chebu. L. 1433 Rokycana s ostatními posly

přijel do Basileje. Kdykoli se ve sboru udála příčina k promluvení jménem Čechův vůbec, jako na přivítanou a na rozloučenou, vždy on vedl slovo. Z thesí českých vyhrazeno jemu zastávati přijímání pod obojí spůsobou. Když pak ze sboru posláni legáti do Prahy, tlumočil sněmovníkům latinské jich řeči a rokoval s nimi co přední člen vyvoleného k tomu sněmovního výboru, až pak 30. listopadu první o kompaktáta námluvy k místu byly přivedeny. I v Řezně byl jednat s císařem v srpnu 1434 a na přes rok čelní mezi jednateli českými zaujímal místo na sjezdu brněnském. Nebylo tudíž divu, že stavové, přistoupivše k zřízení hierarchie české, 21. října 1435 Rokycanu vyvolili k arcibiskupství. Rovněž přirozeno bylo, že se právě volbou touto zostřily i protivy. Kdežto jedni nového arcibiskupa s nadšením pozdravovali co svého „anděla“, druzí v temnu proti němu pikle kuli, přímo ukládajíce o jeho bezživotí. Chtěli prý ho zavražditi nebo utopiti ve Vltavě. Při slavnostech jihlavských, kterýmiž 1436 kompaktáta s české strany dokonána, přítomen byl ovšem i Rokycana a 6. června ve farním kostele četl český text, kdežto latinský včerejšího dne byl prohlášen. Ale sotva Zigmund přijel do Prahy, již proskakovaly nářky, jako by Čechové kompaktáty byli oblouzeni. K tomu komonstvo dvorské vyrušilo posavadní puritanskou přísnotu života pražského. Rokycana sám naříkal s kazatelny, že se Praha od císařova vjezdu stala jako Sodomou i začal se nápadně straniti legátův sborových, s kterými posud často byl obcoval. V říjnu 1436 podařil se smír s Tábory; náboženské mezi nimi a Rokycanou neshody vzneseno na rozsudí. Toť byl poslední volenému arcibiskupovi příznivý skutek za doby Zigmundovy, po kterém nastal úplný rozdvoj. Zigmund, upevniv se jakž takž v zemi, jal se pracovati o obnovení dávnějšího řádu. Nejvyšší úřadové, soud zemský, radda pražská obsazeny katolíky anebo kališníky strany Příbramovy. I Rokycana měl dobrým spůsobem vzdálen býti z Prahy. Když 13. února 1437 prohlášena byla v Praze ratifikace kompaktát ode sboru, noví se měli do Basileje vypraviti poslové. Císař stál o to, aby se k nim připojil i Rokycana, ten však, obávaje se osudu Husova, uposlechnouti se zdráhal. Tu 24. dubna zbaven jest fary týnské a hned na ni uveden Mr. Jan Papoušek z Soběslavě. Zároveň i jiné fary v Praze a v krá-

lovských městech propůjčeny Příbramovcům, kněží pak strany odporné, jako Lupáč, Koranda a j., zhoštěni svých prebend. Rokycana obrat tento ovšem nenesl s myslí rovnou, nébrž svou nad tím hořkost v kázaních vyléval. I sněm na ztvrzení arcibiskupa naléhal, ale tím Zigmundovi dána jen příčina k dalšímu kroku. Dne 11. června Křišťan z Prachatic zvolen administratorem in spiritualibus arcibiskupství pražského a Rokycana tudíž vyveden ze vší působnosti ve správě duchovenstva českého. Tu se R. v Praze již přestal cítiti bezpečným. Dne 17. června jako procházkou vyšel za vinice. Tam naň se stem jezdců čekal Diviš Bořek z Miletínka i odvedl jej na Kunětickou Horu. Odtud přestěhoval se Rokycana do Kr. Hradce, i vzal tam od té doby obyčejné své sídlo. Za Albrechtovy doby držel se v zátiší; teprv po smrti císařově pod záštitou Hynce Ptačka z Pirkšteina veřejně působiti se jal. V prosinci 1439 s jednotníky Ptačkovými rokoval na Mělnice, odkudž po novém roce 1440 pod gleitem dali se ke sněmu do Prahy. Tu i o něho, aby na arcibiskupství byl ztvrzen, jednáno. V říjnu 1441 svoláni kněží do Kutné Hory, i snesše se o 24 článků věroučných, Rokycanovi slíbili poslušenství plné jako svému vrchnímu správci (Proch. Misc. 354). Takovým během zavládl aspoň v Kouřimsku, Čáslavsku, Chrudimsku a Hradecku, kteréžto kraje stály pod hejtmanstvím Ptačkovým. Po roce Ptaček toho dovedl, že se i Příbram smířil s Rokycanou. V červenci 1443 na sboru kněžském Kutné Hoře po dávném čase opět zastoupeny byly všecky strany náboženské, nevynímajíc ani Táborův, a těchto učení potupeno od sboru i rok potom od sněmu. Rokycana tudíž opět stál na místě, s něhož za Zigmunda byl vybezděčen, anobrž postavení jeho ještě se stalo pevnějším. L. 1445 Jiří z Poděbrad o potvrzení jeho k Eugeniovi IV. do Říma vypravil poselství, kteréž nejen s nepořízenou se navrátilo, ale nad to straně katolické, mezitím značně sesílené, zavdalo podnět k položení rozhodného odporu. Nejiný výsledek mělo druhé poselství do Říma 1447. Rokycana do Prahy častěji zajížděl. Zejména tam byl v máji 1448 za pobytu Karvajalova. Ale stálé jeho tam přesídlení nestalo se, než když Jiří z Poděbrad, převálčiv stranu Menhartovu, Prahy se zmocnil. Papoušek vysazen z fary týnské, a 10. září 1448 s velkou na ni slavou uveden Rokycana, načež se ve shodě

s Příbramem uvázal v duchovní správu vší strany podobojí. Tu opět vyhledávati počal smír s církví. Na samém konci 1449 potají se vydal na cestu do Říma přes Pasov a Šerding, ale v Salcburce shledal, že další jízda s přílišným by nebezpečenstvím byla spojena, i vrátil se nazpět. Pokračoval tudíž v listech k papeži, ale vida konečně, že marna tu všecka snaha, počal pomýšleti na jinou cestu, totiž na spojení s církví řeckou, o kterém od sboru florentského 1439 všelijak v Čechách bylo přemítáno. Zdali v tom sám Rokycana, jak Valečovský tvrdí, nebo někdo jiný první krok učinil, zjistiti nelze. L. 1451 Řekem Mr. Konstantinem Angelikem přinešen do Prahy list z Cáři-hradu, podepsaný od tří metropolitův, načež s odpovědí konsistoře podobojí tam opět vypraven týž Angelik. V jednání, jež tehdá o unii šlo mezi Římem a klesajícím Cařihradem, list tento od Řekův dodán papeži (Valeč.), čímž se ovšem neumírnil rozdor, kterýž zatím missionářováním Jana Kapistrána značně byl vzrostl. Když Kapistrán kázal na Moravě, nabídl se mu zdvořilým listem 11. září 1451 Rokycana k hádání, ale nechutí Kapistránovou nedošlo k tomu, ano Kapistrán naň vždy ostřeji nastupoval, Čechy nazývaje kacíři a Rokycanu haeresiarchou. V červnu 1452 volán Rokycana ku sjezdu s Kapistránem, kardinálem Kusou a j. do Řezna, ale tu zase on se tam odhodlati nechtěl. Prohlédl, že v církvi římské bytu proň není. Ani konečné pokoření Táborův, kteréž se touž dobou událo, nemohlo mu ulahoditi osamocenost církevní. Dokud Jiří z Poděbrad byl správcem zemským, udržoval se Rokycana vždy v moci, anobrž provozoval ji tou měrou, že podkomoří Vaněk Valečovský hořce naň si stěžoval, jelikož prý mu s kněžími svými v úřad jeho sahá. Leč nastoupením v samostatnou vládu krále Ladislava 1453 katolictvo nabylo nové síly a volený od kališníkův arcibiskup ovšem poustoupiti musil do pozadí. Tehdá opět počal hlásati o zavedení lidu křesťanského, o šelmě, o zpustlosti kněžstva, že tehdejší lid křesťanský není církví svatou, ale jest Babylon a nevěstka, o níž sv. Jan v zjevení píše, že papež s kněžími svými jsou falešní proroci atd. Současně se s Petrem Chelčickým dal v bližší styky, osobně se s ním vídav a skrze listy s ním obcovav o předmětech náboženských. Z mužův, ježto v rozvratu tehdejším po duchovním ukojení toužíce, k němu se přivi-

nuli, vynikal sestřenec Rokycanův, Br. Řehoř, s přátely svými. S těmi často se scházel, laskavě se k ním maje. Obyčejným jich hovorem bylo oddělení od církve. „Nevyzdvihnete-li sobě sami z sebe kněží, neostojíte!" říkával prý jim. Oni na obrat velikou k němu osvědčovali důvěru, žeby ho rádi chtěli za vůdce míti a následovati. On jim neodporoval, ač vždy mu nechtivo bylo, aby to, co kázal a mluvil, naplnil skutkem. Posléze, aby se dolehavé jich horlivosti zbavil, ukázal jim k Chelčickému, vydávaje dobré o něm svědectví a chvále jim spisy jeho. Řehořovci nicméně nic nečetli, co by on prvé byl nepročetl a neschválil. Kdyby prý jim i Petrovy spisy byl zhyzdil, sotva by jich byli přijali. Při tom Rokycana nepomíjel žádné příležitosti, která se udála k sblížení s Římem. Za Kalixta III. jal se tam opět dopisovati, ano podáván mu gleit, aby osobně přijel do Říma; ale z mračna nebylo deště, ani když po smrti Ladislavově na stolec královský dosedl Rokycanův příznivec, Jiří Poděbradský, ačkoli tím Rokycanova v zemi moc na trvalo upevněna. Tu Řehořovci jali se jej viniti z nestálosti. V křivé prý se lučiště obrátiv, na zpátek mluví; Bratří prý haní, že by v noci ukradli pravdu, že pokoutně slouží, že jsou bludní, víry že nemají o velebné svátosti. Nenašli prý Bratří u Rokycany než samo kokrhání, kteréž se tudíž povětřím jasným a pokojem změnilo; usnul prý v tom a zpět počal kokrhati. Takové o něm úsudky šly mezi Bratřími (Lukáš o obnov.); leč nepochybno jest, že on i král jednali proti nim jen s oprávněnou ostražitostí. Čerstvať byla tehdá paměť Táborův. Také ti z prvu pokorně chodili s hůlkami, a trpěli i mučedlnictva, až se pak „připravili na cestu s vozy k bojování a s samostříly, s cepy, s puškami, a kde jich nepřijali, tu z pušek a z prakův bili a dobývali, hubili a pálili" (Valeč.). Bratří sami necítili se prosti vší bázně, aby taková u nich proměna nevydařila; všaktě mezi sebou ustanovili „některé prý strážné pravdy, aby potom nepovstala jako za Žižky" (Lukáš o obnov. 249). Což divu, jestliže již 1461 z ostra dostupováno na novotáře, a k saménm sestřenci Rokycanovu s trýzní soudní saženo? Což divu, že Rokycana, zvěděv „o vyzdvižení služebníkův" na horách rychnovských, Čechy jal se vystříhati před novými kacíři, vyčítaje jim v pastýřském listu 1468

všecky bludy jejich? Marné bylo Řehořovo s Rokycanou dopisování, 1468—1470 jménem Jednoty vedené. Kněží Michal Konwaldský a Martin Krčinský byli jati a uvězeni; o obrácení Martinovo sám Rokycana se snažil, dav se sám několikátý s ním v hádaní 1470. Mezitím nesnází s katolíky nechybělo. Již 1462 Rokycana měl sročení s Hilariem před králem, an usiloval o šetření kompaktát co základ míru v zemi. Po třech letech opakovalo se hádaní jich před Jiřím, z něhož jen vypředla se jízlivá obapol písemní polemika, kteráž 1467 poustoupila zjevnému boji ještě souvražnějšímu. Z záhub zemských strana stranu vinila. Zajímavé v tom je dopisování biskupa Tasa Olomouckého s Ctiborem Tovačovským. Tas píše: „A by nás bylo poslúcháno tolik, jako toho krve nenasyceného Rokycana, nikdy by vlast naše v své krvi se tak nekochala.“ A Ctibor mu odpovídá, že Rokycana „od vás jest zlým nazván, že na svém kázaní vysoce se velí Bohu modliti a prositi za mír a pokoj; daleko jeho neřád, kterýž ty píšeš býti, jest podobnější k svatým následování, nežli váš řád“ (Arch. Č. IV. 143). Po odchodu kapituly pražské 1467 do Plzně Rokycana vedl k tomu, aby místa kanovnická dána byla mistrům a kněžím podobojím, ale Jiří nebyl toho smyslu, aby se rozepře tak velice ostřila, i nechtěl k radě takové přistoupiti, ano prý dobrá mezi oběma vůle poněkud tím pokalena. Odvětil prý Rokycaně: „Mistře, dosti's mistroval; nechť my i také mistrujem“ (St. l. 184). U prostřed války domácí Rokycana skonal. Zemřelť co stařec 70letý 22. února 1471 i pochován v kostele týnském. — Postavy byl slušné, ač ne převysoké, s lysinou na čele, plecí širokých, prsou mohutných, těla tlustého. O povaze jeho každá strana soudila svou měrou. Nepodjatému oku zračí se co muž, jenž s myslí upřímnou a velikým úsilím pracoval o vyrovnání Čechův u víře, ač ovšem nerovný veda boj. Živou letorou druhdy se nechával sváděti ku krokům, kteréž mu následky svými byly závadou dosti nemilou. Přitom pracuje za cílem, úsilovností svou druhdy i příznivým mu mocem vládnoucím býval těžek. „*Báli* se ho,“ dí starý letopisec (ib. 202) „domácí i okolní, král, králová i páni.“

1. Vocabula polysema bohemica, quibus priori loco latina respondent. Rkp. v dvorské bibl. vídenské (III. 14).

2. Kázaní na sněmě u Hory na den sv. Františka 1441. Dle Jaffeta (III. 846).

3. Hádka Rokycany s Tábory na sněmu u Hory, 1444 sepsaná od něho. Rkp. v Br. Lukášově Trialogu (č. 59). ABr. II. 71—108.

4. Kázaní (spis) proti Římanům po 1448. Dle Jaffeta (III. 846).

5. Knížka o sedmi svátostech (Šturm. Srovnání 75).

6. Traktát proti šesti řečem mistrův poběhlých, psaný po 1448. Dle Jaffeta (III. 635). Zdá se býti totožný s č. 7.

7. Obvinění mistrův pražských, Příbrama a Hilaria, z jich převrácenosti, zrády a poběhlosti od pravdy. Dle Jaffeta (ib.).

8. Psaní Petrovi Chelčickému asi 1457 v ABr. II. 234. Obsah v ČČM. 1874.

9. Traktát o přijímání pod jednau 1465. Otištěn v Výb. II. 733. Proti Hilariovi (III. 631).

10. Traktát proti Hilariovu Lučišti pekelnému. Dle Jaffeta.

11. Kázaní na slovo sv. Jana, kap. 16: „Jdu k němu, jenž mne jest poslal“. Proti tomu Jan Kolář z Vitanovic. ABr. II. 228.

12. Postilla: Výkladové a kázaní na čtení nedělní přes celý rok. Vydaná 1470. Dle Jaffeta měl ji Br. Ambrož Skutečský. Rkp. 1503 rukou Stanislava Křižanovského v Stockholmě (Dudík Schw. R. 145), jiný 1586 rukou D. Praetoriusa v univ. bibl. pražské atd. (III. 838). Výňatek ve Výb. II.

13. O sedmi vášních a vadách, ježto hlavní hříchové slovau. V Pr. 1807 péčí Fr. Novotného z Luže (III. 875).

Br. Rokyta Jan z Litomyšle, Blahoslavův ve studiích soudruh, 1555 knězem a pak Izraelovým pomocníkem učiněn, v častých poselstvích užíván, jmenovitě 1558 a 1560 u Krištofa Würtemberského (viz *Herbert*), 1570 u cáře Jana Vasilevice. Zemřel 25. ledna 1591 v Kožminku. Vůbec psal polsky.

Píseň „Neděste se všickni toho“ v kanc. 1561.

Romenec Jan z Německého Brodu, syn tamního děkana, stal se 1607 bakalářem (ČČM. 1848 I.). Od jara 1608 rektorem byl na škole v Jemništi (ib. 1845). Později obrátil se ku kněžství. L. 1639 jej co exulanta shledáváme správcem evangelické církve v Dežeřicích.

Monumentum funebre. Pohřební kázaní nad čtyřmi dětmi Martina Bočka, zemřelými v Trenčíně 1639 (IV. 1072). Tu i báseň latinsky a česky sepsaná touž příčinou.

Ropal z Rifmberků Bartoloměj, Pacovan, 1529 stal se bakalářem a 1534 mistrem svob. umění (LD. II. 291, 309), načež počal působiti na universitě. V letech 1536 a 1537 zastával děkanství fakulty filosofické. L. 1542—60 vedl písařství při raddě chrudimské; potom přestěhoval se do Prahy i dal se mezi prokuratory při soudech zemských. Zemřel 25. máje 1588 (Latině: *Rhopalus a Riphaeis montibus*).

Řehole právní. Z soudních kněh chrudimských otišt. od Rybičky v ČČM. 1845.

Rosa Jiří z Žamberka a v Žamberce usedlý. L. 1607, když mu zemřela dcera, některou útěchu nalezl v překládání spisu, jenž od kazatele jihlavského Izáka Tribauera 1565 německy byl vydán.

1. Knížka pěkná a potěšitedlná, pokud rodičové svých dítek smrti žalostiti mají. V Pr. 1607 (IV. 677). Ded. raddě v Žamberce nad Vysokou Orlicí.

2. Abr. Bucholcera knížka modliteb. V Pr. 1615 (IV. 1987).

Rosa Václav ze Zdic v Praze dosáhl mistrství v svob. uměních a doktorství v právích. Potom obíral se praktickým právnictvím, veda rozepře stran, až vstoupil do veřejné služby. L. 1651, jsa asi třicetník, ucházel se o ruku Anny Lidmily Benolové. Pro ní v škrobeném slohu podle tehdejší francouzské mody sepsal svazek básní. „Jestli“ prý mu „Bůh to velké štěstí dopřeje, že ho krásná dáma milovat bude a že spolu v lásce budou jedno srdce, a nejináče: tehdy že bude, ještě více mluviti a v upřímnosti dále praviti“ atd. Zdali mu toto velké štěstí bylo souzeno, nevíme; v podobném básnění aspoň nepokračoval. Zato se zabral do mluvnických studií. Jmenovitě třicetiletou prací, použiv k tomu i příprav Komenského, sestavil slovník český, ve kterém pořádek abecední spojen s kořenovým. Seznámiv se s časoměrnými skladbami Benediktiho a Komenského, sám se o podobného cos pokusil, ač s nevalným prospěchem. Dne 27. února 1670 ustanoven radou nad apellacími na lavici doktorské, později pak povýšen na lavici rytířskou. Z soudních řízení, kteréž od něho vedeny, zvláště vyniká vyšetřování francouzských žhářův. Zemřel 11. srpna 1689 (Auersperg App.G. 136).

1. Discursus Lipiriona, t. j. smutného kavalíra, de amore aneb o lásce per potentias et passiones animae suae vedený, v nově na rozličné melodie a zpěvy složený. Vázaného A. L. Benolové 1651 darovaný. Rkp. un. bibl. pražské (V. 195).

2. Slovník český s latinskými a německými významy ve čtyrech svazcích. Rkp. v Č. Museum. Hanuš v Pr. Sitzb. 1868 I. 75 (V. 55).

3. Čechořečnost seu grammatica linguae bohemicae. V Pr. 1672 (V. 23). Ded. arcibiskupovi Matěji Ferd. z Bilenberka. Rozdělena na čtyry části: orthographia, etymologia, syntaxis a prosodia. V části čtvrté jedná o prosodii časoměrné a spůsobilosti řeči české k vyjádření lat. elegických veršův (V. 72). Zde výňatky z Komenského žalmův, jeho Cato, pak z Paukarových Idyll.

Rosacius z Karlsperka Adam, druhý syn Tomáše Řešátka, za mladých let vzdělával se v Kutné Hoře u bratra Jana, později odebral se do Prahy, kdež se 1581 stal bakalářem, 1584 mistrem svob. umění (LD. II. 438 a 444). Od 1584 učiteloval u sv. Jindřicha, až 1589 přijat do kolleje Karlovy, kterou hned toho roku co probošt spravoval. Na universitě učil klassickým jazykům, mathematice a hvězdářství. Záhy vynikati počal co básník latinský, i vydal několik poemat příležitostných. L. 1592, oženiv se, universitě dal výhost i usadil se v Sušici, kdež se 1600 stal primatorem. L. 1604 erbovním strýcovstvím spojil se s Jiřím Karlem z Karlsperka. Dne 13. a 14. července 1615 v kolleji Karlově měl řeč, ve kteréž slavil trojí obnovu národu českého, totiž uvedením křesťanstva, působením Husovým a majestátem Rudolfovým. Řeč ta tištěna pod titulem: „Oratio panegyrica de Bohemiae reviviscentia et triplici visitatione, Pragae in collegio Caroli IV. habita."

Pranostykování neb proroctví o znameních den saudný předcházejících. Dle Klíče (II. 5) spisu toho původcem byl Adam Rosacius (IV. 777).

Rosacius Jan Hořovský, kněz evangelický, 1613 kazatelem byl v Litni, odkudž 1615 po Hanusovi povolán k sv. Mikuláši na M. Straně pražské. Později ustanoven assessorem konsistorním. V máji 1618 neposledním byl podněcovatelem bouřlivých myslí; jmenovitě řečnil k stavům podobojím v kolleji Karlově 21. máje (Slav. Pam. II. 90, Skala II. 114). V červnu 1621 co duchovní těšitel přidán k vězňům, kteří na hradě pražském byli držáni, i k smrti je doprovodil. V lednu 1622 odebral se u vyhnanství do Sas, odkudž se na čas navrátil 1631. Ve sporech, ježto pro vyznání Athanasiovo v Perně povstaly, dopisoval si s Br. Cyrillem, odsuzuje stanoviště Martiniovo (Felin Rozebr. 200). L. 1637 ještě byl živ.

1. Příprava k smrti. V Pr. 1613 (IV. 1895).
2. Pohřební kázaní nad Jiříkem Vratislavem z Mitrovic na Litni. V Pr. 1613 (IV. 1689).
3. Trojí modlitební knížky 1615 a 1616 (IV. 1985).
4. Kázaní o hladu, pokutě boží. V Pr. 1616 (IV. 1643).
5. Pobožný začátek sjezdu JMstí pánů třech sjednocených stavův 21. máje 1618. V Pr. 1618. Srov. ČČM. 1863, LXIII.
6. Kázaní nad Polyxenou Šternberkovou z Waldšteina na Pátku, † 6. bř. 1620. V Pr. 1621 (IV. 1689). Ded. Kateřině z Waldšteina.

7. Korunka neuvadlá mučedlníkův božích českých a vzácných hrabat. Bez m. a r. (něm. překlad 1621), v Laubně 1756, v Hirschberku 1844 (V. 363). Otištěná u Skaly V. 92—120.

8. Gratulatio ad migrantes Bohemos. Přivítání pobožné Bohu věrným a milým Čechům, z vlasti milé do exilium přistěhovaným. Darem k novému roku 1628. Bez m. (V. 887).

9. L. 1620 vydal a obšírnou předmluvou opatřil Slovaciovo Vysvětlení prosté biblí.

Rosacius Jan Sušický, první syn Tomáše Řešátka, studoval v Praze i stal se 1573 bakalářem a 1576 mistrem svob. umění (LD. II. 413 a 437). L. 1575 rektoroval na škole kutnohorské, odkudž po roce povolán do Louna. Po čtyrletém pobytu odebral se 1580 do Prahy co professor na universitě. K novému roku 1581 mu otec darem novoročním poslal překlad spisu německého, jejž on dav vytisknouti, věnoval Lounským z vděčnosti za přijatá od nich dobrodiní. L. 1583 se oženil a vedle Pachaea uvázal v rádní písařství v Kolíně, kdež 29. listopadu 1584 život svůj dokonal, načež se vdova jeho vdala za Mik. Aletina. Mr. Jan rovně svým bratrům proslul co básník latinský, tiskem však nevydal než jednu báseň „Querelae ecclesiae afflictae ad Christum“ (Pr. 1576), připsav ji Adamovi Slavatě; ostatek chová se rukopisem v bibliothece křižovníkův pražských.

1. Nové léto s podělením vysoce potěšitedlných jmen v nově narozeného dítěte, Pána našeho Ježíše Krista. V Pr. 1581 a 1582 (IV. 1829). Překlad Tomáše Řešátka.

2. O svornosti manželské. V Pr. 1583, po druhé co „Bič na zlé ženy“ v Pr. 1787 (V. 686). U Jungmanna co překladatel uveden Matěj Řešátko, Rosacius pak jen co vydavatel. Toť omyl, jelikož i na titulu i v předmluvě výslovně dotčeno, že knížka ta „nyní v nově z německé řeči přeložena od Mr. Jana Rosacia“; o nějaké přitom práci Matěje Řešátky tam ani slova.

Rosacius Sofoniáš, nejmladší syn Tomáše Řešátka, nar. 24. února 1567, bakalářem 1589, mistrem svob. um. 1593. L. 1591 povolán k rektorství na škole žatecké. L. 1594 oženiv se, přijal v Žatci právo městské a po šesti letech vzat do raddy obecní. L. 1603 oženil se po druhé, za manželku pojav dceru Václava Vodňanského z Radkova, současně pak ustanoven písařem rádním. L. 1609 spolu s Pavlem Skalou od Žateckých důvěrně vypraven byl do Prahy, aby pod zámyslem navštívení přátel vyšetřili, v jak silném počtu stav městský se postaví ke sjezdu od stavův na N. M. pražské rozepsanému

(Skala I. 1[illegible]). L. 1611 uvázal se v úřad městského rychtáře. Často býval na sněmích co zástupce Žateckých. V přátelských svazcích žil s Jiřím i Danielem Karly z Karlsperka; onen 1612 věnoval mu báseň svou „Sophonias propheta“, tomuto on sám poslal český svůj spis o potěšení křesťanském. Daniel Karel byl jej co „muže duchem [illegible] a všelijakou ctností [illegible] [illegible]“.

Potěšení křesťanské. Karel jest nejlepší potěšení [illegible] věrného a pobožného člověka v životě i v smrti. V Pr. 1[illegible] (IV. 1[illegible] a 1[illegible]). Vydavatel Daniel Karel připsal spis ten [illegible] Šultymulerovi.

Rosenhag, [illegible] na [illegible] škole v Praze, zemřel 1779.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] V. 485.

Rosenburg Ignác 1[illegible]4 [illegible] se na [illegible] Kilianova v Olomouci. [illegible] 17[illegible] [illegible] [illegible] i sklad knih, [illegible] 17[illegible] na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a i [illegible] zachvácen. V [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se na [illegible].

Rosenmüller Karel, knihtiskař pražský, jenž závod svůj [illegible] v [illegible] [illegible] a 1[illegible] [illegible] [illegible]. V. 1182).

1 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ty. [illegible] [illegible] V Pr. 1[illegible] V. 1[illegible].

2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 1[illegible]. [illegible] v [illegible] [illegible] [illegible] V. 485.

Rosenmüller Karel František, nar. 1[illegible] v Teplici, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] na [illegible] po [illegible]. [illegible] [illegible] se v [illegible] [illegible] v Praze na [illegible] [illegible] v [illegible] a [illegible] [illegible]. [illegible] se [illegible] [illegible] s [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] 1[illegible] [illegible] [illegible] almanach; 1[illegible] [illegible] si [illegible] na [illegible]. [illegible] 4. [illegible] 1[illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible]. Sekvestraci [illegible] [illegible] [illegible] 1[illegible] let. Zemřel [illegible] července 1[illegible]. „Ten jest [illegible] [illegible] Daniel Adam z V[illegible]“[2] [illegible] [illegible] na [illegible].

1 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] 1[illegible] [illegible] 1[illegible] [illegible] [illegible] 1[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] V. 486.

2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] 1[illegible]—1[illegible] V. 387.

Rosenmüller Karel František, syn předešlého. 1[illegible] [illegible] se [illegible] s [illegible] [illegible] V. [illegible] a 1[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] po [illegible] [illegible] i [illegible] i [illegible] [illegible]. Zemřel 1[illegible], [illegible] svůj [illegible] [illegible] manželce Žofii, která se 1[illegible] provdala za Fr. [illegible] [illegible].

Jana P. Ghelena Krátké navržení k poznání morního nakažení. V Pr. 1739 (V. 581).

Rosenmüller Matauš, kněhtiskař, snad Karlův otec, od 1660 v Praze tiskl (V. 30).

Rost Baltazar, primas jičinský, 1758 dokonal větší spis o hospodářství, netištěný (V. 570).

z Rozdražova František viz pod **Greifenfelsem.**

Rozenplut ze Švarcenpachu Jan, kněz katolický, 1580 spravoval faru uničovskou, ale tak se mu tam špatně vedlo, že se s čeládkou ani uživiti nemohl a po marném pokuse přiměti obec k lepšímu jeho opatření s povolením biskupa Pavlovského Uničov zcela opustil (Wolný I. 1, 416). Brzo potom stal se farářem v Landškrouně, kdež pobyl do 1584. Toho roku povýšen na kanovnictví u sv. Petra v Brně, a zároveň mu odevzdána brněnská fara u sv. Jakuba, kterouž spravoval až do 1586 (ib. II. 1, 78). I arciděkanství znojemské naň vzloženo. L. 1588 povolán na proboštství augustiniánův do Šternberka, kteréž přejal v okolnostech nehrubě utěšených. Předchůdce jeho, Fridrich Bořikovský, byl rozmařilý světák, za jehož správy konvent hluboko klesl. Špatné hospodaření s majetkem klášterním pánu šternberskému, Karlovi knížeti z Münsterberka, zavdalo příčinu, aby klénoty kostelní dal přenésti na zámek a jen k službám božím vydávati je dovoloval. I na ostatní jmění klášterní sahati se jal. Z toho vzešel spor s biskupem Pavlovským. U prostřed těchto různic augustiniáni k radě biskupově Rozenpluta vyvolili proboštem. Kníže Karel, vida v novém vyvolenci muže rázného, nemeškal proti němu položiti odpor. Úředník jeho, poslán byv do kláštera, hrozil, že uvedení Rozenpluta nedopustí, klénotů kostelních jemu nevydá a klášterní poddané od poslušenství jeho odvrátí. Následkem toho nastalo rozhořčené dopisování mezi biskupem a knížetem, které trvalo až do dubna 1588. Pavlovský konečně předce obdržel vrch, že Rozenplut bez překážky v novou svou důstojnost nastoupiti mohl. Nedlouho potom svěřena mu administrace i také kláštera u všech svatých v Olomouci, kterou vedl do 1593. Jsa na Šternberce, jal se sestavovati kancionál dílem ze starších, dílem ze svých písní. Nedlouho po vydání jeho na věčnost se odebral 4. června 1602 (ib. I. 2, 54).

[illegible] IV. 116. [illegible]

Rozkochany Klen. [illegible] Z [illegible] Mistra [illegible] Jana [illegible] Bohuslava [illegible] Karla IV. [illegible] Jana [illegible] Albert [illegible] Benedikt [illegible] Vilém ze Štrnberka [illegible] (1504) [illegible] (1584) [illegible]

[illegible]

Rozmluvy či **Dialogy** [illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible] 1563 atd.

4. Dialog mezi pánem a rytířem, že mnoho zlého pošlo z toho, že páni piva vaří a měšťané pánům rovnati se chtějí. Rkp. (Dudík Schw. R. 78).

5. Rozmlauvání mládence rytíře se starým Čechem o příhodách a proměnách v království českém 1348—1604. Rkp. univ. bibl. XVII. D. 20, jiný v Herrnhutě při Meči Jaffetově (IV. 441).

Rozprávky staročeské vyskýtají se především co překlad sborníku, středověkým kazatelům přeoblíbeného, „Gesta Romanorum". Rkp. v univ. bibl. pražské a ČMuseum, oba z XV. věku. Jiná samostatná sbírka v rkp. studijní bibl. olomoucké 1482.

Širší o nich zprávu podali J. Jireček v ČČM. 1862 a J. J. Hanuš 1866 v Kroku. Výňatky v ČČM. 1862 a 1863, ve Výb. II. 897—907 a 909—927.

Rožďalovský viz **Melantrich Jiří.**

z Rožmberka Jošt, syn Voka († 1505) a Markety z Guttenšteina († 1524), nar. v Krumlově 31. července 1488. V pacholectví dán byl na Lešno a tam se učil spolu s dětmi Jana Holického z Šternberka, a tu prý se z něho čisté paňátko dělalo. Vládařství domu Rožmberského přešlo naň 1531 po smrti Jana, mistra strakonického. Hned toho roku Ferdinandovi I. ve válce proti Turkům dvě stě kozáků vystrojil, sám pak osobně s velkým zástupem do pole se vypravil. Podobnou pomoc dal králi i 1537. L. 1539 v těžký neduh nějakého nešťastného a smrtedlného ranění, nevědomo jakým původem, upadl a, drahný čas v nemoci ležev, běh života 15. října dokonal i pochován v klášteře vyšnobrodském. Pan Jošt dvakráte byl ženat. Synové jeho, Vilém a Petr Vok, slavně zavřeli skvělou řadu pánů z Růže (Březan v ČČM. 1828. IV.).

Knížka o štěpování, připsaná synu Petrovi Vokovi. V Pr. 1598 (IV. 869). Výňatky v Tomsově Chrestomathii.

z Rožmberka Jošt (Jodocus), nar. 1428, druhý syn Oldřicha († 1462) a Kateřiny z Wartemberka. Od prvních let ustanoven a vzděláván byv k stavu duchovnímu, 1448 co mladík 20letý dosáhl svěcení na kněžství. Brzo potom uděleno mu proboštství u sv. Víta, současně pak stal se mistrem převorství strakonického. Když pak smrtí Petra Nováka uprázdnilo se biskupství vratislavské, vyvolen on k odporučení královskému nástupcem jeho v únoru 1456. Volba 9. června došla potvrzení papežského s prominutím let a s povolením, aby spolu podržeti mohl obě dosavadní praebendy. Ve Vratislavi nebyl osamělý; dlelť tam ode dvou let bratr jeho Jindřich co krá-

lův hejtman ve Slezsku. Dne 2. března 1458 povolán na království české Jiřík z Kunštátu. Jošt, ačkoli osobně Jiřímu byl příchylen, předce měl rozpaky z příčin náboženských, i nemeškal se o poučení vydati do Říma (v dubnu). Není pochyby, že osobním působením svým přispěl k tomu, aby se příznivé samo sebou smýšlení Pia II. k novému králi utužilo. Kurie římská a hlavy katolíků v Čechách nesly se tehdá nadějí, že se ponenáhla podaří, Jiřího odvrátiti od kalicha a moci jeho obnoviti starý stav církevní v zemi. Jošt, vrátiv se z cesty v srpnu, zajel 3. října do Vratislavě, kteréžto město pořád ještě v odporu proti Jiřímu trvalo, a ačkoli důrazné přímluvy jeho neměly okamžitého výsledku, předce již v lednu 1458 dokonáno smíření. Mezitím uvázal se 1459 ve správu všech panství Rožmberských, kteréž mu bratr Jan ve 200.000 kop gr. českých, aby je držel až do dluhu toho vyvazeni, zápisem postoupil (Březan ČČM. 1828 IV. 61). Když se 1461 jednalo o povýšení Jiřího na císařství, nejhorlivějším záměru toho [illegible] byl Jošt s pány katolickými. Král dobrou [illegible] splácel. Příbík z Klenového, jenž od Zigmundových časů v zástavě držel Volyni, přinucen od něho postoupiti ji Joštovi co mistru strakonickému (Sv. let. 70). [illegible]

dnotou panskou, vždy doufaje, že král, vida rostoucí odboj, „smluví se raději podobně, než svadí". Nad to pak byl toho přesvědčení, že „nemaje na ruce pánův a kapitoly, král sám mnoho nezjedná, a že je jen potud míti bude, pokud na těch věcech stojí, které k umenšení všeho dobrého nejsou". Když na valném sněmě v září 1465 od Jana Zajíce přednášeny stížnosti a požadavky jednotníkův, tu Jošt ovšem před Zdeňkem ze Šternberka jmenován v čele jejich, ale jistě, že prvenství toto více svědčilo církevní jeho hodnosti, nežli pravému stavu věcí. Po nezdařeném pokuse tomto se jednotníci ke 28. listopadu sjeli na Zelenou Horu. Byl mezi nimi i Jošt, ale ač podrobných o jeho tam působení zpráv není, nelze předce pochybovati, že nemluvil a neradil jinak, než na sjezdu, který se v polou února 1466 v přítomnosti legáta papežského odbýval ve Vratislavi. Zde zjištěno jest, že kojil vášně a bojovnost své strany, veda k opatrnosti a nepodjatému uvažování všech okolností; ano po sjezdu předního strůjce bouří, probošta Jana Düstera, aby jej učinil neškodným, kázal jmouti a na Kaltenšteině uvěziti. Sjezdu v Jindřichově Hradci v únoru 1467 přítomen nebyl, patrně chtěje vždy zachovati sobě možnost působení i na krále. Ano i když odsudek papežský na Jiřího v Čechách již byl znám, podal koncem dubna 1467 královně Johanně list, ve kterém pronesl smýšlení své o hrozícím Čechám nebezpečenství. Po sv. Janu Křtiteli poslal králi samému zvláštní sepsání, ježto pod spůsobou aforismův obsahuje důraznou výstrahu. Jošt patrně každou svou průpovědí naráží na náhledy, od krále v rozmluvách s ním i s jinými pronášené a u dvora pražského obecně známé. Ale nebylo již zastávky. Dne 11. června Ctibor Tovačovský z Cimburka potřel vojsko Joštovo u Pačkova. Mylné jest domnění, jako by Jošt sám se byl účastnil bitvy. Toť již pro tělesnou povahu jeho holá nemožnost. Seděl tou dobou stále na zámku svém v Nise, jejž byl úpravně přestavěti dal, prolomiv při tom zdi městské, aby bez vědomí měšťanův vcházeti a vycházeti mohl. Počátkem srpna stavil tam posla, jenž od Viléma z Risenberka a z Rábí, ač katolíka, ale králi věrně oddaného, k legátovi do Vratislavě nesl list omluvný. V září však sám s králem se smluvil, vstoupiv s ním v řádný mír, k velikému pohoršení strany své a legáta papežského. V prosinci položili si jednot-

níci nový sjezd do Vratislavě. Když tam jeli, zastavili se na Nise přední z nich, nepomýšlejíce, že budou svědky smrti biskupovy. Jošt raním jitrem 13. pros. v přítomnosti jejich skonal. Ale ani po smrti neustala rozhořčenost ostavených od něho stranníkův; nechtěliť dopustiti, aby ve Vratislavi řádným spůsobem byl pochován. Teprv když to Zdeněk ze Šternberka položil za výminku svého příjezdu a když propuštění Jana Düstera z vazby na Kaltenšteině bylo zaručeno, přivezena mrtvola do Vratislavě a pohrobena v kůru kostela katedrálního. Jošt byl muž zrůstu vysokého, hlavy i očí velikých, těla kostnatého a hrubého. Miloval hojná jídla a vše cukrem štědře zadělávaná. Odtud veliká jeho tloušťka. Již 1461 jmenují jej tlustým biskupem. Čím dále, tím více tělnatěl, ano k posledku pro nadouřenost nohou ani již státi nemohl a mši sv. sedě čítal. Při tom trpěl na závrať a kámen. O bystrotě ducha jeho svědčí spisy jeho. Sám jsa důkladně vzdělán, milovníkem byl věd a umění, a vždy k tomu přihlédal, aby úřadové duchovní nebyli dáváni než mužům vzdělaností vynikajícím. Kazatel byl znamenitý. V Praze česky, ve Vratislavi pak, nemaje dostatečné zběhlosti v jazyku německém (Paprocký o stavu panském 35), latině kázával. Jakkoli horlivý byl katolík, nemenší byl vlastenec. Nikde se nedal svésti k výstřední nauce, jakou o moci papežské hlásal Hilarius Litoměřický. Proti různověrcům neradil, anobrž zrazoval užívati prostředkův násilných. Poučná v té příčině je zpráva, od Br. Jaffeta (Hlas stráž. 134, 140) zachovaná, že v rokování s Rokycanou o nakládání s Bratřími určitě odváděl od toho, aby je trápili a hubili, sice by prý lid jich přijal za mučedlníky a svaté. Doložil při tom: „Budete-li je zjevně o hrdla připravovati, tedy se jich ještě více jako kuřat rozplodí". Jindy pak pravil, že „mučedlnictví prý jest pečeně neohořalá, z níž se snadno léhnou červi". Nicméně od některých souvěkých pokládán za původa různic v Čechách, ano připisovali mu, že prý se často tím chlubil, říkaje: „Již sem mezi Čechy sekerku uvrhl, kteráž se z nich ne brzo vyřeže" (St. l. 191). Povaha jeho mravní, tak těžkými zkouškami tříbená, ukazuje se nám nyní ve světle nematném. Byltě si vědom, že „trápení dává rozum, protivenství zkušuje lidí jako oheň zlata, a trpělivost v protivenstvích přináší život věčný". (Joann. Loninus

canonicus cracoviensis: Wratislavensis ecclesiae historia v Senkenberg Siles. rerum scriptores II. 170, Palacký Děj. IV. 2). Spisy Joštovy zachovaly se v manuálníku Korandově (175—183).

1. List král. Johanně (III. 119, Výb. II. 723 sld.).

2. Devět článků proti kalichu, spis psaný 1467 po sv. Jiří (III. 641).

3. Šprochy vajovské, poslané králi 1467 po sv. Janu (Výb. II. 725). Na to dvě odpovědi, jedna od Václ. Korandy Klimovi z Prudovic (ib.), druhá od neznámého skladatele (otišt. v Sitzgsber. b. GW. 1865. II. 21).

4. Spis o spravedlnosti a nespravedlnosti i s odpovědí (ib.).

z **Rožmberka Petr,** syn Jindřicha († 1310). Po učení dychtě, v mladosti obliboval sobě život duchovní, pročež do kláštera vyšnobrodského dav se, habit cistercský na se vzal, až streycové jeho Vok a Hynek o to se snažili, že kápi svlekl i vládařství domu svého se ujal. Král Jan, aby ho k sobě spřízněním naklonil, královnu Fiolu-Alžbětu, kněžnu těšinskou, pozůstalou po králi Václavovi III., za manželku jemu zasnoubil 1316, kteráž však již druhého nato roku zemřela. Petr pevně stál při králi, odbojným pánům odpíraje i proti nim válče. Od 1318 zastával úřad nejv. komorníka a téhož roku, s Kateřinou z Wartemberka, podruhé se oženil. Na výpravách krále Jana do Francouz a do Vlach Petr věrným býval králi společníkem, v bojích udatně se maje. Zakládaje krále penězi, ponenáhlu takměř všecky zlaté hory v Čechách v moc svou obdržel. Zapsána mu i na mnohých krajích odúmrť, nad to pak celá župa plzenská, lesní okres kamýcký, zboží zbirožské a jiné statky královské. L. 1346 v únoru složil s sebe úřad komornický, a manželku svou za mocnou otcovskou vládařku ustanoviv, sám opět šel do kláštera vyšnobrodského, i k duchovnímu stavu, jejž si za mladu byl oblíbil, se navrátil. Zemřel 14. října 1347 (Březan v ČČM. IV. 1828).

Kniha starého pána z Rožmberka. Vyd. 1838 v Kucharského Najdawniejszych pomnikach prawodawstwa słowiańskiego úpravou Hankovou, 1840 v Archivu českém I. péčí Palackého, 1870 v Codex Juris boh. II. redakcí Dr. H. Jirečka. Posléze o sobě vydána v Brně 1872 od Vinc. Brandla. V. Brandl knihu Rožmberskou klade do druhé polovice XIII. věku, leč důvody jeho nikterak nevidí se nám dostatečné, aby obecné mínění o autorství Petrově vyvrátily (II. 84).

Rudinský či **Rudini Matouš** z Bzinec (nitr.) kantoroval v Jilavě. L. 1656 stal se tam knězem i spravoval od 1662 církev kochanovskou (trenč.), od 1672 sádeckou (nitr.).

Písně dvě v Cythaře a u Kleycha (Tablic Poezie I., Haan Tran.).

Rühr František z Jičína vychován na tamních školách jesuitských, odkudž se počítá veliká jeho v latinském veršování zběhlost. Ve Vrchlabí učil se němčině. Potají nicméně přidržoval se nauky Lutherovy, až pak před 1680 s matkou Čechy opustil a do Žitavy se uchýlil, kdež se ho kn. Tobiáš Masník ujal. L. 1684 stal se kazatelem při církvi české v Drážďanech. Po některém čase od městské raddy svěřeno mu i německé kazatelství. V Drážďanech založil 1686 knihu pamětní českou, vedenou od 1650, kteréhožto roku kostel svatojanský exulantům českým byl k službám jejich propůjčen. V posledních letech za spomocníka měl syna svého *Jana Jakuba*. Zemřel v Drážďanech 1732 i pochován v kostele sv. Jana, kdež se podnes památný jeho kámen ukazuje.

1. Církevní kniha církve české drážďanské, od Rühra 1686 založená. (Pescheck Exul. 27).

2. M. Luthera katechismus. V Drážďanech 1693. 1709 (V. 746).

3. Slavnost jubilaeum evangelického dne 31. října 1717 po druhé držená. V Žitavě 1717 u Hartmanna (V. 391).

4. Otázky pro děti dostatečně, v dvojím spůsobu představené. Dle zprávy Simonidesovy v Summovníku 1705 (V. 754).

5. Písně některé v Millerově zpěvníku.

6. Předmluva Lutherova na epištolu sv. Pavla k Římanům. Vytištěna při bibli halské 1766.

Rupius či Skalník Norbert Augustin ze Strážnice, nar. 1663, vstoupil 1681 do kláštera strahovského a 1688 na kněžství vysvěcen. Po dvě léta byl noviciмistrem a 12 let kaplanem v Žatci. Zemřel na Strahově 2. října 1702.

Člověk poslaný od Boha, kterémuž bylo Jan příjmení Sagunský, vel. sv. otce Augustina řádu panstevnického, v chrámu nověvském téhož řádu uctěný. V Pr. 1691 Přd. 181. D. K. Čermák.

Rusin Abraham z Nových Hradů 1601 byl alumnem v Praze a stav se bakalářem, učiteloval 1603 v Klatovech, 1604 v Moravských Budějovicích, 1606—7 v Třebíči (ČČM. 1845). Později stal se knězem evangelickým. L. 1611 byl kazatelem v Židlochovicích (Wolný II. 2. 209), potom v Mokropsích na podacím Fridricha Smolika z Slavic.

Suma náboženství pravého z konfessí české vybraná; item examen komunikantův od Dr. M. Luthera. V Pr. 1615 latině i česky (V. 1451). Ded. Žitkám Fridr. Smolika.

Ruth Ignác, doktor filosofie a medicíny a professor porodnictví na universitě pražské. Přeložil tři knížky zdravo-

tnické, 1778 o babictví a o utopených, 1782 o neduzích dobytka (VI. 1589, 1629 a 1635).

Rvačovský z Rvačova Vavřinec Leander, potomek rodiny z Rvačova na panství lomnickém (bydž.) pochodící, ale usedlé v Roudnici, kdež on 1525 narodil se. Za mladších let do 1569 v Brtnici vychovatelem byl u Zdeňka Brtnického z Waldšteina, kterýž mu 1565 vymohl erb a přídomek „z Rvačova" (Rybička v ČČM. 1871, 326). Přijav kněžství podobojí, 1570 stal se farářem v Moravských Budějovicích. Odtud 1573 přesídlil se do Jaroměřic, ale již 1574 službu vypověděl, jelikož mu patron slibu svého, aby zůstal vyňat z práva odúmrtního, nedodržel. Patron, nad tím rozhněván, Rvačovského uvrhl do vězení. L. 1575 spravoval faru v Krhově, kterou rok potom vyměnil za jevičskou (Wolný I. 5 a II. 3). Z Jevička odstěhoval se do Čech i stal se děkanem ve Slaném 1580, kdež pobyl čtyry léta. Na přivítanou mu složil Musophil píseň o smrtelnosti (Kanc. 86). Potom na krátce zastával duchovní správu v Kostelci nad Labem. L. 1585 uvázal se ve faru bohdáneckou. Tou asi dobu měl opetky s konsistoří podobojí, bezpochyby pro to, že se oženil. Byl zajisté již do Slaného přišel s rodinou sedmi dětí (Bor. Utraq. in Böhm.). Teprv 1590 zase na milost a pod ochranu konsistoře přijat a na vzkušení vzat do měst pražských. Nesnáze tyto byly příčinou, že se mu děkanství v Poličce, o které i on se ucházel, i osada oň žádala, nebylo uděleno (Pam. 1872, 406). Heslo mu bylo: „Nec igni cedit, nec ferro". Podobizna jeho při Masopustě.

1. Píseň o přátelském posezení a křesťanském hodování. Složená v Brtnici 1569. V Musophilově kancionale č. 262.

2. Knížka zlatá. V Olom. 1577 (IV. 1825). Vytištěna nákladem Roudnických.

3. Masopust. V Pr. 1580 (IV. 684). Ded. Václavovi z Donína na Bílém Aujezdci a choti jeho, Elišce Bezdružické z Kolovrat.

4. Výklad modlitby Páně. V Pr. 1585 (IV. 1506). S předmluvou od Mr. Petra Kodicilla.

Rybák Jiří, měšťan strakonický, zčeštil kazatele glauchovského Tomáše Günthera „Knížku potěšitedlnou těhotným a rodícím manželkám", vytišt. v Pr. 1567 (IV. 906 a 1733).

Rychnovský Jiří z Rychnova nad Kněžnou 1570 povolán do Chrudimě za kantora a ředitele kůru v chrámě

děkanském, kdež pod řízením jeho hudba i zpěv velikého zvelebení došly. Přiženiv se 1572 na značné jmění, stal se členem městské raddy. Zemřel na přechodu 1615—16.

Od něho skládány a písničky jsou zpěvy v graduálu kralickém. A. Rybička v Pam. 1856. 184. Tam i podobizna jeho od Mat. Rabiánie.

Ryk Jan po Granienovi od 1623 držel děkanství v Litomyšli a zemřel 1656.

Ryvola Jan František, křižovník s červenou hvězdou, děkan v Červené Řečici.

Knížka : zpověď a přijímání. V Pr. 1692. V. 745.

S.

Šalay (Szalay) Josef, kněz evang. H. V., 1783 přejal duchovní správu v Lysé. Ačkoli chorvát a jazyka českého dokonale neznaje, hned se, přišed do Čech, ujal díla i počal připravovati vydání druhé helvetské konfese. 1784 poprvé vydáno. Co do jazyka byl mu při tom nápomocen Václ. Kramerius. Sotva dílo bylo hotovo, Šalay zemřel 18. máje 1784.

Vyznání a vysvětlení víry čisté křesťanské k vzdělání církve české reformované. V Pr. 1784. VI. 1788 a 1792.

Saler Marek, lékař [illegible], 1637 překladem vydal Drexeliův „Soud poslední člověka“ V. 1383.

Salicetova ranná lékařství viz **Křišťan.**

Salius Mikuláš, Pražan, nar. 1543, vnuk Víta Salia, lékaře v lékařství v Praze usedlého, jehož Ephemeridy Lupáč při své práci užil. Mikuláš 1562 vstoupil do řádu jesuitského proti vůli rodičův svých, kteří se s budoucím synem, že jim jesuité jediného syna odloudili, k samému arcibiskupovi donášeli. Ale slze a prosby jejich zůstaly marny. Syn pevně setrval při povolání, jež si byl obdržel. L. 1565 stal se mistrem filosofie, jedním z prvních, jenž na nově zřízené universitě Ferdinandské povýšení k hodnosti této obdržel. L. 1567 působením jeho v koleji klementinské provozována tragoedie o sv. Václavu. Několik let v Praze vyučoval filosofii. L. 1581 odebral se do Plzně kazatelovat, posledním léta strávil v Krumlově, kdež skonal 3. března 1586. Mimo menší své spisy latinské sepsal životy sv. Václava, Prokopa, Ludmily a jiných pat-

nův českých, ježto pojaty jsou do Vavř. Suriových „Vitae sanctorum“ (Balbin a Pelcel). Česky sepsal dvě hry dramatické, o sv. Václavu 1567 a Ivanu (IV. 224).

Saller (Szaller) G. 1794 v Prešpurku nářečím slovenským vydal uherskou grammatiku (ČČM. 1857, 142).

Br. **Salmo Jan,** Moravan a kněz bratrský, 1610 Janovi Divišovi z Žerotína věnoval modlitební knížku, jejížto rkp. podnes se chová ve Vratislavi (ČČM. 1875, 215). Spolu s Danielem Streycem navštívil Island.

Sambuch Jiří, kněhtiskař v Bardyjově 1663 (V. 183).

Samm Jan, kněhtiskař v Praze 1780—3.

Sandel Jan, městský písař v Kadani, do němčiny přeložil kroniku Hájkovu. Překlad vydán v Pr. 1596, v Normberce 1697 a v Lipsku 1718.

Br. **Sapor Jan,** kněz bratrský, 1622 někde v okolí brandýském činný (Pam. 1873, 890). Asi 1628 odebral se u vyhnanství do Uher, i usadil se tam v Púchově. L. 1632 na synodě lešenské povolán do úzké rady; že však pro válku do Lešna přijeti nemohl, musilo se přestati na vyhlášení, potvrzení pak na jiný příznivější čas odloženo. Zemřel po 1649.

Kázaní pohřební ku poctivosti Kateřiny Záhradecké z Choltic. V Trenčíně 1646 (V. 1075).

Sartorius Daniel ze Štítníka (gemer.), nar. 1704, studoval ve Wittemberce, načež rektorem byl v svém rodišti, potom duchovním správcem postoupně v Prešově, v Kežmarku a v B. Bystřici. Zemřel 1763 (Tablic Poez. III.).

1. Florilegium biblicum, Květná zahrádka biblická. Veršem. Bez m. 1742 (V. 178).

2. Diarium biblicum, Historie biblická s vkládanými verši. Bez m. 1744 (V. 820).

3. Summovní postillka. Bez m. 1746, v Prešp. 1779, 1807 (V. 847).

Satyry v starší literatuře veršované vedle skládaní mravoučných nejčetněji zastoupeny sou.

Satyry o řemeslnících v Tomsově Chrestomathii, v St. Sklád. II. — Zlomek satyry na rytíře jakéhos v ČČM. 1862, 81. — Podkoní a žák (což viz). — Písně o svatokupeckých kněžích, o stavu církve, o vikleñci-bekyni, o sedlácích v Feifalikových Altčech. Leiche und Lieder. — O 27 blázniech v St. Skl. III. — Satyry o Husitech v ČČM. 1828, 1851, 1852. — O počátcích husitství v St. I. 470. — Jiné v Höflerových Script. rerum hussit. — Hra flus 1512 v St. I. 519. — Písně Táborských na Ladislava z Šternberka a naopak atd. Většinou tištěny i ve Výb. I. a II. — Knížka o lazebním čase

1589. — Satyry na Augustin od [illegible] v rkp. 1590 v Č. Museum. atd. Jungm. a Hanuš II. 65. 66. III. 74—84. IV. 216 a 217. Srov. *Mravoučné* [illegible] a *Pamflety*.

Saukup Augustin Václav, farář v [illegible], zvláštní ctitel sv. Prokopa, k jehož oslavě vydal [illegible] kázaní 1713 a 1719 V. 915.

Scipio Vojtěch Šebestian, [illegible] **Berlička z Chmelče**, rodiče plzenský, nar. 1585, vstoupil 1583 do řádu jesuitského, i ztrávil první léta dílem u Petra Skargy v Krakově, dílem v koleji [illegible]. Již asi 1600 [illegible] se překládání Skargovy Životy svatých z polštiny. L. 1602 [illegible] na větším díle [illegible] [illegible] k vytlačení [illegible] milovníků [illegible] Rozmlouvání sv. Řehoře, římského papeže, o životech svatých z latiny na česko přeložil a vydal. Od 1611 byl [illegible] koviktu u sv. Bartoloměje, kdež [illegible] mathematice a rozporné theologii. L. 1615 [illegible] Lobkovica aby [illegible] Adama Klementa [illegible] vystoupil. [illegible] Mimo [illegible] nauce [illegible] jediné [illegible] řád, [illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Adama Klementa [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Sedlčanský Daniel, lat. **Sedessanus,** kněhtiskař pražský na St. M. První u něho tištěná kniha česká je od 1588 (IV. 1325), poslední 1619 (IV. 1457). Se jménem jeho sloučena pamět na počátek pravidelného u nás vydávání novin. Turecká válka, 1596 vypuklá a nehrubě s velkým zdarem zbraní císařských vedená, namítala užitečnost toho, aby se zprávy o ní, pro lepší vykonávání dohledu vládního, vydávaly ne po různu, nébrž po jistých občasích. I nařízeno, aby se „noviny pořádně spolu každý měsíc imprimovaly.“ Sedlčanský byl první, jenž, zachovav se podle toho, uveřejnil: „Noviny pořádné celého měsíce září 1597“ (IV. 638). Brzo však vráceno se zas k spůsobu nevázanému. Nemilé opletky měl Sedlčanský 1602 pro vydání postilly Philadelphovy (Slav. Pam. I. 240). K rodišti svému vždy choval zvláštní přichylnost, jakož viděti z kancionálu, jenž 1580—1594 pro literáty v Sedlčanech zřízen byl nákladem jeho, Jakuba Krčina a jiných krajanův (Pam. 1860, 81). Tiskárnu po 1630 přejal *Jiří,* jenž 1648 s synem bojoval proti Švédům, a pak asi od 1653 vdova jeho *Lidmila S. z Karlova,* dvorská impressorka, vymohši sobě 1657 povolení, aby místo novin, tehdá vůbec jen psanými listy rozšiřovaných, směla je tištěné rozesílati po poště (D'Elvert Beitr. 172). Potom tiskárnou vládl *Daniel,* po jehož smrti 1667 opět ji řídila vdova *Lidmila S. z Šarfenberka,* až 1669 závod prodán Arnoltovi.

1. Historia duchovní o Samsonovi v spůsob Tragedie sepsaná. V Pr. 1608 (IV. 235). Sedlčanský co vydavatel ded. Pertoltovi z Lipého.

2. Knížka, kterak a kudy by člověk ve dnech svých pravé dobré věci věděti a věčně spasen býti mohl. (Klíč II. 23).

Sedlčanský Jan viz **Matheolus.**

Sedlčanský Jan Jakub, soused pražský, kreslíř a krasopisec. L. 1620 na památku synovi svému velmi pěkně přepsal Streycovy Žalmy; rkp. na Strahově.

Sumovní přiznání k učení křesťanskému. V Pr. 1618 (IV. 1452).

Sedlčanský Pavel 1458, již knězem jsa, stal se bakalářem a 1471 co farář u sv. Haštala v Praze mistrem svob. um. (LD. II. 62 a 119). L. 1490—1 přepsal řeči Příbramovy a spisy Korandovy (Rozbor II).

1. Tabule česká k nalezení masopustu, kolik bude neděl každého roku od 1491 do 1565.

2. Píseň proti Pikhartóm. Obé při dotčeném rkp.

Sedlnický z Choltic Jiří, syn Fridricha na Polské

Ostravě († 1591) a Kateřiny z Tvorkova († 1588), muž v právech zemských velmi zběhlý. Ku konci XVI. věku byl dvorským sudím biskupských lén olomouckých. L. 1594 kázal sobě „knihu drnovskou“ přepsati od Jakuba Písaře (ČČM. 1865, 410). L. 1596 sebral nálezy a výpovědi panského soudu, jakož se sbírky takové tehdá často činívaly, aby ve přech podobných původ i pohnaný k nim se volati mohli, i nazval rukopis svůj „Vade mecum“ (Brandl při knize Drnovské II.). Zemřel 1613 (Žerotín Záp. II. 153).

Selisko Antonín, Kralohradčan, učitel na obecné škole, v Pr. 1771 vydal „knihu pro dítky“ (V. 504).

Selisko Ferdinand z Král. Dvora, nar. 1720, některý čas byl sekretářem biskupským v Kr. Hradci, od 1752 farářem v Libčanech a od 1762 kanovníkem. Biskup Blümegen 1772 učinil jej officiálem svým a generálním vikářem. L. 1774 uděleno mu uherské opatství. Zemřel 30. dubna 1786 i pochován, první z kanovníkův, v Pouchově.

Výkladové sv. ceremonií. V Kr. Hradci 1774 (V. 1121).

z Semanína viz **Šúd** a **Schwarz**.

z Semechova Václav 1507 přepsal sbírku práv a zřízení českých. Rkp. v bibl. Fürstenberské (Rozb. I.). Tam obsažena i práva St. M. pražského.

Semelius Matouš, Slovák z Přívize, kdež se vychoval i zrostl a ve škole od dětinství vyučil, až potom v letech dospělých i za collaboratora a pomocníka mládeže nařízen. Stav se knězem luteranským, za správce církevního 1585 vystaven v Lošticích nad Moravou. Úřadu toho 1618 byl zbaven a od té doby četnou svou rodinu živil vyučováním mládeže. Zemřel 1623 (Wolný I. 4).

Traktát o vůli Pana Boha, stvořitele, vykupitele a posvětitele našeho. Vytištěn 1615 (Příd. 138). Ded. purkmistru, raddě a vší obci městečka Loštic a rychtáři i radním města Přívize v uherské zemi.

Semian Michal z Hradiště u Skalice, nar. 1741, vyučiv se na školách uherských, od 1766 vychovatelem byl u pána polského Theodora Bohunka v Lublinsku. L. 1770 odebral se na akademii do Hali a 1773 do Jeny. L. 1774 přejal rektorství na gymnasium v Ratkové a 1775 v kolleji prešovské. L. 1782 stal se duch. správcem v Pezinku. Zemřel 1810.

1. Čas bolestného umučení Ježíše Krista. Verše. V Jeně 1773 u J. Kr. Straussa (V. 170). Ded. Přítrżanům.

2. Prvotiny služeb božích v novém chrámě v Pezinku. V Prešp. 1783 (VI. 202 a 1990).

3. Kratičké vypsání knížat a králův uherských. V Prešp. 1786 (VI. 936).

4. Biblí, 1786—7 v Prešp. od Packa vydanou, upravil.

5. Ruční kancionál (výtah z Cithary). V Prešp. 1787.

6. Turecké slečny Kartigam případnosti. V Prešp. 1790 (VI. 781).

7. Verše příležitostné (VI. 395 a 2002).

Semín Jan z Turnova, bakalářem 1555, pak knězem. L. 1562 farářem byl v Č. Brodě; tehdá spolu s jinými podepsal konfessí mírných podobojích, kteráž podána Ferdinandovi I. (Jakobaei Idea 21). Ještě téhož roku po kn. Benediktovi dosazen na děkanství v K. Hoře, ale hned potom sám od Mr. Havla Gelasta před soudem komorním žalován pro scestné prý náhledy o svátosti oltářní (Gind. GBr. I. 467). Zemřel morem 1582 i pochován v kostele sv. Barbory (Pam. 1865, 267).

1. Píseň na jméno Rudolfa II. V Pr. 1579 (IV. 177).

2. Z meteorologie Jana Garcaea část o hromobití přeložil. Rkp. někdy u Fr. L. Čelakovského (IV. 805).

Sequenides Jiří z Chotěboře stal se bakalářem 1599 (ČČM. 1845). Co kněz náležel k straně rozhodně luteránské. Některý čas farářem byl v Luži. Po vydání majestátu 1609 povolali jej souvěrci jeho do Litomyšle ku kostelu špitálskému. Ale v prosinci 1612 paní Polyxena z Lobkovic přijela do Litomyšle a Sequenidesa vypověděla (Jelínek II., 148). Vypuzený kněz dlouho bez opatření nezůstal. Byltě 1613 uveden na děkanství litoměřické. Tam vytrval až do vyhnanství; 1630 s rodinou svou uhostil se v Perně (Pescheck 37, Lippert 454).

Kázaní k výstraze nezřízeného lakomství. V Pr. 1612 (IV. 1637).

Sessius Pavel, kněhtiskař pražský 1606—1632; v době 1626—9 tiskl i v Roudnici.

Severin, písař jihlavský, 1505 upravil horničí právo kr. Václavovo (IV. 958).

Severin Jan, vůbec **Severin mladší,** syn neteře Všehrdovy. Když vdova slavného ujce jeho zemřela, tu se Jan s bratry svými táhl k pozůstalosti, z čehož delší spory vzešly 1535—39 (Pam. 1866, 34 a 72). Oddav se na kněhtiskařství, závod svůj měl na St M. i 1538 tisknouti počal. L. 1540 byl ve spojení s Netolickým, pro něhož vytiskl Brikcího Sententie, 1541 s Ondřejem Kubešem, s kterým ve spolka tiskl kroniku Hájkovu. Zemřel 1544 (ČČM. 1861, 391).

Severin kramář, měštěnin i konšel na St. M., první tuším byl knihtiskař pražský. L. 1488 spůsobil vydání bibli české spolu s Janem Pytlikem, Janem od Čápů a Matějem od Bílého lva. Žil ještě 1520, když sirotky po bratru svém, Viktorinu Cukrmanovi, zastupoval ve při proti [illegible] Zikovi Vaníčkovic.

Severin z Kapí Hory, de Monte Cuculi, Pavel, syn Severina kramáře, po němž převzal tiskárnu na St. M. V jeho [illegible] jako v prvních knihách v Praze [illegible]. Pavel [illegible] tištěny [illegible] od 1520. [illegible] Pavel [illegible] Pri-[illegible] L. 1539 [illegible] tisky: [illegible] německé [illegible]

Severini Pavel [illegible]

[illegible]

Severinus [illegible]

Seydler [illegible]

Krátka zpráva o tom, co každý křesťan katolický věřiti a zachovati má. V Pr. 1800 (VI. 1807).

Sexti Jan z Velké Řevúce, nar. 1688, studia odbyl ve Vratislavi. Duchovní správu přejal ve Velké Slabošce, odkudž 1719 povolán do Křemnice (Tablic Poezie III). Psal o církevní historii (rkp.) a několik písní složil do Nových Rozkoší Blasiových.

Sexti Petr, evang. kněz v Bystřici, od 1651 v Březně. Zůstávaje po 1672 deset let u vyhnanství v Němcích, složil spis:

Škola modlitební, vyučující kunšt křesťanského modlení. V Lipsku 1682. (Tablic Poezie III). Tuším že totožná se „Školou modlení", kterou 1745 S. Trautmann vydal v Břehu (V. 1640).

Sidonius Daniel z Přerova, kněz podobojí, co exulant 1635 přejal duchovní správu v církvi trstenské (lipt.). Utíkaje do Uher, měl nehodu, že mu voják jeden uťal všecky skoro prsty u pravé ruky. L. 1640 povolán do Grenice ve Spiši, kdež 1645 zemřel morem (Tablic Poezie II.).

Verše na Citharu, otišt. od Tablice.

Siebenaicher Michal z Löwenthalu slezského, nar. 1642, praemonstrát hradištský a horlivý milovník dějin kláštera svého, o nichž obsáhlá sepsání zůstavil. Zemřel 1. ledna 1680 (D'Elvert. Nachtr. 274).

Historie Sv. Hory od prvních počátkův až na naše časy. V Olom. 1679. Ded. Frant. Karlovi hraběti Libšteinskému z Kolovrat, nejv. hejtmanu moravskému.

Siedler Jan Sylvester, Pražan, kněhtiskař, od 1777 spravoval tiskárnu Svobodovskou v Brně, až ji 1784 sám koupil. Zemřel 1806 (D'Elvert Beitr.).

Silberius Jan 1591 vydal verše, Václavovi de Clivo připsané (IV. 182).

Simonides Adam, Slovák z Liptova, studia konal v Žitavě, kde již co student 1717 kázal při slavnosti reformační. Rok potom povolán za správce české církve tamní, v čemž setrval do 1726 (Pescheck Zittau 299).

1. Martina Grünewalda První litery křesťanského učení. V Žitavě b. r. dvakrát (V. 754, Klíč II. 86).
2. Kázaní přistupující, kteréžto v nově k auřadu povolaný vykonával v 9. ned. po sv. Trojici 1718. V Žitavě 1718 u Mich. Hartmanna (V. 927).
3. Zralé jabléčko, rytmy na výroční evangelia. V Žitavě 1719 (V. 167).
4. Druhé slaďaučké a zrnaté jabléčko na epištoly. V Žitavě 1720 (ib.).

Simonides Jan z Turnova, dle svědectví Procházkova (Comm. 317) za doby rudolfinské skládal básně české.

Simonides Jan z Vlachové (spiš.), 1667 se učitelem stal v Březně. Za stihání protestantův uherských pohnán před soud do Prešpurku, a jelikož reversu podepsati nechtěl, uvězen na Leopoldově, pak spolu s několika soudruhy oddán na galeje neapolské. V Lizernii se jemu a Tob. Masníkovi 1674 podařilo uprchnouti, ale opět byli jati a uvězeni. Konečně je vykoupili kupci neapolští, že se mohli odebrati do Švábska. Odtud Simonides 1676 přestěhoval se do Wittemberka. L. 1680 přijat na akademii jenajskou; později některou dobu žil v Žitavě. Konečně mohl se vrátiti do vlasti. L. 1695 řídil církev v Hronci (Garamszeg), potom v B. Bystřici. L. 1704 stal se superintendentem. Zemřel 1708 (L. Haan Jena).

1. Vysvětlení křesťanského učení. V Žitavě 1704, v Trnavě 1710 (V. 754).

2. Summovník. V Levoči 1705 (ib.).

Sinapi bratří **Šimon, Bernhard** a **František Ignác** 1688 v Brně zařídili tiskárnu, apparát koupivše po J. Arnoltovi v Praze. Správu její vlastně vedl bratr nejmladší. Po smrti jeho 1692 přejala ji vdova jeho *Marie Alžběta*, kteráž obdržela privilej 1697 na modlitební knížky P. Kochema a 1710 na Rajskou růži, Lůžko duchovní a Pět červených koralův (Pam. 1863, 284), a 1706 za J. Fr. Svobodu se provdala (D'Elvert Beitr. 70).

Sinapius viz **Horčický** a **Horčička**.

Sivý Andreáš, měšťan a radní ve Valaském Mezříčí, 1625 za manželku pojal Kateřinu Předmiřskou, s kterou se asi 1630 odebral u vyhnanství do Trenčína, a tam ji 1633 pochoval. Potom po druhé se oženil s Kateřinou Puncovskou. L. 1632 a 1638 ztratil dva syny. Úmrtí tato oslavena kázaními J. Hodiky, Sopotia, Jak. Stefanidesa a verši Jos. Heliadesa, což vše Sivý nákladem svým v jednom svazku dal vytisknouti.

Kronika Valaského Mezříčí 1539—1648 (V. 305). Rkp. ve Val. Mezříčí.

Sixt z Lerchenfelsu Jan, Pražan, za mládí svého vychován v konviktu bartolomějském, když tento od 1582 uměštěn byl v Plzni. Od 1584 byl zpěvákem v kapli Rudolfa II. Později stal se správcem kůru v jesuitském kostele v Olomouci. Svého tam pobytu užil k tomu, aby dosáhl mistrství sv. písma 1597, načež se vrátil co kazatel do dvorské kaple pražské. L. 1599

kázal při pohřbu Mikuláše z Lobkovic. L. 1601 obdařen erbem a přídomkem „z Lerchenfelsu“. Po Pistoriovi stal se 1608 arcipryštem plzenským a téhož roku vyvolen kanovníkem na Vyšehradě. L. 1609 byl již i kanovníkem u sv. Víta a brzo potom učiněn protonotářem apoštolským. Na Vyšehradě 1613 po Linteonovi v trudných okolnostech přejal děkanství. Jmění kapitulní velmi bylo ztenčeno. Rudolf II. slíbil sice podporu 1000 tolarův, ale zemřel prvé, než slibu zplněno. Sotva se kapitola od pohromy 1611 počínala zotavovati, nová hrozila jí nehoda. Děkan měl přijíti i o posledních 26 poddaných. „Jestli by se to mělo státi,“ žaluje Sixt, „musil bych za své věrné služby, zde v království českém JMsti sv. paměti cís. a králi Rudolfovi přes třidcet let věrně a poddaně konané, na svá stará kolena s mošničkou nebo kabelí dům od domu jako voják nějaký žebrat jíti, anebo kostel i školu na Vyšehradě zamknouti, kněze i žáky propustiti a zlořečení buď na sebe neb na ty, jenž příčinu tomu dali, očekávati“ (Ruffer 291). Za takového stavu věcí nebylo divu, že 1618 rád přijal volbu na proboštství litoměřické, a děkanský na Vyšehradě úřad složil. L. 1627 při Ferdinandovi II. vymohl, aby probošt litoměřický na sněmě zemském zasedal hned po arcibiskupovi. V Litoměřicích asi 1626 při proboštství zařídil tiskárnu, kdež pak i své spisy tisknouti dával; leč závod ten, sotva že byl zřízen, 31. ledna 1627 pohořel. Týž osud zasáhl i celou budovu proboštskou, již Sixt z nova byl vystavěti dal (Lippert 514). Sixt byl milovníkem hudby i básnictví latinského. L. 1617 ku korunování Ferdinanda II. vydána od něho „Stella bohemica“, 1626 k oslavení vítězství Tillyho nad Dány u Lutteru: „Triumphus et victoria“, při čemž několik skladeb hudebních. Zemřel v Litoměřicích 3. listopadu 1629. Balbin, jehož již co chlapce osmiletého se zvláštní láskou pěstoval, památku jeho oslavil elegií (v Boh. doct. II. 149 tištěnou). Heslo Sixtovo bylo: Sustine et abstine, po česku: Trp, by nemohl, neškoď, by mohl.

1. **Kázaní o lásce.** 1605 (IV. 1621).

2. **Aquila funebris.** Kázaní nad mrtvým tělem Krištofa Popela z Lobkovic na Pátku a Divicích, nejv. hofmistra a kamrmistra, zemř. 24. máje a pochovaného 7. září 1609. V Praze 1609 u Pštrosa (IV. 1683). Otisk v Lumíru 1852.

3. Miláček. Historia o životu a smrti sv. Jana Apoštola a evangelisty Páně. V Pr. 1613 (IV. 1794). Ded. arcibiskupovi pražskému Janu Loheliovi.

4. Život v těle angelský sv. Kateřiny Senenské. V Pr. 1614 (ib.). Srovnej s *Palatina.*

5. J. Šerera křesťanské otázky (proti náuce Lutherově), v jazyku českém mnohými důvody starých Čechův podobojích rozšířené. V Pr. 1624 péčí V. Coelestina z Kronenfeldu (V. 681).

6. Život sv. Norberta. V Litoměř. 1627 (V. 1252).

7. Přenešení sv. Norberta. V Litoměř. 1628 (ib.).

Skala ze Zhoře Pavel, nejstarší syn Adama rodem Písečana, jenž byl měšťanem N. M. pražského a registratorem při dskách zemských, a Krumlovanky Benigny Medlové, nar. 10. července 1583. Asi 1600 odebral se na akademii wittembergskou, kdež o klassické literatuře slyšel Friedr. Taubmanna, Sibera a Rodomanna. Některý čas pobyl i v Altdorfě a v Lipsku, načež po západní Evropě cesty konal. Navrátiv se do vlasti, seznámil se v Žatci s Annou, dcerou Cypriana Hošťálka z Javořice, tehdá po Kralohradčanu Mr. Janovi Plevkovi ovdovělou. Dne 18. máje 1604 hlučně slavena svatba a tři dni po oddávkách jednadvacetiletý manžel od Žateckých přijat v právo městské. Sňatkem tím stal se hospodářem značného jmění, že mohl vésti život volný a neodvislý. V snahách souvěkých neměl sice činného účastenství, za to vše, co se dálo, čilou sledoval myslí. O událostech pražských stále ho zpravoval otec a čas po čase i sám zajížděl do Prahy. V máji 1609 vypraven tam od obce v důvěrném řízení spolu s Mr. Sof. Rosaciem. L. 1610 opět se mu událo zavítati do Prahy, aby pohřbil otce a uvázal se v poručnictví nad mladšími sestrami a bratry. Vyřídiv, co říditi bylo, vrátil se do Žatce, veza s sebou čtyry bratry, jež vzal pod osobní své opatrování. Když vlny politické začaly bouřněji se zmítati, nemohl Skala oseděti doma. Asi koncem 1618 přenesl se do Prahy i jal se co úředník přísežný pracovati v kanceláři české. Ale nepodobá se, že by velkým vlivem byl vládl. Jediný značnější jeho skutek bylo sepsání artikulův o tom, jak prý by stavové dosíci mohli i trvanlivého pokoje i svobody náboženské. Sumovní extract z nich uveřejnil (i také do díla svého vložil III. 5—9), když se plnomocníci stavovští 1619 strojili k interposici chebské. Obsah jejich ukazuje, jak radikální byly opravy, ježto Skalovi tanuly na mysli. Smýšlením tímto ovšem

se vysvětluje, proč Skala po katastrofě bělohorské volil opustiti vlast. Odešel buď hned v průvodu Fridricha Falckého, anebo se brzo ku komonstvu jeho připojil. Tu užíván v rozličných důvěrných posláních. Jmenovitě 1622 falckraběti, an tehdá dvorem byl v Kur-Weissenburce, přinesl listy od mladšího bratra z Berlína a od matky z württemberského Schorndorfu. Dáleji jeda s Fridrichem, několik dní nemocen proležel v Sedanu, načež jej skrze Pikardii provázel k moři a odtud s ním se přeplavil do Haagu. Konec letní doby t. r. vracel se Fridrich touž cestou do Rýnského Falcu a v Sedanu propustil vojsko své, pod Mansfeldem proň bojující. S Mansfeldem oddělil se i Skala a zůstal u něho až do Estenay, kdež od 13. září celých třinácte dní čekali na konvoj, kterýž by je doprovodil až na pomezí lotrinské a k horám elsasským. Dne 28. září dorazili do Bouzonvillu. Tu pak došly zprávy, že by v horách na ně stražili Charvati arciknížete Leopolda, pročež dali se na levo po řece Saaře. V městě Besseringen (Wistrink) se Skala rozžehnal s Leop. Linstauem, vůdcem konvoje, i jel do Zweibrucku. Po čtyrdenním oddechu s kupci se vypravil do Strassburku; odtud přes Tubinky jel do Ulmu a z Ulmu po Dunaji do Donauwörthu. Do Normberka dorazil v prvních dnech listopadu. O novém roce 1623 dostal se do saského Freiberku, kdež nalezl syna svého s preceptorem a mladé Hošťálky, syny to Maximiliana, 1621 v Praze statého švakra svého. Do Freiberku Skala patrně značnou část jmění svého uchránil a tu se pak na stálo usadil. V různicích, jimiž česká osada perenská byla zmítána, žádného neměl účastenství; anobrž cele se zabral v dílo své historické, k němuž nepochybně již za žateckých let první byl učinil přípravy. Pracoval na něm všecka ta léta od 1623 až do 1640. Chronologii dopsal 1628, načež přistoupil k historii církevní. L. 1634 psáti začal díl VII., 1636 díl VIII., 1637 díl IX. a 1639 díl X. „Pacienter sustine et spera" bylo heslo jeho. Smýšlením náboženským náležel k evangelíkům A. V. Živ byl přes l. 1640. (Dunder a Rybička v ČČM. 1858, 287 a 454. Tieftrunk při historii Skalově, Jan B. Miltner v Památkách 1869, 440).

1. Chronologie církevní. Rozdělena na šestero epoch i dovedena až do 1628. Rkp. v bibliothece Waldšteinské v Duchcově (V. 380).

2. Historie církevní. Rkp. tamtéž v desíti velikých foliantech: I. díl o pokřestění pohanův, o protivenstvích církve, o kacířstvích, II. o zavedení

církve křesťanské od II. věku do počátku XVI., III. 1516—1535, IV. do 1565, V. do 1575, VI. do 1600, VII. do 1611, VIII. do 1618, IX. do 1620, X. do 1623 (ib.). Část dílu IV. v un. bibl. pražské. Výňatky tištěny v ČČM. 1831, 1834 a 1847, ve Slovanu 1850. Děje české 1602—1623 v pěti svazcích 1865—1870 uveřejnil Karel Tieftrunk (ib.).

3. Paralipomena, ku kterým Skala často v Historii se táhne, nezachovala se.

4. Důvody pilného považení hodné, k jakému cíli vojna v Čechách začata, potom i do Říše německé přenešena a Fridrich Falcký tak náhle do klatby Říše dán jest. S 34 přílohami. Z latiny 1640 přeloženo (Dunder v ČČM. 1858). Snad to zčeštení spisu, „In libertate" 1647 vydaného pod titulem: „Consideratio causarum hujus belli, quod a. D. 1618 in Bohemia velut incendium horrendum exortum etc. Quondam scripta ad petitionem unius illustrissimi", jejž Benham v „Account of J. A. Comenius" (str. 77), ač podle zdání našeho omylem, připisuje Komenskému.

Skribonius z Horšova Jindřich, syn měštana (dle Balbina a Červenky) plzenského, jménem *Píška*. Studia dílem konal na akademiích jihoněmeckých, dílem v Italii, kdež před 1547 dosáhl doktorství obojích práv. Záhy jal se obírati vychovatelstvím synův katolického panstva českého, ano k vůli tomu založil zvláštní konvikt v Pasově (ČČM. 1845, 340). S mladými hrabaty Plavenskými se 1547 s Pasova vypravil do Vlach. Navrátiv se odsud zase do Pasova, Vilémovi z Rožmberka, an tam na studiích byl, přednášel dialektiku a rhetoriku (Březan).. Potom převzal vychování arciknížete Karla, syna Ferdinandova. Že by býval byl zpovědníkem cís. Anny, jak Balbin vypravuje, podobné není, jelikož vznešené paní této 1547 již nebylo. L. 1549 přijat do kapitoly pražské. Postoupně v ní zastával děkanství a proboštství. L. 1552 spolu s Janem z Puchova byl ve Vídni o arcibiskupství pražské, ač s nepořízenou. Téhož roku odevzdána mu správa dioecese. Když se Ferdinand I. konečně odhodlal k obsazení metropolie pražské, byl Scribonius první, jemuž důstojenství toto nabízeno. Teprv když toho se vzdal, jmenován k tomu dosavadní biskup vídenský, Antonín Brus z Mohelnice. Jemu Skribonius s celou ochotou přišel vstříc, což novému arcipastýři tím bylo vážnější, ješto kapitula pražská z počátku nehrubě se k němu přívětivě měla. Brus, nemoha pro úkoly své na koncilium tridentském ve správu dioecese ihned se uvázati, s pokojnou myslí ponechati mohl administraci v rukou Scriboniových, kterýž předtím i potom s rovnou horlivostí postupoval, časté konávaje cesty po

rozsáhlém tehdá pozemí dioecese pražské. Tak 1556 byl v jižních Čechách vyšetřovat sporův, jež Vilém s Rožmberka měl s kn. Matějem, opatem zlatokorunským (Březan); 1570 arcibiskupa zastupoval při konvokaci duchovenstva arcipryšství plzenského a horšovo-týnského (Brus 278); 1574 visitoval panenský klášter ve Světci (ib. 153), mířil kanovníky kapituly budišinské s děkanem Janem Leisentrittem (ib. 71). Zvláštním příznivcem byl tovaryšstvu Ježíšovu, ježto k jeho radě do Čech byli povoláni a mladíky z Čech, Moravy a Slezska sesíleni. První jejich osadu českou 1556 sám nejen uvedl do kolleje sv. Klimenta v Praze, ale i při stavbě kláštera a školy štědře penězi je zakládal (Bor. II. 388—90). Z kazatelské činnosti jeho připomenouti sluší, že 1565 měl pohřební řeč u sv. Víta nad mrtvým tělem Ferdinanda I. (Gind. GBr. II. 29). Zajímavo jest, že Skribonius, ač tolik let v Němcích ztrávil, německému jazyku se nenaučil (Brus 55). Přídomku „z Horšova“ spolu se mu s bratrem Matějem Pískem († 1584), sousedem horšovotýnským, dostalo 1562 (Ryb.). Zemřel v Praze 13. ledna 1586 i pochován v kostele u sv. Víta, kdež podnes se čte náhrobní nápis jeho. Mimo spisy tiskem vydané zůstavil paměti dějů souvěkých, ježto se rukopisem chovají v bibliothece metropolitanské (Ungar in Balb. 153).

1. Katechismus. V Prostěj. 1552 (IV. 1256).

2. Katechismus obšírněji sepsaný. V Pr. 1556 (IV. 1261).

3. Jana Fera *a*) Postilla zimní, v Pr. 1574, *b*) Postilla letní, v Pr. 1575, c) Postilla neb kázaní evanglitské pravdy pravého apoštolského učení. V Pr. 1575 dva díly, listů 423 a 682 in folio. (IV. 1552). Spis tento z lat. a něm. textu přeložen k rozkazu a nákladem arcibiskupa Ant. Brusa, kterýž sám k tomu dohlížel, aby v překladu nic důležitého vynecháno ani co nenáležitého přidáno nebylo. Není pochyby, že při úpravě textu Scribonius, co jediný tehdá spisovatel český v kapitole pražské, měl účastenství. Arcibiskup si na vydání vymohl desítileté privilegium a 1568 povolení, aby tisk v Normberce provésti dáti mohl (Brus 79). Leč nedošlo na to. L. 1573 Melantrich nákladem Brusovým a Vilémovým z Rožmberka v tisk se uvázal, ale měl v tom nesnáze, jelikož Jan Novohradský z Kolovrat papírníka Fridricha Fraye (o němž Dlabač v Abh. d. böhm. G. d. W. 1798 a Rybička v ČČM. 1865, 220) držel u vězení, a Melantrich tudíž pro nedostatek papíru s tiskem postupovati nemohl. Arcibiskup se o jeho aspoň na čas propuštění přimlouval, aby dokonána býti mohla kniha, „jíž jest v Čechách nikdá ještě v jazyku českém rovná nevyšla“ (Brus 122). Tisk nicméně nedokonán leč 1575. Koniáš dílo to, jakož i překlad Ferových modliteb, položil mezi díla zavržená, dokládaje, že „Postilla tato latinskou řečí vydaná polepšiti se může, však na

českou řeč přeložena od kacíře, který ji všelijak bludem poskvrnil, tak že polepšení hodná není" (Klíč II. 48).

Skulteti Adam, nar. 20. pros. 1748 v Závadě (trenč.), spravoval školu v Uh. Skalici, i zemřel 14. července 1803. Tablic učinil mu řeč pohřební.

Melodiatura aneb partitura, t. j. kniha hlasozpěvův. Noty k písním evangelickým. V Brně 1798 (VI. 180).

Slána Václav ze Slaného 1480, farářem jsa u sv. Valentina na St. M. pražském, spolu s kn. Michalem z Češeva, farářem u sv. Jiljí, a s dvěma jinými faráři pražskými v králově dvoře na St. M. jest jat k rozkazu krále Vladislava II., odtud pak tajně odvezen na hrad pražský. V srpnu přepraveni na Karlštein. Když 2. listopadu kn. Michal zemřel, ostatní propuštěni. Slána uveden na faru u sv. Mikuláše a později u Matky boží na louži (St. l. 221).

Zpráva o příhodě s kn. Michalem. Rkp. 1518 v Č. Museum, 1618 v Děčíně. Otisk v St. l. 503—9 a ve Výb. II. 879—890.

Slanský František, kněhtiskař v Ml. Boleslavi 1748 (V. 1485).

Slanský Krištof, kněz luterský a přítel kn. Jakuba Kunwaldského, 1572—1593 byl „učitelem církve Kristovy" v Hranicích.

1. Píseň na evangelium sv. Jana kap. 5, složená na jméno J. Kunwaldského, otisk v kancionále 1572.

2. Kratičký spis o připravování se k smrti. 1579 (IV. 1828).

3. Rudolfa Gwaltera Zrcadlo života křestanského a povinnosti křestanské. 1593 (ib.).

Br. Slanský Mikuláš, jeden z těch, kteří byli při počátcích Jednoty. Byl členem úzké raddy. Když se 1488 Bratří z rozkazu Matyášova museli z Moravy stěhovati, první a druhý jich zástup do Multan provázel Br. Mikuláš spolu s Br. Eliášem Chřenovským (Hist. pers. 77). Později správcem byl zboru v Křižanově a v Rychnově. V podešlém věku jal se sestavovati zprávy o jednání Jednoty s Lutherem, příčinou spisu Petra z Zásadí. Nemoha sám již psáti pro starost a rukou třesení, Br. M. Červenkovi do péra říkal. Zemřel v Litomyšli před sv. Václavem 1542 (Fiedler 231). Blahoslav poznamenal o něm, ze byl muž mistrných přísloví, pověd0m starých věcí i původu Jednoty. Mladým prý rád rozprávival o dávních nesnázích.

Listové a jednání Bratří s Lutherem. Rkp. 1630 v Herrnhutě, druhý polou XVI. věku v univ. bibl. pražské; otisk v Gindelyho Quellen 45—58. 'iz ČČM. 1861, 140.

Slanský Pavel, „správce církve Kristovy v Lochovicích" ıa podacím Floriana Griespeka, podle jehož vypravování v Kacerově 1573 sepsal příhody synův páně za noci bartolonějské v Paříži (ČČM. 1844, Výb. II.).

Slavata z Chlumu a z Košumberka Vilém, třetí syn pana Adama a Doroty Kurcpachové, nar. 1. prosince 1572 v Čestíně Kostele. Otec byl posluchač Jednoty, matka luteránka, on pak sám vychován v učení bratrském. Mladá léta ztrávil v rodišti, časem zajížděje k strýcům svým Jindřichovi na Košumberk a k Zachariášovi do Chroustovic. Prvním učitelem byl mu správce zboru čestinského Br. Martin Tyl, muž dle zpráv bratrských víceji oddaný potřebám těla než ducha. Šťastnější byla volba druhého učitele. Po smrti Tylově 1581 přišel do Čestína Br. Jan Jaffet. U něho se mladému pánovi dostalo důkladného vyučení nejen v náboženství, ale i v latině a češtině. Nabylť zvláště veliké lehkosti a správnosti v slohu českém, nad to pak od učitele přejal i zálibu v dějepravě. Co jinoch sedmnáctiletý poslán do Prahy, aby se tam s ujcem svým, Joachimem Oldřichem z Hradce, společně vzdělával. S mladým tímto a neduživým pánem za půldruhaletého soudružství vešel v upřímné přátelství. V zimě 1592 rozloučili se, jelikož se Vilém odebral do Vlach. Nákladem k tomu opatřil jej Joachimův otec, Adam z Hradce, a poněkud i Petr Vok z Rožmberka. Dne 20. prosince přijel do Benátek i probavil tam masopust, prohlížeje si město i okolí. Časem pobýval i v Padue, kdež jej na universitě vyvolili českým consiglierem, ač mu rozpoutaný život studenstva tamního nehrubě byl po chuti. V březnu 1593 společně s mladými hrabaty z Althanu odejel do Florencie, kdež od knížete Ferdinanda přívětivě byl přijat, i ztrávil tam dobu velikonoční. V dubnu zavítal do Sieny, vlastního cíle svého. Tu jal se studovati práva, cviče se přitom v šermu, v tanci a ve hře na loutnu. Professoři a studenti chtěli, aby přijal na se rektorství, čehož však pro nedostatečnost prostředků svých odepřel. Dokonav úkol svůj v Sieně, procestoval Vlachy, navštívil Řím, Neapol, Sicilii, ano zajel až na Maltu, a po

čtyrletém pobytu pod nebem italským domů se navrátil. V Čechách přivinul se ke dvoru dobrodince svého, a i když tento 24. listopadu 1596 skonal, neopustil Jindřichova Hradce. Tu brzy se začaly ukazovati následky delšího pobytu v zemi čistě katolické, kamž jistě ne bez určitých úmyslův byl vypraven. Rodina Hradecká při chorobnosti Joachimově uvykla v něm spatřovati budoucího dědice a opatrně vedla k tomu, aby hlavní překážka, rozdíl v náboženství, povlovně zmizela. Jakkoli Vilém v bratrské náuce dobře byl vzdělán a víru svou v častých rozepřích dobře brániti dovedl, však důvodové, jež mu proti ní bylo slýchati, velice jím hnuli. K tomu poněkud přispělo i šlechtické vědomí jeho, jemuž se příčilo, že zastavatelé Bratrstva „byli lidé sprostní, neučení a na větším díle řemeslníci.“ Po příjezdu do Hradce pochybnosti jeho ochotně pěstovány. Zacházívalť tam do kolleje jesuitské, až v letě r. 1597 úmysl jeho dozrál. Tehdá se pro mor, na Moravě proskakující, rodina Hradecká odebrala na Hlubokou, a tam ji s Vilémem sledoval i nový jeho rádce náboženský, P. Jan Rotarius. Zpráva o proměně této trapně dojala otce jeho, i rozpředlo se mezi ním a synem dopisování, obapol vedené se vším důrazem hlubokého přesvědčení (ČKD. 1862). Adam Slavata se o prostřednictví obrátil k Petrovi Vokovi z Rožmberka. Ten počátkem srpna Viléma pozval na Krumlov a tam jej svedl s Br. Janem Jaffetem. Ale vše bylo marné. Než minul srpen, již přestoupení Vilémovo i formálně bylo vykonáno. I kromě rodiny skutek tento naplodil mnoho hluku, že se Vilém pohnuta viděl, příčiny, za kterými náboženství své změnil, ve spis uvésti a přátelům jej sdělovati, což ovšem nezůstalo bez odezvání. Odpověď, která pod jménem Nikodema Philadelpha tehdá vyšla, podnes chová se v Herrnhutě (IV. 1351). Nepříznivým posudkům tím méně ujíti mohl, jelikož přestup jeho svozovali s úspěšnou snahou o ruku bohaté dědičky, Lucie Ottilie, Joachimovy sestry, o kterouž se marně byli ucházeli Petr Vok z Rožmberka a Joachim z Švamberka. K vůli poklidu odhodlal se na cesty. L. 1597 dal se do Němec, Dánska, Hollandu, Anglie, Škotska, Francie a Španěl, a teprv 1600 se zase navrátil. Hned po návratu obeslán ke dvoru Rudolfa II. i učiněn komorníkem, dosazen do většího soudu zemského, nad to pak naň vzložen úřad maršalka dvor-

ského. Služba tato zdržovala jej při osobě císařově, jemužto spolu s Heřmanem Černínem a Harantem z Polžic každodenně býval společníkem stolu i zábav. Po třech králích 1602 s velikou v Hradci slávou slavena svatba s Lucií Ottilií. Sňatkem tímto po brzké potom smrti pana Joachima († 24. ledna 1604) stal se pánem velikého jmění Hradecké větve Vítkovicův. Zároveň uveden na purkrabství karlšteinské, jež byl Joachim zastával, a přijat do tajné raddy císařské. Nedlouho po svatbě podařilo se mu smířiti se s otcem, an tehdá přebýval v Kutné Hoře. Konec srpna 1602 přejal tam otcovský a mateřský podíl. Od té doby se obapol obnovilo přátelské dopisování. Vilém neopomíjel do Hory posilati „profianty", zvláště ke štědrému dni, a hověti protekcím otcovým. Když pak 1616 pan Adam zemřel, vdova jeho i se synem pohostinské útočiště nalezla v Hradci až do smrti. L. 1606 kněktiskař Bohutský Vilémovi věnoval druhé vydání Veleslavinovy Politie. V bězích veřejných jméno Vilémovo nevyniká až 1608, kdež, ač bez úspěchu, s velkopřevorem Děpoltem z Lobkovic vyslán do Moravy, aby stavy v Evančicích shromážděné udržel v poslušenství Rudolfově (Dudík MGQ. 177). Z Moravy hned vydal se na Karlštein postarat se o branný stav hradu, i nebyl tudíž při jednání sněmovním o požadavky, kteréž stavové vůči hrozebnému postupování Matyášovu předložiti se chystali Rudolfovi II. (Pam. I. 170). Ale jednání smlouvy mezi oběma bratry byl účasten a spolu ji i podepsal (ib. 177). Větší úkoly nastaly mu napřesrok. Sám o dějích tehdejších a o svém v nich podílu podrobné zůstavil zprávy, kteréž velké nabývají váhy svědomitou zevrubností, s kterouž sou sepsány. Mezi sněmováním totiž o rokování olůvkem si dělal poznámky, a přijda domů, za živé paměti na čisto je spisoval; v některých věcech zápisky své ještě srovnával s Martinicovými (ib. 411). Při rokování o majestát s kancléřem Zdeňkem z Lobkovic a s Jaroslavem z Martinic zastával ten náhled, že k povolování svobody náboženské na ujmu víry katolické vrchnost světská bez přisvědčení papežského oprávněna není. Naproti tomu ostatní katolíci mezi nejv. úředníky, jako zejména nejv. purkrabí Adam z Šternberka, stáli na tom, že „králové čeští s stavy na sněmě shromážděnými tu moc měli a mají, u věcech duchovních tak jednati a povolovati, jako u věcech světských a

politických.“ Odporná tato mínění hned se z počátku srazila na kanceláři dvorské. Strana vrchpraví královského jala se Slavatovi a oběma soudruhům jeho vyčítati, že oni svými zlými radami císaře zavedou a o království české připraví; neb jestliže císař stavům podobojím nepovolí, že tito se utekou k Matyášovi. Tu ti tři odpověděli a i císaři písemně oznámili, že oni jsou „radové u věcech justitiae a politických“; pročež že císař nejlépe učiní, aby o věcech theologických zdání od nich nevymáhal. Rudolf II. při tom jich zanechal, schváliv návrhy strany druhé (list 1646). Stavův podobojích tato rozdílnost myslí ve vládě ovšem tajna nebyla, jakož se s tím nikdo ani nepokrýval. Ale všecko bývalo by minulo bez trvalých následkův, kdyby se Slavata a Martinic nebyli zdráhali, relatory býti při vložení do desk majestátu a dáti podpis svůj na amnistii. O to již 17. října 1609 byli utkáni od Budovce a hrozeno jim, že podoboji za původce je pokládati budou, pokud by se kdy budoucně proti majestátu a porovnání mezistavovskému něco zběhlo (Pam. I. 412). K tomu i v dalším prodlení událostí vždy se vracováno. V prosinci 1610 Slavata s arciknížetem Leopoldem byl u kurfirsta saského (list Adamův 1610). Jednalo se patrně o to, aby kurfirsta přemluvili k podporování volby Leopoldovy na trůn císařský. I jinak Slavata zasvěcen byl v záměry ctižádostivého arciknížete. Ačkoli hlavním v tom pobadatelem a strůjcem byl prohnaný pletichář Vilém Vchynský, těžko pochybovati o tom, že by Slavata záměrův vpádu pasovského úplně byl býval nevědom. Již tehdá obecně z toho jej vinili, ano šířila se i pověst, že z domu Slavatova na lid český několik ran z ručnic učiněno bylo (Pam. II. 51). Svědčila proti němu i ta okolnost, že lid pasovský úplně ušetřil majetku Slavatova (Corresp. über das passauer Kriegsvolk 1845, 6). Proti obviněním těmto Slavata ovšem co nejurčitěji se ohrazoval, tvrdě přímými slovy, že ani on ani Martinic s snahami Leopoldovými o *království české* nic co činiti neměli. „A to prý jest tak pravdivé, jako že po východu slunce den jest a po západu noc následuje“ (Pam. II. 9). Po vpádu pasovském nebylo mu ušetřeno soudního vytazování, ač konečně bezvinnost jeho snešením soudu zemského 1612 uznána a očištěni do desk vloženo (ib. 43). Po korunování Matyáše v červnu 1611 Sla-

vatovi hrozilo nebezpečenství, že při obnově úředníkův zemských zcela bude opominut, jelikož purkrabství karlšteinské odevzdáno Thurnovi a na něho dáleji nehleděno. Nicméně podařilo se zvláštní zápletkou věc otočiti takovým obratem, že se mu dostalo nejv. sudství dvorské (ib. 63). Rovněž se Slavata v odporu nalezal příčinou čtyr artikulův, kteréž stavové podobojí Matyášovi při korunování byli předložili a na ně od něho revers obdrželi, totiž o konfederací s Uhry a Rakousy, o generální defensí, o sjezdích a o obnovení starých erbanuňkův. On v tom spatřoval zkrácení katolictva a ztenčení důstojenství královského, i není pochyby, že jeho v tom byla ruka, když 12. srpna 1615 nahodilé nepřítomnosti předních podobojích užito k tomu, aby čtyři ti artikulové přijati byli ve formě co nejmírnější (ib. 194). Naproti tomu Slavata vřelým byl podpůrcem plánu, aby k následnictví v Čechách povolán byl Ferdinand Štyrský. Bylť to panovník zcela dle srdce Slavatova, ačkoli i on někdy mu nebyl dosti rozhodným. Před korunováním, když se jednalo o revers na privilegia zemská, setkal se Slavata s kardinálem Kleslem i přimlouval mu, že arcikníže majestátu na náboženství bez urážky svého svědomí potvrditi nemůže. Klesl odvětil, že se arcikníže, přijme-li takovou radu, zbaví naděje na císařství. Když pak Ferdinand šel ku korunování, obrátil se k Slavatovi, řka: „Chvala Bohu, že se to vykoná bez urážky svědomí mého.“ Slavata pokrčil ramenoma, čemuž porozuměv arcikníže vece, že o reversu čtyři theologové v kolleji jesuitské byli tázáni, ti pak že jednomyslně na tom se snesli, že s dobrým svědomím jej může potvrditi. Slavata, ač nesouhlasil, k té odpovědi se odmlčel (list 1646). Po korunování arciknížete Matyáš počátkem prosince 1617 s Ferdinandem z Prahy odejel, načež se nejvyšší úředníci, mezi nimiž Slavata, jsa od 1612 praesidentem komory české, sestoupili co místodržící královští. Sedm jich bylo katolíkův, tři podobojí. Brzo potom Slavata jel do Vídně o informaci příčinou rostoucího jítření náboženského. Místodržící dobrou měli naději, že povlovným jednáním neškodné učiní sjezdy podobojích, ale v tom se s nimi Klesl neshodoval. Tlačilť na to, že císař lépe učiní, když „lvím, a ne liščím spůsobem“ postupovati bude, a rada Kleslova obdržela vrch (Pam. II. 136). Přese všecko to Slavata s Martinicem pokládáni za

hlavní původy ostrých nařízení vídeňských, až pak ponuknutím Thurnovým nastala katastrofa 23. máje 1618. Vilém z Lobkovic, Albrecht ze Smiřic, Oldřich Vchynský, Litvín z Říčan a Pavel Kaplíř popadli Slavatu a vyhodili jej z okna. Tu Slavata uchytil se pažím u okna, ale Vchynský hruškou od dýky tak do kosti jej na ruku tloukl, že pustiti musil. V pádu Slavata zavadil o kamennou římsu dolejšího okna, že si hlavu do kosti hluboko proraził, dole pak tváří těžce dopadl na kámen a odtud se pokotmo dolů svalil do příkopu. Z rány hojně mu do úst tekla krev, až se počal dusiti. Bylať se mu hlava zavinula do pláště, že dechu popadati nemohl. Tu Martinic, šťastněji pád svůj přestav, vymotal jej z pláště a tím od blízkého zadušení vysvobodil. Střelné rány, z okna kancelářního na ně vypalované, žádnému nic neuškodily. Martinic napřed odešel, potom Slavatu odnesli do domu paní kancléřové Polyxeny z Lobkovic, kteráž Thurna a ostatní jeho srdnatou řečí z domu vypravila. Na nejvíc radili se povstalí stavové, co by s Slavatou učiniti měli. Ale [illegible] své právo vymáhati: aspoň žádný naň sáhnouti nesměl. Od vyhození z okna přes celý rok v domě Lobkovském zůstával pod stráží jako vězeň. V tom čase se [illegible] a sepisováním pamětí svých z let 1608, 1609 i 1618 a pokračoval také [illegible] i jeho [illegible]. Počátkem máje 1619 [illegible] povolení, že s manželkou svou pro léčení mohl vyjeti do Teplic. Tam a na [illegible] se [illegible], že by [illegible] vysvobodil [illegible] do [illegible]. [illegible] pak [illegible] se [illegible] spolu s Adamem z Šternberka 24. srpna ujel do Freyberka a když jim tu pobyt zakázán, přes Lipsko do Erfurtu. Ale ani v Erfurtě nemohl zůstati, i dal se přes Wirzburk do Aschaffenburku napřed Ferdinandovi II., an tam jel z Frankfurtu, a s ním do Wirzburku se obrátil. Tu [illegible] na [illegible] Slavata [illegible] se usadil v Pasově a arcikníže Leopold [illegible]. Po bitvě na Bílé Hoře Slavata [illegible] v [illegible] svých a 1621 povýšen do stavu hraběcího. Dne 8. června 1621 [illegible] a 24. [illegible] do Vídně [illegible]. [illegible] v Pasově [illegible] do [illegible] Innsbrucku a do [illegible]. [illegible]

Starého Öttingu. Listem 12. září 1622 povolil mu císař náhradu 50.000 kop, ježto se měly zaplatiti některým statkem na Moravě konfiskovaným; ale Slavata, hledě k peněžným tehdá obtížím, daru toho přímo nepřijal, alebrž nad to 50.000 kop císaři půjčil; celá suma 100.000 kop jemu na Zbirově, Točníku a Královém Dvoře na věčný plat zapsána. K tomu 1623 ještě připůjčil 200.000 zl. rýnských, začež mu zapsáno panství mělnické. V říjnu 1622 konečně na stálo opustil Pasov i odebral se přes Vídeň do Brna, aby se účastnil v kommissi, která pod předsedáním kardinála z Dietrichšteina měla souditi nad povstalými stavy moravskými. L. 1623 postoupil v úřad nejv. komorníka a 1625 jmenován tajným radou. Během léta t. r. spolu s Adamem z Waldšteina a Martinicem k císaři podal memoriál o udělení jim třem popředního místa na sněmě, což jim 7. srpna povoleno v ten spůsob, aby přede všemi úřadníky hned po knížatech místa svá měli, prvorození jich synové pak aby po úřednících přede všemi pány zasedali. Dne 1. listopadu povolen mu titul „vládaře domu Hradeckého“ a spojení erbův Slavatovského s Hradeckým. Z politické jeho činnosti za oné doby připomeneme jen účastenství v obnoveném zřízení zemském, jež dle slov Martinicových, on a pan z Nostic „nejvíce kovali.“ L. 1627 dosáhl nejvyššího hofmistrství a dědičného číšnictví a 1628 po smrti Zdeňka z Lobkovic jmenován nejv. kancléřem. Od té doby stálé své sídlo vzal při osobě císařově ve Vídni. L. 1632 se Ferdinand II. odhodlal k tomu, aby správu království českého s velmi rozsáhlou mocí odevzdal synovi svému, korunovanému již králi Ferdinandovi III., i vedeno k tomu, aby se Slavata jako kancléř s mladým králem přesídlil do Prahy. Patrno, že tehdá byla strana u dvora, která by se ho tím spůsobem ráda byla zhostila. Ale Slavatovi nikterak to nebylo po vůli. Předstíral, že, ačkoli králi třeba kancléře, on nicméně v čele nejv. kanceláře, pod kterou slušejí i věci moravské, slezské a lužické, zůstávati musí u osoby císařovy. Konečně také vůli svou provedl. S králem do Čech v povinnosti kancléřské šel Jiří Adam Bořita z Martinic, Jaroslavův syn. Poměr, kterýž z toho povstal, bez mrzutostí neprošel, až sám císař Slavatu musíval chlácholiti. L. 1633 došlo pětiletí, na kteréž nejv. kancléřství propůjčováno. Tou příčinou udála se zajímavá kontroverse mezi Slavatou a starším

Martinicem. Tento upozornil jej, že podle papežské bully od 1658, která vložena do kroniky Hájkovy, kancléřem českým má býti vždy probošt vyšehradský. Zpráva ta Slavatou nemálo pohnula, až se radil i s zpovědníkem svým, P. Lamormainem, neměl-li by u papeže žádati o dispensi. Posléze upokojil se, shledav, že Hájkovo tvrzeni neni než bájka. S pokojnou tedy myslí přijal potvrzeni na nové pětileti, kteréž mu Ferdinand II. udělil s velikou chválou za posavadni služby. L. 1633 zemřela mu manželka. Tu hned počato se starati o nové jeho oženění. Od mnohých vzácných stran, i od cisaře samého, jmenovány mu dámy, ale on tomu odepřel s osvědčením, že se po druhé ženiti nemíní. Smrti Ferdinanda II. 15. února 1637 skončilo se české vládařstvi Ferdinanda III. a s nim zároveň se z Prahy do Vidně přesidlil Jiři Adam z Martinic. Dne 13. března se mezi tímto a Slavatou takové stalo srovnáni, aby Slavata zůstal *nejvyšším kancléřem*, Martinic pak aby co *kancléř* s nim se dělil o práci v kanceláři české. L. 1638 potvrzen Slavata na třetí lustrum. Poměr jeho k novému panovnikovi značně byl jiný. Kdežto mu Ferdinand II. při vši přizni vždy byl za pána, s nástupcem jeho spojovalo jej důvěrné přátelstvi. O tom, mimo listy, svědči i výrok cisařův, když 1643 třetí doba kancléřstvi Slavatova dobíhala: „Můj Slavato, dokud sme já a vy živi, nemá nás než toliko smrt rozloučiti.“ Téhož roku po dávních přímluvách dosáhl zlatého rouna od krále španělského Filipa IV. I bylot povzbuzeni toho třeba, aby u dvora vytrval 72letý stařec, jehož mysl se vždy rozhodněji za obor věcí vezdejšich nésti počínala. Chtěl zajisté dávní svou myšlénku provésti a dáti se do kolleje jesuitské v Jindř. Hradci. Jen úsilovným přimluvám podařilo se odvrátiti jej od toho. Nicméně čím dále tím více zabředal v mysticismus. L. 1646, jsa s císařem k vůli sněmu uherskému v Prešpurce, seznámil se s Jeronýmem Gladichem z Magdeburka, kterýž tehdá projížděl Rakousy a Štyrsko, tvrdě o sobě, že sloužením mše sv. vysvobozuje duše z očistce. Množstvi prosebnikův se k němu hrnulo, zvláště ženských z panstva. I Slavata byl mezi věřícími. Nejprvé pátral ovšem o stavu duše své milé manželky, a dočkal se toho, že po třetí mši sv. „bílým ptáčkem z oltáře vyletěla“. Rovněž učinil o Ferdinandu II., o zemřelé své děti a jiné příbuzné. Věřilť celou myslí v objevy ty, ani tušeni

nemaje o tom, že Gladich nebyl než toulavý dobrodruh, kterýž ještě po letech (1664) pohoršlivé své skutky provozoval v Žitenicích, kdež jej postihl trest. L. 1648 naposledy Slavata potvrzen v úřadě, jehož obtíže hlavně již spočívaly na mladších plecích Martinicových. Měl nyní dosti vůle, aby se ponořil v historické své spisování, k němuž první byl vzal podnět 1636 z memoriálu Thurnova o Albrechtovi z Waldšteina. Prvotně šlo mu jen o to, aby Thurnova dokazování vyvrátil, ponenáhlu pak zabral se do rozboru práva volebního v Čechách a konečně přistoupil k širokému vypravování dějův od 1527, totiž od té doby, do které zasahuje kronika Hájkova. V době 1637—39 sepsal první dvě knihy, 1640 knihu třetí, 1641 čtvrtou, 1642—3 pátou, 1644 šestou a sedmou, od 1645 do 1651 každého roku jednu, všech tedy čtrnácte. Z počátku text svůj na posudek posílal přátelům. Též do němčiny dával jej překládati pro Annu, vévodkyni bavorskou, a pro jiné přátele u dvora. O činnosti jeho politické za doby kancléřské se v korrespondenci od 1629 do 1648 zachované hojně nachází zpráv, ač k sestavení obrazu úplného ovšem nestačí. Z pozdějších listův některé obsahují zajímavé zpomínky na mladší léta. To jmenovitě platí o listu, jejž 24. září 1646 z lodí dunajské vypravil kancléři Martinicovi. Vlastnoručně Slavata málo psal; pro neforemnost svého písma záhy uvykl diktovati písaři do péra. O hospodářství na statcích svých osobně velmi se staral, dávaje regentům svým rozkazy do podrobna jdoucí. Za válečných dob tehdejších, kde Čechy a Morava vyssávány od vojsk přátelských i nepřátelských, hradecké a telečské panství opětovně a těžce trpělo obsazením vojenským. L. 1623 koupil Slavata Košumberk, po Diviši Lacembokovi Slavatě propadlý, aby ho rodině zachoval za 62.659 kop, ale již 1632 panství to v takovém bylo stavu, že kázal tamnímu úředníku svému, ať ze zásob vydává, co stačí, potomně pak ať sám salviruje život. „Neb raději chci", dokládá, „vojákům k dokonalé záhubě toho statku nechati, nežli bych se měl jinde co dlužiti, a není od koho a kde, aneb to málo, co ještě pro vyživení mé a mých před rukama jest, do toho statku vložiti a skrze to větší nouzi trpěti." L. 1634 Košumberk prodal Hendrichovi Slavatě, synovi Divišovu. Jiných statků konfiskovaných naprosto nekoupil; nenásledovalť v tom příkladu těch pánů, kteří, jako

Albrecht z Waldšteina a jiní, z laciných koupí od ubohých vypovězenců zakládali sobě bohatství rodinné. Osobně žil dosti šetrně, ač vždy po pansku, a neplýtval. Zvláště nerad dával se táhnouti ke kartům, hlavní to dvorské zábavě. Platu řádného co kancléř neměl; nejvyšších úředníků důchod záležel jediné v taxách, a o ty se dělil s německým kancléřem a od 1632 s kancléřem Martinicem, tak že ve Vídni vlastně žil ze svého. Ba nejednou se událo, že císařské komoře i menšími sumami musil pomáhati. K panovníkům svým, znaje jich svízele, vždy se choval nad míru šetrně. Již svrchu sme dotekli o jednom toho důkazu z l. 1622. Když pak Mělník císaři postoupil, místo 200.000 zl. přestal na splacení 120.000 zl. Není tedy divu, že po smrti nalezeno 420.000 zl. dluhův naproti sotva 200.000 zl. pohledávek. Co osmdesátník dospěl Slavata posledních dnův svých. L. 1651 dne 2. října učinil poslední své pořízení v Ebersdorfě. Tělo jeho obléci měli do habitu laikův jesuitských. Pohřební chvalořeči výslovně si zapověděl. Tuše blížící se smrt, dal se donésti do domu professův jesuitských ve Vídni, a tam 19. ledna 1652 život svůj dokonal. Mrtvola 25. února zavezena do Jindř. Hradce a tam v kryptě jesuitské pochována.

1. Krátký spis, za jakými příčinami náboženství své změnil a katolickou víru přijal. Sepsán 1627, ale nedokončen. Rkp. v Hermanické IV. 1551.

2. Paměti z let 1618—1619. K vydání upravil Jos. Jireček v dvou dílech. V Pr. I. 1866, II. 1868. I. a II. kniha.

3. Vyvrácení Thurnova [illegible] česká vzdvihly svobodné kraje a své zbraně měli. Rkp. III. a kus IV. knihy.

4. Děje české, uherské, rakouské a pomezních i obecné od 1527—1592. IV—XIV. kniha. Z této [illegible] vydány: „Děje uherské za Ferdinanda I. (Od 1526—1546) ve Vídni 1857.

[illegible] V. 296 [illegible] k „Pamětem".

Br. Slovacius Pavel (Paulus Slavus) [illegible] v Mladé Boleslavi, když se 1582 stal jáhnem. Téhož roku obrátil se k starším, aby mu dovoleno bylo oženiti se, ale nedosáhl přání svého. [illegible] vadou, tak že se stalo [illegible], zastavili mu [illegible] úřadu jáhenského. O synodě přerovské 1584 žádal, aby zákaz ten byl zrušen, [illegible] pomocníkem byl. (Dekr. 257, 264). Teprv po dvou letech, o synodě třebíčské 1586 zřízen byl na kněžství zároveň s Matějem Cyrem. L. 1588 ustanoven za správce sboru [illegible] (Dekr. 274).

při kterém setrval až do své smrti. L. 1601 přijat v Boleslavi do úzké raddy (Meč 155). Poslední léta byl zdraví mdlého, až jej dne 7. ledna 1604 v Landškrouně zasáhla smrt. Pochován v Brandýse. Paměti bratrské líčí jej co „muže učeného, škol vzdělavatele, zvláště v psaní pilného“ (Fiedler 298).

1. Leryova cesta. Spolu s Cyrem 1590.

2. Ludvíka Lavatera kázaní troje o drahotě a hladu. 1591 (IV. 1600).

3. Traktát o moru a zemětřesení. 1600 (IV. 815, 902).

Slovacius Václav Turnovský, též **Václav Turnovský** a **V. Martinides Turnovský** řečený, syn Martina Turnovana, vychován byl v náuce Lutherově a 1581 stal se knězem, načež hned povolán na podací Krištofa Budovce do Hradiště nad Jizerou. Odtud po 1586 přešel do Brodec pod A. Zdeňka Kaplíře, s kterým i po odchodu nepřestal vésti písemné rozpravy o náboženství, a později do městyse Strýnic, kdež byl ještě 1590. Ze Strýnic vrátil se do Hradiště nad Jizerou, kdež jej ještě 1592 nalezáme. Téhož ještě roku přijal povolání od Jindřicha Křineckého na faru do Rožďalovic a tam zůstal až do smrti své 1616, bez ustání zanášeje se skládáním spisův ve smyslu Lutherově, jmenovitě rozšiřováním svých Výkladův. S rodinou Křineckých velice se spřátelil, a zvláště od paní užil mnoho přízně.

1. Spis krátký o stavu sv. manželském. V Pr. 1586 u J. Černého (IV. 1320). Ded. Václavu Budovcovi. Na titulu podepsal se: Václ. Turnovský, pod předmluvau pak: V. Martinides Turnovský. Martinides, v Rukověti II. str. 11 uvedený, není tedy osoba zvláštní, nýbrž jest jeden a týž se Slovaciem.

2. Knížka o trojím příchodu pána našeho J. Krista. V Pr. 1586 u Nigrina (u J. mylně 1536, IV. 1224). Na titulu i na předmluvě podepsán V. Turnovský. I raddě v Bělé pro dávnější známost odeslal jeden výtisk.

3. O věčném manželství Krista a církve. V Pr. 1589 (IV. 1327).

4. Deset artikulův sebraných z slov nařízení večeře Páně a z svědectví sv. Pavla, též sv. Otcův o přijímání těla a krve Páně. V Pr. 1590 u B. Valdy (IV. 1336). Ded. Albrechtovi Zdeňkovi Kaplíři na Brodcích a Vel. Hórkách, jehož list k Slovaciovi hned za předmluvou položen.

5. O pokloně ve jménu Jesus, má-li činěna býti. Proti Lukášovu tuším spisu č. 42. Bez m. 1590, po druhé v Pr. u Jičinského bez r. (1592) (ib.). Ded. 1. Bohuslavu Joachimovi Hasišteinskemu z Lobkovic na Boleslavi, Felixburku a Krulichu, 2. Jiřímu Has. z Lobkovic na Nové Zásadce.

6. Víra vstupuje-li na nebesa k hledání Krista Pána a k požívání těla a krve jeho. Jan Filoxenes Jičinský vytlačil. Předmluva datována „v městys -Strýnicích“, jako při č. 4 a při prvním vydání č. 5, ač bez podpisu. Ded. Janovi Vančurovi z Řehnic na Krnště a Solcích, švakru Kaplířovu. Ex. v Č. Museum.

7. Rozmlauvání o dvojím přirození osoby Jesu Krista. V Pr. 1596 (IV. 1354). Ded. Jindřichovi Křineckému, kollatorovi.

8. Rozjímání o auřadu, osobě a skutcích Syna božího. Vyšel jen první díl „o auřadu". V Pr. 1598 (ib.). Ded. Bohuslavovi Křineckému na Dětenicích, Vlčicích a N. Ronově.

9. Kázaní pohřební nad tělem Jindřicha Křineckého, an 3. listop. 1602 padl před Budínem, činěné 5. ledna 1603. K tomu připojeno druhé nad Viktorinem Křineckým († 30. března 1602). V Pr. 1603 (IV. 1676). Ded. Augustovi a Karlovi Hendrichovi Křineckým, synům Jindřichovým.

10. Každodenní modlitby pannám, paním a vdovám. V Pr. 1605 a 1618 (IV. 1972).

11. Celoroční řeči boží z St. i N. Zákona, k každému dnu nedělnímu i všednímu rozdělené a rozšířené. Po nich jest druhý díl, v kterémž se obsahují řeči boží, kteréž se čítají ve dny sváteční. Tato kniha může i Zahrádkau duše slauti. V Pr. 1607. Posud jen titul znám (v Č. Mus.). Srov. č. 15 a 16 17.

12. Modlitby obecné. Na Dobrovici 1610 (IV. 1972).

13. Díl postní výkladův řečí celoročních, vzatých z písem sv. Na Dobrovici 1613, v Pr. 1616 (IV. 1562). Ded. Karlovi Hendrichovi Křineckému. *Via Veres.*

14. Historie o utrpení a smrti nevinné Jesu Krista. Při č. 13 a 16 (IV. 1479 a 1682).

15. Kratičké a sumovní vysvětlení každodenních celoročních řečí všedních z St. i N. Zákona vybrané, kteréž řeči slušně Zahrádkau duší jmenovány býti mohau. V Pr. 1613 (IV. 1414). Ded. Karlu Hendrichovi Křineckému.

16. Vysvětlení prosté bibli malé, jinak řečí z obojího zákona božího na každý den nedělní a všední celého roku rozdělených, kterěžto řeči slušně Zahradkau duší jmenovány býti mohau. V Pr. 1615. Nákladem Jana Albrechta Křineckého a jemu i šesti jeho synům věnováno (IV. 1562). Z toho některé části o sobě vydány, jako Historia o utrpení č. 14 a Řeči masopustní.

17. Díl druhý téhož spisu. V Pr. 1620. Týmž nákladem a prací Jana Nosacia, s[illegible] téhož dedikace choti Jana Albrechtově, Johance z Budova († 1619) [illegible] Adalberta Vodňanského. [illegible] Č. 16 a 17. jsou veliké dva folianty. Srov. ČČM 1888, 515.

18. Výkladové [illegible] na [illegible] k všechněm čtím nařízených. Ex. 4° napřed [illegible] kusy v Č. Museum. Srov. Kbl II. 141 a 147.

19. Výkladové na [illegible] k všechněm čtím nařízené. Exp. 4° univ. [illegible] č. 18.

Smichaeus Tobiáš [illegible] Libecký z Turnova, bakalář 1597, [illegible] v [illegible] sv. Mikuláše na Malé Straně [illegible] nad Kněžnou od 1602 (ČČM [illegible]). [illegible] evangelickým [illegible] ve Voticích [illegible] na Kamenici Nožírské. [illegible] jakož mu k [illegible]

Kniha o večeři Paně. V Drážďanech 1606 (IV. 1373). Ded. Kašparovi Kaplíři ze Sulevic, jenž k vytištění náklad poskytl.

Smolík Jan Benedikt vychován byl v náboženství katolickém a stal se horlivým jeho zastavatelem. Sloužil co sekretář při české expedici místodržitelstva českého i zemřel 1689.

Chr. Pflaumera katolická rozmlauvání o jedné pravé dobré víře. V Pr. 1654 (V. 725). Ded. nejv. purkrabí Bernhartovi z Martinic. Nově vyd. 1728 od A. Koniáše (ČČM. 1863, 203).

Smrti tanec vydán 1563 a 1564 u Melantricha při Erasmově knize o hotovení se k smrti. Rozbor stč. lit. II. 13.

Smrtník Benignus, Slovák, minorita provincie Panny Marie v Uhrách. L. 1696—7 byl arcibratrstva „pásků̊v provazných“ direktorem, přebývaje tehda v klášteře sv. Kateřiny.

1. Poklad serafinský 1681. Ded. Frant. Wittingerovi, městečka Chtělnice faráři (Slov. Pohl. I. 2).

2. Kunšt dobre umríti, z Archimedesa krestanského vybraný. V Trnavě 1697 u Jana Hörmanna (Světozor 1858, 97).

Smrtník Melchior (mylně u Jungmanna **Somptník**), evangelický kněz v Bodicích, 1637 spolu s Lochmannem kázal při pohřbu Třanovského, a později stal se tohoto nástupcem v Liptovském Sv. Mikuláši.

Vale Tranoscianum aneb kázaní pohřební dvoje. V Trenčíně 1637 (V. 1068). L. Haan o Cithaře str. 47.

Smutný Jiří Ferdinand, kněz katolický, jsa děkanem v Pelhřimově, vydal spis:

Pilná obrana města Pelhřimova, Maria panna bolestná. V Pr. 1714 (V. 1204).

Soběhrd Mnišovský z Sebuzína a z Horšteina Rafael, nar. 1580 v Horšově Týně, studoval v Praze u jesuitů. Tehdá co mladík dvacetiletý seznámil se s Paprockým i byl mu nápomocen v upravení českého textu v Diadochu. K vůli vyššímu vzdělání odebral se pak na akademie cizí, zejména do Paříže a Říma, i navrátil se co doktor práv. Brzy potom ustanoven co král. sekretář při Melchioru Kleslovi, t. č. místodržícím v Rakousích. V úřadě tom důležité služby konal co jednatel ve válce, kterou Ferdinand II., tehdá vévoda štyrský, vedl s Benátčany. V odměnu zato povýšen za radu při vládě štyrské. Zároveň měl v českém jazyku vyučovati mladého arciknížete Ferdinanda (III.). Pro něho bezpochyby sepsal latinský spisek k naučení se češtině. V pohnutých dobách 1618—1620 mnohonásob od Ferdinanda II. v řízeních vládních

potřebován. Dne 1. ledna 1621 udělen mu výše dotčený přídomek a 2. máje 1622 installován co rada nad apellacími v Praze na lavici doktorské. V provedení nového stavu věcí působil na Moravě takovou měrou, že mu císař v odměnu daroval 4000 zl. z komory královské, v kteréžto sumě mu 1624 postoupen konfiskovaný po Janu Dvořeckém z Olbramovic statek Bulíkov (Wölking) u Dačic (D'Elvert Ref. 206). L. 1628 jmenován sekretářem při nejv. dvorské kanceláři české a 1635 král. prokuratorem. Vzloženo naň provedení hrdelních při Friedlandské a Trčkovské. L. 1637 povýšen co rada nad apellacími na lavici rytířskou a 1640 stal se místokomorníkem desk zemských. Soběhrd byl hbitý básník latinský, složiv 540 latinských básní, zvlášť epigrammat. Ano krátce před smrtí svou i sám sobě učinil báseň pohřební i tiskem ji vydal „Funebria R. M. de Seb., quae sibi vivens adhuc volensque fecit“ (Pr. 1644), nařídiv, aby při pohřebu jeho rozdávána byla. Kromě Bulíkova držel Lochkov, jejž koupil od Václava Michny 1637, dva domy v Praze, u Prahy a Litoměřic vinice, dvůr ve Vršovicích, což vše po něm dědily choť Rozina z Hiršova a dvě dcery, z nichž jedna vdána byla za Daniele Pachtu z Rájova (Pam. 1859, 286). Soběhrd zemřel 21. list. 1644 i pochován v kostele sv. Salvatora v Praze (Pelcel Abbild. IV., Auersperg AppG. 198).

1. Rozprava o klášteřích a opatech v král. českém v Paprockého Diadochu 260—380 (IV. 438). Ded. Zbyňkovi Berkovi z Dubé, arcibiskupovi pražskému.

2. Constructio seu strues Tritemiana. Qui nullum umquam idiomatis bohemici calluit verbum, per eam in momento scribet convenienter bohemice, quantum volet etc. Rkp. z l. 1628 v bibliothece upsalské (Dudík Schw. R. 327).

Sobek z Kornic Burian, třetí syn Mikuláše, na tvrzi Lipce (chrud.) vládnoucího, a tudíž potomek vládycké rodiny prvotně slezské, jejíž jedna větev v polou XV. věku v Čechách se usadila. Burian oddal se na studie a k vůli tomu odebral se do Wittemberka. Tam pobyl právě za prvního hnutí, Lutherem spůsobeného, až asi do 1521, i seznámil se nejen s novou náukou, ale důvěrně i s samým původcem jejím. Vrátiv se do Prahy co doktor práv, nalezl již značný počet mužův stejnomyslných, v jejichž čele stál tehdá Jan Hlavsa. Není pochyby, že Sobek byl prostředníkem mezi nimi a Lutherem, a že se překládáním spisův Lutherových všemožně přičiňoval,

aby sémě ve Wittemberku vzešlé hned se zarozovalo i na půdě české. Tisk překladův jeho bez udání tiskárny opatřoval Pavel Severin. S odporučením Sobkovým vydal se i Havel Cahera k Lutherovi, a když tento, dav se Caherou pohnouti k sepsání traktátu o volení služebníkův církevních, asi v letě 1523 Pražanům jej poslal, nemeškal Sobek zčeštiti spis, že koncem prosince koloval již mezi čtenáři českými. V překladu tom se stalo, že užil výrazu „o špikovaných a proholených od biskupův kněží," od čehož mu pak zůstala přezdívka, že jej nazývali doktorem *Špikem* (Bartoš 60, Dudík Dietr. B. 43). V březnu 1523, když Hlavsova strana v Praze obdržela vrch, Sobek tuším učiněn kancléřem městským. V úřadě tom brzy vynikl co jeden z mužův k velkým věcem nejschopnějších. V poselství, které v říjnu k vůli umluvám o výpravu proti Turkům Pražané za Karlem Münsterberským vyslali do Nového města za Vídní, shledáváme jej po boku Hlavsově (St. let. 462). Když v březnu 1524 Paškovci opět se vlády zmocnili a Havel Cahera, dosáhnuv toho, k čemu pomoci Lutherovy potřeboval, zabočil do tábora starokališnického, Sobek ovšem proti němu postavil se co nejostřeji. Stejnomyslníky prý k sobě obsílal na porady, Caherovi důtklivé výčitky a pohrůžky činil i s haněním jeho se neoštídal, ale tudíž největší na sebe svedl záští Paškovcův. Když se 9. srpna odhodlali k činu, přední jich řečník, Zíka Vaníčkovic, Buriana z kanceláře dav zavolati, hrubými se naň osopil slovy, vyčítaje mu zrádu, lotrovství a šibalství, načež bez dalšího potazování kancléřství mu odňato a on do vězení vzat (Bartoš 59—61). Odveden do „starého úřadu" a tam sám třetí v úplném ode všech druhých vězňův odloučení držán (ib. 115). Mezitím se zprávy o tom, co se v Praze dálo, donesly do Wittemberka. Luther nemálo tím byl dojat a v těšitelném listu, jejž 17. října poslal Sobkovi, z rovna se omlouvá z toho, že důvěry jeho Caherou tak byl zneužito, ano na důkaz chtěl Sobkovi i poslati rukopísmo Caherovo (ib. 123). Po třičtvrtileté vazbě teprv otevřela se vrata vězení Sobkova, 4. máje 1525, ale jen k tomu, aby co vyobcovanec opustil Prahu (ib. 190). Odebral se na Moravu; tam pak u věcech náboženských záhy sobě zjednal jakousi autoritu. Viděti z toho, že mu náčelník Novokřtěncův, Baltazar Hubmör z Friedberka, 1527 připsal

jeden spis svůj (Eine Form des Nachtmals Christi), kdežto jiné Hubmörovy publikace věnovány pánům z Liechtenšteina, vystouplému biskupovi Mart. Göschelovi, Arklebovi z Boskovic, Janovi Dubčanskému, Janovi z Pernšteina, Fridrichovi knížeti lehnickému, a podobným osobám vysoce postaveným. Brzo potom jal se Sobek svazky hledati s Bratřími. On do latiny přeložil konfessí, 1532 pro Jiřího markrabí brandeburského sepsanou (vytišt. v Balt. Lydiových „Waldensia" v Rotterdamu 1616). V snahách tehdejších o sblížení-se Jednoty s Lutherem neposlední měl účastenství; zejména 1536 do Wittemberka doprovázel Augustu (Živ. Aug. 27). Za posledních let třidcátých přebýval v Olomouci, kdež koncem července 1539 dokonal překlad svůj kroniky Karionovy, podniknuv jej k žádosti Br. Martina Michalce a Jana z Lipého i na Moravském Krumlově, nejv. maršalka království českého. Mezitím od smrti otcovy, kteráž se asi 1513 udála, s třemi bratry svými zůstával v nedílném držení Lipky a přikoupených vesnic Stružince, Údavy, Možděnice, Kameničky a Zubří, jež spravoval nejstarší bratr Jindřich. Teprv když Jindřich zemřel 1544, učiněno rozdělení, přičemž se Burian spokojil výbavou peněžitou (Pam. 1861, 39).

1. Doktor M. Luther před velebností císařskú i přede všemi knížaty Říše k napomenutí jich, odvolati knihy pod jménem jeho vydané, pro kteréž i k sjezdu a k sněmu sv. Říše do města Wormusu jsa obeslán, odpověd dává. L. 1521 (III. 151, H. 84).

2. Dr. M. Luther pro kterú příčinu papežsky a jeho následovníkův knihy jest spálil, tuto zviš. L. 1521 (III. 152, H. 85).

3. Kázaní o novém zákoně aneb o posledním kšaftu Krista Pána na své svaté večeři, t. j. o mši sv., od Dr. M. Luthera v Wittemberce učiněné 1520. V Pr. 1521 (III. 855, H. 83).

4. O svobodě křesťanské M. Luthera knížka velmi utěšená a spasitedlná, z řeči latinské v českú přeložená. Bez m. a r. (III. 789, H. 94).

5. O volení pravých služebniekuo v cierkvi sv., kteréž kněžími nazývali v tom zavedení, kteréž po mnoho set let v církvi trvalo. L. 1523 (III. 155, H. 173). Tohoto, jako i č. 1—4, výtisky v Olomouci. Č. 5 mylně od nás připisováno Caherovi (č. 1).

6. Překlad kroniky Karionovy. V Litomyšli 1541 u Alexandra (IV. 282). Podruhé spolu s kronikou Kuthenovou opraveným jazykem vydán od Veleslaviny 1584 a 1602.

7. Kronika Bratří českých od l. 1482 do 1532. Zprávu o díle tomto, jehož rkp. býval u Augustinianův pražských, Riegger podal v Archiv der Geschichte und Statistik, insbesondere von Böhmen (Dresden, II. Band

1793, 653). Není nemožné, že tu omýlka s prvním Dílem bratrské historie Blahoslavovy.

Soběslavský Jakub, farář v Dlažkovicích, současník Musophilův, jehož „Poklad duše“ uveden v Klíči (II. 61).

Soběslavský viz **Musophilus** a **Řešátko.**

Sofian z Walkenberka Jakub, rodic vodňanský, studoval v Praze i stal se 1566 bakalářem (LD. II. 391), načež několik let učiteloval. Jmenovitě 1574 byl předním správcem na škole u sv. Mikuláše na Malé Straně. Obrátiv se pak ku kněžství, 1578 byl zámeckým kaplanem v Brumově u Zdeňka Kavky z Říčan. Tehdá byl přívrženec konfessí augspurské i vedl úsilovně k tomu, aby od veškerého duchovenstva na panství brumovském byla přijata (ABr. XI. 288). Později zjednal si přízeň Bohuslava z Michalovic, na jehož podacím, nepochybně ve Rvenicích, některý čas farářoval. L. 1602 jej administrator konsistoře pod obojí, Václav Dačický, mistrům akademie pražské navrhl za kazatele při kapli betlemské. Ale mistři na to nepřistoupili. Pravili, že Sofiana chtí napřed zkusiti, a prozatím podávali mu jen byt při kapli. Později některé osoby i z toho mistry zvrtkali. Sofian patrně strojil se k obratu, chtěje se postaviti mezi starověrné utrakvisty, jež kancléř Zdeněk z Lobkovic vší mocí podporoval, což za tehdejšího smýšlení dostatečnou bylo příčinou, aby se mistři od něho odvrátili. Sofian u samého kancléře se dožadoval, aby mimo vůli mistrův ku kapli byl dosazen, ale úsilí toto zůstalo bez úspěchu (ČČM. 1847 II. 408). Později dostalo se mu fary u sv. Jiljí. Zemřel asi 1610.

1. O andělích. 1574. Ded. Vilémovi z Rožmberka a Vratislavovi z Pernšteina.

2. Kořen Jesse rozkvetlého spasení lidského v ráji duchovním. V Pr. 1594 (IV. 1342).

3. Advent a štědrý den Všemohaucího (rozmlouvání dvou osob). V Pr. 1596.

Sokol Matauš, měštěnín chrudimský, snad otec malíře Jiřího Sokola, přítele Radoušova.

Vrtkavé štěstí, knížka velmi příkladná. V Pr. 1585 u J. Černého. Přidáno několik písní Š. Lomnického (ČČM. 1860, 116). Ded. Jindřichovi Slavatě na Košumberce.

Solfernus, román duchovní, v němž se spor pekelné říše s Bohem pro ďáblův s nebe vyvržení líčí podle pravidel soudního řádu kanonického. Pojat veň i *život Adamův* (o němž

viz) překladu staršího. Solfernus sám přeložen asi v prvé polovici XV. věku.

Rkp. Pavla z Radnice 1437 v Č. Museum, jiný tamtéž 1470, jiný v univ. bibl. pražské a zlomky porůznu. K tisku upraven od Václ. Hájka z Libočan a vydán od Sixta z Ottersdorfa 1553, opětně v Olom. 1564, v Pr. 1600, v Opavě 1721 (III. 900).

Br. Solin Václav, 1557 na kněžství potvrzen byv v Slezanech, stal se správcem zboru v Třebíči. Co dobrý znatel jazyka německého 1559 s Br. Janem Jeleckým vedl rozmluvy s Novokřtěnci v Evančicích, odkudž pak v podobné příčině zajel do Znojma. L. 1565 spolu s Br. Štefanem za duchovního radce přidán k deputaci panstva bratrského, která se k pohřbu Ferdinanda I. brala do Vídně (ABr. IX. 6). Co páni tělo „starého císaře“ doprovodili do Prahy, Solin a Štefan přímo se vrátili do Evančic, aby Blahoslava o všem, co zjednáno, zpravili (ib. X. 239). Brzo potom zemřel Solin v Třebíči 5. června 1566 v mladých ještě letech. Dle pamětí bratrských byl muž velmi nadaný. „Větší prý byl sám u sebe, nežli u některých“ (Fiedler 250).

1. Krátká summa rozmlauvání toho, kteréž mezi Bratřími, jenž slovau Boleslavští, a mezi těmi, jenž slovau Novokřtěnci austrličtí (t. j. gabrielitští, a ne ti společníci) bylo l. 1559 po neděli Jubilate. ABr. IX. 255—262 (Šafařík).

2. Pamět o rozmlauvání mezi Bratřími a Novokřtěnci, jenž slovau austrličtí po ned. Jubilate v Evančicích. ABr. X. 135—142, z části otištěna ve Světozoru Sl. N. 1861, 333 sld.

3. O svátosti večeře Páně otázky Br. Jana Blahoslava a Br. Václava Solina (Jungm. Příd. 169).

4. Pět písní v kancionále 1561: Aj všickni křesťané milí. Jezu Kriste náš přeslavný. O všickni lidé kdožkoli. Pánu slávy dejme čest. Važmež, věrní, nábožně (Blah. de cant.).

Br. Solin Zachariáš zřízen na kněžství v Slavkově 1581, načež vedl správu i zboru kralického i tamní tiskárny bratrské. Zvláštní přízně požíval u Karla z Žerotína, kterýž často mu dopisoval a v listech do Kralic vždy jej pozdravovati vzkazoval, anobrž u věcech choulostivých s neobmezenou důvěrou od něho se zastupovati dával (Žerot. Listy). „Za jeho impressí kralické spravování velmi spůsobně knihy bratrské vydávány a tištěny byly. A po něm zůstává českému národu biblí svatá malá, památka přeušlechtilá“ dokládá o něm Nekrolog bratrský (Fiedler 290). Biblí tato, 1596 dokonaná, jest dílo opravdu mistrovské, jež směle po bok postaviti lze pro

slulým tiskům Elzevirským. Na závěrku apokalypsí nalezá se ozdoba, z arabesk do čtyr uhlův uměle provedená; v prostřed jest znak Solinův, totiž rozkvetlý karafiát, a po obou mu stranách počáteční písmena jména jeho *Z S*. Jdouce za tímto znakem, máme za to, že první Solinovy tiskařské činnosti stopa nalezá se v kancionále evančickém 1576. Tam zajisté na str. 785 vyobrazen květinový hrnec s třemi květy; po stranách čtou se monogrammy *ZS* a *IH*. *IH* tlumočiti neumíme, leč *ZS* dobře čísti lze na Zach. Solina. Před smrtí svou mnohých nemocí za několik let zakusil, tak že synoda lipnická již 1592 učinila snešení, aby „někdo učeň na místo Br. Solinovo hoditi se mohl, i čeládka k tomu spuosobná aby pomalu strojena byla“ (Dekr. 250). Nicméně v nemocech i pracích prožil ještě čtyry léta. Zemřel v Králicích 8. března 1596, hned tuším po dotištění malé biblí. Vkus a umělost v tiscích jeho vždy zůstanou přední a největší chloubou naší domácí typografie. Žádný z českých a moravských kněhtiskařův nemůže se mu vrovnati, ano všickni v umění opodál za ním v umění svém pozůstali.

Solnář Antonín, kněz katolický, co kaplan v Mladé Boleslavi 1762 vydal kázaní o Panně Marii vítězné (V. 1038).

Solnický Daniel, kněz katolický, jehož působení literární trvalo od 1600 do 1630.

1. Compendium, t. j. obsažení některých přednějších artikulův pravé víry a náboženství římského katolického. V Pr. 1600, 1625, 1630, 1652 (IV. 1361).
2. Traktát první a druhý o církvi. V Pr. 1628 (V. 696).
3. Kratičká historie o svátosti oltářní. V Pr. 1628 (ib.).
4. Naučení o zpovědi. V Pr. 1629 (V. 697).
5. Traktát dvanácte historií o sv. pannách (od D. Hussonia a Lippela) a mládencích. V Pr. 1630 (V. 1255).

Solnický Václav Mathiae, farář ve Vys. Veselí před 1585.

1. Modlitby člověka nemocného. Při agendě rkp. 1638 druhdy u Bočka (V. 1540).
2. Postilla česká, kazatel domovní na svátky a výklad epištol nedělních (Index, Příd. 72).
3. Kronika trojanská. Před 1585 (Sokol Vrt. št.).

Sopauch či **Satbauch Jan** z Mor. Třebové, studoval ve Wittemberku a dosáhnuv tam kněžství, 1546 farářem byl v Kornicích u Litomyšle. Tehda v přátelství žil s Br. Jirkem a s ním pro bezženství kněžské nevražil na Augustu. Když pak po

několika letech k Sopauchovi přišel Mr. Ant. Bodenstein z Wittemberka a na Bratří se ptal, i vydžbanil prý jemu všecky ty věci, kteréž slyšel sám od Br. Jirka. Z Kornic dostal se do Mor. Třebové a tu knězoval a pak děkanem byl „bez poroka“ (Blah. v ABr. IX. 15). L. 1565 přenesl se na děkanství do Třebíče (Wolný II. 3, 138). Zde v bližší spojení vstoupil s hrabaty Wolfem a Hanušem Fridrichem z Hardeka a na Kunštátě, i jal se společně s nimi Bratří stíhati. Návodem jeho hrabě Wolf zboru olešnickému zakázal všeliké svazky se staršími bratrskými. Sám pak Sopauch psal Eberovi do Wittemberka, veda stížnost na Bratří, že postup reformace hlavně jich příčinou vázne na Moravě; shoda v učení, kterou Lutherovi předstírali, není prý než natvářkou (Gind. GBr. II. 33). Blahoslav měl co dělati, aby vzešlé tím protimyslnosti utlumil. L. 1568 Sopauch již nebyl v Třebíči, nébrž opět v M. Třebové, kdež 20. list. 1573 zemřel (Wolný I. 2, 451).

Gruntovní spis o některých povrchních a v pravdě zkušených nespůsobích v zevnitřním obcování starších Bratří sekty pikhartské aneb waldenské, Rkp. 1577 v Roudnici (ČČM. 1827 II. 135). Za původce spisu toho, jenž Bratřím, hlavně pak Augustovi, až jízlivě jest nepřízniv, Sopaucha máme proto, že sepsán na Třebíčsku, kdež ovšem tou dobou nad něho sotva bylo příkrejšího Jednotě protivníka.

Sopaušek Bohuslav, skladatel církevních písní ve spolku s Miřinským, člověk světský (Hanuš III. 43).

Sopotius Theodor, kněz evangelický, jenž se po 1627 u vyhnanství odebral do Uher i byl tam 1637—9 kaplanem v Trenčíně.

1. Pohřební kázaní nad dcerau Kateřinau Tobiáše Jona. V Trenčíně 1637 (V. 1065).

2. Třetí pohřební kázaní nad Pavlem synem Andreáše Sivého. V Trenč. 1638 (V. 1069).

3. Viridiarium vitae honestae, káz. pohř. nad Martinem Bočkem Lipnickým (úředníkem Jana Rudolfa Trčky na panství Světlé, nar. 1608, exulantem 1630) zemřelým v Trenčíně 20. srpna 1639. V Trenč. 1639.

Sosnovský z Vlkanova František Josef, 1729 složiv slib poddanský, byl děkanem v Mělníce. L. 1734 povolán na děkanství chrudimské, kdež zemřel 18. října 1756.

Kázaní o sv. Janu. V Pr. 1730 (V. 955).

Sova z Liboslavě Václav, měštěnín pražský, příbuzný i stoupenec Hlavsův, s kterým spolu vedl náklad na bibli be-

nátskou 1506. S Hlavsou sice nebyl vypovězen, nicméně měl od Paška 1527 nesnáze (Bartoš 257). Zemřel 1542, jmění své zůstaviv dceři, ana byla vdána za Pavla Severina.

Spacier Adam z Kouřimě, 1614 farářem jsa v Říčanech, kázal nad Albrechtem Smiřickým. Řeč ta ve sbírce Phagellově (IV. 1705).

Spěváček Jan, kněz z tovaryšstva Ježíšova, 1712 vydal překlad „kalendáře pobožného“ Gabr. Hevenosiho (V. 1200).

Srdečné knížky čili rozjímání o čtyřech posledních věcech.

Rkp. 1514 v univ. bibl. pražské (III. 891), tišť. u Konáče 1521. Později k vydání je upravil Havel Letiborský 1592 a Veleslavina 1602 pod nápisem „Cesta života“ (III. 897, Hanka 87); Veleslavina připojil i „Zrcadlo sedmi dnův“ a j.

Srnec z Varvažova Jakub, též *J. Rokycanský z V.* i *Varvažovinus a V.*, rodem z Rokycan, studoval v Praze i stav se 1539 bakalářem, spravoval školu u sv. Štěpána na N. M. pražském. Nabyv hodnosti mistrské 1541 (St. U. 115), na St. M. pražském zřídil školu soukromou k vychovávání mládeže z domů šlechtických (Proch. Comm. 347). L. 1549 obdařen erbem a přídomkem „z Varvažova“. Později zanechal učitelství, i působil ve službách obecních. Příležitostné jeho verše (1550—77) obliby docházely mezi tehdejšími přátely muz latinských, kteříž se mu rovnou měrou na vzájem odvděčovali. Tak 1554 T. Mitis jemu a Chmelířovi ze Semechova věnoval první knihu „sacrorum carminum“ (Proch. Misc. 403) a 1579 P. Kodicill oslavil druhý jeho sňatek epithalamiem. L. 1554 jej vykonavatelem závětu svého ustanovil Jan Chochol z Semechova, primas pražský (Erben Prim. 20). L. 1562 povolán za radu nad appellacími na lavici rytířskou (Auersberg Appel. G. I, 18), ve kterémžto úřadě setrval až do smrti. Srnec zvláštní oblibu měl ve příslovích českých, jež co učitel sbíral a k vůli cviku mluvnickému s výkladem latinským po centuriích mezi žáky své rozdával, až pak 1582 celou jich sbírku (350) vydal. Brzo potom zemřel 11. ledna 1586.

Dicteria seu proverbia bohemica ad phrasim Latinorum accomodata atque per centurias quondam in usum scholae privatae distributa. V Pr. 1582, 1599, 1682, 1705 od Horného a 1804 od Dobrovského a Píšeliho (IV. 29). Ded. Janu Bezdružickému z Kolovrat, praes. nad appell., a Janu Vchynskému purkrabí karlšteinskému.

Srnka Jindřich, písař Jana z Lipého († 1541), pro něhož přepsal knihu Tovačovskou.

Srnovec Bart. viz **Havlík.**

Stach Václav z Přeštic, nar. 16. října 1754 v domě řečeném „u Chardů“ (dle tamní matriky), studoval od 1766 v Klatovech, od 1773 v Praze. L. 1776 stal se mistrem filosofie a 1781 knězem. Kaplanovav 5 let v Slabcích, povolán na theol. professuru do Olomouce, ale pro směr protestantisující 1799 dán na pensí. Asi 1820 z Olomouce přesídlil se do Vídně, přebývaje tu v klášteře sv. Michala. Zemřel u milosrdných 24. máje 1831 (Ryb. v ČČM. 1872, 215). Psal pod jmény: *Podbělovský, Václav Charda, Václ. Petrýn* a *Petr Zásadský ze Šlevízu.* (Rozbor literární jeho činnosti od Václava Zeleného v Osvětě 1873 II.).

Stařimský Václav, syn Zigmunda Karla Václ. svob. pána z Liebšteina a Františky Maternové z Květnice, vstoupil do tovaryšstva Ježíšova. L. 1743 vydal kázaní o večeři Páně, jež byl učinil v Litoměřicích, pod titulem: „Stoletní díky“ (V. 1006).

Staroměstský Jiřík z Třebechovic, bakalář 1593, mistr 1596, od 1598 spravoval školu u sv. Jindřicha v Praze.

O trojím spůsobu člověka (Klíč 54, Příd. 145).

Statuta zemská viz **Majestas Carolina.**

Stefanides Jakub z Přibyslavic, kněz podobojí směru luterského, asi od 1590 spravoval osadu evangelickou ve Valaském Meziříčí (Wolný I. 3, 74). Po 1627 odebral se co exulant do Uher, kdež 1633—35 zastával zámecké kaplanství v Trenčíně a 1637 faru v Horní Dřitomi.

Pohř. kázaní 1. nad Kat. Předmiřskau, manželkau Andreáše Sivého. V Trenčíně 1633 (V. 1066).

2. Nad ušlechtilau panenkau Anničkau, dcerau Martina Bočka Lipnického. V Trenč. 1635 (Rybai 12).

3. Paraclysis christiana, křesťanské potěšení v zármutku Tobiáše Jona Služinského. V Trenč. 1637 (V. 1066. Rybai 13).

4. nad synáčkem Danielem Andreáše Sivého. V Trenč. 1638 (ib.).

5. nad Annau, dcerau Mr. Josefa Heliadesa a manželkau Tobiáše Jona Služinského (ib.).

6. nad Kateřinau, dcerkau Tobiáše Jona. V Trenč. 1637 (ib.).

Stefanides Jan, Veselský rodic.

Heptas stultitiae humanae: Sedmero člověka bláznovství. (Příd. 146).

Stefanides Jiří, Chrudiman i bakalář (ČČM. 1849.

105), 1614, jsa farářem v Králové Městci, učinil v Nimburce kázaní nad Albrechtem Smiřickým, tištěné ve sbírce Phagellově.

Stefanides Šimon z Husince, 1614 co farář libunský v Náchodě na krchově učinil kázaní nad Albrechtem Smiřickým, tištěné ve sbírce Phagellově (IV. 1707).

Stehlík z Čeňkova Kašpar Ladislav, syn Bartoloměje, měštěnína plzenského, nar. 1571, studoval v Ingolštadtě, kdež dosáhl hodnosti mistrské ve svob. uměních a zůstával až po 1599. Zemřel po 1612 co radní v Plzni.

1. Minucí a pranostika nová. V Pr. 1599 (ČČM. 1862, 308 sld.) Ded. otci spisovatelovu.

2. Kalendáře 1602—1611 (IV. 778 a 779). Ded. 1602 Petru Vokovi z Rožmberka, 1603 kn. Šebestianu Chotěbořskému, 1611 Vilémovi Slavatě.

Stengelius Jiří, jesuita, 1645 v Pr. vydal „Výtah reliquií P. Marie" (VI. 1163).

O stěžejních ctnostech čtyrech knihy viz **z Osečna Ondřej.**

Stipacius Mikuláš ze Strakova učiteloval v Kr. Hradci, až se tam 1591 stal třetím a 1595 druhým písařem radním L. 1597 úřad ten složil i žil co měštěnín a radní, až raněn byv mrtvicí závazků veřejných zhostiti se musil. Zemřel 28. července 1602 (Švenda Ž. Obr. IV. a V). •

1. D. Kybera Krátké obsažení o válce židovské. V Pr. 1591 (IV. 290) V Pr. 1591 (IV. 290). Ded. raddě hradecké. V Pr. 1806 péčí Krameria.

2. Modlitby, k nimž připojeny mnohé písničky. V Pr. 1598 (IV. 1968) Ded. několika Kralohradčanům.

3. Joach. Curea († 1573) Modlitby. V Pr. 1599 (ib.).

Stodolius z Požova Daniel, Louňan, 1585 bakalář (LD. II. 447) a kněz podobojí. L. 1589 farářem byl u sv. Barbory v K. Hoře.

1. Tragoedia o podvrácení Sodomy a Gomorrhy a obětování Isáka. Přel. z něm. S písněmi na 8 hlasův ve dvou kůrech. V Pr. 1586 (IV. 229).

2. Katechismus. V Pr. 1589 (IV. 1831). Ded. Burianovi, Mikulášovi a Janu Rudolfovi Trčkům.

Stolinský Martin ze Zvoleňovsi, 1585 bakalář, učiteloval v Klatovech až do smrti 1621. Veršem popsal život svůj (Pam. 1872, 645).

Stoš (Stosz) Maximilian Rudolf, katolický kněz, kterýž 1737 co farář nadějkovský v Praze vydal kázaní v Hošticích učiněné o neposkvrněném početí Panny Marie (V. 1000), připsav je Františkovi Václ. hraběti de Caretto Milesimo.

Strabo Jakub. Klatovan. 1573 stav se bakalářem, učitelovál v Žatci. L. 1576 přijal mistrství i některý čas působil na universitě pražské (LD. II. 413 a 421), až od Žateckých povolán k městskému písařství. Zemřel co měštěnín tamní morem 11. září 1582. Latině vydal spis o škole žatecké, z něhož Ungar obšírný výtah podal v Abh. b. GW. 1795.

Život děčínský Pšl. 147.

Strachovský z Strachovic Adam Jindřich, potomek vládycké rodiny staročeské, za manželku měl Annu Dubenskou z Dubenek, kteráž mu věnem přinesla statek Dubenky na Moravě (jiil.). K tomu 1586 přikoupil blízkou ves Prosté (Sl. N. VIII.). L. 1587 stal se menším písařem moravským, ale nesetrval v úřadě tom leč do 1589 (Zem. listy I. 94 a 225). L. 1622 byl již nebožtík, ježto se v nejstarším seznamu obyvatelů moravských (D'Elvert Beitr. 142) uvádí jen vdova jeho, Anna St. na Dubenkách.

Jakuba Heilbrunnera Balsám proti... v Neuburku vydaný 1614 v Lauingách tištěný, na češtinu přeložený od A. St. 1629 (V. 2317. Kn. II. 531).

Straka Jan ze Zlatovec (Senic), nar. 3. července 1743, doučiv se v Brezně, Nemes-Čové a v Prešpurku, 1771 dal se do Tubink. Po návratu učitelem byl u Ladislava Prónaje, od 1775 kazatelem v Jalancích, od 1786 v Pukanci. L. 1796 vyvolen seniorem. Zemřel 28. ledna 1804.

1. Věčný protestant. V Prešp. 1782 (VL. 1693). Vydal Št. Leška.

2. Knížka v náboženství křesťanském vyučování. V B. Bystřici 1788 (VL. 1799).

3. Písně v kancionálech 1786 a 1790 (VL. 2291).

Straka Josef František, farář v Úsilech, 1743 vydal kázaní učiněné při velování panny Therezie z Vikanova v K. Hoře (V. 1309).

Strakonický Jan z Kojetína 1549 přepsal výklad na t. ř. Donáta čili právo magdeburské. Rkp. v univ. bibl. pražské. Jeden muž téhož jména 1557—62 úřednictví správu vedl v Horním Újezdě u Jaroměře (Wolný II. 3. 212). Druhý byl měšťanem v Praze a zemřelá jeho dcera se 1611 provdala za Mikuláše Troila Hagiochorana (Hanuš Dod. II. 98).

Straněnský Jan od mládosti vychován v Jindřichově Hradci, kdež ještě 1545 přebýval, svoje ve službách pánův z Hradce. Potom usadil se co měštěnín v Počátkách, i jal se co „svobodných umění milovník“ literaturu pěstovati jako

živnost. Překládal z latiny i z němčiny, jak se mu událo, knihy katolické i evangelické. Počátek učinil s minucemi, ve kterých sbíral smysly domácích i cizích hvězdářův. Mimo to jiným spisovatelům jednal vydávání jich spisův. T. Bavorovského a T. Rešela skoro všecka díla k vydání přivedl dílem v Olomouci u Günthera, dílem v Praze u Melantricha, a sám je pak i dedikoval. Když si páni, jako Ondřej Ungnad, Joachim z Hradce, Vilém z Rožmberka, přáli knihy nějaké, vždy Straněnský pohotově byl buď co překladatel buď co vydavatel. L. 1584 oplétání měl o minuci, vydav ji bez povolení arcibiskupova a s položením svátkův Husi a Jeronýma (ABr. XIII. 378).

1. Minucí a pranostiky asi od 1542. Známy jsou ročníky 1553 (ded. bratřím z Hradce), 1558, 1564, 1576 a 1585 (IV. 761 a ČČM. 1829).

2. Almanach duchovní. V Pr. 1542 (IV. 1259 a 1800). Ded. Divišovi Slavatě. Potom několikráte, jako 1555 a 1560; pod titulem: „Pranostika křesťanská“ 1581, ded. Petru Vokovi z Rožmberka.

3. Dvanácte artikulův víry. Z něm. V Prostěj. 1542 a 1553, v Pr. 1593 (IV. 1242). Ded. Joachimovi a Zachariášovi z Hradce.

4. Jana Spangenberského Perla písma sv. 1545 (IV. 1247).

5. Téhož Postilla česká k užitku mládeže křesťanské. V Prostěj. 1546 (IV. 1548), ded. Ondřejovi Ungnadovi na Hluboké; tamtéž 1548, ded. Janovi z Pernšteina; pak rozšířená výklady na epištoly v Normberce 1557 dvakrát a 1566 (ib.) a opět v Prostěj. 1557 u Aorga (Rybai 22).

6. Modlitby nábožné. 1548 (IV. 1934, srov. 1939).

7. Jana Hofmeistera augustiniána Postilla česká. V Prostěj. 1551 (IV. 1548 a 1549).

8. Zahrádka duchovní. V Olom. 1557. Složená ze čtyr spisův, z nichž dva, t. Studnice života v Pr. 1576 a Potěšitedlné otázky a Příprava k smrti v Pr. 1601 opět vydány (IV. 1800). Ded. Vilémovi z Rožmberka.

9. Srovnání čtyr evangelistův v biblí Melantrišské 1557 (IV. 1166).

10. Žalm 50 a 80 s výkladem. V Pr. 1558 (IV. 1494).

11. Jana a Cyriaka Spangenbergera kázaní pohřební. V Prostěj. 1559 (IV. 1670).

12. Epištoly a evangelia nedělní a sváteční s summariemi. V Olom. 1561 a často později (IV. 1203 a 1205). Ded. Adamovi z Hradce.

13. Utrhání Lucianovo. 1561 (IV. 273). Ded. Pertoltovi z Lipého.

14. Jana Fera Kázaní o pokání. V Pr. 1569 (IV. 1588).

15. Jana Efrema knížka utěšená o sv. Josefovi patriarchovi. V Pr. 1569 (IV. 1921). Srov. *Asseneth.*

16. Erasma Rotterdamského O připravování k smrti a o rytíři křesťankém. V Pr. 1570 a 1577 (IV. 1800). Srov. *z Lobkovic* a *Velenský.*

17. Lament otcův svatých. V Pr. 1572 atd. (IV. 1922). Srov. *Kompator.*

18. Jana Habermana Modlitby. V Pr. 1573 atd. (IV. 1934). Srov. *Litomil* a *D. Streyc.*

19. O útrpné smrti P. J. Krista a sedm žalmův kajících. V Pr. 1581 (IV. 1786).

Stranský Daniel, Slovák, kněz evangelický, počátkem XVIII. věku byl v Žitavě, odkudž se přenesl do Křemnice, později pak do Polichna (1748). Zemřel 1757 (Tablic Poezie).

1. Osm písní v Cythaře Třan., jedna v Jakobaeiho Funebrálu a několik v Millerově Pokladu.

2. Jádro modliteb s písněmi, kteréž byl z větší částky v nově složil a z němčiny přeložil. V Žitavě 1706 v úzkém 8° (V. 1598).

z Strážnice Martin 1390 přepsal *Bohemář*, t. veršovaný slovník česko-latinský, a rozmluvy též ve dvou těch jazycích. Vydán v Hankově Sbírce slovníkův.

Strečko Pavel, rodic ze Slovenského Pravna, oddal se na učitelství i spravoval školu v Modré. Zde setrval až do smrti 27. máje 1758. (Tablic Poezie III).

1. O čtyřech posledních věcech (ve verších). V Púchově asi 1750 (V. 180). Dedik. Zuzaně Rakšanich.

2. Čtyři písně ve Funebrálu Jakobeiho.

Střela Jiří z Domažlic, bakalář 1605, načež učiteloval v Rakovníku a v Rokycanech.

Výklad na žalm šestý (Příd. 149 a 172).

Střelský Josef, před Strakou farář v Osicích, 1726 vydal kázaní (V. 940).

Br. **Streyc** či **Vetterus Daniel**, čtvrtý syn Br. Jiříka, za mladších let žil v Náměští a na Králicích, kdež se nepochybně vyučil umění kněhtiskařskému. L. 1620 přijat u dvora Fridricha Falckého, aby nejstaršímu synovi jeho Fridrichu Jindřichovi byl českého jazyka učitelem. S ním pak vypraven do Hollandu, ale tam, když se věci obrátily, ze služby propuštěn. L. 1626 shledáváme jej v Leydenu (Martin. Obr. 433). Odtamtud se spolu s Moravanem Janem Salmonem vydal na ostrov Island (Regenw. 337). Později s přítelem Br. Litomilem zabral se do vydávání kněh českých. První tuším byl nový otisk otcových Žalmů, jejž připisem, v Leydenu 20. list. 1630 datovaným, dedikoval Ruprechtovi falckrabímu na Reyně a v Haagu u Ludolfa Breckfelda vytisknouti dal. Na to následovaly Kající modlitby (ib. 436), Katechismus bratrský a 1632 Modlitby Habermannovy (IV. 1934). V říjnu t. r. Daniel zřízen na kněžství v Lešně, kdež mu po zemřelém tehdá Br. M. Th. Krokočinském odevzdáno vedení impressi bratrské,

„aby od té chvíle péče se o ní ujal, pod počet a rejstříky všecko uvedl a tak o tento Jednoty klínot věrně se staral". Za pomocníky zanecháni sou mu Krokočinského synové (Dekr. 282). Tehdá se i oženil, za manželku pojav proroctvími svými pověstnou Kristinu Poňatovskou, schovanku Br. Komenského (ČČM. 1872, 26). Po vypálení Lešna Komenského přes Krosno, Frankfurt, Štětín a Hamburk doprovázel do Amsterdamu, načež se usadil v Břehu, kdež od té doby rozplašení Bratří měli své střediště (Zoubek Kom. 85). L. 1660 chtěl Komenský, aby při řízení biskupův nových Daniel jej zastupoval (Benham 127). Tehdáž, ač ne-li dříve, ustanoven conseniorem.

Vypsání krátké ostrova Islandu. Vyd. 1673 (ČČM. 1827 II. 147). Přepis, rukou Augustina Streyce Kutnohorského 1701 v Žitavě učiněný (IV. 663). Žeby 1613 byl rok prvotného sepsání, zdá se býti omylem; podobněji čísti třeba snad 1631.

Br. Streyc či **Streyček** a **Vetterus Jiřík** z Zábřeha učedlníkem stal se 1556 v Boleslavi, načež dán na studie do ciziny, nejprvé 1560 do Královce, pak 1561 do Tubink (ABr. X. 172 a 176). L. 1562 zřízen na jáhenství v Boleslavi a 1567 o synodě přerovské na kněžství, i odevzdána mu zpráva zboru v Hranicích. Brzy potom učinil krok, v Jednotě posud neslýchaný, o své vůli se oženiv i pojav ženu „po světsku nejednomyslnou." Z toho mezi Bratřími veliké vzešlo pohoršení. Jak prý čeládce i všemu tomu zboru posvítil, jakou útržku na Bratří uvedl, kdož toho u nás neví? naříkali Starší 1570. Nicméně se rozhorlení ponenáhlu utišilo; bylť Br. Streyc osobnost příliš značná, aby jej Starší příkrým vystupováním mohli chtíti dohnati k výhostu (Dekr. 231). Na Hranicích tehdá za nezletilého syna svého Jana vládl Jetřich z Kunovic. Toho Bratří starali o vystavění zboru v Zlíně, i uloženo Streycovi, aby s ním o to promluvil (v led. 1574. ABr. XII. 232), leč bez úspěchu (Dekr. 251). Větší mu nastala činnost na sněmě 1575, ku kterémuž přijel do Prahy v průvodu Br. Kalefa a Štefana. Že ho v Praze nikdo neznal, podařilo se Hendrichovi Kurcpachovi, aby jej co kaplana svého „J. Streyce *z Kvítkova*" uvedl do výboru, kterýž se snésti měl o text konfessí české. L. 1577 vzat Streyc do úzké raddy na synodě holešovské, a 1578 poručeno mu jednání s O. Dudićem, kterýž, kloně se tehdá k Jednotě, v Paskově zbor založiti obmýšlel. Br. Streyc častěji měl do Paskova dohlédati a s pánem pro

lepší jemu vyrozumění a jeho zpravování rozmlouvati. Zachovalo se několik mezi nima dopisův (ABr. XII. 458). Jsa výtečný kazatel, řeční val při pohřbech předních soudruhův svých. Básnil česky, zformovav žalmy k zpívání podle spůsobu kalvinistského (1587). I latinská epitaphia skládal. L. 1590 sídlo své z Hranic přenesl do Židlochovic. Stalo se to ne dobrovolné, nébrž následkem pře líčení, kteréž toho roku synoda lipnická proti němu zavedla. Br. Streyc nehrubě dbal na staré řády, nýbrž chodil svou cestou volněji, než toho Bratří mohli snésti. Prodlením času se naň nastřádalo žalob, že déleji nemohlo se smlčeti. V učení i v obřadech uvozoval novoty, s jměním bratrským nakládal o své ujmě, rozkazy Starších mimo sebe pouštěl, a podobné věci konal. Když mu poklésky jeho vytýkány, z počátku se vzpouzel, posléze pak, když mu vše „v ústa i v oči vecpáno bylo", poddal se a toužebně prosil, aby se s kázní, kteráž naň byla pohotově, poodložilo (Dekr. 247). Nicméně musil změniti působiště své. Od té doby choval se rozvážně. Až do 1594 býval na synodách, potom však pro chorobnost již nevyjížděl, až 25. ledna 1599 v Židlochovicích skonal. Paméti bratrské jmenují jej mužem učeným a pilným. Sic jinak vyniknul co rozhodný pěstovatel směru Kalvinova. Zůstavil pět synův: Václava, kterýž 1594 panu Jaskolejskému dán za paedagoga, Jiřího († 1605), Pavla († 1622), Jana a Daniele.

1. Účastnil se v biblí bratrské, přeloživ žalmy. I nad revisí textu k vydání 1596 dozor vedl (Dekr. 262).

2. Žalmové aneb zpěvové sv. Davida, v rytmy české vyložení. V Králicích 1587 atd., posléze 1827 (IV. 101).

3. Knížky dvě: Zrcadlo poctivé ženy a Naučení manželům. V Olom. 1613 (IV. 714).

4. Knihy čtyry skladu velikého zboží maudrosti nebeské (Institutiones Calvini). Bez m. a r. (1617) péčí J. Opsimatesa (IV. 1346 a 1418).

5. Mravové aneb naučení potřebná dítkám, rytmy českými sepsaná. V. Pr. 1600 (IV. 1359). ČČM. 1875.

Stříbrský Jeronym z Českého Brodu, farář v Lovčicích (bydž.).

1. Zrcadlo stavu ženského. V Kr. Hradci 1619 (IV. 720).

2. Kázaní o metle sucha 1619 (IV. 1658).

Stříbrský Matěj ze Stříbra po otci slul *Benátský*. Studoval v Praze, kdež jej 1601 nalezáme mezi alumny (Mathias Benátský Misenus). L. 1605 farářem byl v Přelouči. Toho zajisté

roku psal mu tam Bacháček o znamenaném tehdá „plápolání a divném fochrování oblohy nebeské, i také sloupův rozličných barev spatřování,“ jakož i o poznámkách, jež Bacháčkův host, Kepler, o tom učinil (Pam. 1872, 655). Od 1607 Stříbrský vedl děkanství v Poličce, až 1610 propuštěn bez obyčejné polouletní výpovědi. Na to přestěhoval se do Litomyšle, odtamtud domáhaje se zadržalého u Poličských desátku. V Litomyšli setrval do konce 1611 (ib. 411).

1. Kniha spasitedlných naučení. V. Pr. 1610 (IV. 1890). Ded. Janovi Gerštorfovi a jiným úředníkům na Pardubicích.

2. Cesta k životu věčnému. V Litomyšli 1611 (ib.). Ded. raddě města Stříbra.

3. Drahá perla. V Pr. bez r. (ib.).

4. Lamentací, horlivé vzdychání na celý žaltář. V Litomyšli 1611 (ib. a IV. 1189).

5. O čtyřech posledních věcech (IV. 1395, Klíč II. 89).

6. Modlitby. V Pr. 1613 (IV. 1980). Ded. Hendrichovi z Thurnu a choti jeho Regině Julianě z Hardeka.

7. O lásce (Klíč II. 88).

Stříbrský Václav, kněhtiskař v Praze 1595—1610, načež závod jeho veden *Janem* do 1623.

Strnad Damas, minorita, 1679 vydal kázaní ke svátku plzenskému (V. 894).

Strojek Ondřej, poč. XVI. století kantor v Plzni.

1. Erasma Rotterdamského spis o Otčenáši. Připojen žalm 21. V Plzni 1526 (III. 834, Rozbor I. 149).

2. Traktát o příští Messiáše od židovského mistra Samuele, latině bratrem Alfonsem Španělským sepsaný. Traktát tento, již dávněji zčeštěný, Strojek znova přeložil z německého zpracování Václava Linka v Altenburce a překlad svůj vydal pod titulem: „List rabbi Samuele k rabbi Izákovi poslán, že Ježíš Nazaretský pravým Messiášem a spasitelem jest“ v Plzni 1528. Později často otiskován: v Pr. 1574, 1620, 1740, 1749 (II. 153, V. 787), v Trnavě 1748 (Sl. Pohl. I. 2).

Strýcius Augustin, Slovák, od něhož pocházejí písně, kteréž Kr. Pešek připojil k sbírce 1716 v Žitavě vydané (V. 116).

Sudlicius Jan Šťastný z Miličína, 1599 bakalářem, 1608 kollegou u sv. Štěpána na N. M. pražském, později mistrem svob. um. Zemřel před 1620.

Petra Vermilia Modlitby vzaté z žalmův sv. Davida. V Pr. 1620 (IV. 1996). Ded. od Václava Sudlicia, snad syna, Bohuchvalovi Berkovi a choti jeho.

Suchius Jan, Pražan ze St. M., jesuita, 1596—1599 po-

bývaje v Krumlově, sepsal foliant kázaní, jenž rukopisem v un. bibl. pražské.

Suchý Urban, knihtiskař pražský 1733—53.

Summa z Vlastislavě Jan Ignác, bakalář písma sv. Básněmi svými latinskými zjednal si titulu básníka věnčeného. L. 1701 byl děkanem v Sobotce.

Sv. Františka Salesia Knížka zlatá. V Pr. 1701 (V. 1454). Ded. Marii Josefě Černínové, rozené Slavatové z Chlumu.

Sup Matěj z Nového Města. 1461 bakalářem (LD. II. 75), učiteloval někde v Hradištsku na Moravě, jelikož se dotýká 1470 dobývání hradu Buchlova skrze Uhry Matyášovy. Toho roku přepsal Poručenství 12 patriarch. život Josefův a Asseneth (Vrťátko v ČČM. 1862. 65). Rkp. ten dostal se později do Sedlce a 1714 Marlemu. Nyní v Č. Museum.

Sušický Jan Adam, kněz podobojí. 1589 vydal překlad „Biblické losni knížky“ (IV. 1158).

Br. Sušický Samuel, nepochybně Horažďovičan, syn Šimonův, učedlníkem stal se 1575 v Boleslavi, načež vypraven na studie do ciziny. L. 1579 nalezáme jméno jeho zapsáno v registru akademie genevské (Pr. Sitzb. 1862. I. 109). Na jáhenství zřízen 1581, na kněžství 1584, obé v Slavkově, do úzké raddy přijat 1589 v Lipníku (Meč 154). L. 1592 spolu s Br. Narcissem vypraven na synodu Bratří polských do Šamotul (Dekr. 258). Když se bibli králická 1596 znova tisknouti měla v jednom svazku in majori octavo, vzloženo na Sušického, A. Felina a Mr. Albrechta, aby ji bedlivě přehlédli v textu i v konkordancích. Taktéž Sušickému a Albinovi k prohlédnuti dán rejstřík k vydání tomu od Aquina udělaný (ib. 262). Za zdětinělosti Br. Stavoně přejal správu zboru boleslavského a 9. července 1599 v Boleslavi povolán k biskupství. Ale nedlouho úřadu toho užil. Zemřelť již 8. srpna téhož roku, jsa ještě v mladých letech (Fiedler 292).

Svatý Václave, prastarý tropus o třech slokách, v nápěvu ponášející se na bohoslužebný zpěv církve slovanské. Nejstarší přepis v kronice Beneše z Weitmile (Script. r. boh. II. 397). Arcibiskup Jan Očko 1368 na píseň tu udělil 40denní odpustky.

Svoboda František, farář ve Vinařích, 1781 vydal spis o chovu ovcí (VI. 1521).

Svoboda František Jan, vychovanec konviktu bartolomějského v Praze, farářoval 1710 v Rejnšteině a 1715 v Čachrově u Klatov, i vydal troje kázaní (V. 909).

Svoboda Jan, jesuita, 1743 vydal kázaní o jubileji sedleckého kláštera (V. 1003).

Svoboda Jan Adam, svob. um. mistr a theologie bakalář, farářem byl v Zlonicích i vydal 1731—1736 několik kázaní (V. 967 a 1349).

Svoboda Jan František z Prahy od 1702 vedl tiskárnu Sinapovskou v Brně a 1706 se na ni přiženil. V rodu jeho zůstala tiskárna až do 1784, kdež ji koupil Siedler (D'Elvert Beitr.).

Svoboda Jan Václav, kněhtiskař, od 1702 vedl tiskárnu ve Wildberku v Rakousích. L. 1709 koupil závod Wagnerův ve Znojmě, ale, tu nemoha dosíci úředního povolení, 1711 přejal Herzogovu tiskárnu v Jindř. Hradci. Teprv 1717 mohl se usaditi ve Znojmě. Po smrti jeho 1726 přešla znojemská impressí v majetek *Fr. Ant. Heyda*; 1742 ji přejal *Ant. J. Preysz* a 1796 *Václav Slavík* (D'Elvert Beitr.).

Svoboda Jiří viz **Malý J.**

Svojský Leopold, jesuita, vydal dvě kázaní: 1732 při uvedení svých spolubratří na Sv. Horu u Příbramě a 1743 k 600leté památce sedlecké (V. 970).

Svornicius Martin z Rychnova nad Kněžnou, 1610 farářem luterským byl v Prostějově, odkudž jej 1612, ač marně, k sobě volali Kralohradčané (Švenda Ž. Obr. V.). Zemřel asi 1615.

1. Vysvětlení historie Kornelia Caesarienského. V Pr. 1610 (IV. 1391).

2. Kázaní nad Zigm. Onešem z Březovic, radou Liechtenšteinským. V Olom. 1613 (IV. 1677) — nad Dorotou Primusovou, roz. Čechtickou z Kranichfeldu, v Prostějově. V Olom. 1614 (IV. 1711). Srov. D'Elvert Beitr. 46 sld

Sychrovský Benignus ze Zbirova, nar. 1. října 1675, 1692 vstoupil do řádu poustevnického sv. Augustina, kdež 1700 vysvěcen byv na kněžství, mladé řeholníky v klášteře sv. Tomáše na Malé Straně pražské vyučoval theologii. L. 1713 vyvolen provinciálem provincie české, čehož se po třech letech vzdal, a kláštery v Šopce u Mělníka a v Ročově co převor spravoval. L. 1721 jej generál řádový do Říma povolal za svého assistenta. Zde společně se světicím biskupem pražským,

Rudolfem hrabětem Sporkem, vymohl, aby Jan Nep. prohlášen byl za svatého. Zemřel 1737.

Sv. Augustina Soliloquia, Manuale, Meditationes a Regnum v českém překladu. V Pr. 1736 (V. 1098).

Sylvanus Jan, Slovák, o němž první je zpráva z l. 1536. Tehdá zajisté v svých prý velikých těžkostech a protivenstvích složil píseň: „Z hlubokosti volám k tobě, všemohoucí věčný Bože.“ Tou dobou anebo brzo potom dostal se do Horšova Týna, a Jan Popel z Lobkovic na Bilině, od 1555 nejv. purkrabí, koupiv 1539 statek ten, Sylvana přijal ve službu písařskou. V úřadu tom byl ještě 1561. Teprv tuším po smrti páně 1570 výhost mu dal i usadil se v Domažlicích. Co do náboženství, klonil se k Bratřím, ačkoli se ho Bratří pro marnosti prý a pro prchlivost jeho odčítali. Br. Blahoslav, kterémuž dobře byl znám, líčí jej (de cant.) za muže vzdělaného, hudebníka znamenitého a básníka velmi nadaného, ale spolu oddaného pití a povahy z horka nakvašené. Písně jeho lépe prý svědčí se trefovaly, než Jednotě. Lupáč nazývá jej člověkem vytečným [illegible] Sylvan zemřel 14 února 1572 v Domažlicích.

[illegible] kancionále.

[illegible] s některými [illegible]

[illegible] IV. 64.

Sylvester Jan [illegible] a 1612 [illegible]

[illegible] Jana Čížka z Jes[illegible] Žer[illegible]ského [illegible] v univ. [illegible]

Sy[illegible] Mich[illegible] [illegible] v rodišti [illegible] konal [illegible] za- [illegible] evang. [illegible] a [illegible] koli [illegible]

Š, Sch.

ze **Sádka Mikuláš**, nar. 1489, studoval v Krakově, kdež
07 stal bakalářem a 1511 mistrem svob. um. (Muczkow-
iber promot. 147 a 153). Na fakultě filosofické vyučoval
ematice a hvězdářství, i byl 1534 děkanem, později též
rem university. L. 1553 stal se kanovníkem krakovským
boštem u sv. Floriana. Zemřel 21. prosince 1564. Proslul
davatel pranostik, nejvíce jazykem latinským, 1519—1532;
ou známe jednu, taktéž jednu německou a jednu českou.
au znal důkladně; sámtě sobě přepsal biblí českou (Macie-
:i Piśmiennictwo polskie II. 875. Zprávy Wl. Wisłockého).
anostika Krakovská Mr. Mik. z Šádka o kometě anebo hvězdě s oca-
enž se jest při času sv. Vavřince léta minulého nejednostejně ukazo-
Kterýž o jejím vyznamenání příhod budúcích, tedy k r. 1532 dóvodně
je. V Krakově 1531 u M. Šarfenbergera (Perwolf v Osvětě 1873 II. 910).

Šafránek Štěpán, kněhtiskař v Velké Meziříčí 1558—76,
horlivá luteranka Alena Meziřická z Lomnice tou dobou
a gymnasium illustre.

Šam Mach z Hnojic, augustinián kláštera prostějovského.
37 byl v Litovli, když město 6. list. dobyto od Pardusa;
odařilo se mu uteci ještě toho roku na hrad Šternberk.
doby zůstal tam kaplanem u Alžběty Šternberské, práz-
avé užívaje k přepisování kněh. Tak 1438 přepsal M.
ějovského překlad spisu Hugonova a 1439 větší proroky
r. I. 32, Věstník bibl. 1871, 196).

Šaraun Václav z Hořic.
odlitby nábožné. 1666 (V. 1565).

Scharf František Antonín, farář v Bohdánči.
aročeská víra, po zavržení pohanského bludu a modlářství vždycky
ská a katolická. V Pr. 1677 a 1730 (V. 385).

Šašek z Mezihoře, potomek zemanské rodiny v Plzen-
sedlé, byl v komonstvu Lva z Rožmitálu, když tento od
adu 1465 do prvních měsícův 1467 zjezdil Německo
i, Anglii, Francii, Španěly, Portugalsko, severní Vlachy
ně alpské. V Brusselu ukázal Šašek statečnost svou v
e ručním, před Barcelonou pak bezděky ji osvědčiti musil
loupežníkům. V Hradci Štyrském k žádosti Lvově
Fridrich IV. pasoval jej na rytířství.

Co na cestách zkusil a viděl, popsal jazykem českým, kteréžto dílo jeho kdes zaniklo; obsah jeho nicméně zachován latinským překladem biskupa Pavlovského (o němž viz), německy pak vzdělán od Jos. Edm. Horkého († 1844): Denkwürdigkeiten und Reisen des Löw v. Rožmital und Blatna. Brünn 1824 ve dvou dílech.

Šilhart Antonín, kněhtiskař pražský okolo 1670; *Josef Antonín*, nepochybně syn jeho, 1693—1730 řídil tiskárnu arcibiskupskou v králově dvoře.

Šimek Maximilian narodil se v Neudavě (Neudau) ve Štyrsku dne 18. srp. 1748, ale na Moravě byl vychován. Studovav ve Št. Hradci, vstoupil 1766 do řádu piaristského provincie rakouské. Několik let učiteloval po školách řádových, až se 1774 stal professorem jazykův slovanských na vojenské akademii v N. Městě za Vídní. Tu jal se sledovati šlépěje Pohlovy, množe počet nezřízených novomluvův jeho. Marné byly výstrahy Dobrovského. V pracích svých nad slušnou míru kořistil z literárních sbírek a děl cizích. Jmenovitě se plagiáty jeho vztahovaly k přednáškám Zlobického a k zápiskám Friebekovým. Nicméně nelze mu upříti té zásluhy, že jeden z prvních začal se soustavně obírati porovnavacím studiem řečí slovanských. Sepsalť v třinácti tabulích, oblíbeným tehdá spůsobem tabellárním, slovanskou mluvnici a historii literatury. K vůli vytištění díla toho řezati dal štemple písmen hlaholských, k čemuž jej nákladem založil Eugen hrabě Kinský. Leč vše to zaniklo (D'Elvert Nachtr. 300). L. 1780 opustil novoměstskou akademii a učil na gymnasium v Rohách; ale již příštího roku dal se saekularisovati, i dosazen byl na faru ranšpurskou v dolních Rakousích. Odtamtud vydal několik děl německy psaných, jako: Von der Religion der Russen 1782, Handbuch für einen Lehrer der böhm. Literatur 1785 (VI. 128), jehož obsah snešen z rukopisu Zlobického a jiných kněh vypůjčených (Zelený Jungm. 49), Politische Geschichte des Königreichs Bosnien und Rama in den J. 867—1741 s mappou 1787. Za války Josefa II. s Turky 1788 vydal první velkou mappu evropejského Turecka ve 12 listech u F. A. Schrämbela ve Vídni. Zemřel v Ranšpurku 7. června 1798.

Krátký výtah všeobecné historie přirozených věcí mimo přílepku některých pamětihodných příběhů k všeužitečné potřebě českýho jazyka v c. kr. terez. vojenské akademii v Novém Městě navržený. Ve Vídni 1778 (VI. 934 a 1456).

Br. Šimon, kněz bratrský, 1507 správcem byl zboru v Bělé i znesvářil se s tamním farářem podobojím, kn. Tomášem Lipenským, proto, že tento nechtěl uznati sňatek přistěhovalého tam Bratra, čímž do sporu vtažena i otázka, zdali správce bratrské vůbec pokládati lze za kněží. Z toho rozpředl se písemný rozbroj, ve kterém Br. Šimona zastoupil Br. Tůma Přeloučský. Br. Šimon z Bělé přeložen do Hranic, kdež 1511 zemřel.

1. Odpověď Br. Šimona knězi Tomášovi. 1507 (III. 750). Druhdy u V. Hanky (Gind. GBr. I. 500).

2. První cedule Br. Šimonova, kterúž psal pánóm starším hranickým, v kterejž se zpravuje krátce o řádu kněžstvie svého. V Litomyšli 1507 (Hanka č. 133).

Schindler Václav, kněhtiskař v Opavě 1716—1719. Po něm vdova *Eva* a syn *Jan Václav*, kterýž 1749 dosáhl privilej na český a německý kalendář. Vdova tohoto *Magdalena* 1774 tiskárnu prodala *Josefu Gabrielovi*, od jehož vdovy 1780 ji koupil *Jan Jiří Trassler* (D'Elvert Beitr.).

Šinkovic Jan co žák na evang. lyceum v Prešpurku 1786—7 po Vyskydenském redigoval tamní politické noviny (VI. 1087). Světoz. Sl. N. 1861, 258.

Šípař Jiří, kněhtiskař v Praze od 1640; po smrti jeho 1652 tiskárnu vedla do 1653 vdova *Lidmila*.

Škarnicl Josef Antonín z Veselí nad Lužnicí, nar. 1729, od 1754 pracoval v závodě Hirnlově v Olomouci a stal se jeho zetem. L. 1759 koupil si tiskárnu v Uherské Skalici a tu jmenovitě knihy české tiskl. L. 1798 přejal závod tchána svého, načež impressí skalickou postoupil mladšímu synovi svému *Františkovi*, kdežto tiskárna olomoucká 1802 připadla na staršího syna *Antonína Alexandra*. Josef Antonín sám zemřel 1813.

Škorně z Frimburka Jan 1558—75 byl úředníkem na panstvích Hendricha z Plavna, nejv. kancléře českého, jmenovitě na Žlutici a v Chyšech. L. 1557 nadán erbem a přídomkem (Ryb.), a 1562 přijat do stavu rytířského. V Žlutici působil při zpořizování skvostného kancionálu, ve kterém se nachází i také podobizna jeho (Pam. 1859, 253). Za manželku měl Zuzanu z Ništice. Jim oběma 1578 Jan Gryll věnoval písně, na jména jejich skládané (IV. 74).

Knížka písní a chval božských. V Pr. 1575. — Písně a chvály božské. Rozmnožené a zkorrigované vydání. V Pr. 1580 a 1600 (Kleych 41, IV. 71 a 72).

Škrochovský František Jiří, kněhtiskař v Litoměřicích 1727—1734.

Šlandor Imrich, františkán v Košicích za XVIII. věku, zůstavil sbírku kázaní rukopisných, nyní v bibliothece Matice Slovenské (Sl. Pohl. I. 2).

Šlerka Jan z Poličky, podivný blouznivec, jenž sobě byl umínil vzkřísiti Jednotu bratrskou. V Čechách za Marie Theresie k podniku takovému půdy ovšem nebylo, i pokusil se o to v Slezsku, ale i úřady pruské přetrhly mu záměry. Vypovězen byv ze Slezska, odešel do Polska a Polskem do Královce. Tu chtěl vydati Br. Lukášův spis o původu Jednoty (č. 47) a Postillu. Nákladem, trapnými obětmi sehnaným, dospěl jen k tomu, že 1762 spis prvé řečený vytištěn byl u Jana Driste (III. 154, Rybai 20), načež tam zahynul v největší chudobě.

Šlerta František, kněhtiskař kutnohorský v polou XVIII. věku.

Šmerhovský Jan, úředník váhy kořenné v Praze, od 1513 do 1519 zanášel se tiskařstvím (III. 98, 223; Hanka č. 58 a 79).

Schmidt Václav Aleš, nar. 1674, kněz katolický, 1709 byl farářem v Dubně (hrad.), odkudž povoláván býval do Hradce, aby tu při slavných příležitostech kázal. Tak 1710 při pohřbu biskupa Tobiáše Beckera. L. 1713 povýšen na kanovnictví hradecké. Když 1718 pohoršlivým způsobem socha sv. Jana N. na mostě v Smiřicích byla zkálena, Schmidt, byv tam vyslán, po potrestání škůdcův lidu shromážděnému kázaní učinil, jež potom vytištěno a lidu okolnímu bylo rozdáváno. Zemřel 16. června 1723 (Švenda Hl. Obr. I.).

1. Kázaní k oslavě sv. Jana. V Kr. Hradci 1718.
2. Duchovní důl (modlicí kniha). V Kr. Hradci 1719 (V. 1610).
3. K. Stradiotti život Františka de Hieronymo z T. J. V Kr. Hradci 1723 (V. 1324).

z Schönfeldu Antonín Jan, počátkem XVIII. věku dvorský kněhtiskař v Praze. Po něm závod jeho přejal syn *Jan Ferdinand* († 1821).

Schönpflug z Gamsenberka Josef Benedikt, syn pri-

matora jílovského, později v Praze usedlého, jenž 1722 nadán erbem a přídomkem. Od 1711 farářem byl u sv. Vojtěcha, od 1719 u sv. Jindřicha v Praze. K rodišti svému vždy choval velikou příchylnost. Tam 1714 vystavěl radnici, 1724 faru, i pozemky ji nadav, 1737 kapli u lázně sv. Václava. Mimo to učinil vzácné na onen čas nadání, aby dva synkové měštští některému řemeslu naučiti se mohli. Zemřel 22. února 1742 (Navrátil 177, Pam. 1855 a 1859).

1. Sv. Jan N. při vyhlášení za svatého vychválený. V Pr. 1729 (ČČM. 1863, LXIV).

2. Gruntovní kámen kr. Karlovského N. M. pražského, za času Karla IV. založený, sv. Jan Nep. V Pr. 1730 (V. 954).

Špaček Václav spolu s M. Piseckým složil českou báseň i věnoval ji Faberovi Vožickému.

Špáta Jakub, syn Jakuba Špáty z Frideberku, jenž za Trčkův a Piccolominich 1606—1640 vládl panstvím náchodským.

Píseň na smrt matky své. V Kr. Hradci 1615 (IV. 198).

Špáta Jan z Bělé kantorem byl v Roztokách.

Píseň o povětří a hromobití, ježto se dne 11. máje 1654 událo. Rkp. u Bočka (V. 92).

Špreng Václav z Kutné Hory, nar. 20. září 1738, jsa od 1755 jesuitou, učiteloval a v Klatovech kazateloval. Po zrušení řádu žil na Skalce co zámecký kaplan barona Mladoty. Zemřel 1784 v Klatovech.

Kratičká kázaní na všecky zasvěcené svátky. V Pr. 1777 (VI. 1921). Ded. Amandovi Streerovi, opatu kladrubskému.

Šrám Pavel z Budišova, kněhtiskař 1612—1621 v Olomouci.

Arithmetika, knížka počtův, přeložená do řeči moravské. V Ol. 1615 (IV. 746). Ded. Ladislavovi Velenovi z Žerotína.

Br. Štadius Jan, kněz bratrský, vychovatelem byl u Jiříka Sadovského ze Sloupna, u kterého i Komenský některou dobu nalezl útočiště. Když 1627 na zámku vlčickém prohlíželi pověstnou knihovnu pana Zylvara, udeřili na Didaktiku Bodinovu, z kteréž Komenský vzal podnět k sepsání podobného díla. V lednu 1628 se Štadius odebral do Lešna a tam 1632 vzat do úzké raddy. Uloženo mu „konkordancí českých dodělávání a k presu připravení“, ježto sestaveny byly společnou pílí kněží bratrských, od 1628 v Lešně pohostinných. Mimo to měl Komenskému a Hartmannovi pomáhati

při opatrování studentův (Dekr. 277). Zanedlouho však, ač prý zdráv a silen jako lev, 1634 zemřel (ČČM. 1872, 14).

Rkp. konkordancí shořel 1656 v Lešně.

Šťáva Josef Matěj farářem byl v Lipůvce, od 1725 v Kouřimi, od 1730 v Olomouci u P. Marie, kdež zároveň zastával úřad arcikněze, přísedy konsistorního a biskupského rady. Zemřel 26. srpna 1757 (Wolný I. 1. a II. 1).

Kázaní při korunování obrazu marianského na sv. Hoře. V Olom. 1732 (D'Elvert Nachtr. 277).

Br. Štefan Ondřej z Prostějova, nar. 1528, z pacholectví byl u Bratří v čeledností Blahoslavově, kterýž jej na vyšší studia vypravil do Goldberka a odtamtud do Wittemberka. Ve Wittemberce slyšel Melanchthona i Pavla Ebera a spolu s Abdonem i Herbertem u Esroma Rudingera v řečtině a hebrejštině se cvičil (Quell. 364). Jáhnem stal se 1550 v Prostějově, knězem 1557 v Slezanech, do úzké raddy přijat 1564 v Lipníku. Sídlo své měl v Přerově po boku Br. M. Červenky. Když se poselství bratrské šlechty, ponuknutím Augustovým k Maximilianovi II. 1565 vypravené, zastavilo u Blahoslava v Evančicích, byl při poradách tamních i Br. Štefan a spolu s Br. V. Solínem přidán k poslům jakožto duchovní radce. Z Vídně se přímo vrátil zase do Evančic, aby oznámil Blahoslavovi, že se neblahé jeho předpovídání zplnilo, i odebral se odtud v průvodu Augustově do Přerova (ABr. X. 239). Na synodě, která počátkem října 1571 u Blahoslava v Evančicích odbývána, povolán k biskupství a zároveň Blahoslavovi ku pomoci ustanoven písařem (Dekr. 236). Po brzké smrti Blahoslavově zaujal i místo jeho v Evančicích, veda dáleji rozpočatá od něho podniknutí. Zejména dokončena za něho latinská konfessí; co do latinské historie bratrské dal se v jednání s Joach. Kamerariem (Quell. 344). I proti psaní Kratonovu, jež Blahoslava tolikou hořkostí bylo naplnilo, aby všickni protestanti přijali konfessí augspurskou, odpověděl v duchu svého předchůdce (ib. 377). Krato, přesvědčiv se o nemožnosti idey své, opět se s Štefanem dal v dopisování, i vrátila se upřímná obapol příchylnost. Také s saským ve Vídni vyslancem, Hubertem Languetem, vešel Štefan v užší svazky. Rovněž i s Jordanem z Klausenburka. Když konfessí latinská 1573 dotištěna, nemeškal ji Štefan poslati Kra-

tonovi, kterýž ji zase sdělil s Bezou v Genevě a Jeronýmem Zanchi v Heidelberce. Tím svedeno spojení s oběma těmito theology, kteréž nabylo živosti a rozšířilo se i k jiným učencům kalvinským, když Štefan k radě Languetově, zanechav Wittemberka, kde prý přílišná zvůle vládla (ib. 385), mládence bratrské 1574 vypravil do Heidelberka. L. 1575 dal se Esrom Rudinger Štefanem namluviti, aby přejal řízení bratrské školy v Evančicích. Jednání stavův českých o uznání konfessí augspurské, 1571 rozpočaté, přimělo Štefana k zvýšené činnosti. Již 1572 spolu s Kalefem sepsal zprávu latinskou o konfessích církví českých, ježto po tu dobu byly vydány. L. 1575 v máji sám se Štefan s Kalefem vydal do Prahy, aby panstvu své strany hned byli po ruce. Rok potom sešli v dopisování s falckrabím rýnským, Fridrichem III., a po smrti jeho s Janem Kazimírem. Jednalo se při tom o zpěvníky bratrské, jakož také o účastenství v synodě frankfurťské, kdež se mělo rokovati o jednotu mezi protestanty směru kalvinského (ib. 432). Ale nedošlo k tomu. L. 1577 přistoupeno k překládaní starého zákona v Evančicích. Když totiž zmizela všecka naděje u vydání překladu Vartovského, tu Štefan, maje již Mr. Albrechta a Helice co znatele hebrejštiny v Evančicích, k tomu se odhodlal, aby dílo to znova a se vší důkladností bylo předsevzato. Pohříchu se smrtí Štefanovou hned v počátcích stalo přetržení. Štefan byl povahy chorobné; často na kámen, dnu i žření stonával. O svatodušních svatcích 1577 vyjel do Teplic losyňských za Šumberkem, maje s sebou dva Bratry k ošetřování. Když se mu ulehčilo, chtěl domů. V Jaroměřicích u Jevíčka měli nocovati. Tu Štefan po krátké procházce do zahrady při domě ulehl na lavici a v tom „božec naň připadl a pojednou přetrhl ho,“ tak že usnul v Pánu na noc 21. července. Na zejtří odvezen do Prostějova a tam pochován u sv. Petra (ABr. XII.).

1. Díl X. archivu bratrského, obsahující v sobě zápisy z let 1557—1569, redigován od Br. Štefana, jakož ukazuje přípisek, v čele jeho postavený. I v díle XI. (v Č. Museum 2. G. 10) jsou některá sepsání od Štefana společně s Kalefem učiněná.

2. Výkladové řečí božích. V Kralicích 1575 dva díly (IV. 1551 a 1589).

3. Úprava kancionálu 1576, společně s Br. Kalefem.

4. Zpráva o vydáních konfessí bratrské, ježto vytištěna při téže confessí 1607.

Štefan či **Stefanides Václav** z Teplice (Thermenus), nar. 1565, kněz podobojí ku kalvinismu se klonící, ordinován byl v Němcích (ČČM. 1847 II. 509). Po Melissaeovi 1600 povolán na děkanství kutnohorské. Počátkem října 1609 ve schůzi, kde Cikáda vystoupením svým mysli přítomných pobouřil, kn. Štefan byl prvním, který se jemu důrazně opřel. To nemálo přispělo, že naň 7. října při volbě admistratora konsistoře podobojí po Eliášovi Šúdovi připadl největší počet hlasův. I zůstal tudíž prvním mezi assessory. Přesní luteráni velmi výsledkem tímto byli zaraženi. Kašpar Kaplíř povstal, i ozval se, že Štefan a někteří jiní, na něž hlasové jdou, nemůže a nemá v konsistoři býti, protože kalvinistové jsou. Ale proti tomu většina stavův mluvila, že musí podle snešení býti, ať prý již zůstanou ti, na které los padl. Nicméně pan Kašpar asi sám čtvrtý stál na svém, ale ničeho ovšem neprovedl. Když kněží a stavové z kolleje Karlovy se odebrali do Týna, vyzván Štefan, aby učinil řeč na ta slova, že „Bůh navštívil lid svůj“ (Luk. 1, 68), i kázal tak dojímavě, že se všemu shromáždění radost mísila s pláčem (Ohláš. 54 sld.). Chtěli jej zadržeti v Praze, leč nemohl se k tomu odhodlati. U vysokém stáří učinil krok, jenž v Hoře nemalé způsobil pohoršení. Oženil se totiž po druhé, za manželku pojav jistou Dorotu z Čáslavě, po dvou kněžích vdovu (Pam. 1865, 267). Zemřel 1620. Syn jeho Daniel, nar. 1602, u vyhnanství byl správcem bratrského zboru v Sielci v Sendoměřsku (Regenv. 436).

1. Výklad na menší proroky ve 12 svazcích. V Pr. 1601—1617 (IV. 1523).
2. O úkazích a hnutích v povětří. V Pr. 1604 (IV. 816).
3. Rod Krista Pána. Kázaní. V Pr. 1607 (IV. 1625).
4. Rozmlauvání dvou osob o horách s duchovním vyznamenáním. V Pr. 1610 (IV. 1388).
5. Vysvětlení řebříka sv. Jakuba. V Pr. 1612 (IV. 1523).
6. Kázaní pohřební nad syny C. Pešína 1612, nad Adamem Slavatou a nad Pavlem Štyrnským 1616, nad manželkou Samuele Fontina Klatovského v Chrudimi, nad Jakubem Uzeneckým Horníkem, nad Ad. Jeníkovským 1617 (IV. 1686).
7. Methodus, Pořádek písem sv. V Kr. Hradci 1620 (IV. 1162).
8. Modlitby při agendě Kutnohorské. Rkp. 1638, z Lešna převeden do sbírky druhdy Bočkovy (V. 1107 a 1545).

Štefek z Koloděj Tobiáš, Náchoďan, za mladších let vychovával děti šlechtické, později vedl hospodářství na vel-

kých statcích. Jmenovitě spravoval co regent rozsáhlá panství Smiřických, přebývaje dílem v Černém Kostelci, dílem na zámku náchodském. L. 1593 nadán erbem a přídomkem. Ponenáhlu nahromadil veliké jmění a zároveň zjednal si nemalý vliv politický. L. 1612 přijal v Praze právo městské i volen byl mezi defensory konsistoře a university; rovněž se po defenestraci jméno jeho nalezá mezi direktory. L. 1619, 19. list., ustanoven do kommisse sněmovní, na niž vzložena konečná úprava „justifikací a dedukcí svobodného práva k volení sobě krále stavův král. českého“ (Skala III. 406). Po bitvě bělohorské byl Štefkův dům mezi těmi, kde plenící vojsko nalezlo nejbohatší kořist (ib. IV. 347). On sám, jsa nemocen, 21. února 1621 byl uvězen na radnici novoměstské Dne 19. června vynešen nad ním ortel smrti. Připravován k. tomu od kn. Jana Rosacia, i dosti těžce nesl smutný svůj osud. Starší jeho syn Štěpán, mistr svob. um. a doktor lékařství, po 1627 odebral se do Sas; mladší Tobiáš, jehož narození J. Akanthido-Mitis 1616 opěval, též z vlasti odešel i byl 1640—50 co „dobrý politicus“ (Pam. 1872, 557) v službě knížat anhaltských. Dcera Lidmila 1615 vdala se za Jachima Seltnšloga; sňatek ten oslaven básní (IV. 187) neznámého skladatele (Hráše v progr. škol náchodských 1873).

Filippa Mornay Smrt a život, jinak srovnání života a smrti. V Pr. 1594 u Tob. Mouřenína (IV. 1850).

Štelcar Jan Želetavský z Želetavy, Kutnohořan rodem, mladší svá léta ztrávil v Kouřimi co servus tamní obce, od kteréž, jak sám dí, otcovská dobrodiní a potěšení mnohá zažil. Přešed potom k stavu duchovnímu, byl kaplanem 1577 na panství Jaroslava ze Smiřic, pak okolo 1579 u děkana J. Semína v Kutné Hoře. L. 1584 nalezáme jej v duchovní správě v Koceradech, 1586 farářem v Mnichovicích u Říčan, kdež mu 1588 zemřela první manželka, Dorota Šestákova; roku následujícího držel faru v Krutech u Kouřimě, z kteréž byl však 10. pros. 1590 vypovězen, jelikož prý „nechtěl přistoupiti k ceremoniím modlářským.“ L. 1591 v březnu už seděl na faře ve Veliké Bystřici pod městem Libání. Odtamtud 1592 knihy své theologické poslal městské raddě Králohradecké (Švenda Ž. Obr. IV. 204). L. 1595 držel faru v Kopidlně nad Leštinou; druhá žena jeho („kněžka“) vedla tam v „hru-

bém“ domě živnost hostinskou (ČČM. 1840, 133). Rokem 1596 poslední o něm zpráva mizí; nejpodobnější jest, že brzy po tomto roce v Kopidlně zemřel. Co do směru náboženského náležel Štelcar k rozhodným luteránům (Hanuš v ČČM. 1864).

1. Artikulův šest, jak bychom sebe a lid v církvi Páně na gruntech pánů Smiřických mohli vyučovati. 1577 a 1586 (ČČM. 1864, 273).

2. Kázání nad tělem paní Johanky z Waldšteina v Koceradech, kázané 1584 (IV. 1674).

3. O zlých a dobrých andělích. 1584 (IV. 1311).

4. O marnosti žen a panen. V Pr. 1586 (IV. 691). Na titulu této knihy Štelcar dal vyobraziti čepení, kteréž tehdá bývalo modou.

5. Kázaní dvoje, 1. na čtvrtou kapitolu Ozeáše a 2. o hrozném porodu. V Pr. 1586. (IV. 1598). Mezi knihami druhdy Šafaříkovými (ČČM. 1864, 269).

6. Kniha duchovní o velikých skutcích Pána Boha všemohoucího, rozličnými historiemi, starými i novými ozdobená, v níž se obsahuje vysvětlení, mohau-li čarodějníci a čarodějnice sami od sebe kraupy, bauře, hromobití zbuditi a vyvésti. V Pr. 1588 (IV. 831, kde titul chybně uveden, a IV. 1841. ČČM. 1864, 20 a 262). Dedikace raddě a obci kouřimské.

7. Knížka o pravé a falešné církvi. V Pr. 1589 (IV. 1330, ČČM. 1864, 272 sld.). Ded. Jaroslavu Smiřickému a ženě jeho Kateřině z Hažmburka.

8. O stvoření světa mezi Michalem a Václavem rozmlauvání. V Pr. 1591 (IV. 835. ČČM. 1864, 275). Předmluva a výňatek otištěny ve Výb. II.

9. Rytířský stav manželský. V Pr. 1592 (IV. 691, Klíč II. 326).

10. Kniha nová o původu kněžství Krista Pána, patriarchův, prorokův a apoštolův, a že dítky jak za patriarchův a prorokův vírau, tak nyní ve křtu sv. přijímají tělo a krev Krista Pána. V Pr. 1592 (IV. 1340. ČČM. 1864, 278, 343). Ded. paní Barboře Křinecké z Žerotína a jiným paním. Důležitý jest připojený přehled bibliografie knih o přijímání dítek (otišt. v ČČM. 1864, 280—287). Jest to třetí Štelcarovo sepsání o přijímání dítek. První napsal 1586, jsa farářem v Mnichovicích, dedikovav je Jaroslavovi ze Smiřic. Leč traktát ten ztratil se. Potom napsal jiný, že dítky nemají přijímati večeři Páně, v jinačejší prý smysl a dedikoval jej Kouřimským. I ten přišel na zmar, jelikož u J. Dačického vytištěn jen první arch a ostatek přišel k ztrátě (ČČM. 1864, 286).

11. Odpověd na psaní a dvoje kázaní Bratří pecinovských. 1593 (IV. 1340).

12. Knížka proti ošemetné poctě a pokryté svatých, od *kn. Martina* faráře u sv. Jindřicha v Praze sepsaná i kázaná 1517 a nyní (od Štelcara) obnovená. 1593 (b. m.). Přidány k ní staré písně (III. 786, IV. 1340).

13. Zpráva o lichvě, lakomství a bohatství, o křesťanském a pobožném užívání časných zboží. Z lat. řeči na českau přeloženo 1596 (IV. 691. ČČM. 1840, 133). Ded. Václ. Plakvicovi z Plakvic.

14. Modlitby v 12° (Klíč 86. IV. 1976).

15. Kázaní o zlořečenství, lži, krádeži, vraždě a cizoložstvu (IV. 1598).

16. Překlad knihy Regiovy: Lékařství duše (IV. 1799), způsobený od *Jana Pišule*, 1592 Štelcar opravoval.

17. Mimo to je (IV. 1340) zmínka o dvou jeho apologiích bez zevrubnějšího udání.

Štěpán Petr, z Týnce či Teyncle (v Klat.) kapucín u kazatel u sv. Josefa na N. M. pražském. L. 1697 na vrchu svatojanském v Malešově v Čáslavsku, kdež tehdá vystavěn chrám a příbytek poustevnický, měl kázaní, jež vytištěno v Praze (V. 902).

Štěpánek Angel, minorita v Praze, 1735 vydal kázaní o P. Marii Vítězné (V. 982).

Štěrba ze Štěrbic, též **Kadaňský Petr** studoval v cizině, nepochybně ve Wittemberce, kdež dosáhl i hodnosti mistrské. Potom co rádní písař vstoupil ve službu města Kadaně. Přiženiv se na jmění, složil písařství i stal se měšťanem, konšelem a později kr. rychtářem. L. 1575 od sněmu, když se jednalo o konfessi českou, vzat byl do výboru k tomu voleného. Tou dobou asi zanášel se překládáním do němčiny zřízení zemského od 1564, pak práv městských od 1579. Překlad první vydán ve Frankfurtě 1604, překlad druhý zůstal rukopisem, jenž se podnes chová na radnici kadaňské (Pam. 1868, 195). Erbem a přídomkem „ze Štěrbic“ nadán byl 1569 (ib. 1859, 288).

Štětina Mik. viz **Bakalář Mikuláš.**

Šteydl z Greifenwehru Václav Zigmund Fridrich, svob. umění a filosofie mistr a sv. písma bakalář, po 1718 i doktor, kaplanoval v Staré Boleslavi, později spravoval kostel sv. Jana na Skalce na N. M. pražském, zároveň jsa na universitě examinatorem in theologicis.

1. Prut Jessejský v prostřed země české v St. Boleslavi vyrostlý. V Pr. 1718 (V. 1209).

2. Tři kázaní 1718, 1723 a 1764 vydaná (V. 926).

Šteyr či **Štýr Matěj Václav,** syn pekaře pražského, jenž bydlil v soukennické ulici na N. M., nar. 13. února 1630. Do řádu jesuitského vstoupil 1647 a poslední sliby složil 1665. Filosofii studoval v Olomouci. Na nižších školách 11 a na humanitních 14 let vyučoval. Zároveň zastával úřad kazatele nedělního a svátečního. V Praze pobývaje, raním jitrem z města vycházíval v okolní dědiny potěšovat nemocných a vyučovat mládeže; k školní hodině vždy byl zase doma. Ve škole nikdy neseděl na kathedře, ale učil semo tamo chodě anebo na nízké stoličce sedě. V zimě v letě první býval v

kostele a písně náboženské s velikou vroucností lidu předzpěvoval, což po příkladu jeho i v jiných kostelích řádových zavedeno. Některou dobu byl kazatelem na Vyšehradě a rovněž na Sv. Hoře, kamž se tehdá 50 až 60 tisíc poutníků shlukovalo. Co missionář nikde kněh staročeských neničil, nébrž hleděl je vyměňovati za katolické. Ale že těch bylo nedrahně, pomýšlel na to, jak by nejen vydávání, ale i rozšiřování jich usnadil. Na to již 1662 obětoval mateřský svůj podíl, 500 zl., 1669 pak matku svou Marii přiměl, aby 800 zl., jež na knihy české odkázati mínila, již za živobytí svého k tomu obrátila Takovým během povstalo *dědictví sv. Václava* (Rozpr. I. 20 sld.). L. 1673 vstoupil Šteyr na místo Konstancovo v upravování textu bible svatováclavské. Zemřel uprostřed této práce, překládaje knihu Job, dne 7. září 1692, raněn mrtvicí (Pelcel Jesuiten).

1. Boh. Balbina Předivná matka svatohorská Maria. V Litomyšli 1666 (V. 1172). Výtěžek z prodeje darován Dědictví sv. Václava.

2. Orthographia aneb výborně dobrý spůsob, jak se má dobře po česku psáti neb tisknauti, vytažený z české biblí, která na několik dílů rozdělena byvši, mezi nekatolickými jest u veliké vážnosti. Kniha vůbec *Žáček řečená*. V Pr. 1668 a 1730 z Děd. sv. Václava, 1781 od rytíře z Neuperka (V. 14).

3. Ludvíka de Ponte Rozjímání. Díl I. a IV. přeložil Konstanc, II., III. a V. Štýr. Tišt. II. v Litomyšli 1670, III. a V. v Pr. 1671 a 1675 (V. 1421).

4. Jana Manni Věčný pekelný žalář. V Pr. 1676, 1679, 1701 (ib.). Darován Dědictví.

5. Nový zákon bible svatováclavské, počatý Konstancem. V Pr. 1677 (V. 652).

6. Zrcadlo svaté neb Životové světic milých božích. V Pr. 1678 (V. 1290).

7. Jana Malobického Dům věčnosti. V Pr. 1681, 1682 (V. 1421).

8. Kancionál český. V Pr. 1683, 1687, 1697, 1712, 1727, 1764 (V. 99). Z Dědictví sv. Václava.

9. Nové vydání kancionálu Scipionova. V Pr. 1687 (IV. 131).

10. Instructio acatholici, t. j. vynaučení nekatolíka. V. Pr. 1691, 1727 (V. 743). Z Děd. sv. Václava.

11. Postilla katolická na dvě části rozdělená, nedělní a sváteční. V Pr. 1691, 1695, 1702, 1719 (ve dvou dílech), 1731, 1737 (V. 838). Z Děd. sv. Václava.

o Štilfriedovi povídka, za XIV. věku prvotně veršem složená. Rkp. un. bibl. pražské z XV. věku. Vyd. Hankou 1827 a ve Výb. II. Srov. Fejfalik Wien. Sitzb. 1859, pak J. Jireček Echtheit der Kgh. Hs. 123. (III. 96).

Štítný Tomáš čili, jak on sám se psal, **Tóma ze Ští-**

ného, nar. 1325/6. Rodištěm byla mu tvrz v Štítném u Žiovnice, na kteréž, jméno po ní přijavše, ode dávna přebývali ředkové jeho. Byla to rodina statečná, v níž věrně pěstován ážný mrav staročeský. Od otce i od mateře mladému Tómě lýchati bylo poučení o věcech křesťanských, a skrze ně vešel v některou známost písma. Neméně naň působila bába, „jež yla předobrá žena v počestné sprostnosti.“ V domě mimo ěj byly tři dcery, Dorota, Anna a Peltrata (Bertrada). První léta mladosti své Tóma ztrávil v učení, nepochybně u minoritův v Jindřichově Hradci, kterým asi 1320 klášter tam byl založen. Když pak se 1348 Čechům otevřely síně nové university v Praze, mezi prvními žáky fakulty artistské nechyběl 23letý panic ze Štítného. Tu položil základ vědeckému vzdělání svému ve filosofii, theologii a v právích duchovních. Hodností akademickou neopatřil se, snad proto, že mu po smrti otcově starati se bylo o pozůstalou rodinu. Podílem po otci připadla mu polovice Štítného s tvrzí, s dvorem poplužním, s dvory kmetcími, polemi, lesy, rybníky a potoky (Rel. tab. I. 467). Mimo to měl dědinu v Žirovnici, půl šesty kopy do roka nesoucí, a nepochybně i v Číměři mezi Němci, odkudž by se vysvětlila praktická znalost jeho němčiny. Asi v 30tém roce oženil se i žil odtud rodině a hospodářství svému, mysl svou v samotě vesnické bavě rozjímáním o bohatém skladu vědomostí, jež si byl přinesl z Prahy. Leč manželka jeho, obdařivši ho pěti dětmi, záhy „božím spůsobem sešla s světa,“ dítky své „snažně odchovavši a milostivě i větší prací, než prý mnohé matery činí.“ Památku její dochoval do smrti, a podle zásady své, že „nejsou slušné druhé svatby,“ nikdy nového sňatku nehledal. Rok úmrtí Tómovy choti zjistiti nelze, ale podle všeliké podobnosti zemřela asi v době, kde vedle Konráda Waldhausera již co kazatel působil i Milič, tedy 1364—1369. „Ohňová slova“ kazatelův těchto mocně Tómu vábila. Opatřiv domácnost svou a péči o ní odevzdav tuším sestrám, na delší časy zajížděl do Prahy, ač nevzal-li tam stálý obyt. V Praze jistě náležel mezi osoby obecně známé, pro zbožnost a vzdělanost svou nemalé tam požívaje vážnosti. Nejdůvěrněji přivinul se k Miličovi, stav se horoucným jeho následovníkem. Vida neobmezenou štědrotu kazatelovu, že všecko šatstvo rozdaroval chudým, sám pak za

tuhé zimy pro nedostatek teplého oděvu chřadnul, nabídl mu po obapolném příteli, kn. Vojslavovi, dobrý kožich z liščiny, kdyby jej sobě nechati chtěl; ale na výminku takovou Milič přistoupiti odepřel (Font. I. 422). Nejvděčnější nám účinek Miličův byl, že se příkladem a podnětem jeho Štítný odhodlal k spisovatelství. Sámť se k tomu zná, řka: „Byť nebyl on, snadť by i těch všech knih nebylo, které sem já psal.“ Štítnému hlavně na mysli tanulo poučení svých dětí, ač ani širšího obecenstva s mysli nespouštěl. První, takořka přípravní práce jeho byly překlady spisův latinských. Brzo však přešel k samostatnému spisování dvou velikých kněh pro děti své, z kterých 1374 již jen čtyry byly na živě, mezi nimi nejmladší Jan. Jsouť to „Naučení o obecných věcech křesťanských“ a Řeči besední“ (rkp. pařížský). Prvé řečené dílo dotčeného roku dokonal, a jelikož Miliče již nebylo, před vydáním na přehlídku a opravu je poslal příznivci svému, slavnému mistru pařížskému, Vojtěchovi Ránkovu ab Ericino, jenž od 1369 zastával úřad scholastika v kapitule pražské a 1388 zemřel (ČČM. 1872, Tomek Děje Pr. III. 170). V doby tehdejší připadá dvojí řízení právní v rodině Štítného. L. 1373 sestře Dorotě, vdané za Slavatovice Odolena z Chlumu, prodal dědinu svou v Žirovnici, a současně nebo brzo potom usedlost v Číměři postoupena Peltrátě, kteráž 1414 na ní učinila nadání pro augustiniány třeboňské (Pam. 1868, 139). Smlouva o dědinu žirovnickou ze všech česky psaných listin, které podnes známe, jest nejstarší (ČČM. 1861, 349). Seznamujeme se z ní s čtyrmi šlechtici, kteří k Štítnému stáli v poměrech přátelských. Byliť to zejména Ješek z Kosovy Hory a Herbort z Otradovic, osoby od jinad neznámé, pak bratří z Rožmberka Jan († 1389) a Petr, od 1358 probošt u všech svatých na hradě pražském († 1384), kteříž drželi Třeboň a tam 1367 založili dotčený klášter augustiniánský. Aby se zcela oddati mohl oblíbenému úkolu svému v samém středišti duchovního života českého, Tóma 1381 jistému Zbyňkovi dědiny své ve Štítném dal na pronájem pod ročním platem 14 kop gr.; ale zklamal se v nájemci, tak že 1390 soudní moci naň sahati musil a teprv 1394 zase v dědictví své byl uveden (Arch. Č. III. 466). Ale i po tom, nezdá se, žeby Prahu byl opustil. Obcoval tam s předními muži doby oné, bera s nimi radu o

spisování svém. Sám se 1392 zmiňuje, že knihy své ukazoval arcibiskupovi, Janovi z Jenšteina (1379—1396). Arcijáhen a korrektor Mr. František Benešovský, „zvláští prý jeden papežových“ a Mr. Vojtěch Ránkův dávno prý znali obsah jejich. Obcoval i s Mr. Matoušem z Krakova, kterýž po 1391 do Prahy přinesl Raimundův spis o zjevení sv. Brigity a Štítného s ním seznámil*). Ale nescházelo mu ani protivníkův, ježto naň „rechnili a vrčeli“, že, nejsa mistrem, obírá se věcmi mistrům prý jen přístojnými, nad to pak že českým psaním před obcí lidu je odhaluje a tím profanuje. Není skoro spisu, aby se nedotýkal odporu, kterýž mu činěn byl od mistrův, na své učenecké samopraví žárlivých. Ale ničím tím nedal se másti, natož zastavovati. L. 1385—1390, kdež ze čtyr dítek již měl jen dvě, Anežku a Jana, skládal pro ně obě druhé vzdělání „kněh o obecných věcech křesťanských“ (rkp. jindřichohradecký) a „Řečí besedních“ (rkp. budišinský). Potom se z společné domácnosti oddělil Jan, buď že jej otec, vešed 1394 opět v plné držení dědin Štítenských, posadil na ně hospodářem anebo že se Jan dal v službu Rožmberskou, ve kteréž ještě 1412 trval co purkrabí na Soběslavi. U sedmdesátiletého starce zůstala samotná Anežka. Tehdá asi učinil Štítný i poslední své pořízení (Erben 311). Anežka z připomínek Štítného jeví se nám pannou vysoce ušlechtilou, kteráž se celou duší vžila v náhledy otce svého. Pro ni on vzdělal „zjevení sv. Brigity,“ pro ni sestavil „Knihy naučení křesťanského“, rozdílné od kněh o obecných věcech křesťanských. Sborník tento zachoval se nám v rukopise opatovickém. Tehdá podnětem náuk Wiklefových mysli učencův pražských zmítati se počaly rokováním o večeři Páně. Ani Štítný neuchránil se rozpakův tím vzbuzených. Leč příliš pevně zakotveno bylo přesvědčení jeho, aby byl chtěl „po letičies hlavě

---

*) *Mr. František* z mocné rodiny pražské Benešovských, správcem býval školy vyšehradské, 1376 učiněn mistrem svob. um. a professorem na universitě pražské, 1383 arcijáhnem u sv. Víta a 1399 děkanem kapituly olomoucké. *Mr. Matouš z Krakova*, Polák, 1367 mistrem v Praze učiněn, filosofii a theologii učil v Praze; před 1400 odebral se do Paříže a později do Heidelberka. Václava IV. protikrál, Ruprecht Falcký, sekretářem svým jej jmenoval a 1405 biskupem Wormským. L. 1406 povýšen na kardinalství. Zemřel ve Wormsu 5. bř. 1410.

postúpiti.“ L. 1400 obrátil k dílu svému poslednímu, totiž k novému a rozsířenému vzdělání „Knih učení křesťanského,“ kteréž psal ne již pro dceru nébrž pro obec lidu českého. Tak v pilné práci dokonal dni života svého. Úmrtní jeho rok zjištěn není, ale nezdá se, že by dlouho byl přečkal l. 1400. Anežka 1404 již žila bez otce co podílní vlastnice domu vedle kaple betlemské, kdež se spolu s několika pannami byla usadila k životu bohomyslnému. Paměť Štítného za XV. věku pevně se udržovala spisy jeho. Písaři rkp. opatovického, budišinského a jindřichohradeckého dobře o osobě jeho byli zpraveni; jen že tento poslední omylem naznačil jej co pána na Zásmukách a Chotěnicích. Ponenáhlu však se vědomí o něm temnilo. Br. Jaffet nicméně znal „*mistra* Tůmu ze Štítného, panoše šlechetného za krále Václava“ a rovněž, jako připisník na rkp. budišinském, věděl o „Řečech besedních“ a o „Rozmlauvání duše s svědomím.“ Balbinovi povědom byl jen rkp. jindřichohradecký, Dobrovskému 1792 a 1818 jen rukopis 1376. Jungmannova známost 1825 jen k těmto dvěma se vztahovala. Teprv 1840 počato ostatní díla dobývati z dávní nepaměti.

Čelakovský O sedmi vstupních, Jungmann O obecných věcech křesťanských a o Řečech besedních v Rozb. 1842 a 1845. — Výňatky ve Výb. 1845, I. 639—785. — Fr. Čupr Tómy ze Štítného význam ve filosofii v ČČM. 1847 II. — Erben k vydání č. 6 připojil první životopis Štítného 1850. — Hanuš Rozbor filosofie Tomáše ze Št. dle rkpsu Řečí besedních. V Pr. 1852. — J. Wenzig Studien über Ritter Th. v. Štítné. Leipzig 1856. — J. Jireček Řeči nedělní a sváteční v ČČM. 1861. — J. Dastich Rozbor filosofických náhledův T. ze Št. o pojmu krásy a o poměru víry k rozumu. V Pr. 1862. — J. Vinohorský Stanovisko T. ze Št. mudrce. V Hradci Kr. 1867. — A. Rybička a F. J. Zoubek v Pam. 1864 o rodině Štítných. — W. W. Tomek Zpráva o Anežce, dceři T. ze Št. v ČČM. 1864. — Fr. Dvorský o Štítných a o Štítném v Pam. 1867—8 a 1873.

1. Sv. Augustina spis o bojování hřiechóv s šlechetnostmi. Asi 1370. Rkp. Václava z Pořiečie 1396 (XVII. F. 9).

2. Davida bosáka spis o sedmi duchovnieho stavu vstupních. Tam též (II. 158). Rozb. 1842.

3. O korábu Noemově. Tam též (II. 135 a 158). J. Jireček v Rozpravách I.

4. Rozmlúvánie duše s svědomím (II. 122). Rkp. téhož písaře 1398 (XVII. F. 21).

5. Sv. Augustina Samomluvenie. Tamtéž (II. 123). Pochybno, zdali od

Štítného. Totéž platí o Zrcadlu sv. Augustina. Rkp. 1459 (XVII. G. 8) v un. bibl. pražské (II. 122).

6. Knížky šestery o obecných věcech křesťanských. První vzdělání 1374, rkp. 1376 (XVII. A. 6) a sázavský 1465 v Č. Museum. Vydány 1850 péčí K. J. Erbena (II. 158). Jest to soubor desíti rozprav:

a) O vieře, naději a milosti.
b) Výklad pateře.
c) O trojích staviech, panenském, vdovském a manželském.
d) O hospodářovi, hospodyni a čeledi. Otisk v Tomsově Chrest. 85—104.
e) O devieti staviech lidských. Výňatek v ČČM. 1838.
f) Ostnec svědomie.
g) O pokušení ďábelském.
h) O sedmeře svátosti.
i) O smrti, pohřbu, očistci a nebeské radosti.
k) O smrti bujného mládence (271—281). Též v kodexu praelatury krumlovské. ČČM. 1843, 421.

7. Řeči besednie, nazvané též Rozmluvy nábožné anebo Rozmlúvánie dětí s otcem. První vzdělání 1375—1380. Rkp. v Paříži z XV. věku, ohledaný 1842 Lvem hr. z Thunu (ČČM. 1842) a 1853 Palackým, popsaný od Martinova „Les manuscrits slaves de la bibliothèque imperiale de Paris." (V Paříži 1858, 103). Část přepisu v pozůstalosti Šafaříkově.

8. Druhé vzdělání řečí besedních (II. 158). Asi 1385—1390. Rkp. z počátku XV. věku v Gersdorfské bibliothece v Budišíně. O něm Hanušův „Rozbor."

9. Druhé vzdělání kněh o obecných věcech křesťanských. Asi po 1390. Rkp. jindřichohradecký M. Čapka 1454 a Vávry z Jivian 1492 (XVII. D. 31). Výňatky u Erbena 287—298, 307—312. (II. 158).

10. Hugona spis o připravování srdce. Asi z též doby co 9. Rkp. z konce XIV. věku někdy u Čelakovského (II. 158). Srovnej *Prostějovský M.*

11. Řeči nedělní a sváteční. 1392. Dva díly. Rkp. z počátku XV. věku (XVII. C. 15) zavírá v sobě první díl celý a počátek druhého (II. 131).

12. Zjevenie sv. Brigity. Po 1392. Rkp. z počatku XV. věku necelý (XVII. C. 21), úplný v stud. bibl. olomoucké 1482. J. Jireček v Svět. Sl. N. 1857, Hanuš Pr. Sitzb. 1867 II. (III. 904). Zkrácený spis či enchiridion v rkp. 1453 (XVII. F. 1).

13. Kniby naučenie křesťanského. 1395. Rkp. opatovický z poč. XV. věku, o němž Stárek v ČČM. 1841 a Jungmann v Rozb. 1842. Obsahuje novou osnovu rozprav z č. 6 a 9, totiž:

a) O trojiech staviech (*c*).
b) O hospodářovi atd. (*d*).
c) O sedmeře svátosti (*h*).
d) O trojiem stavu onoho světa (*i*).
Mimo to rozpravy nové:
e) O třech jerarchách nebeských.
f) O dřevu múdrosti. Otisk v ČČM. 1841, 322—330.
g) Výklad na Zdrávas. Též v č. 9, odkudž otisk u Erbena 287—298.
h) O hřieších (summa vitiorum).

i) Richarda a Sto Victore o čtveru zlém.
k) O šlechetnostech (Summa virtutum).
l) O šlechetnostech stěžejních.
m) O sedmi šlechetnostech proti sedmi úhlavním hřiechóm.
n) O sedmi dařiech ducha svatého.
o) Bonaventury o sedmi chodbách. Spis to rozdílný od spisu o sedmeru prospievání duchovníka v rkp. 1453 (XI. C. 6) a v kodexu krumlovském (č. 6 *k*).
p) O osmeru blahoslavenství.
q) O desateru božiem přikázaní.

14. Roberta Holkota výklad na knihy múdrosti. Též v rkp. opatovickém.

15. Richarda a Sto Victore o stavu člověka vnitřnieho. Tak též.

16. Knihy naučenie křesťanského. 1400. Rkp. 1450 v Č. Museum, 1457 tuším patříval Joštovi z Rožmberka, jenž v něm tehdá zaznamenal úmrtí Jana z Rabšteina. Vydány péčí A. J. Vrťátka v Pr. 1873. Obsahují v sobě novou úpravu sbírky v rkp. opatovickém, totiž rozprav tamních *a*, *b*, *c* a *d*, pak *h*-*q*, mimo to z kněh o obecných věcech křesť. rozpravu *e* (o 9 staviech), posléze pak č. 1 a 10.

Br. Šturm z Hranic Adam, též **Hranický,** Moravan, 1519 dosáhl bakalářství (LD. II. 265), načež vyučoval na škole bratrské v Litomyšli. Aspoň se ještě 1543 psal „učitelem“ a paměti bratrské chválí jej co člověka v učení pracovitého (Fiedler 249). V Litomyšli se oženil a co měštěnín osadil. Není pochyby, že s Br. Augustou bližší měl svazky, a k pobudce jeho že 1541 proti děkanovi kn. Václavovi napsal „Dialog“, kterýž pak od Br. Michalce byl zkorrigován a tudíž vůbec za Michalcovo dílo pokládán, ačkoli Blahoslav (Gram. 290) pravý stav věcí určitě byl naznačil. L. 1548 se Šturm s Bratřími vystěhoval do Prus. Asi 1554 vymohl si povolení k návratu, i žil z počátku v Praze, konaje služby v rozličných úřadech, zejména i při hejtmanství hradu pražského. K přímluvě hejtmana Oldřicha Dubanského z Duban 1556 propůjčen mu erb a přídomek. Mezitím se byl Šturm, když mu umřela žena, obrátil na Moravu. V listopadu 1555 na synodě prostějovské nejen potvrzen na kněžství, ale volen i do výboru, na kterýž vložena úprava nového kancionálu (Dekr. 178). Též mu po Br. Červenkovi odevzdána správa zboru v Lipníku. Tam 5. října 1565 zemřel od zimnice i pochován v domě bratrském (Fiedler l. c.). Blahoslav o něm praví, že byl „přirození rysového, kterýž poně třemi skoky jen lapá“ (De cant.). Cožkoli psal, vše prý tak běžně dělal od ruky, jako člověk velmi zaměstnaný. Rytmy velmi snadně

mu šly; s té stránky prý kus Ovidia byl (Gram. 290). Životopis Šturmův zahatěn poněkud tím, že současně s ním v Litomyšli žil Adam bakalář, který již před 1502. Kabátníkovi při skládání cestopisu byl nápomocen a od 1530 městské písařství zastával. Osudy obou, zvláště v době 1548, těžko se od sebe dají rozlišiti. Že to dvě osoby byly, vysvitá i z toho, že Adam bakalář měl syny Jakuba a Daniele (Pam. 1871, 44), kdežto Br. Šturmův syn slul Adam (Rybička v ČČM. 1864). Také Br. Červenka v Osvědčení 1558 určitě dělí Br. Adama Šturma od Br. Adama bakaláře litomyšlského.

1. Krátcí výkladóvé na evangelia. V Litomyšli 1540 (IV. 1489), ač není-li tu omyl nějaký s Korvinovým dílem, tam též 1541 tištěným (IV. 1490).

2. Dialog, to jest, dvau formanuo rozmlauvání, Peterky a Valaucha, přepotřebné o učení a víře kněze Václava, děkana na Horách Gutnách, nyní v nově od jednoho učitele Jednoty bratrské k potřebě věrneych vydaný. Bez m. a r. v Prostějově 1543 (IV. 1232).

3. Písně církevní, z kterých však do kancionálu šamotulského přijato jen 38 (Blahoslav de cant., Rybička l. c.).

4. Knížka dětinská ryjmovní, v níž důvody položeny, že Jednota není rota zatracení, a přitom i mravy některé, dcerkám svým a pobožným děvečkám náležející postaveny. Zpráva o ní a výňatek v Červenkově Osvědčení. Mravy otištěny v Summě katechismusu v Pr. 1600 (ČČM. 1875).

Šturm z Greifenberka Jan, měštěnín N. M. pražského; za Ferdinanda I. i Maximiliána II. často býval na sněmích volen k rozličným úkolům. L. 1564 obdařen erbem a přídomkem „z Greifenberka" či po česku z „Gryfé Hory".

Křesťanské a pobožné rozjímání na evangelium sv. Jana. V Pr. 1567 (IV. 1500).

Br. Šturm Jindra (Jindřich), kněz bratrský, drlý prý mužíček i neveliký. Několiko let spravoval impressí boleslavskou po J. Štyrsovi. Z tiskův jeho událo se nám jen dva vyhledati, totiž Konfessí bratrskou 1532 a Odpověď Jednoty na třetí spis Habrovanských 1533 (Bl. hist. 206. IV. 1218). Zemřel v Slezanech 1536 a pochován v Morkovicích (Blah. Hist. 209, Fiedler 228).

Šturm či **Šturem Václav** z Týna Horšova neb Dobrohostova, nar. 1533. Otec jeho *Franta* jménem (Živ. Aug. 84), soukeník, záhy mu zemřel, načež matka živnost dále provozovala. Od rodičů ustanoven byl k vyššímu vzdělání. Sám zajisté dí, co se z mladosti své v školách českých od mistrův české a luterianské strany kdy naučil z filosofie Aristotelovy

a rhetoriky Ciceronovy, že toho mu v Římě potom nebylo potřeba se odučovati (Ozvání 71). Když pak 1555 v máji císař na arciknížeti Ferdinandovi žádal, aby v Čechách vyhledal dvanácte mladíkův spůsobilých, kteří by do Říma posláni býti mohli (Bor. II. 211—13), vybrán k tomu s jinými také Šturm. V Římě mladíci čeští přišli pod zvláštní péči samého zakladatele řádu jesuitského, Ignacia z Lojoly, byvše od ného hned po příjezdu v letě r. 1555 přijati do tovaryšstva (Balb. B. D. II. 426). Po tříletém učení vypraven Václav do Prahy, aby převzal úřad kazatelský u sv. Klimenta. Ale naděje veň vkládané z počátku zcela mizely. Píšeť skladatel pamětí kolleje klementinské, že Šturm „takový prý potom a tak slavný řečník a theolog, tehdy nezběhlý ještě v tom úřadě a v živobytí řeholním skoro teprv nováček, jakož ve filosofii a theologii posud nic nebyl studoval, nad to více i český jazyk ve Vlaších tak byl zapomněl, že při každém třetím slově buď váznul, buď proti pravidlům syntaktickým chyboval. Z vědomí tohoto naň přicházela slabost ducha, že, když kázati měl, přemoci se, aby veřejně vystoupil, nemohl, ale do kouta se schovával a ani k mnohému prošení nevycházel." Nezbývalo spoluřeholníkům nic jiného, nežli aby mu kázani vypracovali latině, načež on je sobě sám překládal do češtiny; překlad jeho podáván k přehlédnutí některému z pražských kanovníkův. Opravenému kázaní se Šturm nazpamět naučil a v čas večeře je jednou i podruhé před tovaryši svými odříkával. Tak naposledy ozbrojen vystupoval veřejně. V krátce těžkost přemožena byla, načež 1559 Šturm opět do Říma povolán (ČČM. 1844, 200 sld.). Navrátiv se 1561, setkal se s Br. Augustou a Bílkem, k poučení do kolleje jesuitské danými (Rozsauz. 73), ano jim u sv. Ducha i česky kázával (Živ. Aug. 84). Po opětované cestě do Říma konečně se 1565 co doktor theologie navrátil. Z počátku po několik let v Praze učil theologii, až 1574 převeden do Olomouce na akademii, která tím rokem při tamní kolleji jesuitské byla založena. Hlavní tuším této změny příčina nebyla jiná, než aby se Šturmovi zjednala příležitost, dostati se v bližší styky s Bratřími a seznámiti se s literární jich činností, s kterou oni se velmi ukrývali a jmenovitě před jinověrci tajili; neboť prý „oni sami mezi sebau své knihy kradmo tisknau, sami mezi

sebau je rozdávají a prodávají, a žádný nemůže jich na žádném jarmarku, u žádných knihařův na prodej nalézti, než skrze dobré přátely" (Ozvání 119). A Šturm, stůj co stůj, musel v jich tajnosti přístup míti. Byl mu zajisté Antonín z Mohelnice, arcibiskup pražský, uložil, aby se spisy bratrskými dokonale se seznámil a tím se připravil k zápasu s nimi, užívaje vlastní jich zbraně, písma a tisku. I zdařilo se mu po vůli. Již 1575 s Hostounským pro cís. Maximiliana II. vypracoval spis vyvracující českou konfessí (Gind. GBr. II. 258). L. 1578 pak na den sv. Víta, patrona českého, knihu svou první, totiž „Srovnání," psáti dokonal. „Sepsal ji v Holomouci, kdež nebylo ani jednoho (t. jesuity), který by jazyk český uměl a jemu v tom nápomocen býti mohl, nýbrž ani kdo z nich skůro o tom věděl, co on činí neb píše" (Ozvání 49 sld.). Nicméně nevydáno „Srovnání" dříve než 1582 v Litomyšli, kamž se Šturm 1580 přestěhoval a v Graudencovi ochotného knihtiskaře nalezl. V Litomyšli, jednom z předních středišť bratrských, otevřena mu možnost i k jinému proti Jednotě působení skrze přízeň, jížto pán tamní, Vratislav z Pernšteina, od 1579 ku katolictví se přikloňoval. Bratří zachovali v archivu svém (XIII. 18 sld.) zajímavou rozprávku, kterou 1580 Šturm měl s jistým Markem malířem, shledav se s ním na litomyšlském zámku. Oba se spolu znali ještě z doby, než Šturm do Říma šel. L. 1582, když pan Vratislav Bratří na panství litomyšském a landskrounském prostředky ostřejšími stíhati se jal, žil Šturm opět v Olomouci, i poslán od biskupa Pavlovského, aby spolu s Illicinem a Pavlem Grünwaldem vykonal visitaci celé diecese (Wolný I. 1, 79). Z Olomouce na den sv. Anny ke „Srovnání" datoval dedikací. Mezi Bratřími dávno žádný krok strany protivné takového dojmu neměl, jako Šturmova kniha. K tomu i Šturm sám po Čechách cestoval a Bratří všude, kde se s nimi setkati mohl, k hádání vyzýval, tak že se obávati bylo, aby se z Jednoty nepočali viklati. Ano činily se přípravy, aby „Srovnání" vytištěno bylo také latině, polsky a německy (Ozvání 46). L. 1583 vydali Bratří proti „Srovnání" ze své strany „Kratičké ohlášení", zaměřené hlavně k tomu, aby své souvěrce utvrdili; neboť spis ten „sami toliko mezi sebou rozdávali a na světlo vůbec ho vydati nesměli, ani na jarmarcích, jakž toho obyčej

18*

jest, prodávati nedopouštěli, toliko před jinými tím spisem se chlubili, že by dobrau a slušnau odpověď Šturmovi v něm dali“ (Ozvání). Leč tu přišla kosa na kámen. Šturm, kterýž se zatím do Č. Krumlova byl přesídlil, v srpnu 1584 proti „Kratičkému ohlášení,“ dada je ve svém spise celým obsahem vytisknouti, uveřejnil „Krátké ozvání.“ Tentokráte Bratří nekvapili s odpovědí, ačkoli ji Starší a i také někteří z posluchačův připravovali. Rovněž mlčeli, když 1585 kn. Lukáš Laetus vydal výtah ze „Srovnání.“ Teprv „Šest důvodův“ Šturmových vytrhlo je z posavadní netečnosti. Šturm tu co nejstručněji, ale pádným spůsobem veškeren obsah svého „Srovnání „směstnal na půl archu a vydal jej nejprvé z počátku 1587 „na patentu“ u Jiříka Dačického. Příručnou formou touto mělo se spisku tomu pojistiti co největší rozšíření mezi lidem. Tu Sylvius Uberinus svou „Odpověd na šest důvodův“ poslal Dačickému k vytištění. Dačický, nechtěje v tom postoupiti o své ujmě, tázal se písemně Šturma, jaká by jeho v tom vůle byla. Šturm odpověděl mu 28. března z Krumlova spůsobem povolným. „Mně ste vděk učinili, že ste mé knihy vytiskli: budete-li i odporné těm tisknouti, proti mně nic neučiníte, ani mne tím nerozhněváte. Já také, byť pak dosti příkrá a nepříjemná jeho odpověď byla, na žádnou Vám těžkost pro tu věc státi nebudu, nýbrž tím ten jistý člověk více nerozum svůj ukáže. Vidím, že se na mne velmi hněvá a zuřivých slov užívá, ale jáť se na něho, ani na žádného z nich hněvati nebudu, nýbrž rád ty odpovědi jeho přečtu a bedlivě uvážím. Nebo již oni tím svým Ohlášením i tou hanebnou písní, kterou sou teď tyto dni proti mně složili, všecku cestu k rozumnému a důvodnému odpovídání zavřeli.“ Když pak odpověd Uberinova vyšla, nemeškal Šturm ještě téhož roku 1587 vydati svou „Apologii“. Uberin taktéž replikoval, ano 1589 Starší bratrští v Herbornu uveřejnili i latinskou repliku: „Analysis sex paralogismatum Venceslai Sturmii.“ Mezitím pobyt Šturmův v Krumlově nebyl bez účinkův. Dne 19. března 1586 položen základní kámen ku kolleji, Vilémem z Rožmberka založené, při kteréžto slavnosti Šturm jakožto rektor nové té osady klášterní byl přítomen (Březan 268). Ale ani tato činnost Šturma od polemiky s Bratřími neodvedla. Jednalo se mu nyní o příležitost, aby nařknutí, kterým jej Bratří

vinili, že by jim křivdu a násilí činil, příhodným spůsobem od sebe odmítl. Dávány mu k tomu i přímé podněty. Když vyšlo „Srovnání,“ stalo se při obědě u biskupa v Kroměříři, kdež i Šturm seděl, že Fridrich z Žerotína s ostrou důtkou vyjel, že „jest jak živ větších lží neviděl a neslyšel, jako v té knize,“ i marné bylo chlácholení biskupovo, „že ten dobrý starček“ (t. Šturm) křivditi nemínil (ABr. XIII. 336). Šturm nepřestával přemýšleti, „jakby ukázal, že Bratřím neublížil, ale že to všecko, cokoli proti nim psal, pravda jest a oni těmi všemi bludy vinni jsou“, až se mu příhodná k tomu příčina namítla studováním kancionálu z 1576. Jako vůbec v celém sporu ušlechtilých stránek mravních Jednoty šetřil, ano je schvaloval, ostře jen na kolotavou jejich věrouku dorážeje: tak i nyní v kancionále „tisknutí pěkné, slova lahodná, noty a melodie líbezné“ zřejmě uznával, ba až k té významné výpovědi se schýlil, že on velice o něm smýšlí, jako „o nějakých velikých a slavných hodech —. ovšem od nepřítele člověka prý k otrávení nepřátel svých pod spůsobem velikého přátelství připravených“ (Rozsauz. 4). Zastřev se takto s jedné strany, tím ostřeji vedl své důvody proti obsahu písní, dokládaje, „že jsou bludné, pyšné a bouřlivé, až některé i z katolických zfalšované“. Jak mu dobří přátelé jeho při tom přispívali, viděti i z toho, že se mu do rukou dostal i Blahoslavův rejstřík písní. Dne 27. máje 1588 podepsal v Krumlově dedikaci. Bratří odpověděli t. r., ale sotva jejich „Obrana kancionálu“ byla vydána, již následovala krátká, ale velmi peprně, nepochybně od Brosia psaná odpověď „Koule Danielova“ pod pseudonymem *Vitolidu Poskoka,* kdež se dává Bratřím sedmero otázek dosti štiplavých a vyslovuje naděje, že Šturm původcům obrany, až ji dostane, dobře mezi oči posvítí. I nebylo dlouho čekati. L. 1589 o všech svatých již Šturm byl hotov se svou „Odpovědí na Obranu“, kteráž 1590 veřejnosti byla podána (ČČM. 1862). Ale vždy se Šturmovi nechtěl dařiti záměr, jejž za pobytu svého v Litomyšli 1580 vyslovil, „že on musí toho dovésti, aby se ti kněží a starší Jednoty bratrské ze jména podepsali, kdo jsou, tak jako on se podpisuje Dr. V. Šturm“ (ABr. XIII. 581). Anobrž Bratří navrátili se k obvyklému svému mlčení, a tím samým spor veřejný vzal za své. L. 1592—5 trávil Šturm v Praze jako

rektor tamní kolleje jesuitské a spolu akademie Klementinské (Tomek Pr. Un. 362). Později odebral se zase do Olomouce. U katolíkův českých požíval veliké vážnosti, jmenovitě u rodiny Rožmberské; neméně ctěn i v tovaryšstvě svém, od něhož dvakrát poslán byl do Říma. Tam zasedal v čtvrtém a pátém shromáždění řádu, pomáhaje klásti základy k potomní veliké moci jeho. Zajímavo jest, že on, jsa rodilý Horšovo-Týňan, německy neuměl, jelikož se, jak sám (Ozvání 44) praví, „tomu jazyku nikda nenaučil a jemu nerozuměl". Naproti tomu staral se seznati i církevní jazyk slovanský. Dostal se mu žaltář „ruskou řečí a literami sepsaný, a ten jednomu Litvanu dal sobě přečísti a přeložiti" (Ozvání 136). Zemřel v Olomouci 27. dubna 1601.

1. Srovnání víry a učení Bratří starších, kteří sebe sami zákona Kristova, a jiní je Waldenskými a Boleslavskými, jinak Pikharty jmenují. V Litomyšli 1582 (IV. 1307). Ded. Vilémovi z Rožmberka.

Na to od Bratří: Kratičké ohlášení se Jednoty bratrské na důtklivá psaní, proti nim těchto časův vydaná. V Kralicích 1583 (IV. 1309).

2. Krátké ozvání Dra. Václava Šturma proti Kratičkému ohlášení Jednoty Waldenské neb Boleslavské. V Pr. 1584. Ku konci (170—198) položen: „Index a poznamenání všech knih a spisův, kteříž v Srovnání víry o učení Bratří starších atd. se ode mne přivozují" (IV. 1310).

3. Šest důvodův pěkných a krátkých, kterýmiž se důvodně prokazuje, že Jednota Bratří Boleslavských z Boha není a že žádný v ní spasen býti nemůže. V Praze b. r., při Uberinově odpovědi 1587, v Litomyšli 1591 a 1613 (IV. 1323).

4. Apologia, to jest, obrana proti nedůvodné a nestřídmé odpovědi Sylvia Uberina, kterau na místě Bratří Boleslavských dává na šest podstatných důvodův Dr. Václava Šturma proti Bratřím učiněných. Sepsaná a vydaná od téhož Br. V. Šturma. V Pr. 1587 (ib.).

5. Rozsauzení a bedlivé uvážení velikého kancionálu od Bratří Waldenských, jinak Boleslavských, sepsaného a l. P. 1576 vytisknutého. V Pr. 1588 první důvod (str. 205) u B. Valdy, druhý a třetí (str. 202) u J. Jičínského (IV. 1322). Ded. biskupovi Stanislavu Pavlovskému.

Nato od Bratří: Obrana mírná a slušná kancionálu bratrského, kterýž Šturem neprávě zhaněl. V Litomyšli 1588 (IV. 1322).

6. Odpověď slušná a důvodná na velmi hanlivau a rauhavau obranu kancionálu bratrského. V Litomyšli 1590 (IV. 1322). Ded. městské raddě budějovické.

Štyrsa Jiřík, muž výtečného důmyslu i přebohaté žíly básnické, jakož viděti z písní jeho, velmi prý mistrovsky složených (Blah. de cant.). Tiskárnu boleslavskou spravoval, pokud z tiskův zachovaných souditi lze, od 1520 do 1530.

Na tiscích do 1522 někdy co místo tiskové jmenuje „Boleslav Mladý nad Jizerou“, někdy Štyrsa pouze jméno své klade; na pozdějších čte se buď „na předměstí Boleslavě Mladého n. J.“ anebo „na Podolci.“ Na N. Zákoně 1525 stojí „v Mladém Boleslavi n. J. na hoře Karmeli.“ Poslední u Štyrsy tištěná kniha jest „Zpráva a naučení věrným“ 1530 (Dudík Schw. R. 376). Sloužil výhradně skoro Jednotě, a nevedlo se mu v tom hrubě dobře. Br. Lukáš v kšaftu svém 1528, připomínaje o něm, že Jednotě dlužen dvě stě, prosí, aby mu Starší milost učinili, „nebo jest pro nás zašel“ (Fiedler 225).

Devět písní v kancionále 1561. Mimo to drahně jiných, které do kancionálu nepojaty, jako: Pomíjíť chlauba tvárnosti (Blah. de cant.).

Štyvar Jan František z Příboru, 1661 do 1666 farářem byl ve Starém Rousínově. L. 1678 dostal se na faru v Lanžhotě, 1679 do Nivnice. Za vpádu uherského 1683 utekl se do Uherského Brodu, byl však v městě tomto 14. července od nájezdníkův přepaden a zavražděn (Wolný I. 3 a II. 3).

Řebřík rajský. V Olom. 1661 (V. 1416, Přid. 156).

Šubar Valentin, Landskrouňan, kněz směru luterského, od 1573 farářem byl v Domažlicích. L. 1575 vyvolen do kommisse sněmovní k uvažování konfessí české. L. 1581 v Domažlicích měl nesnáze o desátek, očež se s obcí sice porovnal (Pam. 1868, 269), nicméně již po dvou letech povolání přijal do Žatce. Po Sixtu Kandidovi 1593 Kutnohorští mu podali děkanství, jež přijal, ale ještě toho roku 28. července zemřel (Regenw. 339).

1. Písně na evangelia a epištoly nedělní a sváteční. V Pr. 1612 a 1613 u Hanuse, po třetí u Šumanův (Kleych 43, IV. 69). Rkp. 1572, 1578, 1587.

2. Kázaní o hrozné kometě 1577. V Pr. 1578 (ČČM. 1862, 301).

3. Summy krátké na epištoly a evangelia s písněmi. Asi 1613 (IV. 1208).

Šúd z Semanína Mikuláš, Litomyšlan, přípravného vzdělání nabyl na bratrské škole ve svém rodišti, odkudž se počítají i svazky jeho s Jednotou. Bakalářství a mistrství svob. um. dosáhl v Praze 1510 a 1515, načež na universitě čísti se jal. L. 1521/2 vedl děkanství na fakultě artistské, ale prvé, než rok uplynul, nastaly mu mrzutosti, kteréž se i později opakovaly. Příčinou byla Šúdova nenáhlost v placení právných požadavkův, jížto jen soudními kroky přemoci lze bylo. L. 1524 složil professuru i assessorství v konsistoři podobojí, jež rok před tím na se byl přejal, oženil se a počal se živiti sou-

kromě vykonáváním umění astrologického a zhotovováním hodin (fabricandis horologiis). Podle figur nebeských dělal předpovídání, ježto prý se vyplňovala, o událostech soukromého i veřejného života. Pověst jeho nejvýšeji vzrostla, když o kometě 1525 předpověděl, že králi znamená veliké neštěstí, a brzy potom král u Moháče zahynul. Již od Ludvíka I. obdařen erbem a přídomkem, Ferdinand I. pak nadal jej ročním platem a nad to udělil mu privilegium na vydávání almanachův a titulářův. Ale právě výsada tato byla mu pramenem mnohých protimyslností. Minuce 1520 vydávati začav, pokračoval v tom i po odstupu z university, což od professorův pokládáno za zkrácení práva, jež výhradně sobě osobovali. K tomu přidaly se i jiné podněty. Teprv 1544 rozepře ty urovnány (St. Un. 122). Knihaři, zvláště moravští, přes privilegium patiskovali minuce, proti čemuž za tehdejšího stavu veřejné správy těžko bylo s úspěchem boj podstupovati. Nesnáze tyto tím více Šúda tísnily, jelikož naň doléhávaly i potřeby vezdejší; dočísti se lze v spisích jeho, s jakou vděčností zpomíná každou pomoc, která se mu v jeho „potřebě a chudé živnosti" od pánů dostávala za dedikace. Nad to i chorobou v starších letech býval skličován. V náboženských rozporech jméno jeho vyniká poprvé 1543, když mu Kalenec z Letovic poslal přepis své konfessí. L. 1548 vypraven do rodiště svého, aby tamní Bratří přemluvil k odstoupení od Jednoty (Gind. GBr. I. 261, 317). L. 1552 zemřela mu manželka od pěti nedospělých dětí, čímž trampoty jeho nemálo zhoršeny. Konečně jej z nich vysvobodila smrt. Zemřel 23. dubna 1557 i pochován u P. Marie na louži. Rok před smrtí předpověděl, že na Čechy přijdou žáby, které prý jako v apokalypsí uškodí církvi (LD. II. 365), což potom všelijak tlumočeno. Sláva jeho co hvězdopravce doma i v cizině vynikala, že „od učených za předního v hvězdářství jmín jest", jakož svědčí Š. Oks z Kolovsi i Kodicill. I jazyka hebrejského byl znalý.

1. Výklad čtění a epištol nedělních (Blah. Gram. 153 a 185). V předmluvě nemálo prý napsáno o tom, jak Židé v svém jazyku to slovo Ježíš formují.

2. Pranostika nová s divnými proroctvími od 1541 až do konce 1550. V Pr. 1542 (IV. 747, ČČM. 1862, 235). Ded. Arnoštovi Krajíři z Krajku.

3. Formy a notule listuov všelijakých, jichž stavové v tomto království českém vuobec požívají. Přitom: Titulář stavuov, duchovního i světského.

V Pr. 1547 ded. Byšickému z Byšic, 1556 ded. Vilémovi z Rožmberka (IV. 1135).

4. Almanach a pranostika, též minucí 1520—1557 každoročně (IV. 747, Palacký v ČČM. 1829). Ded. 1552 Trčkům z Lípy, 1553 Janu z Waldšteina na Točníku, 1554 Adamovi Bohdáneckému z Hodkova na Žlebích, 1555 Adamovi z Šternberka na Zel. Hoře a Heroltovi Kavkovi z Říčan, 1556 Vilémovi z Rožmberka.

5. Almanach a pranostika na 1558. Vydán 1557 od Šeb. Oksa (Hanuš v ČČM. 1862, 242).

Schuknecht Prokop Jan, Pražan, mistr filosofie a bakalář sv. písma, 1740 kaplanem byl v Kostelci nad Labem. Odtud se 1741 dostal na faru do Jílového, 1742 do Prahy ke sv. Vojtěchu a 1747 k sv. Jindřichu. Tou dobou vyvolen přespolním kanovníkem a 1760 děkanem kapituly vyšehradské. Rok na to povýšen do stavu rytířského. Zemřel 6. března 1765 (Ruffer).

Májový kvítek, t. j. sv. Jan Nep. V Pr. 1740 (V. 997). Ded. Františkovi Leop. hraběti ze Šternberka na Žirovnici a Počátkách, kr. komory praesidentovi.

Schulz Augustin, učitel berlinských Čechův, před 1765 složil píseň: „Měj se dobře, milé v Kristu přátelství“ (Urban).

Šuman Jan, kněhtiskař pražský 1588—1596. Závod svůj měl na St. m. v domě „u červeného jelena“. Tiskárnu po něm přejala manželka jeho *Anna,* ale i ona brzy podlehla moru 1599. Od té doby do 1615 pracovalo se pod firmou dědicův: „Typis Šumanianis, v impressí Šumanské“, až 1616 závod ten přešel v majetek Tobiáše Leopolda. Asi 1594 Jan Šuman měl nevoli s Mr. D. Adamem, jelikož zpěvník bratrský, jenž od tohoto s dovolením starších bratrských byl vydán, nočně a ukrytě patisknul (Dekr. 261).

Schuppler František, farář ve Tvarožné u Brna, od 1749 v Uherském Hradišti, kdež učinil značné fundace a 10. června 1778 zemřel (Wolný I. 2).

Recessus Martis suecici, t. j. památka stoletá, co Švejda r. 1645 odstoupiti přinucen byl. V Brně 1745 (V. 1011).

Schuster Amades a Sto Josepho, rodič z Břeclavě, nar. 1690, vstoupil do řádu piaristského 1706, vyučoval klassické filologii v Mikulově a Ostrově (1718—23), načež se věnoval soukromému vychovávání synův šlechtických v Čechách. Ale záhy ochuravěv, odebral se do kolleje litomyšlské, kdež 1728 zemřel. Vydal Alvarovu „Institutio syntactica“ v Pr.

1725 a 1727, v níž příklady položeny německy a česky (V. 33. Schaller Piaristen 48).

Šwaiger Jakub, držitel tiskárny arcibiskupské v Praze 1759—1770, po němž ji vedla vdova *Kateřina.*

Švancar Karel Pavel, katolický farář ve Vodolce po 1620. Pokojné rozmlauvání pro navrácení těch, jenž od pravé víry odstaupili. V Pr. 1629 (V. 700).

Br. Schwarz (Švorc) z Semanína Daniel Jindřich, též **Niger** a *Μέλαν*, nar. 1541, potomek rodiny Danielův, 1525 erbem a přídomkem nadané; Karel z Žerotína jej tituluje ujcem. L. 1560 na studie vypraven nejprv do Wittemberka a zanedlouho potom do Tübing (Quell. 212). Po návratu zůstával v Evančicích u Blahoslava, kterýž jej 1566 připojil k Sezimovi z Austí, an se tehda s prosbami bratrskými bral za císařem do Uher (ABr. IX. 150). L. 1569 zřízen na kněžství i žil odtud v Mladé Boleslavi. Doba nejčilejší činnosti nastala mu za sněmu 1575, ku kterému jej Br. Kalef jakožto pozorovatele, jednatele a zpravodaje byl vypravil. Tu jmenovitě dobré služby konal v březnu za předběžného rokování o konfessí českou. S Dr. Kratonem zůstával v nepřetržitém spojení a skrze něho nejlepší ovšem měl zprávy; bratrští páni pilně s ním brali radu, jak by se kdy podle okamžitého stavu věcí zachovati měli. O všem o tom podrobné zprávy posílal Br. Kalefovi. Po zavření sněmu 24. března se s Karlem Krajířem vrátil do Boleslavě. Méně činnost Švorcova vynikala v máji, kde Kalef s Štefanem sami věci své vedli v Praze. L. 1581 vezl mladého Pražmu za Karlem z Žerotína do Vlach (ABr. XII. 111). Spolu s oběma 1583 byl v Římě a tam jim a dvořanům jejich přisluhoval večeří Páně. L. 1588 shledáváme jej v Dřevohosticích u pana Karla, jehož důvěrníkem býti nepřestal, i když jej Petr Vok z Rožmberka za domácího kněze k sobě povolal na Bechyň (Žerotín Listy I. 51). Poslední léta opět trávil u Karla z Žerotína v Rosicích, kde 1611 život svůj dokonal (Regenv. 333).
Zprávy o sněmovním jednání v březnu 1575 v ABr. XI. (musejní rkp. 2. G. 10).

Schwarzel Augustin z Třebenice, kněz katolický, v Mor. Budějovicích 1540 přeložil dve řeči vídenského biskupa Fabera. Rkp. v stud. bibl. olomoucké.

Švehla z Hořiněvsi Petr 1379—81 rektorem byl v ·aze u Matky boží na louži (Tomek Děj. Un. Pr. 308). Potkem XV. věku přepsal žaltář a N. Zákon, kterýžto rkp. ·ní v stud. bibliothece olomoucké.

T.

Táborský Adam, kněz podobojí, od něhož jsou „Oltářní ıihy", rukopisem 1588 v Č. Museum chované. (IV. 1963).

Táborský Chrysostom Xaver Ignác z Sokolnice na oravě, nar. 1696, praemonstrát kláštera hradištského, filosofie istr a theologie bakalář, od 1739 do 1744 farář v Bohuňocích, od 1745 v Kněhnicích (Wolný I. 2 a I. 5). Co kazal velice proslul, že ke slavnostem daleko široko býval zván. emřel 1748. Psal latině, německy i česky vesměs v oboru ıeologickém (Pelcel Abbild. IV. 106).

1. Kázaní při korunování obrazu marianského na sv. Hoře. V Ol. 1732 'Elvert Nachtr. 276).

2. Tria tabernacula. 61 kázaní o svatých. V Ol. 1738 (IV. 877). Ded. orbertu Janu Umlauffovi, opatu hradištskému.

3. Mons Tábor evangelicae veritatis, kázaní na neděle celého roku Kr. Hradci 1747 (ib.).

4. Gofinéova příruční postilla. V Kr. Hradci u Tibelli (IV. 848).

Br. Táborský Jan, prvotně **Jan Vilímek,** byl knězem věcení římského a farářem v Táboře (Gind. Quell. 326). K ednotě přidružil se hned v počátcích a 1467 volen v ní do zké raddy. L. 1474 vydal se s Br. Prokopem a jinými do lezska, chtěje navštíviti Waldenské v Marcích, ale v Kladsku yli zastáveni a vráceni. Po ukončení sporu 1490—95 vedle Klenovského dán byl do Litomyšle (Meč 145), kdež 28. dubna 495 zemřel. Blahoslav slaví jej co člověka moudrého, v mluvení zvláště svobodného i v Jednotě na věky slovútného a zácného.

1. Počtu vydání z víry. Rkp. (III. 708).

2. Na první kapitolu sv. Petra o ctnostech psaní. ABr. V. 55—75 III. 819).

3. Šest písní v kancionále šamotulském.

Táborský z Klokotské Hory či z Ahornperka Jan, ıar. 1500 v Klokotech u Tábora, z mladých let vzdělal se v

hudbě a v krasopisectví. L. 1519 v Praze slyšel čtení Mr. P. Příbrama o mathematice a astronomii. Některý čas pobyv varhaníkem na Mělníce, jakož k tomu sám ukazuje, usadil se v Praze, kde již 1528 začal provozovati řemeslné písařství, z počátku sám, později s pomocí spolupracovníkův, jakož byli Václav Bílý, Matěj Pecka, Adam Kazibaba. Z dílny jeho vyšly 1530 kancionál chrudimský, 1541 a 1552 dva svatovitské, 1557 čáslavský (v dvor. bibl. víd.), 1558 žlutický, 1560 teplický a klatovský, 1561 českobrodský (v un. bibl. pr.), pak svatomikulášský na Malé Straně (v archivu pražském), 1568 Rybářovský a j. Vedle toho pečoval o vydávání tištěných zpěvníkův, sám drahně písní skládaje. U Bratří skládaní jeho nepotkávaly se s oblibou (ČČM. 1862, 39). Také s jiné strany naň šly žaloby. Jmenovitě jej 1541 Bydžovský vinil, že prý kacířské věci píše (Bor. I. 168). L. 1552 jal se opravovati staroměstský orloj, 1490 od Mr. Hanuše zhotovený, i byl ustanoven jeho správcem. Když 1555 neopatrností jeho vzešel oheň, kterým by věž i s hodinami málem byla shořela, odňat mu sice úřad tento, ale 1560 jej zase obdržel. L. 1554 nadán erbem a přídomkem a 1556 přijat do stavu vládyckého. Pracemi svými značné sobě zjednal jmění. L. 1558 koupil si dům na St. M, později ještě druhý, pak krám krupařský. Zemřel okolo nového roku 1572 bezdětek. Podobizna jeho v kancionále svatovitském od l. 1551 a odtud v Pam 1859, 371.

1. Verše, jež složil 1542, když byl mor veliký. Fol. (IV. 55). Též 1554 a 1568 u Dačického (Kleych 35).

2. Třetí a čtvrté vydání písní Miřinského (kdež viz) 1567 a 1577. Zde mnoho písní Táborského; nejstarší z l. 1529, když Turek k Vídni táhl (Hanuš III. 43).

3. Při vydání 1567 připojena: Zpráva o jednostajném zpívání a o obecní notě.

4. Vypsání orloje pražského, jež 1570 raddě staroměstské podáno.

5. Sapphické verše, na mnoze s akrostichy v kancionálech 1557 v čáslavském, 1558 v žlutickém, 1560 v klatovském, 1568 v Rybářovském, otištěny v Památkách 1854, 1859, 1864. Srovnej Jedličkovo Klasobraní v ČČM. 1872.

6. Od tohoto Táborského jsou i písně v Třanovského Cithaře a v Kleychově kancionále, jež Tablic (Poezie I. 25) mylně připisuje knězi soujmenému ve Vaříně, 1596 zemřelému. Srov. Haan Třan. 75.

Táborský Josef, kněz řádu poustenikův bosákův sv. Augustina.

1. Lebedovo krátké vypsání země české. V Pr. 1778 (VI. 1141).

2. Hospodářská ruční knížka. V Pr. 1788 (VI. 1490).

Táborský Mikuláš 1457 stal se bakalářem a 1560 mistrem, načež hned na universitě pražské počal působiti. L. 1465 vyvolen děkanem filosofické fakulty, ale již příštího potom roku naposled jmenován v aktech universitních.

Složil píseň: Ó Jesu Kriste, synu panny čisté (Cithara č. 470).

Taciturnus Jiří z Háje (Hájský), kněz podobojí směru luteranského.

1. Zlatý řetízek pravého katol. a křesť. náboženství. V Pr. 1616. Latině a česky sepsaný katechismus luteranský (IV. 1444). Ded. Kašparovi Kaplíři, Krišt. Voračickému a Adamu Streyčkovi.

2. Ostatek rozjímání o vtělení Emanuele (Index. IV. 1910).

Tallay Daniel, městský úředník v Prešpurku, vydával tam noviny maďarské, a vedle nich 1783 založil i noviny československé, na kterých Št. Leška, Jan Vyskydenský a Jan Šinkovič pracovali (ČČM. 1846, 351.—VI. 1087).

Prešpurské noviny s milostivým c. kr. povolením. Vydávané od 1. července 1783 do 30. června 1787 (VI. 1087). Srov. co Rybička o nich v Světozoru Sl. N. 1861, 257 sld.

Tandariáš (—iuš) a Floribella, román z kruhu krále Artušova, česky vzvělán v druhé polovici XIV. věku.

Správnější text v rkp. Pinvičkově 1457; pokaženější v rkp. Jebsově 1483, odkudž otištěn v Starobylých Skládaních V. Rozbor Václ. Nebeského v ČČM. 1846 (II. 70).

Tanner Jan z Plzně, nar. 1623, vstoupil 1645 do řádu jesuitského, i po 11 let dílem v Praze, dílem v Olomouci vyučoval filosofii a theologii. Sedmnácte let byl ředitelem rozličných seminářův a 19 let zpovědníkem arcibiskupa pražského Jana Fr. z Waldšteina. Horlivý byl podporovatel dědictví svatováclavského. Sám psal latině, německy a česky. Ze spisův jeho latinských připomenouti třeba život Alberta Chanovského „Vir apostolicus, seu vita et virtutes“ (Coloniae 1660, Pragae 1688), monografie o pánech z Šternberka a z Waldšteina, konečně historii města Plzně (rkp. v Č. Museum) a popis císařské legací, kterou k portě otomanské vykonal hr. z Leslie, maje v průvodu svém tři jesuity, mezi nimiž nepochybně i Tannera. Popis tento českým překladem 1669 v Litomyšli byl vydán a Pešinovi z Čechorodu od vydavatele J. Arnolta z Dobroslavína věnován (V. 270). Tanner zemřel v Praze 4. listop. 1694 (Pelcel Jesuiten).

1. Pramen marianský. V Pr. 1653 (V. 1554).
2. Pout z Prahy do Boleslavi. V Pr. 1680 (ib.).
3. Muž apoštolský aneb život a ctnosti Alberta Chanovského. V Pr. 1680 (V. 1291).

Tanner Matěj, bratr Janův, nar. 1630. L. 1646 vstoupil do řádu jesuitského. Po 14 let vyučoval náukám filosofickým a theologickým. Co rektor řídil kolleje staroměstskou i novoměstskou, a dosáhnuv doktorátu písma sv., dvakrát vyvolen rektorem university pražské 1672 a 1674. Dvakrát vypraven byl do Říma k volbě generála řádového. L. 1676 stal se provinciálem. Zemřel v Praze 8. února 1692.

1. Historie o hoře olivetské na Moravě blíže Šternberka. V Pr. 1666 (V. 1173).
2. Bič Kristův na bezbožné v chrámu Páně. V Pr. 1672 (V. 1426).

Br. Tatík či Tatíček Matouš, vzdělav se dříve, nežli k Jednotě přistoupil, v rozličných školách, zřízen na kněžství v Brandýse 1531. Byl prý. člověk učený a musikus dobrý. Znaje německý jazyk, posílávan byl s mládenci bratrskými, když do ciziny vedeni byli na školy. Tak i Blahoslava 1543 provázel do Goldberka. Po mnohá léta spravoval zbor landškrounský. Zemřel v Zábřehu 12. února 1552.

Dvě písně v kancionále bratrském.

Taubmann Tomáš, měštěnín a impressor v St. Městě pražském, vytiskl 1572 Zelotinův kalendář (IV. 762) a 1575 krakovskou pranostyku (ČČM. 1862, 251). K této druhé sám napsal předmluvu, dedikovav ji Václ. Holickému.

z Telče Bartoloměj, syn Klapertův, za Vladislava II. farář v Uherském Brodě, složil píseň: „Věrní křesťané, věřme jednostejně“ (Hanuš MVýb. 62).

Tesák Mošovský Jiří, Slovák rodem z Mošovec dokonav v cizině studia, stal se knězem evangelickým. Pokud vědomo, nejprvé farářoval ve Lstiboři. Tehdá (1577) podepsal artikule náboženské, od Štelcara sepsané (ČČM. 1864, 273). Od 1590 do 1604 byl děkanem v Č. Brodě, načež přejal arciděkanství v Hradci Králové. Z Hradce 1608 odebral se do Kouřimě. L. 1609 od stavův zvolen do obnovené konsistoře, načež brzo dosazen na faru pražskou u Matky boží na louži. Odtud 1611 přenesl se na faru ke sv. Haštalu, tu pak 2. září 1617 zemřel (Navrátil 23). Proslul co výmluvný kazatel. Psal i básně latinské, zejména ke spisům přítele svého, kn. Havla Žalanského.

1. O přátelství. V Pr. 1589 (IV. 704) Ded. Českobrodským.

2. Mnemosynon, písnička sausedům českobrodským na památku složená. V Pr. 1601 (IV. 115).

3. Kázaní 23 v době 1601—1617 (IV. 1613 a 1680).

4. Komedie z knihy zákona božího, jenž slove Ruth, sebraná. Sepsána 1603, a 1604 vydána od syna, Adama Tesacia Brodského, tehdá správce školního u sv. Havla v Praze, kterýž ji správcům tamního záduší připsal (V. 231).

5. Te Deum laudamus. O veliké přízni českého národu, pod obojí přijímajícího, spis křesťanský. V Pr. 1609 (Klíč II. 33).

6. Collis vinaria. O vinohradech, spis na otázky rozdělený. V Pr. 1611 (IV. 1613).

7. Pautník duchovní. V Pr. 1612 (IV. 1892).

8. Tonitrua et tempestates. Spis o strašlivém povětří. V Pr. 1613 (IV. 820).

9. O Ježíše Krista z mrtvých vzkříšení. V Pr. 1615 (IV. 1434).

10. Spis kratičký o smrti těch, kteréž Pán Bůh mimo pomyšlení pojímá. V Pr. 1615 (IV. 1437).

11. Požehnání kněžské. V Pr. 1616 (IV. 1440).

12. Homo foenum. Připomenutí o smrtedlnosti naší lidské. V Pr. 1616 (IV. 1892).

13. Ora et labora. Tenorové a antifony (IV. 115).

Těšinský Jan, kněz podobojí, za Rudolfa II. obíral se alchymií. Spis o umění tomto, jenž se po něm zachoval v Č. Museum, zajímav je tím, že se v něm uvozují všickni spisovateli souvěcí alchimisté.

Tešlák Pavel, nar. 1759 ve Zvoleni, universitní studie konal v Jeně. Navrátiv se domů stal se 1783 knězem a přejal správu církve evang. ve Velké Jasenové. Odtud 1784 přešel do Pojník, potom do Šťávnice, Piliše, posléze do Oroslanu, kdež po dlouhé nemoci 1801 zemřel.

1. Písní původních 14, několik přeložených a některé básně příležitostné.

2. Křesť. modlitby a písně pro pocestné. V Prešp. 1786 nákladem šťávnického měšťana, Štěp. Boboka (VI. 2290).

Textorius Václav Dvorský z Králové Dvora studoval v Praze a pak učiteloval i skládal básně latinské jmenovitě jednu ke cti Kampanově (Dlabač 8).

Jesličky děťátka. 1611 (IV. 132).

Br. Thaddaeus Jan z Meziříčí, kněz bratrský, řídil zbor v Starém Bydžově, kdež mu v nesnázích tehdejších napomáhal pan Rašín; později dostal se do Hradiště nad Jizerou; přebýval tam již 1605. L. 1628 obrátil se u vyhnanství a 1630 usídlil se v Žitavě. Za vpádu saského přišel i on do Prahy a dal tam 1632 u M. Pardubského vytisknouti knížku č. 4., je-

diný to spis český, o kterém z oněch dob máme vědomost, že v Praze vydán. Po krátké episodě pražské opět se vrátil do Žitavy, kdež dům jeho byl shromáždištěm exulantův, kteří pro nesnášelivost lutheránův ukrývati se musili s náboženským svým přesvědčením. Sám Thaddaeus pro smýšlení své nejedno podstoupil příkoří. Když 1648 vydal „Conciliatorium biblicum" zbouřili se proti němu kněžstvo luteránské, i vymohli z Lipska 1650 theologický odsudek závadného jim spisu. Jinou stranou nalezal spis ten ovšem velikou oblibu, tak že 1718 podruhé vydán. Thaddaeus zemřel 1652 i pochován na křížově chodbě někdejšího kláštera žitavského.

1. Vysvětlení o stavu manželském. V Pr. 1605 (IV. 702). V předmluvě obsažen popis rodiny Rašínův. Ex. kusý na Strahově.

2. Promluvení při pohřbu Adama Slavaty. 1616 (IV. 1720).

3. Pohřební kázaní o příhodě jičinské 1620 (ib).

4. Útrpný život a bolestná smrt Pána našeho J. Krista. V Pr. 1632 u Matěje M. Pardubského. Ex. na Strahově.

Br. Tham Michal, potomek waldenských přistěhovalcův z Brandenburku, kteří se v Čechách a na Moravě usadili i s Bratřími splynuli, stal se učedlníkem 1529, knězem 1534. Správcem mnoho let byl ve Fulneku, odkudž i do Landskrouna přicházel. Potom byl v Boleslavi, od 1548 v Polště a naposledy zase ve Fulneku, kdež 27. srpna 1571 zemřel (Fiedler 255). Spolu s Br. Jeleckým a Herbertem redigoval německé vydání kancionálu bratrského.

Tibelli Vaclav Jan, kněhtiskař v Král. Hradci asi od 1712. Tiskárnu po něm vedl syn *Jan Kliment*, zemřelý 1775, po tomto pak vdova *Alžbeta*, kteráž ji 1808 prodala Janu Gabrielu Pospíšilovi.

Tiechan Jakub Norbert, praemonstrát zábrdovický spravoval faru ve Křtinách od 1727 do smrti své 1736 (Wolný II. 2).

Blahosl. P. Maria křtinská. V Litomyšli 1738 (V. 1224).

Tichý Jan Norbert, kněhtiskař pražský v prvé pol. XVIII. věku. Závod svůj měl na Pernšteině.

Tilscher z Rosenheimu Jan Jakub z Dolních Dunajovic, farářem v Třeskovicích a ve Fröllersdorfě, kanovník a od 1732 probošt kapituly mikulovské. Tehdá povýšen do stavu šlechtického. Zemřel 18. dubna 1748.

Kázaní o korunování obrazu marianského u sv. Tomáše v Brně. V Brně 1736 folio, německy a česky (D'Elvert Nachtr. 281).

Tišňovský Jan z P., nepochybně úředník při zemském hejtmanství moravském.

Přípisové a formy listův rozličných podle notule kanceláří markrabství moravského. V Olom. 1558 u J. Günthera (IV. 1151, D'Elvert Beitr. 36).

z Tišňova Martin nejprvé zanášel se písařstvím, pak kněhotiskem. V Humpolci 1443 přepsal spis lékařsko-botanický, řečený Pseudo-Aemilius Macer (Sternberg Pfl. I. 64). L. 1489 v Kutné Hoře vytiskl bibli českou (III. 537). Syn jeho, též Martin, 1489 bakalář, byl professorem a pak měšťanem v Praze († 1520).

z Tišňova Šimon, 1395 mistrem svob. um. a bakalářem theologie učiněn, působil na universitě pražské, kdež se v počátcích hnutí Husova horlivě účastnil, stoje mezi předními řečníky strany své. L. 1409 z rozkazu králova byl děkanem filosofickým a 1411 vyvolen k rektorství. Ale dogmatické stanovisko jeho vždy zůstávalo v církvi, jakož viděti ze sporů jeho s Mr. Pavlem Pražským o církev 1417 a s Jakoubkem o podávání svátosti nemluvňatům. Toť bylo nepochybně příčinou, že, opustiv Prahu, 1419 uvázal se ve faru tovačovskou. Zde obnovil starý boj s Mr. Pavlem, an se též na Moravu byl uchýlil a faru v Dolanech zaujal. List Štěpána, převora kartouského v Dolanech, spůsobil u Šimona konečný obrat, že se z stoupence Husova stal náuky jeho protivník. Sněmu čáslavskému 1421 podal traktát proti čtyřem artikulům pražským (Ungar in Balb. II. 187). L. 1427, zmocněn byv listem kardinála-legáta Jindřicha z Winchestru, účastnil se vánočního hádaní na Žebráce proti Rokycaně a Paynemu (Pal. Urk. B. I. 545). Výčet latinských jeho spisův viz u D'Elverta Nachtr. 236.

List Písečanům, v němž horlí proti učení Jakoubkovu o přijímání pod obojí spůsobou. 1428. Otisk v Arch. Č. VI. 416 (III. 612).

Tkadlček Ludvík, dvořan císařovny Alžběty, ana co vdova po Karlovi IV. od 1378 až do smrti své 1393 dvorem sídlila v Hradci Králové. Ludvík láskou zahořel k dvořance Adličce, a když tato za jiného se provdala, tušil sobě sepsáním hořekování svého. Sám o sobě dí, že jest tkadlec učeným řádem, an bez dřevce, bez rámu a bez železa tkáti umí. Člunek jeho z ptačí vlny (t. j. péro). Z české země prý hlavou, nohama jest odevšad. Z toho viděti, předně že název Tkadlečka jest jen přijatý, za druhé pak že Ludvík byl člověk učený, jakož i sic jinak celý jeho spis o tom svědčí. Dvořané císařovny bráni

bývali z vyšších rodův, a není pochybno, že takovéhož původu byl i Ludvík. Mezi osobami tehdejšími, na které se známky tyto hodí, známe jen jednu, která nazvána křestním tím jménem, za oné doby v Čechách u panstva neobvyklým, t. j. Ludvíka Berku, an se na podzim 1390 v Praze stal bakalářem (LD. I. 269). Pod Adličkou snad se kryje Adla, manželka Jindřicha Berky z Dubé a z Jestřebího, 1405 ovdovělá (Arch. Č. III. 475).

Rozmlúvánie mezi Žalobníkem a Neštěstím. Rkp. na Strahově 1449. Vydáno od V. Hanky v Pr. 1824 ve dvou dílcích (II. 71). Staroněmecký překlad nachází se mezi prvotisky: Hie nach volgend etliche tzumale kluger vnd subtiler rede wissen, wie eyner, der was genant den *Ackerman von behem* beschiltet den tode atd. (Dobr. LG. 158).

o Tobiášovi či **Dobešovi** biblický román z poč. XV. věku. Rkp. 1471 v Stockholmě (Dudík SchwR. 193) a v Č. Museum.

Tomáš, farář v Dubném 1551 a v Blansku 1554.

1. O následování Krista. V Prostěj. 1551, v Pr. u Melantricha 1567 (III. 882). Ded. Hendrichovi z Švamberka.

2. Poklad duše. V Pr. 1554, 1697 (IV. 1833).

Br. Tomáš v sedmi letech *jedním* pérem sepsal konkordancí českou na všecku biblí. I dějin Jednoty dobře byl povědom a mnoho o tom sepsal. Zemřel u vysokém věku, že naň staršího kněze v Jednotě nebylo, v Račicích u Výškova 10. září 1557 (Fiedler 240).

Tomáši Mikuláš, zeman žilinský.

Pravá katolická ručná knižka. V Trnavě 1691 (V. 744). Ded. Jiřímu Erdödymu.

Tonsoris či **Barvíř Jan** z Vrbového v Nitransku, 1745 vydal se na universitu do Wittemberka a 1747 uvázal se ve faru v Oravském Istebném (Tablic Poez. IV.). Zemřel po 1806.

1. Otevření písma sv. Ve Wittemberku 1746 u Tschidricha (V. 651).

2. Kázaní k památce M. Theresie a Josefa II. 1770 (V. 1052).

3. Sana consilia medica, zdravá rada lékařská. V Uh. Skalici 1771 a 1806 (V. 589).

z Topolčan Matyáš sepsal paměti z doby 1586—1601, jichž rkp. na Rajhradě (D'Elvert LG. 59). Zemřel asi 1602 ; pochován v Židlochovicích.

Br. Tossan Daniel, kněz bratrský, studoval bezpochyby v Heidelberce pod theologem, též *Daniel Tossanus* nazvaným († 1602), i zdá se, že teprv tehdá jemu ke cti příjmení své

upravil. L. 1604 a 1614 přítomen byl co svědek svatební v Brandýse (Pam. 1873). Později stal se členem úzké raddy i zemřel v Bělé 1628 (Regenw. 329).

1. Přemyšlování o smrti. 1602 (IV. 1869).

2. Pravé a pobožné vademecum křesťanského člověka a pautníka tovaryš. 1616 (ib.).

z Tovačova Jan, 1513 pobývaje v Litoměřicích, přepsal práva litoměřická a práva většího města pražského. Rkp. v Č. Museum č. 773 (Rozb. I. 166).

Tovačovský z Cimburka Ctibor, syn Jana, nejvyššího hejtmana markrabství moravského, a Žofie z Kunštátu, nar. asi 1437, vzdělán byl za válečníka a praktického státníka, k čemuž podle spůsobu tehdejšího panstva více náležela znalost písma a práv domácích, nežli zběhlost v klassické slovesnosti. L. 1458 za manželku pojal Elšku z Melic a první po sňatku léta sídlil na statku jejím, na Náměšti. Teprv po smrti otcově 1464 přenesl sídlo své na zámek tovačovský. Tím rokem počíná se vlastní jeho činnost veřejná; stalť se sudím dvorským markrabství moravského. Za odporu Jednoty panské věrně stál při králi Jiřím. L. 1466 a 1467 vedl vojsko královské do Slezska, a 11. června 1467 u Pačkova porazil vojsko Vratislavských a biskupa Jošta z Rožmberka. Svého tehdá náhledu na věci obecné zůstavil památku ve spisu svém „Hádaní Pravdy a Lži“, jejž 1467 s nadšenou předmluvou králi věnoval. Jiné o tom svědectví jsou dopisy jeho s olomouckým biskupem, Tasem z Boskovic (Arch. Č. IV. 141—146). Po pádu Zdeňka Kostky z Postupic u vesnice Zvole 1468 přejal velení nad vojskem královým, ale štěstí válečné nepřálo mu; byltě počátkem října poražen u Olomouce. Po zajetí knížete Viktorina u Veselí 2. července 1469 vzložil naň král Jiří úřad nejv. hejtmanství moravského a správu dvorské komory. V začatém již za Jiřího jednání o to, aby k následnictví na trůnu českém povolán byl polský králevic Vladislav, Ctibor rozhodné měl účastenství. Vladislav, byv 1471 korunován, nejen v hejtmanství moravském jej potvrdil a Kralice mu dal, ale i na nejv. kancléřství české ho povýšil, kterýžto úřad spravoval do 1472. Za příměří mezi Vladislavem a Matyášem 1472—1477, kdež všecka téměř moc veřejná na Moravě zůstávala v rukou stavův samotných, obě strany politické i oba králové na tom přestali, aby on byl je-

diným hejtmanem. Od té doby provozoval tam moc bezmála královskou. Když pak konečným mírem 1478 Morava celá přiřčena byla Matyášovi, i tu nic se nezměnilo v politickém postavení jeho. L. 1480 působením jeho v desky zemské na Moravě a v řízení soudní vůbec místo latiny uveden jazyk český. Příštího potom roku k žádosti pánův moravských jal se spisovati paměti své o obyčejích, řádech, starodávních zvyklostech a řízení práva zemského, ježto pak pod názvem „Knihy tovačovské" takořka moci právní nabyla. V doplňování prvotné osnovy nepřestal pokračovati i v pozdějších dobách; v l. 1486—89 připojil k ní část druhou, ve kteréž řeč o poměrech sedlských i městských, o lidech služebných, o válce, o právě duchovním atd. Neposlední o vážnosti Ctiborově důkaz jest, že se sjezdy panské za jeho hejtmanství obecně odbývaly u něho v Tovačově, a že i sic jinak důležitějším přem za nebytí jeho v zemi odkládáno, až by se navrátil. L. 1490 zastihla jej nehoda rodinná smrtí manželčinou, načež on sám po čtyřech letech, u věku plné síly mužské, stoje na vrcholu moci a slávy, 26. června 1494 s životem se rozžehnal. Podrobné vylíčení veřejné činnosti Ctiborovy jest úkolem dějepisu Moravy, jenž v době 1470 do 1494 co nejúžeji sloučen jest s osobou jeho. K němu co ku pramenu moudrosti hleděti uvykla veškera země; jeho vedením nejen dávní spory urovnány, ale dáno zemi zřízení, kteréž daleko přetrvalo život jeho.

1. Kniha hádaní Pravdy a Lži o kněžské zboží a panování jich. Podána králi Jiřímu 1467. Vytištěna v Pr. 1539 u Severina ml. nákladem Jana Cukrmanna z Ruprštorfu (III. 216). Palacký v Děj. IV. 1, 380. Hanuš v Pr. Sitzb. 1862 II. 35. A. Baum a A. Rybička v Pam. 1868, 117 a 319.

2. Kniha tovačovská sepsána 1481 a doplněna 1486—9. Rkp. nejstarší (před 1495) v stud. bibl. olomoucké, druhý 1511 v registratuře zemské v Brně, jiný chován druhdy u desk zemských atd. (III. 291). K. J. Demuth ji podle rkp. deskového vydal v Brně 1858; druhé kritické vydání s užitím všech rkpů, též v Brně, 1868 spůsobil Vinc. Brandl, připojiv životopis Ctiborův a ocenění prací jeho. H. Jireček a V. Brandl v ČČM. 1863, 1867 a 1868.

Třanovský Jiří, lat. **Tranoscius**, Slezák z Těšína, nar. 1591, studia konal v lužické Gubě (Guben), v pomořanské Kolobřeze a ve Wittemberce. Vrátiv se zase do vlasti, 1608 vyučoval na pražské škole u sv. Mikuláše, odkudž se po roce co učitel přestěhoval do Holešova. V Holešově se 1615 oženil, za manželku pojav Annu Polanovu z Polansdorfu. Sňatek ten

nehrubě byl šťastný. V říjnu t. r. Třanovského Jetřich z Žerotína uvedl na faru ve Valaském Meziříčí, kdež zůstal až do vyhoštění (Wolný I. 3, 74). Prvním mu útočištěm bylo Slezsko, kdež přízní uherského velmože, Jana Sunega či Szunyoga na Budatíně, obdržel faru v Bělsku. Když ji pak po třech letech opustiti musil, obrátil se na Slovensko, kdež jej Kašpar hrabě Illešházy povolal za kaplana na zámek svůj Oravu. L. 1631 přejal duchovní správu v Liptovském Sv. Mikuláši a tam 29. máje 1637 zemřel. Pohřební nad ním kázaní učinili Melchior Smrtník a Jan Lochman, veršemi jej oslavili Benjamin Carbonarius, správce školy v Něm. Lipči, a David Eliášových, kazatel v Kubíni. Vše to vytištěno pod nadpisem: Vale Tranoscianum. Básnil i latině; 1629 vyšly v Břehu: Odarum sacrarum sive hymnorum Georgii Tranoscii Thesinensis libri tres.

1. Konfessí Augspurská. Latině a česky. V Olom. 1620 (IV. 1215). Ded. městské raddě těšínské.

2. Phiala sanctorum (odoramentorum), t. j. nábožné modlitby. V Levoči 1631 a 1635, v Laubně 1745 atd., posledně při Citharo v Pešti 1874. (V. 1534). Ded. Anně Szunyogové rodem Thurzové a Magdaleně Rafajové.

3. Cithara sanctorum. Písně duchovní staré i nové. V Levoči 1636 a potom až do 1874 67kráte, a to v Levoči 9krát, v Trenčíně dvakrát, v Lipsku jednou, v Laubně dvakrát, v Žitavě jednou, ve Vídni 2krát, v Prešpurku 18krát, v Praze jednou, v B. Bystřici 2krát, v Budíně 3krát, ostatek v Pešti s četnými vstavky pod redakcí Horčičky 1684, Hruškovice 1745, Institorisa 1787, Ondřeje Plachého 1788, Kašpara Fejérpatakyho 1822, Samuele Ambrozia Radvanského, Jiřího Ribaye Cinkotského, Jana Kollára a Sam. Lišky. První vydání obsahuje 400, poslední pak (1874) 1148 písní (V. 86). Monografie od Ludevíta Haana: „Cithara Sanctorum, její historia, její původce a tohoto spolupracovníci“ (v Pešti 1873).

Třanovský Samuel, syn Jiřího, po otci evang. farář v Sv. Mikuláši, přestoupil k církvi katolické.

V Citharo od něho dvě písně.

Trojan Adam z Benešova, stav se 1609 v Praze bakalářem, obrátil se k duchovenství. V době povstání stavovského farářem byl ve Vimperce, odkudž 14. června 1621 u vyhnanství, nepochybně do Kulmbachu, odebrati se musil. Strasti tehdejší popsal v básni latinské „Exilium A. Trajani Benešovini, propter sinceram evangelicae fidei confessionem infracto animo susceptum et ab ipso carmine elegiaco descriptum“ (1622). Žil ještě 1632.

1. Historie o válkách. Rkp. (V. 550).

2. Pouť betlemská. Rozjímání v rytmích. 1632 (V. 166).

3. Starých kmetův nepohoda. Verše (ib.).
4. Defectionis causa et remedium. Příčina odpadnutí a lék proti tomu (Klíč 2).

Trojan Bylanský Jan, potomek rodiny vládycké Trojanův z Bylan a z Rosfeldu, snad otec Samuele, kterýž byl úředníkem panství kosteleckého nad Černými lesy u Smiřických.

1. Písnička pobožná. V Pr. 1580 (IV. 80).
2. Život M. Jana Husi. V Pr. 1597 (IV. 622).

Trojan Václav z Heřmanova Městce, kněz pod obojí a exulant.

1. Horlivé modlitby v čas válek, též i písničky. V Pr. 1618 (IV. 1991).
2. Výklad ze zjevení sv. Jana o veliké ohavnosti bludu Antikrista. Rkp. u Bočka (IV. 1544).
3. Písnička svatá pravdivá z celého zákona vydaná. Vytištěna při Kinclově zrcadlu 1745 (V. 141, 1601 a 1641).

Trojanská kronika sepsána prvotně jazykem řeckým od Diktya Řeckého a Dareta Trojanského a v latinu přeložena 1287 od soudce messinského, Guidona z Columny. Český překlad máme dvojí. Starší, kterýž vyniká plynnou řečí a květným slohem, pochází asi z prvé polovice XIV. věku; mladší „v českú řeč slovo od slova“ přeložen byl k přikázaní mincmistra Petra Zmrzlíka l. 1411.

Dvojnost překladu dolíčena v Rozpravách I. 1860, 74. Rukopisy vyčteny od Hanky v pojednání „Prvotisk český a prvotisk polský“ v ČČM. 1840, 77—92. Tam vypsány jsou i spory, ježto o první vydání tiskové Dobrovským byly vzešly. Tištěna v Plzni 1468, v Praze 1488, 1603, 1790, 1812 a 1843 (Jungmann a Hanuš III. 92, Hanka č. 1 a 36). Srov. *Bašlský, z Jenšteina, z Týna Horšova, Zmrzlík.*

Trautmann Samuel, quaker, kněhkupec v Břehu slezském, kdež 1740—1746 drahně kněh českých vydal. Jmenovitě biblí halská 1745 (V. 653) jeho nákladem zpořízena. Rovněž vedl náklad na knihy Jiříka Ambrozyho.

Třebnický Štěpán, Slezák v Uhrách vychovaný, knězem byl A. V. ve spišské vsi Sv. Tomáši. L. 1583 od bratrstva horno-hernadského vyvolen seniorem. Přeložil vyznání pětiměstské (totiž měst Košic, Přešova, Sabinova, Bardyjova a Levoče), překlad ten však teprv 1614 vydán v Košicích zároveň latině, německy, uhersky a slovensky (IV. 1426).

Třeboňský J. Kr. viz **Krištof Jan.**

Třeboňský, lat. **Trebonius Vavřinec** 1502 stal se bakalářem a 1504 mistrem svob. um. (LD. II. 200 a 207), na-

čež hned na fakultě filosofické čísti počal. Hodnost děkanskou zastával po třikráte 1509, 1511 a 1512. Zápisky jeho z těch dob (ib. 228, 236 sld.) vynikají jádrem a obšírností. Jmenovitě žalostně vzpomíná úpadek university. Zabíraje se do příčin, naříká na rozdvoj a nemír náboženský, zvláště pak touží na Bratří, kteří prý, oblíbivše sobě prostotu, krutými se ukazují nepřátely náuk, studiím světským záští opověděvše a pěstovateli jejich nevážně pohrdajíce (ib. 239). Asi 1518 jmenován kazatelem při kapli betlemské (St. Un. 91). Na podzim 1517 učiněn rektorem a v úřadu tomto ku konci přivedl spor o ephemeridy, mezi Příbramem a Žateckým vzniklý (ib. 89). Assessorem konsistoře podobojí byl od 1518 (Slav. Pam. I. 325). Když Cahera z Prahy vypovězen, stavové podobojí 8. října 1529 úřad administratorský vzložili na Mr. Vavřince a Mr. Václava Únhoštského (Bor. I. 50). Tehdá se úsilovně přičiňoval o smír mezi raddou městskou a vypovězenci Hlavsou, Mr. Václ. Danielem z Javořice atd. (Bartoš 312). Zemřel, jsa podruhé rektorem, 7. června 1531 (LD. II. 301) i pohřben v kapli betlemské.

Česká kázaní, Sermones Laurentii nadepsaná, v rkp. 1538 psaném, jenž se chová v dvorní bibl. vídenské č. 4277. Zač.: „Ktož v nenávisti má život."

z Třebska Petr oddal se na lékařství, ve kterém se pod vedením Mr. Jana Černého vzdělal a již před 1526 sobě dobyl doktorské hodnosti. Po učiteli svém usadil se v Litomyšli, ale 1526 tamní svůj dům prodal Adamovi bakaláři (Pam. 1871, 44), i přesídlil se do Prahy. Zde 1520 zpořídil nové vydání spisu Mr. J. Černého „O nemocech morních," připojiv k němu předmluvu, ve kteréž vypočítává i ostatní jeho díla a připsav je příteli svému Zachařovi z Chrudimě na Horách Kutnách (Ruda o Černém).

Tribalius Martin* z Holic, kněz evangelický, 1600—1602 farářem byl ve Smolnici u Panenské Týnice.

1. Jedenáctero kázaní pohřební, všem křesťanům k rozjímání užitečné. V Pr. 1600 (IV. 1611). Ded. Jaroslavovi, Václavovi a Janovi Kaplířům z Sulevic na Čížkovicích, Sulevicích a Koštálově, vlastním strýcům.

2. Kázaní o setrvání vyvolených božích. 1602 (ib.).

Tribulecius Zikmund z Prahy, syn Jana z Lipkovic, děkana píseckého a kolinského, kněz podobojí směru luterského, od 1595 kaplanoval v Kutné Hoře, 1597 byl farářem v Petrovicích; odkudž se 1598 dostal na faru v Lochenicích na podacím

králohradeckém (Švenda Ž. Obr. V. 28). Tu pobyl až do 1608. Tehdá si jej miletinský pán, Bartoloměj z Waldšteina, takovou měrou oblíbil, že se vší mocí o to zasazoval, aby jej dostal do Miletína, a přes odpor Hradčanův, kteří Tribulecia pustiti nechtěli, cíle svého dosáhl (Jandera Miletín).

1. Rozjímání o ráně meče. V Pr. 1597 (IV. 1858).
2. Kázaní o tajemství večeře Páně 1606 (IV. 1624).

z Trincle Štěpán Petr v Pr. 1697 vydal spisek vzdělavatelný „Hlas volající na paušti" (IV. 1448).

Tristram a Isolda, román z kruhu krále Artušova, česky vzdělán v druhé polovici XIV. věku (ČČM. 1861, 273). První zpráva o známosti jeho v Čechách nalezá se v legendě o sv. Kateřině (vyd. Erbenova str. 135).

Rkp. na Strahově 1449 a Jebsův 1483 v Stockholmě. Otištěn v St. Skl. IV. Rozbor Václ. Nebeského v ČČM. 1846, F. Šulce v Lumíru 1875 (IV. 69).

Trnický z Trnice Jiřík, potomek patrické rodiny měšťanské, usedlé v Praze a v Kutné hoře. V obou městech držel zboží šosovní, mimo to pak náležel mu statek Přední Dvoři. Jméno jeho a syna Zivalda vyskýtá se mezi podporovateli stavby kostela svatobarborského v Hoře, kdež i erb jeho na klenbě vyobrazen s letočtem 1547 (Pam. 1858, 118). Jsa milovník básnictví a hudby, sám se ve veršování pokusil. Složil jmenovitě popis turnajů, kteréž 1562 při korunování Maximiliana II. na království české slaveny byly na dvoře hradu pražského. Zemřel asi 1569.

Popis turnajů 1562 v 23 slokách. Ded. cís. Ferdinandovi I. Z části otištěn v Abh. b. G. W. 1798, 118. Srov. Pam. 1856, 176. Rkp. v dvorské bibl. vídenské č. 4279.

Troplberger viz **Krupěhorský M.**

Trubač Jan, služebník či servus pánův novoměstských v Praze, 1528 přepsal sbírku právnických spisův nyní v Č. Museum (Hanka v Rozb. I.). Téhož roku dokončil přepis letopisův českých od 1378 do 1518 (St. l. XI.; III. 129).

Truhlář Vilém, svá hlava, jak jej Blahoslav nazývá. Množství písní nadělal, ale ty prý se lépe hodí řemeslníkům do verkštatu anebo za konvičky, nežli kantorům do kůru (Blah. de cant.).

V šamotulském kancionále 1561 píseň: Bože otče, synu, také duše svatý.

Trutnovský Jan z Litomyšle, nar. 9. dubna 1725. L. 1746 vstoupil do řádu jesuitského i dosáhl doktorství filosofie

a písma sv. Po 18 let vyučoval náukám gymnasialním, 5 let byl dějepiscem řádovým a 7 let praeses juniorum, kterým po dvě léta přednášel historii. I bibliotheku klementinskou dvě léta spravoval. Po zrušení řádu učiněn praefektem malostranského gymnasia.

1. L. Fraydta marianská kázaní. Dva díly. V Pr. 1776—9 (VI. 1919).
2. Ant. Janši o chování včel. V Pr. 1777 (VI. 1509).
3. Příkladné vypravování biblických skutků. V Pr. 1779 (VI. 1876).
4. Traktát neb snešení o pokoji mezi císařovnau a králem prušanským (mír těšinský). V Pr. 1779 (VI. 936).
5. L. Fraydta učení křesťanské neb kázaní nedělní a sváteční. 4 díly. V Pr. 1779—81 (VI. 1919).
6. L. Muratoria myšlení o vyptýlení neb vypuzení veřejného žebrání V Pr. 1781 (VI. 1225).
7. Krátká kázaní po mši. Dva díly. V Pr. 1784 (VI. 1919).

Tugurinus Duchoslav, syn souseda čáslavského, Pavla Příbramského příjmím *Chalupa,* bakalář 1573. L. 1575—79 rektorem byl na škole v Chrudimi. L. 1579 pojal Lidmilu, vdovu po Janovi Pěčkovi z Radostic, i tím se stal otčimem Michala Pěčky. Téhož roku chrudimská jej obec přijala za předního písaře radního. Úřad ten zastával do 1597. Od té doby obci sloužil co radní i poslanec sněmovní. Zemřel 1607. Duchoslav svou dobou proslul mezi básníky latinskými; mimo menší žalozpěvy a chvalozpěvy složil dvě větší básně rozpravné o Panně Marii a Kristu Pánu, ježto po smrti jeho Pěčka vydal: „*Αὐτογνώσεος* libri duo.“ Pr. 1612. I v českém skládaní se pokusil, jakož svědčí některé jeho verše v knihách chrudimských.

Paměti chrudimské (IV. 470).

Tuček Řehoř, generální kazatel řádu dominikanského a 1768 převor kláštera v Nymburce. Vydal sbírku kázaní:

Požehnání z rosy nebeské a z tučnosti zemské. V Kr. Hradci 1768 (V. 883).

Tůma Karel Jakub Ferdinand 1706 německy a česky v jednom svazku vydal „nově vynalezenou a z gruntu vypracovanou početní knihu“ pod titulem:

Počet hlavní interessní. V Pr. 1706, stran 1426 (V. 506).

Br. Tůma Přelaučský či **Tomáš z Přelauči,** muž slovesně vzdělaný, latiník nezlý, dosti učený za svého věku a opatrný. Prvotně byl knězem svěcení římského, ale přidal se k těm, kteří byli při samých počátcích Jednoty bratrské. L. 1467 když se v Lhotkách stalo „vyzdvižení původu služebního,“ připadl naň los na kněžství bratrské. L. 1499 zřízen

byl na biskupství a 1507 po smrti Br. Prokopa učiněn sudím Jednoty. Častá míval hádaní s kněžstvem katolickým, jako jmenovitě s farářem holešovským v přítomnosti Albrechta z Šternberka, pak s Henrikem Institorisem o přijímání pod obojí spůsobou. Br. Šimona při proti faráři kn. Tomáši Lipenskému na sebe vzal a místo něho psal (Jaffet Hlas 79). Ve sporech 1490 stál sice při straně pokročilé, ale nikdy nepřestal býti milovníkem staré prostosti. Toť byla příčina, že s Br. Lukášem nevelmi dobře byl k posledku; jen shovívavostí Tůmovou zabráněna roztržka. Poslední léta svá Tůma prožil v Přerově, kdež 23. února 1517 život dokonal i pochován na hřbitově, kterýž tehdá od pánův Šiškův Slavkovských zakoupen pro správce bratrské (Meč 143, Fiedler 223).

1. Psaní Albrechtovi z Šternberka a na Holešově o původu Jednoty bratrské a o chudých lidech. 1502 (Bl. h. 109, III. 735). ABr. III. 202—224.

2. Psaní jakémus panu Zigmundovi. 1502 (Bl. h. 109).

3. Psaní Br. Vavř. Krasonickému do Litomyšle. 1506 (Bl. h. 112, III. 748).

4. Odpověd kn. Tomáši Lipenskému na místě Br. Šimona. 1507 (III. 750).

5. Psaní Vilémovi z Pernšteina 1509 v příčině pokušení přišlého na Jednotu a zastavení zborův i služeb. ABr. III. 282—7.

6. Psaní Janovi Kostkovi v též příčině. ABr. III. 290.

Tumler J. J., kněhtiskař v Báňské Bystřici, jenž knihy české tiskl 1784—1788.

Turček viz **Černín H.** a **Vratislav Václ.**

Turek Jan, z Německého Brodu, 1612 mistrem svob. um. (St. Un. 219). Jiný Jan Turek, z Roudnice, učiněn bakalářem 1581.

Kázaní o dvojích hříšnících. V Pr.? (Příd. 161, Klíč 153).

Turnovský Václav viž **Slovacius.**

Turzo Jan, Slovák, 1736 elegii sepsal na smrt trenčanského měšťana Dan. Koglera, která pak přitištěna k pohřebnímu kázaní od M. Augustini (V. 1092).

Tyčka Mikuláš, kněz katolický, kterýž k žádosti Tomáše z Prostiboře sepsal i vydal:

1. Spis o pravém pokání křesťanském. Každému zvláště časuo těchto své spasení milujícímu znáti jest potřebný, užitečný a spasitedlný. V Pr. 1521 u bílého lva (III. 783, Hanka 89), 4°. listů 8. Ex. v Olom.

2. Od Tyčky tuším pochodí též spis o zlém knězi, zachovaný v manuálníku Korandově a od původce svého 1498 připsaný Mikuláši Trčkovi. Bratří naň vydali polemickou odpověd (ABr. VI.).

z Týna Horšova Petr 1407 přepsal kroniku Pulkavovu. Rkp. v augustinianském klášteře na St. Brně (Dudík SchwR. 392).

z Týna Horšova Vavřinec 1469 učinil přepis kroniky trojanské, jenž nyní jest majetkem un. bibl. pražské XVII. B. 6.

U.

Uberin či **Huberin Sylvius** z Třebíče náležel k Jednotě bratrské, ačkoli až po 1587 nebyl „žádným správcem a služebníkem církevním.“ V dialektice velmi byl zběhlý, že jej Šturm sám, ač ne bez přísady posměšku, nazýval „třeskutým logikářem.“ Proti „Srovnání“ a „Ozvání“ Šturmovu odpověď sepsal a Starším bratrským předložil. „Ta jest před rukama“, psal 1587; „však že jest na světlo nevyšla, jsou toho některé příčiny, a snad k tomu ještě dosti času jest.“ Počátkem t. r. navrátil se z Polska do Třebíče, a tu našed „Šest důvodův“ Šturmových u Dačického tištěných, nedlel na ně sepsati odpověd, kterou pak 2. března poslal témuž Dačickému. „Měl bych sic ji kde dáti vytisknouti“, psal mu, „ale z jistých příčin Vám sem ji k vytištění odeslati umínil, maje toho i zprávu, že byšte se slyšeti dali, kdyby Bratří jakou odpověd sepsali, tu že byšte také vytisknouti chtěli. Nerad bych“, doložil, „abyšte ji maje, našim nepřátelům prvé, nežliby vytlačena byla, ukázali.“ Zároveň nabízel se Dačickému, „nebude-li míti překážky, že by mu k vytištění odeslal i ty odpovědi na obojí spis Šturema“ (tak píše důsledně, ač jej Šturm za to viní z neumělosti deklinace české). Dačický přání jeho vyhověl, vytisknuv „Odpověd“, ale připojiv k ní i „Šest důvodův“ a list jak Uberinův, tak Šturmův. Když pak Šturm na to vydal Apologii, Uberin odpověděl ještě jednou. L. 1587 přesídlil se do Loštic nad Moravou blíže Mohelnice (Wolný I, 4).

1. Odpověď na šest důvodův podvodných jakéhosi Dr. Václava Šturema. V Pr. 1587 (IV. 1323). V Bočkově sbírce je spisu toho rukopis, datovaný z Loštic (mylně: Lovčic) nad Moravou.

Na to Šturmova „Apologia“ 1587; na tu opět:

2. Spis proti churavé a hubené apologii neb obraně Dr. V. Šturema, jíž všecky z Jednoty bratrské odsuzovati nepřestává (ib., známý posud jen z Indexu).

Ungar Karel Rafael z Žatce, nar. 12. dubna 1743, vstoupil 1759 do řádu praemonstrátského na Strahově, kdež 1770 spravoval knihovnu a sbírku mincí. L. 1780 ustanoven prvním kustodem universitní bibliotheky v Praze. Tu Unga-

rovi připadl úkol vlastního zřizování a pořádání. Od něho pochází založení zvláštního oddílu „bibliotheca nationalis“ zvaného, v němž obsaženy knihy od Čechův psané a všecky v Čechách i na Moravě tištěné. Zejména se snažil o zjednání vzácných českých starotiskův (Tham Obrana). Ze zrušených 1782 klášterův valem sváženy do Klementina bedny písemností a kněh, jež bibliothekáři bylo brakovati a rozdělovati. V zrcadelní kapli bedny se otevíraly a vybíraly. L. 1784 po povodni v provlhlých místnostech těchto Ungar si uhonil téměř chorobu. Mimo to se mu podařilo vypátrati zaniklé bibliotheky Václava z Vřesovic a Jana Fr. Löwa z Erlsfeldu i připojiti poklady jejich k bibliothece universitní. L. 1782 k návrhu jeho farářům odňaty Indexy kněh zapovězených (Dobr. L.Mag. 1786). L. 1785 vzloženo naň a na Tomsu probrakování kněh dědictví svatováclavského (Rozpr. I. 25). Vedle této činnosti úřední záhy začal pěstovati dějiny literatury domácí; pohříchu, že jej příkrá jeho povaha uvedla ve spory se všemi bezmála českými učenci. L. 1776 vystoupil s prvním dílem Balbinovy „Bohemia docta.“ Když pak 1777 P. Kandidus vydal díl II. téhož spisu, Ungar odezval se otištěním a zkritisováním Candidových poznámek ve svém vydání téhož dílu 1778 (o kterémžto sporu viz při Kandidovi). Třetí díl vyšel 1780. Dobrovský, rozmrzen Ungarovou proti Kandidovi neurvalostí, ujal se tohoto a 1779 zkritisoval onoho ve svých „Corrigenda in Bohemia docta Balbini, juxta editionem P. Raph. Ungar.“ Ungar tím popuzen udeřil na Dobrovského nově založený časopis literární „Böhmische Literatur“ v bezejmené „Revisí.“ Boj veden od 1779 do 1780 i ukončen tím, že Dobrovský ve své „Antwort auf die Revision der böhm. Literatur“ 1780 mírnějším tónem odpověděl, anobrž Ungara přívětivostmi sobě získal. Přispěla k tomu nemálo obapolná shoda smýšlení a jistě také, že tehdá již oba náleželi ke spolku svobodných zedníkův. Ungar v pražské loži 1782 zastával úřad ephora. Toť nepochybně i ponutkou, že se 1788 dal převésti v počet světského kněžstva. L. 1792 udělen mu titul císařského rady, i zároveň povolán do pražského studijního konsessu co referent u věcech bibliothečních. Zemřel 14. července 1807, raněn byv mrtvicí, i pochován na hřbitově volšanském (A. Spirk Geschichte der Univ. bibl. zu Prag).

1. Revision der böhmischen Literatur auf das J. 1779 in Briefen. Na titulí obrázek, jak učitel tresce žáka, i připojen výrok Quinctilianův: „Scripta est lex, ne quis impune fiat petulans.“ Prag I. 1779, II. 1780. Beschluss der Revision der böhm. Lit. 1780. Ku konci přídavek: An das gelehrte Publikum.

2. Versuch einer Geschichte der Bibliotheken in Böhmen. Pr. 1785.

3. Allgemeine böhmische Bibliothek, jíž pohříchu jen část, bible obsahující, 1786 vydána v Dobrovského „Liter. Magazin.“

4. Žižka's militärische Briefe und Verordnungen. Pr. 1790.

Urban Jiří, soused i fabrikant berlinský, 1765 v Hali vydal Komenského historii o původu Jednoty br., Útočiště v soužení i Kšaft. Mimo to uveřejnil Kleychův Rejstřík starých písní bratrských, sám k tomu přidav zprávy o skladatelích nových některých písní.

Br. Urbanides Pavel, kněz bratrský, 1600—1614 byl správcem zboru v Rohatci. L. 1614 přeložen do Znorova, kdežto do nové báně na věž kostelní sepsal spis pamětný o událostech souvěkých. V Znorově vytrval do 1625, načež se u vyhnanství odebral (Wolný I. 2).

Památka přebylých i přítomně za mého věku dějících se věcí od l. 1600 do 1614. Rkp. s přídavkem pro dobu 1625—42 v archivě fary strážnické (D'Elvert LG. 121).

- **Urtika Daniel František,** jsa kandidátem filosofie, na r. 1637 v Praze u J. Sedlčanského vydal kalendář český i německý i dedikoval jej raddě staroměstské (Ex. v městském archivu pražském).

Uštvanius Tobiáš z Mezříčí stal se 1585 bakalářem (LD. II. 347) a 1614 byl děkanem v Náchodě. Kázaní jeho nad Albr. Smiřickým vydáno od Phagella.

Uzeróci Matyáš, kněz katolický, farář ve Stupavě, později kanovník a od 1731 kapitulní kustos v Ostřehomě (Lányi Cat. clerus érdemei II. 38).

Poklad marianský. V Prešp. 1722 (Sl. Pohl. I. 2).

V, W.

Vacerad 1202 přepsal biskupa Salomona Dictionarium universale, též Mater verborum řečené, dílem do textu, dílem nad řádky vkládaje glossy české.

Rkp. z březnické bibliotheky hrabat Kolovratův dostal se do Č. Museum, kdež v něm 1827 české glossy objeveny. Zpráva o tom v ČČM. 1827. Otisk

v Hankově Sbírce slovníkův 1833, v Šafaříka a Palackého Aelteste Denkmäler 1840, v Konstantina Skvorcova: Глоссы Mater verborum (St. Peterb. 1853). Wocel v Pam. 1854, Hanuš v Pr. Sitzb. 1865.

Vacetinský Nikodem, muž vzdělaný a světa zjezdilý, jenž se Br. Blahoslavovi k službám přikázal a k předním jeho důvěrníkům náležel. V chorobě mistra svého nejednu proň konal dalekou cestu o léky. Jednou tím úmyslem byl až v Benátkách i přinesl odtamtud píseň maloruskou, kterou Blahoslav co ukázku „dialektu slovenského“ do Gramatiky (341) vložil. Taktéž jezdíval k Dr. Kratonovi do Vídně. Přitom obstarával ovšem i jiná vážnější vzkázaní. O dvou takových poselstvích 1568 do Vídně a do Olomouce sám širší zprávu napsal. Nepochybujeme, že *Br. N.*, jemuž Gramatika Blahoslavova věnována, jedna a táž osoba jest s Nikodemem, i vidíme tudíž, jak horlivý byl milovník jazyka českého. Po Blahoslavově smrti usadil se ve Vídni. Tehdá se k němu Br. Eneas obrátil, odporučuje mu Pavla Pressia, „aby prý podle obdarování, jakéž má, promovoval jej na doktorství theologie“ (ABr. XI. 455). Že s Kratonem zůstával v přátelských svazcích, viděti z listu tohoto k Br. Štefanovi 1575 (Quell. 404). Není nepodobné, že on původcem byl spisu, proti obraně Slavatově 1597 pod pseudonymem *Nikodema Philadelpha* složeného.

1. Paměť o poselství do Vídně 1568 (ABr. X. 357—360, otišt. v Světozoru Sl. N. 1861, 330 sld.).

2. Paměť o tom, co se dálo na synodu olomouckém v máji 1568 (ABr. X. 399—420).

Václav kněz viz **Řezník Václav.**

Valášik Jan, farář v Barce v dioecesí ostřihomské, přeložil z maďarštiny Ondřeje, biskupa sedmihradského:

Príklad života kresťanského aneb zrcadlo, t. j. život svatých. V Trnavě 1751 (Horányi III.).

Walcer Zdenko, cisterciák kláštera sedleckého, 1738 o sv. Janu N. vydal kázaní (V. 994).

Valda Burian, kněhtiskař na St. M. pražském 1575—1611. Paprockému pomáhal při úpravě Nové Kratochvíle. I starší spisy otiskoval, jako Ceškovy Řeči 1579; též noviny vydával 1575—1598.

1. Historie rozličné o divných a mnohých věcech. V Pr. 1580 (IV. 259). Viz ČČM. 1862, 368. Valdova práce snad též:

2. Rozmlauvaní Petra sv. se Pánem o obyčejích a povahách nynějšího lidu na světě. V Pr. 1585 (IV. 678 a 1834).

Valda Oldřich, knihtiskař pražský od 1594 činný, 1613 koupil tiskárnu kn. J. Hanuse. Zemřel po 1615.

1. Pranostika duchovní. V Pr. 1606 (IV. 1875).
2. Nešpor český. V Pr. 1615 (IV. 1989).

z Waldšteina Brtnická Alžběta, dcera Jana z W. na Sedčicích, manželka Adama mladšího z Waldšteina na Hrádku nad Sázavou, přeložiti dala Trocedorfovy modlitby na žalmy a překlad kázavši vytisknouti, manželu svému jej připsala (Phagellus v předmluvě na Psalmodii). Nedlouho potom zemřela na Hrádku 1614; kn. Matěj Plzenský a Cikáda učinili jí pohřební kázaní. Zigm. Krinit ji 1610 věnoval své Diarium christianum.

z Waldšteina na Brtnici Burian, přítel Viléma z Pernšteina (Arch. Č. VI. 543 a 547). L. 1520 přijat od něho za rozsudí (ib. I. 114 a 124). Byl muž literatury milovný a horlivý kališník. L. 1503 od Stanislava Křižanovského přepsati sobě dal Výklady Rokycanovy (Dudík SchwR. 145 a 150). Sám pak složil dvě písně, ježto se nalezají v Hodináři, přepsaném od M. Bubly pro Burianova bratrovce, Zdeňka mladšího. Písně ty z části otištěny jsou v ČČM. 1851. II. 75.

z Waldšteina na Dobrovici a Kunžberce (Křinči) Henyk, druhý syn Jindřicha a Markety z Lobkovic. Studia svá vedl na universitě wittemberské (Dudík SchwR. 366), načež další po Evropě cesty konal. Bezdětná smrt staršího bratra, Viléma Voka 1593, přivedla jej v držení statkův otcovských, ku kterým později přikoupil Chotěšice a 1599 Týnec. L. 1596 za manželku pojal sestřenici svou Marii, dceru Krištofa z Lobkovic. L. 1600 obrátili se k němu kollegiati o pomoc peněžitou na opravu kolleje Karlovy (ČČM. 1847 II. 402), jakož pak s universitou zůstával v bližším spojení. Zvelebiv v Dobrovici školu, z počátku chtěl prý ji odevzdati jesuitům, leč dal se namluviti farářem tamním, Martinem Dentulinem z Turtelšteina, a obrátil se o to 1601 k Mr. Bacháčkovi (ib. 1845, 380). L. 1606 byl hejtmanem kraje boleslavského. V událostech 1609 neměl zřejmého účastenství, s zalíbením zanášeje se literaturou a jsa od toho nad to postavením svým co rada a komorník arciknížete Maximiliána zdržován. L. 1612 vydal Dobrovickým artikule, kterými poměr jejich k vrchnosti do podrobna vyměřen (Pam. 1868, 260 sld.). L. 1610 zařídil si tiskárnu na zámku svém Dobrovici, i jal se vydávati nej-

prvé své spisy; později tam tištěny i cizí práce. Impressí tuto z počátku spravoval Daniel z Karlšperka, od 1612 Ondřej Mizera. Okolo 1614 vstoupil Henyk v bližší svazky s prokuratorem Václ. Magrlem, jehož spis o událostech posledních let přejal k vytištění. Po novém roce 1616 byl první dílec úplně, druhý bezmála celý dotištěn. Co se z knihy dostalo mezi lid, velikou vzbudilo nevoli u dvora. Rukopis byl zabaven, a Henyk i Magrle pohnáni k odpovídání. Učinili to oba způsobem nehrubě důstojným. Magrle sčetl vše na Henyka, a Henyk na tiskaře Mizeru, i zakázal se, že jej k určitému dni postaviti chce. Ale místo, aby slovu dostál, přijev domů z Prahy, rozkázal ubohého a nevinného člověka na zámku Dobrovici pokoutně stíti a potají zakopati, před kanceláří pak vymlouval se tím, že se mu Mizera z vězení vylámal a pryč utekl. Vražda nicméně přišla na jevo; mrtvola úředně byla vykopána a za Mizerovu uznána. Na Henyka v únoru 1617 nový vyšel půhon. Ten den, když se měl postaviti, žádal milosti a uvolil se 50.000 kop míš. do komory královské složiti (Skala II. 118, Slavata Pam. II. 308). Mimo to již od 1607 vedl sám tuhý process proti domnělým kouzelníkům, kteří prý čáry svými hubili dobytek. Divné to svědectví o povaze osvícenosti tehdejší! I v tom mu od úřadův překážka položena. Aby se z vin na něho sčítaných očistil, sepsal či sepsati dal apologii, která pod smyšleným jménem *Jana Pravdy Litovanského* v máji 1618 byla vytištěna. Potom jal se stavy, beztoho již podrážděné, pokoutně pobádati k pozdvižení (Skala II. 185), až pak se k rokování sněmovnímu o to, zdali Ferdinand II. k správě království českého připuštěn býti má, sám osobně dostavil. Přímluva jeho zněla v ten smysl, „že král Ferdinand nemá zůstati“ (Slav. Pam. II. 301). Za Fridricha Falckého nebyl nečinným, ačkolik jména jeho nikde v postavení vynikajícím neshledáváme. Po převratu byly statky jeho Dobrovice a Křineč, jakož a statky druhé manželky jeho, Kristiny Nibšické z Holtendorfu, Újezdce a Bratronice, zkonfiskovány a Albrechtovi z Waldšteina prodány. Henyk sám, sebrav co moha hotových peněz, uprchnul i s paní do Drážďan. Oba otráveni byvše, 1627 zemřeli v Míšni. Syn jeho Jindřich zastřelen co mladík 18letý na náměstí drážďanském, načež pozůstalost pobrána od saského fisku (Pam. 1868, 262). Tiskárnu nápad-

níci jeho darovali kn. Kr. Megandrovi, od něhož prodána kn. Martiniovi (Obrana 435). Heslo Henykovo, které se nachází i na medailii, jemu ke cti 1614 ražené, bylo: Nobilitat virtus (ČČM. 1842, 90).

1. Krátká zpráva o řádu politickém. Na Dobrovici 1610 (IV. 732).

2. Písničky pěkné a starožitné. Na Dobr. 1610 (IV. 128). Přidán spisek Zigmunda Krinita o manželství.

3. Zrcadlo potěšení manželům. Na Dobr. 1610 (IV. 1886).

4. Jana Pravdy Litovanského Apologia nebo vypsání velikého a těžkého neštěstí, ve které JMst. urozený pán, pan H. z Waldšteina původem a spiknutím zlých, lstných, neupřímných lidí a rušitelův dobrého řádu a práva uveden býti ráčil. Vytištěna l. 1618 dne 7. máje (IV. 503). Ded. Henykovi z Waldšteina. Ex. v bisk. bibliothece litoměřické.

z Waldšteina na Hrádku nad Sázavou Jan, též **Hanuš**, syn Viléma na Lomnici († 1557) a Apollonie Černčické z Kácova. Od mládí vychován v starověrném utrakvismu a v nenávisti proti Bratřím. Smýšlení toto vyniká hned při prvním jeho na veřejnost vystoupení. L. 1544 Zigmund Valkoun bral si dceru paní Čabelické na Vltavském Týně, a obě strany, náležejíce k Jednotě, uzavřely, aby oddávky vykonal Br. Mach Sionský. Tu pan Jan, pobývaje tehdá na Břežanech u Zbraslavě, smluvil se s několika tovaryši, aby to překazili a oddávky skrze děkana sedlčanského spůsobili. Podařilo se jim v skutku, že lid v Týně poněkud pobouřili, ale záměru svého nedosáhli, ačkoli bratrští svatebníci před králem odpovídati musili (Červ. hist. 318). Přes to vše první manželku měl z rodu bratrského, Alžbětu Krajířovnu. Pánem na Hrádku Komorním stal se 1554, koupiv jej od Šellenberkův (Pam. 1872, 501); později dědičně mu připadly Lovosice a Chvatěruby. Veřejného postavení poprvé dosáhl 1554. Tehdá jej Ferdinand I. jmenoval nejv. sudím, a nedlouho potom vzal jej mezi defensory nad konsistoří podobojí. Tuť se mu hojné dostalo příležitosti, bdíti nad tím, „aby dobří staří křesťanští pořádkové byli množeni, činěni a vzděláváni.“ Jmenovitě s příkrostí postupovati počal proti Bratřím, ještě v prosinci 1554 spůsobiv obnovení mandatův proti nim 1548 vydaných. Zajímavé jest, jak se zachoval při obnově konsistoře 1562. Již loni byl oznámil králi, že se v konsistoři sedm osob nedostává i přimlouval se za jich dosazení, tak jakž od starodávna bývalo, totiž, aby administrator s radou pánův Pražan muže hodné k tomu vybíral (Bor.

I. 383). Mezitím však došlo i k novému volení administratora. Stavové podobojí na úřad ten obrali kn. Matěje z Louna, jehož však král co stranníka luteranského potvrditi nechtěl, anobrž místo něho Jana Mystopola i Martina Mělnického za administratory určil a Pražanům je publikovati poručil. Pražané zdráhali se uposlechnouti a králi o to spis podali. Tu Ferdinand I., stroje se k odjezdu do Frankfurtu, povolal před sebe Jana z Waldšteina s podkomořím Burianem Trčkou a Jindřichem z Waldšteina i opětně jim vůli svou oznamoval. Pan Jan nemeškal zastati se práva stavovského, řka, že volení administratora vždy v moci stavův podobojích zůstávalo, a prose, aby toho král při starém obyčeji zanechati ráčil. Když Ferdinand I. k připomenutí tomu jen potud poustoupil, že připověděl, stavy, dokáží-li toho, při jich právu zůstaviti, opět pan sudí před králem se ohlašoval, „že proti svědomí svému k takové proměně osob mimo hlasy tří stavův přivoliti nemůže, aby stavové podobojí jemu vinu nedávali, že z starého řádu vystoupil.“ Teprv novému osvědčení královu musil se podati, ale paměť rozmluvy té do desk zemských k ohražení svému položiti neopomenul (Slav. Pam. I. 248). L. 1570 povolán Jan k nejv. komornictví, tu pak mu brzo nastaly mrzuté boje. Z nejvyšších úředníkův on sám jediný byl starověrným utrakvistou. Mezi stavy převahu měl směr luterský. Dne 8. máje 1571 evangelíci Maximilianovi II. podali žádost o povolení konfessí augsburské. Proti tomu jal se působiti nejv. komorník ve spolku s arcibiskupem a konsistoří, i povedlo se jim přemluviti císaře, aby snahám novotným místa nedal. Ale již po čtyrech letech vystoupily tyto v síle nebývalé. Když o sněmě 1575 nejv. sudí, Bohuslav Šťastný Hasišteinský z Lobkovic, přednesl, že přátelé jeho uzavřeli opět žádati o povolení dotčené konfessí, ozval se proti tomu pan Jan, vyňav spis, ve kterém vedle útokův na katolíky i na luterány vyloženy byly požadavky strany jeho, a deklamatorovi čísti jej kázal. Leč když učiněn potaz, kdo se spisem souhlasí, ocítil se navrhovatel v postavení přetraplivém, an se nikdo z sněmovníkův k němu nepřipojil; jen Sixt z Ottersdorfa jménem měst prohlásil, že by spis páně Janův měl býti vzat v uvážení. Snadno pochopiti rozmrzelost, která se pána nad tím zmocnila. Ale ještě trpčeji byl dojat volbou výboru k redigování konfessí

české. Vida, že ani jeden z strany jeho přibrán není, nad to pak jsa náhodou svírán bolestmi od kamene, nesmírně se rozlítil a do sněmu více nešel. Maximilian II. nicméně, nechtěje věrného a statečného pána, ano „nejmilejšího služebníka svého“ uraziti, když mu nová konfessí podána byla, vyžádal si dobré zdání i od něho, vyzvav jej zároveň, aby sám učinil návrh nějaký, kterým by, bez ujmy strany starověrné, novotáře bylo lze upokojiti. Když se sněm v srpnu 1575 opět sešel, ještě jednou se pan Jan pokusil, aby věc svou uchránil. S několika přátely u císaře vzal slyšení a prosil, aby ochranné ruky od nich neodtahoval, pamětliv jsa přísahy, kterou zemi byl učinil. Ve sněmu samém první se uchopil příležitosti, připomenouti stavům, že se zřízení zemské a povinnost královská vztahuje toliko na tu stranu, která se spravuje kněžstvem konsistoře podobojí, nikoliv pak na přivržence konfessí augšburské; že jen onino, nikoliv pak tito, podobojími nazývati se mohou. Z toho nemalé nastalo pohnutí mezi stavy. Ihned vypravena deputace stěžovat si králi na „důtku“ nejvyššího komorníka. Maximilián II. stavy upokojil, vysloviv, že promluvení páně Janovo stavům na ujmu býti nemůže. — Takový konec mělo usilování posledního mezi panstvem zastánce starého kališnictva! (Gind. GBr. II. 57—197, Slav. Pam. I. 230). Pan Jan byl muž vzdělaný a přítel učencův. Mistři pražští nejednou v svízelích svých k němu se utíkali. Sám pak zanášel se myšlénkou o opravu university (ČČM. 1847 I. 635). Přitom nezanedbával hospodářství na statcích svých. Za něho dobýváno stříbro na horách střimelických u Hrádku a 1565 penize tam raženy (ib. 1842, 89. Pam. 1859, 261). Po smrti první své manželky († 1565) po druhé se oženil s Mandalenou z Wartemberka, ochránkyní kn. J. Aupického. Ji ustanovil poručnicí nad dítkami svými, když se 15. června 1576 s životem rozžehnal. Pochován v kostele choceradském, kdež se podnes spatřuje náhrobník jeho z červeného mramoru (Pam. 1859, 262).

Modlitby a řeči pobožné, některé z písem sv., jiné pak z naučení mudrcův pohanských vybrané, které sau nalezeny po odjití z tohoto světa pana Jana z Waldšteina vlastní jeho rukou na pergaméně sepsané, jichžto JMst. v chrámě božím i v domě užívati obyčej míval. Vydány bez místa 1576 od synův Janových, *Adama*, později nejv. purkrabí, zemřelého 24. srp. 1638, a *Karla* (IV. 1951). Ded. od nich matce Mandaleně z Wartemberka.

z Waldšteina Jiřík, syn Zdeňka Hostýnského a Oršily

z Wartemberka, nar. v Hořicích 1519, za mladších let sloužil ve vojště, i byl 1541 při porážce vojska rakouského pod Budínem. Vraceje se z Uher s Matějem z Lužnice, zastavil se ve Vratislavi a odtamtud popis bitvy do Čech poslal. Mezitím byl 1536 Zdeněk zemřel, načež některý čas vdova vládla. Po její smrti zůstávali synové, Jan, Zdeněk a Jiří, v nedílnosti, až pak se 1542 Jiří sám v držení uvázal. V povstání 1547 některé měl účastenství i z pokuty musil se uvoliti, aby nejen jeho díl, ale i díl bratrův, kdyby naň připadl, králi vzdán byl právem manským (Tieftrunk 298). L. 1560 od Albrechta Smiřického koupil Miletín, i prokazoval se městu tomu velikým dobrodincem. Zemřel v Hostinném 17. máje 1584.

List o porážce u Budína 1541. V Pr. (IV. 294).

z Waldšteina Vilém, syn Zdeňka na Štěpanicích a Dymokurech († 1574) i Marie z Martinic. Po smrti otcově od 1580 žil s matkou svou v Branné pod Krkonoši, za vychovatele maje Adama z Vinoře. Ten s ním k vůli cviku v latině i v češtině začal překládati Stellův spis o potupení marností světských, i dobře se mu v tom dařilo, tak že převod prvního dílce přivedl k místu. Ostatek dokonal učitel jeho. Vilém za mladých let zemřel.

Valecius Šimon z Louna, vychován v rodišti svém, kněz podobojí, farářem byl v Benešově 1610, pak v Praze 1613 u sv. Petra na Poříčí, 1616 u sv. Vojtěcha. Zemřel po 1616.

1. Joach. Beusta Zpráva, kterak by člověk k smrti strojiti se měl. V Pr. 1610 (IV. 1888). Ded. Lounským.
2. Život Mr. Jeronýma na česko vyložený. V Pr. 1611 (IV. 623).
3. O. Casmana Zpráva krátká života křesťanského. V Pr. 1613 (IV. 1888).
4. W. Perkinsa a Tom. Draxa Traktát trojí ku potěšení zarmoucených kajících lidí. V Pr. 1613 (ib.). Ded. osadě u sv. Petra na Poříčí.
5. Kázaní o napravení života (IV. 1640).
6. Perkinsa i Draxa Traktát o správě jazyka. V Pr. 1616 (IV. 717). Ded. Joach. z Těchenic, S. Kohautkovi z Lichtenfeldu, S. Vokáčovi z Chyš a L. Kautnému.
7. Život patriarchy Jakuba. V Pr. 1616 (IV. 1480 a 1795).
8. Výklad žalmu XXII. V Pr. 1616 (IV. 1537).

Valečovský z Kněžmosta a z Žiřic Václav, též **Vaněk z Kněžmosta** (1439) a **Václav z Valečova**, potomek patrické rodiny měšťanské z Prahy. Od dětinství, jakož sám svědčí, vychován byl v utrakvismu. První o něm listinná zpráva je z l. 1439. Tehdá Mikuláš Kněževeský, odkázav kšaftem všecko

jmění své na chudé žáky, sama třetího jej poručníkem učinil nad tímto svým nadáním (Arch. III. 523). Ze zboží toho Václav sám koupil Kněževes i Žiřice. I v Košiřích zakoupil se 1452 (ib. 551). Téhož roku Jiří z Poděbrad prodal mu dům v celetné ulici (Pam. 1860, 12) a 1455 postoupil mu hrad Opočen, odúmrtím na správce zemského připadlý (Arch. III. 561). Viděti z toho, že Václav vládl nemalým jměním. Nemenší byl vliv jeho politický. Když 1452 Jiří zvolen správcem zemským a jemu radda dvanácti osob od stavův byla přidána, tu do ní ze stavu městského vzat i Valečovský (ib. II. 311). Téhož roku vzložen naň úřad podkomořího měst královských. I v raddě zemské i v úřadě svém setkával se nepřátelsky s Rokycanou, jenž v městech královských o své ujmě a mimo vůli i vědomí podkomořího u věcech náboženských činil opatření. Hořkosti z toho pošlé průchod dán traktátem, jejž Valečovský brzy po 1452 připsal Zdeňkovi Kostkovi z Postupic. L. 1458 účastnil se sněmu, na kterém Jiří volen na království. L. 1467 povýšen byv do stavu vládyckého, složil podkomořství. Náboženskými věcmi mnohonásobně se zanášel. Krasonický ve spise proti odtržencům a po něm Jaffet vypravuje v Hlase strážného (80), že mu připsán byl latinský traktát „o těle božím“ od kn. Ondřeje, kterýž býval opatem na Slovanech, z vězení ušel a hned při zakládání Jednoty k Bratřím se dal. Valečovský zemřel 23. února 1472 (Lupáč Ephem.), zůstaviv syna Viktorina, jehož zastupoval věrný Václavův přítel a v podkomořství nástupce, Samuel z Hrádku (Arch. IV. 280).

Traktát pana Vaňka Valečovského učiněný proti Rokycanovi a jeho kněžím, připsaný Zdeňkovi K. z Postupic. Přepis v ABr. II. 215—222 (III. 217). Zmínka v Kronice Bartošově 154.

Valeš č. Valessius, jinak **Jaroměřský Jan,** syn soujmeného otce, měšťana čáslavského a 1577 bakaláře. Jako otec, tak i on studoval v Praze, kdež se 1603 jmenuje mezi alumny; 1605 dosáhl bakalářství. Potom zanášel se učitelováním; od 1607 byl správcem školy v Náchodě. Obrátiv se ku kněžství, fafářoval 1612 u sv. Bartoloměje v Praze. Skládal i básně latinské; k novému roku 1604 vydal „Strenu“, příznivcům čáslavským připsanou (Pam. 1863, 360. Sedláček Čáslav 169) a 1609 „Epigrammata“ (Klíč 83).

Hlas boží volající k svobodě otroků Mammonových. V Pr. 1612 (IV. 1639).

z Walkenberka viz **Philomates** a **Sofian.**

Wallprecht Václav František, mistr filosofie, křižovník hrobu jerusalemského s dvojatým křížem a lodičkou, administrator proboštství sv. Petra a Pavla na Zderazi, 1754 vydal kázaní o sv. Trojici (V. 1028).

Vaniš ze Ždanic Pavel, bratr Jiříka, úředníka na Pardubicích († 1540).

1. O smrti traktátec. V Pr. 1516, 1580 a 1613 (III. 210, H. 76).

2. Zrcadlo panenské. V Pr. — ?, 1589 (IV. 696).

Varin Jan, františkán, 1676 vydal kázaní o svátku plzenském, ded. T. Pešinovi (V. 893).

Wartovský z Warty Jan, měštěnín pražský, 1529 erbem nadán, muž klassicky vzdělaný. Celý St. Zákon přeložil z hebrejštiny, ale vydání se nedočkal, zemřev 3. června 1559. L. 1566 několik učených pražských zamýšlelo překlad k vydání upraviti a Blahoslav pobádal je k pospěchu (Quell. 288), leč i to neprovedeno. Překlad (IV. 1163) zůstal za dědici, aniž vědomo, kam se poděl (Velesl. Kal.).

Erasma Rotterodamského Evangelium podle sepsání sv. Matauše. V Litoměřicích 1532 u Dušíka (IV. 1491). Ded. císaři Ferdinandovi. Srov. Blah. Gr. 208.

Br. Vavřinec, kněz bratrský, jenž byl upálen, od něhož v kancionále šamotulském jedna píseň: Srdcí čistých choti Kriste.

Weber Jan, lékárník přešovský, sepsal spis, jejž své švegruši dedikoval:

Amuletum, t. j. krátká zpráva a potřebná o moru. V Levoči 1645 (V. 574). Připojeny básně M. Krusia a P. Kuriányiho (Tablic Poezie II.).

Weingarten Jan Jakub z Chomutova, nar. 1629, práva studoval v Praze. L. 1666 stal se syndikem malostranským, 1678 německým sekretářem při soudu nad appellacími, 1681 nobilitován, konečně pak jmenován 1689 titulárním a 1693 skutečným radou na lavici vládycké při témž soudu. Weingarten náleží mezi nejčinnější naše vzdělavatele práva jak obecného tak českého. Hlavní díla sepsána sou dílem německy dílem latině. Zemřel 16. října 1701 (Auersbg. AppG. II. 157)

1. Řád hašení ohně pro Malé Město pražské. V Pr. 1677 (V. 620).

2. Manuductio či cestovůdce, kterak při právích stavu městského v království českém saud veden býti má. V Pr. 1683 a 1689 (V. 610).

z Velemína Jakub 1465 v Řehlovicích pro Pavla ze Sulevic přepsal Štítného spis o obecných věcech křesťanských, kterýžto rkp. později byl v Sázavě (č. 6).

Velenský z Mnichova Oldřich, rodu rytířského, stal se 1515 v Praze bakalářem (LD. II. 258), načež, zdá se, pobyl ve Wittemberce, kdež přilnul k učení Lutherovu, a v Normberku, kde se umění typografickému vyučil. L. 1519 tiskárnu založil v Bělé pod Janem Špetlí z Janovic a na Bezdězi. Tiskl bezmála jen své spisy. L. 1520 však tiskařství zanechal i odebral se na Moravu, kdež se seznámil s moravským hejtmanem zemským Arklebem z Boskovic a z Černé Hory. Později žil na Nových Benátkách za Fridricha z Donína, kterýž 1530 slavným spůsobem přistoupil k Jednotě. Zbor novobenátský od 1529 do 1532 byl pod duchovní správou Br. Jana Augusty, jehož Oldřich tehdá byl i posluchačem i odpůrcem. Potom jméno Velenského mizí tou měrou, že po několika desetiletích pokládáno bylo za smyšlené. Katolíci zajisté, položivše před 1571 spisy jeho do katalogu kněh odsouzených, domnívali se, že člověk toho jména nikdy na světě nebyl. Tak vypravuje Blahoslav (Gram. 285), an Oldřicha líčí za muže učeného, jenž, cokoli psal česky i latině, pěkně psal.

1. Laktantia Firmiana o pravé poctě boží. Přitom výtahy ze Seneky o hněvu. V Boleslavi 1518 u Klaudyána, v Pr. 1786 skrze Faust. Procházku (III. 872, Hanka 109).*

2. Pranostika, z té, ježto lat. jazykem v Normberku jest vytištěna. V Bělé 1519 (III. 230, H. 152).

3. Kniha Erazma Rotterdamského o. rytíři křesťanském. V Bělé 1519 (III. 211, H. 153). Ded. Janu Špetlovi. Po druhé od F. Procházky v Pr. 1787.

4. Rokovánie dvau osob, Paškvilla a Cyra. V Bělé 1520 (III. 782, H. 155).

5. Kratochvilní spolu i užitečuí listové a žaloby chudých a bohatých před Saturnem od Luciana. V Bělé 1520 (III. 107, H. 157).

6. Spis vtipný Marsilia Ficinského, kterak Pravda k kardinálovi Riarovi přišla, o úřadu kardinalském vypravující mu. Dvanácterá správa boje křesťanského od Jana Piky hr. Mirandulanského. Téhož dvanácterá zbroj a dvanácte povah právě milujícího. V Bělé 1520 (III. 213, H. 156).

7. Spolu rozmlauvání sv. Petra apoštola a nejsv. Julia II. papeže o moci církevní. V Bělé 1520 (III. 782, H. 158).

8. Výklad M. Luthera o antikristu na viděnie Danielovo. V Praze u Severina 1522 (III. 829, H. 93). Ded. Arklebovi z Boskovic.

9. Spis, že člověk může před morem ujíti, sepsaný 1531, vytištěný v Pr. 1538 u Severina ml. (IV. 892).

z Veleslavína Adam Daniel, rodic pražský, narozen

1. srpna 1545, syn mlynáře Štěpána Adama a Reginy, dcery Jakuba sochaře z K. Hory. Oddav se na studie, stal se 1568 bakalářem a 1569 mistrem svob. um. Při disputaci za mistrství zastával thesi, že studia filosofická, spojená s výmluvností, obci jsou nejen užitečná, ale i potřebná. Na universitě působiti počal hned po dosažení mistrské hodnosti, vyučuje dějepisu. Dne 27. prosince 1576 zasnoubil se s Annou, dcerou Jiříka Melantricha z Aventinu i byl od tchána svého přijat za společníka v živnosti knihtiskařské. L. 1578 nepochybně od některého z cís. hrabat palácových nadán erbem i přídomkem „z Veleslavína“, po rodišti otcově přijatým. Když zemřel tchán jeho 1580, spravoval tiskárnu sám až do právních let mladého švakra svého, a když i ten 1585 skonal, postoupen mu dům Melantrichovský i s impressí (Rybička v ČČM. 1865). L. 1583 učinil společné vzdání statkův s manželkou svou (Právník 1864, 339). Co měštěnín staroměstský záhy volen do raddy obecní. Tu po delší dobu byl předsedou úřadu desetipanského, i zastupoval St. M. na sněmě zemském. První o činnosti jeho sněmovní zpráva připadá k l. 1583, kdež volen byl do kommisse k uvažování věcí náboženských. I příštího po tom roku shledáváme jej v sněmovním výboru k opatření konsistoře podobojí (Gind. GBr. II. 281 sld.). Tu na jevo vychází, že Mr. Daniel byl tajným posluchačem Jednoty bratrské, tak řečeným nikodemitou, anobrž takořka starostou souvěrcův svých v Praze a v městech západních. Tak již za dotčených jednání sněmovních zastupoval interessy bratrské. Když pak 1584 Mr. M. Gryll s dvěma žateckými Bratry se k Starším obrátil o radu, jak by se v osamocenosti své zachovati měli, došla mu odpověď Starších skrze prostřednictví Veleslavinovo (ABr. XIII. 278). Na sněmě i v jiných příčinách vážné konal služby, bývaje volen do kommissí, jako 1597 k porovnání zřízení zemského s právy městskými, k vybírání posudného, a pod. I s universitou nepřestal pěstovati svazky přátelské, radě a pomáhaje, kde moha. Tak 1588 byl při poradách o kollej všech svatých, 1590 o kapli betlemskou (ČČM. 1847 II. 48 a 58). S knihtiskařem Šumanem před 1594 měl nevoli pro žalmy Streycovy, kteréž Veleslavína s dovolením Starších na dni, Šuman pak nočně a ukrytě vytiskl (Dekr. 262). Hlavní práci Veleslavína věnoval literatuře, sám dílem spisy skládaje a

překládaje, dílem práce jiných co do jazyka zdokonaluje. Nebylo knihy u něho tištěné, aby nenesla stopy důmyslných oprav jeho. Mužův, kteří z jeho přátelství se těšili, byl drahný počet; užší pak přízeň spojovala jej s souvěrci svými, Kocínem a Huberem. Jak velice proslul v umění kněhtiskařském, zřejmo z toho, že jej souvěcí *architypografem* nazývati uvykli. Veleslavín statkem vezdejším dosti byl opatřen. Drželtě větší část majetku mohovitého tchána svého, zejména dům Melantrichovský (v sirkové ulici), dům u sv. Jindřicha, jejž 1596 za 350 kop prodal Mr. Janu Khernerovi (Právník 1866, 291), polnosti a vinice v okolí pražském. I kněhotisk mu nesl slušnou živnost. Na větší spisy nebýval bez podpory odjinud; zejména zakládali jej v tom Vít Flavín z Rotenfeldu, bratří Jan ml. a Přech, pak Bernard st. z Hodějova, Vilém Ostrovecký z Kralovic a jiní. Pohříchu, že z života vytržen v květu síly mužské a u prostřed blahoplodné činnosti. Dne 14. října 1599 vyšel na vinici, aby tam, čeho by potřeba bylo, nařídil. Tu zachvácen jest zážehem slunečným. Ucítiv silnou horečku v životě a na to hned mrazivost, spěchal domů. Neprodleně přivoláni lékaři, kteří mu nazejtří pustili žilou. Ale vše bylo nadarmo. Čtvrtého dne ráno (18. října) ucítil blízkou smrt. Za úplného vědomí pravil k rodině: „Již konec tohoto života přichází. Neplač, choti má! drahé mé dítky, umlkněte! Ten, který mně dal vás, živ jest na věky. Dosti sem žil.“ Po slovích těchto pokojně skonal. Tak poslední jeho doby vylíčili nám přátelé jeho Jiří z Karlšperka a Bart. Havlík-Srnovec v elegii své. Mimo ně 33 básníků opěvalo smrt Veleslavínovu.

1. Kalendář historický. V Pr. 1578 a 1590 (IV. 283). Ded. purkmistrům a raddám St. a N. měst pražských.

2. Dictionarium latinum s českými výklady. V Pr. 1579 (IV. 36). Ded. měšťanům radním v Žatci, v Kr. Hradci, v Litoměřicích a v Louně.

3. Sv. Augustina Soliloquia ad Deum. Starší překlad přehlédnut. V Pr. 1583 (II. 123). Ded. Vilémovi st. z Malovic a na Butovicích.

4. Sv. Augustina knížka, kterauž nazval Manuale, t. j. Rukověť. Starší překlad obnoven. V Pr. 1583 (III. 859). Ded. Ladislavovi ml. z Lobkovic. Srov. z *Kolovrat Anna*.

5. J. Kariona Kronika světa. Sobkův překlad obnoven a do smrti Max. II. doveden. V Pr. 1584 a 1602 (IV. 282). Ded. Petrovi Vokovi z Rožmberka na Bechyni.

6. Politia historica, o vrchnostech a správcích světských knihy patery. V Pr. 1584, 1592 a 1606 (IV. 727, Klíč 187). Volný překlad Regentenbuchu

od Jiřího Lauterbecka. Přidáno Busbekovo napomenutí o správném tažení proti Turku 1554. Ded. 1583 Vilémovi st. z Malovic, nejv. colmistru, 1584 purkmistru a raddám měst pražských, pak K. Hory, Žatce, Kr. Hradce, Litoměřic, Louna, Domažlic a Písku; 1606 od J. Bohutského Vil. Slavatě a K. Harantovi.

7. Kocínovu Abecedu pobožné manželky 1584 dedikoval Evě Flavínové z Pokratic, manželce místosudího dvorského (IV. 1507).

8. Kroniky dvě o založení země české a prvních obyvatelích jejích, též o knížatech a králích českých i jejich činech, jedna od Aeneáše Sylvia, druhá od M. Kuthena, nyní znovu zpravené, obnovené a v jednu knihu uvedené. V Pr. 1585 a 1817 (III. 126 a IV. 416). Obsáhlá předmluva o dějepravě české.

9. Maudrost Syracha, pak Šalomaunova Přísloví a kazatel, lat. a česky. V Pr. 1586 (IV. 1193 a 1195). Ded. Jiřímu ze Sudetu, synovi soujmeného lékaře.

10. Isocratis ad Demonicum paraenesis de officiis, lat. a česky. Píseckého text obnoven. V Pr. 1586 (III. 108). V Stč. bibl. Rozumově 1853.

11. Joan. Lud. Vivis Valentini ad veram sapientiam introductio. Navedení k maudrosti. Lat. a česky. V Pr. 1586 (IV. 690).

12. Nomenclator tribus linguis latina, bojemica et germanica. V Pr. 1586 (IV. 38).

13. Petra Glasera Čelední ďábel. V Pr. 1586, v Jindř. Hradci 1834 a v Pr. 1843 co „Čelední vůdce“ (IV. 692).

14. Pravidlo křesťanského života. V Pr. 1587 a 1600 (IV. 694). Ded. Kryštofovi Betenglovi z Nayenperka na Boruhrádku.

15. Hospodář, knížka velmi užitečná. Spis Brtvínův a Černobýlův. V Pr. 1587 (IV. 858). Ded. Janovi Labaunskému z Labauně na Hradišti nad Jizerou.

16. Versus scholae salernitanae přeložení, při Huberově Regimentu zdraví. V Pr. 1587 (IV. 889).

17. Tabule neb obraz sedmi zlých a sedmi dobrých věcí. V Pr. 1588 (IV. 695, Klíč 121). Ded. Julianě Mamingarově z Vitence.

18. Výklad na Věřím v Pána Boha. Škola křesťanská. V Pr. 1588 a 1592 (IV. 1511 a 1846).

19. Hoziova Kronika moskevská. V Pr. 1590 (IV. 648). Ded. purkmistru a raddě v Kolíně nad Labem.

20. Elegantiarum Terentii et Plauti a G. Fabricio explicatio. S českým překladem. V Pr. 1589 (IV. 25). Ded. Petrovi Kodicillovi.

21. Štít víry pravé. V Pr. 1591 (IV. 1339).

22. Itinerarium s. scripturae, t. j. Putování svatých na všecku bibli. Překlad něm. spisu od Henricha Buntinga. Dva díly. V Pr. 1592 (IV. 650, Klíč 189). Ded. Karlovi z Žerotína.

23. Vypsání města Jerusalema a předměstí jeho. Překlad lat. spisu Chr. Adrichomia. V Pr. 1592 (IV. 651). Ded. komornímu sekretáři Jiřímu Fraňkovi z Olivétu.

24. Historie o křesťanském odjití s tohoto světa sv. Jeronýma. V Pr. 1593 (IV. 1788), pak káz. sv. Bernarda o umučení Páně. Připojeno ke spisu:

25. Martina Mollera Soliloquia de passione Christi, t. j. kterak jeden každý křesťan umučení a smrt Pána našeho J. K. rozjímati má. V Pr. 1593. (IV. 1848). Ded. Magdaleně Zylvarové, rozené z Waldšteina.

26. Kronika nová o národu tureckém. Přeložena z Levenklaviova díla společně s Kocínem. Dva díly. Přidán ke 2. dílu převod dvou listův Busbekových (t. o cestě z Vídně do Constantinopole a Amasie 1554 a o druhé jízdě tamže 1555). V Pr. 1594 (IV. 335).

27. Apatéka domácí. Spolu s Huberem. V Pr. 1595 (IV. 890).

28. Herbář neb bylinář Dr. Mathiola, podle něm. vydání Joch. Camerariova. Spolu s Huberem. V Pr. 1596 (IV. 876). Ded. Petrovi Vokovi z Rožmberka a Adamovi z Hradce.

29. Sylva quadrilinguis vocabulorum et phrasium boh., lat., graecae et germ. linguae. V Pr. 1598 a 1683 (IV. 39). Ded. synům Bernharta st. z Hodějova, Janovi a Přechovi.

30. Nomenclator quadrilinguis. Rozšířené č. 12. přibráním řečtiny a s napředpoložením slov českých. V Pr. 1598 (IV. 40).

31. Výklad na žalm 91. Přidáno kázaní sv. Cypriana o moru a modlitby za šťastné vyjití z tohoto světa. V Pr. 1599 (IV. 1521).

32. Cesta života, v níž obsaženy Srdečné knihy, Zrcadlo sedmi dnů, Pravidla šlechetného a křesťanského života. V Pr. 1602 (III. 897). S přípisem Veleslavinovy vdovy Anny 1600.

z Veleslavína Adam Samuel, syn Danielův, nar. 15. dubna 1592. Po smrti otcově zůstával pod opatrováním matky, a když i tato 10. pros. 1606 z světa sešla, pod správou poručníkův. Dospěv k letům 1615, uvázal se sám v tiskárnu otcovskou. L. 1619 za manželku pojal Lidmilu Siglerovou z Gettendorfu. S mladistvou nerozvahou vrhl se ve vlnobití bouře, kterou Čechy 1618—20 byly rozkolébány. Po převratu uchýlil se do ciziny a k obsílce, 17. února 1621 naň vydané, ovšem nedostál. Veškeren jeho statek propadl komoře. Dům s tiskárnou darován jesuitům a od těchto hned 1621 prodán Juditě Bylinové. Kam se Samuel obrátil, kde a kdy zemřel, vyjasniti posud se nepodařilo. Ze spisův u něho tištěných nejznamenitější jest biblí 1613 vydaná a defensorům nad konsistoří i akademií připsaná. V spisování pokusil se jen potud, že „Zprávu o potěšování nemocných,“ jenž mezi spisy po otci pozůstalými rozpočatá byla nalezena, přivedl ku konci 1615 (IV. 1907).

z Velešína Jan, kněz, od něhož nebo pro něhož 1358 sepsán slovník latinsko-český.

Rkp. v kapitoly olomoucké, otisk v Hankově Sbírce slovníkův (II. 7).

Vencelin Jan, z Ml. Boleslavě, měšťan a prokurator v Kr. Hradci, zemřelý 10. pros. 1640 (Švenda Měd. O. II. 47), 1593 přepsal Všehrdovy knihy devatery; rkp. v univ. bibl. pr. (B. 9). Heslo jeho: „Justorum vita beata.“ S Balbinem přátelsky obcoval, i on to byl, jenž mu projevil, že „Rybalda Peruana“ původem byl Pěčka (Boh. d. II. 312).

Venceslaus Franciscus, profess kláštera velehradského, 1673 v Olom. vydal spis o sv. Bernardu (V. 1286).

Vendelin Emanuel Duchoslav z Prahy, nar. 1719, vstoupil do řádu praemonstrátského na Strahově 1738 a 1745 knězem vysvěcen. L. 1749 stal se sacellanem, 1755 provisorem v Doksanech. Za vpádu pruského 1758 odveden do Lipska v zástavu za velikou sumu výpalnou, kterou Prusové byli uložili klášteru; teprv po několika měsících z toho vymaněn. L. 1765 povolán za převora do Zábrdovic, 1770 na Strahov, 1780 do Milevska, kdež zůstal až do smrti 17. února 1798 (Zprávy D. K. Čermáka).

Sepsání života sv. Vendelina. V Litoměřicích 1753 (V. 1358).

Vereš Melichar, kněz evangelický, 1613 byl kazatelem na Dobrovici a k I. dílu Slovaciových Výkladů postních, které tam tehdá byly tištěny, přidal báseň latinskou i českou. Potom dostal se do Chocně, odkud 1616 vydal pohřební kázaní (IV. 1716), později do Něm. Brodu co děkan, až se u vyhnanství odebral do Uher. Tam jej již 1624 na podací svém opatřil Kašpar Illešházy (Jacobaei Idea).

Veselý Fabian z Hradiště na Moravě, nar. 26. ledna 1684, od 1700 jesuita. Drahně let kazateloval v kostele týnskem a klimentském v Praze s velikým účinkem. Kázaní jeho od L. Keila překládána i do němčiny. I latinských kázaní sbírku 1727 vydal. Potom byl rektorem v Kutné Hoře. Pod jeho řízením provedena tam obnova kostela sv. Barbory slohem parukovým. Sejmutím erbu kutnohorského z nadportálí měšťanstvo velmi rozhorčil. Až k císaři Karlovi VI. vedena stížnost, a jesuité konečně přinuceni byli postaviti tam erb nový (Pam. 1859, 114). Zemřel na Sv. Hoře u Příbramě 26. července 1729.

1. Kázaní na každý pátek v postě. V Pr. 1723 (V. 871).
2. Káz. na svátky. V Pr. 1724 a 1730 (ib.).
3. Káz. na neděle. V Pr. 1725 a 1738 (ib.).

4. Oko svíce světa, t. j. sv. Martin. V Pr. 1728 (V. 947).

Veselý Václav Josef, přísežný zemský mlynář a geometer, 1734 v Pr. vydal „Geometrii praktickou" (V. 507).

Větrovský Maximilian z Prahy, nar. 11. ledna 1660, jesuitou stal se 1677. Let 19 zanášel se učitelstvím, 9 spravoval kolleje a residence jesuitské, dvě léta zastával úřad kazatele vlaského. Sepsal drahně kněh latinských, ježto převahou polemicky obráceny byly proti různověřím. Mezi jiným vydal i historii „de magno schismate Graecorum in Oriente" (Pr. 1723). Česky od něho sepsán jen katechismus (V. 771). Zemřel v Praze 28. února 1737.

Br. Vetterin Pavel, kněz bratrský z Ml. Boleslavě, kdež za manželku pojal dceru Br. Mat. Konečného. Asi 1628 vystěhoval se do Uher a usadil v Púchově. Tam se účastnil velmi živě sporu s Drabíkem, kterýž jej *Kozdrákem* přezval. L. 1660 býval při vytazování Drabíka i psával o tom biskupu Büthnerovi.

1. Traktát neb spis o pokladu, v skále lednické již dávno složeném a proroku M. Drabíkovi Strážnickému ještě před 10 léty zjeveném. Seps. 1660. Rkp. v Č. Museum.

2. Troje průba revelací, t. j. zjevení aneb vlastněji figment, t. j. vymyšlení, proroka M. Drabíka Strážnického, na papír uvedená pro osvícení těch, kteří by na těch jeho figmentech něco sobě zakládali. Seps. 1660. Rkp. tamtéž.

Vetterus viz **Streyc Daniel** a **Jiří.**

Weykhart Petr z Krnova, znalec i léčitel koní, 1617 pro Petra Mitrovského sepsal:

Knihy koňských lékařství. Rkp. ve sbírce hrabat Mitrovských (IV. 912).

Br. Weysz Michal, Slezák z Nisy, prvotně byl klášterníkem a knězem svěcení římského ve Vratislavi. Hnutím luterským zviklaly se u něho náboženské náhledy, tak že klášter opustiti musil. První útočiště našel u Br. Lukáše v Boleslavi, kterýž jej 1524 připojil k Br. Rohovi, když se tento z rozkazu jeho druhým poselstvím bral do Wittemberka. Ale Br. Lukáš „nedal mu zaháleti v knihách", pročež Weysz, opustiv Boleslav, šel do Litomyšle, a tam s dvěma soudruhy vratislavskými, Janem Mnichem a Janem Čížkem, přívětivější nalezl přístřeší u Krasonického a Roha (ABr. V. 349, Blah. hist. 122). Brzo se však zplnilo obávání Br. Lukášovo, že pohostinci tito Jednotě spůsobí protimyslnosti; „neb oni prý chtí

Němce (t. j. tamní reformatory) zvelebiti a oheň jich mezi nás vnésti.“ Čížek jal se šířiti učení cvinglianské, a Weysz, který se mezitím s Janem Mnichem z Litomyšle obrátil na Moravu, chtěje Jednoty napravovati, odtamtud psal Br. Lukášovi. Br. Lukáš se tím viděl pohnuta. aby Bratří na Moravě zvláštním listem 1526 před těma oběma vystříhal (ib.). Kdežto se však Jan Mnich kdesi ztratil a Čížek pro rouhavé řeči v Brně byl upálen. Weysz přestoupil k Jednotě, ve kteréž 1531 zřízen na kněžstvi a 1532 za oné převratné synody brandýské od příchylníkův Lutherových zvolen i do úzké raddy (Bl. hist. 205 sld.). Správě jeho odevzdán zbor landskrounský. Od Starších potřebován k pracím německým. Jmenovitě přeložil Rohovu apologii, pro Jiřího markrabí brandenburského sepsanou, kterýž překlad bez vůle a vědomí Bratří 1532 tištěn byl v Zürichu. Vytýkáno Weyszovi, že se v převodu dopustil mnohých svévolí, smysl bratrský obraceje na míru luterskou. Podobné výtky činěny i překladu jeho písní bratrských, jejž byl na radu Lutherovu podniknul (Komenský při kanc. 1659). Ze jména prý večeři Paně nazval „ein testamentarisches Vermächtnusz.“ Písně ty přehlédnuty od Br. Roha a teprv po smrti Weyszově v Normberce 1535 a 1544 vydány. Dle Komenského i v Ulmu prý byly tištěny, „Ein Gesangbuch der Brüder in Behemen und Merhern,“ až je po 1561 Herbert s soudruhy svými z nova upravil (ČČM. 1862, 96). I kromě spisovatelské své činnosti Weysz Bratřím nejednu mrzutost naplodil. Počalť prý se s kněžími kališnými přízniti a proti Jednotě povstávati. Také s Vojtěchem z Pernšteina se přátelil. Při jedné hostině „nakrmil ho pán vlkem i s knězem kališným landskrounským,“ načež oba zemřeli 1534 (Blah. hist. 206).

z Věžník hrabě Bernard, kněz, 1746 kanovníkem byl u všech svatých na hradě pražském a zároveň farářem v Šlapanově (krm.).

Koranhev křesťanstva — kříž svatý. V Pr. 1746 (V. 1013).

Widemann Václav z Jičína, kněz podobojí směru luterského, od 1600 do 1624 vedl duchovní správu v Bydžově, v Chlumci a Petrovicích. Jsa farářem petrovským, měl nesnáze u konsistoře podobojí, až od ní i docela odstoupil, později však zase pod ní přijat byl. L. 1608 žádali oň Kralohradečtí, aby dán byl na tamní faru u sv. Anny, ale konsistoř,

hledíc k starší své zkušenosti, nepřivolila k tomu (Švenda Žel. O. IV. 147). Po 1624 odešel do Sas, odkudž se 1631 navrátil, ale brzo opět odejíti musil.

1. Kázaní s napomenutím o našich bídách a těžkostech. V Pr. 1607 (IV. 1626).

2. Křesťanského náboženství vyznání sumovní. V Pr. 1610 (IV. 1398).

3. Naučení troje o večeři Páně. V Pr. 1613 (IV. 1409).

4. Naučení, kteréž se může předkládati každému křesťanu, jakby v stav manželský vstupoval. V Pr. 1609 (IV. 718, 1460). Přípis Burianovi Šlibovskému ze Skřivan a Marii Wachtlové z Pantenova.

Widemann Václav z Plzně, první učitel jazyka českého na akademii v N. Městě za Vídní po zřízení jejím 1752. Vyučoval podle mluvnice Pohlovy; 1770 opatřen v tom zvláštní instrukcí. L. 1774 vystoupil z úřadu toho, dán byv na pensí (Burian v ČČM. 1844).

Neuverfasstes deutsches und böhmisches Wörterbuch. Wiener Neustadt 1768 u Jos. Fritsche (V. 70).

Wichaeus Václav Pankrác vzdělání svého nabyl v jesuitském konviktě sv. Bartoloměje v Praze. Tam povýšen na bakalářství sv. písma. L. 1674 byl děkanem v Hořicích. Když tehdá spolužák jeho Václav Červenka vydával spis svůj o dotčeném konviktě, sepsal Wichaeus latinskou báseň, kteráž tam i otištěna.

O nejsvětější nového zákona oběti mše sv. knihy na 11 dílův rozdělené. V Pr. díl 1—4 1699, díl 5—8 1701 (V. 1114).

Vierius Matěj, Slezák z Dolnice, nar. 20. února 1634, stav se knězem a bakalářem sv. písma, 1661 vstoupil k jesuitům, i působil co missionář. Když 1680 v Praze zuřil mor, kvapil tam ošetřovat nemocných, až 25. srpna sám nákaze podlehl. K úpravě českých svých spisův užíval pomoci Beckovského.

1. Choť Kristova. V Pr. 1680, v Litomyšli 1734 (V. 1439).

2. Christoslaus neb život Kristoslava. V Pr. 1689, v Litomyšli 1725 (V. 1300).

Wikhart Wolfgang, arcibiskupský a český stavovský impressor v Praze 1700—1725.

z Vinoře Adam, syn Jana Černého z Vinoře, úředníka Rožmberského, vychován v konviktě u sv. Bartoloměje a na akademii jesuitské v Praze, kdež za učitele měl Edmunda Kampiana, později v Anglicku usmrceného, a Václava Šturma, kterýž i první slovesnou práci Adamovu 1584 u veřejnost uvedl. L. 1579 správcem byl tovaryšstva marianského, jež

Kampian byl založil při kolleji pražské. Když dosáhl mistrství v theologii, schválil jej Jiří Bořita z Martinic sestře své Marii, vdově po Zdeňkovi z Waldšteina, za vychovatele pro syna jejího Viléma a spolu za faráře na Brannou, a sám jej tam k ní zavezl. Přišed na faru, jal se Adam následovati příkladu Šturmova. V archivě bratrském zachoval se list jeho, jejž 1. pros. 1584 o popravě psal k rychtáři jilemnickému (XIII. 422). L. 1587 vydal se na cestu do Říma ve společnosti Jana Bořeně Chlumčanského, Oldřicha Felixe z Lobkovic, Václava Švihovského a jiných (ČČM. 1871, 95). Navrátiv se zabral se do spisování. Po 1590 učiněn děkanem Karlšteinským. Tehdá, maje mezi uvězněnými lidmi císařského vyslance Krekvice též příbuzného kn. Jana z Vinoře, jemu asi 1594 poslal do Cařihradu peníze, kterýmiž se pak z Černé Věže vybavil (Vratisl. Příhody 174). Balbin (Boh. d. II. 164) praví o Adamovi, že byl i farářem v Č. Krumlově a arcipryštem bechyňským. Později přijat do kapituly pražské, ve kteréž dostoupil hodnosti arcijáhna. Zemřel nepochybně morem 1599. V. Červenka nazývá jej mužem zvláštní zbožnosti a učenosti vyniklým. V chování svém byl pokorný, jiným přístupný, v rozmluvě lahodný, a vůbec všechněm, kdo s ním co jednati měli, velice příjemný.

1. Psaní Donatistům od sv. Augustina učiněné. V Litomyšli 1584 (IV. 1768).
2. O potupení světských marností knihy tři. V Pr. 1589 a 1596 (IV. 697). Ded. Marii Waldšteinské z Martinic.
3. Sv. Augustina o městě božím kniha XXII. V Pr. 1589, pak 1786 péčí Faust. Procházky a 1833 v Čelakovského překladu celého díla (IV. 1769). Ded. Krištofovi z Lobkovic.
4. Sv. Augustina o dnu posledním soudném kázaní čtvero. V Pr. 1589 (IV. 1770). Ded. Oldřichovi Felixovi z Lobkovic.
5. Ráj duše Alberta Velikého V Pr. 1589 (IV. 1842, kde rok 1598 chybně položen).
6. Proti moru. V Pr. 1599 (ib.).

Virga Samuel, kněz evangelický, syn tuším Daniele Virgy, jenž 1584 farářem jsa v Bojkovicích u Uherského Hradiště, proti Pressiovi se postavoval (ABr. XI. 527). Samuel farářem 1602 byl v Hostině.

1. Spis proti Br. Albinovi 1600, z něhož některé výňatky v Obraně Martiniově.
2. Obrana pravdy Hospodinovy, učiněná 1602 proti Mikulášenci M. Poličanskému (IV. 1360).
3. Šest důvodův dostatečných o večeři Páně (Klíč II. 128).

Vlasatý Řehoř Josef, kněz katolický, 1713 vydal kázaní k svátku plzenskému (V. 916).

Vlasenický či **Vlasenský Mikuláš,** rodem ze vsi Vlasenic u Pelhřimova, sedlák neučený a prostý. Nejprvé u Kutné Hory býval u jakés vdovy Šušky. Když jednou přišel do školy u sv. Jakuba, dal se s ním mistr školní v rozprávku o Matce boží, ale Mikuláš neuměl mu odpověditi (Krasonický v Jaffetově Hlasu 39). Později usadil se v Pecinově u Nového Strašecí, kdež s přivrženci svými založil sektu, které po něm říkali *Mikulášenci* a *Vlaseničtí*, po hlavním sídle *Pecinovští*, po spůsobu, že v schůzích svých pláčem se ducha sv. doprošovali, *Plačtiví bratří.* Udržela se do XVII. věku (Slav. Pam. I. 37). Mikuláš honosil se viděními, že obcuje s anděly. V kázaních svých nejprvé počínal rozprávěti, že na rozcestí v trní býval a že brán byl kamsi do pekla a viděl, jak kteří se mučí, a nápodobné směšné věci vymýšlel, vždy přitom na dlaň hledě do ruky. Vliv jeho svou dobou nebyl nepatrný, jakož o tom svědčí hádaní o krev boží, kteréž s ním 1471 kněží pod jednou podstoupili na hradě Choustníku. Administrator podobojí 1487 proti němu vydal list, kdež výslovně praví, že sice je laik pouhý idiota, ženatý a sedlák, nicméně že drzostmi svými četný k sobě přivabuje lid. Hlavním jeho učenníkem byl pražský kožišník Matěj Sláma, po kterém sektě dáváno i jméno *Slamitův.* Ten učení Mikulášovo po Praze šířil, až 1486, trestán byv, od něho upustil. Před smrti svou (16. dubna 1495) Mikuláš nástupcem svým ustanovil Jana Bednáře řečeného Fanfule z Rožnova.

1. Hádaní o krev boží 1471. Dle Štelcara tištěno před 1582, podruhé 1600. Do němčiny přeloženo od M. Paeonia (III. 647). Totožné se spisem tím je rukopisné dílo ve sbírce Bočkově (IV. 1277) pod titulem: Hádaní Br. Mikuláše, pravého Čecha, s knězem římským o krev J. Krista. Totéž, zdá se, platí o „Knize proti víře katolické, proti papeži a přijímání pod jednau“ (III. 715).

2. Zjevení boží sluhám božím. 1495 (ib.) a

3. Proroctví. 1459 (ČČM. 1864. 281).

Vlček z Čienova či **Čeynova Václav,** „nejznamenitější a nejlepší“ vojevůdce český za druhé polovice XV. věku. Vzdělav se pod řízením slavného hrdiny, Jana Jiskry z Brandysa, vynikal nejen osobní neohrožeností, ale jmenovitě co důmyslný strateg a šikovatel vozův, hlavního tehdá prostředku i

obranného i útočního. Nejpilněji, jakož o něm svědčí Řehoř z Jelení, zachovával tu zásadu, aby „hejtmanův úmysl vždycky tajný byl.“ Šťastný zdar všech podnikův jeho zjednal mu neobmezenou důvěru válečníkův českých, udatné té chasy, která boj si byla obrala za živnost. Tím se vysvětluje úkaz za naší doby téměř nepochopitedlný, že, on prostý zeman český, o své ujmě války vésti mohl s císařem i králem uherským. Slova svého svědomitě byl držemný a pln vlastenectví nejčistšího, i právem mohl psáti o sobě: „Vždycky sem podle této země a podle králův, pánův našich, činil, věrně se přidržeje, jako dobrý člověk a věrný Čech.“ Listy jeho, z nichž se několik jen zachovalo (ČČM. 1828 a Arch. Č. VI.), živým sou důkazem rázné a statečné mysli jeho. K tomu družil se i imposantní zevnějšek jeho; byltě, podle svědectví Bohuslavova z Lobkovic, muž těla velikého a údův hřmotných. Vládycký rod, z něhož vzal původ, osedlý byl v Žatecku, kdež Vlčkové mimo Čínov drželi Minice a Líčkov. Otec jeho 1425 vyniknul v dobách husitských (Arch. Č. III. 253), matka pak byla Kaplířovna, nepochybně sestra Petra Kaplíře z Sulejevic na Wintrperce. Proto Václav u B. z Lobkovic slove „soboles Sulevicia.“ Václavovi za mladých let osiřelému poručníkem byl ujec Petr, a proto jej podle spůsobu tehdejšího nazýval otcem. Narodiv se asi 1425—30, vychován byl u víře katolické, jížto do smrti věren zůstal. Záhy oddal se na válečnictví. Určitě se jméno jeho vyskýtá nejprvé 1453—54, kdež pod vrchnictvím Jiskrovým sloužil králi Ladislavovi. L. 1454 zemřel starší bratr jeho Jan z Minic, a Václav, obávaje se, aby hrad Líčkov nebyl vzat za odúmrť, na králi sobě jej vyprosil, ačkoli později shledal, že výprosy nebylo třeba, jelikož mu Líčkov od bratra zapsán byl právem dědickým (ib. 554). Po 1454, zdá se, šel do Polska i účastnil se tehdejší vojny polské s rytířstvem německým; tak aspoň vykládáme si zprávu, že bojoval nad Vislou a Dněprem. Když 1461 císař Fridrich IV. váleti začal s bratrem svým Albrechtem VI., tehdá Vlček již co jeden z předních „hejtmanův“ desíti rot českých, opět pod velením Jiskrovým, dal se ve služby císařovy. Ale brzo nastaly nesnáze o žold, kterýž pro stálý nedostatek peněz v důchodech Fridricha IV. nebyl vyplácen. Mnoho odtud nejen v prvním tomto případě, ale i nápotomně pošlo nevole válečníkům českým,

trýzní a útrap lidu rakouskému. Bojovníci Vlčkovi, čekajíce na zadržalý plat, 1463 rozložili se pod vrchy od Mödlinku do Badenu, i živili se z toho, co osady tamní vol nevol poskytovati musily. Mrzutý ten stav prodloužil se do 1465, kdež Vlček sjednotil se s Zdeňkem z Šternberka, an z Vitoraze válku vedl s císařem. Vlček zatáhl se do okolí Ybbsu, i jal se odtud krutě zemi hubiti. Jako dříve přímluvy krále Jiřího o spokojení Vlčka bez účinku byly u císaře, tak zase nyní Fridrich IV. marně se u Jiřího domáhal, aby Vlčka přivedl k pokoji. Posléze sám se s Vlčkem dal v jednání, a 16. června 1465 se v Eggenburku stala smlouva. Císař Vlčkovi dáti měl 10.000 funtův peněz mince rakouské, Vlček pak po zplacení první lhůty s lidem svým zemi měl opustiti. Tak se i stalo, leč již příštího na to roku se pro nedodržení smlouvy válečníci čeští strhli do Znojma k novému rokování. Ale tu se posavadní jednota, kterou císař jakž takž byl spokojil, na vždy rozešla. Někteří dali se do Uher, jiní do Slezska, Vlček pak přivinul se ku králi Jiřímu, i stal se čelním jeho vůdcem ve válce, kteráž mu 1468 nastala s Matyášem, králem uherským. Jiří obyčejně Vlčka přidružoval k synovi svému, knížeti Viktorinovi, s kterým z těch dob Vlčka spojovalo důvěrné přátelství, ano když 1487 Viktorin dělal poslední své pořízení, mezi svědky listiny té vedle předních pánův spatřujeme Vlčka samého šestého (ib. I. 317). V máji 1468 král Jiří, rozpustiv pole po setkání se s Matyášem u Lavy a Znojma, Vlčka s Viktorinem zůstavil na Třebíči. Tu se Čechům nehrubě zvedlo; město zajisté od Uhrův vzato a posádka uchýliti se musila na pevný klášter, kdež obléhajícím po některý čas statně odolávali, až pro nedostatek potravy uzavřeli probiti se táborem uherským. Dva houfové 6. června šťastně proskočily, ale Vlček, an taktikou svou jmenovitě vyváznutí Viktorinovo byl usnadnil, s třetím houfem přinucen byl vrátiti se na klášter; nicméně již 15. června vyjednal si čestný odtud odchod pod tím jediným závazkem, aby on a lid jeho do čtyr nedělí nesloužili proti Uhrům. Mezitím se štěstí válečni již koncem 1468 tak obrátilo, že Vlček z obrany mohl postoupiti k útoku a Rakousy od Uhrův zaujaté pleniti počal. Když dalším průběhem války v březnu 1470 k obhájení země nařízena zemská hotovost, Vlček povolán k zřizování lidu vojenského z Žatecka

a Rakovnicka. V červnu vojsko české vtrhlo do Moravy. Jeden proud pod Vlčkem dal se od Hodonína k Tovačovu, aby spojil se s králem. Tu opodál Králic náhle přikvačeni sou od Uhrův, ale Vlček tak bystře opatření své učinil, že z hrozícího nebezpečí s malou ztrátou vyvázli. „By V. Vlčka nebylo,“ dí souvěký letopisec, „zle by se bylo Čechům přihodilo, že by se mnohý do Čech nevrátil“ (St. l. 494). Po smrti Jiřího (1471) Vlček z bojiště poustoupil. Tehdá opětovně (1474 a 1479) shledáváme jej přísedati při soudu komorním. L. 1477 společně s bratrem Zigmundem od řádu maltanského za 5500 zlatých uherských koupil hrad Helfenburk s městem Bavorovem. Bavorovu 1479 potvrdil starší práva (Pam. 1868, 437). Ale nový pan helfenburský nehrubě co soused vítán byl pánům okolním, kteříž se družili k Matyášovi. Jmenovitě s Hynkem ze Švamberka, kterýž tehdá co poručník spravoval i statky Rožmberské, a s Budějovskými 1478—79 ustavičné míval potýčky, vesnice jim vypaloval a zboží pobíral. Taktéž válčil s Rakouskými, zejména s pány z Liechtenšteina. Teprv po míru olomouckém Vlček (v červnu 1479) spolu s Petrem Kaplířem svolil ke sjezdu s Vokem z Rožmberka a s jinými pány, aby se smluvili o zastavení záhub v zemi. Ven ze země nicméně válčiti nepřestal. V narovnání mezi Vladislavem a Matyášem nevyřízeny zůstaly požadavky Vlčkovy k Matyášovi a společníkům jeho mezi panstvem rakouským. Rozsudí v Brně shromáždění měli o to konec učiniti. Vlček v naději té a k vyzvání krále Vladislava válčení zastavil, ano i zajaté své propustil se svou prý škodou několika tisíc. Ale Matyášem v tom sešlo. I za Fridrichem IV. vždy ještě některé dluhy vázly. Tu Vlček znova dal se do Rakous. Ačkoli čas po čase smlouvána příměří, předce trampoty válečné neustávaly, až v dubnu 1481 mezi císařem a Čechy utvrzen mír. Byltě k tomu čas svrchovaný; neboť v polou téhož měsíce Matyáš císaři vypověděl válku, a Fridrich IV. nevěděl si jiné rady, než z nova se ujistiti pomocí Vlčkovou. Tuhý bojovník rád zapomenul na nedávní svízele, aby mohl dotříti na úhlavního svého nepřítele. Ale stará zkušenost opět se opakovala. Císař peněz neměl a Vlček chopil se obyčejného tehdá prostředku, vymáhaje na zemi, čeho od panovníka dojíti nemohl. Teprv 14. ledna 1482 přičiněním knížat říšských

stalo se narovnání ve Vídni, v němž Vlčkovi přirčeno 28.623 funtův. Nato se 10.000 funtův mělo zaplatiti v šesti nedělích; ostatek měl býti pojištěn na rozličných důchodech rakouských. Mezitím podařilo se Rožmberkům, vypraviti Vlčka z Helfenburka; dalit mu hrad ten 1484 odkoupiti za 8000 zl. uherských (Pam. 1868, 438), načež Vlček koupil Opočno u Žatce. Téhož roku opět císař volal jej ku pomoci proti Matyášovi, a on s 3000 mužův pospíšil k Vídni, která nicméně 1485 Uhrům se vzdala. Císař ztrátou dolních Rakous ještě více byl zbaven možnosti, aby z dluhův svých se vyvětil; k doléhání Vlčkovu 1489 z Botzenu mu odepsal, že rád mu zaplatí, jak mile jen zase zemí svých dosáhne. Smrtí Matyášovou 1490 konečně nastal obrat. Rok potom Vladislav s Maximilianem tou měrou se smluvil, že Vlčkovi 12000 zl. uherských zaplatí za císaře. V listopadu 1492 prostřednictvím Voka z Rožmberka i přímo mezi Vlčkem a císařem stala se umluva. Vlčkovi mělo se zaplatiti 2500 a 18300 zl. rýnských jeho rotám. Jak viděti, neběželo tu o prospěch samého vůdce, nýbrž tento vrchovatě měl co činiti se spolubojovníky svými, kterým on ručil za mzdu. Ještě 1500 a 1501 poháněli jej o to před soud komorní Martin z Hlasiva a Alexander Chmelík ze Střmelic. Tou dobou Vlček dospěl byl vysokých let, i počínal pomýšleti na onen svět. L. 1490 pro spasení duše své založil nadání při jednom oltáři v kostele svatovitském. Jiné zádušní ujednání učinil s Petrem Kaplířem. Koupený společně ornát v ceně 1000 kop gr. uzavřeli totiž prodati a ztržený peníz rozdati chudým. Ale vdova Petrova, Anna z Dierné, starala Vlčka o to, aby ornátu nechal při posavadním kostele na Wintrberce, i vedla snahu svou s takovým důrazem, že ji Vlček 1501 pohnal až před soud komorní. Po případu tomto žil ještě několik let. Posledně jméno jeho vyniká 1505 v rozvrhu povinnosti branné k hotovosti na pány Šliky. Smrt Vlčkovu Bohuslav z Lobkovic oslavil dvěma epigrammaty (Procházka Misc. 226). „Pozdní prý den zahubil starce, jemuž mladíkovi ani oštěpy ani meče ublížiti nemohly!“ (Pernšteinská kniha soudu komorního 1500—1511, Chmel Regesten Fridrich IV., Monumenta Habsburgica III., Kurz Geschichte Friedrich IV., Palacký Děj. IV. a V. 1, Rybička v N. Sl. IX.).

Naučení ku králi Vladislavovi, kterak se mají šikovati jízdní, pěší i vozy

Sepsáno po 1490, když Vladislav již byl králem uherským. Rkp. v archivu třeboňském. Vydán Palackým v ČČM. 1828. II., pak ve Výb. II. 999—1016 (III. 244).

z Vlčetína Kristin, potomek starého rodu vládyckého, úředník při dvorské kanceláři české za kancléře Joachima z Hradce a místokancléře Zikmunda Heldta z Kementu. V přátelských svazcích žil s Melantrichem, kterýž jej 1565 nazývá „přítelem a synem svým milým.“ V české spisování dal se z pobudky pana Heldta. Nejprv přeložil pohřební kázaní dvorského kazatele Matyáše Citharda nad Ferdinandem I. Potom od Heldta k tomu byl přiveden, aby se dal v překlad Modliteb téhož spisovatele. Heldt „toho úmyslu byl jest, aby knížku tuto potomně sám prohlédl a zkorrigoval i dáleji, komuž by se pánu líbilo, připsal,“ ale smrt mu toho překazila (v list. 1564), načež Kristin o své ujmě vydání spůsobil. Připis datován z Vídně 1565.

1. Kázaní nad tělem mrtvým Ferdinanda I. učiněné skrze M. Citharda, dvorského kazatele. V Pr. 1564 (IV. 1671).

2. M. Citharda Modlitby na neděle a svátky. V Pr. 1565 s předmluvou Melantrichovou, pak 1582 (IV. 1945). Ded. nejv. kancléři Joachimovi z Hradce na Hradci a Hluboké, rytíři slavného tovaryšstva beránka zlatého (zlatého rouna).

z Vlkanova viz **Prefát** a **Sosnovský.**

Vodička Jan z Ledče, kněz podobojí směru luteranského, byl v duchovní správě v Osicích, odkudž 1567 povolán na faru u sv. Anny v Kr. Hradci, ale již po dvou letech odtamtud výpověď dostal (Švenda Žel. Obr. III.). Později byl krátký čas v Topolanech u Výškova 1590, odtud pak přišel do Kutné Hory. L. 1607—9 žil v Lovosicích.

1. Spis o večeři, umučení a vzkříšení Páně. V Pr. 1607 (IV. 1378).

2. Písně chval božských. Dva díly. V Pr. 1609 (IV. 124).

Vodička Jan z Prahy, služebník biskupa St. Pavlovského, kterýž jej přikázal Paprockému ku pomoci při české úpravě Zrcadla markrabství Moravského 1593.

Vodička (Wässerich) Jan Krištof, nar. 1714, kněz luteranský. L. 1743 po Janu Jarém povolán za kazatele české osady v Žitavě. Nastoupil úřad ten právě tou dobou, kde se mezi Čechy žitavskými působením Liberdy a Kopeckého počínaly různice. Vodička byl šťastný skladatel písní církevních. Jedna z jeho skladeb, vánoční: „Čas radosti, veselosti světu

nastal" až do 1839 v Žitavě bývala zpívána. Mimo to obstarával korrekturu českých kněh v Laubně tištěných a sbíral materiál k historii exulantův českých. Dle zprávy Pescheckovy (Exul. 68) měl prý 500 zpráv životopisných sebráno. Zemřel u vysokém věku 10. ledna 1784.

K. Gottl. Hofmanna vysvětlení zpovědních otázek Lutherových. V Laubně 1746 (V. 799).

z Vodňan Václav, bakalář v Praze 1501 (LD. II. 201), pro Johannu Trčkovu 1511 přepsal žaltář, nyní v univ. bibl. pražské (III. 583).

Vodňanský viz **Bosák Jan.**

Vodňanský Adalbertus Tobiáš, bakalář 1609, vyučoval na rozličných školách. L. 1616, jsa již mistrem svob. um., byl rektorem při škole sv. Martina v Praze (ČČM. 1827 I. 139, 1848 I. 194). Potom spravoval faru u sv. Klimenta na N. M. pražském. L. 1619—20 Rosaciovi pomáhal při upravování druhého dílu Slovaciova „Vysvětlení biblí"; jmenovitě velký tu rejstřík jest prací jeho. V lednu 1622 odebral se do Perna, kde zůstal po 1639 (Peschek Exul. 36).

1. Sebrání historií o rozličných proměnách a příhodách, jak v jiných národech, tak v národu českém zběhlých od l. 1572 do 1616. Rkp. v bibl. Fürstenberské v Praze (IV. 454).

2. Vítězství nad Senacheribem. V Pr. 1618 (IV. 1483).

3. J. Spinaea Spis o lakomství. V Pr. 1619 (IV. 719).

Vodňanský z Uračova Nathanael (Hložek?), dokončiv studia, dal se na cesty, jmenovitě 1582 navštívil Řím. Později vstoupil do služby veřejné při puchalterii komory české. Před 1604, kdež byl již registratorem úřadu tohoto, obdařen jest erbem a přídomkem. V jednání o majestát na náboženství značné měl účastenství. Po dosažení jeho z měšťanův staroměstských vyvolen byl mezi direktory i podepsal spolu s jinými porovnání, kteréž pak strana pod jednou se stranou podobojí uzavřela (Slav. Pam. 394). L. 1615 pro hanlivá slova, o nebožtíku králi Rudolfovi II. pronešená, měl process politický. V době povstání jméno jeho opět nalezáme mezi direktory a tudíž v popředí celého hnutí proti Ferdinandovi II. Dne 27. února 1621 byl na staroměstské radnici uvězen a 19. července k smrti „na justicii obzvláště v rynku staroměstském postavené" ortelován. Viktorin Vrbenský jej připravoval k smrti, kterou

21. června podstoupil (Skala V. 42, 87, 137). Dům jeho 1629 konfiskován (Pam. 1873, 262).

1. Theatrum mundi minoris, široký plac neb zrcadlo světa, t. j. živý kontrfekt nezčíslných bíd všeho lidského pokolení. V Pr. 1605 (III. 1873). Ded. Štefanovi Jiřímu z Šternberka na Postoloprtech, Ratajích Hražených a Vodolicích, německých leén hejtmanu i presidentu komory české, pak radám téže komory: Adamovi ml. z Waldšteina na Hrádku a Lovosicích, nejv. mincmeystru Krištofovi z Sebuzína na Břežanech, Chotouni a N. Libni, Kašparovi Kaplíři z Sulevic na Milčíně a Neustupově, Šťastnému Mošovskému z Moravčína, hejtmanu hradu pražského, Melicharovi z Rechmberku na Slavě, Jakubovi Menšíkovi z Menšteina.

2. Chystal se k překladu kroniky turecké, jakož svědčí v přidané k č. 1. básni Pavel z Jizbice: Dum Mahometanae chronicon vulgaverit orae, conversum in Čechicos, non sine laude, sonos, dignus erit populi regisque favore etc.

Vodňanský z Radkova Václav, bakalář 1543 a mistr svob. um. 1545, vyučoval v Žatci i později přejal tam radní písařství. Nejednou ke dvoru královskému u věcech obecních posíláván, jakož vůbec velikou v řízeních zběhlostí a výmluvností proslul. Erbem a přídomkem nadán 1558 (Ryb.). Básnil latinsky; vydání jeho „Cantilen" Melanchthon opatřil předmluvou. Zemřel morem 12. prosince 1564 (Velesl. Kal.). Památku jeho opěval Kodicill básní „Lugubria" (Pr. 1565) a Jan Rosin ve svých „Lachrymách" (Proch. Misc. 116).

Tři písně o Mr. Janu Husovi v Musophilově kancionále 1583 č. 110—112.

Voigt Adauctus a Sto Germano, nar. 14. ledna 1733 v Horním Litvínově, studovav ve Slaném, v Chomútově a v Litomyšli, 1747 vstoupil do řádu piaristského a 1758 na kněžství byl vysvěcen. Mnoho let vyučovav na ústavech řádu svého, 1771 stal se místorektorem kolleje pražské. Od té doby počíná se činnost jeho v oboru dějin vzdělání a písemnictví českého; jmenovitě zásluhou jeho jest, že numismatiku českou založil na pevných základech. L. 1777 povolán do Vídně jakožto professor dějepisu, kustos dvorské bibliotheky a sbírky mincí, v kterýchžto úřadech vytrval do 1783. Poslední svá léta ztrávil v Mikulově v pracích dějepravných, i zemřel tam 1787.

1. Effigies virorum eruditorum atque artificum Bohemiae et Moraviae una cum brevi vitae operumque ipsorum enarratione. Pr. I. 1773, II. 1775. Společně s Ign. v. Born. Srov. *Pelcel* č. 2.

2. Acta literaria Bohemiae et Moraviae. Pr. 1774—1783. Dva díly. Obsah v Hanušově Quellenkunde str. 76. K dalším dílům rukopis zůstal v piaristské kolleji mikulovské (D'Elvert LG. 229).

3. Untersuchung über die Einführung, den Gebrauch und die Abänderung der Buchstaben und des Schreibens in Böhmen. Pr. 1775 (Abh. einer Priv. Ges.).

4. Von dem Alterthume und dem Gebrauche des Kirchengesanges in Böhmen. Pr. 1775 (ib.).

5. Versuch einer Geschichte der Universität in Prag. Pr. 1776 (ib).

6. Uiber den Kalender der Slawen, besonders der Böhmen. Pr. 1777 (ib.).

7. Nachrichten von merkwürdigen böhmischen Maecenaten und einigen ihnen dedicirten Büchern. Pr. 1784 (ib.)

8. Auctores, qui scripsere de rebus bohemicis. Sbírka zpráv životopisných, rkp. ve dvou dílech. I. A—O, II. P—Z. Díl druhý nyní v ČMuseum.

Vojtěch od sv. Tobiáše (Adalbertus a S. Tobia) karmelitán, vydal tři kázaní 1732—1738 (V. 933 a 993).

Vok z Bělína Jan 1469 přepsal Orlojík a Zrcadlo sv. Augustina (II. 122 a III. 878).

Vokál či **Vokalius Jan** z Prahy, 1599 bakalář, nejprvé co kollega působil při škole sv. Martina v Praze, na jaře 1600 pak dostal se na školu v Českém Brodě, spolu s Heliadem; 1601 jim oběma při svých elegiích na osoby, 1599 zemřelé, Mr. J. Kampan připsal básně. Později usadil se Vokál v Brodě. Když tam 1608 lid arciknížete Matyáše za 25 dnův ležel, u sebe měl Václava Vchynského, kterýž mu však za ztravu ničeho neplatil, tak že s ním přišel ke škodám do 50 kop gr. Po 1627 s Heliadem odebral se na Slovensko.

1. Sbírka listin a jiných písemností, písní, satyr, popisův atd. hlavně o věcech náboženských v Čechách 1417—1609. Rkp. v bibliothece strahovské. L. 1609—10 Vokál jej zapůjčil Heliadovi, kterýž se mu za to odvděčil dvěma latinskými epigrammy.

2. O přitažení do Čech Matyáše arciknížete rakouského s lidem moravským, rakouským, uherským l. P. 1608. V témž rkp. 159—180.

Vokál Václav, syn Janův, kněhtiskař, jenž po 1630 v Trenčíně provozoval umění své, závod svůj maje v domě Kašpara hraběte Illešháze. L. 1637 s předmluvou svou vydal modlitby Habermannovy (Klíč 85). L. 1645 již byl mrtev; toho zajisté roku tiskárnu řídila vdova jeho Dorota. U ní 1647 tištěna Cithara Třanovského.

Vokaun Jan Antonín, doktor sv. písma, asi 1720 do 1743 děkan vodňanský a vikář kraje prachenského.

Roztrhaný šat sv. Bernarda. V Pr. 1731 a 175* (V. 969). Ded. opatovi v Plasích, Eugeniovi Tittlovi.

Vokaun Tobiáš Novopražský, 1619 stal se bakalářem svob. um. i byl knězem evangelickým. Zemřel 1. dubna 1628 u vyhnanství (Nosidlo v MGQ. 461).

Krátký výklad modlitby Davida krále v žalmu 94 (Příd. 172).

Wolf Jan, též **Morava** nebo **Moravus** řečený, měštěnín staroměstský „od zlatého kola", společně s Konáčem 1507 (III. 97), od 1512 samostatně co kněhtiskař v Praze pracoval (III. 108).

Br. Wolff, zřízen byv na kněžství 1529, stal se 1536 správcem sboru přerovského. Tu s zvláštní pečlivostí ujímal se mladého Blahoslava, jenž skvělé o něm zůstavil svědectví. „Ač prostý žák był, však prý był příjemný kazatel, písař, Němec (t. j. znatel němčiny), hospodář dobrý. Br. Lukáše starého formanem bývał, drahně písní naděłał, z nichž mnohé jsau v novém kancionálu. Při žádném z správcův bratrských tak máło vášní škodných poznał sem; taková była muže toho bedlivost a sebau vládnutí. Člověk-tě był, ale takový člověk, jakýchž velmi máło jest. Latině téměř nic neuměł; a proto był učený a pravým uměním stkvěł se; uměł i fysiku." Br. Wolff byl členem úzké rady, ač nevědomo, od které doby. Zemřel v Přerově 26. října 1548 a tu pohřben v Sýřavě u sv. Michala pod Kopkau (Fiedler 228, 234, 240).

Několik písní v kancionálu šamotulském.

Wolfgang bosák 1505 kvardiánem byl kláštera u sv. Jakuba v Praze i měl tehdá při o odkaz před soudem komorním. Později 1510—1515 duchovní správu vedl v Kádově, i psal úsilovně proti Br. Lukášovi.

1. Spis proti Dětinským otázkám (Lukáš č. 11, III. 746).

2. Proti bludným a potupeným artikulóm pikhartským, s kruntovnými duovody na ten spůosob, jakož i jedovaté sepsánie Lukáše antipapeže, rozmnožitele Pikhartství, pod otázkami a odpovědmi. V Plzni 1510 u Štětiny. (III. 764, 766 a 777).

3. Traktát proti kacieřóm a pikhartóm, proti všem bludným. Rkp. un. bibl. pražské 1511, XI. E. 1 (III. 777).

Wolfius Adam z Benešova českého, 1606 učitelem v Novém Městě nad Metují, pak se obrátil ku kněžství. L. 1619 vedl duchovní správu v Polné, odkudž odešel do Uher i již před 1625 přejal tam faru v Nižných Motěšicích na podacím Kašpara Illešháze.

1. Exegesis catechismi M. Lutheri, t. j. Sumovní o sprosté pravdě boží ukázaní. V Pr. 1619 (IV. 1456 a 1543).

2. Krista osoby spasitedlné vyznání. Bez m. 1625 (V. 886).

3. Kázaní pohřební nad Johannou Romencovou 1636, nad dítkami Tobiáše Jana Slušinského 1637, nad Zuzanou Krušinovou 1638, nad dítkami M. Bočka Lipnického a nad Bočkem samým, pak nad J. Butovským, vše exulanty českými v Trenčíně (Rybaj 13, V. 1067).

Wolfius Martin, kněz evangelický.

Modlitby každodenní horlivé. V Senici 1670, v Žilině 1673, v Púchově 1729, v Brně bez r. (V. 1569).

Volný Lukáš, z ovčácké rodiny na Chlumecku osedlé, 1690 stal se hospodářem ovčína v Kratonohách, i vymohl toho skrze svou vrchnost, aby ovčáci v Čechách ve zvláštní cechy sestupovati se mohli a tudíž živnostem městským se vyrovnali. Sám Lukáš stal se cechmistrem cechu pro okolí poděbradské zřízeného. Přitom, jakož i bratr jeho *Václav*, obíral se skládaním písní. Zemřel po 1710. Pěsnotvorství to provozoval i také *Jiří*, syn Lukášův, jenž od 1730 byl šafářem a vrchním ovčákem v Kratonohách a 1745 zemřel. Příkladem Volných povzbuzen byl i třetí samouk básnický, milčický rolník *Vavák* k podobné činnosti.

1. Leopold císař-pán římský tenkrát mdlé posilnil hezky; však Josef I. císař náš pán již nyní potvrdil všeho nám. Vivat Josef! Dvě písně od Lukáše, jedna od Václava Volného, složené pro památku vyzdvižení pořádku ovčáckého. Jedna z písní na jméno Václava Norberta Ochtaviana hr. Chynského. V Pr. 1710 (V. 217).

2. Jiřího V. veselé písně. Sebrány od Fr. Vaváka, vydány od Hanky. V Kr. Hradci 1822 (V. 187).

3. Téhož písně pobožné, porůznu tištěné.

Volyňský Jakub, kněz podobojí směru luterského, 1540 byl děkanem v Litoměřicích (Bor. I. 154). L. 1542 účastnil se boje, jejž tehdá kněžstvo kališné podniklo proti Br. Augustovi, jsa ve spojení jednak s Mystopolem, kn. Václavem Řezníkem, Matějem Lounským i Petrem farářem zásadským, jednak s Janem z Pernšteina. Šturm v Dialogu dvakráte se o něm zmiňuje. Jednou když vypravuje, že kněží tehdejší v jiném téměř ničem než v tom toliko svorni jsou, aby na Bratří křičeli, čehož prý „kn. Jakub děkan litoměřický na každém kázaní téměř neobmeškává.“ Podruhé, když líčí protivenství, jakéž se Bratřím dějí v městech. „Pakli by se kde který (Bratr) zjevil, hned prý naň co psi vrčí a štěkají, až jej i ven vyhryzou, co kn. Jakub Víta mlynáře z Pokratic a Václava

Melausa saukenníka z Litoměřic.“ L. 1550 kn. Jakub již v Litoměřicích nebyl.

List všem vůbec Bratřím náboženství Boleslavského svědčící. Při odpovědi Petra ze Zásadí. V Pr. 1542 (IV. 1238). Ded. Janu z Pernšteina.

Vopatovský či **Vopatovinus Jan** z Prahy stal se bakalářem 1522, mistrem svob. umění 1524 (LD. II. 273, 276 a 280).

Formulae puerilium colloquiorum lat., bohemica et germanica lingua brevissime conscriptae. V Pr. 1550 u J. Hada Kantora (Hanslik 553).

Vorličný či **Aquilinas Jan** z Kr. Hradce obrátil se k stavitelství vodnímu, i zastával za Ferdinanda I. a Maximiliana II. drahně let úřad nejvyššího správce vodovodů (supremus aquaeductuum rector). Usadiv se na N. M. pražském, náležel k bohatým a váženým měšťanům tamním. Na stará léta, když pro churavost nemohl se zanášeti hmotnými pracemi, jal se vykládati žalmy a jiné zpěvy v české rytmy, uváděje skladby ty, co znamenitý znalec a milovník hudby a zpěvu, pod noty. Zemřel asi 1575 v Praze. Obraz jeho nalezá se při žaltáři (ČČM. 1873).

1. Žaltář sv. Davida na verše hendekasyllabon a rytmy jedenácti syllab složený. V Pr. 1572 (IV. 67). Přepis v un. bibl. pr. XVII. C. 11; u Jungmanna omylem co původce rkpu. toho jmenován Václav Vorlický (V. 143).

2. Hymny, t. j. písně chval božích, od některých sv. doktorův a biskupů církevních v lat. jazyku složené a nyní v jazyk český přeložené. V Pr. 1572 (ib.). Ded. obé Maximilianovi II.

Vorličný Pavel v. **Aquilinas**.

Votava Pavel Ildefons, benediktin kláštera sázavského počátkem XVIII. věku.

Slavíček svatoprokopský, aneb písně o sv. Prokopu. Rkp: 1720 v univ. bibl. pražské XVII. E. 49, připravený k tisku u K. Ferd Rosenmüllera (V. 118).

Votický Řehoř či **Říha** byl tkadlcem ve Voticích i náležel k sektě Amosenské, ano byl i literátem jejím, jelikož opravoval traktáty Amosa a Kubíka Štěkeňského. L. 1491 za krátkého vítězství své strany v Jednotě shledáváme jej co Br. Řehoře mezi členy úzké raddy.

O moci světa. Traktát, sepsaný 1485. ABr. I. 290—315. Viz Gindely GBr. I. 62 a 498.

Vrána Mikuláš, jinak **Adelfi** z Litomyšle (Adelphus Litomysslius), 1530 bakalář (LD. II. 298), usadil se co soused v rodišti svém, za manželku pojav dceru Anny Trávnické z Turnova. Co posluchač Jednoty stál v přátelském svazku s lékařem Janem Zborským, k jehož pobádání přeložil pozůstalý

po Mr. J. Černém traktát Rhasesův. V době 1548, kdež Zborský vržen do Černé Věže v Praze, zdá se, že Vrána náležel k těm, kteří, rovně Alexandrovi Aujezdskému, povolností hleděli se vyvětiti z nesnází. V tom smyslu psal i své tchyni, kterýžto list byl starším tak vážný, že sám Blahoslav naň dal odpověď (ABr. VII. 71 sld.). L. 1566 ještě žil v Litomyšli (Pam. 1871, 44).

1. Výklady na Rhasesa, jichž převod dokonán na štědrý den 1566. Rkp. v univ. bibl. pražské (IV. 885).

2. Komedia česká o ctné a šlechetné vdově Judith a o Holofernovi hajtmanu krále Nabochodonozora (4 akty). V Pr. 1605 u J. Nigrina (IV. 234).

Vratislav Jan Václav, syn Václava Vojtěcha Vr. z Mitrovic a pravnuk Václava řečeného Turečka, po smrti otcově (1699) vstoupil do řádu theatinského, kdežto se bratr jeho Ivan byl stal jesuitou.

Krvaví potůčkové preyštějící se ze školy Ukřižovaného. V Kr. Hradci 1719 (V. 1471).

Vratislav Maximilián, potomek panské rodiny Vratislavův z Mitrovic, vstoupil do řeholního řádu apoštolského, ve kterémž ku konci XVII. věku co missionář působil, živ jsa dílem v Čechách, dílem v Polsku.

1. Kvítek v církvi sv. vykvetlý (život theatina Ondřeje Avellina). V Pr. 1684 (V. 1293).

2. Divotvorný řeholního kněžstva patriarcha, sv. Cajetanus. Ve Lvově 1693 u Vojt. Milčevského (ib.).

Vratislav z Mitrovic Václav příjmím **Turček**, syn Štěpána V. na Drachově a Kateřiny z Běšin, nar. 1576, vychován byl na školách jesuitských v Jindřichově Hradci, kdež otec jeho žil při dvoře Adama z Hradce. Za mladých již let veliké jevil zalíbení v cestopisech. Touha, aby sám spatřil to, co jej v knihách tak vábilo, vyplnila se mu, když co mládeneček 15letý k přímluvě páně Adamově vzat byl za pachole komorní ku komonstvu Fridricha z Krekvic, an co vyslanec Rudolfa II. vypraven byl k vysoké portě. Počátkem září 1591 vyjeli z Vídně i brali se přes Budín a Bělehrad do Cářihradu. Z počátku dobře se všecko dařilo, ale sotva rok minul, nastala proměna. V letě 1592 za obapolného míru obnoveny turecké nájezdy do Chorvat a následkem toho z Vídně zadržen roční poplatek. Z toho u dvora sultanského nemalá vzešla nevole, která pobitím Hassanpaše u Sisku dostoupila

vrcholu. Vida, jak se věci točí, chtěl se Vratislav s kupci armenskými vydati na cestu do Palaestiny a do Egypta, odtud pak hned se přes Benátky vrátiti domů. Ale sešlo s toho. Sinan-paša, stav se vezírem, jal se proti Krekvicovi postupovati s zřejmým nepřátelstvím, až celé vyslanectví i s moravským pánem Karlem Záhradeckým, an se cestou do Jeruzalema v Cařihradě byl pozdržel, přímo obstaviti kázal. V době zavření toho se po městě rozmohl mor. I Vratislav jím byl zachvácen a mnoho neděl na smrt stonal. V tom Turci vrazili do domu a zradou poturčilého hofmistra vyslaneckého, Ladislava Mörthena, zmocnili se tajných dopisů, které Krekvic s dvorem svým udržoval. Nato Sinan, bera se již s vojskem do Uher, v srpnu 1592 Krekvice nejen jal, ale všemu právu mezinárodnímu na vzdory v okovách uvězil. Komonstvo vyslanecké rovněž bylo zjímáno. Vratislav, ač od nemoci hrubě byl seslaben, předce z lůžka vyskočil a na hambalkách se skrýval, ale konečně mdlobou k návratu do postele byl přinucen a též jat. Všickni v těžkých řetězích odvedeni napřed do arsenálu a některý čas na galeje ukováni. V máji dostali se do Černé Věže. Všude hladem i ranami nemálo trýzněni; jediná věc, kterou se u vězení, dva a dva spolu jsouce spoutáni, zabývati mohli, bylo „vázaní“ punčoch, rukavic a tureckých kloboučkův. Ztrženými za to penězi poněkud si v bídě své přilepšovali. Vratislav začal se učiti turecky, ale brzy toho nechal, byv vystřežen, že by tím na sebe obrátil pozornost a násilně mohl býti poturčen. Konečně 29. června 1595 po smrti Sinana-paše dosáhli svobody, kterou si nicméně ještě i od strážce vězení svého musili vykoupiti 200 dukáty, Vratislavovi, kn. Janovi z Vinoře a K. Záhradeckému od příbuzných poslanými. Anglický vyslanec, jenž sultána na vojnu do Uher jdoucího doprovázel, ubohé vězně vzal pod svou ochranu až do Bělehradu. Odtud dali se přes Solnok a Budín do Vacova, a tam od císařské posádky přejati. V Praze představeni sou císaři, ale prosby jejich za nějakou náhradu odbyty těšinskými jablky. L. 1599 Vratislav po strýci svém Václavovi zdědil tvrz Korkyni a brzo se oženil za manželku pojav Lidmilu Ježovskou z Lub, touž paní, na kterou 1620 Račenský žaluje. S ní věnem dostal Starý Knín a Zduchovice. Patřily mu i Hlazovice, kteréžto statky vesměs leží v Pražsku na levém poříčí vltavském. L. 1603 se bratří

Václavovi rozdělili o pozůstalost po otci. Později se Vratislav stal kr. radou a přísedícím většího soudu zemského i komory české. I proti Turkům v nejednom tažení se zúčastnil. V bouřích 1618—20 zůstal věren domu císařskému. L. 1625 od Jaroslava Oty z Losu koupil tvrz Chrastinu. L. 1629 přijat do stavu panského, kterýž mu 1633 potvrzen i pro říši německou a ostatní země dědičné. Zemřel 22. listopadu 1635. Příhody své za doby turecké popsal 1599.

Příhody V. Vratislava 1724 k vydání upravil vnuk jeho Václav Ignác, ale nedošlo k tomu. Teprv Pelcel spůsobil jich vytištění 1777 v Praze, nad to pak přeložil je i do němčiny a 1786 v Lipsku uveřejnil. Druhé vydání české 1807 zpořízeno od Krameriusa, třetí 1855 od Jana Václ. Rozuma (IV. 656). Anglický překlad od A. H. Wratislawa (London 1862).

Vrba viz **Novák Jan.**

Vrba Jakub Ferd. Ant., rodic nymburský, měštěnín Nového Města pražského.

1. Jana Baptisty S. J. Věnec vděčnosti. V Pr. 1676 (V. 1431).

2. Krátký veytah práv městských král. českého. K němuž přidána jest krátká obsažitedlnost processu právního, jako i instrukcí městská s přidáním kratičkého veytahu pokut z práv městských. V Pr. 1691 a 1700 (V. 604). Týž spis vydán i německy: Kurzer Extract der Stadtrecht'im Königreich Böheimb (Brünn 1707).

Vrbenský, lat. **Verbenius Viktorin** z Vltavského Týna přípravného vzdělání nabyl na školách lounských. L. 1601 uvozuje se mezi alumny pražskými. Dokončiv studia stal se na podzim 1603 rektorem u Velikého sv. Štěpána v Praze a na jaře 1604 předním správcem škol kralohradeckých. L. 1605 dosáhl hodnosti mistrské a vstoupil do stavu duchovenského, načež jej Náchodští povolali ke správě duchovní. V Náchodě 1606 se oženil, a přátelé sňatek jeho oslavili básněmi „Carmina in honorem clarissimi viri Mr. V. Wrbenský“ (Pr. 1606). Téhož roku vystoupil s prvním spisem svým. Z Náchoda se 1609 dostal za děkana do Písku, a 1614 působil co nástupce Matěje Romence v Německém Brodě. Tehdá spisem svým „konfessí česká—pravá augšpurská“ nemalé mezi Bratřími vzbudil pohoršení. Snažilť se dokázati, že konfessí česká, o kterou se evangelíci čeští 1575 snesli s Bratřími, úplně se shoduje s vyznáním augšpurským, i vyslovil tím mínění, od horlivějších evangelíkův českých rovněž tak zastávané, jako od Jednoty zamítané. Snaha Vrbenského ani se již obvyklým pláštěm snášelivosti nekryla, nýbrž přímo bila k cíli zřetedlně

vytknutému. Bratří k útoku tak neobalenému ovšem mlčeti nemohli; nejpeprněji v tom postoupil Dr. Borbonius (o němž viz). Vrbenský hned nato s odpovědí byl hotov. Nicméně sporu tomu od povážlivějších brzo konec učiněn. I sám Vrbenský ponenáhlu v horlivosti se poutišil (ČČM. 1874, 194). L. 1618 dostal se na faru u sv. Mikuláše v Praze a rok na to jmenován assessorem konsistoře. Za bouřných dob tehdejších, nezdá se, že by byl míval vynikavé nějak účastenství. V dubnu 1621 spolu s Mr. Jiřím Šultysem vypravil se do Drážďan prosit kurfiršta saského o přímluvu u císaře, aby universita pražská při starých svých právích byla zůstavena. Poslům dostalo se sice přívětivého uvítání, ale nehrubě příznivého pořízení, anobrž po návratu svém do Prahy nemalé na ně došly nesnáze pro pomluvy, jež se z Drážďan knížete z Liechtenšteina byly donesly. Nejednou z toho, co v saském hlavním městě jednali, před Pavlem Michnou odpovídati musili (ČČM. 1847. II. 620). Po vynešeném nad hlavami povstání rozsudku, povolán Vrbenský s Vítem Jakešem, aby vězňům na radnici staroměstské střeženým poskytl poslední útěchy. Prosincovým dekretem nicméně přinucen byl opustiti Prahu, i obrátil se do Žitavy. Tam zemřel 1630, zůstaviv vdovu Kateřinu († 1632) a dvě dcery (Pescheck Exul. 74 a 77). Přehled spisův jeho do Obrany své pojal Martinius.

1. Synopsis neb tabule čtení výročních ke dnům nedělním Bez m. 1606 (IV. 1375, Martinius v Obraně č. 3.). Ded. Janovi Rud. Trčkovi z Lípy.

2. Nové léto křesťanské. V Pr. 1609 (IV. 1474 a 1792, Martinius č. 6).

3. Harmonia evangelistarum, totiž spisův čtyr evangelistův sv. na částky rozebrání a srovnání. Na zámku Dobrovici 1614 (IV. 1424). Ded. Jáchymovi Ondř. Šlikovi, Albrechtovi Václ. Smiřickému, Mik. Španovskému z Lisova na Pacově a Chyšce, Zigm. Matějovi Venčelíkovi z Vrchovišť na Kamenici a Chýnově, pak raddám v Písku, v Týně nad Vltavou a v Německém Brodě.

4. Konfessí česká—pravá augšpurská na otázky s odpověďmi rozebraná. Na Dobrovici 1614 (IV. 1425, Mart. č. 9).

Na to kommenty Borboniovy. Proti těm pak:

5. Obrana konfessí české—pravé augšpurské, od Br. Borbonia na lehkost pravdy boží neprávě kommenty potupené, sepsaná od autora knížky. Na Dobrovici 1615 (IV. 1425). Celým obsahem otištěna v Obraně Martiniově 348—362.

6. Kázaní nad Johannau Daubravnickau, manželkau kn. Jiřího Posthuma, v městě Měříně pastýře církve boží, 1614 9. máje učiněné. Na Dobrovici 1614 (IV. 1700).

7. Sněm ninivetský. Na Dobrovici 1615 (IV. 1435).

8. Vzácného Compelle intrare poručení. 1616 (IV. 733). Podobného titulu spis vyšel 1625 bez m.: „Compelle intrare, t. j. o násilném lidí k víře mocí tělesnau přidržování a svědomí jich příčinau náboženství sužování." Ex. v univ. bibl. pr.

9. Výklad listu Kristova od Evangelisty jeho, sv. Jana, psaného a do Laodicee poslaného. 1616 (IV. 1538).

10. Pohřební kázaní nad Janem Fridrichem Hofmannem na Grünpühlu, Střechově a Novém Želivě, 8. června 1617 v Želivě učiněné (ČČM. 1860, 507).

11. Chiragogia sacrorum bibliorum. Biblí, knihy sv. St. i N. Zákona kanonisované v sobě obsahující. V Kr. Hradci 1618 (IV. 1161, Mart. č. 1). Na díle tomto Vrbenský pracoval asi od 1610 a na tisk vynaložil „přes tři sta kop z vlastního statečku" (Mart. Obrana 346).

12. Historia o umučení Pána našeho Ježíše Krista, ze čtyr evangelistův v jeden pořádek uvedená. V Pr. bez r. (IV. 1792, Mart. č. 7).

13. Vysvětlení artikule o předřízení božím (Mart. č. 4).

14. Vyjádření figur a proroctví starozákonních o narození Ježíše Krista (Mart. č. 5).

15. Rozmlauvání theologická z kap. 3. zjevení sv. Jana—Horkého, Studeného a Vlažného (Mart. č. 8).

16. Postilla na evangelia nedělní (IV. 1565, Klíč II. 143).

17. Zpráva o pobožném k smrti připravování věrných Čechův l. 1621. Otištěná v historii Skalově V. 127—142.

18. Obrana spisu Dr. Polykarpa Leyzera „Vysvětlení katechismu" (IV. 1623). O tom Martinius v Obraně 215: „Proti té vzácné knize pana Dr. P. Leyzera když se do rukau lidí evangelistských dostal traktát jakýsi důtklivý a štiplavý psaný, bez podpisu však místa i jména, nepominuli mužj pobožní božího učení zastaupiti, hájiti; mezi nimi osvícený a vysoce učený theolog Mr. V. Vrbenský, jak v jiných svých vzácných a věčné paměti hodných knihách, tak i v odpovědi jadrné, directe ten odboj porážející, pravdě boží svědectví vydati."

19. Katechismus (IV. 1454, Klíč II. 149).

Vrbětický Mikuláš, varhaník v Slavičíně, sepsal paměti rodiště svého 1453—1708, v kterých zvláště zajímavy jsou zprávy o vpádech uherských za XVII. a XVIII. věku (V. 330, D'Elvert LG. 155).

z Vřesovic a na Byšicích Václav, druhý syn Wolfův, studia svá konal nepochybně ve Wittemberce. Potom byl radou soudu komorního a komořím arciknížete Ferdinanda. Nejednou konal poselství u věcech císaře Maximiliana II. a Rudolfa II. Jmenovitě 1557 byl v Augspurku na sněmě, maje prostředkovati v rozepři krále polského a mečových rytířův. S zálibou pěstoval učenou literaturu. Tomáši Mitisovi psával; z listův jeho zachovaly se dva, jeden na oslavu Bohuslava z Lobkovic (Balb. Boh. d. II. 119), druhý na povzbu-

zení samého Tomáše k básnictví (Proch. Misc. 443). Mimo to složil latině rodopis Přemyslovcův. V náboženském hnutí 1567 počatem nemalé měl účastenství. Horlivý jsa luterán a mezi souvěrci svými theologicky nejvzdělanější, brzo stál v čele těch, kteří stůj co stůj konfessí augspurské vymoci chtěli státní platnost a Bratří buď sobě podkasati anebo potlačiti usilovali. V jednání 1575 živě se opíral zastavatelům Jednoty, a Starší nejednou zakusili strachu, aby panstvo jejich od něho přemluveno nebylo. Hlavní jeho proti Bratřím důvod byl, že se shodují téměř s kalvinisty a že srovnalost s Lutherovou náukou není než líčená (Quell. 410—12). Když konečně konfessí česká k místu přivedena, a císař v širší řeči k osobám, z stavův k slyšení povolaným, 2. září 1575 potvrzení její oznamoval, Václav vše, co císař mluvil, poznamenával a pak spolu s Michalem Španovským ve spis uvedl, kterýžto od nich do desk vložen (Slav. Pam. I. 230). Hned potom spolu s Janem Rosinem Žateckým sepsal zřízení církevní, kteréž od Evangelíků přijato (ABr. XI. 136). Leč mezi defensory volen nebyl. Po smrti Maximilianově Václav 1579 konfessí českou spolu s ústním potvrzením císařským tiše v svém domě dal vytisknouti. O to se Rudolf II. nemálo rozhněval, že jej až i z komory vyloučil (ib. 92). Od té doby ustoupil Václav z veřejného dějiště, zanášeje se jednak literaturou, hlavně pak alchymií. Březan jej s Petrem Hlavsou klade mezi přední tehdá patrony alchymistův i vypravuje o něm, že 1577 Vilémovi z Rožmberka odporučil strůjce „kamene filosofického“ Klaudia Syrra Romana. Václav zemřel bezdětek 19. července 1583 i pochován v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně, kdež hrob jeho ozdoben epitaphiem od T. Mitise. Jmění obrátil dílem na fideikomiss pro rodinu Vřesovickou, dílem na účely školní, kostelní a milosrdné. Bohatou svou knihovnu, ježto zvláště vynikala spisy biblickými, odkázal obci malostranské. Během času zanikla, až pak 1780 při jakéms přestavování na radnici malostranské v odlehlém sklepení v bednách objevena a k univ. bibliothece pražské připojena (Hanslik 74).

1. Křesťanské, potřebné a pobožné napomenutí o nastávajícím zřetedlném hněvu a spravedlivé metle všemohoucího P. Boha. Při tom traktátek o předvědění a vidění těch věcí, které se státi mají. V Pr. 1578 (ČČM. 1862, 300).

2. O velebné a předrahé svátosti kšaftu Pána našeho Jezu Krista kratičké a hlavní otázky sakramentáře a odpověď věrného křesťana. Spisu tohoto,

an rokem neznámým od Vřesovce, nejpodobněji Václava, vydán byl, nalezá se opis v svazku LIV. G. 484 v un. bibl. pražské. S tím souvisí:

3. Spis o celém přijímání a o hodném připravování a o pravém užitku celého kšaftu Pána n. J. Kr. pod obojí spůsobou, slovem živého Boha a vyznáním sv. církve staré katolické nejpřednějších učitelův potvrzený. Vyd. 1579. Opis tamtéž.

z Vřesovic a na Daubravské Hoře Wolf, syn Václavův, nar. asi 1510, záhy vstoupil do služby. L. 1542 stal se hejtmanem hradu pražského, vedle kteréhožto úřadu od 1543 zastával i podkomořství královė. V hnutí stavovském 1547 setrval při králi, i náležel k těm, ježto věc jeho co nejhorlivěji vedli. Opětovně jednal s Pražany i se stavy jménem královým, a po bitvě mühlberské podle úřadu svého vězně pod svou mocí držel. Odměnou za služby tyto na podzim t. r. povýšen na nejvyšší písařství. O sněmě 1557 ustavena byla kommisse k napravení zřízení zemského, kterážto dílo své pod vedením pana Wolfa 1563 dokonala, načež nákladem jeho 1564 tiskem vydáno. L. 1563 jednal s Augustou jménem arciknížete Ferdinanda (Aug. Živ. 94 a 117). Pan Wolf znamenitý byl hospodář. K Doubravské Hoře, kterouž po otci držel, již 1534 přikoupil Teplici; později k panství tomu připojil Onomyšl 1544, Kostice 1545, Kyšperk, Soběchleby, Bohosoudov a Krupku 1550, Oltářík a Jeneč 1567. Druhá manželka, Oršila z Weitmile, věnem mu přinesla Malhostice. Zemřel 21. března 1569, i pochován v kostele teplickém.

Práva a zřízení zemská král. českého. V Pr. 1564 (IV. 918).

ze Všehrd Kornelius Viktorin, Chrudiman, syn souseda tamního Janúška, nar. asi 1460, odebral se 1477 na studia do Prahy, kdež za spolužáky měl proslulé potom muže Vavřince z Krasonic a Jana Černého. L. 1479 stal se bakalářem, 1481 licenciátem a 1483 s ohromnou prý slávou povýšen na mistrství svob. umění. Hned potom čísti začal na universitě. Na podzim 1484 vyvolen k děkanství, ale již po dvou letech zanechal professury i uvázal se v úřad při soudu zemském. Již 1488 byl starostou komorničím a ingrossatorem desk zemských. Téhož roku sobě v Praze u kostela sv. Haštala dům za 104 kop gr. koupil. Domácnost řídila mu matka Barbora, s kterouž 1483, když ovdověla, statkem se byl spolčil. L. 1492 zemřeli mu matka a bratr Václav, jehož dceru Kateřinu přijal pod poručnictví své. Touž dobou začal se psáti „ze Všehrd“ na základě erbovního strýcovství, ve které přijat byl od staré pražské ro-

diny spolu s Janem Šlechtou z Blovic. S mužem tímto, kterýž se 1484 za Viktorinova děkanství byl stal bakalářem, později co královský sekretář proslul a 1525 v Kostelci zemřel, důvěrné jej spojovalo přátelství. Oba horoucně nadšeni byli pro slovesnost staroklassickou, kteráž tehdá po mnohostaletém zanedbání slavila své vzkříšení a všechno, co duchem ušlechtilým vynikalo, záchvatem zaujala. Směru toho náčelníkem v Čechách byl Bohuslav z Lobkovic, po kterém Viktorin hned druhé místo držel. Do kruhu toho mimo to náleželi Řehoř Hrubý z Jelení, králův sekretář Dr. Augustin Olomoucký, starosta komorničí Jan Pibra z Pibry, menší při dskách písař Jan z Domaslavě. Všickni již samou tou společností snah sloučeni byli v přátelství, kteréž zvláště mezi Bohuslavem a Viktorinem utěšeně vzkvétalo. Z jara 1493 vzložen na Viktorina důležitý úřad místopísařství desk království českého. Ale již na podzim toho roku přízeň mezi dávními přátely rozvrácena. Bohuslav příčinou strojeného tehdá mezi Římem a českými kališníky narovnání sepsal báseň „In summum pontificem“, ta však tak hnula Viktorinem, že na ni odpověděl přeostrou satyrou na papeže. Od té doby na místo shody mezi oběma nastoupila hořkost, ačkoli Viktorin i nadále věhlas Bohuslavův slaviti nepřestal. L. 1493 Viktorin dům svůj za 90 kop gr. prodal Pibrovi a usadil se v domě, jejž nazývá „aula reginae.“ L. 1494 česky počal pracovati; rok na to přistoupil ke skládaní velikého díla svého o právích země české. Mezitím ponenáhlu růsti mu začaly nesnázky v úřadě, jednak nepřetrženým spojením úředníkův při úřadě desk, Jana z Domaslavě a Pibry, s Bohuslavem z Lobkovic, na něž on co na „žalobníky a znášeče soukromí“ naráží, jednak odporem, jejž mu zakoušeti bylo od některých úředníkův zemských, jmenovitě od nejv. komorníka Jindřicha z Hradce a nejv. sudí Půty Švihovského z Rysmberka. Co odporu toho příčinou bylo, vyjasněno není; nejpodobnější jest, že Viktorinovo „mudrctví latinské“ a „mluvení jeho z kněh“ pánům těm, ježto mečem lépe než náukou vládli, nebylo vhod. Zdá se též, že Viktorin při živé své povaze nedovedl v sobě utlumiti jízlivé o nich úsudky, kteréž pak ochotní nápovědové dáleji nesli. Konečně proměna formule staré při zapisování do desk nepřátelům jeho hledanou podala záminku, aby jej obvinili z trestuhodné „všetečnosti“ a

vysazení jeho z úřadu místopísařského 13. března 1497 provedli. Vedle toho Viktorin vždy mezi panstvem měl příznivce; zvláště se k němu přátelsky měl Zdeněk Kostka z Postupic († 1510) s bratry svými Bohušem († 1505) a Janem († 1508), pány na Litomyšli a posluchači Jednoty. Jim dílo své o právích, když 1499 dokonáno bylo, poslal na posouzení. Nesl se tehdá úmyslem, aby podobné dílo sepsal o právu obecném římském, ale odveden od toho nepochybně tím, že po vydání zřízení Vladislavského 1500 proti tomuto dílu Rendlovu psáti zamýšlel. Pověst, která se o tom roznesla, nemálo pány dojala; viděti to z výstrahy, kterou mu v tom 25. ledna 1502 Zdeněk Kostka poslal, hroze mu, že „země se smluví a hra o něho bude." Nebezpečí patrně při tehdějším stavu věcí nebylo malé, a Viktorin od úmyslu svého upustil. Tím nicméně zášti panskému nebylo konec. Ještě 1506 dopustil se na něm dychu nějakého Bohuslav Břekovec z Ostromeče na Červeném Hrádku v Berounsku nedaleko Chlumu (u Nálžovic). Viktorin jej o to pohnal před soud zemský, Bohuslav nicméně před soudem komorním se naň, ač marně, domáhal o slova v půhonu psaná, že by prý „on práva nectil," pak aby prý „se těmi ujistil, kteří sú v stráži stáli u Chlumu v sosní." Mezitím se Viktorin přiblížil k nejv. kancléři Albrechtovi z Kolovrat, kterýž v zápasu svém proti Rendlovi a spojeným jeho pánům, mezi nimiž byli i Kostkové, opory hledati počal při městech. Jemu jeden exemplář práv svých připsal, a pan Albrecht opět jej 1506 Kolinským odporučil co právního rádce. Vlivu Albrechtovu přičísti sluší, že král Vladislav 1508 přijal připsání druhé recensí díla jeho. Po 1500 oženil se Viktorin, za manželku pojav Apolonu, dceru někdy starosty komorničího Martina z Dříní a z Hutě. Že se sňatek neudál dříve, viděti z toho, že Apolona ještě 1500 sama co nevdaná před soudem komorním poháněla Mikuláše apatykáře ze St. M. pražského od lilium z odjetí břehu jejího při Vltavě. Ona v držení byla značného jmění; jmenovitě patřila jí „huť" na Malé Straně, kamž se Viktorin přestěhoval. Na starší léta působil co právní přítel (juris consultus et orator), nadto pak peníze půjčoval pod úrok. Jmenovitě kutnohorskému „erckaufěři" Hanuši či Hansovi Troyovi (ČČM. 1827, IV. 82) půjčil 900 kop gr. a 200 zlatých uherských, a ten mu summu tu pojistil na mědi zapsané od ko-

mory královské. Pohledávka tato později přešla na Normberské kupce. Když konec dubna 1520 v Praze vypukl mor a po celý téměř ten rok trval, podlehl mu 21. září i Viktorin „na Malé Straně v huti“ (St. l. 441). Dědičkou dskami ustanovil manželku svou, která mnoho let po něm ještě živa byla. (Viz *Severin*).

1. O právích země české knihy devatery. Vydány poprvé nákladem Matice České péčí Václ. Hanky a s úvodem Fr. Palackého v Pr. 1841, podruhé nákladem právnického spolku „Všehrd“ péčí Dr. Hermenegilda Jirečka v Pr. 1874. Při druhém tomto vydání vyčteny i všecky rukopisy obojí redakce 1499 a 1508, přidán životopis Viktorinův a otištěn veškeren tehdá známý materiál životopisný (III. 294).

2. Knihy Zlatoústého o napravení padlého. Sepsány 1495. Tištěny v Plzni 1501 u Mik. Bakaláře, v Pr. 1820 (III. 864, Hanka č. 18). Ded. kn. Jírovi, faráři kostela Matky boží na lúži.

3. Knihy sv. Cypriána, kteréž jest psal k Donátovi o potupení světa. V Plzni 1501, v Pr. 1828 (III. 865, II. č. 18). Ded. Zdeňkovi z Postupic.

4. Knihy sv. Cypriána, v kterýchž se vypisuje pravý a gruntovní výklad na modlitbu Páně najsvětější. V Plzni 1501, v Pr. 1828 (III. ib.). Ded. paní Johance z Krajku.

Všerobský Franěk 1440 přepsal knihy Šalomounovy (III. 579) a 1441 kroniku Dalimilovu „Tómovi, mlynáři u Hory v černém mlýně“.

Vusín Kašpar, kněhkupec pražský, 1700—20 vydal trojdílný slovník jazyka latinského, německého a českého (Dictionarium von dreien Sprachen, V. 58), 1705 Jandytovu Gramatiku linguae bohemicae (V. 25), a po druhé 1715 s německým příkladův a rozmluv vyložením od samého Vusína. Syn jeho *Kašpar Zachariáš* 1730—1740 působil v Praze co kněhkupec a nakladatel kněh českých.

Vyskydenský Jan, Slovák, po odchodu Leškově z Prešpurka 1784 stal se jeho nástupcem nejen v učitelství a varhanictví, ale i také v řízení politických novin tamních. L. 1785 se oženil, a Leška sňatek jeho básní oslavil (VI. 356). L. 1786 přijal kazatelství v Dolních Selibech (Světozor Sl. N. 1861, 258), redakcí odevzdav Šinkovicovi (VI. 1087).

X.

Xenomen Jan Rausinovský z Mazanovic, kněz podobojí.

O posluhování svátostí oltářní dítkám malým. V Pr. 1591 (Příd. 124, ČČM. 1864, 287).

Z.

Zábojník Jiří, nar. 1608, syn Ondřeje Kosoviče z Veselého (nitr.), nestudoval v cizině. Z počátku byl kantorem, pak rektorem školy ve Přívizi (nitr.) a od 1638 diakonem. L. 1641 stal se knězem církve evang. v Divácích (nitr.), odkudž 1664 na Bzovík povolán. L. 1669 v Slov. Pravně vyvolen k superintendentství okolí báňského. Ale nedlouho té cti požíval. Bzovík se dostal v držení královského fisku, a Zábojník, odtud vypovězen byv, hledati musil útulku u paní Anny Újfalušové v Krupině. L. 1671 odbýval poslední shromáždění svých církví, a již rok nato (1672) u prostřed mnohých běd a úzkostí, byv bolestným loupáním trápen, život dokonal (Tablic a Haan).

Nábožné písně jeho s modlitbami sebral Štěpán Francisci, harhovský ve Spiši kněz, i vydal je 1686 v Levoči u Brewera. Dedik. paní Anně Újfalušové. Mimo té se nachází jedna píseň Zábojníkova, l. 1651 složená, v Kleychově kancionále, a pět jiných v Cithaře (V. 1585).

z Záboří Václav 1521 přeložil luteranský spis o přísahách biskupův, doktorův a zákonníkův, jenž nedávno předtím ve Wittemberku latině byl vydán (Gind. GBr. I. 165).

Záborský Petr, notář a učitel v Čik-Tarče.

Stav sedlácký a jeho chvála. Ve Vácově 1795 (Šaf. LG. 394).

Zabylanský Jiří, kněz podobojí z Kutné Hory.

1. Kázaní při oddavcích Václ. Michka z Radostínu. V Pr. 1604 (IV. 1619).
2. Káz. o stavu manželském. V Pr. 1611 (ib.).

Zahrádka z Radkova či **Hortensius Jan**, Pražan, nar. 18. list. 1501. S prospěchem výtečným studia vykonav, 1522 bakalářství a 1530 mistrství v svob. uměních dosáhl (LD. II. 274, 299), načež se k vůli dalšímu vzdělání odebral do Benátek a Padue. Ještě jsa na návratní cestě, vyvolen počátkem října 1532 k děkanství fakulty filosofické. Od té doby věren zůstal universitě až do smrti. Čítal o náukách mathematických a mimořádně o theologii; jmenovitě přednášky jeho o epištole sv. Pavla k Římanům od kněžstva pražského četně bývaly navštěvovány (ib. 364). Na drahnou dobu byl posledním docentem o bohosloví. L. 1534 podruhé zastával

úřad děkanský. Tehdá měl svádu s Šimonem Načeradským. Bylť ustanoven obecným hvězdářem (astronomus publicus) i tudíž od učení pražského k vydávání minucí oprávněn. Tu jemu na vzdory Šimon pranoštiky uveřejňovati počal, a úštěpačný Kuthen pomáhal mu, na dveře kollejní lépaje posměšné verše k podráždění rozhněvaných mistrův (ib. 312). L. 1537 Zahrádka poprvé vyvolen k rektorství. V postavení tom usiloval o zvelebení university. Především nařídil přísnější ve školách a mezi žákovstvem pořádek. Janovi z Pernšteina a panu z Wartemberka podal pět artikulův o zvelebení školstva, ale pánové tito pilnějšími pracemi se vymlouvali a stavům ničehož nepředložili. Jen potvrzení privilegií universitních za drahý peníz, 50 kop, dosaženo (St. Un. 110). L. 1539 se po odstupu Mr. Chocenského stal proboštem kolleje krále Václavovy (LD. II. 322). L. 1539, kdež podruhé byl rektorem, povolán za assessora do konsistoře podobojí (ČČM. 1847 I. 539) a 1541 spolu s Mystopolem vyvolen za administratora (Slav. Pam. I. 237). Nedlouho však hodnost tuto na sobě nesl, již 1542 postoupiv ji celou Mystopolovi; zdá se, že mu středmhlavé tehdá Mystopolovo hnání za ideami Lutherovými nebylo po mysli. L. 1545 opět byl rektorem a zůstal jím až do 1550. Mezitím Mystopol vozy na zad zašikoval a 1549 s volí a vědomím Ferdinanda I. navrhnul dvanácte artikulův, jichžto přijetí by kališníky bylo uvedlo v úplný skoro smír se stolicí římskou. Žádáno, aby i universita na ně přistoupila, ale tomu odepřeno, a sám Zahrádka stanovisko své před králem zastával (St. Un. 138, LD. II. 364). L. 1553 opět volen k rektorství a vedl je až do smrti, kterouž zasažen 2. dubna 1557 i pochován v kapli betlemské. Prokop Lupáč jej oslavil básní a Jakub Kodicill pamětní řečí (obé v zápiskách Marka Bydž.). Palacký v ČČM. 1829, Smolík v Živě 1864.

Minucí a pranostiky asi od 1535. Zachovaly se pouze dvě (v Třeboni) na l. 1543 a 1545, jimž za základ položeny praktiky Mr. Ant. Brelochsa v Švabské Hali a Dr. Diviše Sedmihradského v Šteyru (Palacký l. c.). O pranostice na 1555 zmiňuje se Kodicill 1586.

Zahrádka jmenován **Jan Fortius**, jelikož bydlil v domě Zahrádkovském (psav se „hebreae linguae professor in domo Hortensiorum“) při vetešnickém trhu (tandlmarku); tam na základě spisu hebrejsky a latině psaného, jejž pod záštitou

Maximiliana II. 1570 byl vydal, vyučování soukromé v hebrejštině vedl. Nicméně od července 1584 opět čísti počal v kolleji veliké (Zápisky M. Bydžovského).

Br. Záhora Jan stal se učedlníkem 1584 v Slezanech, jáhnem 1587 v Strážnici, knězem 1592 v Boleslavi, členem úzké raddy 1604 v Žeravicích (Meč 156). Proslul co znamenitý znatel hudby a skladatel písní. Zemřel 1622 v Lipníku (Regenw. 328).

Zahumenský Jan z Volyně, kněz pod obojí, 1607 farářem byl v Chodžově (ltm.), 1610 ve Velkém Lipně, 1620 v Hostouni. Když nastal převrat náboženský, vrátil se kn. Jan ku katolicismu, a podobojí jej vinili, že byl jedním z nejpříkřejších pronásledovníků jejich (Pescheck Ggrf. II. 448).

1. Kázaní o sv. trpělivosti. V Pr. 1596 (IV. 1603).
2. Kázaní pohřební na památku rodu pánův z Vřesovic. V Pr. 1606 (IV. 1679).
3. Abecední výtah z N. Zákona. V Pr. 1607 (IV. 1159).
4. O stavu manželském naučení. V Pr. 1609 (IV. 707, Klíč II. 327).
5. Kázaní nad Matyášem Kaplířem z Sulevic. V Pr. 1610 (IV. 1679).
6. Kázaní potěšitedlné pod obojí přijímajícím. V Pr. 1619 (IV. 1603)
7. Kázaní o tom, jest-li to nové učení celé staré přijímání podobojí. V Pr. 1620 (IV. 1662).

Zachius Jakub z Čáslavě, stav se 1597 bakalářem, učil 1600 na škole u sv. Mikuláše na Starém městě pražském. (ČČM. 1845, 626).

Modlitby pramen živý. 1606 (IV. 1973).

Záchodský ze Šlevízu Petr viz **Stach V.**

Zaječický Jan viz **z Kunčího Jan.**

Zajíc z Hažmburka a na Kosti Jan, syn Mikuláše z H. († 1457) i Elišky z Koldic, a bratr Oldřicha, s kterým společně 1463 dědil rodinné statky po Zbyňkovi Vilémovici. Za manželku měl Annu z Častolovic, a po smrti její kněžnu Opavskou. Pan Jan byl horlivý katolík a zastavatel práv stavu panského. V jedné i druhé příčině působil mečem, slovem i pérem. Do služby veřejné vstoupil za krále Ladislava, 1454 ustanoven byv dvorským sudím, kterýžto úřad vedl až do 1467. Příčinou odstupu z postavení toho byla nepřátelská proti králi Jiřímu činnost Janova, jenž náležel k předním jednoty panské původcům. Když následkem počínání jednotníkův král donucen byl rozepsati ke dni 23. září 1465 sněm

valný do Prahy, předstoupil Jan (25. září) před shromážděné stavy i přednášel jménem spojenců̊v svých poselství, obsahující stížnosti jejich (St. let. 182). Vyřízení nevypadlo ve smyslu jednoty panské, i jala se k odporu strojiti. Poslední pokus o narovnání učiněn v Jindřichově Hradci počátkem února t. r., kde vedle olomouckého biskupa Tasa a jiných působiti měl i pan Jan co mocný rozdílce o zvláštní viny, ježto strana straně dávala. Leč jednání, přes náchylnost jiných ke shodě, zmařeno Zdeňkem z Šternberka. Konečně odsudkem papežským, v dubnu 1467 prohlášeným, válce prolomen zjevný průchod. Matyáš Uherský s jednotou 1468 se spojil, a když roku příštího v Olomouci na království české byv zvolen, osazoval úřady zemské, Jana Zajíce učinil svým nejv. kancléřem. Téhož roku od krále Jiřího dobyty Zajícovské hrady Trosky, Skály a j. Jen Kost zachráněna umluvou. Největší Janovi nebezpečí hrozilo v Budyni, již kníže Jindřich z Poděbrad obléhal tím úmyslem, aby se jeho i osoby i rodiny zmocnil a zajatého od Uhrův knížete Viktorina zaň vyvadil. Ale poštěstilo se Janovi ujíti na svobodu a připojiti se k vojsku, kteréž se pod Zdeňkem ze Šternberka sbíralo u Žitavy. Od té doby zůstával Jan při straně Matyášově. Na sněmě benešovském 1473 vedle Hynka z Poděbrad, Zdeňka z Šternberka a Viléma z Risenberka ustanoven ředitelem zemským. Když nové nastaly nesnáze mezi Vladislavem a Matyášem, opět přidržel se tohoto, až pak 1479 o sněmu svatováclavském v Praze najíti se dal a králi Vladislavovi spolu s jinými, klečíce na jednom koleně a prosíce, aby jim bylo odpuštěno, co sou kolivěk proti zemi a koruně české učinili, slibem věrnosti se zavázal. Když 1482 Vladislav strany obě, pod jednou i pod obojí, k tomu přivedl, aby každá ze středu svého vyvolila určitý počet osob, ježto by s plnou mocí rokovaly o konečném všech sporův narovnání a smíření, tehdá se strany katolické obrán k tomu i Jan. Počátkem ledna 1483 se vyvolenci sjeli. Tu on od katolíkův slovo vedl proti mluvčímu kališníkův, Janu Tovačovskému z Cimburka. Ale schůze, jako všecka taková setkání, rozešla se bez výsledku. Od té doby přestával Jan na písemném zápasu jednak s mistry pražskými, jednak s Bratřími, až 15. máje 1495 život svůj dokonal, hořce byv želen od katolického panstva. Klesla prý s ním, tak v žalozpěvu svém

kvílí Bohuslav z Lobkovic, ozdoba vlasti, naděje říše k pádu nakloněné, okrasa a čest vojenstva i řečnictva, výborný mravům vzor a světlo poradám (Proch. Misc. 216, Vinařický 143).

1. List 1488, v kterémž napomíná mistrův pražských k svornosti a poslušenství církve římské. ABr. II. 152, Manuál Korandův 1—7 (III. 693, 702, 703, zde list ten omylem uveden pod třemi čísly; rovně mylné jest udání, žeby původem listu toho byl nějaký mnich sv. Benedikta).

2. Druhý list 1489 týmž. ABr. VI. 158.

3. List Bratřím do Litomyšle 1490. ABr. II. 159.

Na to odpověd Bratří. ABr. II. 164.

4. List druhý týmž. ABr. II. 169. Odpov. ib. 177.

5. List třetí týmž. ABr. II. 186. Odp. ib. 187.

Zalužanský (Zalužanius) z Zalužan, prvotně **Mathiades Hradištenus Adam**, syn Matyáše úředníka na Mnichovém Hradišti. Studovav v Praze, 1582 stal se bakalářem a 1584 mistrem svob. um. L. 1584 vyučoval na škole u sv. Jindřicha v Praze a 1585 co přední správce řídil školu v Hradci Králové. Vzav od Hradeckých odpuštění, odebral se na akademii do Helmstedtu v Brunšvicku a 1587 vrátil se odtamtud co doktor lékařství. Toho ještě roku přijat do kolleje Karlovy a 1588/9 v ní proboštský úřad vedl. Leč nepřednášel o lékařství, nébrž četl o řečtině. L. 1590 zastával děkanství filosofické. Dvě léta potom propůjčeno mu nadání Dr. J. France z Královské Hory na čtení o Homérovi; vymůže-li vypláceni jeho (90 kop ročně), ať prý toho užívá, dokud by koli chtěl, třeba by se mezitím i oženil (St. Un. 201). Tehdá již se psal starým názvem rodu svého Zalužanský z Zalužan, a pod jménem tímto vyšel již i slavný jeho spis „Methodi herbariae libri tres“ (Pr. 1592), v němž před Linéem za základ důmyslné své soustavy položil pohlaví rostlin (Sternberg I. 158, Krejčí v ČČM. 1848 I.). Pohříchu, že mu téhož roku zemřel mocný maecen, Vilém z Rožmberka, kterýž badání jeho ochotně podporoval, založiv k návrhům jeho nákladné květnice při oblíbeném svém letohradu Kratochvíli u Netolic. L. 1593 Zalužanský vyvolen k rektorství, ale úřadu toho do konce nedovedl. Spoléhaje se totiž na snešení z l. 1592, oddal se 10. července 1594 s Lidmilou, příbuznou Jana Fortia; pro to pak kollegové jeho tolik mu nadělali útržek a mrzutostí, že mu nezbylo jiné rady, nežli universitě dáti výhost (St. Un. 202). Na to usadil se na St. M. a obrátil se k praktic-

kému lékařství. Radda obecní vzložila naň dohled nad lékárnami. Zkušenostmi tím během nabytými se u něho pořád určitěji ustálovalo přesvědčení, že bez důkladné reformy, ba znovuzřízení školy lékařské v Praze, nelze pomysliti na vydatnou orpavu poměrů zdravotních vůbec, ježto se tehdá častým opětováním morových nákaz nejočitěji označovaly. Tím úmyslem 1600 vydal spisek: „Oratio pro anatomia et instauratione studii medici in inclyto regno Bohemiae“. Ale teprv 1609, když se universita dostala pod řízení stavův, zasvitávala nějaká k tomu naděje. Zalužanský chutě se uchopil díla a již 20. srpna stavům předložil process či návrh, dle kterého by se obnova učení pražského předsevzíti měla. I mistři se své strany podali plán o tom. Oba spisové stali se základem porad ve zvláštní kommissí, jenž od stavův nařízena byla a 14. září rokovati počala. Ale tu ukázaly se neshody. Kdežto Zalužanský chtěl, aby professoři jen pro jisté určité obory byli ustavováni, nikoliv pak vůbec, jakož se posud dálo, a zvláště na fakultě filosofické aby pevný řád čtení zaveden byl: professorům nechtivo bylo opustiti posavadní zvůli u vyučování. Vědomí duchovní převahy, a snad i staré zášti, vyhoštěním z university vzešlé, Zalužanského svádělo druhdy k slovům příkřejším, tak že professorům, když se s ním srovnati vzpouzeli, odpuštění dával, a jakoby prý „v possessí jem u akademia byla uvedena“, sobě počínal. Sjednocení se nestalo, a defensoři, přes námitky Zalužanského, professorům dali za právo; jen co do určování předmětův professorům stalo se na po vůli (ČČM. 1847 II. 507—512). S rovnou horlivostí ujímal se Zalužanský otázky náboženské, stoje přitom na stanovisku bezvýminečné snášelivosti mezi podobojími a Bratřími. K tomu cíli vydal nejprvé spis: „Harmonia confessionum orthodoxarum ecclesiarum regni Bohemiae, ab integra coena sacra dictae et Fratrum“ (Pr. 1609). Když pak po obdržení majestátu shoda mezi podobojími a Bratřími vždy hůře se trhala, stavům připsal řeč: „Oratio de consensu ordinum regni Bohemiae, in integra coena sacra utentium, et quid inter se differant“ (Komenského Ohlášení 55—58). Jedna prý u evangelických i Bratří je víra, ačkoli rozdílný řád. Která církev větší chválu a slovoutnost míti chce, ať toho, ne utlačováním jiných, ale vlastní ctností hledá. L. 1604 „Methodus herbaria“ s českými názvy

bylin podruhé vyšla ve Frankfurtě, a tam též toho roku vytištěny Zalužanského „Animadversionum medicarum in Galenum et Avicenam libri septem“, jež byl připsal Rudolfovi II. Převratu věcí českých dočkati nebylo mu souzeno; zemřelť morem 8. prosince 1613. Pochován v kapli betlemské, odkudž náhrobní jeho kámen přenešen do Č. Musea. „Byl takový filosof“, praví o něm paměti universitní, „jakému věk jeho a národ náš neměl rovně“ (St. Un. 229).

1. Řád apatekářský. V Pr. 1592 (IV. 877).
2. Cena neb vyměření všech lékařství. V Pr. 1592 a často potom (ib.).
3. Minucí a pranostiky (Palacký v ČČM. 1829).

Zámrský viz **Philadelphus Martin.**

Záruba Kašpar, kněz katolický, kaplanem jsa v Klášteře Hradišti za XVIII. věku, přeložil Červenkův spis k oslavě domu Waldšteinského.

Splendor et gloria domus Waldsteinianae, t. j. muzy, vraucností božskau literním uměním osvícené (V. 338). Rkp. v univ. bibl. pražské.

Zárybnický ze Zárybenska Jan, Čáslavan, syn Symeona, mohovitého měšťana tamního. Spolu s bratrem Samuelem dán na studie do Prahy kdež 1595 dosáhl hodnosti bakalářské. L. 1602 rektor školy čáslavské, Jiří Chudecius, připsal mu báseň „Encomium pacis“. Erbem a přídomkem „ze Zárybenska“ on i Samuel, tehdá primator v rodišti svém, obdařeni 1614 (Rybička v Pam. 1863, 359). Jan sloužil rodné své obci, zanášeje se přitom literaturou a pěstuje svazky přátelské s učenci pražskými. Urážka jakás, kteráž se rodu Zárybnických byla stala, spůsobila mu dlouholeté spory. Zemřel 1624 (Sedláček Čáslav 191).

Píseň na smrt Roziny Zeydlicové z Schönfeldu, rozené Slavatky z Chlumu. V Pr. 1609 (IV. 192).

z Zásadí Petr, Litoměřičan rodem, kněz podobojí směru luteranského, od Balbina omylem Petrus Catholicus zvaný (Boh. d. II. 198). V době 1540—44 farářem byl na předměstí litoměřickém, v Zásadí, u fary sv. Vojtěcha. Jméno jeho vyniklo ve sporu s Br. Augustou dvěma spisy. První, proti Augustově knize o závazcích 1541 vydaný, nebyl prý sepsán od kn. Petra, než společnou prací kněžstva kališného. „Oni proti tomu“, vypravuje Br. Šturm v Dialogu, „pod jménem kn. Petra z Zásadí odpis učinili, v němž vše odtrhají, převracejí, pravdu se lží vše v hromadu mětou, aby správce

bratrské a Jednotu všem zhyzdili, zvošklivili, rotou zatracení položili". Sám prý Petr před Janem z Pernšteina a jinými osobami odepíral původství (Červ. hist. 198). Na odpověď Augustovu kn. Petr 1542 znova se ozval, připojiv ku knížce své list děkana litoměřického, kn. Jakuba Volyňského. I Br. M. Slanský pohnut prvním traktátem Petrovým k vypsání stykův Jednoty s Lutherem.

1. Odpověď kn. Petra na spis Jana Klobaučníka, kterýž se jmenuje Johannesem Aukustau, biskupa boleslavské sekty, jejž udělal o závazcích křesťanských zákona Kristova, ač falešně. V Pr. 1541 a 1544 u B. Netolického (IV. 1233). Ded. Karlovi Dubanskému z Duban na Liběšicích a Roudnici.

2. Petra faráře velmi povolná pokojná a upřímná odpověď na dosti prudké bouřlivé a velmi zchytralé Br. Augusty J., staršího správce zboru litomyšlského, ozvání a ohlášení. V Pr. 1542 (ib.). Ded. Janu z Pernšteina.

Zatočil z Löwenbrucku Jan Norbert, rodem ze Sedlčan (Pam. 1860, 79). L. 1648 při obležení Prahy bojoval, co člen legie akademické, statečně na mostě a zvláště na hradbách novoměstských při posledním útoku švédském 2. list. Později vstoupil do služby při obci staroměstské, i stal se 1678 jejím kancléřem. L. 1659 obdařen erbem i přídomkem. Zemřel 1685 (Rybička M. a st. 1648).

Leto- a dennopis, t. j. obležení švédského vypsání. V Pr. 1684, 1703, 1819, v Lumíru 1855 (V. 282).

Zaurek Martin Josef z Bílkova, kněz diecese olomoucké, od 1712 farářem a děkanem byl v Dačicích, od 1723 v Telči. Zemřel 20. října 1754 (Wolný II. 3, 112).

Nejvyšší cedr na Libaně, t. j. Jan Nep., poutníkům na Zelené hoře žďárské. V Litomyšli 1735 (V. 980). Ded. žďárskému opatu Václavovi Výmluvovi.

Závěta ze Závětic Jiřík, syn pražského měšťana Lukáše († 1585), jemuž náležel dům na N. M. „u Závětův" řečený, nar. 1575, studia svá konal v Praze i stal se 1595 bakalářem, načež pocestovav některý čas v cizině, vstoupil do služby státní při české kanceláři dvorské. L. 1597 nadán byl erbem a přídomkem. L. 1601, jsa již koncipistou, oženil se s Annou, sestrou primatora litomyšlského Václava J. Pyšného. S ní 1611 společně koupil dům u červeného jelena od přítele svého Jana Myllnera z Milhauzu. Po otci měl mlýnec na lodi, matka pak mu 1610 postoupila dva domy na N. M. V nesnázích mezi Rudolfem II. a Matyášem Závěta k tomuto přilnul i zvláštní sobě přízně při něm dobyl. Doprovázelť jej na cestách jeho, maje na sobě povinnost dvorského historiografa, aby o slav-

nostech státních skládal popisy. L. 1610 nákladem svým vydal Tomáše Řešátka kancionál (IV. 122). Co do náboženství, náležel k Jednotě, jakož jej nalezáme mezi bratrským panstvem a měšťanstvem, které 7. března 1612 s staršími university pražské uzavřelo a podepsalo smlouvu o postoupení Bratřím kaple betlemské (Mon. Un. Pr. zmařený díl, str. 158). Za vlády stavovské učiněn sekretářem při dvorské kanceláři. Po převratu uvězen byl v únoru 1621 na St. M. a 19. června k doživotnímu buď vězení nebo vypovězení odsouzen, leč učiněna mu milost, aby jen do určitého času zanechán byl ve vazbě na pevnosti v Rábu; ale již 19. srpna 1622 propuštěn z vězení (Skala V. 42, 85, 227). Od té doby žil soukromí v Praze. Zemřel asi 1637; následujícího zajisté roku zvod, na dům jeho u červeného jelena pro zadržalou z l. 1604 a sld. (v kteréžto době býval výběrčím tácu pivního v Praze) sumu 8703 kop miš. učiněný, byl zdvižen a manželka jeho v úplné domu toho držení uvedena (Ryb. v Pam. 1859, 321).

1. Schola aulica, t. j. dvořská škola. V Pr. 1607 u Šumana (IV. 731). Ded. J. Myllnerovi z Milhauzu na Mimoni a Děvíně, kr. raddě a starostovi komorničímu při dskách zemských. Závěta v přípisu praví, že mu kniha ta od jednoho dobrého přítele byla odevzdána, aby vůbec vydána býti mohla. Předpokládaný pak autor anonymus připsal ji všechněm cís., král., knížecím a panským dvořanům.

2. Akta těch všech věcí, které se zběhly mezi Rudolfem a Matyášem 1611 (IV. 453).

3. Vypsání příjezdu Matyášova do Prahy. V Pr. 1611 (ib.).

4. Korunování jeho. V Pr. 1611 (ib.). K tomu přidány zpěvy modlitebné za šťastné panování (IV. 133).

5. Odjezd kr. Matyáše z Prahy a příjezd přes Lužice do Vratislavě. V Pr. 1611 (ib.).

6. Svatební veselí Matyáše a Anny. V Pr. 1612 (ib.).

7. Volení a korunování Matyáše na císařství římské. V Pr. 1612 (ib.).

8. Vjezd do Řezna k sněmu říšskému. V Pr. 1613 (ib.).

9. Korunování manželky Matyášovy Anny za královnu českou. V Pr. 1616 (ib.).

10. Rorate neb zpěvové pobožní. V Pr. 1616 (IV. 133, Klíč, 192).

11. Korunování Ferdinanda II. na král. české. V Pr. 1617 (IV. 453).

ze Závětic viz **Matheides Norbert**.

Záviše žák, skladatel písně pode jménem „Zavišonis cantio de amore mundali“ známé, kterou nám Kříž z Telče v rukopise nyní třeboňském zachoval (III. 60). Nebeský v ČČM. 1851, Feifalik Lieder und Leiche 1862.

Závorka Tobiáš Lipenský, rodic z Lipníka, kněz luterský. L. 1579 byl kazatelem v Doubravníku, 1592 v Olší, odkudž se 1593 dostal do Bystřice pod Hostejnem. Pobyv tu některý čas, asi 1595 vrátil se zase co děkan do Doubravníka. Osada evangelická v místě tomto tak velice se mezitím rozmohla, že kněz katolický, vida nezbytí, odešel. Područí jeho co děkana sahalo až do okolí města Poličky, jakož viděti ze smlouvy, která se pod jeho vrchním opatřením 1601 stala o radiměřského kněze (ČČM. 1847. I. 849). Duchovenstvu okresu svého dal Závorka samostatnou organisaci, kteráž i po něm se udržovala. Mívalit synody, o duchovenských věcech snešení činili, o řád kostelní společně pečovali. Snešení svá vydávali jménem „děkana a starších kněží evangelitských v horním kraji (v hořejším podkrají) brněnském.“ Ve Velkých Němčicích založili si tiskárnu, kterou Závorkův syn Václav spravoval. V celém postupování Závorkově zřejmě viděti snahu napodobovati Jednotu bratrskou. Nejprvé jal se starati o zpěv církevní. L. 1592, jsa v Olší, vydal sbírku zpěvův pohřebních a hned potom přistoupil k sestavování kancionálu. K tomu shromáždil písně z starých i nových graduálův, antifonářův, latinských i českých, a vše v jednoměrnou formu uvedl. Ku kterému artikuli bylo ještě písní potřebí, ty z novu skládal. K tomu připojil antifony a žalmy, kteréž byl v rytmy uvedl, tak též písně svatých starého i nového Zákona (Kleych 42). V tom však měl nehodu. L. 1597 shořel mu hotový již rukopis. tak že znovu počíti musil. Závorka zemřel před l. 1612; toho zajisté roku shledáváme v Doubravníku duchovním správcem syna jeho Matouše, kdežto třetí syn Jiřík vedl faru sebranickou a od 1606 kunštátskou (Wolný I. 3, II. 2). Zvláštní při Závorkovi jest veliká oddanost k rodnímu městu Lipníku, kterou při každé příležitosti ve spisech svých veršemi a připojováním erbu své „patrie“ osvědčoval.

1. Zpívání pohřební staré i nové. V Pr. 1592 (IV. 106).

2. Písně chval božských, t. j. zpěvové církevní staří i noví. V Pr. 1602 u Dačického (ib.), podruhé 1606 (Kleych 42), potřetí 1620 u Karlsperka (IV. 152). Ded. Arklebovi z Víckova a na Prusinovicích, Janu Žalkovskému z Žalkova a na Dobromilicích (erby jejich). Latinské verše od Jana Pořičena, kazatele v Bystřici pod Hostejnem, Dan. Rurichidesa z Bělska, kněze v Lipníku, Jana Fabricia ze Zvolenské Lipče, kněze v Kostelci, Eliáše Spaldholze Stolpenského, kněze v Radomyšli, Daniele Johannidesa Skočovského,

kněze v Pařišovicích, Daniele Příhradného z Banovec, kněze v Němčicích, a Jiříka Závorky, kněze v Kunštátu.

3. Pravidlo služebností církevních, t. j. shromáždění všeho toho, čehož se při službách P. v církvi sv. od starodávna užívalo i užívá. B. m. (V. Němč.) 1607 (IV. 1748). Ded. Janu Zeydlicovi z Schönfeldu na Polné a Přibyslavi. Napřed erby Jana Žalkovského z Žalkovic na Dobromilicích, Otaslavicích, Brodku a Blansku a manželky jeho Anežky Bétovské z Slavíkovic. Verše latinské od E. Spaldholze, kněze v Kunštátě, Matěje Romence Pražského, děkana v Německém Brodě, Jana Tykalidesa Skuteckého, kněze v Krhově, Jiříka Závorky, kněze v Celbramicích. Odtud vyňaty sou „Modlitby církevní z agendy kněží ev. v horním kraji brněnském“ 1612 (IV. 1979). Srov. Dudík Schw. R. 336.

4. Katechismus. B. m. (V. Němč.) 1608, 1613, 1616 (IV. 1380).

Závorka Václav Lipenský, syn kn. Tobiáše, spravoval tiskárnu, kterou si kněží hořejšího podkrají brněnského asi 1605 ve Velikých Němčicích na Židlochovicku byli zařídili. Toho zajisté roku tištěny tam dva jízlivé traktáty proti papeži (Wolný VI. 742). Potom následovaly: Agenda 1607, Katechismus 1608, 1613, Modlitby 1612, vše bez naznačení místa tiskového; teprv od 1614 Veliké Němčice a knihtiskař zřejmě jmenováni, jako ku př. na Mauřenínově překladě Leyserova Vysvětlení křesťanského katechismu 1615. Poslední tisk němčický je tuším 3. vyd. katechismu 1616. Potom tiskárna zanikla, jelikož kněžstvo horno-brněnské církevní své knihy jinde dávalo tisknouti (1620 u Karlsperka, IV. 152).

Zbeněk Laurinus, výborný prý zpěvák, umřel v městečku Přešticích skrze nešťastnou příhodu 1550.

Píseň o nevěře lidské: “Lichá v lidech povaha“, s akrostichem jména skladatelova v Musophilově kancionále č. 260. Byla prý mnohdykráte tlačena a někteří se ní chlubili. Tam se Zbeňkovi připisuje také píseň: „Zpomoziž mně z hoře mého“, že prý ji složil na smrtedlné posteli. Avšak z určité zprávy Blahoslavovy (de cant.) vychází na jevo, že písně té původcem byl Sylvanus.

Zborský Andres, písař v Slavkově, přeložil Jordanův spis o hojitedlných vodách moravských, 1580 vydaný, připojiv k němu zajímavé připomenutí, ve kterém líčí nesnáze, ježto ten, kdo o věcech přírodních česky psáti mínil, tehda podstupovati musil (ČČM. 1829, III., 86).

Zborník Jan viz **Paustenník Jan.**

Zdounský viz **Adelf Jiří.**

Zeberer Jan, nar. 1712, vystudovav v Praze, vstoupil do služby při obci pražské asi 1740, kdež postoupil na radní písařství a posléze na kancléřství. Když 1783 města pražská

spojena byla pod jeden magistrát, odebral se na odpočinek. Zemřel 1789.

1. Slovník německo-český. Rps., jejž Neureuter vydati obmýšlel, ale nevydal (VI. 151).

2. Marie Terezie hrdelní právní řád. Ve Vídni 1769 u Trattnera (V. 607. Srov. ČČM. 1855, 141).

Zelenohorský rukopis, obsahující zlomky dvou epických zpěvů, obyčejně „sněmy“ a „soud Libušin“ nazvaných, skládá se z dvou kusů vetchého pergamentu, na čtyry listy čili osm stran složených. V listopadu 1818 zaslán byl pro České Museum s bezejmeným psaním tehdejšímu nejv. purkrabí Františkovi hraběti Libšteinskému z Kolovrat. První se o čtení jeho pokusil Ant. J. Puchmajer († 1820), ale provedli je teprv Jungmann s Hankou. Dobrovský hned tehdá k novému tomu nálezu ukazoval se podezřivým, až pak jej přímo prohlásil za padělek. Osvědčení toto za následek mělo, že rukopis v Čechách odložen stranou; nicméně se obsah jeho dostal do veřejnosti vytištěním v „Pravdě ruské“ (Warsz. 1820) a v Izvěstich rossijské akademie (t. r.) skrze J. B. Rakowieckého a admirala Šiškova, načež Jungmann 1822 v Kroku zpořídil otisk správnější. Dobrovský, tím jsa podrážděn, 1824 v Hormayrově Archivě vše prohlásil za „literární podvod.“ Z toho se tam rozpředla polemika mezi ním a V. A. Svobodou. Dobrovský konečně v časopise Wiener Jahrbücher der Literatur 1824 vyložil důvody, které podle náhledu jeho svědčí o novověkém původu soudu Libušina. Nato nastalo několikaleté ticho, přerušené leda tím, že 1832 Palkovič v Tatrance opakoval důvody Dobrovského, ale hned nato v ČČM. od Jungmanna byl odbyt. Teprv 1840 ujali se věci P. J. Šafařík a Fr. Palacký ve zvláštním spise „Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache,“ kdež se staré té památce tak důkladného dostalo osvětlení, že sám Jakub Grimm listem k Šafaříkovi 10. října 1840 vyznal, že tu o padělání řeči býti nemůže. L. 1859 věcí z nova hnuto, a tu přesným vyšetřováním, které W. W. Tomek vedl, přišlo na jevo, že bezejmený zasilatel byl písař na zámku Zelené Hoře, Jos. Kovář.

Později o věci psali: Jos. a Herm. Jireček v Světozoru Sl. Novin 1858—59 a ve spise Echtheit der Königinhofer Handschrift (Pr. 1862), kdež otištěn i dotčený list J. Grimma (str. 208). W. W. Tomek, Svědectví o nalezení Libušina soudu v ČČM. 1859, německým překladem J. Malého: Die Grünberger Handschrift. Zeugnisse über die Auffindung des Libušin sand (Pr. 1859).

M. Hattala, Obrana Libušina soudu ze stanoviska filologického a O enklytickém *ž* a *ť* v ČČM. 1858 a 1860. P. J. Šafařík Výměsky o dědičném právu co příspěvek k vysvětlení rkp. zelenohorského v ČČM. 1864. J. E. Wocel v Pravěku země české (Pr. 1868, 325). H. Jireček Slov. právo I. (Pr. 1863) a Codex juris bohemici I. (Pr. 66, str. 1). Ostatně viz pod *Kralodvorským rkpem.*

Zelinský Jan z Litomyšle, nar. 1687, vstoupil do řádu piaristského 1708 pode jménem *Hyacinthus a Sto Philippo Nerio* Vyučovav na rozličných ústavech, nejdéle žil ve svém rodišti. L. 1722 účastnil se tam v zakládání bratrstva sv. kříže. Zemřel 1731 (Pr. Dvorský).

Blahoslavenství očí lidských (káz.). V Pr. 1722 (V. 934).

Zelotin z Krásné Hory (Zelotinus a Formoso Monte), Pražan, 1554 stal se bakalářem a 1561 mistrem svob. um. (LD. II. 360 a 372). Na fakultě filosofické působiti počal teprv 1564, mezidobí snad ztráviv studiem lékařským na některé záhraničné akademii. L. 1568 a 1569 zastával úřad děkanský, 157$^{3}/_{4}$ vedl proboštství kolleje Karlovy. L. 1576 opatřil si doktorát v lékařství, jelikož se na minucích až potud píše pouze mistrem, v pamětech pak universitních medicinae doktorem teprv 1577 nazývati se počíná. Po smrti Mr. Matěje Dvorského či Curia z Hájku 1583 dosazen na proboštství v kolleji krále Václavově (ČČM. 1847 II. 47). Zemřel 17. máje 1585 i pochován v kostele sv. Vojtěcha pod Skalou (St. Un. 196). Zelotin první začal vydávati *kalendáře*, bílým papírem k zápiskám prokládané, a první v kalendáři svém k l. 1583 dal srovnání dnův obou kalendářů, totiž julianského a gregorianského.

1. Jana Garcea o nakažení povětří neb moru. V Pr. 1562 (IV. 805).

2. Kalendář hvězdářský k psaní od 1572 do 1583 (IV. 762). Ročník 1575 dedikován Petru Vokovi z Rožmberka, 1576 místopísaři Vilémovi Malovcovi Kosořovi z Malovic (ČČM. 1862, 250). Vydání na 1584 ten týden po sv. Mikuláši u knihařův pobráno a impressor do vězení vsazen, a to proto, že se vytištění stalo podle starého spůsobu bez vědomí arcibiskupova (ABr. XIII. 378).

3. Křesťanské, potřebné a pobožné napomenutí a uvažování nové té a zázračné hvězdy, kteráž pod hvězdnatostí Kassiopeje se okazovala. V Pr. 1572 (ib.).

Zeydlic z Schönfeldu na Encovanech Ladislav, syn Janův, za mladších let svých bojoval proti Turkům v Uhrách a 1607 přijat byl do stavu panského (Dačický v ČČM. 1828,

III. 38). L. 1608 co stavovský kommissař provázel vojsko moravské, které s arcikn. Matyášem bylo přitáhlo ku Praze (Skála I. 114). V jednání o majestát zůstával v zátiší, jakož vůbec neosvědčoval samosvojné činnosti. Zvláštní zalíbení měl ve sbírání památek historických. V sezení sněmovním 7. června 1617 hlasoval mezi radami soudu dvorského a komorního pro přijetí Ferdinanda II. za krále a nazejtří psal snešení o tom, jež mu Martinic a Slavata k péru diktovali (Slav. II. 151 a 271). V hnutí stavovském stál při straně povstalých. V srpnu 1618 vyvolen do kommisse, kteráž jednati měla s kommissaři moravskými a 17. září přivedl je z jich hospody na hrad pražský (Skala II. 370). V březnu 1619 volen do kommisse o interposici k vyrovnání s králem (ib. III. 80). V červenci pobýval při lidu válečném v jižních Čechách a po poražení Uhrův, z Volyně pleny činících, 26. července na důkaz skutku toho poslán byl do Prahy k stavům, nesa kornetu uherskou s dřevcem v půli přelomeným barvy zelené, modré a červené (ib. 219). L. 1620 o sněmě dubnovém s Anhaltem, Budovcem a j. uloženo měl vyřiditi vojenské proposice (ib. IV. 57). Po bitvě bělohorské ušel do ciziny i byl při soudu nad povstalými stavy všeho statku svého odsouzen. L. 1631 se s vojskem saským vrátil do Prahy, uvázal se zase v Encovany i pracoval k rukám Thurnovi, začež od soudu Albrechtem z Waldšteina ustanoveného v lednu 1634 opět byl odsouzen (Šebek, Waldstein).

Sbírka písem, jednání a pamětí veřejných v král. českém z XV. a XVI. věku. Rkp. obšírný z počátku XVI. století v Roudnici (ČČM. 1827. I. 135).

Ziga Zigmund, syn známého z bojův mezi Paškovci a Hlavsovci Zigy Vaníčkovic, stal se 1543 bakalářem (Sigism. Pragenus Vaniczek. LD. II. 329). Po otci svém zdědil značný majetek na St. M. pražském, jejž cestami po cizině ponenáhlu vyčerpal. L. 1546 přeložil a nákladem svým v Normberce vytisknouti dal Napomenutí k císaři Karlovi V. a k sněmu špeyrskému; 1577 zčeštil Melanchthonův Corpus doctrinae. Při druhém tomto spise nedostalo se mu však patrona, „kterýž by chtěl jej dáti k tištění a jemu práci také něčím nahraditi.“ Byl s ním u kurfiršta saského. Když tu ničeho nedosáhl, obrátil se k Jetřichovi z Kunovic. Jetřich k radě Kyrmezerově chtěl, aby Bratří na svůj náklad dílo to vytiskli, a vyslal

o to do Evančic Kyrmezera. Ale ani ti ničeho nevyřídili, z čehož první vzešla příčina k rozporu mezi Jednotou a děkanem uhersko-brodským (ABr. XI. 301).

1. Pokorné a ponížené napomínání k cís. Karlovi V., kniežatuom i jiným stavům, nynie v Špeyru sněm říšský držícím, aby se o napravenie ciorkve starali. Něm. vydáno 1544. V Normberce 1546 u Krišt. Gutknechta (IV. 1252).

2. Melanchthonův Corpus doctrinae (ABr. XI. 301).

Zima Antonín Josef, nadšený velebitel divadla českého, jenž první představení 1786 oslavil básněmi (VI. 365), sám pak složil dvě dramata: Oldřich a Božena 1789 a Tharsia z Tyru 1792 (VI. 613). Mimo to 1787 vydal překlad novelly Ukrutný Jan Pierrière (VI. 779).

Zima Václav 1567 přepsal několik náboženských traktátův; rkp. druhdy u V. Krolmusa (IV. 1283).

Zlobický Josef Valentin, nar. 14. února 1741 na Velehradě, vzdělání přípravného nabyl na školách v Uh. Hradišti, v Mikulově a v Brně, načež se obrátil 1761 k hospodářství. Ale brzo se rozmysliv, dal se 1763 na studia práv ve Vídni. Dostudovav připravoval se k povolání úřednickému, zároveň pak cvičil se v překládání kněh německých a francouzských. Úmysl jeho byl, aby v potřebách nejobecnějších lidu přispěl spisy českými. Jmenovitě pracoval tehdá na jakés rukověti pro polní hospodáře. K pobudce Dr. Lebmachera jal se překládati Crantzovu knihu o babictví i podal překlad svůj císařovně Marii Teresii s prosbou, aby jej na státní náklad vytisknouti kázala, aspoň prý pro české, moravské a slovenské osady na statcích komorních. Když se jednalo o zkoušení rukopisu, stala se dvorské kanceláři zvláštní příhoda. Krátce předtím Crantzovo dílo převedeno bylo na jazyk uherský a Van Swieten, naučiv se maďarštině od arciknížete Karla, o převodu podal úsudek. Tu pak se u dvorské kanceláře domnívali, že on, znaje uhersky, dovede posouditi i českou knihu. Zajímavá jest odpověd Van Swietenova na požadavek, kterým se drastickým spůsobem osvětluje neznalost věcí rakouských při tehdejší ústřední správě školstva *). Císařovna

*) Sur la demande de Joseph Zlobizky. Le Médecin qui a traduit ce petit livre du professeur Crantz en langue Hongroise m'avoit envoyé le manuscript avant de le faire imprimer. J'ay osé le liro ayant appris un peu cette langue sous la direction de feu L'Archiduc Charles qui me fit la grâce

k žádosti Zlobického povolila, a překlad jeho vytištěn v 500 ex. na státní útraty. Odevzdávaje 1772 hotový náklad, prosil Zlobický, aby místo remunerace při česko-rakouské dvorské kanceláři qua translator anebo sic jinak pod jakýmkoli charakterem s platem byl ustanoven. Císařovna povolila mu 24 dukátův i nařídila, aby naň, až by se příležitost udála, v kanceláři dvorské zřetel měli. Při úřadu tomto, jemuž svěřena byla vrchní správa zemí českých, česky tehdá uměli všeho všudy čtyři osoby (3 kancelisté a 1 praktikant); česky psáti neuměl z nich nikdo. Ještě téhož roku ustanoven Zlobický prvním učitelem češtiny na vojenské akademii v Novém Městě, kteréžto postavení 1775 zaměnil za učitelství téhož předmětu na universitě vídenské. Rok potom jmenován kancelistou při nejvyšším soudě; později dosáhl i stupně adjunkta registraturního. Tu nabyl dosti prázdně, aby hověl zálibě své v dějinách domácích a náukách slovanských. Nebylo tehdá muže, kterýž by, zanášeje se minulostí česko-moravskou, nebyl užíval pomoci Zlobického. Dobner, Voigt, Ungar, Dobrovský, Pelcel, Šimek, Durich a j. s ním sobě dopisovali. Cerronimu pomáhal snášeti stavivo k místopisu moravskému. Sbírky jeho podnes jsou vzácnou studnicí pro starožitnosti naše. Nemalé si dobyl zásluhy o české upravení zákonův, jichž překlady od 1784 do 1804 vycházely z péra jeho. Zemřel 24. března 1810.

1. Rosův slovník po celý svůj věk při čtení starých spisův doplňoval. Jungmann užil toho v díle svém.

2. Jindř. Jana Krance Vedení k pravému a dokonalému babímu umění. Ve Vídni 1772 (V. 593).

3. Literarnotiz der vornehmsten böhmischen und mährischen Geschichtschreiber. Sepsáno 1777, z kteréhožto rkp. Šimek ve svém Handbuchu (Wien 1785) nestoudně kořistil (Zelený Život Jungmannův 49).

4. Všeobecný řád saudný. Ve Vídni 1781 (VI. 1664).

5. Řád všeobecný při zbězích věřitelův. Ve Vídni 1781 (VI. 1665).

6. Nařízení pro všecky křesťanské poddané ve věcech manželstva. Ve Vídni 1783 (VI. 1666).

---

de m'instruire pendant le tems qu'il s'exercoit dans cette langue. Il me parut fort bien traduit, et Sa Majesté a gracieusement accordé une récompense au traducteur. Mais j'ignore la langue Bohemienne pour faire la mesme chose. Cependant, comme Lebmacher, instructeur dans l'art des accouchements, l'a exhorté a faire cette traduction, il l'aura reconnu capable, et on pourroit intercéder pour quelque récompense en sa faveur. Car ce travail est bien utile. 23. oct. 1771. Van Swieten.

7. Všeobecná práva městská, díl I. Ve Vídni a v Praze 1787 (VI. 1671).

8. Josefa II. Práva všeobecná nad proviněními a jich trestmi. Ve Vídni 1787 (VI. 1672).

9. Josefa II. Řád saudní hrdelní. Ve Vídni 1788 (VI. 1673).

10. Františka II. Kniha práv nad přečiněním hrdelním s těžkými řádu městského přestupky. Ve Vídni 1804 (VI. 1678).

11. Tabella, t. j. krátké obsažení všech v nových trestních právích se nacházejících zločinův a jich trestův. Ve Vídni 1804 (VI. 1679).

Zmeškal z Domanovec a na Leštině Job, místožupan oravský, sepsal a 1781 vydal „Školu Jobovu" (Šaf. LG. 392).

Zmrzlík ze Svojšína Petr, jeden z milcův krála Václava IV. L. 1406 vzložen naň úřad nejv. mincmistra, kterýž mu sice 1419 cís. Sigmund odjal, on však nicméně o své ujmě dále vedl. Petr od 1408 byl pánem na Orlíku a na Březnici. V domě jeho pražském držáno pověstné hádání mezi mistry pražskými a Tábory v pros. 1420. Zemřel 16. srp. 1421. V dějinách literatury české zůstavil si památku tím, že 1411 dal přeložiti kroniku trojanskou.

Rukopis překladu Zmrzlíkovského nezachoval se celý; částka jeho, kterou nalezl na dskách knihy polské Prof. Muczkowski, chová se nyní v Č. Museum. ČČM. 1834, 116 (IV. 92).

Zmrzlíková ze Svojšína Krescencie sezením na Orlíku, horlivá Sestra v Jednotě bratrské. Kn. Jan Bechyňka 1504, chtěje Bratří uvésti ve zlou pověst, jak jsou nestálí u víře, psal paní Krescencii list, ku kterému připojil zprávu Amosencův o rozmluvě chlumecké 1496. Nato od Bratří skrze touž paní dána mu odpověď plna rozumu i citu.

Oba listy v ABr. IV. 161 a 173,

Zmyslovský Adam, kněz tuším evangelický poč. XVII. věku.

Malagma t. lékařství, ztenčující zármutky pobožných lidí. V Pr. 1613 (IV. 1902).

Zpěvy historické nepřetržitě sledovati se dají od dob nejdávnějších. Až do XVIII. věku bývaly hlavním prostředkem, kterým se zprávy o událostech domácích i cizích dostávaly mezi lid obecný. I byly tudíž poněkud i náhradou za novověké novinářství.

Po rukopisech zelenohorském a kralodvorském jmenovati sluší skládaní tato: o soudním souboji 1315, o Matěji z Trenčína a Jindřichovi z Lipého, o Vilémovi Zajíci, o Plichtovi z Žerotína, o králi Janu a pánu Zajíci, ježto vlastně sou části kroniky Dalimilovy do 1324 provedené. Žalozpěv o smrti Viléma Zajíce 1319. O smrti krále Jana 1346. Úlomky rýmované kroniky

a Král Přemysl i Záviše (srov. *Prokop písař*). Píseň o Štemberkovi. Počátkové husitství. Zbarvení mnichové. Žaloby na husity. O bitvě před Ústím 1426 (Lumír 1861). O zajetí Zigmunda Korybuta 1427. (Vše to vytištěno dílem při Dalimilu, dílem v St. Skládaních a ve Výboru). Písně husitské z kancionálu táborského v Pam. 1873, 826—834. Žaloba koruny české. Porok české koruny králi uherskému. Rozmlauvání mezi Prahau a Kutnau Horau 1420 (rkp. v bibliothece Gerštorfské v Budišíně, ČČM. 1840, 409 a Děj. Palackého III. 1). Ó svolánie konstantské (Arch. Č. VI. 33). O bitvě u Varny 1444 (Feifalik Lieder und Leiche). Bydžovští ševci (ČČM. 1858). Z dob Poděbradských (MVýb. 30). O válce s Uhry 1468—1474. Hra Flus v Čechách (St. l. 486—502, 519). O šlechtičně Elišce 1478 (ib. 214). O pohnutí pražském 1525 (III. 53). O zahynutí krále Ludvíka 1526 (ČČM. 1864). Píseň na Ferdinanda I. 1547 od Bratří složená (v zem. arch. č.). Jiné z též doby (Tieftrunk 98—100). Písně na Augustu (v Č. Museum), na Paminonda (viz tam). Píseň o příjezdu Maximiliána II. do Čech 1567 (IV. 165). Píseň 1588 o volbě arciknížete Maximiliána na král. polské (Rozpr. I.). Písně za bouří 1618—1620 (Skala II. 175, III. 377 a 442, V. 143). Píseň pravdivá o vpádu lidu válečného 1618, hlavně jednajíc o utrpení Pelhřimova (IV. 176), o dobytí Plzně 1618 (IV. 176), obě v bisk. bibl. litoměřické. O bitvě u Jankova 1645 (Pam. 1854, 37). Písně historické o životě smrti a pohřbu osv. pána Albrechta Václ. Eusebia z Waldšteina, knížete z Fridlandu, složené 1638 (Lumír 1861). Píseň žalostivá, obsahující v sobě o tureckém vpádu do uherské a rakouské země, také o obležení Vídně (vyt. 1683). Píseň o příbězích 1620—1625 (V. 203). Lamentací tureckého vezíra Kara Mustafa Baša 1683 (vyt. 1684). Pravdivé vypsání těch zázrakův, které se v kr. uherském pod Novými Zámky 1684 staly. Píseň o bitvě u Zenty, o míru Karlovickém atd. (vše ve sbírce u probošta V. Štulce). Verše na Barboru Černínovou na Štáhlavi atd. 1770—71, Sedlský otčenáš z 1775 (Lumír 1861). Jiných skládání takových zachovaly se jen počátky, jako: Jižť pan Zdeněk z Konopiště jede (ČČM. 1862, 50), Žel jest Bohu polské škody, pana Macka ctné vévody, Muráň zámek v uherské zemi (ČMM. 1874, 5). Podle povahy věci, jelikož psány neb tištěny na několiko leda listech, mnoho písní takových prodlením času přišlo na zmar.

Zpurný Athanasius z Uherského Brodu, kněz řádu piaristského. L. 1780 za Fr. hr. Kinského stal se učitelem českého jazyka na vojenské akademii v N. Městě za Vídní, kteréhožto úřadu 1791 zanechal (Burian v ČČM. 1844, 534).

Kniha k čtení a překládání pro schovance c. k. theres. akademie, pozůstávající v exercitium, službě a adjustirování sprostého muže c. k. pěchoty. V Nov. Městě Vídenském u J. Fritsche 1783, dokonána 1785 (VI. 126 a 1280).

Zrcadlo marnotratnosti viz z **Poděbrad Hynek.**

Zrcadlo maudrosti čili **Čtverohranáč** jest spis mravoučný o čtyřech hlavních ctnostech a protivných jim čtyřech hříších, propletený přehojnými bájkami, podobenstvími a rozpravami o zvířatech. Přeložen z díla latinského, kteréž od biskupa

Cyrilla Guidenonského v jižní Italii (v krajině Capitanata řečené) za XV. věku sepsáno jest, a pod názvy „Speculum sapientiae,“ „Quadripartitus apologeticus“ anebo „Apologorum libri quatuor“ tehdá známo bylo. Překlad český první, vykonaný v druhé polovici XV. věku, zachoval se v rkpse. od Slováka nějakého psaném. Balbin, kterýž rukopis ten (nyní v univ. bibl. pražské) nalezl v Krumlově, pokládal originál za sepsání sv. Cyrilla apoštola slovanského. Druhý překlad zpořízen a 1516 vytištěn od Konáče. (č. 11.).

O obou překladech viz Hankovu rozpravu v Rozboru II. O starším jednají Rozpravy I. 76, kdež uvedeny i slovakismy v textu se naskýtající.

Zřízení zemská čili sborníky ústav a práv zemských.

A. České: Vladislavovské úpravy Rendlovy 1500, Ferdinandovské první 1530, druhé úpravy Humpolcovy z Prostiboře 1550, třetí úpravy Wolfovy z Vřesovic 1564 a 1594. Obnovené za Ferdinanda II. 1627 (III. 296, IV. 915, 916 a 918, V. 597).

B. Moravské: Vladislavovské, počínající se lantfridem, v Litomyšli 1516 (Brandl v ČČM. 1865, 410 sld.), znojemské pod redakcí Otmara z Nepomuku, tištěné na hoře lilečské 1535, v Olomouci 1545 a 1562. L. 1596 přehlédnuto, a úprava ta 14. července 1602 od Rudolfa II. ztvrzena i 1604 v Olomouci vytištěna. Obnovené zřízení za Ferdinanda II. 1632 netištěno (III. 299, IV. 923, 924 a 925, V. 600).

C. Opavské a ratibořské v Olom. 1562 a v Nise 1671. Srov. Lepařovu rozpravu v ČČM. 1865 (IV. 927).

D. Těšínské v Olom. 1573 a 1592 (IV. 928—9).

Zvonař z Cimperku, latině **de Staniomonte, Brikcí,** syn soujmeného otce, měštěnín Nového Města pražského, jenž 1588 po otci zdědil nejen dům v Široké ulici, ale i jméno znamenitého zvonaře, o jehož proslavení on nemálo se přičinil sám.

Verše, jichž se něco nachází na zvonech Brikcím slévaných; jedna jeho báseň „Kuchařce napomenutí“ nalezá se v kuchařské knize Bavora Rodovského z Hustiřan 1591 (Veselé čtení 14).

Zýwalda Jindřich Václav, Kouřiman, potomek staré rodiny měšťanské, vychován byl v kolleji sv. Bartoloměje, kdež dosáhl mistrství svob. um. L. 1655 spravoval faru v Lutové na podací hradeckém, odkudž se 1658 dostal do Lomnice nad Lužnicí, kdež 1668 ještě působil.

1. Věnec slávy k věčné slávy koruně dopomáhající, čtyřmi kvítky uvitý k poctivosti slavného rodu Slavatovského. V Pr. 1655. Ded. Adamovi Pavlovi Slavatě. Ex. v bisk. bibl. litoměřické.

2. Deym Kouřima města, někdy čtverau vůni z sebe vydávající. Sepsán 1659, tištěn v Pr. 1665 (V. 310). Ded. purkmistru, raddě a obci kouřimské

Výtahy z veršovaných těchto dějův kouřimských od V. Gabriele podány v Lumíru 1862, 640 sld. Srov. Pam. 1854, 153.

3. Celenská v Štyrsku zahrada. V Pr. 1667 (V. 1174).

4. Decursus sexaginta septem annorum ab a. Christi 1600 usque ad 1667. Zběhnutí 67 let od l. 1600 do 1667 krátce a rýmovně dovedené. V Pr. 1668 (V. 213). Verše latinské a české, vždy několik ku každému roku. Ded. Janovi Adolfovi hraběti ze Šwarcenberka.

Žalanský Havel příjmím **Phaëton**, nar. 1567 v Žalanech (litm.), bakalář 1591. Oddav se 1600 na kněžství pod obojí, přilnul k směru helvetskému, a tudíž v náhledech svých stál blízko Jednoty bratrské. Nejprvé spravoval faru v Ledči; odtud 1602 povolán k sv. Barboře do Kutné Hory. L. 1610 vzal řádné odpuštění od pánův Horníkův i stal se „služebníkem slova a svátostí Kristových“ u sv. Jiljí v Praze. Tu zůstal až do smrti. Příjmí *Phaëton* na knihách svých užíval jen do 1611. Posledně tak jmenován na č. 13. a 14. Až po 1617 Žalanský svou s řády tehdejšími nespokojenost jevil jen slovy po různu prohozenými; jako ku př. 1615 praví, že u nás hody chce míti učení Machiavellovo, jenž prý lsti a lži vystavil za části moudrosti politické. Když pak 1618 „zvolnost větší“ nastala, jal se starší své zápisky po škartách jen vyznamenané pořádati a ve změněné podle časových okolností formě vydávati. Nejhlouběji v tom zabral se spisem o bludech modlářských, jimiž prý „poskvrněna večeře Páně svatá od strany odporné.“ Proti spisům z poslední této doby ještě po 1620 polemicky vystoupil kanovník Makarius (č. 1). Žalanský zemřel 10. března 1621.

1. O jménu Ježíš, jménu nejsladším, které Pánu Kristu při obřízce dáno bylo. V Pr. 1606. Ded. Horníkům, zejména práva cechovského rychtáři Janovi Švalbovi, Janovi Zimovi atd.

2. Troje rozjímání o jménu Ježíš, o příjmích neb titulích Ježíšových, o narození P. Ježíše Krista. V Pr. b. r. (IV. 1874). Bez dedikací.

3. Knížka o ctnosti andělské, t. j. o čistotě duše i těla, ctnosti ze všech nejkrásnější. Druhý díl: O čistotě, svatosti a podstatě stavu manželského. V Pr. 1606 a později po druhé (IV. 703). Ded. panně Anně Mařence, dceř Heřmana Říčanského z Říčan. Po třetí 1724 v Žitavě nákladem V. Kleycha, kterýž ji věnoval fautorům svým, měšťanům Jiřímu Prokopiusovi v Uherské

Skalici, Sam. Vanaymu v Trenčíně a Andr. Kellerovi v Novém Městě na Kysucách i manželkám jejich.

4. O svatých ženách, kterým Kristus nejprvé své vzkříšení zvěstovati ráčil. V Pr. 1606 a 1612 (IV. 1473).

5. O dvau posledních a nejutěšenějších víry křesťanské artikulích, totiž o radostném z mrtvých vstání a o životu věčném. V Pr. 1606 (IV. 1374). Ded. Jindřichovi Mírkovi ze Solopisk na Libodřicích a bratřím jeho.

6. O pokoji a válečném nepokoji, o původu a účincích války i pokoje. V Pr. 1608 a 1611 (IV. 703). Vydání 1611 ded. prokuratorovi Joachimovi z Těchenic, staroměstskému senatoru Michalu Haldiusovi z Neyenperka, přednímu úředníku mostu pražského Havlovi Štyrskému z Radotína a pražskému porybnému Janu Behemovi z Bawenperka.

7. Knížka I. o dítkách křesťanských živých. V Pr. 1607 (ib.). Ded. bratřím Klusákům z Kostelce a na Konárovicích.

8. Knížka II. o dítkách křesťanských mrtvých. V Pr. 1608 (ib.). Ded. Jetřichovi Miškovi ze Žlunic a manželce jeho Alžbětě Chobotské z Ostředka.

9. Knížka o starosti neb věku sešlém a šedivém, item o smrti náhlé. V Pr. 1609 a 1610 (ib.). Vydání 1609 ded. Horníkům.

10. O slavném přenešení a vzetí neb vtržení na nebesa za živa i v těle sv. patriarchy Enocha a velikého proroka Eliáše. V Pr. 1610 (IV. 1473). Ded. bratrům Sixtům ze Zvířetic, t. Václavovi, kr. rychtáři na K. Hoře, a Jakubovi, primasovi v Čáslavi, pak Pavlovi ze Zvířetic, měštěnínu a kupci v Prostějově.

11. Knížka o nemocech duše i těla, co jsau a kolikeré jsau, jaká jich krutost a bída. V Pr. 1610 a 1612 (IV. 703). Ded. Zachariášovi Štyrskému z Radotína a manželce jeho Lidmile Stříbrské.

12. Spis ku poctivosti a potěšení počestnému pohlaví ženskému. O svatých pobožných a nábožných ženách. V Pr. 1610 a 1612 (ib.). Ded. pobožným, sv. slovo milujícím ženám, vážným matronám a vdovám.

13. Historia o hrozné a strašlivé zkáze města Jerusalema a chrámu. V Pr. 1611 (IV. 292). Ded. literátům kůru u sv. Jiljí.

14. Spis neb kázaní první o sv. a bl. mučedlnících českých Mr. Janu z Husince a Mr. Jeronymovi z Prahy. V Pr. (1611) nákladem Joachima z Těchenic, pak opraveno 1618 při č. 27 (IV. 1634).

15. Knížka o služebnosti a služebnících sv. evangelium. V Pr. 1613 a 1615 (IV. 1752). Ded. Václavovi Smiřickému z Smiřic na Náchodě, Ryzmburku, Škvorci a Kostelci nad černými lesy.

16. O posluchačích sv. evangelium, kterak se chovati mají. V Pr. 1613 a 1615 (IV. 1874). Ded. osadníkům u sv. Jiljí.

17. O nejsvětějším slovu božím. V Pr. 1613 a 1615 (ib.). Ded. osadníkům u sv. Štěpána menšího, sv. Ondřeje, sv. Matěje a Matouše či Betlemu a sv. Jana nad Brodem. Ve vydání druhém č. 16. a 17. naznačeny co knížka I. a II.

18. O poctě boží nejpřednější, totiž o modlitbách svatých. V Pr. 1614 (ib.). Ded. rychtáři a raddě města Lúny na Ohři. Srov. ČČM 1848, II. 325.

19. O druhém Eliášovi, totiž o Janovi Křtiteli, proroku velikém. V Pr. 1614 (IV. 1634 a 1793). Ded. Janu Behemovi z Bawenperka, při dckách zemských deklamatoru Janu Ostrovidovi, JCMsti služebníku při kanceláři české

Janu Lukšanovi z Lnffteršteina, Mr. Janu Kampanovi, úřadu purkmistrského konšelu Janovi Černovickému z Libé Hory, novoměstskému staršímu Janu Pikhartovi, prokuratorovi Janu Beneši, úředníku osady sv. Jiljí Janu Goliášovi.

20. Homilia pohřební nad smrtí p. Alžběty, manželky Sam. Fontina Klatovského, radního chrudimského. V Pr. 1614 (IV. 1712). Srov. ČČM. 1848 I. 426.

21. O nádobě boží vyvolené, totiž Pavlovi svatém. V Pr. 1615 (IV. 1634). Ded. mnoha osobám z Prahy.

22. O ctných manželkách těhotných a o rodičkách křesťanských. V Pr. 1615 (IV. 703). Ded. Alžbětě Behemové a Lidmile Vratislavské z Kapršteina v Praze, Marii Ledererové Písecké v K. Hoře.

23. O čtyrech věcech, kteréž se nejposlednější jmenují, smrti, posledním saudu, mukách, životu věčném. V Pr. 1615 (IV. 1874). Ve čtyrech svazcích (na Strahově):

a) O smrti neb smrtedlnosti naší. Ded. místokancléři Bohuslavovi z Michalovic. Odtud Přemyšlování v rkp. Neuberském.

b) O veřejném posledním saudu. Ded. Voršile Benigně z Vrtby, manželce Bohuslava z Michalovic.

c) O pekle a o věčných těžkých a hroznostrašlivých mukách jeho. Ded. Simeonovi Vokáčovi z Chyš a z Špicperku, měšťanu N. M. pražského.

d) O životu věčném. Ded. Simeonu Kohoutovi z Lichtenfeldu, radě při appellacích.

24. Knížky dvoje. První o angelích dobrých, o jich podstatě, jmeních, stvoření a povolání. Druhá o angelích zlých neb ďáblích, o podstatě, jmeních, stvoření, pádu, moci, umění jejich. Item o čarodějnictví, o ďábelnících a obludách ďábelských nočních. V Pr. 1616 a 1618 (IV. 834 a 1443). Vydání 1618 ded. direktorům i měšťanům Mr. Valentinu Kochanovi z Prachové na N. M. pražském, Janu Šultysovi z Felsdorfu v K. Hoře a Max. Hošťálkovi z Javořice v Žatci.

25. Čtvero pohřební rozjímání nad smrti Pavla Štyrského z Radotína. V Pr. 1616 (IV. 1712).

26. Knihy dvoje o skutcích Pána našeho Ježíše Krista, skutcích předivných, svatých, právě božských. V Pr. 1617 (IV. 1793). Ded. Jindřichovi Záhradeckému ze Zahrádek, na Višnovém, Jemnici, Krhově a Hobzi.

27. Spisové o mučedlnících českých, o jejich učení, obcovaní, nespravedlivém usmrcení a o bauřech velikých válečných, které smrt jejich následovaly. V Pr. 1619 (IV. 1634). Ded. senátoru Lukášovi Karbanovi z Volšan. Je to spis v šesti oddílech. Prvním je č. 14, druhým kázaní o Husovi 1612 v Betlemě, třetím kázaní o témž 1618 u sv. Jiljí, čtvrtým kázaní o Husi a Jeronýmovi 1616 též u sv. Jiljí učiněné, pátým a šestým č. 28. a 29. Z celé té sbírky výňatky uveřejnil Kober „Hus a Jeroným“ v Pr. 1869.

28. Ku památce mučedlníkův našich českých spis neb kázaní v počtu páté o slavných, sv. a divných skutcích učedlníkův Kristových, kteří v prvotní církvi zde v Čechách, v Frankreychu, v Nydrlandu a Engelandu pro evangelium sv. smrt trpěli. Káz. v Betlemě 1614. V Pr. 1619 (ib.). Ded. staroměstskému měšťanu a depositoru při dskách zemských Pavlovi Prčkovi.

29. O velikých, těžkých a krvavých protivenstvích církve a o veliké předivné a heroitské stálosti mučedlníkův církve prvotní našich českých, franských, nydrlandských. V Pr. 1619 (ib. a IV. 577). Ded. senatoru novoměstskému Matoušovi Švíkovi z Lukonos.

30. Napomenutí pro kněží, zvláště mladší, kterak by se při své práci míti měli. Bez m. a r. (IV. 1752).

31. O beránku božím (IV. 1443, Klíč II. 44).

32. O pohřbu lidí mrtvých (IV. 703, Klíč II. 45).

33. O sedmi ranách božích traktátův sedm: o hřímání a hromobití, o povodních, o zemětřesení, o bouřlivém povětří, o suchu, o draňu a hladu, o válce, metle nejtěžší a smutném nepohodlí jejím. V Pr. 1620 (IV. 1874, Klíč II. 45).

34. Kázaní o velikých modlářských bludích, na den božího těla učiněné u sv. Jiljí. V Pr. bez r., nepochybně 1620 (IV. 1634). Ded. Janu Jezberovi z Kolivé Hory, prokuratoru při saudech vyšších.

Žalkovský z Žalkovic František Fridrich, potomek vládycké rodiny moravské, filosofie doktor a theologie bakalář, byl farářem v Mikulovicích u Chrudimě (Pam. 1855, 311), pak 1698 děkanem v Cheynově a vikářem v Bechyňsku.

1. Růže duchovní líbeznosti. V Pr. 1696. V impr. univ. (V. 1446).

2. Kvítek májový uvadlý. Pohřební kázaní nad opatem želivským, Ferdinandem Švendau. V Pr. 1698 (V. 1085). Ded. Zigmundovi Bernbrachovi, nástupci Švendovu.

Žaltář (kniha chval božských) záhy přeložen do češtiny a to dvojím textem, z nichž jeden zachoval se v kodexu klementinském z poč. XIV. věku, druhý ve Wittemberském, asi z polou téhož věku. Text wittemberský objevuje se i v glossách musejních, ve zlomku brněnském (nyní z Šafaříkovy pozůstalosti do ČMusea přešlém), v nejstarších svodech biblí české (ČČM. 1864, 290) a v kodexu olešnicko-poděbradském. Text klementinský ušlechtilým spůsobem dále vzdělán v kodexu kapitolním, jakož i v úpravě 1406 v rkp. kapituly mikulovské (ib. 1872, 391). Později mnohonásob překládán.

Šafařík o nejstarších rukopisech českého Žaltáře v Rozboru I. 1845. Výňatky tamtéž, ve Výb. I. a v Anthologii I. O polském nejstarším převodu se zřením k českému viz Dunina Borkowského Psałterz królowej Małgorzaty 1830 a Vladislava Nehringa: O psałterzu floryańskim 1871 (ČČM. 1872, 208). O rkpech českých pozdějších má Jungm. III. 573—583, o tiscích prvních 1487, 1499, 1508 (Jungm. III. 598—600, Hanka č. 16, 23, 33) o pozdějších 1529, 1562 (Červenkův) atd. Jungmann IV. 1188—1190, o 1760 atd. V. 666—7. Povšimnutí zasluhují žalmy sotáckým podřečím v Debrecině 1752 vydané: Szvetoho Dávida králya a proroka szto i petzesatz 'Soltári, chtore vedlya not frantzuzkich z Uharszkoho na Szlovenszki jazik szú prelosene". (Pr. Sitzb. 1868, I. 115). Veršem žaltář překládali Blahoslav,

Streyc, Benešovský, J. Melissaeus, Vorličný, Benedikti, Komenský. Sebrány od J. Jirečka v „Časoměrných překladech žalmů." Ve Vídni 1862. V modlitby je předělávali Chobotides, Phagellus, Racek.

Žaludové co skladatelé kalendářův, ač sepsání jich nepochybně jinými do češtiny překládána bývala, vyskytují se tři: *Řehoř Görlický* 1595—1609 (IV. 778). *Jan Jiří*, něm. *Aichelmann* z Mostu, mathematik a kantor v městě Chbě, jenž se psal „důstojného patera Jiříka Sparamstelia učedlníkem"; od něho jsou dva kalendáře k l. 1632 u Sessia a 1633 u J. Sedlčanského (V. 520). *Antonín Engelstadtský*, „v filosofii a mathezii licentiát" k l. 1645 u Jana st. Byliny (Ex. na radnici pardubské. J. V. Prášek).

Žamberský viz **Konwaldský Matěj** a **Rosa Jiřík.**

Žandovský Severin z Budešína, exulant, v Hamburku sepsal a do Míšně odeslal spis, jenž vydán pod titulem:

Triumphus Christi, regis redivivi. Triumf vítězný a věčně trvalý jubilaeus nejsvětějšího monarchy, krále a hlavy církve Kristovy. Bez m. (v Perně, dle písma) 1627 (V. 694).

Žatecký Jan viz **Němec Jan.**

Žatecký Martin, farář u sv. Jindřicha v Praze. Co člen konsistoře podobojí byl 1523 mezi těmi, ježto Mr. Havlovi Caheře přidáni (St. l. 461). Ani v úřadě tomto ani na faře nezůstal dlouho, v obém byv vystřídán již 1526 od Jana Starého (Bor. I. 24).

1. Knížka proti ošemetné poctě a pokryté úctě svatých. 1517. Podruhé 1593 vydána od Štelcara (III. 786, IV. 1340).

2. Náprava skrze kn. Martina vydaná tohoto listu a spisu, kterýžto udělav M. Konáč z Hodíškova, směl poslati za dar nového léta králi JMsti. Učiněna ten pondělí před hromnicemi 1522 (III. 786, Hanka 95). Výtisk v olom. stud. bibl.

Žatecký Martin, bakalář 1550, učiteloval v Domažlicích Odtamtud 1564 napsal jakous knížku, v níž kancionál šamotulský naříkal kacířstvím. Nevydal jí sice do veřejnosti, leč jen některým přátelům svým, nicméně „mezi sobě rovnými, za konvičkami sedaje, tím se pochloubal," vítězoslavě před vítězstvím. Starší, kterým pamflet jeho dodán skrze Br. Jakuba Velikého († 1600), „správce těch okolních zbůrkův," usoudili, aby mu odpověď dána byla, a sepsání jí uložili Blahoslavovi (č. 14).

Psaní M. Žateckého k jednomu Bratru z počtu těch, kteréž Valdenskými nebo Pikharty nazývají (ABr. IX. 368). Srov. ČČM. 1864, 42.

Žatecký Pavel, stav se v Praze 1470 bakalářem a 1475 mistrem svob. um., jal se čísti na fakultě filosofické o mathematice, hlavně pak se zabral u věci náboženské. Co do smýšlení, náležel k starověrným kališníkům, rovně přátelům svým Mr. Korambovi a Korandovi. L. 1477/8 zastával úřad děkanský a účastnil se valného podobojích sjezdu v kolleji Karlově, o kteréž v pamětech universitních širší zůstavil popsání (ib. 133). Rektorem byl čtyrykrát, 1484, 1492, 1496 a 1507. Když 1497 král Vladislav II. přijel do Prahy, vedl před něho deputaci universitní i oslovil jej dlouhou řečí. Velebě královu spravedlnost, shovívavost, zbožnost, opatrnost a moudrost, jakož i štěstí jeho, porovnával jej s Šalomounem (ib. 181). V postě 1500 volen k administratorství konsistoře podobojí. Brzo potom dosáhl děkanství u sv. Apollinařiše. Když biskup sidonský, Filipp de Nova Villa, usadiv se v Praze, v červenci 1504 králem ustanoven za správce konsistoře podobojí, Mr. Pavel, ač z počátku mu byl povolným, zanedlouho začal proti němu brojiti. Sjednotiv se s Mr. Paškem z Vratu, jal se o ctihodného starce strojiti pikle. Konsistoř 1505 z domu biskupova na Šmerhově převedena do kolleje Karlovy, novými členy osazena a pečeť konsistorní od písaře biskupova vylouzena. Biskup zastavil svěcení, ale vlastní nevůle vypukla, když pro zatčení kaplana týnského v Praze zastavil i služby. Tu snesli se Mr. Pavel s Korandou, s Václ. Pacovským a s Staroměstskými, aby interdiktu posloucháno nebylo (St. l. 273 sld.), načež biskup ujel do K. Hory 19. července 1506. Mr. Pavel, ovládnuv z nova konsistoří, ve sporech mezi Staroměstskými, jakož v nesnázi s Kopidlanským nejednou konal úřad prostředničí. L. 1513 uhodil s kapitulou pražskou o vzájemný mír, i vypravil se o to v průvodu Koramba a j. ku králi do Budína (ib. 340). Zemřel 4. července 1517 (ib. 408), zanechav po sobě pověst „muže výmluvného a srdnatého milovníka kalichu“ (ib. 256).

1. Traktát o přijímání malých dítek. V Pr. 1513 (III. 765, Hanka 60).

2. Kompaktáta basilejská s předmluvou Mr. Pavla. V Pr. 1513 (III. 359, Hanka 59).

3. Origenova řeč o sv. Máří Magdalenské, u hrobu Krista P. stojící. Tištěna a rkp. univ. bibl. pražské (IV. 1781).

Žatecký Václav, řečený **Vachek,** 1495 stal se bakalářem a 1502 mistrem svob. um., načež na fakultě filosofické hned

čísti začal. L. 1506, 1514 a 1517 zastával děkanství. Byv nepochybně 1513 po smrti Mr. Václava Pacovského jmenován hvězdářem obecným, skládal od té asi doby ephemeridy, kdežto už dříve stěnné kalendáře od něho vydávány. Soutěžník jeho v oboru tomto byl Mr. Pavel Příbram. S tím se již 1517 nemile setkal, uraziv ho jakýmis pomluvami. Spor ten skončen tím, že jej Mr. Václav před rektorem odprosil takto: „Mr. Pavle což si ty na mne požaloval, pravím že sem toho o tobě nemluvil ani k tobě nic; měl sem tebe za poctivého a dobrého mistra, mám a míti chci.“ Ale tím kyselost neulahozena. O ephemeridech, jež Mr. Václav vydal na 1517 a 1518 pronesl se Mr. Pavel tak hanlivě, že rektor Vavřinec Třeboňský měl soupeře co rovnati (St. Un. 88 sld.). Mr. Václav příbytek svůj měl v kolleji všech svatých, kdež za moru 1520 život svůj dokonal (LD. II. 270).

1. Nástěnné kalendáře, jichž se tři, na 1506, 1515 a 1517, v novějších dobách objevily (Pr. Sitzb. 1860, I. 53, Pam. 1874, 137).

2. Ephemeridy tuším od 1513 do 1520.

Žďárský z Kosmačova Václav Maximilian sloužil při kr. české kanceláři dvorské 1670—1710, kdež hlavně naň náleželo spisovati české majestáty, patenty, artikule sněmovní a jiné vyhlášky úřední. Byl jeden z nemnohých za oné doby Čechův, který se důkladně znal v právnické mluvě české. L. 1708 povýšen do stavu rytířského, aby se psáti mohl *ze Šternfeldu* (Ryb.).

Žďárský Šimon, Moravan ze Žďáru, 1549 vysvěcen byl ve Vlaších, načež na tři léta dán kaplanem do Žatce (Bor. I. 259). Potom byl katolickým děkanem v městě Kadani. Tehdá když od konsistoře p. o. vyšel spis, že „dítky přijímati mají večeři Páně,“ on proti tomu i proti jiným artikulům napsal rozpravu, datovanou z veliké kolleje 1555 (ČČM. 1864, 285).

Žebrácký, Žebracenus viz **Klement Václav.**

Želecký z Počenic Norbert, rodem z Brna, nar. 1649, vstoupil do praemonstrátského kláštera v Hradišti (u Olomouce), kdež 1679 vyvolen byl opatem. Co opat vykonal tak značná díla, že si pojistil jméno jednoho z nejvýtečnějších prelátův své doby. Nádherná budova klášterní s krásnou bibliothekou od něho dokončena; fary v Kynicích, Svitávce, Těšeticích, Křelově, Bohuňovicích a v Březovici, kostely v Konici, Svi-

távce, Važanech, v Náklí, v Četkovicích a v Šebetově, residence se špitálem na Sv. Hoře od něho vystavěny; k vydržování kněží a špitálníků na Sv. Hoře statky Konice a Stražisko zakoupeny. Neméně hleděl ke vzdělání svých řeholníkův; za jeho doby dvanáct praemonstrátů hradištských stalo se doktory theologie. Následek péče této byla velká i jiných osob ku klášteru příchylnost. Jmenovitě olomoucký kanovník, biskup Ferd. Z. baron z Schröfelheimu, odkázal mu 1700 veškerou svou pozůstalost, v níž 300 obrazů, dílem od předních mistrů, jako Jordaense, Van Dicka, Rubense, Ondřeje del Sarto, Teniersa a jiných. Pohříchu že poklady tyto požárem 1715 nazmar přišly. Jiří Protivín Žalkovský z Žalkovic († 1704) jemu k oslavě napsal Encomium (1692). Želecký zemřel 1709. Pohřební řeč nad ním měl spolužeholník jeho Heřman Scheiber, Prostějovan.

Mons pietatis, t. j. důvodné popsání Svaté . . . . Marie Hory. V Olom. 1680 (V. 1183). Ded. Františkovi hr. Libšteinskému z Kolovrat, hejtm. m. moravského.

Želechovský z Želechova Šebestian Antonín, úředník panství novoměstského na Moravě.

Novina o zázraku, který se stal v dědině Vodravci nedaleko Nového Města na gruntech p. Vil. Dubského z Třebomyslic 19. června 1619. V Litomyšli 1619 (IV. 845)

***Žernovec Řehoř, Grzegorz z Żarnowca,** kazatel kalvinský, správce zboru wloszczowského a starší sborův evangelických na Litvě, zemřelý 1601, napsal po polsku postillu, kteráž 1580, 1590 a 1597 byla vydána. První díl spisu tohoto, jenž v sobě zavírá výklady na evangelia od adventu až do sv. Trojice, neznámý bratr český 1594 přeložil do češtiny.

Postilla aneb výklady evangelií nedělních i svátkův výročních, kteréž se čítají přes celý rok v církvi křesťanské, pro cvičení člověka v článcích víry pravé atd., napsaná v jazyku polském od učeného muže kněze Řehoře Žernovce. L. P. 1594. Ded. Krišt. Radivillovi, knížeti na Bieržách a z Dubínek, veyvodovi wielyňskému, heytmanu nejvyššímu, od starších zborův evangelistských v Litvě. Rkp. v universitní bibl. krakovské č. 535 (Světozor Sl. N. 1859, 342).

z Žerotína Karel, jeden z nejušlechtilejších mužův národu českého, narodil se 14. září 1564 v Brandýse nad Orlicí. Otec jeho, pan Jan na Brandýse, Rosicích a Náměští, štědrý byl ochránce Jednoty, zpořídiv jmenovitě 1578 ve vsi své Králicích pokojný útulek vzdělatelům biblí bratrské. Rovněž matka, Marianna z Boskovic,

horlivou byla Sestrou. Karel za prvního mládí vychován byl spolu s Zachariášem Slavatou, s kterým sedm let prožil pod jedním učitelem, Pavlem Novodvorským z Pozdětína. Některý čas po byli i na škole evančické 1575 založené. Asi 1579 po smrti matčině († 26. pros. 1578) se v průvodu Vavřince Cirklera a Václava Lavína z Ottenfeldu odebral na vyšší studia do Strassburku, později do Basileje a na podzim 1582 do Genevy. Tu se od něho odloučil Cirklerus, přijav professuru v Břehu. V Basileji s professorem Janem Jakubem Grynaeem a v Genevě se slavným Theodorem Bezou vešel v důvěrné přátelství, kteréž i nápotom dopisováním pěstováno. V Genevě došla ho zpráva o smrtedlné nemoci otcově, an 25. února 1583 skonal. Po odbytých studiích dal se na cesty, i projel Francii, Anglii, Nízozemí a Německo. Teprv koncem 1587 domů se navrátil a 17. února 1588 sám se uvázal ve správu statkův rodinných, ku kterým před 1592 připojil Dřevohostice a 1599 dědictvím hrad Přerov. Potom vydal se opět do Německa. V letě r. 1589 poprvé se oženil, za soudruží sobě obrav Barboru Krajířovnu z Krajku. Ale touha, aby nápomocen byl Jindřichovi IV., králi francouzskému, v boji jeho se stranou katolickou, nedala mu poklidu. V září 1590 vydal se na cestu, leč brzy nazpět jej povolala zpráva o nebezpečné chorobě manželčině, která mu 21. června 1591 skonala. V říjnu t. r. opět již na cestě byl do Francouz. Tam užil mnoho přívětivosti i nabyl dosti válečných zkušeností, leč konečně v ideálných nadějích byl rozklamán, i vrátil se po desíti měsících do vlasti, aby ve vojenství pokračoval u vojště císařském naproti Turkům. V červnu 1594 v táboře před Ostřehomem došlo ho povolání do soudu zemského, jehož, ač nerad, uposlechl, ale válečnictví proto výhost nedal. Z jara 1595 opět bojoval pod prapory císařskými, až pak v srpnu zcela domů se odebral. V únoru 1596 slavil druhý sňatek, s blízkou příbuznou první choti, s Eliškou Krajířovnou. Ale brzy se mu blahé dni chmouřiti počaly. Původstvím ošemetného Ladslava Berky z Dubé nastávaly pořád horší nesnáze nekatolíkům moravským a zastavatelům starých svobod stavovských, až pak strana katolická ve správě zemské úplně obdržela vrch. Došlo tak daleko, že Žerotín 1599 skrze Zigmunda z Dietrichšteina pro jízdu svou do Francouz a jiné některé příčiny pohnán byl z

velezrády. Ale líčení pře této před soudem zemskym v Praze, počátkem prosince 1601 provedené, tou měrou obrátilo se proti žalobníkovi, že prokurator M. Ridel (o němž viz) zastupovati jej odepřel a pan Zigmund hanbou se utrápil. Mezitím Žerotín i Zigmundova bratra, kardinála Františka z Dietrichšteinu, proti sobě pobudil; opíral se totiž 1600 proti přijetí jeho do soudu zemského, a když toho zabrániti nemohl, dovedl aspoň k tomu, aby nový soudce zemský musil se naučiti česky. Zato se kardinál tím odvetil, že po přelíčení pražském k podnětu jeho Žerotín vysazen byl z soudu zemského. K těmto veřejným trampotám přidružily se těžké nehody rodinné. Dne 24. ledna 1600 zemřela paní Eliška a krátce potom následoval ji tříměsíčný synáček Fridrich, otcova radost. Rozhorlen a sklíčen uzavřel Žerotín odstoupiti z dějiště i odebral se do venkovského zátiší, do Rosic. Hojným dopisováním s přátely, péčí o dorůstající dvě dcerušky, Helenu a Bohunku, slovesným i hospodářským zaměstnáním ulahodil tíseň srdce svého. Dne 24. srpna 1604 co třetí paní do domu svého uvedl Kateřinu Annu z Waldšteina, sestru potomního knížete z Fridlandu, jemuž Žerotín tehdá vlivem svým dopomohl ke službě při dvoře arciknížete Matyáše. Ale než minul rok, již opět stál nad hrobem jejím co vdovec († 8. srpna 1605). Šťastnější konečně byl čtvrtým manželstvím. L. 1614 k oltáři vedl vdovu po příteli svém, Smilu Osovském z Doubravic (o němž viz) Kateřinu z Waldšteina, kteráž jej přežila. Mezitím Morava vnitřními spory a vpády nepřátel pořád více hynula; pomoci odnikud nebylo, a sám císař odkazoval země, ať prý sobě pomáhají samy. Tu se mysli všechněch obracely k Žerotínovi. Sjezdu brněnského koncem 1605 i on se účastnil, ale rady jeho ještě nenacházely dosti souhlasu. Tehdá mu Jiřík z Hodic vytýkal, že „zle dělá, an dary boží v sobě udušuje.“ Výtka tato nejen že Žerotína ponoukla k obraně, kterou v červnu 1606 poslal panu Jiříkovi, ale byla snad i pobudkou, že úklid svůj předce opustil. Za nedlouho stál v samém čele veškerého hnutí na Moravě, a připravoval obrat, který brzy dozrál u věcech veřejných. S politickými přátely svými, mezi nimiž přední byli v Uhrách Štěpán hrabě Illesházy, v Dolních Rakousích bratří z Stahremberka, v Horních Jiří Erazim z Tschernemble, v Čechách Václav Budovec a Petr Vok z Rožmberka, ponejprvé jednati

počal o zřízení a opatření monarchie Habsburské jakožto celku. V prosinci 1607 sjely se hlavy panstva uherského, rakouského a moravského u něho v Rosicích, a zanedlouho smluveno sjednocení stavův těchto zemí pod arciknížetem Matyášem proti Rudolfovi II. Na Moravě samé spojenci nejprvé se obrátili proti nenáviděnému Ladslavovi Berkovi, jenž 1607 po druhé dosazen byl na zemské hejtmanství. Po planém sněmu v Brně sjeli se v dubnu 1608 do Evančic, kdež se k nim přidružili i poslové z Uher a Rakous. Berka s hejtmanství ssazen a zřízena prozatímní vláda s Karlem z Liechtenšteina v čele. Na Žerotína vzloženo vyjednávání s císařem a s Čechy. V máji již vojsko Matyášovo postupovalo ku Praze. Žerotín z Č. Brodu vypraven do Prahy a ve sněmě dvouhodinovou řečí vykládal nutnost odstupu Rudolfova; ale Čechové tehdá šli svou cestou a Rudolfa, vymohše na něm majestát na náboženství, udrželi aspoň na trůně českém; smluvou libenskou jen Morava, Uhry a Rakousy postoupeny Matyášovi. Hned potom shromáždil se sněm moravský v Olomouci, a zde 16. července Žerotín volen k zemskému hejtmanství. Nesnáze, které mu v úřadě tomto zavalovány byly zvláště kardinálem Kleslem, takové dostoupily výšky, že se po čtyrletém výtečném vládaření odhodlal k odstupu, kterýž mu 26. února 1615 od císaře i povolen. Od té doby snažil se prostředničiti mezi stavy a korunou, ač obapol bez velkého zdaru. Když nastaly převraty české v máji 1618, vyslán byl od sněmu moravského do Prahy k direktorům a deputátům stavovským. Žerotín, předvídaje pohromy, úsilovně vedl k tomu, aby Čechové odložili zbraň a s císařem hleděli smíru. V tom směru 17. září před stavy mluvil v dvouhodinové řeči, a i soukromí k témuž vedl; ale vášně příliš byly rozníceny, aby chladné úvahy nalezly sluchu. Mezitím se i smýšlení na Moravě lomiti počalo, až odjezdem do Vídně nejvyšších moravského vojska, Albrechta z Waldšteina a Jiříka z Náchoda, Žerotínova švakra a zetě, spůsobeno úplné přiloučení se k Čechům. Na kardinála a na Žerotína sčítána vina obou nejvyšších vojenských, a 8. máje 1619 strojen jim ve sněmě brněnském týž osud, kterým loni v Praze postiženi Slavata a Martinic. Již již ruce na ně vkládali, a Žerotín prý „již z okna vykoukal“, leč podařilo se kommisařům českým, že toho zanecháno; oba dávní sokové, nyní téhož osudu jsouce

společníci, zůstaveni jen pod silnou stráží, pod kterou již od 3. máje drženi byli. Málo chybělo, že do Prahy nebyli odvezeni, jakož pro ně odtamtud i 200 rejtharův do Brna odesláno. Když se mysli povychladily, puštěni zase na svobodu; nicméně v Čechách panství brandýsské Žerotínovi zabaveno a osobám válkou znuzeným k náhradě vykázáno. Fridrich Falcký, když v únoru 1620 do Moravy přijel, nemálo se snažil, aby pána tak znamenitého převedl na svou stranu; ale Žerotín, předpovídaje mu suchými slovy, jaký konec bude jeho panství, „povinnost" mu vykonati odepřel. „Nad život a nade všecky výhody zemské", byla slova statečného pána, „vážím sobě cti rodinné a raději volím umříti, než abych potomkům svým zůstavil skvrnu zpronevěřilosti." Když pak předpovídání jeho se zplnilo, ovšem byl prvním, ku kterému vystřízvělí stavové mysl svou obraceli jakožto k svému ochránci, a on nemeškal s přímluvou vydati se k císaři do Vídně. Rovněž 1621 k pomoci hotov byl, když se jednalo o odvarování záhub od vojákův markraběte krnovského. V letech následujících všecka ochrana Bratří na něm záležela. Na panstvích jeho útočiště nacházeli kněží jejich; jmenovitě Brandýssko nejen Komenskému, ale i četným jiným v lesnatých údolích svých poskytovalo jakž takž pokojného přístřeší, začež arci Žerotín nésti musil nejednu trapnou útržku se strany katolické. Když 1628 nekatolikům moravským vydán výhostní patent, vzal Žerotín audienci u císaře, aby ohlásil, že sídlo své vzíti chce v Slezsku. Ferdinand II. přijal jej přívětivě, dávaje mu na vůli, aby, kde chce, místo sobě oblíbil, že „věrnou jeho oddaností všudy jest ujištěn." Rok potom povoleno mu pobývání a svým časem pohřbení na Brandýse, jakož i volné do Čech a na Moravu přijíždění. Tou dobou za celý rok téměř žil na Třebíči v zámku přítele svého, tehdá nejv. purkrabí Adama ml. z Waldšteina; odtud ponenáhlu připravoval prodej svých statkův, z nichž Náměští a Rosice koupil kníže z Fridlandu, a přenešení svých věcí do Vratislavě. Zvláštní péči věnoval milým svým knihám, jejichž k převozu pořádání uložil Br. Pavlovi Hronovskému. V listopadu 1629 sám do Vratislavě následoval. Tehdá od kohosi z exulantův o něm vydán paškvil, jehož obsah i Skala pojal do díla svého (III. 434); ale Žerotín za života zakusil již trpčího hoře, aby neplechý ten útok byl si

připustil k mysli. Letní dobu 1630 na léčení probavil ve Vařích Karlových; ostatek, přes dnavost svou, větší část času svého býval na cestách. Když na podzim 1631 Sasové nenadále vtrhli do Prahy, stihla jej zpráva o tom na Brandýse, odkudž se odebral „co emigrant do svého kouta." Tam prý „seděti bude do vůle boží, nemaje naděje v žádném z lidí, než jediné v Bohu samém." Na jedné z cest svých skonal na zámku svém v Přerově 9. října 1636. Tělo jeho v průvodu vdovy a vnuka po dceři Bohunce i dědice, Karla Bruntálského z Vrbna, 22. listopadu pochováno v rodinné kryptě při zboru bratrském na Loukoti v Brandýse. Žerotín byl muž tváře podlouhlé, postavy prostřední, „hrbovatý" (Skala II. 381), vlasy nosil krátce střižené a vous plný. Šatil se rouchem tmavobarevným z aksamitu. Obraz jeho z mladších let ve Vratislavi (podle něhož rytina, od A. V. Šembery vydaná), z pozdějších v Pelcelových Abbildungen II. Bibliotheku jeho Hynek z Vrbna 1641 odevzdal městu Vratislavi. Písemní pozůstalost chovala se na Hořovicích u hrabat z Vrbna, až ji 1852 zakoupil Zdeněk hrabě z Žerotína.

Carl von Zierotin und seine Zeit 1564—1615 von Peter R. v. Chlumecky. Brünn 1862. Beilagenband, ač vytištěn, pohříchu posud nevyšel. — Zpráva Chlumeckého o jedné části písemné pozůstalosti v Hořovicích, nyní v Bludově (81 kusův), v Schriftěn der hist. stat. Sektion. Brünn 1854. — Caroli L. B. a Zierotin Epistolae selectae. Ed. J. W. Monse. Brunae 1781. — Fr. Dvorský, O Karlu st. z Ž. v Pam. 1873. — A. Rybička, K. st. z Ž. v ČČM. 1873. — Téhož Pan Hynek z Vrbna v ČMM. 1875. — A. V. Šembera, Hrob K. z Ž. v Brandeyse, Bibliotheka i podobizna ve Vratislavi, ČČM. 1840 a 1875. — Úvody V. Brandla při Sebraných spisech Žerotínových. — D'Elvert Hist. Lit. Geschichte. Brünn 1850, Nachträge ib. 1854. Výtah z denníku Žerotínova v Mähr. Geschichtsquellen od Dr. B. Dudíka (v Brně 1850, 358—368).

1. Fr. Hotmana († 1590 v Basileji) spis „Papae Sixti V. brutum fulmen" Žerotín 19. října 1588 do češtiny překládati počal (MGQ. 363).

2. Zápisové o soudu panském 1594—1614. S pomocí mor. zem. výboru vydal V. Brandl. V Brně 1866 dva díly. Předtím od Palackého výňatky podány v ČČM. 1829 a 1830.

3. Popsání sněmův obecních v Brně 1594, 1596 a 1597, vydána od V. Brandla v I. díle Listův str. 5—45.

4. Apologie neb obrana k panu Jiříkovi z Hodic 1606 vydána od Palackého v ČČM. 1834 a od V. Brandla v III. dílu listův str. 1—18.

5. Sněm držaný l. 1612. S pomocí zem. výboru moravského vydal V. Brandl. V Brně 1864.

6. Listové psaní jazykem českým. Nákladem Matice Moravské vydává V. Brandl. V Brně I. 1870, II. 1871, III. 1872.

Žežhule Vavřinec, měšťan na N. M. pražském, 1614 nákladem svým vydal Hájkův spisek o ohni malostranském 1541 (IV. 418), dedikovav jej Divišovi Černínovi z Chuděnic na Nedrahovicích i Chocemyšli a připojiv verše s akrostichem jména svého.

Žídek Pavel, Paulus Žid, Paulus de Praga, Paulirinus, nar. 1413· v Praze z rodičův židovských, kterým za věku dětského byl ukraden a pak u víře pod obojí vychován. Co živ jedinékrát setkal se s otcem svým; ale, nemoha se i ním v náboženství sjednati, navždy se s ním rozešel. Doma odbyl přípravná studia, načež se vydal na universitu vídeňskou, kdež se stal mistrem svob. um. a k církvi římské přestoupil. Oddav se potom naukám lékařským a theologickým, ztrávil několik let na vysokých školách v Padue a Bononii, i zjednal si tam doktorát lékařský. Vraceje se do Čech dal se v Řezně vysvětiti na kněžství. V Praze přivtělen byl do počtu mistrův 1442 (LD. II. 18), ale 1444 bezpochyby prostořekostí svou dopustil se skutku, kterým se veškerá universita cítila uražena, začež odsouzen k vyloučení. K pokorné prosbě jeho byl mu trest odpuštěn; ale neminula tři léta, a již opět universitě nad ním bylo souditi. Lál totiž lékařům, řka, že každý z nich je vražedlník, Mr. Václavovi z Prachatic pak nádával „syllabikatorův.“ Byv proto pohnán, učinil dokonalé odvolání a odprošení, načež mu vina opět prominuta (St. Un. 35 sld.). Mezi těmito nehodami domohl se Žídek kanovnictví u sv. Víta, nadto pak, spoléhaje se na přízeň papeže Eugenia IV., bral si naději na biskupství litomyšlské; leč zklamal se. Ještě horší nehody Žídka potkaly, když příkrostí svou na sebe popudil Rokycanu a přivržence jeho. Ti jej nejen o kanovnictví u sv. Víta připravili, ale zhatili mu i nápad k dědictví jakémus, ku kterému si právo dělal. Nadto vypuzen byl z Prahy, i žil u vyhnanství v Plzni, kdež knihu o dvacateru umění spisoval. Z Plzně vydal se 1451 do Krakova, i vymohl toho za rektora Jana z Dąbrowky, že přijat byl v počet mistrův tamní university. Když pak 1452 v Krakově nákažlivá nemoc vznikati počala, uchýlil se do Vratislavě, kdež tou dobou Jan Kapistrán proti kacířům, jmenovitě proti Čechům, každodenně kázal. Žídek,

ačkoli s Čechy kališnými nikterak se nesnášel, doufaje tím sobě zas získati kanovnictví a dotčené dědictví, z Vratislavě o Kapistránovi do Prahy napsal list, kterýž od nevěrného posla dodán byl purkmistru vratislavskému. Následkem této pronevěry Žídek uvržen byl u vězení, odkudž k přímluvám z Čech byl sice vyproštěn, a však dříve se veřejně (18. máje 1453) k přečinění svému přiznati a v ruce Kapistrána přísahu složiti musil, že se husitství a všelikého kacířství odříká a pokání uložené učiniti nezanedbá. Ale vynucenou přísahu za nic pokládaje a pokáním sobě uloženým pohrdav, z Vratislavě potají ušel do Prahy,. a Rokycanovi i mocnějším kališníkům všemi spůsoby, přinášeje prý jim dary od nádob stříbrných, vzácných krmí a nápojů, připochlebiti se snažil. Vida však, že ani tímto obratem cíle svého dosíci nemůže, znovu do Krakova se vydal. Na cestě setkal se s Kapistránem, jehož podnětem v lednu 1454 opět vzat u vazbu. Od kardinála biskupa krakovského, Zbihněva Olešnického, nařízen soud nad Žídkem, kterýž jej k doživotnímu vězení odsoudil. Ve vězení krakovském zůstal do 1455, až jej k přímluvě kardinála samého (jehož list k papeži Mikuláši V. v životopise Zbihněvově od Maur. hr. Dzieduszyckého, II. 411—17, jest otištěn) s povolením římské kurie propustili. Z Krakova šel Žídek nazpět do Plzně. Dosti tam bídně živořil, nemaje ročních důchodův více než 12 zlatých a s nemalou nesnází zápase o spisy, jichž k velkému dílu svému o dvacateru umění (liber viginti artium) potřeboval. Vytrvalost tato získala mu to, po čem jinými cestami marně bažil. Král Jiří přiklonil se k němu přízní aspoň potud, že od 1466 zůstávati směl u dvora královského, ačkoli svou dotěravostí dovedl se učiniti hrubě nesnesitedlným. Nicméně nevedlo se mu i u dvora stkvěle, načež nejednou mrzutě naříká. Po smrti královĕ nepochybně i on brzy zemřel. Veliký jeho spis o dvacateru umění, pravý to codex giganteus, 23″ zdélí, $14^1/_2$″ z šíří a 359 listův pergamenových čítající, obsahuje v sobě přehled encyklopaedický známých tou dobou umění, jmenovitě grammatiky, logiky, rhetoriky, topografie, mathematiky, arithmetiky, astronomie, musiky, fysiky, strategiky, didaktiky, mediciny, jurisprudentie atd. Nyní chová se co vzácnost v bibliothece jagellonské v Krakově. K latinským terminům na mnoze tam přidána jména česká. Šířeji jej

popsal Jos. Muczkowski (Pauli Paulirini, olim P. de Praga vocitati artium manu scriptus liber. Krakov 1835. Srov. ČČM. 1837 a 1839). Mimo to sepsal Žídek dva jiné spisy encyklopaedické „Vinculatorium majus“ a „Vinc. minus,“ tento druhý 1454/5 ve vazbě krakovské, a drahně (plus quam mille) bájek, kteréž prý jemu v Polště ukradeny byly.

1. Knihy „Jiří správovna řečené“ a kroniky. Sepsány 1470. Rkp. v bibliothekách kapituly a university pražské. Výňatky tištěny péčí Dobrovského v ČČM. 1827 a 1828, pak ve Výb. II. 745—778 (III. 120, 218 a 267). Ded. králi Jiřímu.

2. O vážnosti konšelské hlavních měst a jich mravích. Ded. raddám St. a N. Měst pražských. Ztraceno (Výb. II. 746).

Žižka z Trocnova, později **z Kalicha,** nepochybně byl syn Jana Žižky, nemajetného zemana, v Trocnově a sousedním Čerčejově usedlého, jehož jméno co muže dospělého poprvé se připomíná 1378, a jehož manželka slula Kateřina. Mladší Jan záhy proznámil se co bojovník. Již 1408 ve sporu s Budějovskými domáhal se požadavkův svých ne pořádem práva, nýbrž brannou rukou, čímž se ovšem proti zákonům zemským provinil. Ale již 25. dubna 1409 král Václav IV. vyzval Budějovičany, aby se s ním smířili, a dal jim své k tomu povolení, jakož toho pro předchozí odsudek třeba bylo. Z listu 27. července t. r., kterým Václav IV. Budějovským nařizuje, aby smír ten konečně provedli, vychází na jevo, že Žižka mezitím byl obdržel odpuštění předešlých výtržností a plnou milost královu. L. 1410 v nějakém spojení byl s mladým Krajířem, s Kolutem a s Alšíkem z Bétova, aby se zmocnili Nových Hradův i s městem, jakož i Třeboně (M. Millauer Aufsätze über J. Žižka. Pr. 1824). Později vstoupil Žižka ve službu královskou. Že by 1410 ve vojště polském byl bojoval u Tannenberka proti rytířům německým, souvěkými zprávami dotvrzeno není. První oko ztratil snad 1413, při dobývání hradu Skály u Přeštic. L. 1414 se co vrátný královský jmenuje Janek jednooký, o kterém Tomek (Děj. Prahy III. 21) vyslovuje domnění, že s Žižkou byl jedna a táž osoba. Později Žižka žil co prostý dvořan při dvoře Václavově. V nepokojích husitských poprvé vyniknul 30. července 1419 co vůdce lidu, když smetáni jsou konšelé novoměstští (ib. 638). Pozdější činy Žižkovy co nejúžeji splývají s ději války husitské (Pal. Děj. III. 1). Z jara 1421 sobě na hoře u Třebušína

bliže Litoměřic vystavěl hrad Kalich, a odtud se psáti počal „z Kalicha.“ V červenci t. r. při dobývání hradu Rábí šípem vystřeleno mu druhé, zdravé oko, tak že oslepl úplně. Od té doby dával se vždy voziti u prostřed vojska na zvláštním voze. Zemřel morovou nákazou při obléhání Přibyslavě 11. října 1424. Mrtvola jeho od kn. Prokópka a kn. Ambrože převezena do Kr. Hradce a pochována u sv. Ducha, později pak přenešena do Čáslavě a uložena tam v kostele farním, kdež zůstala až po bitvě bělohorské (ČČM. 1844, 303). Žižku přežila teta Anna, kteréž 1429 na N. M. pražském dům patřil, sestra Anežka, kteráž dům ten po ní dědila a ještě 1434 držela (Tomek Zakl. II. 197), a bratr Jaroslav, jenž se po 1421 též psal z Kalicha. Žižka byl ženat, ale ani o manželce ani o dětech jeho nemáme zpráv souvěkých. Jen o zeti jeho, Ondřeji Sokolíkovi z Dubé, vědomo, že 7. června 1424 padl v bitvě u Malešova (St. l. 63). Žižkova podobizna v Památkách 1864 (Viz *Kuthen*).

1. Řád vojenský, sepsaný ne dřív, než v letě r. 1423. Mezi obcemi, kteréž o něj spolu se snesly, nachází se totiž Hradec Králové, kterýž se teprv v červenci 1423 připojil se k Žižkovi (Pal. III. 1, 513). Přepis v univ. bibl. pr. spůsoben od B. Balbina, v ČMuseum z XVII. věku. Vydán od C. J. Bienenberga v Geschichte der Stadt Königgrätz, od R. Ungara 1790, od K. H. Thama (v Pr. 1817), ve Výb. II. 271 –278 (III. 243).

2. Píseň: „Kdož ste boží bojovníci“, kterou druhdy Žižkovi připisovali, složil *B. z Čechtic*.

Žlutický viz **Galli David.**

Zkratky (viz díl I. str. 482—489).

Haan Jena = A. Lud. Haan Jena hungarica. Gyulae 1858.

Mark. Bydž. = Marka Bydžovského Liber intimationum in alma academia pragensi 1492—1601. Rkp. bibliotheky Lobkovické.

Okr. Brand. = Okres brandejský nad Labem. Sepsal J. V. Prášek. V Pr. 1875.

Opravy k dílu II.

Str. 55. Berla král. 16*36*. Str. 70. Oxyopus bak. 15*62*. Str. 176. Řešátko č. 2. vyd. *1578*. Str. 281. Schuster *Amadeus*. Str. 321. Vlasenický č. 3. 14*95*. Str. 347. Zalužanský bak. 1581.

Dodavky.

(Jména s * nevyskytují se v hlavním textu.)

Adami Vikt. 1612, jsa již v Sluštících, měl pohřební řeč nad Janem z Proseče na Jirnách (IV. 1684).

Achilles Jan, bakalářem 1593.

Akanthido-Mitis 30. ledna 1619 kázal nad Albrechtem Janem Smiřickým († 19. list. 1618): „Lessus funebris, t. j. pláč a žalostivé úpění.“ V Pr. 1619. Ex. v ČMuseum.

Alethinus z Aupy Mikuláš, Kolíňan, 1580 přiženil se ke statku Mr. Vládořského z Vládoře, prvního kr. rychtáře v Kolíně a 1584 za druhou manželku pojal vdovu po Adamovi Rosaciovi. L. 1582 stal se sám kr. rychtářem i zemřel 17. listopadu 1586. Syn jeho *Adam* zhýral se, rozprodal statek otcovský i odešel z Kolína. (řed. J. Vávra).

Aquila Jan viz *z Plavče.*

Aretin Pavel, měštěnín staroměstský, býval sekretářem Petra Voka z Rožmberku. Erbem nadán 1615 (Ryb.).

Arnolt Jan Hradecký byl v Litomyšli i hraběcím rychtářem (Pam. 1873, 614). Po smrti jeho závod veden od vdovy *Kateřiny* 1687—97, pak od syna *Karla Ferdinanda,* jenž se 1723 stal primasem malostranským a 1725 od dvorské kanceláře nadán přídomkem „z Dobroslavína,“ jejž posud vedl po otci podle udělení biskupa T. Pešiny. Tiskárnou vládl do 1741. Jeho syn *Karel Jan* byl od 1731 appellačním radou a zemřel 1783 (Ryb.).

Arsenius Kašpar 1609 vydal „Oratio de concordia religionis in regno Bohemiae constituenda.“ Erb, jehož dříve již užíval, polepšen mu 1607 (Ryb.). V bouřích od 1618 po tichu zůstával v Praze, až, bráně stříbrné a zlaté nádoby u sv. Víta, byl uvězen; smrti ušel útěkem do Břevnova.

Auspitzer Patric Michal, Slezák z Radouně, od 1717 ře-

holník, na Karlově učil filosofii a theologii, i proslul co kazatel a hudební skladatel. Zemřel 3. února 1739 v Michelsdorfě (K. Navrátil).

Axlar P. doktorem sv. písma 1671.

Basilius Daniel nobilitován 1624 (Ryb.), kalendáře vydával do 1628. Ex. v městském archivu pražském.

Benedikt Vavř. bakalářem 1597, mistrem 1600.

Bílek Jiří arciděkanem v Krumlově 1641 (Okr. Brand.).

Br. Blahoslav Jan 1550 S. Kocourkovi sepsal: „Spis o zraku, co člověk zrakem, t. j. viděním a hleděním, sobě anebo jiným škoditi muže,“ tištěný v Pr. b. r., asi 1600, u Šumana (IV. 675). Srov. ČČM. 1875. — Vitae praecipuorum in Unitate Fratrum ministrorum, jak určitě viděti z Regenvolscia, nic jiného nejsou, než nekrolog Orlíkův. — O spisích č. 25—27 Fr. A. Slavík v ČČM. 1875.

Bocko Daniel 1789 v Šťávnici vydal „Písničky ku každodenním nešporním poctám církve sv. sarvašské“ a 1804 v Pešti svatební vinše (Haan Jena 88).

Boleslavský Jan viz *Facilis J.*

Bosák Kliment podle veliké podobnosti jest osoba totožná s nejmenovaným *františkánem*, vlastně minoritou (Ruk. I. 198). Písně jeho vyšly též u Melantricha (ČČM. 1865, 218), pak 1607 v Praze (Klíč II. 77).

Brandeyský Fr. J. od 1727 farář v Podhradní Lhotě; 1740 ujal faru v Náměští, kdež 1749 zemřel (Wolný II. 3).

Březan Václav byl potomek zámožné rodiny mlynářské z Března (Priesen) u Postoloprt. Ve službě Petra Voka z Rožmberka stal se písařem soudním 1594, potom bibliothekářem 1596. Toho a příštího léta spořádal archiv krumlovský, listiny rozděliv na dvanáctero oddílův, a 1598 k nim sepsal regesta. Od pána svého i jinam posíláván v potřebách archivních, jakož 1599 hledal u františkánův třeboňských a 1604 ve Vyšním Brodě pátral po listinách ke sporu se Švamberky. L. 1601 bibliotheku přepravil do Třeboně v 23 truhlách a sepsal pak katalogy k ní, nyní v Stockholmě. Později převezl tam i archiv. Načež se spisovati jal historii pánův z Rožmberka. Po smrti Petra Voka přešel ve službu Švamberskou se služným 90 kop, kdežto potud měl jen 30 kop, i vřaděn byl mezi vyšší úředníky. L. 1617 postoloprtský pán, Štefan Jiří z

Šternberka, propustil mu z odúmrti dvůr při mlýně březenském po zemřelých příbuzných sirotcích, a Jan Jiří z Švamberka přimlouval se o podobné propuštění i příčinou mlýna. Poslední zpráva o Březanovi je z září 1618. (Fr. Mareš).

1. Historie pánův z Rožmberka, Monumenta Rosenbergica, ve pěti dílech. Original český *prvních tři dílův* až po Petra Kulhavého († 1545), sepsaných 1604—1609, ztracen; překlad německý, dle Dr. Dudíka (MGQ. 467), zachoval se ve sbírce Cerronské. Čtvrtý díl obsahuje život pana Viléma, na němž psáno 1610—12 (v Pr. 1847). Pátého dílu koncept (1612 v list. do června 1615) chová se v archivě třeboňském. Výtah z celku 1609 v ČČM. 1828.

2. Historie pánův z Ludanic, z nichž byla choť Petrova Vokova. Spis, kromě výňatku v životopise pána toho, ztracený.

3. O rodu starožitném a heroitském pánův ze Šternberka moravských a v král. českém osedlých. Koncept v Třeboni.

4. O rodu pánův z Švamberka paměti, a sice Horských, Rokycanských, Třebelíckých a Mackovských, sepsány 1611, přepsány 1618. Koncept tamtéž. Život Bohuslava z Švamberka snad je jen část těchto pamětí; sic jinak se nenalezá.

Brhel Jan byl Slezák z Byslavic, knězem 1714, zemřel 14. října 1753 (Komenský 1875, č. 48, od M. Radlinského).

Brikcí z Licka 1518 o sněmu lednovém sám třetí volen za ředitele českých financí (Pal. Děj. V. 2, 366).

Brosius Václav stal se proboštem jindřichohradeckým 1593; tehdá jemu ke cti Michal Obratković z Gorice sepsal „Encomium liberalium artium" (v Pr. 1593). Ze spisův jsou č. 2. a 3. díla Šturmova (Ruk. II. 278 č. 3. a 4.), č. 8 sepsal B. Flaxius.

Bruncvík Zach. byl syn děkana pardubského Ondřeje († 1599), 1604 kazatelem se stal v Žatci, odtud 1612 farářem v Neustadtu pod Bělou a pak před 1615 děkanem v Prachaticích. L. 1615 povolán do Bystřice.

Budovec V. sepsal spis „Historia rerum a Poloniae rege in Moscovia gestarum. Item de bello persico, quod a Turcis in Media geritur. De Mosci ad pontificem romanum legatione". Vlastně to list s novinami z Cařihradu 14. ledna 1581. Bez m. (Estreichera Bibliografia polska XV.--XVI. stól. Kraków 1875).

Bylinové původem byli z Plzně.

Cahera Havel 1527 vyvolen rektorem university pražské, legitime electus rector, jakož se podepsal na prvním svém ohlášení k studentům (Marek Bydž.). Č. 1 je spis Sobkův (Ruk. II. 238, č. 5).

Cerveli N. byl cisterciák kláštera sedleckého.

Cikáda J. V. 1601 farářem byl v Humpolci (Pam. 185[illegible] 339). Psal též spis „Při Jarolími“ (Klič II. 69).

Ctibor Jan 1631 v Praze byl mezi soldáty kurfirsta saského a za to 1634 odsouzen, kteréhož roku v Perně i zemřel. Kancionál (č. 1) podruhé vydán 1634 již u dědicův jeho.

Černý Jan Niger. V březnu 1520 u něho v Prostějově, na dnu nemocen jsa, ležel Vilém z Pernšteina (Arch. Č. I. 88).

Čichorský Ř. Fr. překládal s pomocí Jana Placentiusa, kaplana svého.

Čížek N. 1649 vydal Vestibulum Komenského.

Br. Dačický M. slul *Streyc* i zemřel v Strážnici 1556. Srov. Krasonický č. 15.

Denhort J. po kn. V. Stefanovi 1621 povolán na děkanství do K. Hory, ale brzo odsud u vyhnanství musil (Regenv. 340).

Dobřenský Jan Jakub ve Ferraře žil v domě Innocentia Conti, a jemu připsal spis svůj fysikální (nikoliv léčební): Nova et amoenior de admirando fontium genio philosophia (Ferrarae 1657). Dr. Studnička v Pr. Sitzb. 1875.

Dolanský J. J. rodem byl z Ml. Boleslavě.

Dubravius A. F. z Příbora, knězem 1706 (Kom.).

Dzikovská kázaní zevrubně popsal Dr. Vladislav Wisłocki ve zprávách oddílu filologického akademie krakovské sv. III. 1875. Rukopis psán asi 1420, i zavírá v sobě kázaní latinská a česká, onano na neděle, tato na svátky pohybné i na dni svatých podle kalendáře českého. Není nepodobné, že celá ta sbírka pochodí z diktát Miličových. Mimo to nalezají se v rukopise tom jiná některá kázaní latinská, kteráž ku konci XV. věku v Uhrách připsal některý Slovák. Dr. Wisłocki k spisku svému připojil otisk kázaní na dni sv. Prokopa, sv. Lidmily, sv. Václava, pěti bratří, sv. Vojtěcha i sv. Stanislava podle přepisu diplomaticky věrného.

Elsenwanger Antonín již 1771 vydával české kalendáře.

Ertel J. B. studoval ve Wittemberce, 1720 přišel do Ožďan a zemřel 1757 (Haan Tran.).

Fabricius (nikoli *Faberius*) *Václav* rodem byl z Německého Brodu; 1608 (ne 1618), jsa děkanem v Hořicích, vydal kázaní nad Zigm. Smiřickým.

Fabricius Hyacinth byl praemonstrát na Strahově.

Fabricius Hugo z Lounu, nar. 1712, benediktin sázavský, knězem 1738. Žil ještě co stařec 73letý, když 1785 klášter byl zrušen (Pam. 1873, 608).

Br. Fabricius Pavel, nar. 1590, studoval v Heidelberce.

Fabry Řehoř dle Haana (Jena hung. 63) zemřel 11. dubna 1779 co stařec 61letý.

Falco Václav v Litomyšli 1640 vydal „Taužebné naříkání nad rychlau smrtí Evy Fabriciusové z Leonperka, manželky kr. rychtáře ve Vysokém Mýtě“ (V. 201).

Ferus Jiří sepsal též spis „Koruna panská sv. Václav.“ V Pr. 1642 (V. 1260). Dobrovský, Wenzel und Boleslav. Pr. 1819, 43.

Flavius Bart. byl z Horšova Týna, studoval v konviktu sv. Bartoloměje i na pražské akademii jesuitské (Červenka Not.).

7. Scherera Zpráva jistá a dokonalá, jest-li pravda, že by papež jeden v Římě dítě poroditi měl. V Litomyšli 1587. Ex. v un. bibl. pr.

8. Rozmlauvání o ceremoniích a řádích křtu sv. mezi farářem a bábou luterianskau. V Litomyšli 1591 (IV. 1338).

9. Překlady epigrammův latinských při příslovích Horného.

Flavius Jan byl kněz podobojí, ne katolický. Spisy jeho jsou překlady z něm.

1. K výstraze všem věrným křesťanům o třech nejhlavnějších hříších, totiž o hodovaní a opilství, o smilství a nestydatostech, o sváru a závisti. V Pr. 1618 (IV. 1650). Ded. Hendrichovi z Švamberka.

2. Jejunium christianum. Patero kázaní o postu. V Pr. 1618.

3. Jesulus explicatus, t. j. kázaní křesťanské o nejsladším jménu Ježíš. V Pr. 1618. Ded. Ctiborovi Vojíři z Protivce a na Římově. Vše tré v ČMuseum.

Forman B. rodem byl z Vladislavě (Loslau).

Foršt Krištof (ne *Kristian*) *Jan.*

Fortius Jan viz *Zahrádka.*

Frischmann Jan Vilém z brandeburské země, v Těšíně osedlý, 1720 po vyhoření města vydal půdorys jeho kolem s českými nápisy (Kom.).

Galli D. psal jediný spis: „Rozjímání lodičky Krista Pána a o vlnobití jejím.“ V Pr. 1620 (IV. 1546 i 1660).

Girth Tomáš Josef, nar. 1712 na N. M. pražském, 1731 vstoupil do řehole kanovníkův lateranských na Karlově. Pět let spravoval tamní faru, až 1744 zvolen opatem. Zemřel v Michelsdorfě (žat.) 6. října 1751 (K. Navrátil).

**Globic z Budčína Samuel*, měštěnín na St. M. pražském, 1648 bojoval proti Švédům, začež 1653 nadán erbem i přídomkem. L. 1683 co měřič zemský vydal Š. *Podolského* Knížku o mírách zemských (Ryb.).

Glozius Jan st. studoval v Toruni i stal se knězem nejprvé v Bradném. L. 1711 přešel do Tisovce (ne Tisové). Zemřel v Tomášovcech okolo 1728 (Haan Trau.).

Gostko Anton Ignác (*Hynek*) po 1780 byl farářem v Činovsi, 1790—1800 děkanem v Brandýse nad Labem (Okr. Brand.). Kanovníkem byl bratr jeho *Jan Jakub.*

Gruber Václav Antoň, mistr filosofie a bakalář theologie, děkanem byl v Netolicích a vikářem kraje prachenského.

Gruber Bernard, cisterciák vyšnobrodský, učil filosofii na kolleji sv. Václava a 1727 farářem byl v Podolí.

**Grym Ferdinand Antonín*, farář v Přelouči, 1734 měl kázaní v Žďáru, jenž vytištěno a opatu tamnímu V. Veymluvovi věnováno (V. 971).

z Günterrodu A. Co šlechtice německého, v jazyku řeckém dobře zběhlého, jenž 1609 v Kopidlně zemřel, uvozuje jej pod jménem *Kinterot* Regenvolscius (str. 332) mezi kněžími bratrskými.

**z Habru Zigmund* (Gizdmunhzarbu) 1442 pro Pavla z Jenšteina přepsal kroniku trojanskou.

**Hájek Jan* z Hradiště nad Jizerou, nar. 1764, kaplanoval ve svém rodišti 1793—96, pak spravoval faru na Bezdězi. Zemřel 1802.

1. Upřímné mínění žákův hradištských. Báseň 1792 (VI. 376).
2. Kázaní o důstojnosti kněžstva. V Pr. 1797 (ČČM. 1857, 445).

Hájek Šimon. Č. 2 v přepisu Včelínově zachováno v Chaos rerum memorabilium v městském archivu pražském. *Hájek Thadeáš* přídomku neužíval před 1551, nýbrž prostě se psal Th. Nemicus Pragensis (Marek Bydž.).

Hájek Václav 1521 farářem byl v Zlonicích, ale pro mrzutosti s preláty kostela pražského zůstati prý tam nemohl i chtěl si koupiti faru ve Chřiči; ale, nechav toho, s Valentinem z Charvatec přišel k Vilémovi Ilburkovi na Lemberk a stal se dědičným jeho kaplanem, ale brzo odsud odešel. Na sklonku svého života zakusil vězení v Bílé Věži proto, že kněžstvo vinil z nedostatečného ctění sv. ostatkův. K přímluvám pří-

tel Ferdinand I. propustiti jej kázal (Dobner Annales Hajec. VI. 4).

Hataš Samuel Václ. vydal:

2. Kázaní potěšitedlné všem Kristu Pánu věrným Čechům, pro bezbožnau zběř tureckau a pro nešlechetnau tatarskau chámovinu jak v nebezpečenství a zármutku, tak v strachu a bázni postaveným. V Litomyšli 1663. Ex. v bisk. bibl. litoměřické.

Havlík B. za mladších let mnoho zemí projel, až se 1580 usadil v Praze, za manželku t. r. pojav Salomenu Matyášovu. Zemřel co primas novoměstský. Spis č. 1. vydán 1613 od Daniele Karla z Karlsperka, kterýž jej připsal žateckým měšťanům, kr. rychtáři Janovi z Kralic, primasovi Max. Hošťálkovi z Javořice a Bohuslavovi Strialiovi z Pomnauše.

Heliades Josef bakalářem 1595, mistrem 1600.

Hettig J. V. byl děkanem v Soběslavi.

Hieserle Jindřich 1619 s plukem svým poslán na Moravu; na Bílé Hoře nebojoval, táhna toho času přes Žatec k Novým Zámkům. L. 1631 velel posádce v Budějovicích (Ryb.).

Hilarius kanovníkem pražským byl již 1453 (Pal. Děj. 1, 296).

Hlaholské písmo viz *Remešské evangelium.*

Hlavsa Pavel viz *Příbram Pavel.*

Hlina Š., vydavatel Deshagesova katechismu, byl jesuita.

Hozius M., příjmím *Fítka*, byl syn Jiříka *Přestala* z V. Mýta. L. 1582 se v Kolíně přiženil na statek největšího boháče tamního, Jakuba Horáka, pojav vdovu jeho, která mu již 1583 zemřela. L. 1584 znova se oženil, ale nehrubě šťastně. Hořem nad mrzutostmi domácími zemřel v prosinci 1589 (řed. Vávra).

Hrabaeus J. bakalářem 1597.

Hradúch M. viz *Raduch M.*

Hus Jan podruhé rektorem byl od sv. Havla 1409 do sv. Jiří 1410.

**Chocholius Jan Novopražský*, bakalář 1607, učil na školách v Chrudimi, později u fary svatojilské v Praze. L. 1637 žil u vyhnanství.

Vypsání místa Krista spasitele narozeného. Rytmy. V Pr. 1620. Ex. v bisk. bibl. litoměřické.

**Chudánek Ondřej František*, farář v Moravských Budějovicích od 1702, sepsal kroniku své fary i založil bratrstvo sedmibolestné Panny Marie. Zemřel 14. února 1733.

Druhý a vzácný budějovský klénot aneb rukověťní knížka chvalitebného bratrstva pod titulem blah. P. Marie matky bolestné a sv. Michala archangela v městě Mor. Budějovicích. Str. 323. Místo tisku a rok pro zedranost exemplářů nečitedlno. Zpráva E. J. Mittnera, faráře v Budči.

Br. Jaffet Jan od 1581 spravoval zbor v Čestíně Kostele a vyučoval syny Adama Slavaty, zejména i Viléma.

Jahodka Jan do stavu rytířského přijat 1600, zemřel 1603.

Jahodka Matěj Fragarides, Janův bratr, 1580 stal se děkanem v Kolíně, 1593 farářem v Týnci nad Labem, ale 1597 opět byl v Kolíně, kdež zemřel 1604 (řed. Vávra).

Jakobides Jakub 1610 farářem byl v Blšanech. Kázaní *Jana J.* při pohřbu A. Košetické učiněno 1607, a vytištěno 1608.

**Janovský Jan*, syn Jakuba Valentina z Uhlířských Janovic, knězem svěcen 1540 v Benátkách, pak kaplanoval u kn. Václava Řezníka v K. Hoře, později farářem byl v Litomyšli a děkanem v Chrudimi, kdež zemřel 1561.

Píseň na odchodné Litomyšlským v Musofilově kancionále č. 256.

Jelenský V. bakalářem 1595.

Jičinský Jan ml. na knize Slovaciově 1590 psal se „Jan *Filoxenes* Jičinský.“

Joannides Jiří farářoval později v Popicích.

Br. Joram Jan z Tovačova, nar. 1589, po bitvě bělohorské doprovázel mladé Slavaty do Hollandu, pak odebral se na Litvu i kázal tam polsky, posléze žil v Koczowě na Malé Polsce (Regenv. 435).

Kalinka J. byl rodem z Teplé u Strečna.

Kampanus J. bakalářem 1593, mistrem 1596.

Kardian Ig. Z. od 1718 byl děkanem v Hořovicích.

Karel Daniel exulantem byl v Sasích, 1631 se vrátil a 1634 za to in contumaciam odsouzen.

Karel Jiří mistrem svob. um. 1593 (ne práv).

Kaška Jan 1622 i v Kolíně držel dvorec, jejž mu 1638 prodali co „sběhlý.“ Ze Skalice vedl obchod do Čech.

Kaukal J. (ne Kaukol) z N. Bydžova kaplanoval ve Mšeně.

**Kepert Viktorin*, sv. písma bakálař, farář a vikář v Louňovici nad řekou Blanicí, 1758 vydal kázaní (V. 1031).

Klímko M. byl kanovníkem v Prešpurku a zemřel 1818 (Lányi II. 164).

Knobelius V. 1614 správcem školy byl v Kolíně, ale pro lehké chování odtud propuštěn; potom se stal knězem (řed. Vávra).

Knobloch Aleš do stavu rytířského přijat 1547.

Kobiš (*Kobissius*) *Jan*, Pražan, bakalářem 1564.

Kodicill Petr byl syn Jana *Bradáče* i slul *Rozsypal*.

14. Orací aneb spis k stavům podobojí v král. českém, aby oni konsistoř dolejší pražskau pod obojí k své správě zase navrácenau míti na sněmě obecném se snažili. Dána 10. února 1582. Přepis v rkp. Vokálově.

Koldinský L. N., theologie bakalář, farářem byl v Dolních Královicích.

Koliander Fr. R., theologie doktor, byl křižovníkem s červeným srdcem a dvorským kaplanem v Černém Kostelci.

Kolidius z Daubravičan Václav, bakalářem 1586, byl úředníkem kr. puchalterie. L. 1609 byl v komissi k prohlédnuti privileji universitních a 1623 prošacoval košmberské panství.

Kolsinius Jiřík rodem byl z Jičína.

Korambus M. byl Slezák z Třebče (Math. de Trzebecz), ne z Třeboně (jak v LD. II. 263 slove); bakalářem učiněn 1499.

Kotva Ct. 1626—30 byl proboštem kapituly boleslavské (Okr. Brand.).

Kozuri Fr. Ignác studoval v Praze a od 1732 byl překladatelem novin. L. 1752 císařovně podal žádost o privilej na nový lístek abecední a slabikář. Zároveň tehdá „zur Emporbringung der uralten St. Wenceslai Sprach" pracoval na české mluvnici podle Principií Alvarových (A. Rezek).

Kožlanský B. vydal též:

5. Scala neb řebřík duchovní, devět spryšlů mající. V Pr. 1617. Ded. šesti měšťanům litoměřickým, mezi nimiž i P. Stranský. Ex. na Strahově.

Kraus M. byl z Jablonného, sloužo co písař obci staroměstské, 1577—79 vedl radní manuál. Č. 3. skládá se z dvou dílů, z nichž první Flagellum, druhý Speculum Judaeorum.

Krčín Jakub byl syn Koliňana Jiříka K. na Polepích (řed. Vávra).

Krinitus Z. 1609 farářem byl na Dobrovici.

Křižovník Kašpar není než češtěné jméno theologa luterského Caspara *Crucigera*, an zemřel 1548.

Krum Fr. M. z Pelhřimova, filosofie mistr a theologie bakalář, kaplanoval v Kolíně 1721—23.

Krupský z Krupperštorfu Jakub, bakalářem 1595; jemu 1624 Troil věnoval báseň.

Krusius M. V. byl kanovníkem u sv. Víta.

Láni Michal 1664 v Žilině vydal „Pojednání o smrti.“

Lapidář, rkp. 1389, otišt. v Živě 1859, 268.

**Láska Chilian*, benediktin a převor u sv. Ivana, 1758 sepsal spisek: „Ředitel putujících ctitelův k hrobu a k jeskyni sv. Ivana.“ Rkp. v univ. bibl. pr. XVII. E. 49.

Lazar z Liboslavě B. zemřel 1532.

Lehocký z Králové Lehoty (*de Király Lehota*) *J. O.* 1774 studoval v Jeně.

Lehocký Dan. byl z Báňské Bystřice, nar. 1759, a 1782 studoval v Jeně.

Lenhard (ne *Leonhard*) *Václav.*

Br. Levinský D. byl správcem zboru v Marszowě, později v Kosách u Krakova, i zemřel 1647 (Regenv. 436).

Liberda Jan 1732 vydal „Písně vyvoleným sem i tam rozptýleným českého národu“ (Klíč II. 65 a 109).

Libertin Jan Ignác z Rakovníka, mistr filosofie, 1720 kaplanoval v Kutné Hoře, 1722 již byl farářem v Mýtě, kdež ještě 1751 působil.

Libertin Jiří Jan, mistr filosofie a bakalář theologie, od 1713 děkanem byl v Rakovníce, pak kanovníkem a německým kazatelem u sv. Víta.

Lišovinus, maď. *Lisovinyi*, *Samuel* z Velké Paluze, nar. 1712, od 1732 studoval v Jeně, 1736 stal se zámeckým kaplanem v Bitči, odkud přešel do B. Bystřice. V Bystřici 1761 vydal „Pevnou naději věřících v čas obecné úzkosti“ (po požáru tamním); v Prešpurku 1764 vydal Katechismus Lutherův, 1776 Postillu Arndtovu a 1777 téhož Knihu o pravém křesťanství i Zahrádku duchovní (Haan Jena 52).

Liturgus Jan rodem byl Pražan.

Lomnický Šimon složil dvě písně při Sokolově Vrtkavém štěstí 1585 a Adamovi Vltavskému (Muldavus), písaři důchodův nejv. purkrabství, připsal spis v dar nového léta 1595. Ex. kusý v ČMuseum.

Lužský Melichar bakalářem 1599.

Magrle Václav bakalářem 1589.

Makovský Vincenc, bakalářem 1558, zemřel co rektor školy u sv. Petra v Praze 5. února 1581 (Marek Bydž.).

Markovic M. starší byl z Dobronivy (zvol.).

7. Ex police cyclops anebo ruční katechismus, v kterémž pro ty, jenž neznají literní umění, pod obrazem prstův na ruki lidské ukazují se sprostičce hlavní články učení křesťanského. Rkp. (Haan Jena 52).

Martinius Sam. Listy jeho Dr. Jaromír Čelakovský uveřejnil v ČČM. 1875; z těch viděti, že mu první choť zemřela již 1623.

Marxius Jan. Spis č. 2 poprvé vydán v Pr. 1616 (Klíč II. 65).

Masník Tob., rodem z Kostolné, navrátiv se do Uher, farářem byl Blatnici, Zajovských Uhrovcích a v Háji, kdež i zemřel (Haan Jena).

Matheides Norb., jehož podobizna na děkanství ve Skutči, byl křižovníkem s červenou hvězdou i zemřel na druhé své pouti do Marie-Celli v St. Pöltenu (Ryb.).

Mauřenín Tobiáš byl kněhtiskařem.

12. Duchovní kuchařka, t. j. historia o jedné služebné děvečce, kteráž nějakému paustevníku, ježto 40 let na paušti byl, od angela ukázána jest a jaké řeči ten paustevník od ní slyšel. Překlad. L. 1585. Přepis, 1630 v Zbraslavicích učiněný, v ČMuseum.

13. Pavla Fabricia pranostika na l. 1588. V Pr. 1587. Ded. šepmistrům v K. Hoře.

Michálek D. byl vnuk Lidmily Sedlčanské, i tiskárnu svou „na tarmarce“ vedl 1670—1690, načež ji řídila vdova *Eva Polyxena*, a od 1794 do 1731 syn, též *Daniel*.

Miletický Jak., kněz v Brtnici, 1551 přestoupil k Mikulášencům. Mimo dějepisné zprávy o sektě své sepsal Výklad rozdílu jedenmecítmého z zjevení sv. Jana. V témž rkp (IV. 1512).

Mitýsko O. bakalářem 1583, mistrem 1588.

Mlynářových, Molitoris Eliáš byl syn učitele v Kubachu (spiš.), vyučiv se na školách, 1687 stal se úředníkem třidcátkovým, pak právníkem v Kežmarku a 1706 knězem v Teplici (Haan Tran.).

Motěšický K., nar. 1651 v Těšíně, 1671 stal se kazatelem v Leisersdorfě v Lehnicku.

Nedoman Fr. A. byl Prostějovan (Kom.).

**Nepomucký Josef*, rektor školy v Auřinovsi, 1599 přepsal sbírku homilií od sv. Bernarda 9, sv. Basilia a Jana Zlatoústa po 1. Rkp. v un. bibl. pražské (IV. 1772, 1774 a 1775).

**Norbert a Sta Ludmila,* karmelitán, nedělní kazatel a pod-

převor v klášteře u sv. Havla v Praze, 1750 vydal kázani o sv. Janu, připsav je Janu Felixovi Chanovskému.

Novacius D. 1658 guardianem u sv. Jakuba v Pr.

**Novák Josef* z Velké Polomě v Opavsku, nar. 1756, učitelem byl na hlavni škole od 1776 v Těšině, od 1782 v Opavě (Kom.).

1. Ruční knižka pro Čechy, Moravce a Slováky, kteří německé řeči nejsnadnějším praktickým spůsobem vyučiti se chtějí. V Opavě 1789.

2. Praktisch-theoretische deutsch-böhmische und böhm.-deutsche Sprachlehre. V Opavě a Olom. 1808.

**Nywelt David Antonin,* direktor na panstvi náchodském sepsal děje tamniho kostela sv. Bartoloměje.

Prospěšný potok vod na nejvyšších pahrbcích panstvi náchodského. V Pr. 1736 (V. 440). Ded. Anně Viktorii a synu jejímu Janu Václavovi Piccolominim.

**Od Háje Lorenc*, po Vokálovi kněhtiskař v Trenčině 1654-1660, nepochybně syn *Vavřince Benjamina*, Pražana staroměstského a pisaře komory královské, jenž se 1630 nalezal v Perné mezi kuratory tamní české osady.

Ojíř Bohuslav k posledku byl radou a soudcem při úřadu nejv. purkrabstvi pražského. L. 1584 již byl mrtev; kniha jeho vydána posmrtně.

Opsimates J. rodem byl z Moravy.

Optát B. 1535 ještě žil v Náměšti, mladého Znatu z Lomnice uče česky i německy.

10. Knížky početní na rozličné kaupě v nově vytištěné. Při tom kterak se jeden každý mírně čísti a psáti učiti má. V Prostějově 1548 u J. Günthera (IV. 4). Ded. Václavovi z Lomnice. Zpráva v Časopise pro mathematiku a fysiku od Dr. F. J. Studničky.

Paeonius Prok. přijmim slul *Holý.*

Pachaeus či *Pachta z Rájova Jan* 1583 přijal úřad pisařský v Kolině a 1584 se tam bohatě oženil. L. 1585 stal se primatorem a 1587 kr. rychtářem, kterýžto úřad držel až do smrti 1621. L. 1618 měl nesnáze se stranou stavovskou, ježto jej vinila, že Pavla Michnu u sebe přechovával (řed. Vávra).

Palma Sixt spis č. 12, jenž věnován Ambrožovi Kristinovi z Holomouce, měštěninu N. M. pražského, sepsal 1604.

Pardubský Matěj za saského osazení v Praze 1632 vytiskl spis Br. J. Thaddaea č. 4.

Pěčka M. bakalářem 1597.

Peit Jan 1613—17 byl arciděkanem bilinským. Odtud spis č. 2. věnoval purkmistrům měst Mostu, Austi nad Labem, Kadaně, Bíliny, Duchcova, Libochovic a Budyně.

Br. Petroselin Jak., nar. 22. července 1571. Když v dětinském již věku osiřel, dal jej otčim Jakub Jakeš z Binsperka do škol. Ku kněžství připravili ho kn. Jiřík Borovský z Střelic v Bystřici a Matěj Chytraeus Petrovský v Novém Městě pod Pernšteinem. Po ordinaci 1592 dostal se ku kn. J. Borovskému do Bystřice, ale spolu s ním odtamtud byl vypovězen. Po kratším pobytu u Chytraea, přišel do Rožné pod pana Žalkovského, potom do Troubska pod p. Muňku, 1601 do Mor. Budějovic pod Kateřinu z Kunštátu, po 1604 do Třebíče pod Smila Osovského, kdež zůstal až do vypovězení. Zpráva Wolného, že by 1612 byl býval u Bystřici u Borovského, jest mylná. Životopis jeho po 1612, sepsaný od Jana Porfyridesa Rychnovského, faráře v Jaroměřicích, otištěn při č. 2 (Pastor).

Philomates M. před 1585 vydal „Historii o králi Alexandrovi Velikém,“ o níž Sokol ve Vrtkavém štěstí dotýká. Tištěna opětně v Olom. u Handle (IV. 289).

Plácel V. písařem soudním stal se 1580.

**Polan z Polansdorfu Amand*, Opavan, nar. 1561, za mladších let mladé šlechtice moravské provázel co vychovate po cizích universitách, až se k přímluvě Karla z Žerotína 1590 stal professorem v Basileji. Zemřel 18. července 1610. Spis jeho „Gemmula partitionum theologicarum“ (v Basileji 1580) přeložil do češtiny Br. M. Konečný, a Bratří překlad 1598 k(Der. 272) vydali v Kralicích. Jiný spis Polanův česky vydaný jest: „Summa učení o věčném božím předřízení všech věcí, zvláště vyvolených a bezbožných“ (Přid. 103).

**Pop z Poppenheimu Josef Alois* nar. 1757 v Štremplovci u Opavy, stav se 1783 doktorem lékařství, působil v službách kláštera broumovského, pak co fysik v Těšíně.

Kniha o pádech a nákažlivých nemocech dobytka. V Brně t. r. po (IV. 1641).

Posthumus V. 1577 v Praze četl o Aeneidě, ale brzo potom universitu opustil.

**Prášek Jan Rovenský* asi koncem XVI. věku přepsal spisky Mikulášence J. Miletického.

Příbram Pavel příjmí měl *Hlavsa* (Mark. Bydž.), i mylně se tedy P. Příbram a P. Hlavsa kladou co dvě osoby. Srov. Živa 1864, 33.

Procházka A. některý čas farářem byl v Rychnově.

Protiva z Nové Vsi Jan byl potomek rodiny vládycké. L. 1395 s Hanušem Mülheimem z Pardubic, zakladatelem kaple betlemské dědičný, svůj plat ve vsi Přerově směnil za takový též plat v Újezdci, obé v Kouřimsku (Rel. tab. terrae I. 558).

*Račinský Daniel Erazim, měštěnín berounský, 1639 složil báseň o věčnosti. Rkp. v ČMuseum (A. Rezek).

Rhakotomus V. bakalářem 1593.

Rokycana Jan rektorem university byl 1458.

Saler M. 1660 založil nadání studentské.

*Scultetus Pavel, jesuita, po odchodu Švédův z Opavska vydal německy, polsky a česky „Liber controversiarum“ (Kom.).

*Střechovec Jiří, soused a radní písař v Chrudími 1630—50, skladatel básní českých z nichž některé zapisoval do tamní knihy pamětní. Jedna z nich 1852 otištěna v Lumíru, 1868 v Koruně.

Tesák Jiří, „Pannonius,“ v mladém věku svém byl na školách v Jihlavě, v Kežmarku, v Košicích, ano i v Čechách L. 1582 ve Lstiboři času morního těžce se roznemohl, ješto se mu dvě hlízy a čtyry pryskýře vyvrhly, v kteréžto nemoci jej z Č. Brodu radní písař Adam Aglasin z Č. Trebové a správce školy Samuel Mathiae z Lysé navštěvovali, ano Brodští k pobudce děkana Havla Horského za uzdravení jeho v kostele i modlitby konali.

*Volyňský Jiřík, prostý Bratr, poddaný mistra strakonického, Jana z Rožmberka, kteryž jej 1513 hladem i vězením, ač marně, bezděčil, aby se odřekl Jednoty.

Historie o tom, jaké jest pokušení a trápení na J. V. přišlo po vieru ode pána jeho l. P. 1513. Vydána z ABr. VI. od Fr. Palackého v Pokroku 1865, č. 3—5.

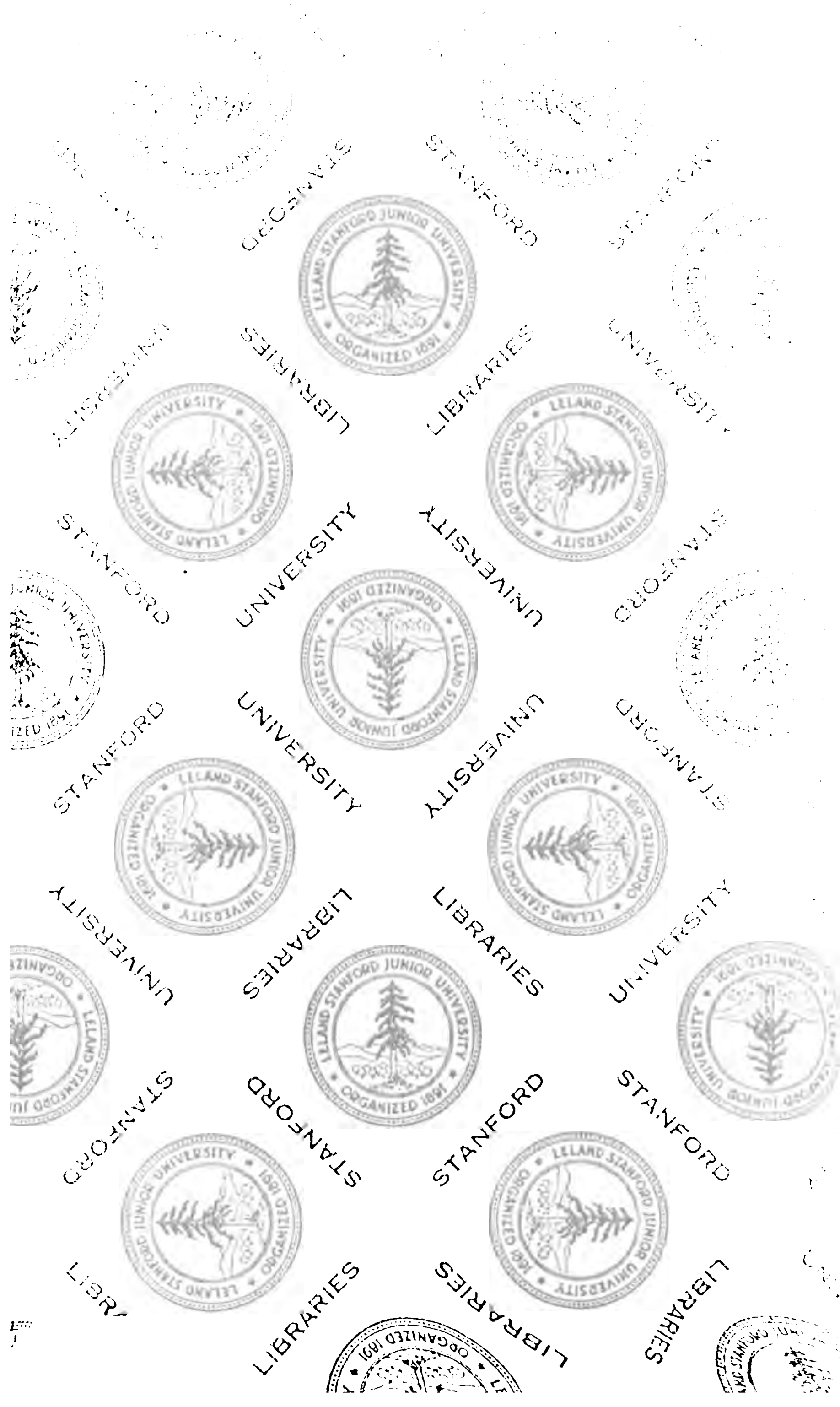
*Zabłocki Jan, Polák, 1476—78 přepsal českou bibli. Rkp. nyní u p. Czapského (Bibl. warszawska 1872).

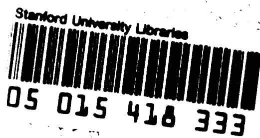
Zelotin Václav prvotně slul *Holub* a 1575 byl ve výboru o konfessí českou.

*Zpravidlo, sbírka čtení z evangelií a z epištol. Rkp. 1421, 1465 atd. Viz ČČM. 1864, 142.

U R. Tempského, knihkupce, také vyšly

Blahoslava, Jana, *Grammatika česká dokonaná léta 1571,* vydali J. Hradil a J. Jireček	3 zl.	80 kr.
Bořický, Prof. Dr. Emanuel, *Nerostopis pro vyšší gymnasialní a reální školy.* S 545 výkresy na 402 obrazcích	1 „	80 „
Čelakovský, Dr. F. L., *Česká čítací kniha* pro druhou třídu nižšího gymnasia. 5. vydání	— „	90 „
— *Malý výbor z veškeré literatury české.* Druhé vydání	1 „	60 „
Cimrhanzl, T., *Zeměpis* pro nižší třídy středních škol. 4. vydání	1 „	80 „
Dudík, *Dějiny Moravy.* Díl I. (Od nejstarších až do r. 906). 2. vyd.	2 „	— „
— „ „ „ II. (Od roku 906 až do roku 1125)	3 „	— „
Frič, Prof. Dr. A., *Přírodopis živočišstva* pro vyšší gymnasialní a reální školy. S 1150 výkresy na 945 obrazcích	2 „	80 „
Gindely, A., *Dějepis všeobecný* pro školy střední ve 3 svazcích vzdělal prof. Jos. Erben. Cena svazku	— „	70 „
— *Dějiny českého povstání* léta 1618. Svazek I.	3 „	— „
Husi mistra Jana sebrané spisy české. Z nejstarších známých pramenů k vydání upravil Karel Jaromír Erben. 3 díly	9 „	50 „
Jireček, Herm., *Codex juris bohemici.* Tomi secundi pars altera, continens jus terrae atque jus curiae regiae saeculi XIVmi	3 „	70 „
— Codex juris bohemici. Tomi III. pars II. complectens jus terrae saeculi XVmi (1420—1500)	2 „	— „
— Codex juris bohemici. Tomi III. pars III. exhibens mag. V. z Všehrd opus boh. „de jure terrae Bohemiae libri novem"	5 „	— „
— Základy zemského zřízení v koruně království Českého za Karla IV.	1 „	80 „
Jireček, Jos., *Anthologie* ze staré literatury české 3. vyd.	1 „	40 „
— *Anthologie* z literatury české doby střední. 3. vyd.	1 „	80 „
— *Anthologie* z literatury české, doba nová. 3. vyd.	1 „	30 „
— *Čítanka* pro první třídu nižšího gymnasia. 6. vyd.	— „	70 „
— „ „ třetí „ „ „ 3. „	— „	72 „
— „ „ čtvrtou „ „ „ 3. „	— „	64 „
— *Rukověť k dějinám literatury české* do konce XVIII. věku. Svazek I. (A—L) a II. (M—Ž)	7 „	20 „
Jireček, Josef & Hermenegild, Rozpravy z oboru historie, filologie a literatury. Ročník první. 1860	1 „	— „
Jireček, Konstantin Jos., *Dějiny národa bulharského*	3 „	50 „
Lepař, Fr., *Řecká cvičebná kniha* pro česká gymnasia. 2. vyd.	1 „	60 „
Močnik-Starý, *Arithmetika* pro nižší třídy škol středních. 2. vyd.	1 „	20 „
— Základové *měřictví a rýsování.* Se 232 obrazci v textu	— „	90 „
Močnik-Hora, *Arithmetika i Algebra pro vyšší třídy škol středních.* Dle 14. vydání přeložil a dodatky spisovatelovými opatřil	1 „	60 „
Palacký, F., *Dějiny české,* Díl I., částka 2.	2 „	50 „
— „ „ „ II., „ 1.	3 „	20 „
— „ „ „ II., „ 2. (v tisku)	— „	— „
— „ „ „ III. (*Dějiny doby husitské*) částka 1—3.	7 „	— „
— „ „ „ V., „ 1—2.	5 „	— „
— *Radhost.* Sbírka drobných spisův. Díl I.—III.	8 „	50 „
— *Gedenkblätter.* Auswahl von Denkschriften, Aufsätzen und Briefen aus den letzten 50 Jahren. Ein Beitrag zur Zeitgeschichte. 1874	2 „	40 „
Pokorny, Dr. A., *Názorný přírodopis* všech tří říší. Pro nižší oddělení středních škol českoslovanských.		
Díl I. *Názorný přírodopis živočišstva.* Vzdělal Pavel Jehlička. S 489 vyobrazeními. 3. vydání	1 „	20 „
Díl II. *Názorný přírodopis rostlinstva.* Vzdělal Dr. Ladisl. Čelakovský. S 357 vyobrazeními. 3. vydání	1 „	— „
Díl III. *Názorný nerostopis.* Vzdělal Dr. Bořický. S 191 vyobrazeními. 3. vydání	— „	70 „
Ricard-Roth, *První učení jazyku francouzskému.* Za knihu učebnou pro I. třídu reálních škol českých připůsobil. Díl I. 2. vydání	— „	80 „
— *Pravidla učení jazyku francouzskému.* Díl II.	1 „	— „
Šafařík P. J. *Sebrané spisy* I. a II. Slovanské starožitnosti. Druhé vydání. Díl I. a II.	10 „	— „
— „ „ Díl III. Rozpravy z oboru věd slov.	4 „	50 „
— *Památky* dřevního písemnictví jihoslovanův. Vyd. druhé, doplňky z pozůstalosti Šafaříkovy rozmnožené, upravil Jos. Jireček	3 „	50 „
— *Slovanský národopis* s mapou	2 „	80 „
— *Geschichte* der slavischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten. Zweiter Abdruck	4 „	— „

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES
LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

Stanford University Libraries
05 015 418 333

